This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

HD WIDENER
HW P9Z8 /

1276
3. 3

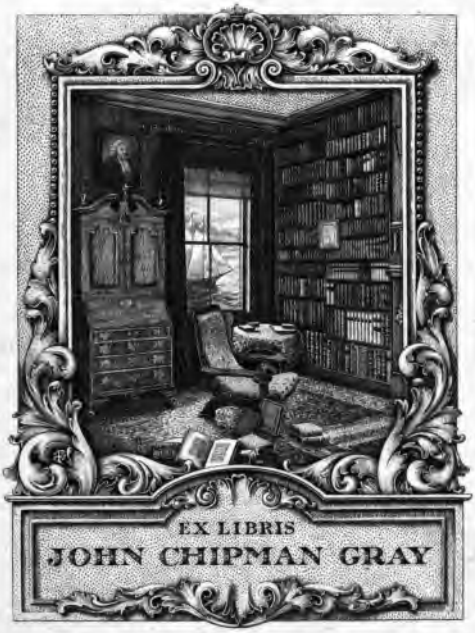

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
JOHN CHIPMAN GRAY
CLASS OF 1859
PROFESSOR OF LAW 1875–1913

1276
3. 3

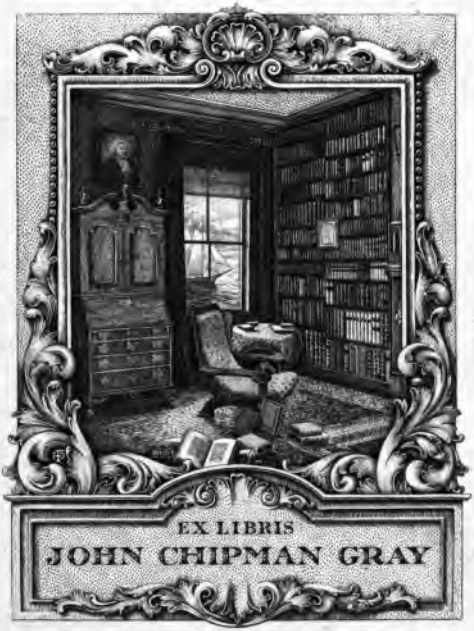

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
JOHN CHIPMAN GRAY
CLASS OF 1859
PROFESSOR OF LAW 1875–1913

THEOLOGIA

MORALIS

ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI

D. ALPHONSI DE LIGORIO,

OLIM EPISCOPI S. AGATHÆ GOTHORUM,

ET RECTORIS MAJORIS CONGREGATIONIS SS. REDEMPTORIS, A PIO VII, 15 SEPTEMBRIS ANNI 1816 BEATORUM FASTIS ADSCRIPTI, ADJUNCTA IN CALCE PERUTILI INSTRUCTIONE AD PRAXIM CONFESSARIORUM, UNA CUM ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI JOANNIS DOMINICI MANSI ARCHIEPISCOPI LUCENSIS EPITOME DOCTRINÆ MORALIS ET CANONICÆ EX OPERIBUS BENEDICTI XIV.

EDITIO CÆTERIS CORRECTIOR.

TOMUS OCTAVUS.

Continens Praxim Confessariorum; Examen Ordinandorum; et Epitomen Doctrinæ Moralis et Canonicæ ex operibus Benedicti XIV.

ANTVERPIÆ,

È PRELO JANSSENS ET VAN MERLEN, IN PLATEA CORIARIORUM.

1823.

C 1276.3.3

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
JOHN CHIPMAN GRAY
GIFT OF ROLAND GRAY
SEP 4 1934

INTRODUCTIO.

I. MAGNA utique erit merces, quâ in æternitate compensabuntur boni Confessarii, et de sua prædestinatione ità securi sunt ii, qui se ad Animarum salutem occupant, ut Jacobus Apostolus (Epist. c. 5 v. 20) perspicuè hoc testetur his verbis : *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus* (nempè ejus, qui converti fecerit, et ùt loquitur textus græcus, *Animam suam*) *à morte, et operiet multitudinem peccatorum.* Sed luget atque lamentatur Ecclesia, videns tot filios suos propter malorum Confessariorum sivè imperitiam, sivè incuriam, sivè impietatem ad gehennam destinari; etenim ex illorum bono aut malo regimine potissimùm Populi pernicies, aut salus pendet. Habeantur idonei Confessarii (dixit S. Pius V.), ecce omnium Christianorum omnimoda reformatio. Non enim est dubitandum, quin, si omnes Confessarii eâ pollerent scientiâ, et morum bonitate, quas tantùm Ministerium exigit, nec mundus ità peccatorum cœno deturpatus esset, nec Infernus tot baptizatorum Animabus repleretur. Et cum *bonitatem* dico, non hîc intelligo illam solam habitualem, quæ simplicem Gratiæ statum, sed positivam bonitatem, quæ Ministrum Pœnitentiæ decet, cui tamquàm nutrici duplex alimentum opus est, unum ad suî, alterum ad prolis sustentationem;

Quoniam, cum Confessarius aliorum Conscientias dirigere debeat, maximè ei cavendum erit, ne nimiâ indulgentiâ, aut immoderato rigore erret. Debet enim tot peccatorum ulcera tractare, quin se deturpet: cum Mulieribus et Adolescentibus sæpè versari, eorum Confessiones de iis rebus, de quibus magnoperè erubescunt, excipiendo, quin sibi aliquid damni evenisse sentiat: Cum personis præclaris, abscisso omnium humanarum rerum respectu, magna fortitudine armari. Et, ut omnia unico verbo complectar, debet esse in charitate dives, in mansuetudine mellifluus, in prudentia gravis. Quâ de re, ut hæ omnes partes, ut par est, adimpleantur, non vulgari opus est bonitate, quam certè numquam assequetur ille, cui oratio non est perfamiliaris, nec meditatio est quotidiana; etenim aliâ viâ lucem, et gratias huic tanto muneri (etiam ipsis Angelicis humeris, ùt dici solet, formidando) necessarias obtinere nemo potest. Sed deveniamus ad nostri laboris institutum, nempè ad praxim Confessiones excipiendi, de qua dumtaxat hîc fiet sermo. In hac praxi multas delibabo doctrinas ad ipsammet spectantes, sed ne repetam ea, quæ in Opere morali fusiùs descripsi, hîc tantùm (per interjectas litteras indicantes) annotabo loca Operis; ad quæ lectorem remittam, ut copiosiùs doctrinas rationibus, et authoritatibus confirmatas, perlegat.

PRAXIS

CONFESSARII

AD BENE EXCIPIENDAS CONFESSIONES

AB EODEM AUCTORE EDITA AD INSTRUCTIONEM TYRONUM CONFESSARIORUM.

CAPITULUM PRIMUM.

DE OFFICIIS CONFESSARII.

2. Quatuor sunt Officia, quæ bonus Confessarius exercere debet, Patris nempè, Medici, Doctoris, et Judicis. In hoc Capitulo de quolibet istorum sigillatim sermo erit.

§ *I. Circà Officium Patris.*

3. Confessarius, ut boni Patris partes adimpleat, debet charitate esse plenus. Et primò charitatem adhibere debet in benignè excipiendo omnes sivè pauperes, sivè rudes, sivè peccatores sint. Nonnulli tempus solummodò insumunt in audiendis Confessionibus aliquorum devotorum, aut personarum spectabilium, quia, ut has à se repellant, non est eis tantus animus; Si tamen ad se aliquis miserabilis peccator accedat, ægrè auditur, et conviciis oneratus arcetur; Undè fit, ut ille miser, qui postquam sibi maximam vim intulerit, quò ad sua peccata confitendum veniret, se tàm asperè acceptum sentiens, odium in Pœnitentiæ Sacramentum concipiat, et desperans se posse invenire, qui sibi opituletur, et se absolvat à peccatis, in per-

ditæ vitæ lubricum laxis habenis præceps ruat, et in salutis desperationem incidat. Secùs boni Confessarii agunt; cum ad se hujusmodi peccatores confluunt, benignè hos excipiunt, et (*quasi victor capta præda*) exultant, perpendentes, sibi sortem contigisse, Animam de manibus Dæmonis eripiendi. Sciunt, hoc Sacramentum propriè non pro justis fuisse constitutum, sed pro peccatoribus; etiàm enim veniales culpæ, ut remittantur, non indigent Sacramentali Absolutione; cum multis aliis modis deleri possint. Sciunt quoque, Christum protestatum fuisse his verbis: *Non veni vocare justos, sed peccatores.* Marc. 2. 17. Propterea Confessarius charitatis viscera induens, quò magis Animas peccatorum multitudine et atrocitate coinquinatas reperiat, eò magis, ut Deo ipsas lucrifaciat, majore charitate eas amplectatur, eisque animum præbeat his aut similibus verbis. *Eja frater! bono animo esto, noli timere; peccata tua impavidè confitere. Aperi omnia confidenter, nullius te pudeat. Nihil refert, si in omnes tuæ conscientiæ sinus non introspexeris: sufficit, si ad interrogata respondeas. Age Deo gratias qui te hucùsque ad pœnitentiam expectavit. Nunc tibi mutanda est vita. Lætare, quia Deus certè omnia peccata, quantumvis ingentia, tibi remittit, si bonam habes voluntatem; Ideoque te expectavit, ut tibi parceret. Igitur hilari animo dic omnia, nihil involucris tegas.*

4. Charitatem deindè longè majorem ostendere debet in Confessionem excipiendo. Caveat, ne se impatientem, aut tædio affectum exhibeat; nec ostendat, se admiratione percelli de peccatis, quæ narrantur; modò Pœnitens non sit ità animo durus, aut petulans, ut plura et atrociora peccata sinè ullo rubore, et sinè ulla displicentia animique sensu exponat, quia tunc opus habet pro viribus efficere, ut à Pœnitente quanta sit illorum deformitas, et magnitudo percipiatur; ideoque tunc acrior requiritur correctio, ut ipse à lethali lethargo expergefiat. Verum quidem est, quod (ut dicunt Doctores) in actu Confessionis abstinere debeant Confessarii à correctione facienda,

ne fortè exterriti Pœnitentes peccata reticeant; nihilominùs hoc intelligitur regulariter loquendo, cæterùm multoties expedit ad ulteriora non procedere, et statim Pœnitentem corripere, præcipuè cum confitetur peccatum valdè enorme, aut si ipse fuerit in aliquo vitio habituatus, ut peccati gravitatem comprehendat. Advertat tamen, ne eum exasperet, nec perterreat. Quapropter, postquàm eum, quantùm opus fuerit, corripuerit, statim ei animum faciat ad reliqua peccata confitendum, dicens: *Eja frater, vis ab hoc vitio resipiscere? Nonne ita est? Et quoniam hoc facere es paratus, esto animo hilari. Itaque enarra reliqua peccata, nihil reticens. Cave, quæso, ne sis aliquod sacrilegium commissurus; Hoc enim esset maximum omnium peccatorum, quæ hucùsque commisisti. Igitùr dic omnia animo forti, vince teipsum: Confitere omnia sincerè: Deus enim paratus est tibi parcere.*

5. Deindè in fine Confessionis oportet, ut Confessarius vehementiori ardore ac studio incumbat, ut Pœnitenti percipere faciat gravitatem, et multitudinem ejus peccatorum, ac miserum damnationis statum, in quo reperitur; sed hoc semper maximâ cum charitate fiat. Verùmtamen est congruentiùs tunc verbis gravioribus uti, ut sic meliùs ad bonam mentis frugem redire possit; nihilominùs efficere debet, ut Pœnitens intelligat hoc, quod ei dicitur, non ab animo irato, sed ex singulari amore, et commiseratione ergà suam Animam procedere. Quod poterit hoc modo exprimi: *Fili mi, considerasne vitam damnati, quam duxisti? Percipisne malum, quod operatus es? Quid tibi mali fecit umquam Deus tuus, quem tu ità perditè contempsisti? Si Jesu Christo nullus fuisset tibi inimicior, potuissesne cum illo te gerere pèjorem? Sed quæso, animadverte, quis sit hic Jesus. Hic est ille, qui cum esset Deus, nullius egens, factus est homo propter te: voluit mori in Cruce, ut te de Inferno redimeret. Ah fili, si interim mortuus esses, si in hac nocte, quò iturus fuisses? ubi nunc esses? esses in æterno igne Inferni. Quid de te factum erit, si vitam hactenùs ductam*

pergas in posterùm vivere? Poterisne sic salvari? Expergiscere, et vide, quod nisi mores in melius mutes, jam sis damnatus. Quid boni ex tot peccatis tibi collegisti? Non consideras, quod duplicem infernum tibi pares, unum hîc angoris et miseriæ, alterum illic pœnarum? Age Fili, averte te à malo, desine peccare, et te totum in Dei brachia, quæ ad te suscipiendum sunt extensa, committe: sufficit, quantum ei peccâsti. Ego totis viribus, et toto corde te adjuvare volo, veni ad me semper àc tibi lubet, quoniam invenies Patrem, qui te benignè suscipiet. En firmiter nunc statue, te sanctum velle effici. Per te stat; Deus enim semper paratus est, et ad hoc tibi hoc tempus impertitus est, ut avertas te à malo, et facias bonum. Ob quam causam bonum est amicum habere Deum! etc. (S. Franciscus Salesius, ut ad Deum alliceret peccatores, potissimùm curabat, ut ipsi cognoscerent pacem, quâ fruuntur illi, qui Deo adhærent, et vitam infelicem, quam ducit, qui à Deo alienus est.) Posteà adjuvabit eum ad doloris actum efformandum, et si dispositus est, eum absolvat; et remedia salutaria, quibus possit se à peccatis servare, suggerat, atque ei pœnitentiam imponat (sed de his § sequenti agetur). Si autem fuerit absolutionis incapax, aut expedire visum fuerit differendam esse absolutionem, assignet ei diem, quo reverti debeat, dicendo ei sic; *Eja Frater! tali die te expecto, ne prætermittas ad me redire; animo forti magnoque sis, ùt tibi dixi; commenda te quotidiè Beatæ Virgini, et veni ad me. Si fortè tunc invenies me aliorum Confessiones excipientem, accede, te enim antè alios audiam: Si alibi ero, fac, ut me arcessant, omnia deseram, ut tu confitearis.* Et sic dulcibus verbis à se dimittat. Hæc est via, quâ peccatores salvi fieri possunt, nempè cum eis agere quantâ maximè fieri potest charitate; alioquin, si ipsi in Confessarium incident, qui cum eis inclementer agat, à Confessione horrebunt, confiteri negligent, et effrenatè in perditionem ibunt.

§ II. *Circà Medici Officium.*

6. Confessario, ut sui Pœnitentis infirmitatibus remediis opportunis occurrat, cognoscenda est origo, et causa omnium spiritualium ejus morborum. Nonnulli Confessarii, præter species et numerum peccatorum, nihil aliud inquirunt. Si pœnitentem dispositum vident, statim eum absolvunt : sin minùs, quin unum verbum impendant, illicò dimittunt, oculo retorto dicentes : *Discede à me, quia te absolvere non possum.* Aliter procedunt boni Confessarii ; hi enim priùs investigare incipiunt morbi originem et gravitatem, interrogando de peccandi consuetudine, de occasionibus, de tempore, de loco, de personis quibuscum, quo rerum concursu. Sic enim meliùs poterunt Pœnitentes corripere, eos ad Absolutionem disponere, et remedia salutaria adjungere.

7. His interrogationibus adhibitis, et cognitis morbi orgine ac gravitate, Confessarius procedat ad debitas animadversiones faciendas. Et quàmvis ipsè tamquàm Pater debeat charitate Pœnitentes auscultare, tamen ùt Medicus tenetur (quantùm opus est) eos monere et corrigere, eos præsertim, qui multis mortalibus gravati, ad Pœnitentiæ Sacramentum rarò accedunt. Et hoc munus etiàm adimplere debet, si, Pœnitens aliquâ illustri qualitate fulgeat, nimirùm si fuerit Magistratus, Princeps, Sacerdos, Parochus, aut Prælatus, si de aliquo sui muneris sinè minimo animi sensu se accusaret. Ait Summus Pontifex Benedictus XIV. (Bulla, Apostolica. § 12) Confessarii admonitiones Concionibus ipsis esse efficaciores ; et jure merito, quia Concionatorem latent circumstantiæ particulares, quæ Confessario apertè innotescunt, ideòque multò meliùs poterit debitas adhibere animadversiones, et remedia, quæ morbis expediunt, applicare. Nec Confessarius tunc debet attendere alios Pœnitentes, qui ipsum circumstant, nam, ut ajebat S. Franciscus Xaverius (Tursell. in Vita l. 6 c. 17), meliùs

est paucorum Confessiones ritè factas audire, quàm multorum inordinatas, et sinè fructu. Hîc animadvertere oportet, quàm perperam agant illi Confessarii, qui, si Pœnitentem indispositum nanciscuntur, ne cum illo aliquid insumant temporis, statim à se eum abire jubent. Sciant propterea istiusmodi Confessarii, validis niti rationibus sententiam illorum Doctorum (Tom. 6. l. 6 n. 608, v. Hîc Adverte), qui volunt pro viribus teneri Confessarium, Pœnitentem, licet accedat indispositus, ad Absolutionem disponere; consideranda ei proponendo v. gr. injuriam maximam, quâ Deum suis sceleribus afficit, periculum imminens suæ damnationis etc. Et parùm refert, quod alii expectent, aut inconfessi discedant; Confessarius enim de hoc tantùm, qui sibi nunc confitetur, non verò de aliis in die Judicii rationem reddere debet.

8. Et ità etiàm Confessarius tenetur admonere Pœnitentem de aliqua illius ignorantia culpabili, sivè hæc sit juris naturalis, sivè positivi. Quod si Pœnitens teneretur ignorantiâ inculpabili; tunc si ea esset circà media scitu necessaria ad salutem, debet Confessarius ab hac ignorantia eum removere; si erit circà alia, de quibus potest dari ignorantia invincibilis, licet sit juris divini, et prudenter Confessarius existimet, admonitionem non fore profuturam pœnitenti, tunc abstinendum ab admonitione erit, et pœnitens relinquendus in sua bona fide. Et in hoc conveniunt Doctores rigidioris sententiæ; ratio est, quia magis cavendum est à periculo peccati formalis, quàm materialis, quia Deus tantùm formale punit; siquidem hoc solummodò in suî offensam habet; hoc fusè probatum est Opere in Morali (n. 610), cum communi DD. paucis exceptis. Quâ de re hîc etiàm cum communi (n. 611), infertur, quod, si quis Matrimonium contraxisset invalidum propter aliquod occultum impedimentum, et in bona fide maneret, et contrà periculum subesset infamiæ, scandali, aut incontinentiæ, si manifestaretur Matrimonii nullitas, tunc Confessarius debeat eum in sua bona fide relinquere, donec dispensationem à sacra

Pœnitentiaria illi obtinuerit (excipe tamen, si dispensatio statim, et facilè obtineri possit.) Et in hoc casu, nempè cum in bona fide vivitur, si fortè pœnitens se accusaret, quod negâsset debitum conjugale sine justa causa, dicunt Doctores (Ibid.) Confessarium debere pariter ad hoc illum obligare, dicendo in generali, quod conjuges teneantur sub gravi invicem debitum reddere. Quomodò autem se gerere debeat Confessarius cum Sponsis, qui jam jam contracturi sunt Matrimonium nullum, et timor prudens esset peccati formalis, aut scandali, si manifestaretur ejus nullitas? Observentur resolutiones, in Opere scriptæ (l. 6 num. 611), ubi fusè probatum est, communem esse, et tutam sententiam, posse Episcopum dispensare in impedimento dirimenti, stante illâ urgenti necessitate. Et si aditus ad Episcopum etiàm esset difficilis et nullo modo posset evitari gravissimum periculum infamiæ aut scandali, retulimus (l. 6 n. 1132) sententiam Auctoris (Instruc. pro novis Confess. p. 2 n. 32 ex Ronc. Surd. et Pignat tom. 3 consult. 33 n. 5) qui ait, non improbabile esse, imò tutum in praxi, posse Parochum, vel alium Confessarium declarare, quod lex impedimenti tunc non obliget, atque cesset utpotè potiùs nociva, quàm utilis. Sed observa, quæ loco citato fusiùs dicuntur. Ità pariter omittenda esset correctio de restitutione facienda, si certè prævideatur futurum, ut pœnitens, qui nunc esset in bona fide, non pareat monitioni.

9. Nihilominùs excipiendi sunt sequentes casus. I. Si ex ipsa ignorantia redundandum esset damnum contra bonum commùne (Num. 613.) quia tunc Confessarius, cum ipse constitutus sit minister in bonum Reipublicæ, tenetur præferre bonum publicum bono privato pœnitentis, licet prævideat, correctionem huic non esse profuturam. Quâ de re omninò admonendi sunt Principes, Prætores, Confessarii, Parochi, et Prælati, qui proprio officio desunt; quia horum ignorantia, etiàm invincibilis, semper damno erit Communitati, dum facili negotio alii putare possunt, sibi

licere quod vident à Superioribus factitari. Et, ùt docent SS. Pontifex Ben. XIV. (Bulla, Apostolica § 20), eodem modo se gerere debet Confessarius cum iis, qui frequentant Sacramenta, ne licitum judicetur ab aliis, quod impunè ab his exerceri animadvertitur. Excipitur II. Si pœnitens interrogâsset, quia tunc Confessarius teneretur pandere veritatem (l. 6 n. 616); in eò enim casu ignorantia non esset omninò invincibilis, proùt requiritur ad hoc, ut omitti possit admonitio. Excipitur. III. Si brevi esset pœnitens admonitioni assensurus, licet in principio non acquiescat (Ibid. v. Excipiendum III.) Quid autem faciendum sit in dubio, an correctio sit profutura, an nocitura? Vide in Opere (Ibid. v. Utrum autem.)

10. Post debitas correctiones, sivè monitiones, præstat, ut laboretur ad disponendum pœnitentem ad absolutionem per actus veri doloris, et propositi; quocircà monitos esse vólo Confessarios, perpaucos esse illos pœnitentes, præsertim rudes, qui præposito actu doloris ad Confitendum accedunt. Nonnulli Confessarii putant, se satis suo muneri fecisse, si dumtaxat hujusmodi pœnitentes sequenti modo interrogent: *Eja postulasne à Deo veniam de omnibus his* (quod reverà non est verus actus doloris: *Te pœnitet ex corde omnium peccatorum?* Et nullo alio verbo interposito, absolutionem eis elargiuntur. Totum ab hoc aliud est bonorum Confessariorum institutum, hi enim in primis elaborant, ut pœnitentes (sermo est de iis, qui lethalibus tenentur (verum dolorem et detestationem peccatorum concipiant. Et priùs per attritionis actum eos præparant, v. gr. *Fili mi*, ubi nunc esse deberes *in æternum? In Inferno? Ah in illo igne semper cruciandus esses! Nec tibi ulla spes ampliùs restaret, ut te illinc eripere posses! Ibi esses moraturus ab omnibus derelictus, à Deo rejectus per totam æternitatem! Igitùr te pœnitet Deum offendisse*, propter *infernum, quem meruisti?* Avertendum hîc est, non fieri actum attritionis, si quis diceret, se pœnitere peccati commissi, quia meruit infernum, sed opus habet, ut

dicat, se pœnitere offendisse Deum, propter quod meruit infernum. Posteà curet, ut eliciatur actus Contritionis hoc modo : *Fili mi, quid egisti? peccâsti in Deum summum et infinitum bonum : nullam illius rationem habuisti. Avertisti faciem tuam ab eo : projecisti eum post tergum tuum : contempsisti amicitiam, et gratiam ejus. Ecce ergò, quia offendisti Deum bonitatem infinitam, nunc ex toto corde te pœnitet? Detestare et odio habe super omnia mala omnes injurias, quibus immeritò Deum tàm bonum affecisti. Nonne jam promptus es millies mori, quàm hæc in posterùm committere?* Notandum hîc 1 quod si pœnitens, obtenta absolutione, etsi immediatè post confiteatur aliud peccatum, ut denuo absolvatur, ei novus actus doloris eliciendus sit, cum tunc novum fiat judicium (l. 6 n. 448.) Notandum 2 esse probabile apud plures Doctores (Num. 445), ad hoc, ut Confessio sit Sacramentalis, debere eam novo dolore informari : quare, cum aliquis confitetur, quin priùs actus doloris præcesserit, non sufficit (cum agatur de valore Sacramenti) si terminatâ Confessione eliciatur dolor, sed requiri ampliùs, ut post dolorem elicitum replicetur Confessio, saltèm dicendo : *me accuso de omnibus iis, quæ modò confessus sum.*

11. Demùm incubendum est Confessario, ut applicet ea remedia, quæ opportuniora judicabit pro salute pœnitentis, imponendo ei eas satisfactiones, quæ magis conveniunt ejus morbo, et eas quas prudenter judicabit illum fore executurum. Advertatur hoc, quod, licet satisfactiones, debeant respondere culpæ juxtà Tridentinum (Sess. 14 c. 8), quod declarat participes alienorum peccatorum eos Confessarios, *qui levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungunt;* nihilominùs justis de causis potest Confessarius minuere pœnitentias, si nempè pœnitens compunctione vehementi affectus sit, aut si Jubilæi, aut Indulgentiæ plenariæ currat tempus, et præsertim si infirmitate aliquâ, sivè corporis, sivè animæ, laboret. Et deniquè (ut paucis me expediam) semper et quan-

dò prudens timor exoritur, quod ipse correspondentem culpæ satisfactionem non sit adimpleturus. Ità communiter docent Doctores cum S. Th. (lib. 6 nu. 509.) Non negamus in Tridentino (Sess. 14 c. 8.) haberi, injungendas esse satisfactiones pro modo culpæ; sed scimus etiàm ibidem subjungi, eas debere esse *pro pœnitentium facultate salutares, et convenientes. Salutares*, nimirùm saluti pœnitentium utiles : et *convenientes*, correspondentes nempè, non solùm culpæ sed etiàm viribus pœnitentis. Undè fit, non esse salutares, nec convenientes eas, quibus vires pœnitentis, spectatâ spiritûs debilitate, non sunt pares; tunc enim illi essent venenum potius, quàm remedium. Et in hoc Sacramento potiùs intenditur vitæ moderatio, quàm omnimoda satisfactio; idemque Rituale Rom. (De Sacr. Pœnit.) ait, à Confessario habendam esse pœnitentis rationem. S. Thomas (Supplem. q. 18 a. 4) dicit : *Sicùt ergò Medicus aliquandò prudenter non dat medicinam ità efficacem, quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur; ità Sacerdos divino instinctu motus non semper totam pœnam, quæ uni peccato debetur, injungit, ne infirmus..... desperet, et à pœnitentia totaliter recedat.* Et alibi (Quodlib. 3 art. 28) : *Sicut exiguus ignis extinguitur, si multa ligna superimponantur; ità accidere potest, quod parvus pœnitentis contritionis affectus pondere pœnitentiæ deficiat.* Et subjungit : *Meliùs est, quod Sacerdos pœnitenti indicet, quanta pœnitentia esset injungenda, et injungat nihilominùs quod pœnitens tolerabiliter ferat.* Et alibi (Opusc. 64 § 4) : *Tutiùs est imponere minorem debito, quàm majorem, quia meliùs excusamur apud Deum propter multam misericordiam, quàm per nimiam severitatem, quia talis defectus in Purgatorio supplebitur.* Et idem docent Gerson, Cajetanus et præcipuè S. Anton., qui (Vide l. 6 n. 509 et 510) ait, eam pœnitentiam injungendam esse, quam judicatur pœnitens posteà verosimiliter executurus esse, et quam lubenter acceptaturus. Et si pœnitens protestetur, sibi tantas vires non esse, ut

debitam persolvat pœnitentiam sic S. Archiepiscopus concludit: *Tunc quantumcùmque deliquerit, non debet dimitti sine absolutione, ne desperet.* Cum sufficiat tunc (idem ait) imponere generalem pœnitentiam, nempè totum, quod boni egerit, usurpando eadem verba Ritualis: *Quidquid boni egeris etc.* quæ opera injuncta in Sacramento ut docet Angelicus (Quodlib. 3 art. 28.) virtute ejusdem Sacramenti, majoris erunt valoris ad satisfaciendum pro peccatis. Item addunt probabiliter Doctores multi (Lib. 6 n. 510 v. Idem) justam esse causam diminuendi pœnitentiem, si judicetur pœnitens hoc modo magis allici ad Sacramentum. Oh quanti valet sapiens illud consilium S. Thomæ de Villanova (Serm. fer. 6 post Dom. Lætare) *Facilem unam injunxeris, acriorem consulueris.* Expedit quoque, ut pœnitens cognoscat pœnitentiam, quam mereretur; propterea potest valdè prodesse, si indicentur pœnitentiæ Canonum Pœnitentialium (quarum in Libro notabiliores annotantur. (n. 530.) Juvabit pariter (ut dicit S. Thom. de Villan.) suadere graviorem; posteà verò imponere eam, quam prudenter judicabit à pœnitente adimplendam. Insinuat S. Franciscus Salesius (Instruc. Conf. c. 8) et idem confirmat Rituale Parisiense (Lib. 6 n. 509 circà finem) prodesse idcircò pœnitentem interrogare, si sibi ad illam pœnitentiam sufficientes sint vires, alioquin in aliam commutabitur. Juvabit quoque aliquandò, inter opera satisfactoria injuncta imponere aliquam satisfactionem gravem, sed non sub gravi culpa (Lib. 6 n. 518. Dub. 3) aut aliud opus aliundè præceptum, aut debitum (nu. 513 Dub. 5.)

12. Ex hoc, quod dictum est, colligitur, imprudenter operari quosdam Confessarios, qui pœnitentibus imponunt satisfactiones eorum viribus impares. Quot istorum non dubitant absolvere recidivos indispositos et eos pariter, qui in proxima occasione peccandi versantur, et insipienter putant, se eos recuperaturus, si gravibus pœnitentiis à se oneratos dimittunt, licet

prævideant, illos has non fore executuros : v. gr. injungunt illi, qui vix semel in anno confessus est, ut octavo quovis die per annum confiteatur; quindecim decades Rosarii quolibet die recitandas illi, qui ne solitus quidem fuit quinque in hebdomada recitare : disciplinas, orationem mentalem illi, qui nec nomen umquam audivit. Et quid hinc eveniet? Eveniet, quod licet inviti acceptent quod imponitur, ut absolutionem aucupentur, nihilominùs posteà nihil horum executioni demandent; et credendo iterùm esse in peccatum se delapsos, quinimo putando (præcipuè rudes) nullius momenti fuisse Confessionem factam, quia pœnitentiæ impositæ non satisfecerunt, propterea ad pristinum perditè vivendi modum redeunt : et perterriti ob pœnitentiæ impositæ pondus, à Confessione horrent, et ità pergunt in peccatis tabescere. Et hic est fructus, qui in perniciem tot miserorum colligitur ex hujusmodi satisfactionibus, quas convenientes vocant, sed meliùs dicendæ forent inconvenientissimæ.

13. Cæterùm extrà casus infirmitatis, et compunctionis extraordinariæ, non benè ageret Confessarius, si pro culpis gravibus injungeret levem satisfactionem, quæ inducat levem obligationem; etenim, licet (cum expedit) possit injungi opus, quod habita ratione peccatorum, sit leve, attamen semper debet imponi satisfactio gravis, quæ obligat sub gravi Et hîc opportet annotare aliqua pertinentia ad praxim circà pœnitentias imponendas. Notandum I. Cum pœnitens oblitus fuerit pœnitentiæ, communis est sententia (Lib. 6. n. 520.) ad nihilum ampliùs eum teneri, nisi facilè esset sibi, ut posset à Confessario, qui eam imposuit, cognoscere. II. Non potest imponi pro occultis peccatis publica satisfactio; tenetur autem Confessarius has imponere, si aliâ viâ non possit occurri scandalo dato, vel honori alicujus, cui palam detractum est; sed non est adstringendus pœnitens ad publicam pœnitentiam faciendam, si ipse renuit, et alio modo possit scandalum reparare, nimirùm Sacramenta frequentando, Ecclesias visitando, alicui Congregationi se

aggregando, etc. (n. 512.) III. Aliquandò potest imponi aliqua pœnitentia sub conditione, si pœnitens reinciderit (n. 524.). Sed animadvertendum, hujusmodi pœnitentias fortè multoties felicem non habere exitum, præcipuè si per longum tempus duraturæ erunt; quia faciliter posteà in relapsu negliguntur, et peccata multiplicantur. IV. Si umquam pœnitens sibi mutari pœnitentiam ab alio Confessario impositam petierit; volunt multi Doctores, ei repetendam fore totam Confessionem huic Confessario, saltèm in confuso, ut status ejus conscientiæ huic notitiam præbeat. Sed multi alii etiàm probabiliter dicunt (n. 529. Dub. 1.), hoc non esse necessarium, cum sufficiat, quod Confessarius judicium faciat, ad hoc, ut mutet pœnitentiam, esse insufficientes pœnitentis vires illi oneri ferendo; cum contrà possit ex ipsamet pœnitentia imposita arguere materiam peccatorum, pro quibus illa injuncta erat, et ità se dirigere potest, aut in mutando, aut diminuendo. Et probabiliter potest id Confessarius (Ibid. in fin.) ex se efficere, cum prævidet, quod pœnitens, verosimiliter pœnitentiam, ut anteà, neglecturus sit. Attamen Confessario inferiori non est permissum immutare pœnitentiam impositam à Superiore pro reservatis; extrà casum, quo pœnitens difficulter posset regredi ad Superiorem, et contrà gravis causa urgeret, ut pœnitentia mutaretur, quia tunc rationabiliter præsumitur Superioris conniventia (Dicto n. 529. dub. 2.) V. Non potest mutari pœnitentia extrà Confessionem, ne ab ipso quidem Confessario; tantùm potest hoc fieri ab illo immediatè post datam Absolutionem, et antequàm pœnitens à Confessionali discedat (Dicto n. 529. Dub. 3.)

14. Circà satisfactiones in particulari imponendas, advertendum, satisfactionem non solùm debere esse medicinalem, sed etiàm culpis præteritis satisfactoriam. Regula harum requirit, ut imponantur opera carnem coërcentia pro peccatis sensualibus, eleëmosynas pro peccatis avaritiæ, orationem pro blasphemiæ, etc. Sed considerandum, quid magis expediat, aut

magis utile sit pœnitenti. Quàmvis autem maximè utile sit imponere Sacramentorum frequentationem, orationem mentalem, et eleëmosynas, nihilominùs praxis habet, has reddi damnosas iis, qui aut nihil aut parùm habuerunt horum usum. Satisfactiones utiles generatim pro omnibus hæ solent esse, nimirùm aggregari alicui congregationi: quolibet vesperi (saltèm ad tempus) actum doloris elicere, et quolibet manè propositum renovare, dicendo cum S. Philippo Nerio: *Domine, ne auferas hodiè manus tuas à me, ne tui proditor efficiar:* Visitare quotidiè sanctissimum Sacramentum, et Imaginem quoque Mariæ sanctissimæ, ab eis perseverantiæ gratiam postulando: Rosarii saltèm tertiam partem, et ter salutationem Angelicam manè et vesperi, dicendo: *Mater mea adjuva me hodiè, ne Deo peccem.* (Hanc tamen pœnitentiam ter recitandi salutationem Angelicam cum prædicta supplicatione ego plerumque solitus fui injungere, aut saltèm consulere iis, qui eâ uti non solerent). Cum cubitum iverint, dicere in lecto: *Nunc mihi morandum fuisset in Inferni igne*, aut dicere: *Veniet dies, quo mihi in hoc lecto moriendum erit.* Iis, qui legere sciunt, et potissimùm Ecclesiasticis, quotidiè legere aliquem librum de rebus spiritualibus agentem. Monet autem S. Franciscus Salesius (Instruct. Conf. c. 8) non esse gravandum pœnitentem multis rebus, ne confundatur et terrefiat.

15. Sermonem autem facturus de remediis, quæ insinuari debent pœnitentibus, dico, alia esse generalia, alia particularia pro aliquo vitio particulari. Generalia omnibus insinuanda, sunt 1 amor ergà Deum, cum ipse ad hunc solum finem nos creaverit. Et curetur pariter, ut pœnitens cognoscat pacem interiorem, quâ donantur, qui Dei amicitiâ fruuntur, et Infernum, quem antè tempus experiuntur, qui alieni sunt à Deo; additâ pernicie temporali, quam secum trahit peccatum. 2. Sæpè se commendare Beatæ Virgini, Rosarium recitando, se commendare Angelo Custodi, et alicui Sancto peculiari protectori. 3 Fre-

quentia Sacramentorum, et si umquam in aliquod peccatum mortale inciderit, statim illud confiteri. 4. Veritatum æternarum consideratio, et præ cæteris consideratio mortis: et patribus familias insinuanda est quotidiana mentalis oratio in communi cum familia, aut saltèm Rosarium unà cum filiis. 5. Dei præsentia, cum urget tentatio, dicendo: *Deus me videt.* 6. Quolibet vesperi conscientiam scrutari, cum animi dolore, et proposito. 7. Sæcularibus, ut alicui congregationi se adscribi curent, et Sacerdotibus oratio mentalis, et gratiarum actiones post Missam. Et ut perlegant saltèm aliquem libellum spiritualem antè et post Missam.

16. Remedia autem particularia assignabuntur pro vitiorum diversitate; v. g. illi, qui aliquo odio tenetur, insinuetur, ut quotidiè commendet Deo illum, quem odit, recitando pro ipso orationem Dominicalem, et salutationem Angelicam, et cum se turbari sentit memoriâ injuriæ sibi illatæ, reminiscatur contumeliarum, quibus ipse Deum affecit. Illi, qui in peccata turpia prolapsus est, ut otium vitet, malos socios, et occasiones aufugiat; et illi, qui habitum pravum per longum tempus contraxit in hoc vitio, ut non solùm vitet proximas occasiones, sed etiàm quasdam remotas, quæ sibi tàm debili ad resistendum factæ erunt proximæ. Huic præcipuè imponatur, ne umquam intermittat recitare ter Salutationem Angelicam in honorem Puritatis Beatissimæ Virginis, manè et vesperi, repetendo semper coram ejus Imagine propositum non peccandi, et supplicationem, ut sibi perseverantiam impetret. Potissimùm autem Confessarius curet, ut frequenter hic communicet, cum Eucharistia dicatur *vinum germinans virgines.* Illi, qui solitus fuit blasphemias proferre, insinuetur, ut novies, vel quinquies linguâ signet crucem super terram, et ut quotidiè saltèm semel dicat orationem Dominicalem, et salutationem Angelicam in honorem Sanctorum, quos execratus fuit: et ut quolibet manè, dum è cubili surgit, renovet propositum patienter ferendi occasiones indig-

nationis, et ter dicat B. Virgini quolibet manè : *Domina mea, dona mihi patientiam;* et id non solùm inserviet, ut Maria sanctissima ei opituletur, sed etiàm, ut in occasionibus reperiatur habitus factus dicendi eadem verba. Aut assuescat dicendo, *Maledictum sit peccatum meum; maledictus sit Dæmon, etc.* Alia remedia assignabit Confessarius pro sua prudentia, inspectis circumstantiis occasionum, personarum, et munerum.

§ III. *Circà Officium Doctoris.*

17. *Labia Sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus* (Malach. c. 2 v. 7). Confessario, ut Doctoris officio ritè fungatur, opus est, ut benè sciat legem; qui enim eam ignorat, non potest alios docere. Sed hîc advertendum est id, quod scribit S. Gregorius, nempè officium dirigendi animas per viam salutis æternæ esse artem artium : *Ars artium regimen animarum.* Et S. Franciscus Salesius dicebat, officium audiendi Confessiones esse omnium maximum, et difficillimum. Reverà ità est. *Est omnium maximum*, quia est omnium scientiarum finis, qui nihil aliud esse debet, quàm salus æterna, estque omnium *difficillimum*, dum primò Confessarii munus requirit omnium scientiarum, omnium officiorum, atque artium notitiam; secundò, quia scientia Theologiæ Moralis complectitur tot materias inter se diversas; tertiò, quia magnâ parte constat ex tot legibus positivis, et Sacris Canonibus, quorum intelligentia debet accipi secundùm suam veram significationem : prætereà quælibet harum legum redditur difficilis, cùm ratione circumstantiarum, quæ casus dissimiles efficiunt, resolutiones variandæ sint. Quidam, qui eruditos, et Theologos magnæ notæ se jactant, Moralistas, quos *Casuistas* (nomen ignominiæ apud ipsos) appellant, dedignantur ne cursim quidem legere. Dicunt hi sufficere, ut Confessiones ritè excipi possint, principia generalia moralis callêre; illis enim posse resolvi (ajunt) omnes casus particulares. Quis negare potest, omnes casus

particulares esse his principiis resolvendos; sed totum opus, et totus labor est in adaptando ad casus particulares, tam diversis circumstantiis irretitos, principia hujusmodi, utque discernatur, quodnam principiorum occurrentibus circumstantiis congruat; nequit id fieri sinè magna discussione rationum, quæ pro utraque parte adsunt. Et hoc est illud, quod Moralistæ effecerunt, dum elaborârunt in explicando, à quibus principiis multi casus particulares resolvi deberent. Prætereà, hâc nostrâ tempestate, ut dictum est, adsunt tot leges positivæ, tot Bullæ, tot decreta, quæ nequeunt sciri, nisi Casuistæ legantur, qui ea collegerunt, et proùt materiarum varietas postulat, ibi opportunè illa inveniuntur; ideòque, quò recentiores hi Moralistæ sunt, eò antiquis utiliores. Justâ ratione motus auctor Instructionum pro novis Confessariis (Part. 1. 18) affirmat, multos Theologos quantò profundiores in scientiis speculativis, tantò rudiores in scientiis moralibus, quæ, ut scribit Gerson (Tract. de Orat.), omnium difficillimæ sunt, et nemo doctus, quantumvis sit in his versatissimus, est, cui indies nova non accidant; ex quo infert, numquàm Confessario deserendum esse Theologiæ Moralis studium. Doctissimus Sperelli (De Episc. p. 3 c. 4), pariter dicit, longè errare eos Confessarios, qui totos Scholasticæ studio se applicant, æstimantes, tempus in Morali frustrà expendi: et posteà nesciunt distinguere lepram à lepra; qui error (subjungit) Confessarios simul, et pœnitentes in æternam perditionem trahit.

18. Non negamus autem, minorem scientiam exigi in audiendis Confessionibus simplicium, et rusticorum, quàm Curialistarum, Negotiantium, Ecclesiasticorum, et similium. Minor item scientia requiritur, ut audiantur Confessiones in Oppido, quàm in Civitate: et præcipuè si alicubi sit tanta Confessariorum inopia, ut pœnitentes debeant aut per longum tempus à Confessione abstinere, aut aliò proficisci (Ibid.). Sed hoc non sufficit ad excusandos aliquos Confessarios, qui cursim, lectâ aliqua brevi Summa morali,

temerè ad excipiendas Confessiones se intromittunt. Oportet saltèm, ut Confessarius sciat I. ad quæ sua jurisdictio se extendat. Advertat hîc quisque, Sacerdotes sæculares, et regulares alterius Ordinis non posse audire Confessiones Religiosorum, sinè licentia suorum Prælatorum, exceptis casibus, si iter agant, si alibi morentur, et socium non habeant, aut alium Sacerdotem idoneum ejusdem Religionis. Et tunc Religiosi possunt absolvi ab omni simplici Sacerdote, dum Superiores tunc, dando licentiam his subditis, intendunt eam dare juxtà consuetudinem, scilicet confitendi cuivis Sacerdoti idoneo (Lib. 6. n. 575.). Item quivis Confessarius scire debet casus, et Censuras reservatas, saltèm eas, in quas frequentiùs incurri solet, proùt sunt Excommunicationes Papales, quæ sunt in Bulla Cœnæ, hæresis externa, lectio aut retentio aut venditio librorum Hæreticorum, qui ex professo de Religione tractant, aut continent hæresim formalem: item quinque casus Papales Clementis VIII. qui sunt, percussio enormis, aut mediocris Clerici, vel Monachi, simonia realis, aut confidentialis, violatio Clausuræ Monialium ad malum finem, violatio immunitatis Ecclesiasticæ, et duellum; item excommunicationes à Pontifice Benedicto XIV. emanatæ in absolventes Complices in materia turpi (Lib. 6. n. 553), et in eos qui docent, posse a Confessario exquiri nomen complicis, etiàm per absolutionis Sacramentalis negationem, si revelare recuset (Num. 556); et aliæ excommunicationes obviæ, quæ observari possunt in tractatu de censuris. Sciat II. distinguere peccatum veniale à mortali, saltem in suo genere, quo communiter occurrere solet; et de aliis saltèm dubitare sciat. III. Sciat interrogationes, quas facere debet, circumstantias peccatorum, saltèm speciem mutantes: quid constituat occasionem proximam, quid inducat restitutionis obligationem; item qualis esse debeat dolor et propositum, et deniquè remedia ad emendationem efficaciora. Et ut brevibus me expediam, affirmo, in

statu damnationis esse eum Confessarium, qui sinè sufficienti scientia ad Confessiones excipiendas se exponit. Deus ipse his verbis eum reprobat : *Quià tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi* (Lib. 6. n. 491. Oseæ c. 4. v. 6.). Nec excusabit eum Episcopi approbatio, si manifestè se noverit inhabilem : approbatio enim non infundit scientiam necessariam, sed supponit. Dico *Manifestè*, quod qui tantùm dubitaret, possit, imò debeat acquiescere sui Superioris judicio confisus, si saltèm seduliori studio se habilem reddere satagat. At Nullus Confessarius intermittere debet Theologiæ moralis studium, quia ex tot rebus tàm diversis, et inter se disparibus, quæ ad hanc scientiam pertinent, multæ quàmvis lectæ, quia rariùs accidunt, temporis progressu è mente decidunt ; qua de re oportet semper frequenti studio eas in memoriam revocare.

§. IV. *Circà Judicis Officium.*

19. Postremum Confessarii Officium est judicis, et hoc importat, quod sicùt judex tenetur priùs rationes cognoscere, indè causæ momenta discutere, et deindè sententiam proferre, ità Confessarius priùs debeat conscius fieri pœnitentis conscientiæ, posteà ejus dispositionem inspicere, et absolutionem impertire, aut negare. Et quòad primum munus, quod est peccata pœnitentis cognoscere, quàmvis debitum examinandi conscientiam sit præcipuum pœnitentis, nihilominùs, quidquid alii Doctores (Apud Lohner instruct. pract. p. 33.) dixerint, non est dubitandum, quin si Confessarius cognoverit, pœnitentem non satis diligenter conscientiam suam discussisse, teneatur ipse eum interrogare, priùs de peccatis, in quæ verosimiliter incidere poterat, et posteà de eorum specie, et numero, ùt probatur ex c, Omnis utriusque sexûs, de Pœnit. et ex Rit Rom. (Vide l. 6. n. 607.).

20. Et hîc multa animadvertenda sunt : I. perpe-

ram eos agere, qui rudes dimittunt, ut meliùs se examinent. Hoc P. Segneri (Confess. Inst. c. 2.) vocat errorem intolerabilem, et jure optimo; quia hujusmodi homines, quantùm laborent, difficulter se examinabunt, ùt par est, et ità exactè, sicùt potest ipse Confessarius eos examinare; et contrà, cum dimissi sunt, periculum erit, ut exterriti difficultate se examinandi, à confitendo retrahantur, et in peccatis obdurescant (Ibid. v. Sed hæc; ad n. I.); qua de re Confessarius debet ipse ex hujusmodi pœnitentibus peccata exquirere, eos interrogando secundùm ordinem præceptorum, præcipuè si sunt famuli, aurigæ, muliones, milites, satellites, caupones, et alii hujus generis, qui vitam solent ducere æternæ salutis negligentes et rerum Divinarum ignorantes, procul à Concionibus, et Ecclesiis. Et pejor error esset, si ob defectum examinis dimitteret aliquem rudem, qui anteà propter ruborem aliquod peccatum reticuerit, quàmvis repetendæ essent Confessiones multorum annorum, propter majus periculum, quod tunc subest, nempè quod si non redeat, periturus sit (Ibi ad n. III.). Advertat nihilominùs Confessarius, se non teneri tàm minutè hos interrogare; interroget tantùm de peccatis, in quæ faciliter incidere possunt, spectatâ eorum conditione, et capacitate; imò cùm pœnitens, licet rudis, videatur sufficienter esse instructus, et diligens in confitendo peccata cum suis circumstantiis, juxtà statum suum et capacitatem (alio enim modo tenetur se examinare doctus, et alio rudis), tunc Confessarius nihil aliud tenetur interrogare (Ibi ad n. II.). II. Notandum, meliùs esse, si Confessarius sigillatim examinet peccata statim ac ea exponit pœnitens, quàm ut differat examen usque ad finem; quia aut faciliter Confessarius obliviscitur eorum, quæ audivit, aut obligandus esset pœnitens cum suo gravi onere ad repetenda confessa (Ibid n. IV.). III. Errare eos Confessarios, qui volunt certum judicium facere de peccati qualitate, an sit grave, vel leve, exquirendo à rudibus istis, si pro mortali habeant

an pro veniali; hi enim multoties respondent, ut casus sibi verba suggerit; et hoc experientia testatur (ut ego millies observavi). Quod si Confessarius paulò post iterùm interroget, respondent modo toto à primo diverso. IV. Advertendum circà numerum peccatorum, quorum pravo habitu aliqui tenentur, cum non possit haberi numerus certus, curet Confessarius statum pœnitentis cognoscere, nempè vivendi modum, applicationem, quam impendit ad alia negotia, tempus consuetudinis cum complice, locum, ubi potissimùm moratus est; et deindè interroget de numero, interrogando pœnitentem, quoties circiter peccaverit in die, aut in hebdomada, aut mense? proponens ei plures numeros, ex. gr. ter aut quater, octies vel decies, ut videat, cui numero potiùs ille adhæreat? Et si pœnitens numero majori adhæret, optimum factu erit, si iterùm interrogetur de numero majori. Sed in hoc Confessarius advertat, ne formet de numero judicium certum; notet frequentiam in genere, et in confuso judicium faciat, apprehendendo peccata quotquot sunt coram Deo. Aliqui Doctores dicunt, quod circà peccata interna habituatorum, ut sunt peccata odii, delectationum pravarum, et desideriorum, sufficiat plerumque interrogare de tempore, per quod duravit malus habitus; sed hoc mihi omninò non satisfacit, quia potest esse, quod aliquis magis sit intentus ad externa negotia, aut moretur, ubi sic occurrent pauciores occasiones cogitationum pravarum; alius erit magis aliâ animi passione allectus: ideóque opus est interrogationes generales adhibere, de propria applicatione, de loco, de animi inclinatione, etc. ut formet judicium majoris, vel minoris frequentiæ actuum internorum. Cæterùm post duas vel tres interrogationes, non debet angi Confessarius, si ei judicium, quod facit, videtur esse nimis confusum; nam ex conscientiis implicatis et confusis moraliter impossibile est, majorem claritatem sperare. V. Oportet animadvertere, quod, licet Confessiones generales sint utilissimæ, nihilominùs non debeat Confessarius

esse valdè rigorosus ad efficiendum, ut Confessiones jam factæ repetantur (Lib. 6 n. 505). Undè ait P. Segneri, non esse obligationem repetendi Confessiones, *nisi in casu manifestæ necessitatis, et in quo error sit evidens.* Neque relapsus sunt certa indicia, nullas fuisse Confessiones factas, præcipuè si per aliquod tempus non ceciderit, aut si, antequàm caderet, sibi aliquam vim fecerit. Aliud tamen judicium fieri debet, si pœnitens plerumque statim ceciderit, post duos nempè, vel tres dies à Confessione facta, quin aliquo modo tentationi obstiterit; tunc enim videtur moraliter certus doloris ac propositi defectus.

CAPITULUM II.

DE INTERROGATIONIBUS FACIENDIS PŒNITENTIBUS RUDIBUS.

21. Non speret hîc meus lector, me sermonem facturum de omnibus doctrinis ad Dei et Ecclesiæ præcepta pertinentibus, quòad ea quæ in ipsis permittuntur, aut prohibentur; de his enim satis actum in Opere Morali (Tom. 1 l. 3). Hîc tantùm annotabimus interrogationes à Confessario plerùmque faciendas pœnitentibus rudibus, qui judicantur non sufficienter suam conscientiam perquisîsse; et pauca alia, quæ præcipuè notari debent, ad praxim maximè facientia, aliter quàm speculativè tractantur.

22. Circà I. *Præceptum.* Interroget 1 pœnitentem, an mysteria fidei calleat; nam, si quatuor mysteriorum principalium ignorantiâ teneatur, nempè Deum esse, remuneratorem esse boni et mali, mysteria Sanctissimæ Trinitatis et Incarnationis ac mortis Jesu Christi; erit absolutionis incapax, juxtà propositionem 64 proscriptam ab Innocent. XI. Item an sciat Symbolum fidei, præcepta Decalogi, Sacramenta, etc. saltèm in substantia. Sed hîc benè advertit celebris ille, et doctus Missionarius P. Leonardus à Portu Mauritio in suo *Discursu mystico, et morali*, n. 26, tenêri Confessarium instruere pœnitentes rudes in

Mysteriis fidei, saltèm in quatuor principalibus; quapropter sic subjungit: *Bonum non est consilium dimittere similes ignaros, ut ab aliis hæc doceantur, quia nullus alius sperabitur fructus, nisi ut sic ignari remaneant; ideòque expediens est breviter eos docere prædicta Mysteria principalia, efficiendo pariter, ut secum efforment actus Fidei, Spei, Charitatis, et Contritionis, obligando tamen eos, ut inposterum perfectè instrui se faciant circà cætera mysteria scitu necessaria de necessitate præcepti.* Et idem Auctor loquens de personis urbanis salutis propriæ negligentibus, quæ sibi magno rubori, et contumeliæ habent, se de iis interrogari, ait, decere Confessarium, ut ipsis sic dicat: *Eja eliciamus unà simul Actus Christianos, dic mecum: Deus meus, quia es veritas infallibilis, et quia sanctæ Ecclesiæ tu revelâsti, credo quidquid Sancta Ecclesia me docet credere; credo præcipuè, te esse unum Deum, et tres Personas; credo Filium, cum Deus esset, factum esse hominem, mortuum esse in cruce, resurrexisse, et ad Cœlos ascendisse, et illinc venturum esse omnes judicaturum, ut boni Paradisi gloriâ fruantur, et mali in æterno igne crucientur.* Præterea advertendum id, quod dicit Bened. XIV. in Constit. 42, de Doctrina Christ. § 12, (vide in Bullar. tom. 1) nempè negandam esse absolutionem pœnitenti, qui culpabiliter neglexit addiscere res fidei scitu necessarias de necessitate tàm medii, quàm præcepti. Sed circà res præcepti, ait posse absolvi ignorantem, si verè promittat addiscere, his verbis: *Eo quandòque casu pœnitens absolvi potest, quo se vincibilis hujus ignorantiæ reum agnoscit, et promittit, operam se daturum, ut addiscat necessaria necessitate præcepti.* 2. An superstitiones exercuerit, aut alios docuerit, et si in ipsis aliorum ministerio usus fuerit, quos ad suo peccato cooperandum induxerit; quocirca debet rudes admonere, superstitiones numquàm esse licitas, quàmvis ex charitate, aut in necessitate fiant. Quæ autem actiones sint nec ne superstitiones; vide in Opere (l. 3 num. 4). 3. An umquàm olim rubore suffectus in Confessione aliquod peccatum reticuerit?

Et hac interrogatione ut plurimum curet sciscitari rudes, et mulierculas, qui rarò frequentant Sacramenta, dicendo eis: *Forsan aliquis vitæ anteactæ scrupulus te mordet? cura nunc benè confiteri, dic omnia libenter, noli timere, omnem scrupulum ab anima tua depone etc.* Hac interrogatione, ajebat quidam diligens Operarius, à se multas animas à Confessionibus sacrilegis fuisse liberatas. Si autem reperiat jam hujusmodi sacrilegia fuisse patrata, ut de numero certus fiat, interroget, quoties intrà hoc tempus, à quo peccare cessavit, confessus sit, et communicaverit? et si quotiescumque confitebatur, vel communicabat, ad sacrilegium advertebat? Contigit enim aliquibus interdum sacrilegè confiteri, præcipuè in pueritia, et posteà horum oblivisci; hi enim non tenentur repetere Confessiones oblivionis tempore factas. Item interroget, utrùm scirent, se talibus Confessionibus, et Communionibus etiàm præceptum Paschale transgressos fuisse? expedit autem, ut hæc interrogatio de sacrilegiis fiat in principio Confessionis, ne si posteà fiat, et reperiatur jam commissum sacrilegium, tempus teratur inutiliter in repetenda Confessione, quæ forsan nihil habet dissimile à præteritis. Oportet autem operam dare, ut qui peccata reticuerunt, cognoscant, quàm magnum peccatum hoc sit, conculcare nempè pedibus Sanguinem Jesu Christi. 4. Interroget, si pœnitentiæ satisfecerit? Et si omiserit, an hoc acciderit propter oblivionem, aut quià noluit eam adimplere, aut quia distulit inposterùm curare, ut sibi commutari faceret? et si in ea dilatione putabat, se peccare? 5. Circà scandala, si induxerit alios ad peccandum, aut si ut peccatum exequeretur abusus fuerit ministerio aliorum? Si cooperatus sit peccatis alienis? Tabernarios interroget, si ministraverint vinum illis, qui soliti fuerunt inebriari (l. 2. num. 69)? Mulieres interroget, si verbis parum honestis, jocis, saltibus, risu, aut si fixis oculis aliquem inspiciendo, tunicâ nimis elevatâ, aut pectore aperto provocaverint viros ad malas cogitationes? Si munera ab illis ad malum finem data acceptaverint?

23. Circà hanc ipsam materiam scandali, potest interrogare insuper, an pœnitens cooperatus fuerit peccato alicujus; sed Confessarius in hoc debet esse valdè peritus, ut dignoscat, quandò cooperatio sit formalis, et quandò materialis. *Formalis* est, cum cooperatur actuali peccato alterius, ùt evenit in fornicatione, aut cooperatur malæ voluntati alicujus, ut si in suam tutelam furem reciperet, quod vulgò dicunt, *quardar le spalle*. *Materialis* autem est, cum operam suam exhibet actui alicui ex se indifferenti, qui eâ abutitur ad malum finem, ùt est præbere vinum volenti se ebriare; et hæc potest esse licita, cum adest justa, et cooperationi proportionata causa. Hoc punctum, quod magni momenti est, et multa consideratione indigens, non mediocris mihi fuit laboris, ùt veluti res exigebat expenderetur; observent ideòque rationes, et resolutiones in Opere (Lib. 2 n. 63. v. Ad distinguendum, et l. 3 n. 571.) congestas.

24. Circà II. *Præceptum* interroget de perjuriis, de votis transgressis, et de blasphemiis. Quòad perjuria interroget pœnitentem, si falsum juraverit, et an in judicio, vel extrà, quia pejerando in judicio, etiàm justitiam læsit, propter quod aliquandò tenebitur, aut se retractare, aut damnum reficere. 2. Interroget de modo, quo juravit, si *per Deum*, *per Sanctos*, *per animam*; si enim juravit per conscientiam, aut *per fidem*, quin addiderit *fidem sanctam* aut *Christi*, probabilissimè potest excusari à perjurio (Tom. I. l. 3 n. 143.) Advertatur hîc, multos rudes non apprehendere ùt peccatum grave, pejerare per Sanctos, cum alterius damnum non intervenit. Et plerumque, cum in filios, aut famulos, irascentes dicunt, *per Deum*, *per Sanctos*, *per Christum te occidam*, *si iterùm hoc facies*, non putant, se tunc pejerare, etiàmsi reverà minas exequi non intendant; saltèm non advertunt.

25. Quòad vota facta pariter Confessarius diligenter exquirat à pœnitente, si illud quod emisit, sit verum votum, quia vulgus sæpè confundit desideria, aut proposita cum votis. Ad hæc distinguenda parùm

juvabit eum interrogare, ut nonnulli solent, an umquàm habuerit intentionem se voto obstringendi sub gravi peccato? Siquidem rudes sic interrogati facilè negant; satiùs erit interrogare, si tunc, cum votum emisit, existimabat, se graviter peccaturum fuisse, an non, si posteà non satisfecisset; et ità meliùs cognoscetur, an sub gravi, vel levi se voto obligaverit. Certus factus Confessarius, hoc fuisse verum votum, exquiret, an ob dilationem putaverit, se peccare mortaliter, aut judicabat se ab hoc excusari, quia sibi erat propositum illud adimplendi inposterum.

26. Hîc juvat annotare aliqua circà votorum Dispensationem, et Commutationem. Jam scitur circà quinque vota reservata, Religionis nempè, Castitatis perpetuæ, et trium peregrinationum, Romam, Jerosolymam, et ad S. Jacobum Gallæciæ, non posse nisi à Papa dispensari, dummodò sint absoluta, non autem pœnalia, et conditionata (Lib. 3 n. 261.) His adde votum perseverantiæ in aliqua Congregatione, vel Communitate solitum emitti (proùt fit in Congregationibus Missionariorum S. Vincentii à Paulo, et in nostra SS. Redemptoris) quod Benedictus XIV. in Bulla Convocatis, sub die 25 Novembris 1749 § 32, sibi reservavit (num. 255), alia vota possunt commutari aut in iis potest dispensari ad Episcopis, qui possunt hanc facultatem aliis delegare (num. 256); aut à Confessariis regularibus (lib. 3 n. 257 v. Imò), aut ab aliis Confessariis per facultatem Jubilæi, aut alterius privilegii sibi concessam. Loquendo autem de Commutatione, Confessarium monitum esse volo, ne sit scrupulosus circà causam, quia quodlibet rationabile motivum pro causa haberi potest. Sufficiens est, ut ex commutatione voti sit minus periculum transgressionis (num. 244, in fine); nec circà materiam æqualiter subrogandam, etiàm non requiritur æqualitas lance libranda, sed sufficit, ut sit æqualis moraliter. Interroget pœnitentem, quæ opera soleat exercere præter debita ex præcepto, aut ad quæ majorem habeat propensionem, et in ea commutet vota. Commutatio au-

tem securior in omni votorum genere erit frequentia Sacramentorum. (Num. 243). Advertat, vota perpetua posse commutari in temporalia; dummodò adsit debita proportio; et sic etiàm realia possunt commutari in personalia; et contrà personalia in realia (Lib. 3 n. 247 v. Notandum). Loquendo autem de Dispensatione, ad hanc requiritur causa gravior, nimirùm periculum grande transgressionis, magna difficultas executionis, levitas, aut imperfecta deliberatio quâ votum emissum est (Num. 252 et 253). Nihilominùs semper laudabile erit adjungere hujusmodi dispensationibus aliquam commutationem. Hæ autem Dispensationes, et commutationes possunt fieri extrà Confessionem, modò facultas non sit concessa sub tali conditione, ùt in Jubilæo (Num. 157 v. Imò); sed consilii est eas facere in Confessione.

27. Quòad blasphemias interroget, si execratus fuerit Sanctos? et quibus verbis usus fuerit, an dixerit malè habeat vulgò, *managgia*, vel *Atta*, aut *Potta*? Etenim dicere *managgia*, certum est esse mortale: *Atta* in se est veniale, quia tale verbum non continet contumeliam; sed aliqui rudes eumdem concipiunt horrorem àc cum dicunt *Managgia*, et tunc oportet accipi pro gravi blasphemia, et simul instruere pœnitentem, tale effatum non esse blasphemiam. Dicere *Potta* in se esset grave peccatum juxtà Idioma Hispanicum, sed in nostro blasphemia non est, cum nihil aliud significet quàm interjectionem indignantis (Lib. 3 n. 124 v. Neque). Nihilominùs bonum erit exigere numerum, cum rudes horrorem notabiliorem ex hoc concipiunt. Sed cum tale verbum sit æquivocum et cum possit accipi in sensu meliori, benè potest animadverti pœnitens, quod illud juxtà nostram loquelam non sit blasphemia, quandoquidem nostri indigenæ non intendunt certè proferre illud in sensu pejore, idest Hispanorum Idiomatis, sed advertatur simul, ut caveat à scandalo, si umquam adesset.

28. Interroget 2. si execraverit dies sanctos, nempè Pascham, Natalem J. C., Epiphaniam, Sabbatum

Sanctum etc. quod excusari non potest à mortali, licet multi rudes clarè non apprehendant ùt tale; sed quia est dubium, si apprehendant, an non, investigetur de numero, et hujusmodi blasphemiæ accipiantur, ùt sunt coram Deo. 3. Interroget, si postquàm protulerit blasphemias in Deum, in Sanctos, aut in dies sacros, immediatè subjunxerit, *si eos ego feci*, aut *excepto Deo*. Etenim illos rudes, qui dicunt ità unico actu, benè notat auctor Instructionum pro Confessariis Pagorum (Cap. 5 p. 141), saltèm excusari à gravi, propter ignorantiam, dum non intendunt tunc blasphemiam proferre; et licet in Opere (Lib. 3 n. 124 v. Sic quoque) dixerim, tale effatum esse veram blasphemiam, quia ad blasphemiam non requiritur intentio execrandi; sed sufficit quod propositio sit in Deum, aut in Sanctos contumeliosa, nihilominus meliùs mihi rem consideranti videtur esse probabile, hanc non esse blasphemiam, siquidem verus uniuscujusque propositionis sensus ab ultimis verbis designatur, undè benè dici potest, præfatam propositionem, integrè acceptam, non importare contumeliam. Sed aliter dicendum, si ille, postquàm verè execratus fuerit, ut malo jam patrato mederetur, diceret, *si ego feci, etc*,

29. Notandum 4 quod, cùm rudes dicunt, *maledicta sit fides tua*, vulgò *managgia la fede tua*, non accipiatur ùt blasphemia, quia non intelligunt fidem Christianam, et nomine *Fidei* potest quoque intelligi fides humana; aliter autem debet judicari, si execrarentur *fidem sanctam*, aut *Christi*. Ità pariter non est mortale maledicere *Mortuis*, nisi nominarentur aut intelligerentur præcisè à proferente Animæ Purgatorii, vel Mortui in Christo, aut Animæ Mortuorum. De hoc punctò jam in Opere (Lib. 3 n. 130,) locutus sum: sed quia hoc est punctum ab aliis Auctoribus non discussum, refert illud hîc ad trutinam revocare, ut clariùs patefiat, utque præsertim alicui Anonymo respondeatur, qui in quadam sua Epistola mihi contradixit, aliqua objiciens.

Dico autem, maledictionem *Mortuorum*, per se lo-

quendo, non esse blasphemiam, neque in se, neque ex relatione illorum, qui eam pronunciant. Non est in se, quia vox, *Mortui*, propriè est terminus *privativus*, qui homines significat vitâ functos, nunc ampliùs non existentes; et in tali supposito verbum, *Mortui*, nec Animam, nec corpus importat. Quamobrem loquendo in philosophico rigore, qui Mortuis maledicit nemini injuriam irrogat: dùm rei maledicit, quæ ampliùs non existit.

Dicet aliquis; sed hîc vox, *Mortui*, accipitur, non ùt terminus *Privativus*, sed ùt terminus *Analogus*, qui ad utrumque, tàm Animam, quàm Corpus referri potest. Respondeo primùm, quod is, qui hoc dicit, loquatur jam de relatione mentis; sed ego loquar de eo, quod verbum, *Mortui*, in se importat. Sed adhùc illum sumendo ut terminum *Analogum*, respondeo secundò, quod sub voce, *Mortui*, principaliter, et *in recto* (ùt dicunt Philosophi) solum veniat corpus, quod solum mortuum dici potest, cum anima immortalis sit. Dumtaxat *in obliquo* Anima quit intellecta venire, nempè Anima Mortui, eò quod olim ipsa forma fuerit Corporis illius, cui vitam præbuit. At supposito, quod vox, *Mortuus*, principaliter respiciat Corpus, et minùs principaliter Animam, cum aliquis *Mortuos* nominat, per se loquendo, non de eorum Animabus, sed de Corporibus intelligitur; ut de Animabus intelligatur, opus est, ut ille aut speciatim in sua mente de Animabus loqui intendat, aut saltèm quod alia sermonis verba Animas denotent, proùt est illud, quod scriptum est in Machabæis (l. 2): *Sancta et salubris est cogitatio, pro Defunctis exorare*. Hîc verbum, *exorare*, jam denotat, de Animabus Mortuorum fieri sermonem.

Per se igitùr loquendo, maledictio *Mortuorum* blasphemia non est. Videamus nunc, an blasphemia sit propter mentalem relationem eorum, qui illam proferunt. Et dicimus secundo loco, nequaquam ex relatione blasphemiam esse; quoniam ii, qui *Mortuis* maledicunt, ordinariè à consideratione Animarum ipso;

rum præscindunt. Hîc autem Auctor Epistolæ me improperat, quod distinguere nesciam inter terminum *Abstractum et Concretum*. *Abstractus*, me instruit, ille est, qui formam significat, à subjecto præcisam, proùt est pulchritudo, albedo, etc. *Concretus* verò significat subjectum cum forma conjunctum, ùt est homo pulcher, charta alba, etc. Hinc dicit vocem, *Mortuus*, significare hominem, qui olim Animâ et Corpore constabat, sed nunc importat Corpus et Animam disjunctam. Et ex hoc concludit, quod *Mortuis* aliqua Persona maledicens, non solùm eorum Corporibus sed Animabus etiàm maledicat.

Respondeo. Ego non dico, quod *Mortuis* maledicens eos consideret tamquàm abstractos, scilicet tamquàm formas sine subjecto : sed dico, quod præscindat à considerandis Mortuorum Animabus, quæ nunc existunt. Aliud est abstrahere, quod est considerare aliquam formam sine subjecto : aliud præscindere, quod est considerare quoddam subjectum, præcisum ab aliqua circumstantia aut qualitate, quæ respici potest. Certum est, homines vitâ functos nunc eosdem non esse, qui vivendo fuerunt. Tunc tot erant personæ Animâ et Corpore conjunctis compositæ, nunc verò eorum Animæ, et Corpora existunt quidem, sed disjuncta existunt. Quapropter, cum *Mortuis* maledicitur, non ideò necessariò ipsorum Animabus maledicitur, nisi cum illæ specialiter exprimuntur, vel intelliguntur.

Sed deniquè Auctori Epistolæ concedamus, quod ipse aggressus est sustinere, nimirùm, quod *Mortuis* maledicere idem sit, quàm eis maledicere ac si viventes essent. Quæro : Ergò qui homini vivo maledicit, semperne lethaliter peccat? Omnes DD. ajunt, Cajetanus, Sotus, Molina, Grado, Azorius, Lugo, et alii cum Salmanticensibus de Restitut. c. 4 n. 27 et 28, ex D. Th. 2. 2 qu. 76 art. 4, tum maledictionem in proximum peccatum esse mortale, cum ipsa est formalis, scilicet (ut explicat Cajetanus) cum proximo optatur damnum, et damnum grave, quod aliquis illi imprecatur; non verò cum maledictio est tantùm ma-

terialis, nempè sinè pravo animo prolata. Et quidem in vivente certè Corpus, et Anima simùl existunt. Et quare non est mortale? quia qui maledicit homini viventi non semper proximi Animæ intendit maledicere, et contumeliam inferre substantiæ illi, in qua specialiter Imago Dei splendet, sed præscindit ab Anima respicienda, et ità gravem non committit culpam. Qui Creaturis irrationabilibus maledicit (docent idem D. Thomas loc. cit. art. 2, et omnes) si eas respicit, in quantùm sunt Creaturæ Dei, mortaliter peccat, veramque patrat blasphemiam; non verò jam si præscindit ab eis considerandis ùt tales, et tantùm eis maledicit secundùm se consideratis, et quidem omnes ipsæ sunt Creaturæ Dei. En quod D. Thomas etiàm præcisionem hanc admittat. Ità pariter, qui *Mortuis* maledicit, si maledicit, in quantùm ad Animas eorum, graviter peccat; non autem si præscindit, et Mortuis maledicit, quin specialiter Animas respiciat. Dicere autem, quod omnes, qui maledicunt *Mortius*, omnes jam intendant etiàm eorum Animabus maledicere, ego et tot alii Confessarii, pœnitentes interrogando, oppositum comperimus. Tantò magis, quod ordinariè isti, qui Mortuis maledicunt, non jam eos lædere intendant, sed vivos, quibus ad instar contumeliarum hujusmodi maledictiones dirigunt. Verumtamen hæc est materia facti, quisque Confessarius in hoc, pœnitentem diligenter interrogando, poterit se à dubio eximere.

Dicere autem quod, licet quis solis Mortuorum corporibus maledicere intendat, nec etiàm à culpa gravi excusari possit, propter respectum, quem Ecclesia habet Corporum Mortuorum, eis incensum præbendo, aquâ lustrali aspergendo, et cum pompa sepeliendo: Nescio, quomodò quis ob hanc rationem id suadere sibi possit. Nolo huic immorari. Paucis me expediam, et dico, quod prædictæ functiones non sint quidem exhibitiones alicujus cultûs Religiosi ergà Corpora Mortuorum, sed tantùm quædam cæremoniæ, quas Ecclesia etiàm ergà viventes adhibet. Si

juvabit eum interrogare, ut nonnulli solent, an umquàm habuerit intentionem se voto obstringendi sub gravi peccato? Siquidem rudes sic interrogati facilè negant; satiùs erit interrogare, si tunc, cum votum emisit, existimabat, se graviter peccaturum fuisse, an non, si posteà non satisfecisset; et ità meliùs cognoscetur, an sub gravi, vel levi se voto obligaverit. Certus factus Confessarius, hoc fuisse verum votum, exquiret, an ob dilationem putaverit, se peccare mortaliter, aut judicabat se ab hoc excusari, quia sibi erat propositum illud adimplendi inposterum.

26. Hîc juvat annotare aliqua circà votorum Dispensationem, et Commutationem. Jam scitur circà quinque vota reservata, Religionis nempè, Castitatis perpetuæ, et trium peregrinationum, Romam, Jerosolymam, et ad S. Jacobum Gallæciæ, non posse nisi à Papa dispensari, dummodò sint absoluta, non autem pœnalia, et conditionata (Lib. 3 n. 261.) His adde votum perseverantiæ in aliqua Congregatione, vel Communitate solitum emitti (proùt fit in Congregationibus Missionariorum S. Vincentii à Paulo, et in nostra SS. Redemptoris) quod Benedictus XIV. in Bulla Convocatis, sub die 25 Novembris 1749 § 32, sibi reservavit (num. 255), alia vota possunt commutari aut in iis potest dispensari ad Episcopis, qui possunt hanc facultatem aliis delegare (num. 256); aut à Confessariis regularibus (lib. 3 n. 257 v. Imò), aut ab aliis Confessariis per facultatem Jubilæi, aut alterius privilegii sibi concessam. Loquendo autem de Commutatione, Confessarium monitum esse volo, ne sit scrupulosus circà causam, quia quodlibet rationabile motivum pro causa haberi potest. Sufficiens est, ut ex commutatione voti sit minus periculum transgressionis (num. 244, in fine); nec circà materiam æqualiter subrogandam, etiàm non requiritur æqualitas lance libranda, sed sufficit, ut sit æqualis moraliter. Interroget pœnitentem, quæ opera soleat exercere præter debita ex præcepto, aut ad quæ majorem habeat propensionem, et in ea commutet vota. Commutatio au-

tem securior in omni votorum genere erit frequentia Sacramentorum. (Num. 243). Advertat, vota perpetua posse commutari in temporalia; dummodò adsit debita proportio; et sic etiàm realia possunt commutari in personalia; et contrà personalia in realia (Lib. 3 n. 247 v. Notandum). Loquendo autem de Dispensatione, ad hanc requiritur causa gravior, nimirùm periculum grande transgressionis, magna difficultas executionis, levitas, aut imperfecta deliberatio quâ votum emissum est (Num. 252 et 253). Nihilominùs semper laudabile erit adjungere hujusmodi dispensationibus aliquam commutationem. Hæ autem Dispensationes, et commutationes possunt fieri extrà Confessionem, modò facultas non sit concessa sub tali conditione, ùt in Jubilæo (Num. 157 v. Imò); sed consilii est eas facere in Confessione.

27. Quòad blasphemias interroget, si execratus fuerit Sanctos? et quibus verbis usus fuerit, an dixerit malè habeat vulgò, *managgia*, vel *Atta*, aut *Potta*? Etenim dicere *managgia*, certum est esse mortale: *Atta* in se est veniale, quia tale verbum non continet contumeliam; sed aliqui rudes eumdem concipiunt horrorem àc cum dicunt *Managgia*, et tunc oportet accipi pro gravi blasphemia, et simul instruere pœnitentem, tale effatum non esse blasphemiam. Dicere *Potta* in se esset grave peccatum juxtà Idioma Hispanicum, sed in nostro blasphemia non est, cum nihil aliud significet quàm interjectionem indignantis (Lib. 3 n. 124 v. Neque). Nihilominùs bonum erit exigere numerum, cum rudes horrorem notabiliorem ex hoc concipiunt. Sed cum tale verbum sit æquivocum et cum possit accipi in sensu meliori, benè potest animadverti pœnitens, quod illud juxtà nostram loquelam non sit blasphemia, quandoquidem nostri indigenæ non intendunt certè proferre illud in sensu pejore, idest Hispanorum Idiomatis, sed advertatur simul, ut caveat à scandalo, si umquam adesset.

28. Interroget 2. si execraverit dies sanctos, nempè Pascham, Natalem J. C., Epiphaniam, Sabbatum

Sanctum etc. quod excusari non potest à mortali, licet multi rudes clarè non apprehendant ùt tale; sed quia est dubium, si apprehendant, an non, investigetur de numero, et hujusmodi blasphemiæ accipiantur, ùt sunt coram Deo. 3. Interroget, si postquàm protulerit blasphemias in Deum, in Sanctos, aut in dies sacros, immediatè subjunxerit, *si eos ego feci*, aut *excepto Deo*. Etenim illos rudes, qui dicunt ità unico actu, benè notat auctor Instructionum pro Confessariis Pagorum (Cap. 5 p. 141), saltèm excusari à gravi, propter ignorantiam, dum non intendunt tunc blasphemiam proferre; et licet in Opere (Lib. 3 n. 124 v. Sic quoque) dixerim, tale effatum esse veram blasphemiam, quia ad blasphemiam non requiritur intentio execrandi; sed sufficit quod propositio sit in Deum, aut in Sanctos contumeliosa, nihilominus meliùs mihi rem consideranti videtur esse probabile, hanc non esse blasphemiam, siquidem verus uniuscujusque propositionis sensus ab ultimis verbis designatur, undè benè dici potest, præfatam propositionem, integrè acceptam, non importare contumeliam. Sed aliter dicendum, si ille, postquàm verè execratus fuerit, ut malo jam patrato mederetur, diceret, *si ego feci, etc*,

29. Notandum 4 quod, cum rudes dicunt, *maledicta sit fides tua*, vulgò *managgia la fede tua*, non accipiatur ùt blasphemia, quia non intelligunt fidem Christianam, et nomine *Fidei* potest quoque intelligi fides humana; aliter autem debet judicari, si execrarentur *fidem sanctam*, aut *Christi*. Ità pariter non est mortale maledicere *Mortuis*, nisi nominarentur aut intelligerentur præcisè à proferente Animæ Purgatorii, vel Mortui in Christo, aut Animæ Mortuorum. De hoc puncto jam in Opere (Lib. 3 n. 130,) locutus sum: sed quia hoc est punctum ab aliis Auctoribus non discussum, refert illud hîc ad trutinam revocare, ut clariùs patefiat, utque præsertim alicui Anonymo respondeatur, qui in quadam sua Epistola mihi contradixit, aliqua objiciens.

Dico autem, maledictionem *Mortuorum*, per se lo-

quendo, non esse blasphemiam, neque in se, neque ex relatione illorum, qui eam pronunciant. Non est in se, quia vox, *Mortui*, propriè est terminus *privativus*, qui homines significat vitâ functos, nunc ampliùs non existentes; et in tali supposito verbum, *Mortui*, nec Animam, nec corpus importat. Quamobrem loquendo in philosophico rigore, qui Mortuis maledicit nemini injuriam irrogat: dum rei maledicit, quæ ampliùs non existit.

Dicet aliquis; sed hîc vox, *Mortui*, accipitur, non ùt terminus *Privativus*, sed ùt terminus *Analogus*, qui ad utrumque, tàm Animam, quàm Corpus referri potest. Respondeo primùm, quod is, qui hoc dicit, loquatur jam de relatione mentis; sed ego loquar de eo, quod verbum, *Mortui*, in se importat. Sed adhùc illum sumendo ut terminum *Analogum*, respondeo secundò, quod sub voce, *Mortui*, principaliter, et *in recto* (ùt dicunt Philosophi) solum veniat corpus, quod solum mortuum dici potest, cum anima immortalis sit. Dumtaxat *in obliquo* Anima quit intellecta venire, nempè Anima Mortui, eò quod olim ipsa forma fuerit Corporis illius, cui vitam præbuit. At supposito, quod vox, *Mortuus*, principaliter respiciat Corpus, et minùs principaliter Animam, cum aliquis *Mortuos* nominat, per se loquendo, non de eorum Animabus, sed de Corporibus intelligitur; ut de Animabus intelligatur, opus est, ut ille aut speciatim in sua mente de Animabus loqui intendat, aut saltèm quod alia sermonis verba Animas denotent, proùt est illud, quod scriptum est in Machabæis (l. 2): *Sancta et salubris est cogitatio, pro Defunctis exorare*. Hîc verbum, *exorare*, jam denotat, de Animabus Mortuorum fieri sermonem.

Per se igitùr loquendo, maledictio *Mortuorum* blasphemia non est. Videamus nunc, an blasphemia sit propter mentalem relationem eorum, qui illam proferunt. Et dicimus secundo loco, nequaquam ex relatione blasphemiam esse; quoniam ii, qui *Mortuis* maledicunt, ordinariè à consideratione Animarum ipso;

rum præscindunt. Hîc autem Auctor Epistolæ me improperat, quod distinguere nesciam inter terminum *Abstractum et Concretum*. *Abstractus*, me instruit, ille est, qui formam significat, à subjecto præcisam, proùt est pulchritudo, albedo, etc. *Concretus* verò significat subjectum cum forma conjunctum, ùt est homo pulcher, charta alba, etc. Hinc dicit vocem, *Mortuus*, significare hominem, qui olim Animâ et Corpore constabat, sed nunc importat Corpus et Animam disjunctam. Et ex hoc concludit, quod *Mortuis* aliqua Persona maledicens, non solùm eorum Corporibus sed Animabus etiàm maledicat.

Respondeo. Ego non dico, quod *Mortuis* maledicens eos consideret tamquàm abstractos, scilicet tamquàm formas sine subjecto : sed dico, quod præscindat à considerandis Mortuorum Animabus, quæ nunc existunt. Aliud est abstrahere, quod est considerare aliquam formam sine subjecto : aliud præscindere, quod est considerare quoddam subjectum, præcisum ab aliqua circumstantia aut qualitate, quæ respici potest. Certum est, homines vitâ functos nunc eosdem non esse, qui vivendo fuerunt. Tunc tot erant personæ Animâ et Corpore conjunctis compositæ, nunc verò eorum Animæ, et Corpora existunt quidem, sed disjuncta existunt. Quapropter, cum *Mortuis* maledicitur, non ideò necessariò ipsorum Animabus maledicitur, nisi cum illæ specialiter exprimuntur, vel intelliguntur.

Sed deniquè Auctori Epistolæ concedamus, quod ipse aggressus est sustinere, nimirùm, quod *Mortuis* maledicere idem sit, quàm eis maledicere ac si viventes essent. Quæro : Ergò qui homini vivo maledicit, semperne lethaliter peccat ? Omnes DD. ajunt, Cajetanus, Sotus, Molina, Grado, Azorius, Lugo, et alii cum Salmanticensibus de Restitut. c. 4 n. 27 et 28, ex D. Th. 2. 2 qu. 76 art. 4, tum maledictionem in proximum peccatum esse mortale, cum ipsa est formalis, scilicet (ut explicat Cajetanus) cum proximo optatur damnum, et damnum grave, quod aliquis illi imprecatur; non verò cum maledictio est tantùm ma-

terialis, nempè sinè pravo animo prolata. Et quidem in vivente certè Corpus, et Anima simùl existunt. Et quare non est mortale? quia qui maledicit homini viventi non semper proximi Animæ intendit maledicere, et contumeliam inferre substantiæ illi, in qua specialiter Imago Dei splendet, sed præscindit ab Anima respicienda, et ità gravem non committit culpam. Qui Creaturis irrationabilibus maledicit (docent idem D. Thomas loc. cit. art. 2, et omnes) si eas respicit, in quantùm sunt Creaturæ Dei, mortaliter peccat, veramque patrat blasphemiam; non verò jam si præscindit ab eis considerandis ùt tales, et tantùm eis maledicit secundùm se consideratis, et quidem omnes ipsæ sunt Creaturæ Dei. En quod D. Thomas etiàm præcisionem hanc admittat. Ità pariter, qui *Mortuis* maledicit, si maledicit, in quantùm ad Animas eorum, graviter peccat; non autem si præscindit, et Mortuis maledicit, quin specialiter Animas respiciat. Dicere autem, quod omnes, qui maledicunt *Mortius*, omnes jam intendant etiàm eorum Animabus maledicere, ego et tot alii Confessarii, pœnitentes interrogando, oppositum comperimus. Tantò magis, quod ordinariè isti, qui Mortuis maledicunt, non jam eos lædere intendant, sed vivos, quibus ad instar contumeliarum hujusmodi maledictiones dirigunt. Verumtamen hæc est materia facti, quisque Confessarius in hoc, pœnitentem diligenter interrogando, poterit se à dubio eximere.

Dicere autem quod, licet quis solis Mortuorum corporibus maledicere intendat, nec etiàm à culpa gravi excusari possit, propter respectum, quem Ecclesia habet Corporum Mortuorum, eis incensum præbendo, aquâ lustrali aspergendo, et cum pompa sepeliendo: Nescio, quomodò quis ob hanc rationem id suadere sibi possit. Nolo huic immorari. Paucis me expediam, et dico, quod prædictæ functiones non sint quidem exhibitiones alicujus cultûs Religiosi ergà Corpora Mortuorum, sed tantùm quædam cæremoniæ, quas Ecclesia etiàm ergà viventes adhibet. Si

igitùr honor, qui fit Defunctis, major non est illo, qui vivis exhibetur, nec contumelia major erit. Sed cur (subdit Auctor Epistolæ) leges graviùs puniunt eos, qui adversùs Cadavera sæviunt? Respondeo: puniunt, non ratione contumeliæ, sed ratione iniqui animi, qui in tali actione manifestatur, et qui adhùc in occidente Infideli, aut Hæretico à lege mulctatur. Alioquin si hoc esset in se gravis Cadaverum injuria, ejusdem criminis essent rei, qui ob usum Anatomiæ ipsa incidunt et laniant.

Cæterùm id, quod concludo, est, maledictionem in Mortuos, per se loquendo, nec blasphemiam, nec culpam mortalem esse. Et invenio, quod tres Auctores (jam in Opere citati) qui soli de hoc puncto scripserunt, idem pronunciârint. Prætereà, ego pro majori meæ conscientiæ pace, de hoc pluribus doctis Viris Neapolim scripsi, et etiàm tribus Congregationibus Presbyterorum sæcularium Missionibus addictorum, ubi flos Cleri Neapolitani existit; et uno exemplo fuerunt responsa omnia meæ sententiæ conformia. Ac P. Sabbatinus (tunc temporis pius Operarius, nunc dignissimus Aquilæ Prælatus) mihi respondit, cunctos pios Operarios, tàm præsentes, quàm antiquos, idem uniformiter sensisse. Insuper, cum quamdam Epistolam de hoc puncto typis dederim, adversùs quam postmodùm Anonymi Epistola prodiit, de quo suprà mentionem jam feci, accepi tamquàm certum, utramque scripturam à Nuncio transmissam fuisse ad Summ. Pont. Bened. XIV. qui postquàm curam dederit controversiam discutiendi R. P. D. Thomæ Sergio Pio Operario, S. Officii Romæ Consultori (qui nunc suum obiit diem), ipse pariter mecum sensit, maledictionem *Mortuorum* non esse blasphemiam. Et ab alio P. Pio Operario mihi affirmatum deindè fuit, quod idem etiàm Pontifex, cognitâ P. Sergii sententiâ, ostenderit, se eam approbare.

3o. Dubitatur 5 an maledicere *Mundo* sit blasphemia. Auctor ipsius Instructionis negavit, sed ego contrarium ostendi (Lib. 3 n. 129 v. Sed hîc); nihilo-

minùs dixi, quod, si pro Mundo intelligeretur Mundus, qui Deo adversatur, certè non esset peccatum. Sed quia verosimiliter rudes non sic intelligunt, sed potiùs ut creatum à Deo, et de hoc se accusant cum magno horrore, dico probabilius accipiendum esse pro culpa gravi. 6. Maledicere creaturis insensatis, ut vento, pluviæ, annis, diebus, igni, etc. non est blasphemia, nisi hujusmodi creaturæ expressè in Deum referrentur, prout si diceretur, *maledictus sit ignis Dei*, *panis Dei*, *etc.* Maledicere autem Paradiso, aut Animæ (quia in Anima splendet specialiter potentia, et imago divina) non est dubitandum, quin sit gravis blasphemia (Dict. n. 129), 7. Maledicere Dæmoni, non est mortale, quia ei maledici solet ut Auctori mali, et Dei inimico: ideòque in se veniale quidem est, præscindendo ab actu impatientiæ, qui tamen facilè comitatur (Ibid. v. Maledicere). Dicere autem Diabolum *sanctum*, aut *omnipotentem*, est vera blasphemia, ac gravis, imò hæreticalis, si proferatur cum intellectûs errore, qui quidem regulariter loquendo non præsumitur. Sed non est blasphemia appellare Dæmonem *potentem*, aut *sapientem*, quia ille naturâ suâ talis est; dummodò hoc non dicatur, ut ei honor præstetur; aut dicere vulgò, *santo Dia*....., *santo Diana* (Lib. 3 n. 123, v. Insuper). Interroget 8. Quoties et quâ occasione blasphemaverit; si in ludo, aut in caupona, aut venatione, et à quanto tempore versetur in hoc vitio? ut cognoscat, si sit recidivus, aut si sit in occasione proxima, quam pœnitens teneatur auferre.

31. Interroget etiàm, si blasphemavit coram filiis, aut famulis; tunc enim, præter blasphemiæ peccatum, peccavit etiàm scandalo. Demùm hîc addo cum quodam docto Auctore, blasphematores non excusari à peccato gravi, eò quod propter vim habitûs mali, aut vehementem animi commotionem ad iram, non adverterint ad id, quod dicebant; quia hi malè habituati, licet habeant cognitionem minùs vivacem aliis, qui usum blasphemandi non contraxerunt, tamen semper habent eam actualem cognitionem suffi-

cientem ad hoc, ut actus sit deliberatus, et graviter peccaminosus. Cum enim ipsi tanti mali non faciunt peccatum, ideò in suo animo nullum hujus sceleris sensum experiuntur, sicuti perciperet alius, qui esset conscientiæ non tàm depravatæ; et hinc oritur, quod in eorum mente, ne signum quidem remaneat actualis cognitionis, quam in peccato habuerunt: aut si vestigium aliquod cognitionis relinquitur, est ità leve, ut interrogati faciliter respondeant, se non animadvertisse: sed diligens Confessarius nullam in hoc debet eis præstare fidem; et neque debet ab his sciscitari, an adverterint, nec ne, sed accipiendæ sunt omnes ùt verè blasphemiæ actuales, semper àc ipsi sciebant, tales esse.

32. Circà III. *Præceptum*. Quòad obligationem audiendi Sacrum diebus festis, interroget pœnitentem, si aliquoties Sacrum omiserit? et si adverterit ad omissionem? an dubitaverit tempore, quo Sacrum audire poterat? etenim multoties pœnitens ad horam tardam Sacrum audire differens, licet casu repererit Sacrum, et illi interfuerit, nihilominùs sine justa causa in periculum illud omittendi se injecit, et de hoc rudes non se accusant. Item si pœnitens se accusabit, Sacrum se omisisse, interroget de causa, an propter necessitatem, ut accidit famulis, qui non possunt gregem derelinquere, aut matribus, quæ domi non possunt relinquere pueros; aut conjunctis, qui non possunt relinquere infirmos, aut itinerantibus, qui non possunt à comitatu disjungi sine gravi incommodo, ùt esset subire periculum quod expolientur à latronibus, aut in via errent, si soli pergant, etc. (Tom. II. l. 3 n. 326); aut accidit alicui, qui vestes decentes non habet, quibus in Ecclesia decenter compareat (n. 330).

33. Quòad opera autem servilia quæ die festivo prohibentur, interroget, si laboraverit die festo? et si ille affirmat, interrogetur I. quantùm temporis laboraverit? Et quodnam laboris genus exercuerit? nam secundùm communiorem Doctores (l. 3 n. 305) excusant à gravi

laborantem duas horas ; imò alii admittunt quid amplius, saltèm si labor est de se levis, aut adest aliqua causa notabilior. Si autem pœnitens confitetur, se laborâsse aliquandò plus, aliquandò minùs, interrogetur non tantùm quoties laboraverit judicans, se laborâsse in materia gravi; sed opus est, ut eum doceat, laborare post longum tempus etiàm occultè, et animi solatio, ac gratis, etiàm esse peccatum. 2. Interrogetur, quare laboraverit, an per regionis consuetudinem? an ob necessitatem? Verum est, quod paupertas possit excusare, ut plerumque excusantur pauperes, qui, si non laborant, non possunt se, aut familiam suam sustentare (n. 297); ut etiàm excusantur illi, qui die festo vestes resarciunt, cum non possint diebus ferialibus (Ibid.). Sed oportet rudes ab errore dimovere, qui falsò putant se posse laborare die festo, cum laborant pro familia sua, et sine mercede. Multi DD. excusant eos, qui laborant, ut fugiant otium, ob quod in probabili peccandi periculo essent; sed hæc opinio non admissa est, nisi in casu rarissimo, in quo tunc vexarentur tentatione ità molestâ, ut superari non possit, nisi laborando. Nonnulli servi, aut famuli aliquandò coacti sunt à dominis ad frequenter laborandum in festo, et etiàm ad Sacrum omittendum? hi tenentur discedere ab hujusmodi dominis, dummodò non se obligârint chirographo ad serviendum; aut dummodò justo timore non incutiantur, ne repugnando grave incommodum subituri sint. Et pariter hâc sola ratione possunt excusari filii, et mulieres ad laborandum in festis coacti à parentibus, aut viris (Lib. 3 n. 296). Interroget etiàm, si in vigiliis, Quadragesimâ, Feriâ sextâ, et Sabbato comederint cibos vetitos?

34. Circà IV. *Præceptum*. Si confitentur Filii, interrogentur I. Si oderint parentes? quia tunc duplex peccatum peccaverunt, contra charitatem nempè, et contra pietatem. 2. Si aliquid grave fecerint contra eorum præceptum expressum, et in re justa, sicuti esset, ne è domo de nocte egrederentur, ne ludis

damnosis luderent, ne cum malis sociis, aut cum personis diversi sexûs, et similibus versarentur? Dixi *in re justa*; quia circà statûs electionem filii non tenentur parentibus obedire; imò parentes graviter peccarent, si sine justa causa filios ad statum matrimonialem, aut ad statum Ecclesiasticum, aut Religiosum cogerent; aut modis injustis retraherent eos à statu Religioso, quem illi eligere velint. (Tom. II. lib. 3 n. 335, v. Præterea, et lib. 4 n. 77.) 3. Interroget, si irreverentiam adversùs parentes adhibuerint, factis, aut imprecationibus, aut injuriis gravibus coram irrogatis: ut esset eos appellando ebrios, bestias, fatuos, latrones, veneficos, scelestos: aut gestus eorum contumeliosè exprimendo, aut alia verba proferendo, quibus gravem molestiam eis exhibuissent. Vocare autem eos senes, ignaros, stupidos, etc. non debet absolutè condemnari de peccato mortali, nisi tunc, cùm illi graviter offenderentur. Notetur, quod cum filii parentum debitam rationem non habuerint, teneantur læsum honorem eis restituere, veniam ab eis postulando, etiàm coram iis, in quorum aspectu filii peccârunt. Nonnulli autem Confessarii parùm cauti in eo casu pro satisfactione imponunt filiis, ùt, cum domum pervenerint, pedes parentum deosculentur, et absolutos dimittunt; sed illi posteà hoc adimplere non curant, et novum peccatum committunt. Satiùs est curare, ut antè absolutionem hanc veniam poscant, et non eis imponatur, ut pedes, aut manum deosculentur; quia illi filii, quibus hoc faciendi consuetudo numquàm fuit, difficillimè hoc exequuntur. Si autem non possit commodè hic actus ab illis exigi, ut veniam postulent antè absolutionem, non imponatur hoc sub gravi obligatione, sed potiùs ùt consilium insinuetur, dùm certè præsumuntur, saltèm ut plurimùm, parentes remittere filiis hanc obligationem, ne filii iterùm in Dei offensam incurrant.

35. Si contrà confitentur parentes, interrogentur 1. Si negligentes fuerint in filiis educandis, non curando, ut Doctrinam Christianam illi docerentur, ut

Sacro interessent, Sacramenta frequentarent, pravos socios, et personas alterius sexûs vitarent? Item eos interroget, si scandalo fuerunt illis, in eorum præsentia blasphemando etc.? Si de excessibus eos non corripuerint, et præcipuè si aliquid furati sint? Si permiserint, ut sponsi suarum filiarum domum accederent? Et potissimùm, si filios secum in eodem lecto retinuerint; aut permiserint, ut pueri et puellæ simùl dormirent? Item si omiserint alimenta necessaria filiis ministrare? Si modis injustis coëgerint filios ad statum matrimonialem suscipiendum, vel ut Sacris initiarentur, aut aliquam Religionem inviti ingrederentur? nam hoc agentes graviter peccant. Sed de hoc parentes plures nullum sibi scrupulum faciunt, et hinc filiis pernicies, et Ecclesiæ maximum detrimentum evenire solet. Interroget etiàm dominos, si famulos suos corripuerint, cum blasphemabant, aut præcepto Paschali non satisfaciebant, aut Sacro non intererant, aut inhonestè loquebantur, præcipuè messis, et vindemiæ temporibus; Domini enim, cum possunt, tenentur impedire scandala, quæ tunc committuntur. Interroget etiàm viros, si familiæ alimenta ministraverint? Uxores, si viros ad blasphemias provocaverint, et si eos debito matrimoniali defraudaverint? plerumque de hoc interrogentur uxores, quia multoties propter hoc solum damnantur, et in causa sunt, cur etiàm viri damnentur, qui, cum observent sibi denegari, quod debetur, ad mille scelera effrenati decidunt. Nihilominùs in hac interrogatione verbis modestioribus, quantùm fieri poterit, utetur, verb. gr. *Es obediens tuo viro etiàm in rebus ad Matrimonium spectantibus? aut habes forsan aliquem scrupulum, qui te mordet circà Matrimonium?* sed hæc interrogatio, ùt plurimùm, omittatur cum uxoribus, quæ vitam spiritualem profitentur.

36. Circà V. *Præceptum* interroget pœnitentem, si aliquod grave damnum proximo appetiverit, aut de illius damno se oblectaverit? et hîc notetur, quod, si aliquis suo inimico diversa mala exoptaverit, ex. gr.

mortem, infamiam, paupertatem, etc. teneatur omnia declarare, et sint diversa peccata numero distincta, cum ea voluit efficaciter illi inferre : aut si speciatim et in particulari optavit, ut hæc illi acciderent. Aliter autem, ut dicunt probabiliter multi DD. (Tom. IV. l. 5 n. 50 v. Quær. 5), si optaverit mala illa sub uno genere mali, nempè ut media ad ruinam oppetitam inimico. Et hîc est confusio Confessariorum, in discernendo, an imprecationes, quæ rudibus esse solent usuales, fuerint peccata mortalia, an venialia. In hoc oportet interrogare in primis pœnitentem, an in illo actu desideraverit deliberatè, ut ille succederet; sed hoc non sufficit ad certum judicium faciendum; quâ de re opus est, ut posteà interroget, si imprecatus fuerit in extraneos, an in propinquos, quia in hos (præcipuè in filios, conjuges, aut parentes) rarò animus pravus adest. Postremò oportet interrogare de causa, cur eas imprecationes protulerit; dum si causa gravis, aut fervens ira intercesserint, facilè est, tunc etiàm pravum desiderium interfuisse. Cæterùm non sufficit pœnitenti, ad excusandas imprecationes, dicere, quod tantùm in illo actu, ut evenirent, cuperet; quia hoc jam sufficit, ut in illo actu commissa sit culpa gravis; undè Confessarius tunc perquirat de numero, et judicet de eis saltèm, ùt coram Deo sunt: et quem recidivum in eo vitio repererit, non absolvat, nisi priùs resipuerit, aut extraordinarium doloris signum dederit.

37. Interroget 2. Si proximo intulerit injurias graves et an coram aliis; quia tunc tenetur coram ipsismet restituere illi honorem ablatum, veniam ab eo petendo, aut aliis reverentiæ signis; dummodò prudenter non præsumatur, injuriis affectum totum remisisse (Lib. 3 n. 984.): aut quod ab illa publica satisfactione recuset, ne apud se rubor, et apud alios memoria injuriæ acceptæ renoventur: aut nisi timetur, ne illo satisfactionis actu iterum odium excitetur (Num. 988.) Si autem injuria fuit secreta, etiàm secretè tenetur veniam postulare, secundùm veram sententiam (Num.

985.) Attamen advertendum est, injurias, quibus invicem se onerant rudes, licet in se essent graves, nihilominùs non esse semper graves inter hujus generis personas, ùt cum se appellant latrones, veneficas, meretrices; quia ipsæmet non multi hæc faciunt, nec qui eas audit, fidem præstat; excipe, si nominarent res particulares, et complices. Interroget item, si discordias excitârit, zizania disseminando, et referendo uni, quæ ab alio audivit.

38. Deniquè interroget, si odio aliquem habuerit, et ei signa communia amicitiæ negaverit! et hîc expedit illius dubii, quod inter Doctores movetur, meminisse, utrùm offensus offensori teneatur remissionem facere, *Salmanticenses* dicunt (Tract. 21 c. 6 n. 18.) offensum teneri quidem ad remissionem injuriæ, non autem publicæ pœnæ, quia hæc in Reipublicæ bonum redundat. Speculativè loquendo, sententia vera est; sed in praxi numquàm mihi fuit animus absolvendi aliquem istorum, qui dicebant, se parcere inimico, sed velle, ut justitia suum locum habeat, ut scelesti digna factis suis recipiant; numquàm enim mihi suadere potui, quod hujusmodi qui quandòque peccatis onerati accedunt, ità ament bonum commune, et justitiam (non jam in alios delinquentes, sed solùm in suos offensores), ut animus eorum sit penitùs ab omni vindictæ affectu alienus. Undè in istis facillimum est, ùt dicunt multi alii DD. (Lib. 2 n. 29 v. Licet.), eorum affectum ad bonum commune esse speciosum prætextum simulandi desiderium propriæ vindictæ. Attamen puto, posse absolvi injuriis affectum, primò, si vellet jam remissionem facere, sed prætenderet, justè satisfieri sibi in damnis, quæ passus est; dummodò offensor non ità esset pauper, ut omninò solvendo non esset; secundò, si remissionem faceret sub conditione, ut offensor longè abesset à Regione, quia filios, aut fratres ætate provectos, vividos habet; aut quia offensor esset ità insolens, et ad rixas proclivis, ut prudenter timeret, ut propter sui animi imbecillitatem, illius petulantiam posset sufferre.

39. Circà VI. *Præeeptum.* I. Interrogentur de cogitationibus, num desideraverint, aut morosè delectati fuerint de rebus inhonestis; et an plenè ad eas adverterint et iis consenserint. Deindè, num concupiêrint puellas, aut viduas, aut nuptas; et quid mali cum illis se facturos intenderint. In quo advertendum, quod rustici, communiter loquendo, existiment majus peccatum stuprum, quàm simplicem fornicationem: è contrario nesciant malitiam adulterii; ideò eos, qui hujus vitii consuetudinem habent, non expedit monere de adulterii malitia, cum prævidetur monitio parùm profutura, sed tantùm effectura, ut pœnitens duplici peccato peccet, si carnis concupiscentiis non resistat. De his autem cogitationibus, quibus assentiti sunt pœnitentes, sumendus est numerus certus, si haberi potest; sin autem exquiratur, quoties in die, vel hebdomada, vel in mense cogitationibus consenserint. Sed si nec etiàm id explicare possint, interrogentur, num concupiêrint singulas mulieres, quæ sibi occurrerunt, vel in mentem venerunt; aut num habitualiter turpiter de aliqua in particulari cogitârint, numquàm pravis consensibus resistendo; et an semper illam concupierint, vel an tantùm quandò ipsam aspiciebant. Demùm interrogentur etiàm, num media apposuerint ad malas cogitationes exequendum; nam, ùt diximus (Tom. IV. l. 5 n. 42.), tunc illa media, etsi indifferentia, à malitia interna informantur, et ideò explicanda ùt peccata externa, sivè opera incepta.

40. II. Circà verba obscœna; interrogentur 1. Coram quibus, et quoties ità locuti sint, ratione scandali; an coram viris, aut fœminis, uxoratis, aut non? pueris, vel adultis? faciliùs enim scandalizantur puellæ, et pueri, quàm adulti, præsertim qui in hoc vitio sunt habituati. 2. Quæ dixerint verba? an v. gr. nominârint pudenda sexûs à suo diversi? hoc enim difficulter excusatur à mortali. 3. Num verba protulerint ex ira, vel joco? nam ex ira difficiliùs aderit complacentia, et scandalum. Caveat Confessarius ab

absolvendis hujusmodi recidivis in colloquiis turpibus, quàmvis dicant, se ea protulisse ex joco, nisi priùs emendentur, vel signum extraordinarium doloris afferant. 4. Num jactaverint se de aliquo peccato? tunc enim tria peccata frequenter concurrunt, scilicet magnum scandalum audientium, jactantia de malo commisso, et complacentia de peccato narrato: ideòque interrogandi sunt, de quo peccato in specie se jactârint (Num. 26) Interrogentur etiàm, an delectati sint audiendo alios inhonestè loquentes? et an tunc adverterint ad correctionis præceptum, putantes eam profuturam?

41. III. Circà opera; interrogentur, quacum rem habuerint? num aliàs cum eadem peccârint? ubi peccatum fuerit patratum (ad occasiones removendas) quoties peccatum consummatum, et quot actus interrupti adfuerint, seorsim à peccato? num peccato multùm antè consenserint? Nam tunc actus interni interrumpuntur, juxtà dicta (Num. 36.) et tum expedit formare judicium, toties multiplicata fuisse peccata, quot morulæ somni, distractionis, etc. adfuerint, proùt sunt coram Deo, tantùm interrogando de temporis duratione in peccato. Secùs si malum propositum fuerit conceptum per duos, vel tres dies antè consummationem peccati, et intrà illud tempus non fuerit retractatum, quia tunc sumitur pro uno numero peccatum; vide dicta *ibidem*.

Se polluentes interrogentur etiàm de tactibus impudicis separatis à pollutionibus, et moneantur, eos esse mortalia. Item interrogentur, an concupiêrint, vel an delectati fuerint de copula cogitata cum aliqua, vel pluribus mulieribus, aut pueris, tunc enim tot peccata distincta committunt. Item adverte, quod, si quis coiret inter crura aut brachia mulieris, præter peccatum contrà naturam, committeret fornicationem inchoatam, sivè effectivam, ùt dicunt communiter Filliuc. Tamb. Holz. Spor. etc. (l. 3 n. 466 v. Primam, inf. III.(; undè hic duo patraret peccata diversæ speciei, unum contra naturam in effectu, alte-

rum fornicationis in affectu. Circà peccata conjugum respectu ad debitum maritale, ordinariè loquendo, Confessarius non tenetur, nec debet interrogare, nisi uxores, an illud reddiderint, modestiori modo, quo possit, puta, an *fuerint obedientes viris in omnibus*? de aliis taceat, nisi interrogatus fuerit. Quæ autem liceant, et quæ vetentur inter Conjuges circà idem debitum vide, quæ fusè dicta sunt in Opere (Lib. 6 ex n. 900.)

42. Circà VII. *Præceptum*. Interroget, si aliquid ab alio surripuerit? et à quo, et an ab uno, aut pluribus? an solus, an cum aliis, et an semel, an pluries, quia si quâlibet vice materiam gravem sumpserit, qualibet vice peccavit mortaliter. Si verò materiam parvam sumpserit singulis vicibus, tunc non peccavit graviter, nisi ad gravem materiam advenerit; dummodò à principio animum non habuerit perveniendi, ad materiam gravem; sed cum materia jam facta est gravis, licet ille graviter non peccavit, tamen sub gravi tenetur ad restitutionem (l. 3 n. 553.); saltèm illius ultimæ quantitatis, quæ materiam gravem constituit (Ibid. in fin.). Notandum tamen, plus materiæ ad constituendam gravitatem in furtis minutis, et majorem requiri, si à diversis sumantur; undè dicitur, quod in furtis minutis, quæ pluribus vicibus diversis facta sunt, duplum requiratur (Lib. 3 n. 530.) Et si inter ea notabile intercessit tempus, duorum nempè mensium, tunc furta probabiliter non coalescunt in materiam gravem (Ibid.). Probabiliter autem, qui fructus ederent in aliorum vineis, dummodò non sint rari, et magni pretii, possunt excusari saltèm à peccato gravi, si foràs non exportant in magna quantitate (Lib. 3 n. 529. Q. 2.); in hoc enim rerum genere, quæ nimis sunt expositæ, major quantitas ad gravem materiam constituendam requiritur (Num. 529.) Et hac ratione faciliter possunt excusari famuli et famulæ, quæ sibi à Dominis sumunt res comestibiles; modò non sint in magna quantitate, et extraordinariæ (Lib. 3. n. 545.) Neque condemnari debent de pec-

cato gravi, qui ligna incidunt, aut pecora ad pastum ducunt in agros communitatis, licet prohibitum sit; quia tales prohibitiones censentur esse purè pœnales (Num. 529 et n. 614 v. 2. Qui in loco.) Gravitas autem materiæ commensuratur à qualitate personæ, cui illatum est damnum; sed hoc fusiùs discussum est in Opere (Lib. 3 n. 529.) Cum autem furta fiunt à filiis, aut ab uxoribus, requiritur multò major quantitas, ut sint grave peccatum; et rarò hi tenentur sub gravi obligatione ad restitutionem (Num. 539 et 543).

43. Certus factus de gravi pœnitentis obligatione Confessarius, inspiciat, si pœnitens valeat restituere, licet cum aliquo incommodo: et eum non absolvat, nisi priùs restituat, licet ille signa extraordinaria emendationis exhibeat (Lib. 3 n. 682). Bona enim sunt quidam sanguis, qui à venis non eruitur nisi cum magna vi, et dolore. Undè si restitutio non fit antè absolutionem, cum difficultate maxima fiet posteà, ùt experientiâ admodùm docemur. Potest excipi tantùm aliquis pœnitens, qui ità meticulosæ conscientiæ esset, ut de eo nullus dubitandi locus superesset. Dixi *cum aliquo incommodo;* quia si ille restituendo non esset, quin in gravem necessitatem se conjiceret, idest quin à statu suo, quem justè acquisivit, decideret, tunc ille potest differre restitutionem, dummodò creditor non sit in gravi necessitate. Imò, licet creditor sit in gravi necessitate, probabiliter nec etiàm tenetur debitor ad restitutionem, cum ipse pariter in gravi necessitate reperitur, et per restitutionem constituendus esset in necessitate quasi extrema. Hoc tamen intelligitur, modò res ablata non extet in specie, et modò creditor præcipuè non redactus fuerit ob illud furtum in eam gravem necessitatem (Num. 703). Curetur saltèm tunc, nempè cum potest differri restitutio, suadere pœnitenti, ut identidem paulatim restituat, aut aliquem laborem faciat, aut aliquod donum aliquandò creditori offerat.

44. Possibile hîc non est omnes doctrinas scitu circà hanc materiam restitutionis necessarias, quæ

est ità latè patens, et implicita, iterùm repetere. Observetur propterea quod fusiùs in Opere dictum est, Solummodò hîc lubet pauca annotare, quæ frequenter accidunt, et quæ magis ad praxim pertinent. Et 1. cum aliquis in comitatu aliorum furatum ivit, ad judicium formandum, si ipse ad totum damnum teneatur, an non, distinguendum est: si ille merè à sociis inductus fuit, et sinè ipso jam furtum accidisset, eodem modo, quo accidit, non tenebitur ad aliud restituendum, quàm quod ille surripuit. Si autem concorditer (alternis sibi animos incitantibus) ad furandum iverint; tunc quisque tenetur in solidum ad restitutionem (Num. 579. v. Quær.) Ità in theoria; sed in praxi rudibus, præsertim illis, qui parùm sunt meticulosæ conscientiæ, difficulter suaderi potest se teneri ad restituendum, quod ab aliis acceptum est: et contrà, domini ipsi contenti sunt de portione illorum ob idipsum, quod, si obligantur ad totum, faciliter restituere omissuri sint, nedum quod alii acceperunt, sed etiàm quod acceperunt ipsi. Propterea Confessarius ei scire faciat, se teneri ad restitutionem, quin explicet quantitatem, restituere faciens quantùm sua conscientia dictat (Ibidem. in fine. et Auct. Instruct. pro Confessar. Pagorum, c. 8). 2 Advertendum, neminem teneri ad damnum illatum restituendum, si nihil sibi utilitatis evenit, si illud damnum saltèm in confuso non prævidit (Lib. 3 n. 613, in fin.); aut nisi per Judicis sententiam ad damnum reficiendum mulctatus fuerit (Lib. 1 n. 100, in fin. et l. 3 n. 554 in fin.). 3. Si furtum est incertum, nempè si incerta est persona, cui illatum est damnum, obligandus est pœnitens ad restituendum, aut Missas celebrari faciendo, aut eleëmosynas pauperibus, aut piis locis elargiendo (Lib. 3 n. 589, in fin.); et si ipse pauper est, potest sibi aut suæ familiæ applicare (n. 672). Sed si persona est certa, debet huic fieri restitutio; quare mirum quidem est, tot reperiri Confessarios tàm imperitos, qui, cum sciatur, quis sit creditor, pœnitentibus imponunt, ut de re restituendà

eleëmosynas erogent, aut Missas celebrari faciant. In eo casu ego hanc defendi sententiam (Lib. 1 n. 37, v. Quid si), pœnitentem iterùm teneri ad restituendum, quia fur in omnibus casibus, etiàm fortuitis, debet reddere dominum indemnem, nec acquiescere potui opinioni adversæ. Dixi dumtaxat (Lib. 3 n. 534. Qu. II.) quod, si furta essent minuta, licet simùl unita ad magnam summam advenerint, et etiàmsi domini essent certi, sed diversi, tunc excusarem à peccato gravi eum, qui vellet restituere pauperibus, propter rationem ibi allatam; et etiàm à veniali, si rationabilis causa adesset, proùt si restitutio fieri non posset dominis sine notabili incommodo, aut si aliqui pauperes in ea essent necessitate, ut præsumerentur domini consentire, ut illis fieret restitutio (n. 595, in fin.). Si quis fraudem multis civibus, sed incertis, fecerit per furta minuta, ex. gr. vendendo vinum, oleum etc. mensurâ detractâ, aut pondere imminuto, ego defendi, teneri ad restituendum ipsismet civibus (aut pretium minuendo, aut pondus vel mensuram augendo), et non jam pauperibus loci, ùt alii permittunt; licet, jam suprà dixi, quod, si pauperibus daret, non peccaret graviter, et ne venialiter quidem, si justa causa accederet (Dict. n. 593) 4. Notandum, quod, si quis rem alienam sumpserit, aut retineret cum præsumptione, quod si à domino eam peteret, libenti animo eam ipsi donaret, is non debeat obligari ad restitutionem (Lib. 3 n. 700, v. Quær. hîc I.). 5. Neque debet obligari ad restitutionem, qui immemor debiti, suo creditori donum merè gratuitum præbuit (n. 700, v. Quær. II). 6. Advertendum, quod ut pœnitens teneatur ad restitutionem sub culpa gravi, cum res ablata jam consumpta est, et ille ditior non est factus, opus sit primò, ut intercesserit culpa gravis interna contra justitiam commutativam (Lib. 3 n. 550). Prætereà requiritur ex sua parte, ut actio externa, sivè influxus sit damni causa efficax (n. 584), et insuper, ut hic influxus sit completus, sivè graviter injustus (Lib. 3 n. 551); et ut habeatur moralis certi-

tudo, quod ille talis fuerit (n. 562 et 568). Hoc est id, quod ad acceptionem pertinet. Circà retentionem autem rei, cum pœnitens pro se habet probabilem opinionem cum legitima possessione, non potest à Confessario obligari ad restitutionem (Lib. 1 n. 25); imò qui incepit possidere bona fide aliquam rem, post diligentiam factam ad veritatem inveniendam, non tenetur ad aliquid restituendum, nisi certus fiat de jure quod proximo competit, ùt pluribus locis probavi. Quod, si restitutionis obligatio esset certa, sed pœnitens maneret in bona fide, et Confessarius certè prævideret, correptionem non profuturam, tunc debet eam omittere, ne per ipsum fiat, ut quod est peccatum materiale, evadat formale cum pernicie illius animæ, ut dicunt DD. (Lib. 6 n. 612); vide dicta in hac praxi n. 8 et 9. Deniquè quòad obligationem restitutionis ratione contractûs, oportet alios consulere, studere, et posteà decidere. Reliquum est, ut hîc advertatur, quod, si reperiantur aliqui contractus usu per longum tempus recepti in aliqua regione, ubi præcipuè missiones factæ sunt, Confessarius non debeat eos condemnare, nisi priùs omnibus inspectis circumstantiis: siquidem primo aspectu multi contractus apparent usurarii, aut injusti, sed posteà meliùs rebus perpensis tales non sunt habendi. Circà bonorum præscriptionem observa librum (Lib. 3 ex n. 504).

45. Circà VIII. *Præceptum* 1. Interrogetur pœnitens si aliquem infamaverit? et si id effecerit, falsum delictum ei imponendo aut verum patefaciendo? et cum delictum est verum, si illud erat occultum, aut publicum in aliquo loco, famâ, aut Judicis sententiâ? item interroget, si infamaverit coram uno, an pluribus; et coram quot? item si divulgaverit factum, ùt à se cognitum, an ab aliis auditum? Circà famæ restitutionem, si delictum, quod est patefactum, erat falsum, qui infamiam intulit, tenetur se retractare. Si verò delictum est verum, debet infamiæ illatæ prospicere meliori modo, quo potest, sine mendacio: dicat ex. gr. *Allucinatus sum, me fefellit, erravi*. Alii etiàm ad-

mittunt, posse dici, *mentitus sum*, æquivocando, dum omne peccatum est mendacium, ùt dicitur in Scripturis. Ego soleo dare consilium, ut dicant: *è capite meo hoc erui*, vulgò (*me l'ho cacciato di capo*), etiàm æquivocando, quia omnia verba è mente (pro qua accipitur caput) procedunt. Quod si umquam famæ restitutio probabiliter judicaretur majus damnum quàm utilitatem infamato allatura, quia præsumitur res ex hominum memoriâ effluxisse (ùt præsumitur, cùm famæ obtrectatio multo ab hinc tempore accidisset, et indè de hac nulla ampliùs facta est mentio), tunc satiùs est occasiones captare infamiâ notatum laudandi ob aliquam ejus virtutem, ut eum in bonam aliorum opinionem ponat, quàm in memoriam revocare res præteritas hac famæ restitutione. Confessarius procuret, ut hujusmodi famæ compensationes, cum commodè fieri possunt, antè absolutionem fiant, quia posteà difficulter adimplentur: licet hæ minùs difficultatis habeant, quàm pecuniæ restitutio. Deniquè hîc advertatur, quod proximi delictum patefacere, tunc propriè detractio dicatur, et sit peccatum, cum intenditur, ùt ait S. Thomas (2. 2 qu. 73 art. 2), famam alterius denigrare, non autem cum intenditur aliquod damnum vitare. ùt esset parentes, dominum, Prælatum certiores facere, ut reus emendetur, aut aliorum damno consulatur. Modò illius damnum esset magni momenti, aut longè minus damno infamiâ notati. Observetur id, quod habetur in Opere (Lib. 3 n. 988).

46. Circà debitum restituendi alicui honorem ablatum, propter contumeliam ei irrogatam, jam actum est in Præcepto V. n. 36. In hoc Præcepto VIII. DD. etiàm agunt de judiciis temerariis. Multi rudes se accusant, se malè de aliquo sensisse. In hoc opus est advertere, quod cum motiva sufficientia adsunt sic judicandi de aliquo facto, judicium non sit temerarium, sed justum, et propterea culpâ careat. 2. Quod plerumque hæc non sint judicia, sed suspiciones, in quas domini, Patresfamilias aliquandò tenentur indu-

ci, ut aliquod peccatum impediant, ex. gr. ne servi furentur, ne filiæ peccent, cum viris versando etc. Tantummodò eos de hoc moneat, ne hujusmodi suspiciones sine necessitate cum aliis conferant.

47. Reliquum esset sermonem facere de Præceptis Ecclesiæ, sed de iis, nempè de obligatione audiendi Missam, et de non laborando die festo, jam satis suprà diximus n. 32 et 33. Circà jejunium autem, tria in Confessarii memoriam revocamus. I. Non omnes labores excusare à jejunio, sed eos dumtaxat, qui multam corporis agitationem causant (Lib. 3. n. 1043). II. Operarios iis solis diebus excusari à jejunio, in quibus actu laborant, aut cum sperant, se crastinâ die laboraturos, et futuros inhabiles nisi die præcedenti comedant (Ibid. n. 1044). III. Non sufficere ad jejunio satisfaciendum extrà prandium et cœnam non comedere, aut vespere minùs solito cœnare, ùt falsò multi credunt; jejunium enim importat unicam comestionem facêre in die; et vesperi aliud non permittitur, quàm simplex collatiuncula octo unciarum juxtà communem consuetudinem, aut ad summum decem unciæ possunt concedi illi, qui ob majorem exigentiam usus fuisset majori quantitate ordinariam excedente (Num. 25.). Pauperes verò, quibus manè non fuisset cibus sufficiens, et non possunt sustentari solâ collatiunculâ serotinâ, excusantur (Num. 1033 v. Secundo.). Quod si vespere hi haberent sufficientem cibum, dicunt DD. hos teneri ad jejunium, antevertendo cœnulam ad meridiem; sed multi alii hoc negant, quia hujusmodi jejunium incommodo extraordinario esset illis. Observentur, quæ in Opere habentur (Lib. 3 n. 1034 circà finem.

Postquàm tale examen à rudibus exegerit, quomodò posteà Confessarius se gerere debeat, ut disponat pœnitentem ad dolorem, et adjungat pœnitentiam, jam suprà actum est (Num. 10. et 11.). Sed antè omnia advertat, tale examen non negligendum, ubi cognoscitur opus esse, dum invenitur Confessariorum major pars in hoc puncto deesse officio.

CAPITULUM III.

De interrogationibus adhibendis cum Personis diversi statûs, aut conditionis, quæ sunt conscientiæ parùm meticulosæ.

48. Hîc advertitur, quod circà obligationes proprii statûs, aut officii non semper sufficiat Confessario pœnitentem interrogare tantùm, an suam obligationem impleverit, cum pœnitens videtur esse conscientiæ parùm meticulosæ, aut Confessarius aliundè habet rationabilem suspicionem, quod ille suis obligationibus desit; tunc oportet, ut ipsum interroget in particulari, saltèm circà ejus obligationes principaliores.

49. Et primò, si est sacerdos, qui ad confitendum accedit, interrogetur 1 an satisfecerit horis canonicis, et oneribus Missarum, vel an has per multum tempus distulerit celebrare? 2. an negotiationem exercuerit? 3 an nimis festinanter Missam absolvat? nam si infrà quadrantem horæ illam terminat, ipse à culpa gravi nequit excusari, etiàmsi Missa sit de requiem, ut non sine magno fundamento plures DD. docent (l. 6 n. 400.): infrà enim tàm breve spatium non est possibile Missam absolvere sine magna verborum et cæremoniarum negligentia; saltèm nequit Missa celebrari cum ea gravitate et decentia, quæ tanto Sacrificio convenit. Insuper ex Missa nimis festinanter celebrata, oritur etiàm grave scandalum laicorum, quibus, ut ait Bellarminus (Ibid.), videntur hujusmodi Sacerdotes non credere, quod in Missa realiter sit præsens Divina Christi Domini Majestas.

50. Prætereà, non erit improprium Sacerdotes interrogare, an in ipsorum Patria magna sit penuria Confessariorum? Eo enim casu posset aliquis Sacerdos teneri ad se reddendum idoneum ad Confessiones excipiendas, ut validis rationibus probavimus (n. 625); quibus addatur doctrina D. Thomæ, qui (Suppl. qu.

34 art. 1) inquit, Deum ad hoc instituisse in Ecclesia Ordinem Presbyterorum, ut ipsi aliis Sacramenta ministrarent; *Et ideò* (verba S. Doctoris) *posuit Ordinem in ea, ut quidem aliis Sacramenta traderent.* Idcircò Sacerdos appellatur lux mundi, sal terræ, et coadjutor Dei. Cum igitùr finis Sacerdotis sit Sacramenta ministrare, quomodò ipse poterit à culpa excusari, si viderit suos conterraneos carêre Confessariis, et ideò plures eorum in peccato manere, cum magno damnationis periculo; et ipse finem, ob quem ad Sacerdotium fuit evectus à Deo, frustraneum reddit, negligendo ex pigritia idoneum effici ad ministrandum pœnitentiæ Sacramentum, quod saluti animarum, excepto Baptismo, præ aliis necessarium est. Nimis verenda sunt verba Domini adversùs eos Sacerdotes, qui salutem proximorum parùm curant. *Si dicente me ad impium, morte morieris, non annuntiaveris ei..... ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Ezech. 3. 18. Si autem Sacerdos ille se excuset adducendo suam insufficientiam, audiat S. Franciscum Salesium, qui falsam vocat humilitatem eorum Sacerdotum, qui renuunt animarum saluti incumbere, sub titulo suæ imbecillitatis. Ista (ait Sanctus) malitiosa est humilitas, et inventus amoris proprii, qui sub hoc specioso prætextu propriam quærit tegere socordiam. Subdit, quod Deus, cum aliquod nobis talentum donaverit, justè petat à nobis, ut illud exerceamus: quapropter qui eo utitur et paret, ille magis humilem se ostendit. Superbi quidem causam habent, ut nullum suscipiant opus, quia tales sibi ipsis fidunt. Humiles contrà magnanimi sunt, quia non proprias perpendunt vires, sed Deo confidunt, cui placet in nostra infirmitate suam omnipotentiam extollere; undè concludit, quod humiles omnia aggredi possint.

31. Secundò, si accedit ad confitendum aliquis confessarius, de cujus idoneitate prudenter dubitatur, interrogetur, an studio sufficientem operam dederit, et an studere pergat? nam, ut diximus n. 18, *in fine*, ad benè

exercendum officium excipiendi Confessiones, non satis est aliquandò studuisse. Item, an absolverit eos, qui manebant in occasione proxima peccati, aut erant recidivi, nec extraordinaria signa suæ dispositionis afferebant? Si umquam talis Confessarius aliquam pœnitentem sollicitasset ad turpia, interrogetur, an sciat, quod non possit Sacrum facere, dum à SS. P. Benedicto XIV. sollicitantibus imposita est inhabilitas perpetua, et Papæ reservata, quæ ut ostendimus in Opere (Lib. 6 n. 705), antè omnem sententiam incurritur. An autem hæc incurratur etiàm ab ignorantibus? Observa quæ dicuntur in eodem Opere loco citato, Venetiis edito.

52. Tertiò, si accedit Parochus, interrogetur, 1 an attendat ad debitas correctiones ergà subditos? præcipuè ergà eos, qui aliquo tenentur odio, aut cum aliqua turpiter conversantur, aut domos sponsarum frequentant. Et de hac materia loquendo hujusmodi Parochus valdè advertat ad non accipiendas promissiones mutuas matrimonii, nisi parùm antè, quàm Nuptiæ sint contrahendæ, ùt prudentes Parochi agunt; alioquin omne tempus illud usquè ad matrimonium, peccatorum tempus erit. 2. An invigilet, ut sui subditi absque exceptione personarum Paschale impleant præceptum? Quot personas in Missionibus invenimus, præsertim majoris existimationis, quæ per multos annos præceptum implere omiserunt, quin Parochus eos admonuerit, et opportuna adhibuerit media ad ipsorum resipiscentiam? 3. An Sacramenta ministraverit (præcipuè pœnitentiæ) in periculo mortis, aut cum requisitus fuerit per seipsum (n. 623, v. 2 Resp. 2 et Resp. 3.)? Dico per *seipsum*, quia, cum ipse potest, non satisfacit illa per alios ministrando (Lib. 4 n. 127 v. Hinc). 4. An moribundis debitam præstiterit assistentiam? 5. An in Dominicis conciones habuerit, etenim Parochus, cum non est legitimè impeditus, omittendo concionari per mensem continuum, aut per tres menses discontinuos intrà annum, à DD. non excusatur à gravi culpa (Lib. 3 n. 269, vers. Hinc).

6. An debitas largitus sit eleëmosynas habens beneficium pingue, congruam excedens sustentationem? 7. An attenderit ad instruendos in Doctrina Christiana pueros, et rusticos circà mysteria fidei, et media ad salutem? Præsertim an instruxerit rudes circà dolorem peccatorum necessarium ad obtinendam absolutionem; necnon pueros circà Communionem ætate, quâ jam ad eam sunt idonei, nimirùm ordinariè loquendo ab anno decimo usquè ad duodecimum, vel ad summum ad decimum quartum (Lib. 6 n. 301, v. Sed hîc)? Sciendum enim, S. Carolum Borromæum suis Parochis præcepisse, ut ad Communionem idoneos redderent pueros, statim ac ad decimum annum pervenissent (Ibid.). At quidam Parochi renuunt etiàm pueris, qui ad annum pervenerint duodecimum, Eucharistiam ministrare, et cur? ut incommodum effugiant, illos instruendi. 8. Interroget sedulò, an facilè, et ob humanos respectus attestationes in scriptis dederit initiandis necessarias, ut illi possent Ordines suscipere? in hoc enim oportet, ut Parochi non solâ notitiâ negativâ sint contenti, cum debeant habere positivam de ipsorum probitate, et Sacramentorum frequentia; et ideò tenentur particulariter de his omnibus certiorari. Quandòque inveniuntur ordinandi mille culpis onerati, qui vix semel in anno communionem acceperint, imò qui etiàm præceptum paschale omiserint, et deindè audacter attestationes Parochi præsentant de morum honestate, et Sacramentorum frequentia. Isti jam posteà ordines suscipiunt, et scandalum fiunt populo; et de omnibus ipsorum flagitiis Parochus equidem rationem Deo reddere debet, nam Episcopi in hoc Parochis credunt: sed Episcopi seduliores fidem non præstant Parochis in hac materia tàm gravi, à qua salus pendet populorum.

53. Quartò, si accedit Episcopus negligentis conscientiæ, Confessarius interroget 1. An debitam adhibeat diligentiam (præter scientiæ examen) in se certiorando de positiva probitate ordinandorum? proùt Sacri Canones, Tridentinum, et Apostolus imponunt,

minimè acquiescendo Parochorum attestationibus, quæ (ut diximus) ùt plurimùm aut falsæ sunt, aut suspectæ. 2. An approbet ad confessiones Sacerdotes sat in moribus et doctrina expertos? Aliter illi plùs damni quàm utilitatis afferent. 3. Quomodò reditus mensæ expendat, et applicet? Ut enim probavimus (Lib. 3 n. 492), Episcopi demptâ honestâ suâ sustentatione, reliqua tenentur pauperibus elargiri. 4 Quomodò residentiæ obligationi satisfaciat? Etenim nec etiam per tres menses à Tridentino concessos, ipse à sua diœcesi potest abscedere, ùt Pontifex Bened. XIV. declaravit, si ex futili causa sivè ob meram oblectationem abesset. 5. Quomodò invigilet ad inquirendum de suarum ovium scandalis, ut ipsa reparet meliori modo quo poterit, implorando etiàm subsidium brachii sæcularis, si oportet? 6. Interroget, quomodò se gerat in bono exemplo exhibendo? certe enim Prælatus speciali modo tenêtur exemplarem se præbere: alioquin quomodò poterit suos Ecclesiasticos corripere; puta ne cum mulieribus versentur, neque ludos vetitos frequentent, si de his malum ipse tribuat exemplum?

54. Quintò, si confitetur Monialis, interrogetur, 1. An aliquem defectum commiserit circà vota, præsertim paupertatis, accipiendo vel largiendo sine licentia? 2. An satisfecerit horis canonicis? Opinio enim, quod Moniales in privato non teneantur officium recitare, non est satis probabilis, ùt ostendimus (Lib. 4 n. 141). 3. An ergà aliquem mutuam nutriërit benevolentiam periculosam, puta si adfuerint saltèm verba, aut litteræ amatoriæ? Et eo casu, si Monialis familiaritatem illam nollet relinquere, constans sit Confessarius in neganda ei absolutione; in hujusmodi enim familiaritatibus, licet finis positivè pravus absit, semper tamen periculum urget: saltèm adest scandalum, et malum exemplum respectu aliarum (Diana part. 5 tr. 7 R. 21 et 22). 4. An aliquo teneatur odio in suas sorores. 5. Si Monialis aliquod exercet officium, interroget de illo in particulari; puta Rotariam, an

afferat litteras aut muncia de malo suspecta? Portinariam, an oscitanter januam reseratam teneat, cum periculo scandali Monialium, aut aliorum? *Abbatissam*, an debitam adhibeat diligentiam, cum viri in monasterium ingrediuntur, aut morantur; aut an novis abusibus conniveat? Advertendo, quod licet particulares Moniales peccent leviter, levem regulam transgrediendo, Superiores tamen, quæ non curant impedire cum possint observantiæ relaxationem, peccent in re gravi (Lib. 4 n. 13).

55. Sextò, si accedit quis judicis officio fungens, interrogetur 1. An fuerit personarum acceptor? 2. An causas expediverit? 3. An in judicando conveniens studium præmiserit, omiserit, vel ex aliqua animi affectione motus ergà alteram ex partibus sententias dixerit?

56. Si autem accedit tabellio, interrogetur 1. Quomodò se gerat in capiendis informationibus? 2. An intermiserit interrogationes suggestivas? 3. An testium depositiones diminuerit, vel auxerit?

57. Septimò, si accedit medicus, interrogetur 1. An satis fuerit versatus in studio medicinæ, et in praxi medendi? necnon an studium adhibeat (ut tenêtur) in casibus difficilioribus, qui occurrunt? 2. An alicui impertierit licentiam edendi carnes ob merum humanum respectum, sinè justa causa? 3. An aliquod periculosum remedium applicaverit infirmo, non adhùc de vita desperato (l. 4 n. 291)? 4. An fuerit causa, ut remedia acciperentur ab aliquo pharmacopola suo amico, quem tamen noverit parùm esse fidelem, vel peritum, aut ineptas vendere medicinas? 5. An attenderit ad curandos pauperes, si ad hoc stipendium exegerit; vel sinè stipendio, si pauperes fuerint in gravi necessitate (Trullenh. t. 1 l. 4 c. 1 dub. 11 in fine)? 6. An curaverit suos monere infirmos, ut tempore debito confiterentur, juxtà præcepta pontificia? De hoc puncto in pluribus Operis locis sermonem fecimus (Lib. 3 n. 182, et melius l. 6 n. 664); ubi dictum est, quod Innocentius III, medicis præceperit,

ne alicujus infirmi curam susciperent, nisi priùs ille confessus fuerit; et S. Pius V. confirmans tale præceptum, insuper jusserit, à medico post tertium diem relinquendum infirmum, nisi sciat, ipsum fuisse confessum; item mandaverit, ut omnes medici, antequàm gradum Doctoratûs assumant, præstent juramentum observandi hoc præceptum; idque mandatum est omnibus collegiis. Sed dubium fit, quomodò hujusmodi præceptum, et juramentum intelligantur. Plures DD. tenuerunt ea procedere, cum infirmitas est periculosa; vel saltèm cum dubitatur, an sit periculosa; et in hoc sensu dixerunt, Bullam S. Pii receptam fuisse. Sed communior sententia vult, quod præfatum præceptum, quàmvis non obliget in quocumque morbo levi, tamen non intelligendum sit tantûm urgere in morbis actualiter periculosis, sed etiàm in illis, qui prudenter judicantur posse in posterùm fieri periculosi. Et ratio est, quia Innocentius præcipit, ut medicus imponat infirmo confessionem, antequàm ejus curationis onus medicus suscipiat ad hoc, ne infirmus (sic loquitur Pontifex) de Confessione monitus, de salute desperans, faciliùs in mortis periculum incurrat: Igitùr intendit curare, ut infirmus confiteatur antequàm morbus fiat mortalis. Hæc sententia mihi videtur vera. Hoc tamen non obstante, in contrarium est praxis medicorum, etiàm timoratæ conscientiæ, qui non solent monere infirmos ad confitendum, nisi cum infirmitas probabiliter jam periculosa effecta est. Neque in hoc putant se peccare adversùs juramentum præstitum juxtà Bullam S. Pii, innixi doctrinæ plurium auctorum (Ibid. v. Notant) sentientium, quod præfatum juramentum non obliget, nisi pro illa parte, pro qua à consuetudine præceptum est. Cæterùm non dubitandum, quin moraliter peccent saltèm medici illi, qui omittunt monere infirmos de confessione, cum infirmitas est jam periculosa. Oh quàm miserum est videre tot infirmos (et præsertim eos, qui spectatæ sunt dignitatis) ad incitas mortis reduci, ut rationes vitæ Deo mox reddituras parent, tempore, quo

sunt quasi exanimes, cum vix possint verba tunc modulare, vix alios audire, vix statum concipere propriæ conscientiæ, suorumque peccatorum dolorem. Et totum hoc evenit culpâ istorum medicorum, qui ne displiceant infirmis, aut eorum propinquis, illos certiores non faciunt de periculo; imò eis blandiri pergunt, usquè dum omninò de vita ipsorum desperatur. Cum igitùr accedit medicus negligentis conscientiæ, curet Confessarius præcipuè eum interrogare et monere, non obiter, sed cum calore de hac obligatione intimandi Confessionem infirmis, saltèm quandò advertit, morbum jam esse gravem, aut dubitat, an sit jam gravis, ùt communiter dicunt DD. qui in hoc non discrepant. Dico *cum calore*; nam ex hoc puncto pendet salus spiritualis, non tantùm medici pœnitentis, sed omnium etiàm infirmorum, qui sub ejus cura erunt.

58. Octavò, si accedit pharmacopola, interrogetur 1. an præstiterit remedia prægnantibus ad abortum procurandum. 2. An vendiderit unum pharmacum pro alio, et cariùs, quàm res valebat (Lib. 3 n. 821.); Hîc adde, Gregorium XIII. in Const. 29 officii nostri omnem vetuisse societatem pharmacopolas inter, et medicos, aut chirurgos.

59. Nonò, si accedit mercator, interrogetur 1. an deceperit in pondere et mensura; 2. An res vendiderit ultrà pretium supremum; præsertim dando merces ad creditum, cum emptores essent securi, et nihil damni ipse esset passurus: An autem pretium augeri possit, vendendo ad creditum, eò quod tale sit pretium currens in venditionibus, ad creditum, juxtà communem æstimationem? Et an res, quæ venduntur minutatim, cariùs possint vendi? observa doctrinas in Libro annotatas (Num. 809.)

60. Decimò, si accedit Sartor, interrogetur 1. an diebus festivis per notabile tempus laboraverit sine extraordinaria causa, ut vestes compleret, et dominis afferret (Lib 3 n. 303 v. Sartor.)? 2. An jejunia impleverit ab Ecclesia præcepta? nam Sartores ob sarciendi laborem minimè à jejunio excusantur (Num.

1041 v. Barbitonsores). 3. An, si alii commiserint ei pannos emere, ipse pretium majus exegerit, sub colore, quod Mercator ob peculiarem amicitiam pretio minori pannos ei dederit? Si reverà pars illa pretii fuisset ipsi donata, tunc poterit eam exigere, modò moralem præmiserit diligentiam apud alios Mercatores, aut certò sciat, quod alii communiter mercem illam minori non vendant pretio (Lib. 3 n. 826 v. Cautè); hoc tamen debet esse omninò certum, alioquin nihil ampliùs potest exigere, quàm solvit. 4. An sibi retinuerit frustula, sivè resegmina vestium, quæ injustè retinet, nisi adsit consensus dominorum, aut nisi illi aliquid injustè detraherent ex pretio debito, adhùc infimo communiter æstimato? 5. An sibi occasio proxima peccandi esset ex accipiendis regulis benè formandi vestes mulierum per ipsarum corporum commensurationem (vulgò ut dicitur, *in pigliar la misura*), aut esset ex aptandis vestibus fœminis, quod nequit fieri nisi cum ipsarum mulierum attrectatione, idque esset sartori occasio proxima incidendi in pravas delectationes, aut desideria, proùt non rarò accidit improbæ conscientiæ viris?

61. Undecimò, si accedit aliqua Venditrix sivè Proxeneta (intellige de his, quibus traduntur à dominis res vendendas licitantibus) interrogetur 1. an aliquid retinuerit pretii ab emptoribus exacti; tenuimus enim (Num. 825. v. Quær.) quod Venditrix nequeat illud superans sibi retinere, etiàmsi traderet domino pretium ab eo designatum; quia talis determinatio fit, ut res non vendatur minoris, non autem, ut Proxeneta illud, quod superest, sibi retineat; idque procedit, etiàmsi à domino fuerit locus designatus, ubi res venderetur, et Proxeneta, adhibitâ ibi debitâ diligentiâ, in alio loco multùm distanti pluris deindè vendidisset: etenim tunc etiàm dicimus, quod ipsa nequeat omne superfluum retinere, sed tantùm id, quod ipsi deberi potest ob illum extraordinarium laborem; nam res semper domino fructificat. Excipimus (Ibid. v. Benè autem). 1. Si Proxeneta rem me-

liorem reddidit, et ideò pluris vendidisset, quàm res priùs valebat. 2. Si Proxeneta cum domino convenerit de amplius ei non tradendo, nisi pretium ab eo determinatum: et hoc sivè expressè sivè tacitè, proùt esset si dominus nullum pro ejus labore stipendium assignâsset. 3. Si quod superest esset parvi momenti, ità ut præsumeretur dominus condonare. 4. Si Proxeneta, factâ ordinariâ diligentiâ, ipsa sibimet emeret rem pretio ab aliis oblato, et posteà eam pluris venderet. Idem dicendum, si quis tibi commiserit aliquam rem emendam pretio designato, et tu minoris emisses; tunc enim nihil ampliùs exigere potes, nisi extraordinarium laborem adhibuisses, ut impensas parceres; aut si rem tuo nomine emisses, periculum in te assumendo; hoc tamen intelligitur, si jam præmisisses moralem diligentiam, nec invenisses à quo rem minoris emere potuisses (Ibid.).

62. Duodecimò, si accedit Barbitonsor, interrogetur, an alios tondeat diebus festivis, et ubi hujusmodi consuetudo non adsit? Dum contrà id ei non est vetitum, ubi consuetudo jam introducta est: aut si ibi nequeunt viri tonderi nisi in festis, eò quod aliis diebus labori operam navare debeant, ut se suosque sustentare possint. Præterea interrogetur, an comam mulieribus componat, juxtà improbum usum hoc tempore à Satan inventum. Ordinariè loquendo, puto id esse viris proximam occasionem peccandi lethaliter turpibus delectationibus, aut saltèm desideriis; undè dico, minimè permittendum id alicui, qui in se contrariam non habuisset experientiam. Quod si umquam quis per notabile tempus expertus fuisset, in hujusmodi actione se immunem à peccato, hic revera damnari nequit de mortali; sed hoc non obstante, non omittat Confessarius eum removere quantùm potest ab hujusmodi officio, quod certè in se periculum continet. Hinc nolo dubium aliud discutere, an fœminæ possint vel ne tutâ conscientiâ viros accersere, ut illi earum componant comas. Audio, quod ipsæ pluribus in locis hoc faciant: et confiteantur, et communicent,

videant ipsæ et ipsarum Confessarii. Saltèm Confessarius eis imponat, ut non utantur viro aliquo juniori, ex cujus actionibus perceperint, malitiosè se gerere. Cæterùm censeo, quod mulieres purioris conscientiæ non quidem usuri sint viris, sed contentæ futuræ fœminis, à quibus coma componatur, meliori modo, quo potest.

CAPITULUM IV.

QUOMODÒ SE GERERE DEBEAT CONFESSARIUS CUM IIS, QUI SUNT IN PROXIMA OCCASIONE PECCANDI.

63. Maxima Confessari cura debet esse se benè gerendi cum iis, qui sunt in proxima occasione peccandi, aut in vitiis consuetudinarii sunt, aut recidivi. Hîc sunt duo magni scopuli, in quos major Confessariorum pars impetunt, et deficiunt. In Capitulo sequenti sermonem faciemus de habituatis, et recidivis; hîc de occasionariis. Certum est, quod si homines satagerent occasiones fugere, major peccatorum pars evitaretur. Satan, remotis occasionibus, parùm lucratur, sed cum homo ultrò in occasionem proximam se immittit; ùt plurimùm et ferè semper hostis victoriam capit. Occasio, præsertim in materia turpium delectationum, est quasi rete, quod ad peccatum trahit, et simùl mentem obcæcat: ità ut homo peccet, quin videat quod agat. Sed deveniamus ad praxim. Occasio primò dividitur in Voluntariam, et Necessariam. *Voluntaria* est illa, quæ facilè vitari potest. *Necessaria*, quæ amoveri nequit sine gravi damno, aut scandalo. Secundò dividitur in Proximam, et Remotam. *Remota* est illa, in qua homo rarò peccat, vel illa, quæ ubique reperitur. *Proxima*, per se loquendo, est illa, in qua homines communiter ùt plurimùm deficiunt. Proxima autem *per accidens*, seu respectiva est ea, quæ licet respectu aliorum non sit ùt proxima, tamen respectu alicujus proxima est, vel quia hic in tali

occasione frequenter est lapsus, vel quia prudenter timeri potest, ne labatur propter experientiam cognitam suæ fragilitatis. Quidam AA. volunt, non esse occasionem proximam nisi eam, in qua homo ferè semper, vel ùt plurimùm reciderit; sed communior, et verior sententia docet, occasionem proximam esse illam, in qua frequenter quis peccavit (l. 6 n. 452.). Verumtamen advertendum, quod sicùt aliquandò occasio, quæ respectu ad alios communiter est proxima, respectu verò ad aliquem valdè pium et cautum possit esse remota (Ibid.); Ità contrà quædam occasiones, quæ respectu ad alios communiter per se essent remotæ, fortè sint futuræ proximæ respectu ad aliquem, qui propter experimentum relapsuum, et propter pravam inclinationem in quoddam vitium (præsertim si est turpe) factus est valdè debilis et facilis ad labendum; et tunc iste tenebitur ad removendas non tantùm occasiones proximas, sed etiàm illas remotas, quæ respectu suî proximæ evadunt.

64. Cæterùm est quidem in occasione proxima, 1. Ille, qui retinet in propria domo aliquam fœminam quacum sæpè rem habuit. 2. Ille qui frequenter in ludo prorupit in blasphemias, aut fraudes. 3. Ille qui in aliqua caupona aut domo sæpè se inebriavit, aut cecidit in rixas, vel actus, verba, aut cogitationes obscœnas. Porrò omnes isti absolvi nequeunt, nisi postquàm occasionem abstulerint, aut saltèm nisi auferre promittant, juxtà distinctionem, quæ fiet numero subsequenti. Et ità pariter non potest absolvi qui aliquam domum adeundo, quàmvis semel in anno, semper ibi peccavit; talis enim aditus jam ipsi proxima est occasio. Nec etiàm absolvi possunt qui tametsi in occasione positi non labuntur, afferunt tamen aliis grave scandalum (Lib. 6. n. 452. vers. ex præmissis). Addunt aliqui DD. (Ibid.) negandam quoque absolutionem illi, qui occasionem externam non removet, si cum occasione conjungitur habitus vitiosus, aut magna tentatio, seu vehemens passio, quàmvis usquè tunc in ea occasione numquàm peccaverit; nam

facilè deindè peccare poterit, si ab occasione se non amoverit. Hinc dicunt, quod si umquàm aliqua famula tentaretur ab hero, et ipsa se noverit facilem ad labendum, ab ea domo abscedere teneretur, si commodè posset, alioquin temerè præsumeret, se securam esse. Et hîc caveant Confessarii à permittendo sponsis domos sponsarum adire, et puellis earumque parentibus sponsos in domum admittere, quia rarò evenit, quod tales sponsi non labantur, saltèm in verba, aut cogitationes turpes in hujusmodi occasione, dum omnes aspectus, et colloquia sponsos inter sunt incentiva ad peccandum: estque moraliter impossibile ipsos cum invicem conversari, et non sentire stimulos ad eos turpes actus, qui tempore Matrimonii deindè succedere debent.

65. Generaliter autem loquendo de adolescentibus et puellis, qui invicem se adamant, quippè non sunt isti omnes indistinctè de gravi culpa damnandi, sed ordinariè puto, ipsos difficulter esse extrà occasionem proximam lethaliter peccandi. Id nimiùm experientiâ patet; nam ex centum adolescentibus vix duo aut tres in occasione à mortalibus invenientur immunes; et si non in principio, saltèm in progressu; tales enim adamantes priùs conversantur cum invicem ob propensionem, deindè propensio fit passio, postquàm radicem in corde fixerit, mentem obtenebrat, et eos in mille crimina ruere facit. Hinc Cardinalis Picus de Mirandula, Episcopus Albanensis, in sua Diœcesi per Edictum suos admonuit Confessarios, ne tales adamantes absolverent, si postquàm ter ab aliis jam fuissent admoniti, ab hujusmodi amorem sectando non abstinuissent, præsertim tempore nocturno, aut diù, aut clam, aut intrà domos (cum facili periculo osculorum, et tactuum), aut contra parentum præceptum, aut cum altera pars prorumpit in verba obscœna, aut cum scandalo (proùt si in Ecclesia), aut cum Conjugatis, Claustralibus, aut Clericis in sacris. Et in hoc generaliter advertendum, quod, ubi agitur de periculo peccati formalis, et præcisè peccati turpis, Con-

fessarius quantò magis rigorem cum pœnitente adhibebit, tantò magis ejus saluti sit profutures; et contra, tantò magis cum illo immanis, quantò magis benignus erit in permittendo, ut ille in occasione maneat, aut se in eam immittat. S. Thomas de Villanova Confessarios in hoc condescendentes vocat *impiè pios*. Hæc charitas est contra charitatem. Solent in his casibus pœnitentes conari, ut Confessarii apprehendant, quod occasionem removendo magnum oriturum sit scandalum. Fortis sit Confessarius ad hujusmodi timores despiciendos : majus semper erit scandalum, videre quod Pœnitens nec etiàm post Confessionem occasionem auferat. Aut alii ejus peccatum ignorant, et tunc nihil mali suspicabuntur: Aut sciunt, et tunc Pœnitens famam potiùs recuperabit, quàm amittet, removendo occasionem.

66. Plures DD. censent, primâ, aut secundâ vice absolvi posse, qui est in occasione proxima, licet voluntaria, etiàm antequàm occasio auferatur; modò firmum habeat propositum, et promittat, se illam statim remoturum. Sed hîc oportet distinguere cum S. Carolo Borromæo (in Instructione Confessariis ab eo tradita) occasiones, quæ *sunt in esse*, et occasiones quæ *non sunt in esse*. Occasio, quæ *est in esse*, est ex. g. cum aliquis concubinam domi detinet, vel cum aliqua famula consentit, quoties tentatur à Domino, et similia. Occasio autem, quæ *non est in esse*, est ex. gr. cum quis in ludo prorumpit in blaphemias, aut versando in caupona prolabitur in rixas, et ebrietates; aut accedendo ad convivia incidit in verba, et cogitationes turpes. His positis, dicendum, quod in occasionibus, quæ *non sunt in esse*, rectè doceat S. Carolus, quod Pœnitenti firmè promittenti fore, ut ab eis abstineat, possit semel, bis, et etiàm ter Absolutio dari; quod, si deindè ille occasionem non aufert, et eodem modo peccat, non possit absolvi, nisi priùs occasionem removeat. In occasionibus autem, quæ *sunt in esse*, cum eodem S. Carolo omninò neganda est Absolutio, nisi occasio prorsùs auferatur. Hanc-

que sententiam (ordinariè loquendo) omninò tenendam probavimus in libro (Lib. 6 n. 454). Ratio, quia talis Pœnitens est indispositus ad Absolutionem, si petat eam, antequàm occasionem removeat; etenim eam recipiendo, se immittit in proximum periculum frangendi propositum; et sic remanendi in eadem occasione. Clariùs rationem hanc explicemus. Porrò moraliter peccat qui est in occasione proxima voluntaria, et eam non tollit, cum autem opus tollendi occasionem sit maximè arduum, et non impleatur, nisi per magnam violentiam, hanc vim difficulter sibi infert qui jam est absolutus, dum ablato timore sinè Absolutione remanendi, de facili sibi suadebit, quod tentationi restiturus sit, quin occasionem auferat, et ità in ea manendo, certè quidem recidet; proùt quotidiè experimento probatur in pluribus Pœnitentibus, qui, carptâ Absolutione ab aliquo Confessario parùm cauto, minimè posteà attendunt ad occasionem removendam, et statim deteriùs relabuntur. Hinc diximus quod propter prædictum periculum frangendi propositum, mortaliter peccet Pœnitens qui antè remotionem occasionis Absolutionem petit, et graviùs peccet Confessarius, qui illum absolvit.

67. Diximus *ordinariè loquendo*, nam plures casus excipiuntur à DD. (*Ibid. v. Dixi tamen.*) in quibus Pœnitens absolvi potest, antequàm occasionem removerit. Et excipitur 1. casus, in quo Pœnitens talia afferret extraordinaria signa doloris, ut prudenter judicari possit, ipsum non esse ampliùs in proximo periculo frangendi propositum de tollenda occasione; tunc enim signa illa indicant, Pœnitentem donatum fuisse uberiori gratiâ, quâ meritò speratur fore, ut in removenda occasione constans sit. Verumtamen, semper àc Absolutio commodè differri posset, tunc illam etiàm ei differrem, usquè dum effectu occasionem auferret. Excipitur 2. casus, in quo Pœnitens non possit redire, vel nonnisi post multum tempus; tunc potest absolvi, si censetur benè dispositus per propositum statim removendi occasionem; quoniam eo casu peri-

culum frangendi propositum remotum reputatur, causâ magni oneris; quod Pœnitens deberet pati, abscedendo sine Absolutione, aut repetendi Confessionem apud alium Sacerdotem, aut diù manendi sine gratia Sacramenti. Quapropter, cùm ille sit tunc in quadam morali necessitate recipiendi Absolutionem, antequàm occasionem tollat, habet jus ut statim absolvatur (ibid. v. Excipiendus 2.); dum enim hic non potest antè Absolutionem occasionem auferre, censetur àc si esset in occasione necessaria. Sed hoc nec etiàm admittendum, si Pœnitens jàm ab alio Confessario aliàs admonitus fuerit de occasione removenda, et non impleverit, quia tunc habetur ùt recidivus, et ideò nequit absolví, nisi afferat extraordinaria signa doloris, proùt in sequenti Capitulo dicemus.

68. Hoc dicimus quòad occasionem proximam voluntariam; At si occasio est necessaria, aut *physicè*, proùt si quis detineretur in carcere, vel esset in periculo mortis, in quo non haberet tempus et modum ejiciendi Concubinam: vel *moraliter*, idest si occasio non posset auferri sinè scandalo, aut gravi damno vitæ, famæ, aut bonorum, ut communiter docent DD. (Lib. 6 n. 455); eo casu Pœnitens absolvi potest, quin occasionem auferat; quia tunc non tenetur eam removere, modò promittat, se executurum media necessaria ad efficiendum, ut occasio ex proxima evadat remota, proùt sunt, præcisè in occasione peccati turpis fugere familiaritatem complicis, et etiàm aspectum, quantùm fieri potest: frequentare Sacramenta: et sæpè commendare se Deo, renovando quotidiè (præsertim manè) antè Imaginem Crucifixi propositum non ampliùs peccandi, et quantùm est possibile vitandi occasionem. Ratio, quia occasio peccandi non est propriè peccatum in seipsa, neque inducit peccandi necessitatem; undè benè consistere potest cum occasione verus dolor, et propositum non recidendi; et licet quisque teneatur auferre proximum periculum peccandi, id intelligitur, cùm ipse spontè vult tale periculum, sed cùm occasio est moraliter necessaria, tunc periculum

per remedia opportuna remotum evadit, et Deus tunc non se retrahit ab assistendo suâ gratiâ illi, qui verè deliberavit ipsum non offendere. Non dicit Scriptura, quod periturus sit, qui est in periculo, sed qui amat periculum; sed nequit dici amare periculum, qui illi invitus subjacet; undè inquit D. Basilius (In Constit. Mon. c. 4): *Qui urgenti aliquâ causâ, et necessitate se periculo objicit, vel permittit se esse in illo, cum tamen aliàs nollet, non tàm dicitur amare periculum, quàm invitus subire; et ideò magis providebit Deus, ne illo pereat.*

69. Hinc dicunt DD. capaces Absolutionis esse qui nolunt relinquere aliquod officium, negotium, aut domum, in qua soliti fuerunt peccare, eò quod deserere eam nequeant sinè gravi detrimento, semper àc verum habeant propositum se emendandi, et media implendi ad emendationem, tales sunt ex. gr. Chirurgi qui in medendis Fœminis, aut Parochi qui in excipiendis earum Confessionibus, prolapsi sunt, si, his muneribus relictis, non possunt juxtà suum statum vivere (Lib. 6 n. 455, in fin.). Sed omnes conveniunt, expedire in his et similibus casibus Absolutionem differre, ut Pœnitens sit saltèm diligentior in præscripta remedia exequendo. Verumtamen ego censeo, Confessarium non tantùm posse, sed etiàm teneri ad differendam Absolutionem, semper àc commodè differre potest, præsertim cum agitur de materia turpi; tenetur enim ipse tamquàm Medicus Animarum opportuniora applicare remedia; et puto remedium magis idoneum non inveniri ei, qui manet in occasione proxima, quàm differre Absolutionem, dum experientiâ nimis patet, quod plures post Absolutionem acceptam negligant media præscripta exequi, et sic facilè recidant. E converso, cum alicui differtur Absolutio, ille vigilantior erit ad media implenda, et ad resistendum tentationibus, ob metum, quod iterùm sine Absolutione dimittendus sit cum ad Confessarium redibit. Fortè in hoc quis me nimiùm rigidum reputabit; sed ego semper sic me gessi in praxi, et sic pergam me gerere cum iis, qui sunt in proxima occasione,

quàmvis necessaria, et quàmvis extraordinaria signa doloris haberent, semper àc mihi non ostenderetur specialis necessitas eos statim absolvendi; et sic censeo multò magis prodesse Pœnitentium saluti. Utinam et omnes Confessarii sic etiàm se gererent, oh quot peccata vitarentur, et quot salvarentur animæ! Repeto, quod suprà dixi: Ubi agitur de liberando Pœnitente à peccato formali, uti debet Confessarius opinionibus benignioribus in quantùm Christiana prudentia concedit; sed ubi opiniones benignæ periculum peccati formalis proximiùs reddunt, proùt in hac materia occasionum proximarum accidit, dico, omninò expedire, et quandoque oportere, ut Confessarius sententiis rigidioribus utatur, tunc enim hæ valdè magis prosunt Animarum saluti. Quod si quis, manendo in occasione necessaria, semper eodem modo relaberetur, etiàm remediis adhibitis, et modica superesset spes emendationis, tunc dico, omninò huic negandam Absolutionem priùsquàm occasionem tollat (Ibid. n. 457). Et hìc reor obligare Evangelii præceptum: *Si oculus tuus scandalizat te, ejice eum* (Marci 9. 46.). Excepto casu, quo Pœnitens signa doloris ostenderet tàm extraordinaria, ut posset concepi prudens spes emendationis (Lib. 6. n. 456. in fin.).

CAPITULUM V.

QUOMODÒ SE GERERE DEBEAT CONFESSARIUS CUM HABITUATIS, ET RECIDIVIS?

70. Distinguendi sunt habituati à Recidivis. *Habituati* sunt qui habitum contraxerunt in aliquo peccato, quod non adhùc sunt confessi. Isti, ùt dicunt DD. l. 6 n. 459) absolvi possunt, prima vice qua confitentur pravum habitum, vel si de eo se accusant postquàm retractaverunt; dummodò dispositi sint per verum dolorem, et firmum propositum adhibendi media efficacia ad emendationem; verùm si habitus esset val-

dè radicatus, potest etiàm Confessarius ei differre Absolutionem, ad experiendum, quomodò sit constans Pœnitens, in praxim deducendo media præscripta, utque ipse de suo vitio majorem concipiat horrorem. Advertatur hîc, quod quinque vices in mense jam possint malum habitum constituere in aliquo vitio peccati externi, modò inter ipsas aliquod intervallum intercedat, et in materia fornicationum, sodomiarum, et bestialitatum multò minor numerus habitum queat constituere: qui ex. gr. semel in mense fornicaretur per annum; benè hic Habituatus dici potest.

71. *Recidivi* autem sunt qui post Confessionem eodem, vel quasi eodem modo sunt relapsi absque emendatione; Isti, ùt communiter docemur (Ibid v. Recidivus), nequeunt absolvi, si sola signa ordinaria afferant, nempè si tantùm confiteantur, asserendo se pœnitere, et proponere, proùt habetur ex Propos. 60 damnata ab Innocentio XI Nam habitus contractus, et relapsus præteriti sine ulla emendatione magnam præstant suspicionem, quod dolor et propositum, quæ Pœnitens asserit se habere, nequaquam sint vera. Undè istis differenda est Asolutio per aliquod tempus, usquedum appareat prudens signum emendationis. Et in hoc puncto lugenda est Animarum ruina, cujus causa sunt tot mali Confessarii, indistinctè absolvendo tot Recidivos, qui cum repererint Confessarios, qui semper tàm facilè eos absolvunt, amittunt horrorem peccandi, et pergunt ad putrescendum in cœno vitiorum usquè ad mortem. Quidam DD. (Lib. 6 n. 459, v. Dicunt.) admittunt, Recidivum solis signis ordinariis absolvi posse usquè ad tertiam et quartam vicem; sed huic opinioni numquàm potui acquiescere, dum Habituatus, qui post unam Confessionem recidit sinè emendatione, jam est verus Recidivus, et fundatam præbet suspicionem suæ indispositionis. Et notetur hîc, quod hæc regula procedat etiàm respectu culparum venialium: quàmvis enim communiter admittitur, faciliùs absolvi posse eos, qui prolabuntur in peccata levia, eò quod occasiones eorum frequentio-

res sint; attamen, cum sit communis sententia (n. 449 Dub. 1) grave esse peccatum, et sacrilegium Absolutionem recipere super levibus confessis sinè vero dolore et proposito, nec sufficere dolêre de multitudine seu de numero excessivo talium culparum, quin dolor habeatur de aliqua in particulari, proùt tenuimus (Ib. D. 2) contra quorumdam opinionem, facilè metuendum est, ne hujusmodi Confessiones sacrilegæ sint, aut saltèm invalidæ. Hinc diligenter satagat Confessarius, ut non absolvat indistinctè tales Pœnitentes, tunc etenim, etiàmsi illi sint in bona fide, non poterit à sacrilegio excusari, Absolutionem impertiendo eis, qui ad Absolutionem non satis dipositi judicari possunt. Propterea curet, si Pœnitentem sinè peccato vult absolvere, ut aut eum disponat ad dolendum, præsertim de aliqua levi culpa, à qua ille magis horreat; aut ei insinuet, ut confiteatur de aliquo peccato graviori vitæ anteactæ contra aliquod præceptum (sufficit enim, ut confiteatur in generali absque numero) ut habeat materiam certam quâ inniti possit Absolutio, alioquin etiàm huic Pœnitenti per aliquod tempus differri debet Absolutio.

72. Dico *per aliquod tempus*, eò quod Recidivis tàm levium, quàm gravium culparum non sit necessarium differre Absolutionem per annos, aut menses, ùt nimis rigidè vult Juveninus (Vid. l. 6 n. 463); sed regulariter sufficiat, si peccatum procedit ex fragilitate intrinseca, dilatio octo vel decem dierum, proùt ait doctus Auctor Libri Romæ editi, cui titulus, *Istruzione per li Novelli Confessori* (Part. 1 cap. 9 num. 215); idemque dicit Auctor Libelli ubique in Italia accepti, cui titulus, Istruzione per li Novelli Confessori di Terre, e Villaggi (Capo 1 §. 4.), ubi pro hac doctrina citat Ludovicum Habert (In Praxi Pœnit. tr. 4 p. 417.). Adduntque, esse excessivam et periculosam dilationem mensis, quia post tantum tempus difficilis redditur reditus hujusmodi Pœnitentium. Et huic judicio favet Benedictus XIV. in Bulla Apostolica (In Bullar. t. 3 p. 143 §. 22), ubi loquens

de Confessariis, qui ritè Pœnitentibus Absolutionem differunt, sic deindè eos monet: *Illos quantocius ut revertantur invitent, ut ad Sacramentale forum regressi, Absolutionis beneficio donentur.* Nota verba, *quantocius, et donentur.* Ad summum (dico) his differri potest absolutio per quindecim, aut viginti dies. Sed excipere oportet illos, qui tempore Præcepti Paschalis confitentur; pro istis enim majoris temporis experientia requiritur, cum justa suspicio haberi possit, quod hi abstineant à relapsu potiùs, ut censuram effugiant, quàm ex vero proposito mutandi vitam. Oportet etiàm excipere eos, qui lapsi sunt in occasione proxima extrinseca; itsi enim majori egent experientiâ, cum occasio (ut dictum est in Capitulo præcedenti) sit fortius incentivum ad peccandum. Verùm semper sufficiet experientia mensis. Caveat tamen Confessarius, ne dicat Pœnitenti; ut non redeat nisi post mensem; nam hic ob tantam dilationem, nimis terrebitur, potiùs imponat ei, ut redeat post octo, vel quindecim dies, et sic blando modo ipsum transferet ad recipiendam Absolutionem in fine mensis.

73. Ad absolvendos igitùr Recidivos non sufficiunt ordinaria signa doloris et propositi, sed requiruntur extraordinaria: quæ aliàs juxtà communem sententiam (Lib. 6. n. 459. v. Recidivus.) certè sufficiunt ad absolutionem impertiendam; illud enim extraordinarium signum (modò solidum sit et fundatum) aufert indispositionis suspicionem, quæ urget ratione relapsuum. Rectè dixerunt Episcopi Belgii, an. 1697. congregati, in quodam Decreto edito pro directione Confessariorum suarum Diœcesium, de hoc puncto loquentes: *Deum in conversione peccatoris, non tàm considerare mensuram temporis, quàm doloris* (*Apud Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1823.) Hinc prohibuerunt, ne Confessarii stabili lege exigerent à Pœnitentibus adhùc recidivis experientiam notabilis temporis, antequàm eos absolverent. Et jure merito, sola enim probatio temporis non est unicum signum mutatæ volun-

tatis, dum voluntas peccatoris mutatur virtute Divinæ Gratiæ, quæ tempus non requirit, sed aliquandò illicò operatur; quapropter mutatio voluntatis benè per alia signa cognosci valet, sine experientia temporis. Quinimò alia signa dispositionis actualis Pœnitentium, quandoque voluntatis mutationem manifestant multò meliùs, quàm probatio temporis: nam talia signa directè dispositionem ostendunt, dum è converso experientia illam ostendit tantùm indirectè; cum non rarò accidat, quod aliquis diù abstinuerit à peccando, et adhùc sit etiàm indispositus. Undè Auctor Libri citati (*Istruzione per li Novelli Confessori*) sic ait (Part. I. c. 15 n. 356) *Se la caduta nasce dalla propria fragilità, senz' altra causa estrinseca volontaria; è quasi temerità il dire, che ogni ricaduto sia indisposto.* Et alibi (Part. I. c. 9 n. 213.) dicit, quod Recidivus propter vim mali habitus absolvi debeat semper, àc firmam ostendit voluntatem adhibendi media ad emendationem, sic subdendo: *E giudichiamo, che 'l fare altrimenti sia troppo rigore, e che 'l Confessore facendo s'allontanerebbe dallo Spirito della Chiesa, e del Signore, e della Natura del Sacramento, il quale non solamente è giudicio, ma è medicina salutare.*

67. Plura autem sunt hæc signa, proùt docent DD. (Lib. 6 n. 460). I. Major dolor manifestatus per lacrymas (modò sint veræ compunctionis) aut per verba ex corde procedentia, quæ aliquandò certiora signa quàm lacrymæ esse possunt. II. Minor numerus peccatorum (intellige cum Pœnitens fuerit in eisdem occasionibus et tentationibus peccandi); aut si Pœnitens post ultimam Confessionem perseveravit in gratia per notabile tempus, puta per 20 aut 25 dies, ipse, qui priùs pluries in hebdomada prolabi solebat, aut si relapsus fuerit post magnam resistentiam; aut etiàm si, antequàm ad Confessionem accederet, diù se abstinuerit à culpis mortalibus. III. Diligentia adhibita pro emendatione, ut esset, si Pœnitens diligenter occasionem vitaverit, media præscripta à Confessario executioni mandaverit, aut si adhibuerit jejunia, preces, eleëmo-

synas, etc. ad vitium extirpandum. IV. Si ipse petit à Confessario remedia, aut nova media ad emendationem; item si promittit, se impleturum media, quæ tunc ei suggerit Confessarius; maximè si numquàm monitus fuerit de illis adhibendis; sed his promissionibus censeo non omninò fidendum, si alia signa desint; cum Pœnitentes, ut Absolutionem obtineant, facilè promittant, sed posteà difficulter attendant. V. Spontanea Confessio, nempè si Pœnitens accedit non jam ad implendum Præceptum Paschale, nequè ex quodam usu peccata confitendi in aliquibus temporibus, proùt die Nativitatis Domini, in Festivitatibus Deiparæ, et similibus, nequè accedit impulsus à Parentibus, à Domino, aut Magistro; sed venit omninò spontè, et verè inspiratus Divino lumine; ad solum finem, ut Divinam gratiam recipiat. Præsertim si ad confitendum longum iter aggressus fuerit, abstinuerit à lucro notabili, grave sustinuerit incommodum, aut magnum conflictum internum vel externum superaverit. VI. Si venerit motus aliquo extraordinario impulsu, puta ob concionem auditam, aut mortem amici, obve metum alicujus imminentis flagelli, proùt terræmotûs, pestis etc. VII. Si Pœnitens confiteatur peccata anteriùs per verecundiam tacita. VIII. Si Pœnitens, antequàm accedat, restituerit rem, vel famam ablatam. IV. Si propter monitionem Confessarii ostendit, se apprehendisse novam cognitionem et horrorem sui peccati, periculique suæ damnationis. Alii alia signa addunt, proùt si Pœnitens magnam libenter acceptat pœnitentiam; si asserit, se pœnituisse peccati statim àc illud patravit; si protestatur, se velle mori potiùs quàm peccare. Sed hæc signa nescio an sola sufficere possint; potiùs dicerem quod possent deservire ad alia signa, quæ sola non sufficerent.

75. Deniquè semper ac aliquod adest signum, quo prudenter possit judicari Pœnitens mutâsse voluntatem, absolvi potest; quàmvis enim Confessarius, ut Pœnitentem absolvere possit, moraliter certus esse debeat ejus dispositionis, attamen advertendum,

quod in aliis Sacramentis, in quibus materia est physica, physica etiàm debeat esse certitudo; sed in hoc Sacramento Pœnitentiæ, cum materia sit moralis, proùt sunt actus Pœnitentis, sufficiat moralis certitudo sivè respectiva, ut probatum est (Num. 57 et 461): nimirùm satis est, quod Confessarius prudentem habeat probabilitatem de dispositione Pœnitentis, sine aliqua prudenti suspicione in oppositum, alioquin difficulter umquàm posset ullus peccator absolvi, nam omnia signa Pœnitentium aliud non fundant, quàm probabilitatem quamdam de ipsorum dispositione. Auctor (*dell' Istruzione per li Nov: Confessori*) sic inquit; *Non ricercasi altro per amministrare la Penitenza, che un guidizio prudente probabile della disposizione del Penitente; onde se le circostanze non fondano un dubbio prudente, ch'egli non sia sufficientemente disposto, non deve il Confessore inquietare se stesso, nè il Penitente per averne l'evidenza che non è possibile* (Part. 1 c. 15 n. 360.) Et hîc notandum circà malum habitum, quod faciliùs absolvi possint Recidivi in blasphemiis, quàm in aliis peccatis odii, furti, aut libidinis, quibus habitus fortiùs inhæret, causâ majoris concupiscentiæ, sivè inclinationis, quæ in illis invenitur.

76. Dictum est, Confessarium posse absolutionem impertire Consuetudinario, et Recidivo, quandò ille per signum extraordinarium dispositus apparet: sed non dicitur teneri, quia potest etiàm absolutionem ei differre, si hoc censeat expedire, ùt communiter DD. docent (l. 6 n. 462) Etenim licet Pœnitens post Confessionem suorum peccatorum jus habeat ad Absolutionem, tamen non habet jus ùt statim absolvatur; nam Confessarius tamquàm Medicus potest, imò quandoque tenetur Absolutionem differre, cum judicat, tale remedium necessariò prodesse saluti sui Pœnitentis. An autem expediat ordinariè uti hoc remedio, aut non sinè consensu Pœnitentis? Certum est non expedire, quòd dilatio afferre possit magis detrimentum, quàm profectum; et idem dicunt DD. quandò ob dilationem

Pœnitens subire deberet aliquam infamiæ notam, aut periculum (n. 463). Extrà hos casus autem quidam volunt meliùs esse, quod hujusmodi Recidivis differatur Absolutio. Alii tamen communiùs censent, id rarò expedire; et hoc etiàm sentit celeber nostrorum temporum Missionarius, R. P. Leonardus de Portu Mauritio in suo docto Sermone Romæ edito, cui titulus, *Discorso Mistico, è Morale.* Meliùs nihilominùs dicendum, quod in hoc puncto nequeat certa statui regula, sed Confessarius juxtà occurrentes circumstantias gerere se debeat. Deo se commendet, et sicùt se sentit inspiratum, sic faciat. Ego ità censeo; Si Pœnitens relapsus est ex fragilitate intrinseca, proùt accidit in peccatis iræ, odii, blasphemiarum, molitiarum, aut delectationum morosarum, dico cum sententia communissima Doctorum (Ibid. v. ut autem) quod rarò expediat differre Absolutionem Recidivo, cum ille est dispositus: nam sperari debet, magis Gratiam Sacramenti, quàm dilationem Absolutionis illi profuturam.

77. Dico *ex fragilitate intrinseca;* aliter enim agendum cum eo, qui relapsus est ob occasionem extrinsecam, quàmvis necessariam; nam occasio vivaciorem excitat concupiscentiam, et complicis præsentia vehementiùs sensus commovet, et intensiorem reddit affectum ad peccandum, quàm facit pravus habitus intrinsecùs; et ideò pœnitens in occasione extrinseca magnam sibi vim inferre debet, non tantùm ad superandam tentationem, sed etiàm ad se removendum à familiaritate et præsentia complicis, ut periculum ex proximo reddatur remotum. Et tantò magis hoc procedit, si occasio est voluntaria, et omninò auferri debet, quia tunc recipiens Absolutionem, antequàm occasionem amoverit, remanet in magno periculo frangendi propositum factum de illa removenda, proùt ostendimus in Capitulo præcedenti n. 63. E converso in consuetudinario ob causam intrinsecam remotius est periculum violandi propositum, dum ex una parte non adest objectum extrinsecum, quod tàm

violenter eum impellat ad peccandum: et ex altera illi non est voluntaria retentio mali habitûs, proùt est voluntariam non amovere occasionem cum possit; undè in tali necessitate Deus malè habituato magis succurrit, et ideò plus, quàm dilatione Absolutionis, sperari potest emendatio gratiâ Sacramenti, quæ illum fortiorem reddet, reddetque efficaciora media, quæ ipse adhibebit ad habitum extirpandum. Cur enim, rectè dicunt Salmanticenses (De Pœnit. c. 5 n. 68, in fin.), magis sperari debet fore, ut peccatori Gratiâ carenti prosit dilatio Absolutionis, quàm prosit amico Dei Absolutio, quâ gratiam recipit. Et Cardinalis Toletus (lib. 5 c. 13), loquendo præcisè de peccato pollutionis, censet, ad tale vitium vitandum non esse remedium efficacius, quàm sæpè se munire Sacramento Pœnitentiæ; subditque, hoc Sacramentum maximum esse frenum hujusmodi peccatum committentibus: et qui eo non utuntur, inquit quod non sibi promittant emendationem, nisi per miraculum. Et in facto S. Philippus Nerius (ut legitur in ejus vita) (cap. 6 n. 2) maximè hoc medio frequentis Confessionis utebatur pro Recidivis in tali vitio. Huic quoque confert id, quod ait Rituale Romanum, agendo de Pœnitentia: *In peccata facilè recidentibus utilissimùm fuerit consulere, ut sæpè confiteantur; et si expediat, communicent.* Et dicendo *facilè recidentibus*, certè intendit loqui de eis, qui nondùm pravum habitum extirpavêre. Aliqui Auctores, qui per solam rigoris viam videntur velle Animas salvas facere, dicunt, Recidivos pejores fieri, cum antè emendationem absolvuntur. Sed ipse scire vellem ab his Magistris meis, an omnes Recidivi, cum sinè Absolutione dimittuntur, carentes gratiâ Sacramenti, evadant fortiores, et omnes emendentur? Quot ego miseros novi in exercitio Missionum, qui dimissi sinè Absolutione, vitiis et desperationi indulserunt, et per plurimos annos omiserunt confiteri? Cæterùm repeto: quisque se dirigere debet, juxtà lumen, quo donatur à Deo. Hoc certum est, quod in hac materia tàm errent

ii, qui plus justo sunt faciles, quàm ii, qui sunt difficiles ad absolvendum. Multi quidem propter nimiam facilitatem sunt in causa, quod tot Animæ perdantur (et negari non potest, quod isti in majori sint numero, et majus damnum afferant, dum isti in majori numero accedunt peccatores habituati); sed alii ob nimium rigorem etiàm magno sunt damno Animarum saluti. Et nescio, an Confessarius debeat tantùm sibi scrupulum injicere, quandò absolvit indispositos, et non etiàm, quandò dispositos sinè Absolutione dimittit. Concludo hîc, et dico: Non nego, quod aliquandò prodesse possit Recidivo disposito dilatio Absolutionis. Dico secundò: semper proderit, quod Confessarius hujusmodi Recidivos terreat, ostendatque, ac si non posset eos absolvere. Dico tertiò: Ordinariè loquendo, recidivis ex fragilitate intrinseca, et per signum extraordinarium jam dispositis, magis Absolutionis beneficium proderit, quàm dilatio. Utinam et Confessarii Recidivos absolverent tum solùm, cum signa extraordinaria afferunt! Id verè lugendum est; quod major, ne dicam maxima, Confessariorum pars universaliter Recidivos absolvnat sinè distinctione, sinè signo extraordinario, sinè admonitione, et sinè aliquo saltèm remedio præstito ad emendationem; et hinc verè procedit, non jam ab absolvendo dispositos, tot Animarum universalis pernicies.

78. Hoc tamen, quod dictum est, communiter loquendo de habituatis, et recidivis, non procedit jam circà initiandos Sacris Ordinibus habituatos in aliquo vitio (præsertim in peccato turpi): circà hoc enim alia currit ratio. Laicus habituatus absolvi potest, semper àc est dispositus ad suscipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, sed Ordinando habituato, si vult ipse ad sacrum ascendere Ordinem, non sufficit, quod sit dispositus ad Sacramentum Pœnitentiæ, sed oportet, ut etiàm dispositus sit ad recipiendum Sacramentum Ordinis; alioquin ad neutrum dispositus erit; cum enim sit indignus ad ascendendum Altare, qui vix egreditur è statu peccati, nec habet probita-

tem positivam, necessariam respectu sublimitatis statûs, in quem immitti inhiat, ipse graviter peccat, si absque illa vult sacrum Ordinem suscipere, etiàmsi ponatur in statu Gratiæ. Quapropter tunc Confessarius nequit eum absolvere, nisi promittat, fore, ut abstineat ab Ordine suscipiendo, ad quem ascendere non potuerit, nisi post longi temporis, saltèm plurium mensium probationem. Id plenè probatum est in Dissertatione Operi inserta (lib. 6 ex n. 63), cum communi sententia Doctorum (Ibid. n. 68) ibi relatorum, qui docent, quod ad sacrum Ordinem suscipiendum non satis sit bonitas communis, idest simplex immunitas à peccato mortali, sed requiratur bonitas specialis, virtute cujus Initiandus sit à pravis habitibus depuratus, ut docuit D. Thomas (2. 2 qu. 189 art. 1 ad 3): *Ordines sacri præexigunt sanctitatem.... undè pondus Ordinum imponendum est parietibus jam per sanctitatem desiccatis..., idest.... ab humore vitiorum*. Et ratio est, quia si Ordinandus hanc non habet specialem sanctitatem, indignus est, qui super plebem constituatur, ad altissima Altaris Ministeria exercenda: *Sicùt illi* (loquitur idem S. Doctor) *qui Ordinem suscipiunt, super Plebem constituuntur gradu Ordinis, ità et superiores sint merito sanctitatis* (Sup. q. 35 a. 1 ad 3) Et alibi (2. 2 qu. 184 art. 8) expressiùs præfatam rationem confirmat, dicens: *Quia per sacrum Ordinem aliquis deputatur ad dignissima Ministeria, quibus ipsi Christo servitur in Sacramento Altaris, ad quod requiritur major sanctitas interior, quam requirat etiàm Religionis status*.

79. Verumtamen excipitur casus, quo à Deo donaretur quis tàm extraordinariâ compunctione, quæ ipsum liberaret ab antiqua fragilitate; nam, ut ait idem Angelicus (3. p. qu. 86 art. 5 ad 1) *Quandoque tanta commotione convertit* (Deus) *cor hominis, ut subitò perfectè consequatur Sanctitatem spiritualem*. Raræ quidem sunt hujusmodi conversiones, et præsertim in Ordinandis, licet aliquam petant Domum Religiosam, ut spiritualia agant Exercitia; itsi enim ut plurimùm non ultrò, sed coacti accedunt; sed quandò verè

quis tantùm reciperet gratiam à Deo (cujus admirabiles sunt misericordiæ) quæ ipsum taliter mutatum redderet, ut, licet adhùc aliquem pravum motum sentiret, magnum tamen concepisset horrorem adversùs peccatum, et simùl notabiliter diminutum in se cognosceret ardorem concupiscentiæ, ità ut gratiâ munitus facilè jam inciperet tentationibus obsistere; et insuper firmè statuisset in posterùm, non tantùm vitare peccata, et occasiones, sed etiàm media opportuniora suscipere ad vivendum, ùt Sacerdotem decet, et jam simùl incepisset ad suam conversionem confirmandam instanter preces effundere pro sua perseverantia, cum magna et tali in Deum fiducia, quæ eum redderet moraliter securum de quadam magna mutatione vitæ; eo casu posset Confessarius eum absolvere, etsi ipse vellet statim post Confessionem Ordinem sacrum suscipere. Attamen, licet adhùc in hujusmodi casu Pœnitens magnam habuerit compunctionem, Confessarius quantùm potest curare debet, ut illum inducat ad differendam susceptionem Ordinis, ad hoc, ut meliùs à pravo habitu se purget, et meliùs concepta proposita exequatur. Imò ad hunc effectum, si ille nolit differre susceptionem, potest etiàm Confessarius tamquàm Medicus, ad majorem ejus profectum, differre ipsi Absolutionem, ut Initiandus Ordinis susceptionem differat. Hoc tamen intelligendum, modò ex tali dilatione non subeat ille periculum alicujus infamiæ, aut notæ, tunc enim (proùt notatum est n. 69.) Pœnitens habet jus, ut statim absolvatur. Cæterùm Confessarii debent esse difficiles, quantùm fieri potest, in absolvendis hujusmodi Ordinandis, qui postmodùm ordinariè pessimi evadunt, et sic populis et Ecclesiæ perniciem magnam afferunt (Vide l. 6 ex n. 69.)

CAPITULUM VI:

QUOMODÒ SE GERERE DEBEAT CONFESSARIUS CUM PŒNITENTIBUS, QUI CONTRAXERUNT ALIQUAM CENSURAM, AUT CASUM RESERVATUM, VEL OBLIGATIONEM DENUNCIANDI, VEL IMPEDIMENTUM DIRIMENS, AUT IMPEDIENS MATRIMONII.

80. Et I. quod pertinet ad censuras, si quis accedat irretitus censurâ, aut casu reservato, super quo Confessarius facultatem non habeat, jam suprà diximus, actum esse charitatis, ut Confessarius adeat Episcopum pro facultate obtinenda. Episcopus autem vi Cap. Licet, Sess. 24. Tridentini (Vid. l. 7 n. 75.) absolvere potest ab omnibus casibus Papalibus occultis. Et hanc facultatem potest delegare Confessariis, etiàm generaliter, dummodò eos specialiter deputet ad ab hujusmodi casibus absolvendum (Ibid. n. 93.), exceptâ hæresi, et aliis casibus Bullæ Cœnæ (Ibid. n. 82.); Nisi Pœnitens esset impeditus, quominùs adiret Romam; tunc enim Episcopus absolvere potest ab omnibus Papalibus, etiàm publicis (Lib. 7 n. 84.), et adhùc ab hæresi, et aliis Bullæ Cœnæ (Lib 7 n. 84) Insuper Episcopi absolvere possunt ab excommunicatione ob percussionem levem Clerici vel Monachi, et etiàm ob gravem, si percutiens est mulier, ex c. Ea noscitur, et c. Mulieres, de sent. Excomm. Item ab excommunicatione propter abortum fœtûs animati, virtute Bullæ Gregorii XIII. quæ incipit Romana Sedes; Item ab excommunicatione ob communionem in eodem crimine cum excommunicatis ab eisdem Episcopis; Item ab excommunicatione, quam incurrunt Fratres Minores admittentes in suis Ecclesiis ad Divina Officia Fratres Tertii Ordinis; Item ab excommunicatione, quâ ligantur ii, qui absoluti in articulo mortis ab aliqua censura ab Episcopo reservata, non se præsentant eidem, postquàm convaluerint, et demùm ab omnibus censuris, quas Episcopi sibi reservant (Num. 213.)

81. Regulares autem etiàm absolvere possunt Laicos à Papalibus occultis (Lib. 7 n. 96). Exceptis sex casibus Clementis VIII. (à quibus tamen possunt absolvere Episcopi, quandò sunt occulti) scilicet 1. Percussionis Clerici. 2. Duelli. 3. Violationis Immunitatis Ecclesiasticæ. 4. Fracturæ Clausuræ Monialium. 5. Simoniæ Realis. 6 Simoniæ Confidentialis. Facultas enim quòad casus præfatos respectu ad Regulares degentes extrà Romam, et intrà Italiam, à prædicto Pontifice est eis expressè ablata (Num. 99.). Quàmvis autem nequeant Regulares absolvere Laicos à casibus reservatis ab Episcopis (Lib. 7 n. 98), possent tamen ex probabiliori sententia absolvere à Papalibus reservatis Episcopis (Num. 99), exceptis semper sex casibus Clementis, ùt suprà. Quòad subditos verò possunt eos absolvere ab omnibus casibus Papæ reservatis, etiàm publicis, etiàmque à casibus Bullæ Cœnæ, exceptis *Relapsu in hæresim*, *Falsificatione Litterarum Apostolicarum*, *et Delatione libr. prohibitorum ad Infideles*, ex concessione facta Prælatis Ordinis Prædicatorum, et per communicationem aliorum Ordinum in Bulla, Pretiosus. 79 edita ann. 1727 ubi insuper concessum est Generali Ordinis, *ut ipse solus possit ab irregularitate hujusmodi* (scilicet orta ex homicidiò) *dispensare cum Fratribus sibi subditis*, *dummodò homicidium non fuerit appensatum*, *et intrà claustra extiterit consummatum* (Lib. 7 Vide n. 101 ex n. 104).

82. Notandum hîc, quod si quis ignorat censuram Papalem, nec ipsam, nec casûs reservationem incurrat, quia casus Papales principaliter ob censuram reservantur (Lib. 6 n. 580.) Ad differentiam casuum Episcopalium, quorum nesciens censuram, etiàm incurrit casum; quia Episcopi principaliter casum reservant (Ibid.): et hoc etiàmsi ignoretur casûs reservatio, ùt probavimus (Num. 581.) Cæterùm nulla incurritur censura ab eo, qui invincibiliter eam ignorat (Lib. 7 n. 43.) Item notandum, quod cum quis sacrilegè in Jubilæo confessus fuerit, tunc reservatio non auferatur, ùt probatum est, præsertim ex Declara-

tione N. SS. Papæ Benedicti XIV. (Lib. 6 n. 537 Q. II.) Idemque tenuimus (Ibid. v. Si autem.), si Confessio fuerit invalida, loquendo de Jubilæo; Sed extrà Jubilæum, si quis invalidè confessus fuerit apud aliquem Confessarium, qui facultate pollebat super peccatis reservatis, communis et probabilior est sententia quod absolutus à reservatione maneat (Lib. 6 n. 598. Q. IV.) Estque etiàm communior et satis probabilis opinio, Pœnitentem solutum esse à reservatione, quàmvis Confessio fuerit sacrilega, modò ipse culpabiliter non tacuerit præsertim peccatum reservatum (Ibid.)

83. II. Quod pertinet ad obligationem denunciandi, advertat Confessarius, quod ipse teneatur sub culpa gravi imponere Pœnitenti obligationem denunciandi Superioribus aliquem, qui seriò protulerit propositionem, aut blasphemiam hæreticalem, cum errore intellectûs, et pertinacia, non jam ob ignorantiam, incuriam, aut lapsum linguæ; nam eo casu sufficit, quod Pœnitens eum de suo errore moneat (Lib. 4 n. 254. v. Not II.) Prætereà debet imponere Mulieribus, aut Pueris, ut denuncient Confessarios, qui eos sollicitaverint ad turpia, vel cum eis inhonestos tractatus habuerint. Observa Librum, ubi distinctè est hæc materia discussa (Lib. 6 ex n. 675.) Sed circà praxim advertat Confessarius 1. ne in hac sollicitationis materia sit nimis festinus in imponendo Pœnitenti onus denunciationis, nam in dubio, an illa fuerit vel ne sollicitatio, tale onus injungi non debet (Num. 702.); nisi cum verba, aut actus ex se sollicitationem importarent, et tantùm dubium verteret de intentione sollicitantis; aut si adessent vehementia indicia, esto non evidentia, sollicitationis, sinè indiciis in oppositum; tunc enim illi quodammodò moralem fundant certitudinem (Ib. v Excipiendum.) Advertat 2. ne sit facilis ad suscipiendum in se onus denunciationis, nisi in aliquo casu raro; in quo charitas id sibi proponeret, ob magnam difficultatem, quam fortè Pœnitens haberet adeundi Superiores. Advertat 3 quod ip-

se numquàm omittere debeat imponere Pœnitenti sollicitato hanc obligationem denunciationis, quàmvis prævideret, Pœnitentem illam non impleturum; nam directè Confessario injunctum est à Pontifice onus, ut talem obligationem intimet (Lib. 6 n. 694.) Undè donec Pœnitens eam non adimpleat, expedit, quod Absolutionem ei differat. Atque si Confessarius dubitat, an ille difficulter eam adimpleturus sit, tunc omninò Absolutionem illi differre debet. Benè tamen potest eum absolvere, si Pœnitens est pro tunc impeditus, et firmum habet propositum denunciandi, statim àc commodè poterit (Num. 693.) Hujusmodi denunciationes fieri debent saltèm intrà mensem (Ibid. v. Hoc tamen.): Item notandum, quod à N. SS. P. Benedicto XIV. (Lib. 6 n. 491) cuique impositum sit onus denunciandi Confessarium, quem sciret obligâsse Pœnitentem ad manifestandum Complicem, nisi ex mera simplicitate aut imprudentia id egisset. Ultimò notandum circà sortilegia Laicorum, quod hodiè in nostro Regno Neapolis, propter Insinuationem nostri Regis Caroli III. non adsit obligatio illa denunciandi, nisi cum intervenit abusus SS. Eucharistiæ, aut Olei Sancti (Lib. 4 n. 253 in fin.)

84. III. Demùm quod pertinet ad impedimenta Matrimonii, cùm Pœnitens aliquod impedimentum habet, et Matrimonium nondum est initum, plura distinguere oportet: Si impedimentum est consanguinitatis, aut cognationis spiritualis, aut affinitatis ex copula licita usquè ad quartum gradum, aut publicæ honestatis, etsi esset occultum, Confessarius adstringere debet Pœnitentem vel ad denunciandum impedimentum, vel ad Dispensationem obtinendam à Dataria. Si autem impedimentum est affinitatis ex copula illicita cum consanguinea Sponsæ usquè ad secundum gradum, modò adfuerit copula consummata cum seminatione perfecta (Lib. 6 n. 1036 et 1075) aut sit impedimentum criminis, nimirùm homicidii Conjugis, utraque parte conspirante, aut homicidii cum

adulterio, aut adulterii cum fide Matrimonii, aut Matrimonii attentati, proùt fusè declaratum est in Libro (Lib. 6 ex n. 1033); in his casibus, semper àc impedimentum est occultum, impetranda est Dispensatio à S. Pœnitentiaria. Idemque currit, si Pœnitens impedimentum habeat voti Castitatis, aut Religionis. Si verò aliqua urgentissima adesset causa in aliquo casu raro, nempè scandali, rixarum, aut infamiæ imminentis, et tempus aut modus deesset recurrendi ad Pœnitentiariam, posset etiàm tunc Episcopus dispensare (Num. 1122.) Et si neque adesset modus adeundi Episcopum, observa, quod dictum est in Libro (Lib. 6. n. 613. v. Sed hîc.) et suprà Cap. I. §. 2. n. 8.

85. Si autem Pœnitens jam contraxisset Matrimonium invalidum ob impedimentum dirimens, tunc, si impedimentum provenit ex copula licita, etiàm observandus est Liber (Num. 1124); si autem ex copula illicita, aut ex crimine, et Pœnitens est in bona fide, et contrà adesset periculum mortis, scandali, aut incontinentiæ, si ipsi manifestaretur impedimentum, eo casu Confessarius impedimentum ei occultare debet, et interim procurare à S. Pœnitentiaria Dispensationem, quâ obtentâ, debet patefacere impedimentum, debetque tunc diligenter secum consulere de modo, quo reconvalidatio Matrimonii facienda est. Ad hanc autem reconvalidationem non quidem est necessaria assistentia Parochi et testium, ut probatum est (Num. 1110.); sed ùt diximus (Lib. 6. n. 1115.), tenetur pars conscia impedimenti alteram certiorare de nullitate Matrimonii, juxtam solitam Clausulam S. Pœnitentiariæ: *Ut dicta mulière de nullitate prioris consensus certioratâ, etc.* Et ideò per se loquendo ad hanc clausulam exequendum, non sufficit id, quod aliqui DD. admittunt, scilicet dicere: *Si me non duxisses, duceres nunc?* Aut: *Dic mihi, te volo.* Aut: *Pro mea consolatione renovemus consensum.* Semper enim talis consensus est dependens à priori, qui fuit nullus. Nec sufficit copula, ùt alii dicunt, etiàm affectu maritali habita. Tamen satis erit dicere: *Nostrum conjugium invalidum fuit*

ob quamdam circumstantiam (dum non est obligatio manifestandi qualitatem impedimenti) , *renovemus consensum*. Aut : *Quandò te duxi, non habui verum consensum* (nam consensus nullus , non est verus consensus). Aut : *Ego dubium habeo de valore nostri Matrimonii , undè iterùm contrahamus.* Quia tunc consensus, qui præstatur, jam à priori non dependet. Verùm, quandò prudens timor esset , quod præfatos modos adhibendo patefieret crimen, et pericula instarent rixarum, infamiæ, aut scandali; et viceversa Conjux impedimenti conscius non posset excusari à debito reddendo , tunc, obtentâ jam Dispensatione, sufficit, quod ipse utatur aliquo ex modis suprà relatis; etiàmque sufficit quod ipse solus consensum ponat, cum possit in tali necessitate sequi sententiam, quæ docet, benè conjungi ad Matrimonium convalidandum consensum suum cum consensu ab initio præstito à parte ignorante , qui per continuationem usûs Matrimonii, aut cohabitationis virtualiter perseverat (ibid.).

86. Si autem Pœnitens haberet impedimentum impediens, scilicet à non petendo debito, causâ copulæ habitæ cum consanguinea in secundo gradu suæ uxoris , hic à tali impedimento solvi debet, vel à S. Pœnitentiaria, vel ab Episcopo, aut ab aliquo Confessario Regulari , qui facultatem habeat à Prælato sui Monasterii (Num. 1076. v. Insuper.) Sed si Pœnitens ignoraret legem Ecclesiasticam, quæ ultrà Divinam hujusmodi incestum prohibet, tunc non incurrit impedimentum (Lib. 6. n. 1072.). Quinimò etiàmsi legem sciret, sed talem ignoraret pœnam , etiàm est probabile , quod eam non incurrat (Num. 1074.). Saltèm si periculum extet incontinentiæ, relinquendus est Pœnitens in sua bona fide.

87. Notemus hîc Formulas ad obtinendum à S. Pœnitentiaria Dispensationem in præfatis impedimentis, necnon votis , aut irregularitatibus.

Circà impedimenta Matrimonii, intùs sic scribatur: *Eminentissime et Reverendissime Domine.*

N. N. Rem habuit cum quadam muliere , et posteà

Sponsalia contraxit cum ejus sorore. Impedimentum est occultum, et si conjugium non fieret, plura evenirent scandala. Supplicat ideò Eminent. V. ut dignetur ei Dispensationem concedere. Favebit responsum mittere Neapolim (aut Aversam per viam Neapolis) ad N. N. (hîc exprimatur nomen et cognomen (*Confessarium approbatum etc.*

Si autem Matrimonium est jam initum scribatur sic: *N. N. ignarus (aut conscius) impedimenti Mairimonium contraxit cum aliqua Fœmina, cujus Matrem (aut sororem) priùs carnaliter cognoverat Ideò, cum impedimentum sit occultum, et non possit separatio sinè scandalo fieri, supplicat Eminent. V. pro absolutione et dispensatione, etc.*

Circà vota Castitatis: *N. N. votum emisit Castitatis; sed nunc est in gravi, et imminenti periculo incontinentiæ; ideò supplicat Eminent. V. ut dispensare dignetur in dicto voto, ut possit Orator Matrimonium inire, etc.* Eodem modo ferè scribendum pro Dispensatione in Voto Religionis. Et notandum, quod ad dispensandum in Voto Castitatis non sufficiat quodvis commune periculum incontinentiæ, sed requiratur grave et imminens, proùt innuimus.

Circà irregularitates: *N. N. Sacerdos contraxit irregularitatem causâ homicidii (aut violationis censuræ, etc.); et cum adsit periculum infamiæ, si abstinet à celebrando, ideò supplicat, etc.*

Foris in Epistola ponatur: *Eminentissimo, et Reverendissimo, Domino Colendissimo.*

Domino Cardinali Pœnitentiario Majori

Romam.

88. Confessarius, aut is, cui Dispensationis executio commissa erit, in dispensando post Sacramentalem absolutionem impertitam, sequenti formulâ uti poterit: *Et insuper auctoritate Apostolica mihi concessa dispenso tecum super impedimento primi (seu secundi, seu primi et secundi) gradûs proveniente ex copula illici-*

ta, à te habita cum sorore mulieris quacum contraxisti (*aut contrahere intendis*), *ut Matrimonium cum illa rursùs contrahere possis, renovato consensu, et prolem, si quam suscipies* (*vel suscepisti*), *legitimam declaro. In nomine Patris, etc.* Si dispensatio autem est in voto Castitatis, dicet : *Insuper tibi votum Castitatis, quod emisisti, ut valeas Matrimonium contrahere, et illo uti, in opera, quæ tibi præscripsi, dispensando, commuto. In nomine, etc.* Et si quis, non obstante voto Castitatis Matrimonium contraxisset, dicet: *Item non obstante Castitatis voto, quod emisisti, ut in Matrimonio remanere, et debitum conjugale exigerè possis, Auctoritate Apostolicâ tecum dispenso. in nomine, etc.*

89. In quibus autem casibus S. Pœnitentiaria absolvere possit, aut dispensare à casibus Papalibus, censuris, irregularitatibus, votis, juramentis, restitutionibus incertis, etc. observa Librum (Lib. 7. n. 470.). Et in quibus casibus dispensare possit in impedimentis Matrimonii, vide (Lib. 6. n. 1144.

CAPITULUM VII.

QUOMODÒ SE GERERE DEBEAT CONFESSARIUS CUM PERSONIS DIVERSI GENERIS ?

§. I. *Quomodò cum Pueris, Adolescentibus, et Puellis ?*

90. Cum pueris adhibere debet omnem charitatem, et modos suaviores quantùm fieri potest. Primò eos interrogare debet, an sciant res fidei ? et si nesciant, oportet eos patienter instruere pro tunc, si tempus adest, vel eos mittere ad alium, ut instruantur saltèm circà necessaria ad salutem. Cum autem agat de Confessione, in principio curare debet, ut pueri ex seipsis confiteantur peccata quorum memores sunt; et posteà fieri illis poterunt sequentes interrogationes : 1. An tacuerint aliquod peccatum ob verecundiam ? 2. An blasphemaverint in Sanctos, aut dies sanctos,

vel an juraverint cum mendacio? 3. An omiserint in Festis audire Missam, aut in audienda illa sermones habuerint? Et an in Festis laboraverint? 4. An parentibus fuerint inobedientes, aut irreverentiam irrogaverint eos subsannando, manus in eos extollendo, vel convicia aut imprecationes coram ipsis proferendo. Et hîc advertendum, quod dictum est n. 34. de modo imponendi pueris petitionem veniæ à parentibus. 5. An aliquod turpe peccatum patraverint? sed in hac materia Confessarius sit valdè cautus in interrogando: incipiat interrogare de longè, et verbis generalibus: et priùs, an dixerint mala verba? an jocati fuerint cum aliis pueris, aut puellis? Et si jocos illos clam exercuerint? Deindè interroget, an commiserint res turpes? Multoties, etiàmsi pueri negent, prodest uti cum eis interrogationibus suggestivis, verbi gratiâ: *Et nunc dic mihi, quoties hæc fecisti Quinquies, decies?* Interroget, quocum dormiant, et si in lecto manibus jocati fuerint? Puellas interroget, si aliquem juvenem amore fuerint prosecutæ, et an adfuerint pravæ cogitationes, verba aut tactus? Et è responsis procedat ad ulteriores interrogationes, sed caveat ab exquirendo à puellis, vel à pueris, an adfuerit seminis effusio; cum his enim meliùs est deesse integritati materiali Confessionis, quàm esse causam, ut apprehendant, quæ nondum noverint, vel ponantur in curiositate addiscendi. Interrogentur etiàm pueri, an attulerint nuntia vel dona virorum mulieribus? Et puellis, an acceperint dona à personis suspectis, nempè conjugatis, Ecclesiasticis, aut Religiosis? 6. Interroget, an commiserint furtum, vel an damnum attulerint prædiis alienis, bestiis, aut alio modo? 7. An alicui detraxerint? 8. Circà præcepta Ecclesiæ interroget, an impleverint Confessionem et communionem Paschalem? Et an carnes aut lacticinia comederint diebus vetitis?

91. Quod autem pertinet ad absolutionem his pueris impertiendam, magna requiritur attentio. Si constet, quod ipsi sufficientem usum rationis jam habeant, proùt si distinctè confitentur, vel adæquatè interro-

gationibus respondent, et appareat, quod ipsi jam comprehendant, se peccato offendisse Deum, et meruisse Infernum; tunc si satis videantur dispositi, absolvantur. At si in peccatis lethalibus sunt recidivi, ipsi tractandi sunt sicùt adulti: undè si non præbeant extraordinaria signa doloris, absolutio eis differri debet. Si autem dubium sit, an puer perfectum usum rationis habeat, proùt si ille in actu Confessionis non maneret compositus, sed oculos in gyrum ageret, manibus jocaretur, impertinentia interponeret; tunc si est in periculo mortis, aut in obligatione implendi Præceptum Paschale, absolvendus est sub conditione; et tantò magis, si confessus fuerit aliquod dubium mortale (l. 6 n. 432); benè enim potest administrare Sacramentum sub conditione, quandò justa adest causa, ut esset hæc liberandi hunc puerum à statu damnationis, si umquàm in illum est lapsus (lib. 6 n. 29.) Idque agendum, etiàmsi puer sit recidivus; dum ideò differri debet absolutio iis, qui perfectam discretionem habent, quia spes est, fore, ut ex tali dilatione ipsi redeant dispositi; sed spes hæc difficulter haberi potest à pueris, qui perfecto usu rationis carent. Et probabiliter plures DD. dicunt (Num. 432 in fine) quod pueri isti dubiè dispositi absolvi possint (saltèm post duos vel tres menses) sub conditione, licet sola venialia afferrent, ne careant diù gratiâ Sacramentali, et fortè etiàm sanctificante, si fortè aliquam gravem culpam haberent sibi occultam. Oportet autem curare, ut hi pueri eliciant actum doloris necessarium ad suscipiendam absolutionem, modo respectu ipsorum magis proprio, exempli gratiâ: *Amas ne Deum qui est Dominus tuus tàm magnus, et tàm bonus, qui te creavit, pro te est mortuus, etc.? Hunc Deum tu offendisti. Ipse tibi veniam dare vult, et tu spera fore, ut propter Sanguinem Jesu Christi Filii sui, tibi ignoscat. Sed oportet te pœnitere. Quid dicis? pœnitet te nunc, te eum offendisse, etc. Istis injuriis, quas Deo irrogasti, scis quod Infernum merueris? displicet tibi, quod ipsas commiseris? Deus meus, numquàm ampliùs volo te of-*

fendere, *etc.* Pœnitentia autem his pueris injungenda levis sit, quantùm fieri potest; et curandum, ut illa ab ipsis quantociùs impleatur, alioquin aut eam obliviscentur, aut omittent. Curet etiàm Confessarius, ut magnoperè pueris insinuet devotionem ergà Deiparam, utque recitent quotidiè Rosarium, et ter *Ave* manè et serò, semper hanc precem adjungendo: *Mater mea, libera me à peccato mortali.*

92. Circà statum verò ab aliquo adolescente eligendum, non audeat Confessarius illum ei determinare, sed tantùm ex indiciis curet, ut suadeat statum illum ad quem prudenter judicare potest ipsum à Deo vocari. Præsertim, loquendo de iis, qui Religionem ingredi volunt, antè omnia curet Confessarius, ut benè ponderet, in qualem Religionem ingredi cupiant; nam si umquàm Institutum illud relaxatum est, meliùs erit, alicui ordinariè loquendo) quod in sæculo remaneat; nam illi se aggregando ipse se geret sicùt se gerunt alii, et parùm illud boni, quod priùs exequebatur, de facili in tali Religione negliget, ùt miserè pluribus accidit. Et præcipuè magnum scrupulum sibi faciat Confessarius, si ad insinuationem propinquorum suadeat juveni illi, ut intret in aliquam hujusmodi inobservantium communitatum. Si tamen Religio observantiâ floret, Confessarius vocationem sui pœnitentis benè probet, inquirendo si ad illam habeat pœnitens impedimentum aliquod inhabilitatis, infirmæ valetudinis, inopiæ parentum? et maximè expendat finem, an sit rectus, nempè magis se conjungendi Deo, aut lapsus emendandi anteactæ vitæ, aut sæculi pericula vitandi? quod si principalis finis esset mundanus, vitam agendi commodiorem, aut se liberandi à propinquis duræ conditionis, aut complacendi parentibus, qui ad hoc eum impellunt, caveat, ne permittat ei Religionem ingredi; nam eo casu illa non est vera vocatio, sinè qua hujusmodi ingressus malum habebit eventum. Si autem finis est bonus, et abest impedimentum, nec debet, nec potest Confessarius, neque alius, ùt docet D. Thomas (quodlib. 3 art. 14), sine culpa

gravi, illi impedire, aut dissuadere vocationem; quàmvis prudenter aget aliquandò, si executionem illi differat ad meliùs experiendum, an resolutio sit firma et perseverans, præsertim si noverit, adolescentem esse volubilem, aut si deliberatio illa facta fuerit tempore Missionis, vel Exercitiorum Spiritualium: dum in hujusmodi occasionibus quædam concipiuntur proposita, quæ postmodùm, primo fervore transacto, deficiunt.

93. Si aliquis adolescens vellet suscipere statum Presbyteri sæcularis, non sit facilis Confessarius ad annuendum, sine longa et probata experientia recti finis, et scientiæ, vel sufficientis capacitatis. Sacerdotes quidem sæculares habent eamdem, imò majorem obligationem, quàm Religiosi; et contrà remanent in eisdem sæculi periculis; undè ut quis bonus evadat Sacerdos in sæculo (in quò rarò, ne dicam rarissimè boni inveniuntur) oportet, ut priùs egerit vitam valdè exemplarem, remotam à ludis, ab otio, à pravis sociis, et deditam Orationi et Sacramentorum frequentiæ (sed quis est hic, et laudabimus eum?) alioquin se injiciet in statum quasi certæ damnationis, præsertim si hoc faciat, ut obtemperet parentum fini, qui est res domesticas augere. Jam autem dictum est suprà n. 35, quàm grave sit peccatum, quod patrant parentes illi, qui filios cogunt, ut statum Ecclesiasticum aut Religiosum inviti suscipiant. Quòad puellas verò, quæ virginitatem suam Jesu Christo consecrare cupiunt, non permittat eis castitatem perpetuò vovere, nisi cognoscat eas benè fundatas in virtutibus, et edoctas in vitæ spiritualis regulis, et præcipuè in oratione exercitatas. Sub initio eis tantùm permittere potest, ut castitatem voveant per aliquod definitum tempus, nimirùm à solemnitate alicujus festi ad aliam alterius.

94. Demùm quòad adolescentes illos, qui volunt aut debent ducere uxorem (dico debent, proùt probatum est in libro (lib. 6 n. 75), loquendo de iis, qui essent incontinentes, et nollent adhibere alia media opportuna ad se continendos) advertendum, quod

sicùt peccarent parentes qui sine justa causa eos ab honesto Matrimonio impedirent (num. 849 v. Conveniunt), ità contrà peccarent filii (et ideò Confessarius tenetur illos hoc prohibere), qui vellent cum dedecore familiæ Matrimonium inire; aut quàmvis conjugium non esset indecorum, vellent tamen illud contrahere, invitis parentibus, et cum eorum scandalo, quin ipsi filii justam causam habeant, ob quam excusentur. Observa, quomodò in libro id elucidatum sit (num. 849.)

§ II. *Quomodò se gerere debeat cum Scrupulosis?*

95. Doctores plures assignant regulas pro scrupulosis; sed certum est, post orationem, remedium maximum, ne dicam unicum, (ut rectè ait P. Segneri) ad eos curandos esse obedientiam suo directori. Hinc antè omnia incumbat Confessarius, et suadeat pœnitenti hujusmodi duas principales regulas: Primam, quod ipse tutâ coram Deo incedat viâ Patri spirituali obediendo, ubi evidenter peccatum non apparet; tunc enim non homini obedit, sed ipsi Deo, qui dixit: *Qui vos audit, me audit.* Sic docent omnes Doctores, et spirituales Magistri cum S. Bernardo, S. Antonino, S. Francisco Salesio, S. Philippo Nerio, S. Theresia, S. Joanne à Cruce, S. Ignatio de Loyola, B. Dionysio Carthusiano, B. Umberto, Ven. P. M. Avila, Magno Gersone, etc. Alteram regulam, quod nullo alio scrupulo debeat angi, quàm si non obediat, propter magnum periculum, cui se exponit amittendi, non tantùm pacem, devotionem, et in virtutibus progressum, sed etiàm mentem, sanitatem, et insuper animam; nam possent scrupuli eò progredi, ut eum ad desperationem reducerent, mortem sibi inferendo (proùt pluribus accidit), vel habenas ad vitia relaxando. Præterea Confessarius hujusmodi pœnitenti scrupuloso insinuet, proùt rectè dicit doctus Auctor Instructionis pro novis Confessariis (Part. 1. n. 76.), cum Deo non ineundas esse rationes (ut dici solet) dati et expensi,

Dominus propter nostrum bonum voluit, ut nos incerti de salute viveremus: quapropter, cum moralem adhibemus diligentiam, ne ipsum offendamus, in ejus misericordiam totam nostram curam projicere debemus confitentes, nos salvari non posse sinè ejus gratia, hanc ab eo semper petere debemus cum perseverantia, fiducia, et animi quiete: *Hoc meliùs, est*, dicebat S. Franciscus Salesius (In vita circà fin. Missa 27. etc.) *clausis oculis incedere sub divina Providentia inter tenebras et perplexitates in hac vita. Expedit, ut contenti simus, si à Patre spirituali sciamus, nos benè incedere, quin causam investigemus. Numquàm periit vir obediens.* S. Philippus Nerius affirmabat, quod, qui paret Confessario, securus sit de non reddenda actionum suarum Deo ratione (In vita l. 1. c. 20.). Et contra S. Joannes à Cruce ajebat, non inniti dictis Confessarii, superbia est, et fidei inobservantia (Tratt. delle Spine coll. 4. §. 2. n. 8.).

96. Deniquè Confessarius curet 1. sæpè sæpiùs colloqui cum hujusmodi pœnitente de nimia confidentia, quam habere debemus in Jesum Christum, qui propter nostram salutem mortuus est: et in ejus S. S. Matrem, quæ tàm potens est, et pia cum iis, qui ei se commendant; undè eum hortetur ad vivendum securum de sua salute, semper àc ad Jesum Christum, et Mariam confugit: certè enim ipsi exaudiunt. 2. Ei prohibeat, quominùs legat libros, qui scrupulos excitant; et quominùs versetur cum scrupulosis; et si quis erit nimis angustiis affectus, ei vetet, ne concionibus terrore plenis interveniat, et ne conscientiam examinet de iis rebus, de quibus scrupulum, sed irrationabiliter habet. 3. Si scrupulus consistit in timore malis cogitationibus assentiendi (v. g. contra fidem, puritatem, aut charitatem), Confessarius sit liber et intrepidus in parvipendendo eum, et in asserendo pœnitenti, has cogitationes esse ei pœnas, non autem consensus, nec peccata. Et in hoc præcipuè ut Confessarius utatur illâ regulâ, quam assignant D. D. (Lib. 6. n. 476.), quod, cum persona est timoratæ

conscientiæ, si non est plus, quàm certa de peccato mortali, debeat judicare, se illud non commisisse : siquidem, ut ait P. Alvarez, tantum monstrum possibile non est in animam aditum habere, quæ ab illo horret, quin patenter illud videat. Undè prodest, scrupulosis interdum imponere, ne penitùs de talibus cogitationibus se accusent, nisi certi sint, et cum juramento testari possint, se consensum præstâsse. Et hîc notandum, quod scrupulosi non sint regendi regulis particularibus, sed generalibus : etenim particularibus regulis scrupulosi numquàm deveniunt, ut se expediant, dubitando semper, an illa regula valeat vel non pro præseuti casu, qui semper sibi videbitur alius ab illo, qui à confessario supponitur.

97. Si 4. scrupulus est circà præteritas Confessiones, nempè quod in eis non satis explicaverint omnia peccata, aut circumstantias, vel quod defecerint in dolore, Confessarius, cum advertat, pœnitentem fecisse Confessionem generalem, aut per aliquod notabile tempus pluries repetiisse res anteactas; huic imponere debet, ne illas ampliùs deliberatè recogitet, et ne verbum faciat de culpis vitæ præteritæ, nisi cum jurare possit, eas fuisse certè mortales, et prætereà certè numquàm in Confessione se eas dixisse ; dum docent DD. scrupulosos, etiàmsi ex inadvertentia omisissent aliquod grave peccatum, non teneri (saltèm cum de hoc non sint certi) cum tanto incommodo et periculo ad servandam Confessionis integritatem, à qua minus quidem incommodum, quàm hoc jam excusare valet (Lib. 6. ex n. 488.). Curet in hoc Confessarius, ut pœnitens exactè obediat, et si non obedit, eum increpet, privet Communione, et rigorosè coerceat. Scrupulosi ordinariè cum dulcedine tractandi sunt, sed circà obedientiam magnus rigor cum ipsis est adhibendus; si enim hanc obedientiæ anchoram amittunt, certum incurrunt naufragium, nam aut amentes evadent, aut habenas in vitia relaxabunt.

98. Si 5. scrupuloso, qui pavet, ne peccet in omni re, quam agit, præcipiat Confessarius, ut liberè

operetur, et scrupulum superet; eique dicat, ipsum teneri ad scrupulum vincendum, semper ac evidenter non advertit, actionem illam esse certum peccatum; ità cum *P. Segneri* DD. docent (Lib. 6. n. 476. et P. Segneri c. ult.). Nec obest, quod agat cum actuali timore, quin scrupulum deponat (quod est quasi impossibile à scrupulosis exigere (etenim hujusmodi pavor non est verum conscientiæ dictamen, sivè formata conscientia, ut *Gerson* benè distinguit, nec verum dubium practicum; nec aufert judicium antè formatum (quod virtualiter perseverat, licet tunc ob impetum timoris non advertatur), nimirùm quod ipse non peccet, quidquid agendo, quod certum peccatum non agnoscit, tunc enim non contra conscientiam, sed contra vanum illum timorem operatur. Firmiter igitùr Confessarius hujusmodi pœnitenti præceptet, ut scrupulum vincat et despiciat, liberè agendo id, quod scrupulus ei vetat; et insuper injungat, ut postmodùm de illo numquàm nec omninò confiteatur.

§. III. *Quomodò se gerere debeat cum personis devotis.*

99. Personis devotioni deditis, quæ frequenter accedunt ad Communionem, ordinariè loquendo, insinuandum, ut saltèm in qualibet hebdomada Sacramentalem absolutionem suscipiant. Hujusmodi pœnitentes, si tantùm de imperfectionibus confitentùr quæ non pertingunt ad culpas certè veniales, dicit *Bonacina* (Lib. 6. n. 432. v. IV. Si dubitetur) hos absolvi posse sub conditione; sed hoc non admittendum censeo, nisi perrarò, et cum ipsi non possent materiam certam præteritæ vitæ assignare, vel non sine magua molestia. Cæterùm dico, quod, si pœnitens certam non exhibet materiam, non debeat Confessarius angi in eam perquirendo, ut illum absolvat; et casu, quo perquisîsset, nec invenisset, non teneatur ei conditionatam absolutionem impertire. Hoc procedit, cum pœnitens confitetur (ut dixi) de defectibus, de quibus dubitatur, an pertingant ad venialia; at si de cer-

tis venialibus confitetur, sed usualibus, sivè quotidianis, puta de impatientiis, intemperantiis, distractionibus in officio, in oratione, et similibus, ut absolutio illi præberi possit, spectandum est, an ipse aliquandò sibi quantùm potuit vim intulerit, ut passionem superaret, quia tunc judicari poterit, ejus culpas potiùs ex humana fragilitate processisse, quàm ex defectu doloris aut propositi. E converso, si ille frequenter et sine resistentia in hujusmodi culpas relapsus sit, tunc cum eo agendum tamquàm cum recidivo, juxtà dicta ex n. 71.

100. Plura insuper hîc notanda; et 1. caveat Confessarius, ne hos suos pœnitentes spirituales, præsertim fœminas prohibeat accedere ad alium Confessarium; et cum advertit, eos accessisse, ostendat, id sibi gratum fuisse; imò ipsis imponat, ut aliquandò aliis confiteantur; præterquam si quis esset valdè scrupulosus, de quo prudenter timeat, ne, si ad alium accedat, qui ejus conscientiam ignorat, notabiliter sit inquietandus. Caveat pariter Confessarius, ne sollicitum se ostendat, ut alicujus animæ directionem suscipiat. 2. Numquàm absque necessitate de aliorum Confessariorum defectibus loquatur, sed potiùs sedulò quærat eos ab aliquo errore commisso excusare. 3. Directionem non suscipiat alicujus, qui vult directorem suum relinquere, nisi adsit urgens causa, ùt docent S. Philippus Nerius, S. Franciscus Salesius, S. Carolus Borromæus, et alii; ex hoc enim sæpè dissipationes, perturbationes, et quandoque etiàm scandala oriuntur. Advertatque, ad mutandum Confessarium non satis esse, quod pœnitens aliquam ergà eum abominationem sentiat, vel quod videatur verbis ipsius fidem non ampliùs habere; ùt enim ait S. Theresia, sæpè hæc est dæmonis tentatio. Undè S. Franciscus Salesius sic docet: *Confessarius non est variandus sine gravi ratione. Sed contrà neque expedit in hoc esse invariabilem, si legitimæ causæ mutationis superveniant.* Cæterùm dicit S. Theresia, justam esse posse causam mutandi Confessarium, defectum boni-

tatis, ità inquiens : *Si Confessarius proclivis alicui vanitati appareat, mutetur; cum ipse sit vanus, vanos alios efficiet.* Propterea poterit esse justa causa mutandi defectus doctrinæ; de hoc tamen certam oportet habere præsumptionem. De cætero, ait S. Theresia, quod de dubiis benè possit pœnitens alios doctos directores consulere, imò aliquandò hoc omninò expediat. 4. Evitet Confessarius partialem se ostendere cum aliquo pœnitente. Quidam ad aliquam animi benevolentiam nimis adjiciunt; cum illa omnem curam, tempus, et laborem insumunt. Non negandum fore, ut aliqua anima quandoque majori indigeat assistentiâ, quàm alia; sed alia est assistentia, alia est adhæsio, quæ efficit, ut parcior cura de aliis pœnitentibus habeatur. Ideò expediet, quod Confessarius personæ illi indigentiori aliquem diem aut tempus particulare assignet, quin alii incommodum recipiant.

101. Notandum 5. quod in excipiendis Confessionibus harum personarum spiritualium Confessarius cavere debeat, ne nimis attollat vocem, quàmvis de peccatis non loquatur: quia ex hoc accidere potest, quod alii expavescant suas culpas confiteri, ob hunc timorem, quod Confessarius altâ voce loquatur. 6. Non sit facilis, ad permittendum devotis puellis, ut capillos præcidant, et aliquem induant habitum religiosum; sed curet, ut ipsæ priùs per multum tempus in vita spirituali et in virtutibus fixiùs radicatæ sint. Propter istam nimiam facilitatem Confessariorum, quot puellæ posteà habitum dimittunt, et nuptias ineunt cum scandalo loci, et malo exemplo aliarum! 7. Neque his puellis indulgeat Confessarius, ut à viris doceantur legere, et tantò minùs scribere. Quot puellæ simplices, quia didicerunt legere, animæ jacturam luxêre! Hæc si non est proxima peccati occasio, saltèm est non parùm periculosa. Si cupiunt talia addiscere, curent, ut doceantur ab aliqua muliere, aut ab aliquo fratre parvulo (et adhùc cum cautela), alioquin eas non absolvat, nec etiàm absolvat matres, quæ hoc permittunt. 8. Neque concedat fœminis ju-

venibus, ut vagent, Ecclesias visitando, utque in Ecclesia morentur, plus quàm sit necassarium, cum perturbatione parentum; sed eas moneat, ut eis pareant, labores domesticos amplectendo. Quomodò autem, et quantùm Confessarius cavere debeat à familiaritate suarum pœnitentium, de hoc sermo fiet n. 119. De directione autem animarum spiritualium in toto IX. Capitulo loquemur.

§. IV. *Quomodò debeat se gerere Confessarius cum mutis, et surdis?*

102. Si mutus esset etiàm surdus, ùt ordinariè evenit, ad ejus Confessionem excipiendam oportet eum adducere in aliquem occultum locum, ad exigendum quoddam signum suorum peccatorum et doloris, meliori modo, quo potest. Sed priùs quàm eum audiat, curet Confessarius instrui ab ejus familiaribus de ipsius vitiis, et de modo tenendo, quo eum percipiat, et ab eo percipiatur; et cum aliquod jam perceperit ejus particulare peccatum, cum signo doloris, illum debet absolvere. Sed ego semper eum sub conditione absolverem, nisi quamdam moralem certitudinem haberem de ejus dispositione.

103. Mutus si sciret scribere, juxtà nostram sententiam (l. 6. n. 479. v. Quær.), ipse tenetur ad confitendum per scripturam; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiàm ad media ordinaria. Dico *ordinaria*, quia scriptum non esset muto ordinarium medium, si alioquin magnum ille deberet laborem subire ad suam Confessionem explendam, aut si manifestationis periculum esse posset.

104. Si umquàm accederet ad Confessarium aliqua mulier surda, aut surdastra, et Confessarius in progressu Confessionis, interrogans de circumstantiis peccati confessi, adverteret, eam esse surdam, dubium fit, an Confessarius possit illi altâ voce dicere, ut redeat alio opportuno tempore et loco; Casus hic sæpè in Missionibus accidit, et valdè quandoque

Missionarios angit. Ego sic agendum puto: si illius surditatem sub initio Confessionis noverit, tunc liberè potest ei imponere, ut redeat. At si in progressu Confessionis id adverteret, eò quod pœnitens minimè adæquatè interrogationibus respondeat, tunc nequit Confessarius ei injungere altâ voce, ut redeat, ità ut circumstantes hoc audiant; quia suspicionem quidem illis ingereret, quod pœnitens confessa sit de aliqua gravi culpa, aut saltèm dubiè gravi; quapropter eo casu, etiàmsi ipsa de aliquo mortali fuerit confessa, eam absolutè absolvat, si dispositam agnoscat; alioquin absolvat sub conditione; etenim, ne sigillum frangat, tunc nequit certiorari de illius dispositione, neque (ut dixi) potest ei injungere, ut redeat; et tunc levem ei imponat pœnitentiam, cum satisfactio illa ob surditatem etiàm ab aliis audienda esset (Num. 644 v. Petes.)

§ V. *Quomodò se gerere debeat cum moribundis.*

105. Confessarius in excipiendis moribundorum Confessionibus, non debet tàm exactè procedere circà numerum, et circumstantias; præsertim si jam accessisset Sacerdos cum Viatico, aut si Medicus instet, ut citò Viaticum suscipiatur; tunc enim meliùs est ad dispositionem pœnitentis, quàm ad Confessionis integritatem attendere. Sufficit tunc imponere infirmo, ut, cum convaluerit, Confessionem repetat. Et satisfactio sit levissima, imponendo proportionatam pro tempore, quo ille convalescet; vel satis erit ei injungere, ut redeat tempore sanitatis. Vulneratis, et puerperis, quæ ordinariè nequeunt ab assistentibus deseri, sufficit ut se accusent genericè de suis peccatis, et in particulari de aliqua culpa levi, cum proposito integrè confitendi, si convalescant. Advertat Confessarius, quod, si moribundus teneretur ad aliquam restitutionem, quam valeat tunc implere, ei imponere debeat, ut statim faciat; et non sufficiat, quod de illa onus hæredibus relinquat; aliàs eum non absol-

vat (*Observa Auctorem Instructionis di Terre*, *Villagg.* c. 14.)

106. Si autem infirmus notabilissimam subiturus esset perturbationem animi, audiendo, quod debeat Viaticum accipere, probabile est (lib. 6 n. 285. Dub. 4.) posse Parochum Eucharistiam ei præbere, reticendo solita verba: *Accipe frater Viaticum*, etc. sed proferendo ordinaria verba Communionis: *Corpus D. N. Jesu Christi custodiat etc.*

107. Si deindè Confessarius adverteret, moribundum jam esse in statu, quo teneretur suscipere extremam unctionem, et ille respueret; patefaciat ei magnos effectus hujus Sacramenti, quòd grandem præstet animæ fortitudinem ad obsistendum in ultimo agone dæmonum tentationibus; eam solvat à culpis venialibus, et etiàm mortalibus, si occultæ sint, et insuper sanitatem adhùc corporis conferat, cùm animæ saluti expedit; sed hanc sanitatem non præbeat, si moribundus eò devênit, ut nequeat ampliùs nisi per miraculum convalescere; quia Sacramentum per viam ordinariam tantùm operatur, causas naturales coadjuvando Si verò hoc non obstante infirmus non aquiesceret, et pergeret nolle ungi, valdè probabiliter plures DD. docent (n. 733.), eum lethaliter peccare, saltèm adversùs charitatem ergà seipsum, cum ultrò se privet tanto auxilio in tanta necessitate.

§. VI. *Quomodò se gerere debeat cum capite damnatis?*

108. Cum his maxima charitas, et patientia adhibenda est. Primâ vice, qua Confessarius reum visitat, incipiat ei significare; mortem illam donum esse Dei, qui vult eum salvum facere. Dicat quod nos omnes ex hoc mundo discessuri simus, et brevi, ut ad æternitatem perveniamus, quæ non habet finem. Hinc ipsi loquatur de felici Beatorum vita, et de miseria damnatorum. Deindè hortetur eum, ut gratias agat Deo, qui usquè ad illud tempus ipsum expectavit: nec permisit, ut moreretur tempore, quo erat in peccato,

Demùm inducat, ut mortem hilari animo acceptet, eam conjungendo cum morte, quam Christus Dominus pro ejus amore perpessus est. Eumque confortet dicendo, quod ipse mortem propter sua peccata acceptando, certè salvus sit, et cum magno merito salvus, undè in Cœlo grandi remunerandus sit præmio. Insinuet ei posteà, ut confiteatur, et omnia peccata sua liberè manifestet. Præcipuè interroget, an odio adversùs aliquem teneatur? et an servet secum Particulas consecratas, aut oleum Sanctum, aut superstitiosas scripturas? interroget etiàm, an aliquod inierit cum dæmone pactum? postquàm autem eum absolverit, curet, ut ille pluries communicet; monendo etiàm, ut frequenter Deiparæ se commendet, ut bonam ipsi mortem obtineat. Dum è carceribus reus ad patibulum pergit, dicat ei, *Eja fili mi; sequere Jesum Christum, qui antè te profectus est ad Calvarium, ad subeundam pro te mortem tuâ longè amariorem.* Cum ad locum supplicii perventum sit, iterùm eum reconciliet, et absolvat; moneatque, ut aliquam Indulgentiam lucretur, et deindè sic dicat; *Eja N. hilari esto animo, jam nunc manes in gratia Dei; jam patet tibi Paradisi janua, ibi te expectant Jesus, et Maria. Conjunge mortem tuam cum morte Jesu, qui pro tuo amore exsanguis inter ludibria, et cruciatus mortuus est. Amas ne illum? dic mecum, Domine, super omnia te diligo; mori volo, ut tuam faciam voluntatem. Mortem pro meis peccatis accepto. Confido, jam mihi te pepercisse; iterùm te offendisse me pœnitet. Cupio citò venire in Cœlum, ad tuos pedes osculandum, ac ad te amandum in æternum.* Dum vitta super oculos reo imponitur, et ipse scalam ascendit, ei dicat: *Fili mi, invoca Dei Matrem, ut tibi assistat. Offer mortem tuam pro culpis tuis. Protestare, te nolle consentire ulli dæmonis tentationi.* Postquàm scalam ascenderit (dum sententia executioni demandanda est), dicat; *Ecce Jesus Christus qui expansis brachiis te expectat, ut te amplectatur: Domine te offendi, mihi displicet; nunc te amo toto corde. Deus animæ meæ, tu me vocas, ecce jam*

venio. Maria Virgo adjuva me. Domine, in manus tua commendo spiritum meum. Jesus, et Maria, Jesus, Maria, Joseph.

109. Si autem reus obstinatè nollet confiteri, quid agendum? 1. Confessarius quærat eum orationibus adjuvare, et curet, ut etiàm ab aliis ille Deo commendetur, ac præcipuè à Communitatibus Religiosis, ut Missis et precibus ipsi auxilientur. 2. Intimet damnato, quod sivè ipse convertatur sivè non, sententia exequenda sit. 3. Interroget, an fortè dè sua salute desperet, eò quod animam dæmoni tradiderit? eo enim casu illi suadere studeat, quod hujusmodi pactum vim non habeat, quia solus Deus est animæ Dominus, et statim àc ipse pravam revocat voluntatem, Deus ipsi omnia peccata remittat. 4. Interroget, an aliquem odio insequatur, ex quo proveniat sua obstinatio? insuper advertat, primis vicibus, quibus talem obstinatum alloquitur, ne importunè cogat, ut statim confiteatur, quoniam obstinatior fiet. Meliùs erit sermonem cum eo facere de morte, quam subire tenemur, de misericordia Dei, de pœnis inferni, et de paradisi gaudiis. Enarret ei exemplum alicujus peccatoris, qui mortuus est impœnitens; aut nonnullius capite damnati, qui sanctam sortitus est mortem, proùt illius, qui, cum innocens damnatus fuisset, cumque interrogaretur, qua de re suam non defendisset innocentiam, sic respondit? *Et cur? Ego tot annos Deum rogavi, ut mihi concederet mori morte probrosâ, sicùt Salvator meus obiit pro me: ego jam obtinui, quod petebam, et nunc hâc optatâ sorte me privarem?* Et ità hilariter ad patibulum perrexit. Dictis his, Confessarius relinquet reum, ut secum ista animo revolvat; et posteà iterùm sciscitetur, an fortè mutatus sit, eique dicat: *Fili mi, jam tua mors appropinquat, quid decernis? In tua potestate est infernum, aut Cœlum eligere. Animadverte quod, si obstinatè decedis, sit futurum ut per totam æternitatem te pœniteat, sed tanto malo nullum ampliùs remedium suppetet.* Cum adhùc ipsum videat durum, curet, ut circumstantes orent pro eo; et præ-

sertim Litanias B. Virginis recitent, et deindè antè eum genuflectat, rogetque ne velit perire. Si ne proficiat quidem eum alloquendo, se vertat ad alloquendum Crucifixum. Deniquè, si reus jam advenerit ad supplicii locum, expostulet à populo, ut omnes genuflectentes pro illo obstinato preces effundant. Prodesse quoque poterit eum terrere dicendo; *Discede maledicte in infernum, quandoquidem vis te perdere. Sed scito, quod tua pœna acrior in inferno sit futura memoriâ hujus temporis, quod Deus tibi largitur, et tu abuteris.* At postmodum dulcem resumat sermonem. Si umquam damnatus jam scalam ascenderit, et petat, ut confiteatur, flagitet Justitiæ ministros, ut permittant ei descendere, protestando, quod tunc ipsi teneantur tempus illi concedere, ut confiteatur. Hoc tamen currit pro eo, qui nondum confessus est; nam si reus jam aliàs confessus fuerit, tunc confessarius moneat eum, ut actum contritionis eliciat, et indè sic interroget; *Eja fili mi, nunc nonne intendis confiteri mihi omnia peccata tua, et præsertim illa, quæ mihi dixisti?* et cum reus annuerit, levissimam ei satisfactionem imponat (v. gr. ut invocet Jesum, et Mariam), et eum absolvat.

§ VII. *Quomodò se gerere debeat Confessarius cum infestatis à dæmone.*

110. Aliqui obsessi à malis spiritibus vexantur spectris horribilibus, aut corporalibus cruciatibus. Horum facilis est cura; insinuetur eis oratio, patientia, et super omnia divinæ voluntati uniformitas. Confessarius non sit ità incredulus, ut judicet, omnes has invasiones, aut infestationes dæmonum esse phantasias, aut corporales infirmitates; quia non negandum, veros obsessos etiàm inter Christianos existere. Ecclesia enim adversùs invasiones istas tot instituit exorcismos, quorum exercitium testatur nobis Concilium Tridentium (Trid. sess. 23 c. 2) semper in usu fuisse in Ecclesia. Præterquamquod, si obsessi non existe-

rent, inutiliter Ordo Exorcistatûs institutus fuisset; quo super energumenos et catechumenos potestas confertur (quod certè non potest supponi); et quidem hic Ordo est unus ex septem, qui semper in Ecclesia Dei fuerunt, ùt idem Concilium declaravit. Cæterùm consilium est semper de talibus invasionibus suspicionem habere; non enim negandum, majorem earum partem esse aut fictiones, aut imaginationes, aut infirmitates, præsertim in mulieribus.

111. Qui tamen magis solent confessariorum mentem gravioribus difficultatibus implicare, sunt ii, qui turpibus visionibus, motibus, ac etiàm tactibus vexantur à dæmone, qui non solùm fomitem sensualem excitat, sed aliquandò etiàm cum eis carnale commercium sub forma viri aut mulieris habet, quapropter *Succubus*, vel *Incubus* appellatur. Quidam hos dæmones incubos, vel succubos dari negârunt; sed communiter id affirmant Auctores; ut Martinus Delrio in opere Disquis. Magic. P. Hieronym. Menghi l. 1 c. 15 Cardinalis Petrucci Epist. part. 2 lib. 2 opusc. 5 cap. 15 n. 5, et Sixtus Senensis lib. 5 Bibl. Sacr. Annot. 77 ex S. Cypr. S. Just. Tertull. etc. Et maximè hoc confirmat S. Aug. lib. 15 de Civ. Dei 23, ubi sic scribit *Apparuisse hominibus Angelos in talibus corporibus, ut non solùm videri, verùm etiàm tangi possent, verissima scriptura testatur, et multos (quos vulgò Incubos vocant) improbos sæpè extitisse mulieribus, et earum appetüsse, ac peregisse concubitum. Quosdam dæmones hanc assiduè immunditiam, et tentare, et efficere, plures talesque viri asseverant, ut hoc negare imprudentia videatur.* Equidem possunt dæmones ad hunc improbum usum defunctorum corpora assumere, vel de novo sibi assumere ex aëre, et aliis elementis ad carnis similitudinem, ac palpabilium, et calidorum corporum humanorum species effingere, et sic ea corpora ad coitum aptare. Imò tenet præfatus Delrio, citans D. Thom. D. Bonavent. Scotum, Abulens. aliosque plures, quod dæmon possit etiàm verum semen afferre aliundè acceptum, naturalemque ejus emissionem imitari, et quod ex

hujusmodi concubitu vera proles possit nasci, cum valeat dæmon semen illud accipere, puta à viro in sommo pollutionem patiente, et prolificum calorem conservando, illicò in matricem infundere; quo casu proles illa non erit quidem filia dæmonis, sed illius, cujus est semen, ùt ait D. Thomas apud citatum Auctorem. An autem, inspectis legibus à divina Providentia constitutis pro propagatione generis humani, hæc aliquandò evenisse, aut evenire posse credendum sit, Sapientiorum judicio remittimus. Hîc autem fit dubium, an possit dæmon, permittente Deo, absque hominis culpa manus illius admovere ad se tactibus polluendum? Affirmat Pater Gravina Dominicanus, et quidem probabiliter; si enim valet dæmon totum corpus alicujus movere, ùt narratur de Simone Mago, ope dæmonis in aërem sublato, cur non poterit et manum? Prætereà si dæmon potest alicujus commovere linguam, ut invitus proferat obscœna verba, aut blasphemias contra Deum, quidni manus, ut turpia patrentur? idem sentit Card. Petrucci l. c. n. 8, ubi sic inquit: *Non semel compertum fuisse, quod dæmon aliquam partem in humano corpore cœperit quodammodò possidere, puta oculos, linguam, vel etiàm verenda. Hinc fit, linguam obscœnissima verba proferre, licet mens talia tunc non advertat. Hinc impetus, et affectus quandoque se turpiter denudandi proveniunt. Hinc fœdiora, quæ me conscribere pudet.* Idque satis confirmatur à S. Thom. de malo qu. 3 art. 3 ad 9 ubi sic docet: *Dæmones facere possunt, ut homines non discernant species à rebus, in quantùm Deo permittente perturbant interiores vires sensitivas, quibus perturbatis, ligatur usus rationis humanæ, quæ indiget prædictis viribus ad suum actum, sicùt patet in Arreptitiis. Ligato autem usu rationis: nihil imputatur homini ad peccatum, sicùt nec bestiæ. Undè secundùm hoc diabolus non erit causa peccati, etiàmsi sit causa actûs, qui aliùs esset peccatum.* Potest igitùr juxtà S. Thomam dæmon esse causa actûs turpis, et simùl ità ligare usum rationis, ut actus minimè imputetur homini ad culpam.

Huic autem opponi possunt duæ Propositiones Michaelis Molinos proscriptæ ab Innoc. XI. Prima n. 44, dicebat: *Job blasphemavit, et tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex dæmonis violentia.* Altera n. 49, quæ magis ad casum pertinet, dicebat: *Job ex violentia dæmonis se propriis manibus polluebat eodem tempore, quo mundas habebat ad Deum preces.* Sed respondetur 1 hasce propositiones esse patenter falsas; nam prima innititur textui illi: *Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo. Job. c.* 3 *v.* 3, Hunc textum variè explicant Interpretes: Estius dicit, quod Job optaret illic, nullam fieri in futurum suæ nativitatis mentionem propter suam infelicitatem: *Pereat dies, idest*, (verba Estii) *sum infelicissimus, itaque pereat dies; nec anniversaria recolatur.* Alii autem cum Tirino ajunt, quod Job inculpabiliter naturalibus maledicerat ærumnis tamquàm suorum cruciatuum causis. Quid igitùr ad hæc pertinent blasphemia, et violentia dæmonis? Cæterùm non repugnat, ait Card. Petruccius loco suprà cit. quod dæmon possit linguam hominis movere ad turpia verba proferenda. Refertque P. Joannes Baptista Scaramelli (in Vit. Ven. Sororis Mariæ Crucifixæ Satellico) quod dæmones ipsam ad blasphemandum cogerent hoc modo: *Dopo averla commossa ad empj affetti, le moveano velocemente la lingua alle maledizioni delle cose più sante; ed allè volte si servivano delle sue mani per gittare a terra medaglie, e libri sagri.* Deindè refert verba ejusdem Sanctimonialis, quæ suam enarrans pœnam sic suo Directori scribebat: *Con questa lingua consagrata ogni mattina dàl contatto di Gesù Cristo io abbia poi a maledirlo? mi sentò morire, benchè fossi senza peccato.... Le maledizione variano secondo le solennità, proferendo bestemmie ereticali, negando i misteri sacrosanti ec.* Idem dicendum de altera Propositione 49. Michaelis Molinos; nempè quod sit falsa, et insuper scandalosa, dum Job non loquitur de pollutione, sed tantùm dicit: *Hæc passus sum absque iniquitate manùs meæ, cum haberem mun-*

das ad Deum preces. Job. 16. 18. Explicat Malvenda: *Quasi dicat, hæc venerunt mihi præter culpam meam*. Et Menochius: *Cùm manus supplices ad Deum elevarem, quas neque rapinâ, neque alio scelere contaminaveram*. Repeto, quid ad hæc pertinet pollutio, et violentia dæmonis? en quàm falsæ essent duæ Propositiones relatæ!

Sed quòad propositiones istas responsio magis propria, et convincens hæc est. Propositiones proscriptas nemo ignorat, intelligendas esse juxtà sensum auctoris, qui eas protulit. Quædam Quesnelli Propositiones videntur primo intuitu æquæ et sanctæ, attamen juxtà illius sensum sunt perversæ. Ex. gr. propos. 30, sic dicit: *Omnes, quos Deus vult salvare per Christum, salvantur infallibiliter*. Hæc propositio in sensu recto et catholico tenetur ab omnibus, qui propugnant pro gratia efficaci ab intrinseco; sed damnata est in sensu Quesnelli, nempè quod Deus velit tantùm salutem prædestinatorum. Et sic dicendum, damnatas etiàm esse propositiones relatas 44 et 49. Michaelis Molinos. Hujus impii systema hoc erat, quod, cum persona libertatem suam Deo donaret, non deberet ampliùs resistere malis commotionibus, nec ullam exercere conatum ad actus malos impediendos; quoniam illi imputandi sunt, non jam propriæ voluntati, sed violentiæ dæmonis, aut sensualis passionis. En propositio ejus fundamentalis (quæ est n. 17), quomodò loquitur: *Tradito Deo libero arbitrio, et eidem relicta curâ et cognitione animæ nostræ, non est ampliùs habenda ratio tentationum, nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nullâ adhibitâ industriâ. Et si natura commoveatur, oportet sinere, ut commoveatur, quia est natura*. Adest alia ejus propositio (n. 47), quæ magis individualiter ad casum nostrum pertinet, et dicit: *Cum hujusmodi violentiæ occurrunt, sinere oportet, ut Sathanas operetur, nullam adhibendo industriam nullumque proprium conatum...., etiàmsi sequantur pollutiones etc.* Notentur verba, *sinere oportet; nullum adhibendum conatum, etc*. Sed quomodò potest esse sine culpa omit-

tere resistentiam hujusmodi commotionibus, et sinere, ut dæmon operetur, etiàmsi pollutiones sequantur? Nonne patenter hîc apparet concursus propriæ voluntatis? Hoc quidem erat, quod ajebat Molinos, et ità intelligendæ sunt omnes aliæ ipsius damnatæ propositiones.

Cæterùm cur, permittente Deo, non potest dæmon cogere hominem sine ullo ipsius voluntatis sensu ad faciendum aliquem actum malum? Nequimus autem nos, ait S. Augustinus, per rationes philosophicas, et humanum ratiocinium scire, ad quid extendatur vel ne potentia naturalis Angelorum; quapropter in hac materia plusquàm philosophicæ rationes movere nos debent ad judicandum de auctoritate Theologorum, qui juxtà lumina ex sacris Scripturis accepta loquuntur. Habemus in Evangelio Matthæi, quod dæmon usum linguæ possit impedire; *Obtulerunt ei* (sic ibi dicitur) *hominem mutum dæmonium habentem, et ejecto dæmonio locutus est mutus.* Matth. 9. 32. et 33. Inquit Chrysostomus apud Cornelium à Lapide: *Hinc videtur, quod dæmon fecerit eum mutum, impediendo usum linguæ.* Sicùt igitùr dæmon humanorum usum membrorum impedire potest, sic illa commovere sine hominis voluntate. Item in eodem Matthæi Evangelio habetur, quod dæmon transtulerit ipsum Christum super templi pinnaculum: *Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam Civitatem, et statuit eum super pinnaculum templi, et dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* Matth. 4, v. 5. et 6. Si igitùr potuit dæmon movere, et totam transvehere ipsius Domini personam, tantò magis linguam aut manus alicujus hominis poterit movere. Prætereà habemus apud Danielem, quod Habacuc fuerit ab Angelo translatus in lacum leonum: *Et apprehendit eum Angelus Domini in verticeejus, et portavit eum capillo capitis sui: posuitque eum in Babylonem super lacum in impetu spiritus sui.* Dan. 14. 35. Animadvertantur verba, in impetu spiritus sui, quæ clarè denotant naturalem Angeli potentiam.

Hinc meritò dicunt theologi, sat posse dæmonem suâ naturali vi, Deo permittente, membra hominis agitare. Præter S. Thomæ, et S. Bonaventuræ auctoritates suprà relatas, idem scribunt plures auctores neoterici. Id scribit Card. Gotti: *Diabolus quidem potest cogere ad actum, qui ex genere suo est peccatum, ùt in energumenis, quos cogit ad enuncianda verba blasphema, vel etiàm ad alios actus ex objecto malos. Sed tunc, ratione ligatâ, id non imputatur homini ad peccatum, quia deest libertas arbitrii.* Theol. tom. 2 tr. 4 de Vitiis qu. 6 § n. 13. Idem scribit Wigandt tr. 4 eod. tit. exam. 2 n. 69, in fin. Idem scribit Calmet (Auctor, quem omnes sciunt, quàm sit ponderatus in suis effatis); ipse in dissertatione, quam apponit Evangelio S. Lucæ de emergumenorum veritate art. 2 pag. mihi 387, postquàm suam exposuit sententiam de præfata potentia dæmonis, hanc sibi objicit oppositionem: *Si dæmon de se operaretur in homine, adessent eodem tempore duo principia activa, nempè duo spiritus; sed hoc repugnat, quia unus posset agere in contrarium ad id, quod alter vult.* Sed respondet, quod cum dæmon, permittente Deo, operatur in humano corpore, tunc eodem tempore (proùt docet etiàm S. Thomas, impediat et liget in homine usum rationis. Nec dubitat, quin Sathan suâ vi naturali possit libertatem hominis ligare, eumque cogere contra ipsius voluntatem etiàm ad blasphemias proferendas. Deindè *Calmet* ait, signum esse, quod sit opera dæmonis, si *homo alio veluti spiritu animatur, angitur invitus, plura admittit ab insita sibi indole longè aliena, sed ità admittit, ut singularia omnia videantur et violenta*

Idem scribit laudatus P. Joannes Scaramelli in suo Directorio Myst. tr. 5 c. 11 n. 124. sic dicens « (Ciò » ben può succedere senza peccato formale della per- » sona, se il demonio nel mentre che opera esterna- » mente, internamente impedisce in tutto l'uso della » ragione, è toglie ogni libertà à resistere (secondo » parla S. Tommaso) movendo con tal veemenza » l' appetito sensitivo, è perturbando di tal fatta la

» mente, che cessi ogni lume di ragione. Che per ciò
» il Confessore dee esaminare il penitente, se in quelle
» cose che patisce, avverte alquanto la malizia del
» peccato, è se ha qualche sentimento, che lo ritrae
» da quell'azione. Se egli dice, che allora talmente se
» gli offusca la mente, che niente conosce, è non ne
» sente alcun rimorso, allora potrà giudicarsi esente
» dal peccato. Altrimenti poi, se allora ha qualche
» lume di ragione, è la ragione non è totalmente le-
» gata, sicchè ben possa resistere)». Insuper prædictus Auctor monet Confessarios ad curandum, ut illi, qui patiuntur turpes commotiones, patefaciant in Confessione hujusmodi actus; isti enim difficulter erunt ab omni culpa saltèm levi immunes, ratione alicujus advertentiæ imperfectæ, vel defectu resistentiæ; quæ erat adhibenda.

112. Si quis umquam advenit infestatus ab hoste hujusmodi genere tentationis (dictæ *Spiritus fornicationis*, à quo S. Ecclesia nobis præcipuè injungit petere à Domino, ut ab eo nos liberet), debet Confessarius multùm satagere ad præmuniendum pœnitentem in tàm horrendo conflictu; nam ait doctus Cardinalis Petruccius, has animas in magno periculo versari, si remedia non adhibeant multùm efficacia, et aliquandò, si oportet, etiàm extraordinaria: cum enim ad resistendum requiratur ingens subsidium ex parte Dei, et magna violentia ex parte patientis, difficulter ab hujusmodi pugnis victor egredietur; qui perseveranter non adjicit magnam mortificationem, et super omnia validam orationem, centies et millies se commendando, gemendo, et misericordiam petendo ad Crucifixi, et Deiparæ pedes. Alioquin si anima tepescit, et deficit in orando, aut se mortificando, dicit Petruccius, quod ipsa in magno futura sit periculo ruendi saltèm indirectè in aliquam occultam illarum turpium delectationum complacentiam. Itaque, ut deveniamus ad remedia, si Confessarius judicare potest, nullam omninò adesse culpam in hac tentatione ex parte pœnitentis, ipsum antè omnia moneat, ut hæc adhibeat: jugibus pre-

cibus sibi subveniat, frequenter invocando SS. Nomina Jesu, et Mariæ: se diligenter avertat à sensuum voluptatibus: communionem frequentet: protestetur sæpè, se nolle consentire cuicumque tentationi, aut delectationi, quam operâ dæmonis sentiret: sæpè utatur signo Crucis (illam ferendo quoque secum), et aquâ benedictâ, ipsâ lectum et cubiculum aspergendo: afferat etiàm secum aliquam reliquiam Sanctorum, et Evangeliorum librum: secum pariter adhibeat exorcismos privatos, dicendo *Spiritus nequam, in nomine Jesu Christi præcipio tibi, ut à me discedas, et ne me ampliùs vexes:* hortetur prætereà, ut vexatus ille sæpè humiliter, et in hujusmodi humilitatis actibus sæpè se exercitet; cum Deus aliquandò, ad aliquam internam superbiam ab anima removendam, hujusmodi tentationes permittit.

113. Si quis autem in his tentationibus miserè cadit, aut earum occasiones magis quærit, quàm effugit, hujus curatio est valdè difficilis; nam hujusmodi peccatores, qui cum dæmone commercium habent, difficillimè ex corde convertuntur. Ex una parte enim in hos dæmon dominium quoddam acquirit super eorum voluntates, et ex altera ipsi remanent nimis debiles ad resistendum; indigerent extraordinariâ gratiâ Dei; sed difficillimè solet hanc Deus hujusmodi impiis concedere. Verumtamen Confessarius, si quis eorum accesserit, non diffidat, sed curet cum ipso summam adhibere charitatem, confortetque dicendo, quod, ubi non est voluntas, non sit peccatum; hinc si ipse voluntate resistit, minimè peccat. In his casibus antè omnia Confessarius adversùs dæmonem præmittat exorcismum, saltèm privatum, qui certè licitus est (l. 3 n. 193, de Adjuratione ibid. ad n. IV.) hoc modo, *Ego ut Dei minister præcipio tibi, aut vobis, Spiritus immundi, ut recedatis ab hac creatura Dei.* Deindè pœnitentem interroget, an unquàm hostem invocaverit, et cum eo aliquod inierit pactum? an aliquandò fidem negaverit, aut contra ipsam actum aliquem exercuerit? interroget, quâ forma ipsi dæ-

mon appareat, an hominis, mulieris, aut belluæ. Tunc enim, si cum illo coit, præter peccatum contra castitatem, et religionem, reus erit peccati fornicationis, aut sodomiæ, aut incestûs (intellige affectivi), adulterii, aut sacrilegii. Item interroget, quo loco et tempore hoc commercium habuerit? ostendat ei posteà hujusmodi criminis immanitatem, curetqne eum inducere ad veram conversionem, et Confessionem integram faciendam; isti enim perditi homines, etiàmsi confiteantur, de facili peccata committunt. Eadem demùm remedia suprà annotata illi præscribat, nempè, ut sæpè ad Deum, et B. Virginem recurrat: frequenter nomina Jesu, et Mariæ invocet: aquam lustralem, et crucis signum adhibeat: aliquam Reliquiam, et Evangelium secum ferat: sæpè etiàm privatum proferat exorcismum, proùt dictum est suprà. Differat deindè eum absolvere, sed hortetur, ut sæpè redeat, ut sic cognosci possit, quomodò se gerat in resistendo hostis invasionibus, et in remediis adhibendis; nec eum absolvat, nisi post longum experimentum, tales enim conversiones, ùt diximus, rarò sunt veræ, et rarissimè perseverantes.

CAPITULUM VIII.

DE PRUDENTIA CONFESSARII, I. IN SELIGENDIS, OPINIONIBUS. II. IN CORRIGENDIS ERRORIBUS A SE COMMISSIS. III. IN CUSTODIENDO SIGILLO SACRAMENTALI. IV. IN EXCIPIENDIS CONFESSIONIBUS MULIERUM, ILLISQUE TRACTANDIS.

114. Confessarius summam adhibere debet prudentiam in seligendis opinionibus. Hîc non loquar de quæstione adeò hodiè controversa, utrùm sequi liceat opinionem minùs probabilem, et minùs tutam in concursu probabilioris? satis de hac passim loquuntur Auctores, et præcipuè tot docti Scriptores, qui nuper de ea scripserunt, in quibus profectò desiderâssem, ut potiùs rationibus, quàm mordacibus insecta-

tionibus veritatem nos docuissent. Tantummodò hîc repetam quod superius dixi n. 65 et 69, cum egimus de occasione proxima, quod scilicet, quandò agitur de vitando peccato formali, regulariter Confessarius sequi debeat (quantùm licet) sententias benigniores; cum solum peccatum formale sit Dei offensa: at quandò opiniones benignæ exponunt pœnitentem periculo peccati formalis, tunc Confessarius sequi debet opiniones rigidiores, quoniam istæ in hoc casu sunt magis pœnitentibus salutares. Verumtamen quandò pœnitens uti vellet aliquâ opinione probabili, et aliundè jam foret dispositus, tunc tenetur Confessarius eum absolvere, quoniam ratione Confessionis jam factæ, habet pœnitens jus certum et strictum ad absolutionem, ne cogatur eam recipere ab alio Sacerdote cum gravissimo onere repetendi Confessionem. Hæc opinio est communis, illamque admittunt etiàm multi Auctores rigidioris sententiæ, ùt sunt Pontassus, Cabassutius, Victoria, et præcipuè S. Antoninus. Videatur liber, in quo hoc probatum est pluribus in locis l. 6 n. 604).

115. Tantò magis hoc currit in casu, quo Confessarius vellet obligare pœnitentem ad aliquam restitutionem, ad quam iste probabiliter non teneretur (l. 3 n. 669). Imò hoc currit, etiàmsi Confessarius non haberet tamquàm solidè probabilem opinionem pœnitentis, et pœnitens non esset rudis, eamque cum aliis gravibus Doctoribus tamquàm probabilem teneret, ità ut pœnitens rectam jam sibi formet conscientiam benè operandi. Hoc tamen intelligendum est, quandò opinio pœnitentis haberet aliquam (ut dixi) probabilitatem saltèm apparentem; nam si Confessarius haberet eam ùt omninò falsam, ex eo, quod haberet contra eam principium aliquod certum seu rationem convincentem, contra quam existimaret, nullum esse responsum, quod posset inducere ad dubitandum de certitudine propriæ sententiæ: tunc non debet, neque potest absolvere pœnitentem, qui illi non vult acquiescere (Lib. 1 n. 25, v. Quod). Attamen

si prævideret Confessarius, suam monitionem non esse pœnitenti profuturam, sed potiùs redditurum formale peccatum illud quod in pœnitente est tantùm materiale, tunc debet dissimulare, exceptis aliquibus casibus; videatur quod dictum est suprà n. 8 et 9.

116. II. Si aliquandò Confessarius commiserit aliquem errorem circà valorem Sacramenti sinè sua culpa, non tenetur ex justitia monere pœnitentem, sed solùm ex charitate, quæ non obligat cum gravi incommodo (n. 619, lib. 6 n. 620); dummodò Confessarius non sit ejus Parochus, qui teneretur reparare grave damnum subditi: et dummodò pœnitens non sit in mortis periculo, aut in periculo ampliùs non confitendi, quia tunc charitas obligat etiàm cum gravi incommodo. Quod si Confessarius in hoc gravem culpam commiserit, tunc semper tenetur etiàm cum gravi incommodo resarcire errorem (et præcipuè si reliquit pœnitentem in aliqua occasione proxima); nisi pœnitens aliis confessus non fuerit, aut saltèm Sacram Eucharistiam susceperit. At sinè licentia pœnitentis numquàm debet, neque potest fieri præfata monitio extrà Confessionem; quotiescumque posset illi aliquod afferre gravamen. Si verò error fuerit solùm circà integritatem Confessionis, puta quia pœnitentem non interrogavit de speciebus, aut numero peccatorum, etiàm cum sua culpa; non tenetur Confessarius errorem illum emendare extrà Confessionem, quia in hoc adest semper erubescentia pœnitentis, dum audit rursùs ibi sua peccata rememorari. Si verò ex sua malitia; vel ignorantia culpabili exemerit pœnitentem à restitutione, aut ad illam injustè obligaverit; tunc tenetur eum monere, obtentâ priùs licentiâ; aliàs tenetur ipse ad restitutionem. Si autem in hoc gravem culpam non commiserit, non tenetur monere cum gravi suo incommodo; verùm, si absque suo gravi incommodo posset reparare errorem, et non faceret, tunc etiàm tenetur ad restitutionem. Denique si Confessarius omiserit admonere pœnitentem de restitutione, non tenetur ipse restituere, quàmvis esset

Parochus, et etiàmsi gravem culpam in hoc commisisset. Vide Librum 6 (n. 621,) in quo discussa sunt hæc omnia cum suis rationibus, et auctoritatibus DD.

117. III. Debet quoque Confessarius esse summè prudens in custodiendo sigillo Sacramentali. Jam notum, et certum est, quod Confessarius numquàm possit loqui de iis, quæ in Confessione audivit, quoties adest periculum revelationis sigilli (directè vel indirectè), aut gravaminis pœnitentis; et hoc currit etiàmsi tantummodò dubitet, utrùm ea in Confessione audierit, vel non, aut in ordine ad Confessionem (lib. 6 n. 636). Verumtamen non prohibetur Confessarius sermocinari (generaliter loquendo) de aliquo peccato in Confessione audito, quoties alii non possent venire in cognitionem pœnitentis, aut quoties haberet expressam licentiam à pœnitente. Nihilominùs etiàm in hoc cautissimè est procedendum: et 1. Numquàm loquendo de peccatis in Confessione auditis, coram simplicibus personis, quæ possent suspicari de revelatione Confessionis. 2. Numquàm dicendo è suggestu in Concionibus, regnare in ea urbe aliquod vitium, quod ipse excipiendo Confessiones, intellexerit ibi magis frequentari. (Hoc tamen intelligitur (n. 654,) quandò id aliundè non scivit, et quandò locus est parvus), et præsertim si concionetur in aliquo Monasterio, in quo non debet vehementiùs invehere contra aliquem defectum, quem in Confessione audivit ibi esse communiorem. 3. Non sit Confessarius nimis importunus in obtinenda licentia à pœnitente, quoniam eâ licentiâ, quæ non est omninò spontanea, et plenè libera, ipse nequaquam uti poterit. Undè sit parcissimus, quantùm fieri poterit, in exquirendis hujusmodi licentiis sinè speciali necessitate: et tunc tutiùs erit insinuare pœnitenti, ut de eo, quod est necesse, loquatur extrà Confessionem. Nemo autem ignorat, quod extrà Confessionem non possit Confessarius nec etiàm cum ipso pœnitente loqui de rebus in illa auditis, sine ejusdem expressa licentia: in ipsa verò Confessione potest de illis loqui, quoties existi-

mat hoc ipsi pœnitenti expedire (n. 651). 4. Nequit exquirere nomen complicis, et si negaverit absolutionem ei, qui dicere recusaverit, incurrit suspensionem *ferendæ sententiæ:* et qui docuerit, hoc fieri posse, incurrit excommunicationem Papalem *ipso facto* (l. 6 n. 491).

118. Casu verò, quo pœnitens teneatur sub gravi manifestare nomen complicis, ad reparandum puta aliquod damnum commune (Ibid. n. 492,) contra aliorum opinionem, nec etiàm tunc posse à Confessario obligari pœnitentem ad manifestandum sibi nomen complicis, sed tantùm posse et debere imponere pœnitenti, ut manifestet complicem iis, qui possunt scandalum impedire. Quod si pœnitens ex se vellet Complicem Confessario manifestare, tunc potest illum audire, et quemadmodum oportet, damnum reparare. Insuper advertendum est, ex hoc non prohiberi Confessarios exquirere à pœnitente circumstantias quas scire oportet, ut intelligant, an adsit species peccati diversa, vel ut consulant saluti pœnitentis: hinc possunt interrogare, an complex sit conjunctus? an ligatus voto castitatis? an cohabitet in sua eadem domo? an sit ancilla? et his similia: etiàmsi per istas interrogationes indirectè manifestari debeat persona complicis; numquàm tamen exquiratur illius nomen (Ibid.).

119. IV. Summè cautus debet esse Confessarius in excipiendis Confessionibus mulierum. Et primò notandum, quod in Decr. S. C. Episcoporum 21 Jan. 1610, dicatur; *Confessarii sinè necessitate audire non debent mulierum confessiones post crepusculum vespertinum et antè auroram.* Loquendo autem de prudentia Confessarii, ipse regulariter in Confessionali cum junioribus sit potiùs rigidus, quàm suavis; nec permittat illas antè Confessionale accedere, ut ei loquantur, et multò minùs, ut manus deosculentur. In actu Confessionis non ostendat, se eas agnoscere; aliquæ enim, quæ religiosæ haberi volunt, aliquandò advertentes, se nosci à Confessario, non faciunt integram Confessionem. Imprudentia quoque est conjicere oculos in pœnitentes, cum è Confessionali re-

cedunt, easque per aliquod tempus intueri. Extrà Confessionale nec etiàm immoretur colloquendo cum ipsis in Ecclesia, omnemque familiaritatem devitet. Abstineat etiàm à recipiendis munusculis; et præcipuè illarum domos numquàm accedat; uno excepto casu gravis infirmitatis, et tunc non nisi vocatus accedat; et tunc magnam adhibeat diligentiam in audiendis illarum Confessionibus, undè januam apertam relinquat, sedeat in loco, ubi videri possit ab aliis, oculosque in faciem pœnitentis numquàm defigat. Et hoc præsertim currit, si sint personæ spirituales, quibuscum est periculum majoris adhæsionis. Dicebat Ven. P. Sertorius Capotus, diabolum ad conjungendas inter se personas spirituales, ab initio uti prætextu virtutis, ut deindè affectus à virtute transeat ad personam: undè ait S. Augustinus apud S. Thomam. (Opuscul. 64 de Famil. Dom. etc.): *Sermo brevis, et rigidus cum his mulieribus habendus est; nec tamen quia sanctiores, ideò minùs cavendæ; quò enim sanctiores fuerint, eò magis alliciunt.* Et idem Angelicus Doctor addit: *Licet carnalis affectio sit omnibus periculosa, ipsis tamen magis perniciosa, quandò conversantur cum persona, quæ spiritualis videtur; nam quàmvis principium videatur purum, tamèn frequens familiaritas domesticum est periculum; quæ quidem familiaritas quantò plus crescit, infirmatur principale motivum, et puritas maculatur.* Et subjungit, quod tales personæ hoc non statim advertant; quoniam diabolus ab initio non emittit sagittas venenatas, sed illas tantummodò, quæ aliquantulùm feriunt, et augent affectum. Sed brevi hujusmodi personæ eò deveniunt, ut non ampliùs agant secum tamquàm angeli, quemadmodum cœperant, sed tamquàm carne vestiti; vicissim se intuentur mentesque sibi feriunt blandis allocutionibus, quæ adhùc à prima devotione videntur procedere: hinc alter alterius præsentiam incipit appetere; *sicque* (concludit) *spiritualis devotio convertitur in carnalem.* Et quidem ob quot Sacerdotes, qui anteà erant innocentes, ob similes adhæsiones quæ spiritu cœperant, Deum simùl et spiritum perdide-

runt! Advertatur hîc, quod ex Decr. S. C. Episc. sub 21 Jan. 1620, *Confessarii sinè necessitate audire non debeant mulierum Confessiones pos tcrepusculum vespertinum, et antè auroram.*

120. Deindè Confessarius non adeò mulierum Confessionibus sit addictus, ut per hoc homines ad se venientes audire recuset. Oh qualis miseria est cernere tot Confessarios, qui impendunt bonam diei partem audiendis religiosis aliquibus mulierculis, quàs vulgò dicunt Bizocas; et cum posteà vident ad se accedere homines aut fœminas uxoratas, qui sunt pleni angustiis, et molestiis, et qui ægrè domos, et negotia sua relinquere potuerunt, dimittunt eos, dicendo, *Habeo aliud, quod agam, ite ad alios*, undè fit, ut isti, non invenientes, cui sua peccata confiteantur, vivant per tot menses et annos sinè Sacramentis, et sine Deo. Hoc non est audire Confessiones, ut Deo placeamus, sed potiùs, ut genio serviamus; quare nesc o, quale meritum apud Deum sint habituri Confessarii illi, qui hoc modo suum ministerium exercent. Scio ego, imò et contra aliorum opinionem, qui asserunt, esse tempus frustrà impensum, teneo esse opus valdè Deo carum dirigere animas ad viam perfectionis; ideoque de hoc fusiùs loquar capite ultimo; sed assero, probos Confessarios, qui tantùm, ut Deo placeant, Confessiones excipiunt (quemadmodum facere consueverunt S. Philippus Nerius, S. Joannes à Cruce, S. Petrus Alcantara, aliique) quandò cernunt aliquam animam indigentem, præferre eam animabus devotis, quibus audiendis auxiliandisque, quandò Confessarius vult, tempus non deerit.

CAPITULUM IX.

QUOMODÒ SE GERERE DEBBAT CONFESSARIUS IN DIRIGENDIS ANIMABUS SPIRITUALIBUS?

121. Quod olim dixit Dominus Jeremiæ: *Ecce constitui te super gentes, ut evellas...., et dissipes, et ædifices et*

plantes; idem nunc repetit singulis Confessariis, qui non solùm debent evellere vitia ex suis pœnitentibus, sed etiàm debent illis virtutes inserere. Undè expediens est addere hîc in fine caput hoc, quod poterit inservire confessariis tyronibus ad dirigendas animas spirituales ad perfectionem. Non sunt quidem expellendi peccatores, ut superiùs diximus, sed è contra opus est etiàm multùm Deo acceptum sponsas illi adornare, animas scilicet Spirituales excolere, ut totas se illi donent, tradantque. Acceptior est ejus oculis anima sola perfecta, quàm mille imperfectæ. Undè cum videt Confessarius, pœnitentem vivere immunem à culpis mortalibus, omnem curam adhibere debet, ut eum in viam perfectionis, et Divini amoris introducat, illi repræsentando meritum, quod habet Deus, ut ametur, et gratitudinem, quam debemus Jesu Christo, qui nos amavit usquè ad moriendum pro nobis; nec non periculum in quo versantur omnes animæ, quæ vocatæ à Deo ad vitam perfectiorem, illi resistunt. In tribus igitùr præcipuè posita est directio Confessarii quòad animas spirituales, scilicet in Meditatione, in Contemplatione, in Mortificatione, et in Frequentia Sacramentorum, et de omnibus his sigillatim dicemus.

§. I. *De Oratione Meditationis.*

122. Prudens ergò Confessarius cum cernit animam aliquam abhorrentem peccata mortalia, et desiderantem progredi in amore Divino, antè omnia debet illam disponere ad faciendam orationem mentalem, scilicet ad meditationem veritatum æternarum, et bonitatis Divinæ. Et quàmvis necessaria non sit ad æternam salutem consequendam, sicùt est necessaria petitio; nihilominùs videtur valdè necessaria animabus, ut in Dei gratia perseverent. Cum reliquis pietatis operibus potest peccatum consistere; sed non possunt cohabitare Oratio, et peccatum. Anima aut reliaquet orationem, aut peccatum. Dicebat S. Theresia: *Animam, quæ in oratione perseverat, quotquot illi peccata*

opponat Diabolus, tandem pro certo habeo, quod eam Dominus ad salutis portum conducturus sit Et ideò Diabolus nullum aliud exercitium adeò quærit impedire, quàm illud orationis, quoniam, inquit eadem Sancta: *Novit Dæmon, quod certè amissurus sit animam quæ perseveranter incumbit Orationi.* Prætereà solus amor est, qui animam Deo jungit, et stringit; sed fornax, in qua accenditur flamma divini amoris est Oratio, seu Meditatio: *In meditatione mea exardescet ignis.* Ps. 38. 4.

123. Incipiat ergò Confessarius introducere animam in orationem. Ab initio non plusquàm mediæ horæ spatium assignet: quod deindè crescente spiritu, plus minùsve augebit. Nequè desistat ex eo, quod pœnitens adducat, quod desit sibi tempus et locus ad se colligendum: imò imponat ei, ut saltèm manè, vel vesperè quandò in domo major est quies, vel etiàm in ipsis occupationibus (quandò aliud non posset efficere) elevet identidem mentem ad Deum, et meditetur veritates fidei, ùt sunt novissima, quorum cogitatio, et præcipuè mortis, est utilior pro incipientibus. Meditetur quoque Christi Passionem, quæ meditatio est omnibus fructuosa. Si verò Pœnitens non sit litterarum rudis, expediens est, ut utatur aliquo libro spirituali, quo magis habeat ingressum in orationem, quemadmodum facere solebat S. Theresia. Moneat quoque, ut seligat materiam illam, in qua anima majorem experitur devotionem, et in iis locis quibus anima se vehementiùs affici sentit, et commota fuerit, moretur aliquantùm, et lectâ meditatione totam se exerceat in actibus voluntatis, vel incumbat petitioni, aut faciendis propositis. Dico 1 se exerceat in *faciendis actibus*, scilicet humilitatis, actionis gratiarum, fidei, spei, et præsertim in repetendis actibus contritionis, et charitatis ergà Deum, offerendo se illi totam; totamque ejus sanctissimæ voluntati resignando, et repetendo plusquàm alios, actum illum, cui anima se magis sentit inclinatam. Dico 2 exerceat se *in petendo;* nam à petitione omne nostrum bonum dependet, et S. Augustinus inquit, Deum ordinariè nullam

gratiam hominibus concedere, et præsertim gratiam perseverantiæ, nisi per canalem petitionis. Dominus dixit: *Petite, et accipietis;* Ergò concludit S. Theresia, qui non petit non accipit. Quapropter si volumus animam nostram salvare, necesse est semper orare, et antè omnia petere perseverantiam, et amorem ergà Deum. Et quidem nullum tempus opportunius est ad petendum, quàm tempus orationis mentalis. Qui non orat, difficulter petit, quia difficulter se exercitat ad considerandas gratias, quibus eget, et necessitatem ipsam petendi; et ideò qui non facit orationem, difficulter in Dei gratia perseverat. Dico 3 in *Statuendo*, ut oratio non remaneat infructuosa, et anima mandet executioni ea lumina, quæ in oratione recepit: undè, quemadmodum inquit S. Franciscus Salesius, nemo debet imponere finem orationi, nisi priùs fecerit particularem aliquam determinationem, puta vitandi defectus quosdam magis usuales; aut exercendi virtutem aliquam, in qua se noscit debiliorem. Videatur circà hoc, quod dicetur in Appendice versùs finem, cum loquemur de instructione pro oratione mentali §. III.

124. Exigat igitùr Confessarius ab animabus istis rationem orationis; exquirendo ab illis, quomodò aut in ea se gesserint, aut saltèm si fecerint; et imponat illis, ut in Confessione antè omnia alia se accusent de oratione omissa, quandò eam intermiserunt; quoniam relictâ oratione anima salvari non poterit. *Anima, quæ omittit orationem* (dicebat S. Theresia) *tamquàm à semetipsa se collocat in inferno sinè opera Dæmonum.* Oh Deus et quantam Confessarii afferrent animabus utilitatem adhibendo hanc minimam diligentiam! Et oh qualem Deo rationem sunt reddituri, nisi ità se gerant, quoniam ipsi tenentur procurare, quantùm in se est, spiritualem progressum suorum pœnitentium! Oh quot animas possent ipsi ad viam perfectionis dirigere, easque à relapsu in peccata gravia liberare, si adhiberent hanc tenuem industriam dirigendi eas per viam orationis; et interrogandi posteà saltèm sub initiis

vitæ spiritualis, utrùm eam fecerint, vel non! Quandò anima aliqua se in oratione solidavit, difficillimè plus Deum amittit; et ideò oratio mentalis insinuanda est, non tantùm timoratis, sed etiàm peccatoribus, qui sæpè ob defectum considerationis redeunt ad vomitum.

125. Super omnia Confessarii adhibere debent diligentiam hanc, cum pœnitentes patiuntur desolationem spiritûs Initio, quo anima se tradit vitæ spirituali, solet Deus illam allicere specialibus quibusdam luminibus, lacrymis et sensibilibus aliis consolationibus; sed elapso aliquo tempore, solet claudere hanc venam, ut probet earum fidelitatem, et ut eas ad majorem perfectionem extollat, subtrahens eis sensibilem omnem dulcedinem, cui facilè anima adhæret non sinè impuritate quadam, et culpa ex amore sui ipsius. Consolationes sensibiles (quin et attractiones supernaturales) sunt quidem Dei dona, sed non sunt ipse Deus; undè ipse, ut animas sibi dilectas avellat etiàm à donis suis. ut Donatorem puriori amore diligere cogantur, efficit, ut non inveniant ampliùs in oratione pabulum consuetum, et solitam consolationem; sed tædia, ariditates, tormenta, et quandoque etiàm tentationes. Invigilet ergò summoperè Confessarius ad confortandas animas istas, ne orationem omittant, et præscriptas Communiones; revocet illis in memoriam verba illa S. Francisci Salesii, scilicet: *Plus valere coram Deo unciam unam Orationis in medio desolationum, quàm libras centum in medio consolationum.* Quoniam ille, qui Deum diligit ob consolationes, plus Dei consolationes, quàm Deum ipsum diligit; sed qui Deum amat, eique adhæret sinè consolationibus illis, hic verum ostendit amorem. Hæc de meditatione sufficiunt; sed opportunum duco, aliquam hîc novis Confessariis præbere notitiam contemplationis infusæ ac ejus graduum, nec non aliorum donorum supernaturalium unà cum regulis præscriptis à spiritualis vitæ Magistris ad directionem animarum, quibus Deus hujusmodi gratias voluerit impertire.

§ II. *De Oratione Contemplationis, et diversis ejus gradibus.*

126. Quandò anima aliqua à Deo contemplationis gratiâ donatur, oportet, ut Confessarius optimè sciat modum, quo eam dirigere debeat, ut ab omnibus illusionibus liberet; aliàs maximum illi afferet damnum; et quemadmodum ait S. Jo. à Cruce, magnam ipse Deo redditurus est rationem. Contemplatio multùm differt à meditatione. In meditatione quæritur Deus labore discursûs, in Contemplatione sinè hujusmodi labore contemplatur Deus jam inventus. Insuper in meditatione anima operatur actibus suarum potentiarum; in contemplatione operatur Deus, et anima tantùm patitur, et recipit in se dona, quæ à divina gratia sibi infunduntur absque eo, quod aliquid operetur, quoniam ipsa lux, et divinus amor, quo tunc tota impletur, reddunt eam suaviter attentam ad contemplandam Dei sui bonitatem, qui tot illam cumulat donis.

127. Advertere etiàm oportet, quod Deus, antequàm concedat animabus donum contemplationis, soleat eas introducere in orationem recollectionis, vulgò dictam *di Raccoglimento*, vel *otii Contemplativi* (sic illud vocant Mystici), quæ non est adhùc contemplatio infusa, quoniam anima adhùc est in statu activo. Hæc recollectio (loquor hîc de naturali, quoniam de supernaturali et infusa inferiùs loquemur n. 133,) est quandò intellectui opus non est cum labore quasi extrà animam exire ad considerandum mysterium aliquod, aut æternam veritatem, sed avulsus à rebus externis, et collectus quasi intrà animam ipsam absque labore, imò cum magna suavitate attendit illi veritati, aut mysterio quodcumque sit. *Otium Contemplativum* est ferè idem, nisi quod in collectione anima attendat alicui devotæ cogitationi particulari; in otio verò cum generali quadam Dei notitia se sentit in seipsa collectam, et suaviter Deo attractam. In hac

collectione, sivè otio contemplativo, dicunt quidem Mystici, quod etsi hæc oratio sit naturalis, nihilominùs anima cessare debeat non solùm à meditatione, sed etiàm ab actibus voluntatis, scilicet amoris, oblationis, resignationis etc. et tantùm manere debeat in quadam amoris vigilantia, et attentione ad Deum, absque eo, quod actum aliquem faciat. Verumtamen hujusmodi incantationibus ego prorsùs acquiescere non valeo. Nulli dubium, quin quandò anima collectam se sentit, non debeat se applicare meditationi, quia jam invenit sinè ullo labore quidquid ipsa postulabat; præterquamquod ipsa ordinaria meditatio, ut ait P. Segneri in suo aureo opusculo de *concordia inter laborem, et quietem* (Part. 1 c. 1 n. 1), producat post aliquod tempus contemplationem, quæ dicitur *acquisita*, nempè illam, quæ unico intuitu cognoscit veritates, quas antè nonnisi longo discursu, et labore cognoverat. Sed his non obstantibus, nescio, cur anima cessare debeat à bonis actibus voluntatis: et quodnam tempus opportunius his faciendis actibus esse poterit, quam tempus, quo anima se collectam sentit? Verum quidem est, quod S. Franciscus Salesius consilium dederit B. Joannæ de Chantal, ut in sua oratione, cum se Deo unitam sentiret, non repeteret novos actus, sed quare? quia scilicet Beata jam pervenerat ad contemplationem passivam. Undè quandò anima adhùc est in statu activo, non est ratio, cur actus boni impedire debeant gratiæ operationem. Idem S. Franciscus Salesius præfigebat animabus devotis à se directis determinatum quemdam numerum aspirationum amoris, faciendum intrà certum temporis spatium. Quandò anima pervenit ad statum passivum contemplationis, tunc anima, etsi non mereatur, quia eo tempore non operatur, sed tantùm *patitur*, nihilominùs acquirit magnum quemdam vigorem ad operandum posteà cum majori perfectione: sed quandò anima adhùc est in statu activo, ut mereatur, operari debet, actus bonos faciendo; atque hæc sunt opera, quibus anima meretur gratiam divinam. Undè rectè

concludit idem P. Segneri, quod, quandò Deus loquitur et operatur; oporteat, ut anima taceat, et cesset à suis operationibus, nihil aliud ponendo ex latere suo circà principium, quàm attentionem quamdam amoris ad divinas operationes: sed quandò Deus non loquitur, necesse est, ut anima se adjuvet eo modo, quo potest ad conjungendum se Deo, scilicet meditationibus (quandò hæ sunt necessariæ), affectibus, precibus, et determinationibus, dummodò actus isti non eliciantur inviti: undè illi tantummodò sunt faciendi, quibus se anima sentit suaviter inclinatam.

128. Insuper advertendum est, quod Deus, antequàm introducat animam in orationem contemplationis, soleat eam purgare, ponendo in ariditate supernaturali, quæ appellatur *purgatio spiritualis*, ut eam purificet à suis imperfectionibus, quæ illi impediunt contemplationem. Atque hîc distinguendum est inter ariditatem *sensibilem*, quæ pertinet ad sensum, et ariditatem *substantialem*, quæ pertinet ad spiritum. Ariditas *sensibilis* (de *substantiali* loquemur num. sequenti) quandò est naturalis fert secum quoddam tædium rerum spiritualium, et obscuritatem quamdam leviorem, et minùs durabilem; sed quandò est supernaturalis, de qua hîc agimus, ponit animam in quadam obscuritate profundiori, quæ diutiùs durat, et quotidiè majus accipit incrementum. Nihilominùs anima in tali statu constituta, licet sentiat se magis à creaturis alienatam, et habeat cogitationem semper in Deum defixam, unà cum ingenti desiderio, et determinatione eum perfectè amandi, tamen sentit se redditam tamquàm impotentem ad hoc exequendum ob suas imperfectiones, quarum causâ videtur facta Deo odibilis: sed intereà; hoc non obstante, non cessat se rectè gerere in virtutibus. Hæc molesta ariditas est quidam tractus gratiæ, est lux quædam supernaturalis; sed lux, quæ affert pœnam, et obscuritatem, quoniam volens se nudo spiritui communicare, et inveniens sensus, atque potentias animæ suî non adhùc capaces, ex eo, quia nondum prorsùs

à consolationibus sensibilibus sunt disjunctæ, et consequenter materialibus plenæ sunt formis, imaginibus, et figuris; producit in anima hujusmodi tenebras tàm molestas, sed valdè utiles, quoniam per ipsas anima pervenit ad alienationem quamdam ab omnibus voluptatibus sensibilibus tàm terrenis, quàm spiritualibus; et insuper acquirit magnam suarum miseriarum cognitionem, atque impotentiæ ad quodvis opus bonum perficiendum, et simùl magnam ergà Deum venerationem, qui illi repræsentatur venerabilis, et terribilis. In hoc statu Director debet animam confortare ad sperandas res magnas à Deo, qui ad hunc finem ità se gerit cum ea. Insinuet ei, ne conetur se exercere in meditatione, sed humiliet se, faciat actus oblationis, totamque se Deo committat, perfectissimè resignata dispositionibus ejus voluntatis, quæ tota tendit ad bonum nostrum.

129. Post hanc purgationem sensûs solet Dominus concedere donum contemplationis, quæ dicitur gaudii; scilicet recollectionis supernaturalis, quietis, et unionis, de qua deinceps loquemur; sed antè unionem, et post recollectionem, et quietem, solet Deus purgare animam ariditate spiritûs, quæ dicitur aridítas *substantialis*, quâ Dominus vult, ut anima se totam in seipsa annihilet. Ariditas sensûs est subtractio devotionis sensibilis; sed ariditas spiritûs est quædam lux divina, quâ Deus facit, ut anima suum nihil agnoscat. Atque hîc est, ubi anima se cernit in quadam terribiliori agonia; nam etsi tunc ipsa sit magis determinata ad se vincendum in omnibus, et magis attenta ad Deo placendum, nihilominùs quò magis agnoscit suas imperfectiones, eò sibi videtur à Deo expulsa, atque derelicta tamquàm ingrata beneficiis acceptis: imò et ipsa spiritualia exercitia, quæ peragit, ut sunt orationes, Communiones, mortificationes, eam magis contristant; nam cum ea omnia non sinè magno tædio, et pœna perficiat, credit omnia digna suppliciis, et se Deo odibiliorem. Quin multoties animæ illæ videntur sibi summoperè odisse Deum,

quam ob causam Deus eas jam reprobaverit tamquàm sibi inimicas; et adhùc in vita faciat illis experiri damnatorum pœnas, et divinam derelictionem. Et aliquandò Deus permittit, ut hujusmodi desolationes comitentur mille aliæ tentationes, et motus impuritatis, iracundiæ, blasphemiæ, incredulitatis, et præsertim desperationis: ità ut miseræ in magna illa obscuritate, et confusione non valentes discernere resistentiam voluntatis, (quæ reverà tunc adest, sed ipsis est occulta, aut saltèm dubia ratione præsertim tenebrarum) timeant, ne jam consenserint, et ideó tantò magis existimant se derelictas à Deo.

130. Hîc ergò Confessarius quandò ei aliqua ex animabus istis occurrit, quæ jam per perfectionem progreditur, et opinatur se derelictam; in primis non terreatur videndo confusionem hanc, et audiendo tot expressiones timoris, et desperationis; nec se ostendat timidum aut ullo modo hæsitantem, sed viriliter eam confortet ad nihil timendum: et eo tempore plusquàm aliàs animet eam ad confidendum in Deo, recitans illi ea verba, quæ Dominus dixit S. Theresiæ, quod scilicet nemo Deum amittat absque eo, quod cognoscat se amittere. Dicat ei, omnes illas suggestiones blasphemiarum, incredulitatis, impuritatis, et desperationis non esse consensus, sed pœnas, quæ si cum resignatione tolerentur, animam magis, magisque Deo conjungunt. Dicat, à Deo numquàm odio haberi animam, à qua amatur, et quæ bonæ est voluntatis. Addat, Deum ità se gerere cum animabus à se magis dilectis. *Ariditatibus*, et tentationibus (dicebat S. Theresia) probat Deus suos amatores. Quàmvis ariditas totâ vitâ perduret, anima non omittat orationem; veniet tempus, quo omnia ei *persolventur*. O quàm pulchram pro anima desolata sententiam! Hortetur ergò, ut forti animo sit, et viriliter expectet res magnas à Deo, dum eam per tutiorem viam deducit, scilicet per viam crucis; moneat etiàm, ut primò humiliet se utpotè dignam ità à Deo tractari ob anteactæ vitæ defectus: secundò, ut divinæ voluntati se totam resig-

nèt, paratissimam se præbendo ad ea omnia perferenda, imò et majora omni tempore, quo Deo placuerit: tertiò projiciat se tamquàm mortuam in brachia divinæ misericordiæ, et committat protectioni Mariæ SS. quæ mater misericordiæ, et afflictorum consolatrix jure appellatur.

131. Ariditas sensûs perdurat quousque, purificatis sensibus, anima apta ad contemplationem reddatur. Ariditas verò spiritûs durat quousque reddatur capax divinæ unionis: quàmvis aliquandò etiàm post unionem permittat Dominus, ut anima iterùm redeat ad hanc ariditatem, eâ potissimum de causa, ne anima seipsam negligat, et ut identidem suum nihil agnoscat.

132. Completâ ergò purgatione sensûs, et ad finem perductâ ariditate sensibili, ponit Deus animam in statu contemplationis. Contemplatio vel est affirmativa, vel negativa. *Affirmativa* est, quandò anima beneficio lucis divinæ, sinè ulla sua opera cernit aliquam veritatem aut creatam, ùt esset infelicitas inferni, felicitas Paradisi etc. aut increatam, ùt divinam misericordiam, amorem, potentiam, bonitatem. *Negativa* est, quandò dignoscit perfectiones divinas non in particulari, sed in genere cum confusa quadam notitia, sed quæ ingerit conceptum longè majorem magnitudinis divinæ: et ità etiàm in confuso agnoscit aliquam veritatem creatam, ùt horribilitatem inferni etc. Sed transeamus ad primos contemplationis gradus: hi sunt, recollectio interior spiritus, et quies: de unione loquemur post.

133. Primus igitùr gradus contemplationis est *recollectio supernaturalis*. De naturali jam diximus suprà n. 127, quæ tunc habetur, quandò animæ potentiæ colliguntur ad considerandum Deum intrà se; et dicitur *naturalis*, non quia anima ex se valet illam operari; omnis enim actio virtutis, ut possit æternum præmium promereri, indiget auxilio gratiæ; undè generatim loquendo est etiàm supernaturalis: sed *naturalis* dicitur, quia anima tunc est in statu activo, et

beneficio gratiæ ordinariæ operatur. Recollectio verò *supernaturalis* est illa, quam operatur Deus ministerio cujusdam gratiæ extraordinariæ, et per quam Deus collocat animam in statu passivo; ità ut recollectio supernaturalis, seu infusa tunc propriè habeatur, quandò collectio potentiarum non evenit operâ ipsius animæ, sed beneficio lucis, quam Deus infundit, et per quam excitatur in anima magnus, et sensibilis amor divinus. In hoc statu non est cogenda anima ad suspendendum tranquillum eum discursum, quem fortè ei lux ipsa suaviter insinuaret: quemadmodum nec debet incumbere considerationi rerum particularium, aut determinationibus, quas valet efficere. Nec debet curiosiùs investigare, quidnam sit interior ea spiritûs recollectio: sed sinat se dirigi à Deo ad considerandas res illas, illosque actus faciendos, ad quos se magis à Deo ferri cognoscit.

134. Secundus gradus est *quietis*. In recollectione vis amoris communicatur immediatè sensibus externis, quos Deus ipse intrà animam facit colligi. Sed in quiete amor communicatur immediatè spiritui in ipso animæ centro: et amor ipse est ardentior, qui deindè etiàm ad sensus externos diffunditur: hoc verò non semper: undè multoties accidit, quod anima habeat orationem quietis, sed sinè ulla dulcedine sensibili. Dicit S. Theresia (In Vita c. 14) quod in hac oratione non suspendantur omnes potentiæ; suspenditur quidem voluntas, et remanet tamquàm ligata, quia tunc nullum aliud objectum præter Deum valet amare, qui eam ad se trahit; sed intellectus, et memoria, aut phantasia quandoque remanent liberæ, et huc illucque excurrunt. Undè dicit Sancta (Camm. di perfez. p. 209) animam de hoc non debere tristari; *Rideat* (inquit) *de sua cogitatione, illamque deserat veluti stultam, et maneat in sua quiete: et cum voluntas sit domina, ipsa cogitationem ad se reducet, absque ullo vestro labore.* Quod si anima velit se applicare ad colligendam cogitationem, nihil omninò aget, et suam quietem amittet. In hoc statu multò minùs, quàm in recollectione ani-

ma debet se applicare ad faciendas determinationes, aut alios actus ex se ipsa emendicatos: eos tantummodò faciat, ad quos se sentit à Deo suaviter impelli.

135. Dicamus nunc aliqua de oratione puræ contemplationis, scilicet de contemplatione negativa superiùs enunciatâ, quæ est longè perfectior, quàm affirmativa. Hæc contemplatio *negativa* dicitur *Clara Caligo*, quia ob nimiam lucis abundantiam intellectus obscuratur: quemadmodum qui intuetur solem, radiorum fulgore obcœcatus nihil cernit, sed tantùm intelligit, solem esse magnum quoddam lumen: sic Deus in ista caligine infundit animæ lucem magnam, quæ facit, ut illa intelligat non jam veritatem aliquam particularem, sed acquirat generalem quamdam, et confusam notitiam ejus incomprehensibilis bonitatis, undè anima incipit efformare altissimam de Deo ideam, licet confusam. Quandò anima aliquantulùm noscit aliquam ex divinis perfectionibus, altum quidem conceptum ejus bonitatis concipit, sed longè melior est conceptus, quem format, quandò cognoscit, divinam perfectionem non posse comprehendi. Scribit Cardinalis Petruccius in doctissimis suis Epistolis, hanc orationem propterea vocari orationem caliginis, quia in hac vita anima non est capax clarè intelligendi divinitatem, undè in hoc statu intelligit non intelligendo; sed intelligit longè meliùs omni alio modo intelligendi. Non intelligit, quia cum Deus non sit res, quæ formet imaginem aut figuram, intellectus nequit de eo ideam efformare, et ideò nihil aliud intelligit, quàm quod illum non valeat intelligere; quapropter hujusmodi intelligentia vocatur ab Areopagita: *Sublimis cognitio Dei per ignorantiam*. In hac oratione caliginis supenduntur omnes interiores potentiæ animæ, et quandoque etiàm sensus exteriores: ità ut anima aliquandò ingrediatur in *Ebrietatem Spiritualem*; quæ facit eam prorumpere in quædam amoris deliria, ut cantus, clamores, fletus immodicos, saltus, et his similia, quemadmodum eveniebat S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis.

136. Post gradus istos facit Dominus animam ad unionem transire. Unicus animæ scopus hic esse debet, unio scilicet cum Deo; sed ut anima perfectionem attingat, non est necessaria unio *passiva*; satis est illi pervenire ad unionem *activam*. Paucissimæ, inquit S. Theresia, sunt animæ illæ, quæ diriguntur à Deo per vias supernaturales: et nos in cœlo permultas aspiciemus, quæ sinè hujusmodi gratiis supernaturalibus erunt gloriosiores illis, quæ gratias istas receperunt. Unio *activa* est perfecta uniformitas divinæ voluntati, in qua certè consistit tota perfectio divini amoris; *Perfectio*, inquit S. Theresia (Con. dell' Amor di Dio Conc. III.) *non consistit in extasi, sed vera unio animæ cum Deo est unio voluntatis cum divina voluntate*. Hæc unio est necessaria, non verò unio *passiva*; et animæ illæ, quæ solam habent activam, inquit eadem Sancta (Avvisi per l' oraz. 22,) *fieri poterit quod habeant meritum longè majus; quia majorem patiuntur laborem, et Dominus dirigit eas ut fortes, et consolationes, quas in hac vita non habent, servat, ut posteà det eis in alia*. Cardinalis Petruccius inquit, quod absque contemplatione infusa rectè quidem possit anima beneficio gratiæ ordinariæ pervenire ad annihilationem propriæ voluntatis, et ad eam transformandam in Deum, nihil aliud volendo, quàm voluntatem Dei. Et quàmvis sentiat passionum motus, tamen hi non impediunt illi præfatam transformationem; undè subdit, quod cum in hoc posita sit tota sanctitas, unusquisque nihil aliud debeat desiderare, et petere à Deo, quàm ut dirigatur ab ipso, et in ipso suam efficiat voluntatem. S. Theresia tractando de unione passiva, inquit (Mans. V. c. 1), quod anima posita in ea, *non videat, non sentiat, neque advertat ità se habere*; quoniam ex abundantia lucis, et amoris efformatur illa beata caligo, in qua suspenduntur omnes potentiæ animæ; memoria enim non recordatur, nisi Dei: voluntas conjungitur Deo tali amore, ut nequeat amare aliud objectum; et intellectus tantâ luce repletur, ut nullam rem aliam valeat cogitare, nec etiam

gratiam, quam actu tunc recipit; undè intelligit multùm, sed nequit percipere, quid intelligat. In summa anima in hoc statu constituta habet claram, et experimentalem cognitionem Dei præsentis, qui in animæ centro eam sibi conjungit. Hæc unio, inquit S. Theresia (Vita c. 18,) non multùm perdurat; sed ad summam dimidiam horam non excedit. In aliis Contemplationibus, de quibus anteà locuti sumus, Deus præbet se videndum tamquàm proximum animæ, hîc verò tamquàm præsentem; et anima experitur eum sibi conjunctum per suavem quemdam contactum. Undè, inquit Sancta (Mans. V. c. 1,) in aliis contemplationibus posse animam dubitare, utrùm fuerit Deus, in hac verò non. Hoc tamen non obstante, debet eam Confessarius monere, non ideò eam evasisse impeccabilem, et propterea, quò magis se videt à Deo hujusmodi gratiis donatam, eò magis esse debet humilior, et ab omnibus alienata, unicè diligendo crucem, et vivendo in totum divinis dispositionibus uniformata, cum assiduo timore, ne suæ infidelitates ex eo tempore acerbiùs puniantur, ob majorem, quâ committentur, ingratitudinem. Inquit S. Theresia (Mans. V. et VI.) sibi cognitas plures animas, quæ, cum anteà ad hunc statùm unionis ascendissent, posteà in peccata mortalia præcipites ceciderunt.

137. Tres dantur species Unionis, et sunt; unio *simplex*, unio *desponsationis*, et unio *consummata*, quæ vocatur unio *Matrimonii spiritualis*. Unio simplex est illa, de qua usquè adhùc locuti sumus. Dicendum nunc est de unione *desponsationis*. Hanc unionem solet ordinariè præcedere ariditas substantialis, quæ est purgatio spiritûs, de qua jam suprà locuti sumus n. 107. In hac verò unione desponsationis tres sunt alii gradus diversi, scilicet *Extasis*, *Raptûs*, *et Elevationis spiritus*. In simplici unione suspenduntur potentiæ, sed non sensus corporei, quàmvis hi remaneant valdè infirmi ad operandum. In unione autem extasis amittitur quoque usus sensuum, ità ut persona non videat, non audiat, et non percipiat neque incisiones, ne;

que adustiones. Raptus verò nihil aliud est, quàm impressio quædam gratiæ validior, quâ Dominus non solùm elevat animam ad unionem, sed etiàm rapit illam motu quodam subitaneo, et violento; ità ut aliquandò elevetur etiàm corpus, et reddatur leve ad instar plumæ. *Elevatio spiritûs* est, quandò anima sentit, se rapi quasi extrà se, et extolli suprà seipsam cum magna quadam violentia, undè anima ab initio magnum experitur timorem. In elevatione spiritûs continetur tàm extasis, quia intervenit amissio sensuum, quàm raptus, idest motus violentus. Retulit mihi persona quædam similibus gratiis à Deo donata, quod in talibus elevationibus spiritûs videretur sibi tamquàm si anima à corpore fuisset avulsa, et elevata cum tanta velocitate ac si conficeret decies centena millia milliaria in quovis temporis momento non sinè magno terrore, quoniam ignorabat, quò esset ascensura; sed cum posteà subsedisset, tunc illustraretur ad cognoscendum aliquod divinum arcanum. Sed hîc oritur dubium; Si in hac unione suspenduntur potentiæ, et intellectus obscuratur lucis abysso, ità ut nequeat attendere rebus, quas intelligit, quâ umquàm ratione potest ibi anima intelligere, et verba facere de illo divino arcano? Respondent mystici, quod quandò Deus vult, ut anima intelligat aliquod secretum, aut immittit illi aliquam visionem intellectualem, vel imaginariam, minuat nonnihil lucem, ità ut anima remaneat habilis ad cognoscendum, et perpendendum quodcumque Deus voluerit.

138. Tandem perfectior unio, quæ dicitur *consummata*, et major, quàm in hac vita possit Deus concedere animæ viatrici, est illa, quæ dicitur *Matrimonii spiritualis*, per quam anima transformatur in Deum, et fit unum quid cum Deo: eodem modo, quo vas aquæ infusum mari evadit unum cum aqua maris. Et advertendum hîc est, quod in reliquis unionibus, ùt loquuntur mystici, potentiæ remaneant suspensæ; in hac verò minimè suspendantur; quoniam potentiæ purificatæ suâ sensibilitate, et materialitate, jam effec-

tæ sunt capaces divinæ unionis, ità ut voluntas amet Deum suum placidissimè, intellectus rectè cognoscat, et attendat huic intimæ divinæ unioni, quæ jam facta est in animæ centro, quod accidit eodem modo, àc si quis intueretur solem, et sinè ulla offensione oculorum solis splendorem cognosceret. Insuper est advertendum, quod hæc unio non sit transitoria, ùt duæ priores, sed permanens; ità ut anima fruatur habitualiter divinâ præsentiâ jam sibi conjunctâ, et fruatur in pace stabili: nam passiones nihil ampliùs eam perturbant: illas quidem anima cernit, dum faciem suam ostendunt, sed non tristatur, nec ullam patitur molestiam ab illis, ad instar ejus, qui fortè habitans super nubes, cerneret tempestates inferiùs evenientes, et ipse non tangeretur ab illis.

139. Hîc abs re non erit aliqua dicere de visionibus, locutionibus, et revelationibus, ad discernendas falsas à veris. Visiones vel sunt *externæ*, vel *imaginariæ*, vel *intellectuales*. *Externæ* sunt, quæ oculis cernuntur. *Imaginariæ*, quæ spectantur in phantasia, seu imaginativa. *Intellectuales*, quæ neque oculis, neque in phantasia videntur, sed à solo intellectu divinâ luce adjuto, quæ species intelligibiles ingerit; atque hæc visionum species, teste S. Theresia, tota est spiritualis; nullam enim in ea partem habent sensus neque externi, neque interni, qui sunt imaginativa, et phantasia. Notandum, quod neque oculis, neque phantasiâ possit anima cernere res sibi repræsentatas, nisi in apparentia corporea, etiàmsi essent substantiæ spirituales; è contrà beneficio intellectûs res cernuntur tantùm spirituales, etiàmsi fuerint materiales; vel ùt melius dicam, noscuntur, non videntur, sed noscuntur longè meliùs, quàm si oculis cernerentur.

140. Advertendum tamen hîc est, quod visiones istas tàm Deus, quàm diabolus possint operari; quod est intelligendum etiàm de intellectualibus, ùt videtur innuere S. Joannes à Cruce, (Salita l. 2 c. 24) contrà id, quod sentit Cardinalis Petruccius, quàmvis multò faciliùs corporales, quæ ùt plurimùm, et præcipuè in fœminis, ab ipsa phantasia efformantur. Signa

ad distinguendas veras à falsis sunt. 1. Si veniant ex improviso sinè ullâ præcedenti animæ cogitatione. 2. Si ab initio afferant confusionem, et terrorem, sed posteà relinquant animam in pace. 3. Si sint raræ, quia frequentes sunt valdè suspectæ. 4. Si parùm durent, quoniam, inquit S. Theresia, (Mans. VI. c. 9) quandò anima intuetur per longum tempus rem sibi repræsentatam, signum est, quod sit potiùs actus phantasiæ. Visio divina ùt plurimùm transit ad instar fulguris, sed remanet indè immobiliter menti infixa. 5. Vera visio relinquit animam in summa pace, et vividâ cognitione miseriæ suæ, non sinè ingenti desiderio perfectionis; ad differentiam visionum diabolicarum, quæ parùm remanent impressæ, et relinquunt animam in quadam siccitate, perturbatione, motibus propriæ æstimationis, et cum fame sensibili harum gratiarum. Verùm cum omnibus signis superiùs memoratis, inquit S. Theresia (Ibid.), nullam certam haberi posse securitatem, quoniam multoties dæmon simulat quietem, cogitationes humilitatis, desideria perfectionis; quæ omnia incertum est à quo procedant; quoniam sæpè ipse dæmon, ut ei fides præstetur, solet hæc insinuare, ut tandem illum percipiat fructum, et deceptiones, quas intendit. Undè director, regulariter loquendo, non prohibeat animam enarrare sibi hujusmodi visiones, imò imponat illi, ut manifestet quæcumque videt, sivè vera ea sint, sivè falsa, ùt docet S. Theresia (Mans. V. c. 9); sed è contrario nullam ostendat curiositatem sciendi hujusmodi visiones, neque de his minutè animam interroget: nec præveniat dicendo: *Non fuit sic? Vidistine hoc, vel illud?* quia tunc facilè anima respondet affirmativè aut ex sua malitia, aut simplicitate. Si apertè noverit, hujusmodi visiones esse opus phantasiæ, aut diabolicum, quia fortè arcent animam ab obedientia, humilitate, aut ab alia virtute, tunc patenter ei hoc dicat. Si verò id Confessarius non discernat, non omninò expedit indubitanter asserere, visiones illas esse vel diabolicas, vel phantasias, quemadmodum

solent quidam nimis increduli (ad differentiam aliorum, qui nimis creduli omnes habent ùt veras); sed dicat pœnitenti, ut oret Deum, quò non ampliùs ducatur per vias adeò periculosas, protestando, quod quamdiù vivet in terris, velit Deum cognoscere solùm per viam fidei. Cæterùm insinuet, ut ex visionibus habitis, vel falsis, vel veris, illum percipiat fructum; qui magis est necessarius, et præcipuè se rectè cum Deo gerendi; ità enim agendo, quamquam visiones fuerint à dæmone, dæmon remanebit elusus.

141. Quod verò ad *Locutionem* attinet, *locutio esse potest successiva, formalis et substantialis.* Successiva est, quandò anima meditando aliquam veritatem fidei, sentit sibi quasi responderi ab ipsomet suo spiritu, sed veluti àc esset persona extranea. Hæc quandò bonos parit effectus, ùt essent amoris, aut humilitatis extraordinariæ, esse potest speciale Dei lumen: sed quandò non videt augeri consuetum amorem, indicium est, eam esse intelligentiam proprii intellectûs. *Formalis* est, quandò anima audit aliqua verba formata, sed extrà se; et potest hæc percipi vel auribus, vel imaginativa, vel intellectu. Hæc, ut discernatur utrùm sit divina, vel diabolica, videndæ sunt res, quas exprimit, aut faciendas imponit; et effectus, quos relinquit. Præcipuè, si est divina, imponitque opera patientiæ, propriæ abjectionis, aut quodvis aliud opus spirituale, relinquet facilitatem quamdam ad omnia toleranda, ad operandum, et se humiliandum. *Substantialis* est eadem àc formalis, et solùm differt in effectu; quoniam formalis aut instruit, aut imponit; substantialis verò citò operatur id, quod exprimit; ut e. g. si diceret: *Consolare, noli timere: dilige me:* anima tunc in eodem temporis puncto remanet consolatione repleta, intrepida, aut amoris igne succensa. Hæc locutio cæteris omnibus est securior; prima enim est valdè incerta: secunda, idest formalis, est multùm suspecta, præsertim quandò jubet res exequendas; undè Director, si observat ea, quæ jubentur, esse Christianæ prudentiæ opposita, debet ea omninò pro-

hibere; si verò non sint prudentiæ contraria, expedit ut earum suspendat executionem quousque deveniat in majorem securitatem, et multò magis, si res sint extraordinariæ.

142. Deniquè quod attinet ad *revelationes* rerum occultarum, aut futurarum, ut mysterii fidei, statûs conscientiarum, prædestinationis animarum, mortis, promotionis ad aliquam dignitatem, et his similes; hæ possunt tripliciter haberi, nempè per visiones, per locutiones, et per intelligentias nudarum veritatum. In hujusmodi Revelationibus debet director magnam adhibere prudentiam, nec sit nimis facilis ad credendum, et præcipuè ad exequendum, quandò agitur de certiorando aliquem ob notitiam in Revelatione acceptam. Antè omnia jubeat animam revelationem aliis non indicare et ipse cautissimè semper procedat, imò utatur sapientiorum consilio, quoniam ùt plurimùm tales revelationes dubiæ sunt, et suspectæ. Minùs verò suspectæ sunt intelligentiæ simplicium veritatum circà mysteria, attributa divina, malitiam peccati, damnatorum infelicitatem, et his similes: hæ quandò sunt fidei conformes, inquit S. Joannes à Cruce (Salita l. 11 c. 33), anima non debet illas expetere, sed si ipsi concedantur, humiliter sunt ab ea accipiendæ, et non refutandæ.

143. Oritur hîc dubium: Utrùm omnes istæ species gratiarum, et communicationum supernaturalium debeant rejici, aut acceptari. Et distinguendum est, ùt ait doctus quidam Auctor (F. Bernard. da Castelvetere Dirett. Miss. l. 2 p. 2 c. 1) cum S. Joanne à Cruce, et aliis: gratias illas, quæ elongant à fide, ex eo, quia consistunt in quibusdam notitiis distinctis, ùt sunt visiones, locutiones, et revelationes, oportet omni conatu rejicere; sed illæ, ex opposito, quæ sunt uniformes fidei, ùt sunt notitiæ confusæ, et generales, et tactus divini, qui uniunt animam Deo, non sunt rejiciendæ, imò possunt humiliter expeti, et desiderari, ut magis magisque Deo uniatur, et in ejus sancto amore solidetur. Hoc nihilominùs inteligitur pro illis

animabus, quæ jam donantur similibus favoribus, quoniam pro aliis tutior via est desiderare et expetere tantummodò unionem activam, quæ, ùt diximus, est unio voluntatis nostræ cum divina voluntate. Director igitùr, quandò ei occurrerit anima cum his communicationibus contemplationis, aut caliginis, aut unionis, non debet ei imponere, ut eas rejiciat, sed ut humiliter, et cum gratiarum actione recipiat. Semper verò utatur verbis, quæ animam non omninò securam efficiant, sed relinquant quemdam timorem, qui eam etsi non conturbet, detineat in humilitate, et ab omnibus alienatam. Gratias autem quarumdam notitiarum distinctarum, quæ habentur per viam visionum, et his similium, ùt superius diximus, jubeat Confessarius constantissimè recusari, semper tamen in spiritu humilitatis (et sinè ullo contemptu, ùt expuendi in faciem, irridendi etc. quod non licet, ut plures asserunt); et protestando coram Deo : Se velle ei in pura fide servire. Cæterùm, inquit S. Theresia (Vita c. 15 et Mans VI. c. 9), quod, quotiescumque anima sentit se suaviter accendi ad amorem ergà Deum, habere debeat communicationem tamquàm divinam, non ideò, ut credat, se aliis meliorem, sed ut animetur ad perfectiùs coram Deo ambulandum; ait enim, agendo Deus efficiet, ut dæmon, etiàmsi iste aliquam partem haberet, victus remaneat, et suis ipsis armis sibi damnificet.

144. Sed concludamus. Director ergò 1. Imponat animæ, ùt superiùs diximus, ut fideliter enarret omnes communicationes, quas habet in oratione, nullam tamen eas sciendi gulam demonstret : nec umquàm aliis manifestet gratias supernaturales suæ pœnitenti concessas; fiet enim, ut illi ejus precibus se commendent; eamque maximo superbiendi periculo exponant : vel si post hanc notitiam, levissimum intueantur defectum, multùm scandalizabuntur, et eam in derisione habebunt. 2. Non ostendat huic animæ talibus favoribus distinctæ particulare aliquod signum æstimationis, et multò minùs mittat alias pœnitentes ad petendum consilium ab ea, vel ad exposcendum solatium,

aut directionem, potiùs ostendat, minoris se eam facere, quàm alias animas, quæ ambulant per viam fidei, quoniam animæ his favoribus ornatæ, regulariter loquendo, semper et multùm sunt humiliandæ. 3. Si advertat, animam servare humilitatem, atque timorem in istis divinis communicationibus, oportet eam adjuvare, imò et securam facere, quoties expedire cognoverit, inquit S. Theresia, quòd anima numquàm movenda sit ad magna pro Deo gerenda, nisi agnoverit, se magna accepisse à Deo. Et quidem eadem Sancta, quandò à SS. Francisco Borgia, et Petro de Alcantara fuit facta securior, dona, quæ ipsa acceperat, esse verè divina, ex eo tempore ad perfectionem non ampliùs cucurrit, sed evolavit. Neque ex eo, quod cernat director, animam identidem in aliquem defectum incidere (quoties defectus non sunt plenè deliberati, aut commissi cum adhærentia, et contemptu) reputare debet omnes hujusmodi communicationes pro mendaciis, et illusionibus. Dominus tales gratias concedit non tantùm animabus perfectis, sed aliquandò etiàm imperfectis, eâ scilicet ratione, ut liberet eas ab imperfectionibus, et ad vitam perfectiorem extollat. Undè quandò dignoscitur, quod per hujusmodi communicationes anima magis magisque liberetur à passionibus, et proficiat in amore divino, atque in desiderio perfectionis, signum est, quod illæ sint bonæ. De reliquo quandò agitur de gratiis externis, ùt sunt visiones, locutiones, et revelationes, regulariter loquendo, ùt diximus, tutius est, ut director ostendat, parvi se eas facere, dicendo id, quod ait S. Theresia è cœlo post obitum suum cuidam personæ Religiosæ: *Ne fidant animæ visionibus, et revelationibus perticularibus, nec collocent perfectionem in eis habendis: licet enim aliquæ ex eis sint veræ, plures nihilominùs sunt falsæ, et mendaces: et difficile est invenire unam veritatem inter plura mendacia* (quare plures sunt visiones falsæ, quàm veræ); *et quò avidiùs expetentur, et in pretio habebuntur, eò magis persona aberrabit à fide, et humilitate, quæ est via tutior, quam posuit Deus.* Quare det ei consilium, ut oret Deum, ut veram con-

cedat extasim, scilicet totalem à rebus terrenis, et à semetipsa alienationem, sine qua ad perfectionem numquàm valebit pervenire. Quod si umquàm director advertat, animam non esse benè fundatam in suæ miseriæ cognitione et velle pro certo tenere quod suæ communicationes sint divinæ; et turbari audiendo, quod Director nollet eas credere uti tales, pessimum signum est: signum est, quod illæ sint dæmonis ex effectibus, qui observantur, scilicet adhæsionis, superbiæ; aut indicium est, quod anima non benè ambulet, quoniam ipsa saltèm dubitare deberet, quoties dubitat Confessarius, et ideò in hoc casu omnibus modis est humilianda, et in timore detinenda quantùm fieri potest; et tunc si nec etiàm acquiescit, privet eam Communione, et severiùs mortificet, quia tunc in magno versatur periculo, ne decipiatur à dæmone. Deniquè director etsi judicârat reddere animam certiorem, quod ejus communicationes sint à Deo, tamen ei insinuet, ut in Oratione semper præ oculis habeat (vel saltèm in principio) punctum aliquod vitæ; vel passionis Jesu Christi. Dicebat S. Theresia, animam quæ amittit directionem boni Jesu, numquàm perventuram ad perfectam cum Deo unionem. Animæ incipientes meditantur Domini passionem per modum discursûs; contemplativæ verò non utuntur discursu, sed proposito sibi mysterio aliquo admirantur bonitatem, misericordiam, amorem divinum, et hinc Deus facit eas transire, quandò ei placuerit, ad contemplationem suæ divinitatis.

§. III. *De Mortificatione.*

145. Quòad mortificationem oportet advertere; quod quandò animæ vitam spiritualem incipiunt, ex eo, quod soleat tunc Dominus, ùt diximus, eas allicere consolationibus sensibilibus, in primis illis fervoribus vellent se interficere disciplinis, ciliciis, jejuniis, et similibus exercitiis afflictivis. Intereà oportet, ut director sit parcissimus in hujusmodi mortificationibus concedendis: nam aliàs superve-

niente tempore ariditatis, ut ordinariè solet accidere, facilè anima destituta suo pristino fervore sensibili, omittet omnes suas mortificationes; et incipiens indè diffidere, relinquet etiàm orationem, et vitam ipsam spiritualem, utpotè res minùs sibi accommodatas, et consequenter amittet omnia. Aliquandò etiàm accidit, ut hæ animæ incipientes ratione primi illius fervoris dent se in res immoderatas, et incidant in morbos corporales, et tunc ut reficiantur, omittant omnia exercitia spiritualia non sine ingenti periculo ampliùs ea non resumendi. Ideò director curare debet, ut priùs ipsæ in vita spirituali solidentur, et posteà consideratis circumstantiis sanitatis, occupationum, atque fervoris, concedat illis eas mortificationes externas, quas ipsis magis judicaverit convenire secundùm christianam prudentiam. Dico *secundùm christianam prudentiam*; quoniam dantur aliqui directores adeò imprudentes, qui omnem animæ progressum collocare videntur in onerando eam jejuniis, ciliciis, disciplinis sanguineis, adustionibus, et his similibus. Alii verò omnes omninò mortificationes externas videntur reprobare tamquàm inutiles spirituali progressui, totam perfectionem in interiori mortificatione collocando. Sed hi etiàm errant ùt primi, quoniam mortificationes corporales adjuvant internas, et sunt quodammodò necessariæ (quandò possunt exerceri) ad frenandos sensus, et ideò legimus ab omnibus Sanctis plus minùsve fuisse frequentatas. Verum quidem est, quod mortificatio interior passionum sit à pœnitentibus potissimùm exigenda; ut ex. gr. esset, non respondere injuriis, non quærere, nequè manifestare aliis, quæ tendunt ad propriam æstimationem, cedere contentionibus, aliorum voluntati condescendere (sed sine damno spirituali); undè expedit aliquandò aliquam animam prohibere omnibus mortificationibus externis, quousque se sentiat liberam ab aliqua passione magis dominante, ùt vanitatis, rancoris, cupiditatis rerum hujus mundi, æstimationis propriæ, aut propriæ voluntatis. Sed absolutè asserere, mortificationes externas nihil, aut parùm prodesse, maximus error est

Dicebat S. Joannes à Cruce ei, qui reprobat pœnitentias, nullam præstandam esse fidem, etiàmsi miracula perpetraret.

146. Ab initio ergò director antè omnia injungat pœnitenti, ut nihil umquàm faciat contra, aut sinè ejus obedientia. Qui contra obedientiam pœnitentias agunt, inquit S. Joannes à Cruce: *Hi magis progrediuntur in vitiis, quàm in virtutibus*. Sit quoque, ùt dixi, valdè retinens in concedendis hujusmodi mortificationibus, quàmvis id importuniùs efflagitent pœnitentes; satis erit ab initio eis concedere aliquam tenuem, sed raram mortificationem, ùt disciplinam, catenulam ferream, abstinentiam, potiùs ad ingerendum in eorum animis mortificationis desiderium, quàm ad eos, ùt convenit, mortificandos; et posteà processu temporis poterit liberaliùs agere juxtà progressum, quem anima faciet in virtutibus; quandò enim illa erit in spiritu solidata, non poterit ei sinè scrupulo opportunas mortificationes denegare. Cæterùm, ordinariè loquendo, generalem hanc regulam sibi proponat, numquàm scilicet concedendi mortificationes externas, nisi priùs requisitus, quia hæ non multùm prosunt, si absque magna appetentia recipiantur: et quoties concedit, semper minùs, quàm postulatur, concedat, et potiùs, ùt inquit Cassianus, excedat in denegando, quàm in concedendo. Præcipuè curet, ut suadeat mortificationem externam circà gulam, cujus quædam animæ spirituales non admodùm sunt amantes: hæc reverà est omnium durissima, sed utilissima spiritui, et sæpè etiàm corpori: dicebat S. Philippus Nerius: *Qui non coercet gulam, numquàm perveniet ad perfectionem*. È contrariò sit parcus in concedendis mortificationibus somni, quoniam hæ facilè tum corporis, tum spiritûs saluti sunt nocivæ; sublato enim somno sufficienti, patitur caput, et languente capite remanet persona inhabilis ad meditandum, et ad cætera exercitia devotionis. Quamcumque verò mortificationem concesserit pœnitenti, ut omnem illi auferat superbiendi occasionem, persuadeat illi, hoc

nihil prorsùs esse respectu ejus, quod sancti fecerunt, et respectu pœnarum, quas pro nobis perpessus est Jesus Christus. Dicebat S. Theresia: *Totum est immunditia quidquid agere possumus in comparatione unius sanguinis guttæ, quam Dominus effudit pro nobis.* Meliores mortificationes, utiliores, et periculis minùs obnoxiæ sunt negativæ, ad quas faciendas, regulariter loquendo, non est necessaria obedientia directoris; ut esset privare se visione, aut auditione rerum curiosarum: loqui parcè: contentus esse cibis gustui minùs acceptis, seu malè condîtis: non accedere ad ignem tempore hyemis: eligere pro se res viliores: exultare et lætari deficientibus quibusdam rebus etiàm necessariis; quoniam in hoc consistit virtus paupertatis, ùt ait S. Bernardus: *Virtus paupertatis non est paupertas, sed amor paupertatis.* Insuper non queri de incommodis temporum; de contemptu sui ipsius; de persecutionibus, molestiisque infirmitatum corporis. Scalpro cruciatuum, et dolorum perficiuntur lapides Hierusalem cœlestis. Dicebat S. Theresia: *Credere quod Deus admittat in suam amicitiam gentem commoditatis amicam, dementia est. Animæ, quæ verè diligunt Deum, nesciunt quietem expetere.*

147. Hîc oritur dubium: Evangelium in quodam loco ait: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.* Matth. 5. 16. alio loco dicit: *Te autem faciente eleëmosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua.* Matth. 6, 3. Quæritur ergò, utrùm actus virtutis sint manifestandi aliis, vel occultandi? Et respondetur distinguendo: opera communia ad virtutem christianam necessaria exerceri debent palam; ùt esset frequentia Sacramentorum, oratio mentalis, visitatio Venerabilis; audire Missam genibus flexis, et cum interiori spiritûs recollectione, deferre oculos modestos: silentium in Ecclesia servare; dicere: *Volo sanctus evadere;* fugere garrulitatem, conversationes periculosas, curiositates, et his similia. Opera verò, quæ dicuntur supererogationis extraordinariæ, et quæ

sapiunt singularitatem, ùt suprà enarratæ pœnitentiæ externæ ciliciorum, flagellorum, orationis cum brachiis in crucem expansis, comestionis herbarum amariorum, suspiriorum, fletus tempore orationis etc. ocultari debent, quantùm possibile est. Reliqua verò opera virtutis, ùt ministrare infirmis, erogare eleëmosynam pauperibus, humiliare se facienti injurias, et similia; hæc meliùs erit occultare quantùm fieri potest: sed si fortè exerceri nequeant nisi publicè, non debent prætermitti, dummodò fiant tantùm intuita placendi Deo.

§ IV. *De frequentia Sacramentorum.*

148. Tandem dicenda sunt aliqua de modo, quo Confessarius dirigere debet animas spirituales circà frequentiam Sacramentorum, scilicet Confessionis, et Communionis. Quod spectat ad confessionem expedit ipsis insinuare, ut generaliter sua peccata confiteantur, si adhùc non fecerint; quod si fortè jam fecerint, vel si anima esset scrupulis agitata, oportet omninò confessionem hanc prohibere; quòad verò confessionem ordinariam, quædam animæ delicatioris conscientiæ consueverunt quotidiè confiteri; sed, generaliter loquendo, sufficiet personis spiritualibus præsertim scrupulosis confiteri semel, aut ad summum bis in hebdomada. Sed quandò aliqua ex istis gravaretur aliquâ culpâ levi, et non haberet opportunitatem confitendi, dicit P. Barisonius in suo tractatu de Communione, innixus auctoritati S. Ambrosii, et complurium aliorum Auctorum (quod etiàm suadet S. Franciscus Salesius in quadam sua Epistola), quod non ideò omittere debeat Communionem; ad remissionem enim venialium docet sacrum Concilium Tridentinum esse quoque alia media, ùt essent actus contritionis, et amoris; undè meliùs tunc est ad purificandam animam à culpa illa, uti istis mediis, quàm privari Communione propter absentiam Confessarii. Et sapiens quidam director dicebat, quod aliquandò

longè fructuosius sit quibusdam animabus timoratis disponere se ad Communionem actibus suis, quàm ipsâ confessione. Et multoties accidit, quod tunc anima se disponat actibus ferventioribus contritionis, confidentiæ, et humilitatis.

149. Quòad verò Communionem non loquimur hîc de obligatione Pastorum animarum non negandi Communionem cuicumque subdito, qui non sit publicè peccator, et quoties rationabiliter petit. Satis de hoc egimus in Libro (lib. 6 n. 254,) in quo vidimus, Innocentium XI. in quodam suo Decreto ordinâsse, ut usus Communionis frequentis totus remitteretur prudentiæ Confessariorum; undè sinè evidenti causa, nescio quomodò Parochi possint tutâ conscientiâ denegare petentibus Communionem. Et notandum est, quod in præfato Decreto prohibeantur Episcopi præscribere in genere suis subditis dies ad faciendam Communionem; sed loquimur hîc dumtaxat de modo, quo Confessarii debent se gerere in concedenda Communione suis pœnitentibus. In hoc quidam errant ob nimiam indulgentiam, alii ob nimium rigorem. Non est dubium, quin error sit, ùt advertit SS. P. Benedictus XIV. in aureo suo libro de Synodo, concedere Communionem frequentem iis qui sæpè in peccata gravia labuntur, nec solliciti sunt de agenda pœnitentia, ac de sua emendatione; aut iis, qui accedunt ad Communionem cum affectu ad peccata venialia deliberata sinè ullo desiderio, ut ab eis liberentur (lib. 6 n. 270). Expedit quidem aliquandò concedere Communionem aliquibus, qui essent in periculo labendi in peccata lethalia, ut vires recipiant ad resistendum: sed respectu earum personarum, quæ non existunt in tali periculo, et è contrà committunt ordinariè peccata venialia deliberata, dum nulla in eis emendatio, neque desiderium emendationis effulget, optimum erit non permittere eis Communionem plusquàm semel in hebdomada, imò poterit expediens esse illis aliquandò per integram hebdomadam Communionem interdicere, ut majorem concipiant horrorem

in suos defectus, et majorem ergà Sacramentum hoc reverentiam (c. Peracta, 2 Dist. 2 de Consecration). Tantò magis, quod sententia communior teneat, recipere Eucharistiam cum peccato levi actuali, aut cum affectu ad ipsum, novam esse culpam ratione irreverentiæ, quæ irrogatur Sacramento. Quidam afferunt Decretum S. Anacleti (Catech. Rom. de Sacram. Eucharist. p. 2 n. 61,) in quo habetur: *Peracta consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus; sic enim et Apostoli statuerunt, et S. Romana tenet Ecclesia.* Sed in primus negatur à P. Suarez, et aliis, quod umquàm fuerit tale Apostolorum præceptum. Secundò Decretum istud, ùt Glossa ibidem testatur, et Catechismus Romanus (Ibid n. 60), non obligabat omnes fideles, sed tantùm ministros assistentes altari. Et tandem posito, quod Decretum obligaret omnes, certum est, hodiè id in desuetudinem abiisse.

150. E contrario errant certè quidam alii Directores, et multùm se elongant à spiritu Ecclesiæ, dum sinè ullo respectu ad exigentiam aut progressum animarum, negant indiscriminatim Communionem frequentem, non alia ratione ducti, quàm quia frequens est. Ipse Catechismus Romanus (Ibid.) explicans desiderium S. Concilii Tridentini, ut omnes sacrificio Missæ adstantes communicent, docet, esse officium Parochi sedulò hortari fideles ad Communionem non modò frequentem, sed etiàm quotidianam: cum obligatione instruendi illos, quod sicùt corpus, ità et anima egeat quotidiano alimento. Prætermitto hîc afferre Sanctorum Patrum, et magistorum spiritûs auctoritates omninò conformes, quoniam hæ reperiuntur annotatæ in tot libris, qui tractant de frequenti Communione. Sufficiat scire ex Catechismo Romano loco suprà citato, et ex Decreto Innocentii XI. relato in nostro libro (lib. 6 n. 254), quod frequens Communionis usus, imò quotidianus fuerit semper ab Ecclesia et ab omnibus Patribus approbatus; qui, ùt demonstrat doctus quidam auctor, quoties adverterunt

frigescere usum Communionis quotidianæ, omnem diligentiam adhibuerunt ad illum reintegrandum. Et in III. Synodo Mediolanensi habita sub S. Carolo Borromæo, injunctum fuit Parochis exhortari fideles in concionibus ad hanc frequentiam Communionis; et insuper impositum fuit Episcopis provinciæ, ut prohiberent concionari, et severiùs punirent eos qui oppositum disseminarent tamquàm scandalorum satores, et totius Ecclesiæ sensui contradicentes. Insuper in præfato Decreto Innocentii imponitur Episcopis, ut diligentissimè caveant, ne alicui Communio denegetur, etiàm quotidiana, et quærant, ut par est, in suis subditis hanc alere devotionem. Fatentur ultrò quidam spiritus rigidiores, licitam quidem esse Communionem quotidianam, sed dicunt, requiri ad hoc debitam dispositionem; sed scire ab ipsis desideramus, quidnam intelligant hoc nomine *debitæ dispositionis?* Si intelligunt dignam, ecquis umquàm deberet ampliùs ad Eucharistiam accedere? Solus Jesus Christus dignè Eucharistiam sumpsit, quia solus Deus dignè Deum potuit recipere. Si verò convenientem dispositionem intelligunt, jam superiùs dictum est, quod iis, qui actualia habent peccata venialia, aut affectum ad illa, sinè desiderio emendationis, æquum sit frequentem Communionem denegare. Sed si posteà loquamur de illis, qui sublato jam affectu etiàm ad venialia et superatâ majori parte pravarum suarum inclinationum, magnum communicandi desiderium habent, inquit S. Franciscus Salesius (Introd. alla vita divota c. 20), quod hi prævio sui Directoris consilio rectè possint communicare quotidiè. Et S. Thomas (4. Sent. Dist. 12), docet, quod quandò anima aliqua experitur beneficio Communionis se crescere in amore divino, nec imminui reverentiam in Sacramentum, non debeat abstinere à Communione etiàm quotidiana; en ipsa S. Doctoris verba: *Si aliquis experientiâ comperisset ex quotidiana Communione augeri amoris fervorem, et non minui reverentiam, talis deberet quotidiè communicare.*

151. Et quàmvis aliquo die à Communione abstinere sit etiàm virtus, tamen inquit P. Granata in suo tractatu de communione, esse communem Doctorum opinionem, quod meliùs sit accedere quotidiè ad Communionem ob amorem, quàm abstinere ob reverentiam. Et hoc confirmat idem S. Thomas (p. 3 qu. 80 art. 10 ad 3), dicens: *Et ideò utrumque pertinet ad reverentiam hujus Sacramenti, et quod quotidiè sumatur; et quod aliquandò abstineatur.... Amor tamen, et spes, ad quæ semper Scriptura nos provocat, præferuntur timori.* Imò rectè ait P. Barisonius, quod ille, qui ad Eucharistiam accedit cum desiderio crescendi in amore divino, etiàm reverentiæ actum exerceat ergà Jesum Christum: imò hic facit actum positivum, quandò ille qui abstinet, facit tantummodò negativum. Plures Sancti, qui magnam ergà hoc Sacramentum reverentiam habuerunt, non abstinuerunt à quotidiana Communione: ùt consueverunt S. Gertrudis, S. Catharina Senensis, S. Theresia, B. Joanna de Chantal, et alii. Et asserentibus, hodiè non ampliùs existere has S. Theresias, rectè reponit idem P. Barisonius, temeritatem hanc esse supponere, quod hodiè manus Domini sit abbreviata, V. P Magister Avila non dubitat dicere, quin illi, qui damnant eos, qui sæpiùs ad Eucharistiam accedunt, dæmonis officio fungantur.

152. Cæterùm considerando relatas doctrinas, videtur non posse Director sine scrupulo negare Communionem frequentem et etiàm quotidianam (excipe ordinariè loquendo unum diem in quavis hebdomada, ùt facere solent prudentes aliqui Directores, et excipe tempus illud, quo privare velint pœnitentes communione, ad probandam eorum obedientiam, aut humilitatem, aut ob aliquam aliam justam causam) quibusdam animabus eam desiderantibus, ut proficiant in divino amore; semper verò àc illæ vivendo alienatæ ab affectu cujuscumque culpæ venialis, incumbunt insuper multùm orationi mentali, et conantur tendere ad perfectionem; et amplius non labuntur in peccata,

etiàm venialia plenè voluntaria. Hæc enim, ut ait S. Prosper, est perfectio, quæ potest in hac vita haberi, attentâ humanâ fragilitate. Et quandò Confessarius utile esse cognoverit concedere Communionem frequentem similibus personis, inquit Innocentius XI, in suo Decreto, nihil obstare, quod sint etiàm negotiatores, et conjugati. En ejus verba: *Frequens* (ad Eucharistiam) *accessus Confessariorum judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, et frequentiæ fructu, et ad pietatem processu laicis, negotiatoribus, et conjugatis, quod prospiciunt eorum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt.*

153. Et quàmvis anima aliqua caderet aliquandò in veniale peccatum voluntarium ob meram fragilitatem, sed citò posteà doleret, emendationemque proponeret; si deindè Communionem desideraret ad robur accipiendum Sacramento, ne cadat, et ad progrediendum in via perfectionis, quanam de causa ei esset deneganda Communio? Damnata jam fuit ab Alexand. VIII. propositio 22. Baji, quæ dicebat: *Sacrilegi sunt judicandi qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequàm de delictis suis pœnitentiam egerint.* Et Propositio 23. *Similiter arcendi sunt à sacra Communione quibus nondum inest amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers.* Sacrum Concilium Tridentinum vocabat hoc Sacramentum: *Antidotum, quo liberamur à culpis quotidianis, et à peccatis mortalibus præservamur.* Et quidem ad hunc finem præservandi animam à recidivis, Apostoli Communionem quotidianam primitivis Christianis concedebant, inter quos sinè ullo dubio reperiebantur similiter imperfecti, et fortassè imperfectiores, ut arguitur ex Epistolis SS. Pauli, et Jacobi. S. Ecclesia (in postcommunione Dom. XXIII. post Pentecosten) orat, *ut quidquid in nostra mente vitiosum est, dono medicationis hujus Sacramenti curetur.* Ergò communio fuit instituta etiàm pro imperfectis, ut virtute hujus cibi sanarentur. Notandum insuper est id, quod S. Franciscus Salesius in sua Philothea (Vita Divota c. 21.) in hoc proposito

dicit : *Si quærunt à te, cur tàm frequentur communices ; responde illis, quod duplex personarum genus debeat sæpiùs communicare, perfecti scilicet, et imperfecti; perfecti, ut se in perfectione conservent; imperfecti, ut ad perfectionem valeant pervenire. Fortes, ne debiles fiant; debiles, ut fortes evadant; infirmi, ut curentur, benevalentes, ne infirmentur. Et quod ad te attinet utpotè imperfectam, infirmam, ac debilem, eges frequenti Communione. Dic illis, quod ii, qui mundanis negotiis non sunt implicati, debeant sæpiùs communicare, quia habent opportunitatem; qui verò hujusmodi negotiis detinentur, quia egent Communione.* Denique Sanctus concludit, dicens : *Accede sæpiùs o Philothea ad Eucharistiam, imò quàm sæpissimè consilio tui directoris, et crede mihi, quod lepores in nostris montibus albi evadant non aliâ ratione, nisi quia non edunt nisi nivem : et tu comedendo puritatem in hoc Sacramentò tota pura evades.* Item P. Granata in suo tractàtu de Communione ait : *Non debet homo recedere ab hoc Sacramento ob propriam indignitatem; pro pauperibus enim relictus est hic thesaurus, et pro infirmis hæc medicina : itàque nemo* (subdit) *quantùm imperfectum se noscat, debet se longè ab hoc remedio tenere, si verè curari desiderat.* Imò ait idem auctor, quod, quantò magis quis se debilem noscit, tantò magis ad hunc cibum fortium debeat accedere. Quod valdè consonat cum eò quod inquit S. Ambrosius (Lib. 4. de Sacram. c. 6.) : *Qui semper pecco, debeo semper habere medicinam : et S. Augustinus* (Lib. 5. de Sacram. c. 4.) : *Quotidiè peccas, quotidiè sume.*

154. Adde, quod S. Thomas doceat S. Th. 3 p. qu. 79 art. 8) effectum Sacramenti, quantùm ad augmentum gratiæ, non impediri à peccatis venialibus, dummodò non committantur in ipsa Communione : et quàmvis hæc impediant in parte, non tamen in toto effectum Sacramenti impediunt. Hanc sententiam communiter tenent Sotus, Suarez, Valentia, Vasquez, Coninkius, et plures alii apud Salmanticenses (Lib. 6 n. 270 v. Qu. II.) Insuper tenent plures

graviores Auctores (Ibid. n. 269. Eff. II.), hoc Sacramentum ex *opere operato* remittere peccata venialia, de quibus anima actualem complacentiam non habeat; atque hoc concordat cum eo, quod ait Catechismus Romanus (De Euchar. p. 2 n. 52): *Remitti verò Eucharistiâ, et condonari leviora, quæ venialia dici solent, non est, quod dubitari debeat; quidquid enim cupiditatis ardore anima omisit, totum Eucharistia, eas minores culpas abstergens, restituit.* Saltèm, ùt ait Angelicus (D. Th. 3 p. qu. 79 art 4) cum communi, excitatur per Communionem actus charitatis, quo indè peccata remittuntur: *Qui* (actus charitatis) *excitatur in hoc Sacramento, per quem peccata venialia solvuntur.*

155. Quod, si posteà dignoscatur, non obstante frequentia Communionis, animam nihil proficere in via perfectionis, neque se emendare à culpis deliberatis, licet venialibus, ut si adhæret etiàm voluptatibus sensuum in videndo, audiendo, edendo, cum aliqua vanitate se vestiendo, tunc certè consultò restringendus erit usus Communionis, etiàm ut seriò cogitare incipiat de sua emendatione, et suæ spirituali perfectioni consulere. Cæterùm advertendum est, quod licet juxtà S Thomam (Ibid q. 80 art. 10), ut possit quis ad Communionem accedere, *requiratur, ut cum magna devotione accedat:* nihilominùs non sit necessarium, ut illa sit summa, vel apertè sensibilis. Sufficit Directori detegere in intimo voluntatis sui pœnitentis quamdam alacritatem ad exequenda quæcumque Deo placuerint. Qui Communione abstineret, quia non sentiret in se magnum quemdam fervorem, inquit doctus Gerson, esset comparandus illi, qui nimis frigescens nollet ad ignem accedere, quia nullum in se experitur calorem. Undè docet P. Granata cum Cajetano, personas pusillanimes, quæ ob immoderatum timorem suæ indignitatis Communionem omittunt, magnum suo proprio progressui inferre præjudicium. Neque ad prosequendum Communiones inquit S. Laurentius Justinianus, oportet, ut anima

sentiat, aut apertè in se discernat augmentum fervoris, quoniam non rarò hoc Sacramentum operatur, absquo eo, quod ipsi animadvertamus. S. Bonaventura inquit (De Profectu Religios. c. 78): *Licet tepidè, tamen confidens de misericordia Dei fiducialiter accedas, quia qui se indignum reputat, cogitet, quod tantò magis egeat medico, quantò senserit se ægrotum: neque ideò quæris te jungere Christo, ut tu eum sanctifices, sed ut tu sanctificeris ab illo.* Et posteà subdit: *Neque prætermittenda est sancta Communio, si quandoque non sentit homo specialem devotionem, cum se ad illam præparare studeat, vel in ipsa perceptione, vel post fortè minùs devotum se sentit, quàm vellet.* Ergò benè sentit Sanctus, quod, etsi anima experiretur minorem devotionem post susceptam Eucharistiam, quàm anteà, nec etiàm debeat eam omittere. Quapropter, quemadmodùm quandò anima sentit se maximoperè ad Communionem inclinatam, expedit identidem eam mortificare Communionem differendo (præsertim si advertatur, quod per illam prohibitionem turbetur; hujusmodi enim contristatio est argumentum superbiæ, quæ eam verè reddit indignàm); ità ex opposito quandò sentit in se ariditatem, et tædium ad Eucharistiam suscipiendam, expedit tunc illam sæpiùs ad Communionem impellere, ut Sacramento vires acquirat.

156. O utinam, concludo, o utinam et in mundo plures animæ hujusmodi invenirentur (quæ à nonnullis ultrà quàm convenit rigiditati addictis, irreverentes, et temerariæ vocantur) quæ odio habentes etiàm culpas leviores, expeterent communicare, non modò frequenter, sed etiàm quotidiè, cum verò desiderio se emendandi, et in divino amore proficiendi: si enim hoc esset, longè plus in mundo Jesus Christus diligeretur. Benè experientia demonstrat omnibus his qui dirigendarum animarum munus exercent, ut et ego expertus sum, valdè quidem proficere personas illas, quæ recto cum desiderio ad Communionem accedunt; et Dominum mirum in modum eas ad suum

amorem pertrahere, quàmvis sæpè hoc eis non manifestat pro majori earumdum bono : quin et multoties eas relinquit in tenebris, et desolatione, et sinè ulla devotione sensibili. Animabus istis (ut docent S. Theresia, et S. Henricus Susonius) nullum efficacius est remedium, quàm frequens Communio. Undè, ut concludamus, curet Confessarius, ut Communionem suadeat quoties verum desiderium demonstret, et quoties advertit animam in spiritu proficere beneficio Communionis. Curet etiàm insinuare, ut post communionem immoretur in gratiarum actione, eo tempore, quo potest. Paucissimi sunt directores qui sedulò id faciunt; scilicet inculcare suis pœnitentibus, ut per aliquod notabile tempus post susceptam Eucharistiam gratias agant, et ratio est, quia paucissimi sunt Sacerdotes, qui post Missæ Sacrificium cum Jesu Christo in gratiarum actione subsistunt; et ideò pudet eos aliis insinuare, quod ipsi non faciunt. Gratiarum actio ordinariè per integram horam durare deberet; fiat saltèm per dimidiam, in qua anima in amando, et petendo se exerceat. Dicit S. Theresia, quod post communionem Jesus existat in anima tamquàm in throno misericordiæ, ut illi gratias elargiatur, dicens : *Quid vis, ut tibi faciam?* Et alibi : Post Communionem non amittamus tàm præclaram opportunitatem negotiandi. Non solet divina majestas malè rependere hospitium, si benè in anima excipiatur. Insinuet etiàm, ut sæpiùs spiritualiter communicet : quæ res valdè à Tridentino Concilio commendatur. *Spiritualiter communicare* (inquit S. Theresia) *est valdè utile. Nolite id prætermittere : hîc enim experietur Dominus, quantùm eum ametis.*

§. V. *Methodus vitæ pro aliqua Moniali, quæ exposceret dirigi per viam perfectionis.*

156. Antè omnia præmittere oportet ea, quæ inferiùs exponam, intelligenda esse, quoties non obstat pœnitenti aliquod impedimentum sanitatis, officii, aut obedientiæ; quod etiàm intelligendum est cum licen-

tia Patris spiritualis, et etiàm Præsulis monasterii: pro eo, quod spectat mortificationes externas, quæ aliorum oculis sunt expositæ.

157. Et primùm quòad orationem, 1. Tres saltèm horas orationi mentali impendere unam manè, aliam vesperè et aliam post Communionem. 2. Visitare SS. Sacramentum, et Mariam SS. per semihoram, vel saltèm quadrantem. his orationibus incumbat renovandis votis pluries in die, si jam emiserit professionem, vel illis, quibus fortè se obligavit. 3. Recitare Rosarium saltèm quinque decadum cum aliis orationibus vocalibus; sed hæ non sint plus justo, quia cum plures sunt, recitantur cum tenui fructu, caput aggravant, et indè orationem mentalem impediunt. 4 Uti sæpissimè orationibus jaculatoriis; ut e. g. *Deus meus, et omnia, quàm bonus es Deus meus! Diligam te, Jesu amor mi, pro me crucifixum, Domine quare non amaris ab omnibus? Oh utinam et numquàm offendissem te! Volo Domine quæcumque tu vis. Quandò te videbo, et amabo facie ad faciem! Ecce me, fiat de me quodcumque vis.* Insinuet magnoperè director hujusmodi jaculationes amoris, et anima magni eas faciat. 5. Orationi adjungere lectionem spiritualem per semihoram, legendo Opera vel Rodriquez, vel Santejuræi, vel monita ad Religiosos, vel alium librum qui tractat de virtutibus, vel legere vitas Sanctorum, quarum lectio est fortassis cæteris omnibus utilior.

158. Secundò accedere quotidiè ad Communionem, uno excepto die in quavis hebdomada. Sed in novenis Spiritûs Sancti, Nativitatis Domini, et Mariæ sanctissimæ, et sanctorum Patronorum communicet quotidiè. et quotidiè saltèm ter communicet spiritualiter.

159. Tertiò quòad mortificationes. 1. Quotidiè flagellationem incruentam per horæ quadrantem circiter, et sanguineam bis, vel saltèm unam in mense adhibere. 2. Manè catenulam ferream usquè ad prandium: post prandium verò aliquam parvam, in brachio. Numquàm tamen catenam circà cincturam, neque cilicia equinis crinibus contexta, quoniam hæc valdè officiunt sanitati. 3. Jejunium in pane et aqua die sabbati, et

vigiliis septem festivitatum Mariæ, si commodè per valetudinem poterit, vel saltèm unico tantùm uti obsonio. In refectione vespertina ordinariè non excedere octo uncias cibi, nisi adfuerit aliqua extraordinaria urgentia; abstinere à fructibus diebus Mercurii, et Veneris, et in Novenis superiùs enunciatis, in quibus potest etiàm abstinere ab aliqua alia portione cibi consueti; et in edendo miscere cibis aliquam particulam herbæ amarioris, sed numquàm cinerem. Extrà mensam nihil comedere, quoniam melius est, comparativè loquendo, quotidiè præfatam abstinentiam exercere, quàm bis, vel ter in hebdomada jejunare. Somnus non extendatur ultrà sex horas: semper verò ad quinque; quoniam excedens defectus somni nocet capiti, et impedit cætera exercitia spiritualia. 4. Servare silentium per tres horas diei, quod intelligi debet de non proferendis verbis non necessariis.

Monita in genere pro Perfectione.

160. I. Collocare omnem suam fiduciam in Deo, et omninò diffidere de se, et de suis bonis propositis. Mascula determinatio se vincendi, et vim sibi in occasionibus inferendi. Ait S. Theresia: *Si defectus non procedit à nobis, ne timeamus ut Deus abstineat ab impertiendo nobis auxilia ad nostram sanctificationem.*

161. II. Cavere à quocumque minimo defectu deliberato, sivè apertis oculis admisso. *A peccato deliberato*, (inquit eadem Sancta) *quantumvis parvo, Deus vos liberet.* Subditque: *Dæmon enim per opera minimarum rerum, aliqua facit foramina, per quæ res magnæ ingrediuntur.*

162. III. Non tristari post admissos defectus, sed citò se humiliare, et ad Deum confugiendo cum brevi actu contritionis, et proposito, se in pace remittere; et ità semper se gerere, etiàmsi centies in die quis caderet. Et hoc monet S. Theresia, ne communicentur propriæ tentationes animabus imperfectis, quia ità et sibi, et aliis damnum affertur.

163. IV. Alienare se ab omnibus propinquis, rebus, voluptatibus; aliter, inquit S. Theresia: *Anima non recedendo à voluptatibus mundanis, non post multum, denuo recedet à via Dei.* Effugere familiaritatem personarum diversi sexûs, quantumcumque fuerint religiosæ; sæpè enim diabolus introducit cum illis quasdam affectiunculas non puras, eas obtrudendo pro spiritualibus. Oportet antè omnia renuntiare propriæ æstimationi, et propriæ voluntati, imò et rebus spiritualibus, ùt orationi, Communioni, et mortificationibus, quandò hæc obedientia non permittit. Uno verbo oportet expellere à corde omne, quod non est Deus, et quod non est secundùm majus Dei beneplacitum.

164. V. Lætari spiritu quoties se cernit contemni, irrideri, et omnium vilissimum reputari. O quàm pulchrè orat anima illa, quæ vilipendia libenter amplectitur? præcipuè in Communitatibus, in quibus hæc virtus est omnium maximè necessaria; consequenter oportet fovêre affectionem specialem ergà nostros inimicos, et persecutores, illis inserviendo, benefaciendo, eos honorando, saltèm benedicendo, et commendando specialiter Deo, quemadmodùm Sancti facere consueverunt.

165. VI. Alere ardentissimum desiderium amandi Deum, illique placendi. Ait S. Theresia: *Dominus adeò desideriis delectatur, ac si fuissent executioni demandata.* Sinè hoc desiderio anima non progredietur in via perfectionis, nec Deus largietur illi gratias valdè speciales. Eadem S. ait: *Ordinariè Deus non impertitur favores multùm singulares, nisi iis, qui diù desideraverunt ejus amorem.* Ei desiderio oportet semper conjungere determinationem faciendi quantùm possumus, ut Deo placeamus. Præfata sancta inquit: *Diabolus potissimùm timet magnanima corda.* Et alibi: *Nihil aliud à nobis exigit Dominus, quàm validam determinationem, ut reliquum ipse indè perficiat.* Oportet quoque fovêre affectum summum ergà orationem, quæ est fornax, in qua accenditur amor divinus. Omnes Sancti, quo-

niam unicè Deum diligebant, unicè quoque dilexerunt Orationem. Est etiàm necessarium, ut quis ardenter desideret Paradisum; in Cælo enim animæ diligunt Deum cum omnibus viribus suis, quod consequi nemò potest in terra, et ideò vult Deus, ut ardentissimè hoc regnum desideremus, quod Jesus Christus nobis acquisivit sanguine suo.

166. VII. Habere magnam uniformitatem divinæ voluntati in omnibus rebus appetitui nostro contrariis, et se pluries in die Deo offerre. S. Theresia hoc quinquagies in die facere consueverat: *Non consistit progressus* (inquit Sancta) *in sibi procuranda majore fruitione Dei, sed in adimplenda illius voluntate.* Et alibi *Vera unio est unire nostram cum divina voluntate.*

167. VIII. Præstare exactam obedientiam Regulis, Superioribus, et Patri spirituali. Dicebat V. P. Vincentius Caraffa: *Obedientia est regina omnium virtutum; omnes enim virtutes obediunt obedientiæ.* Et S. Theresia: *Deus ab anima, quæ sibi proposuit illum amare, nihil aliud exigit, quàm obedientiam.* Perfecta verò obedientia consistit in citò, fideliter, alacriter, et sinè ullo judicio obediendo, nullam exquirendo rationem, quoties res justa non sit certè peccatum, ùt inquiunt SS. Bernardus, Franciscus Salesius, Ignatius Loyola, et omnes spiritualis vitæ magistri: et in rebus dubiis eligendo id, quod præsumitur jussisse obedientia; et quandò hæc præsumptio non posset haberi, id eligendo, quod magis nostris inclinationibus adversatur. Hoc est illud *Vince te ipsum* toties inculcatum à S. Francisco Xaverio, et S. Ignatio, qui solitus erat dicere, longè pluris proficere animam mortificationis amicam unico horæ quadrante, quàm alias non mortificatas per plurimas horas.

168. IX. Attendere semper divinæ præsentiæ? inquit S. Theresia: *omne malum proveniet ex eo, quod non consideremus Deum præsentem.* Qui verè amat, numquàm obliviscitur objecti amati. Ad conservandam verò memoriam hujus divinæ præsentiæ juvat in praxi aliquod speciale signum gestare, vel intrà cubiculum habere. Maximè verò oportet hanc præsentiam

fovere, sæpiùs in die repetendo actus amoris in Deum, et petendo divinum amorem. E. G. Deus mi, et omnia, Diligam te ex toto corde meo. Totum me tibi do. Fac de me, quod tibi placuerit. Nîl aliud volo, nisi te, et tuam voluntatem. Da mihi amorem tuum, et dives sum satis, etc. Advertendum tamen est, quod actus isti faciendi sint sine ulla vi, et nullam desiderando consolationem sensibilem; sed cum suavitate quadam, et voluntate, puta, unicè Deo placendi. Asserebat S. Theresia: *Ne putemus relinqui irremuneratam à Deo vel unicam elevationem oculorum ad ejus recordationem.*

169. X. Dirigere intentionem placendi Deo in quacumque actione quotidiana sivè spirituali, sivè corporali, dicendo: Domine hoc facio tantùm, ut placeam tibi. Recta intentio appellatur alchimia spiritualis, quæ omnes actiones, etiàm viliores, aureas facit.

170. XI. Quotannis exercitia spiritualia peragere per octo, vel decem dies, alienando se, quantùm fieri potest, ab omni conversatione, et officio, quod distractiones afferat, ut solum cum Deo versetur. Similiter singulis mensibus aliquam diem ad se colligendum destinare. Devotè celebrare Novenas nativitatis Domini, Spiritûs Sancti, septem festivitatum Mariæ, S. Josephi, Angeli custodis, et Sancti tutelaris. In his Novenis poterit quotidiè accedere ad communionem orando per horam, vel saltèm dimidium plus consueto. Recitare aliquas alias orationes vocales, sed non multas; quoniam longè meliùs erit exercere determinatum quemdam numerum actuum amoris, vel similium.

171. XII. Habere devotionem specialem ergà S. Joseph, Angelum suum custodem, sanctum suum Tutelarem, et præcipuè ergà S. Michaelem universalem cunctorum fidelium patronum: Sed antè omnia ergà Beatissimam Virginem Mariam, quæ ab Ecclesia nostra vita, et nostra spes appellatur; est enim moraliter impossibile, ut anima multùm in perfectione proficiat sine particulari, et tenera quadam devotione ergà sanctissimam Dei genitricem.

CAPITULUM X.

De quibusdam monitis magis notatu dignis ad confessarios, et parochos: cum praxi docendi orationem mentalem.

§ I. *Monita ad Confessarios.*

172. Ex his, quæ superiùs diximus, annotanda sunt hic aliqua principaliora, et quæ advertere debet Confessarius in suo officio exercendo.

173. I. Antè omnia curet ex una parte, ut summam adhibeat charitatem in excipiendis peccatoribus, iisque animandis ad confidendum in divina misericordia; ex altera verò ob humanum respectum non prætermittat eos fortiter admonere, simulque ostendere ipsis statum infelicissimum, in quo reperiuntur, ac assignare media opportuna ad se liberandum à malis habitibus jam contractis; et præcipuè sit inflexibilis in differenda eisdem absolutione, quoties oportet.

174. II. Ut plurimùm interroget rudes, utrùm sciant principalia fidei mysteria. Videatur circà hoc, quod diximus n. 22.

175. III. Hujusmodi rudes, aut alios neglectæ conscientiæ non omittat interrogare circà ea, in quæ frequentiùs solent incidere; quoties ipsi ex se non confitentur.

176. IV. Cautissimè se gerat in interrogationibus de materia turpi, præsertim cum puellis, puerisque, ne isti addiscant, quod ignorant. Et si ipse in hujusmodi materia tentationes patiatur, elevet sæpiùs mentem ad Deum se convertendo ad aliquam sacram imaginem; et priusquàm incipiat Confessiones audire, renovet semper rectitudinem intentionis.

177. V. Patres, matresque familias interroget, non modò in genere circà filiorum educationem, sed etiàm in particulari; et maximè exquirat, utrùm filios corrigant sicùt oportet; an curent, ut sciant doctrinam

Christianam : ut vitent consortium personarum pravi exempli, et præsertim si sint puellæ, diligentissimè caveat, ne conversentur cum juvenibus, et multò minùs cum personis suspectis, scilicet uxoratis, Religiosis, et Ecclesiasticis.

178. VI. Pœnitentes, de quibus justa potest esse suspicio, quod propter erubescentiam aliqua peccata tacuerint, (ùt sunt rudes, mulieres, et pueri) interroget, utrùm anteactæ vitæ scrupulum aliquem habeant, eos animando ad dicendum omnia. Per has interrogationes solent liberari plures animæ à sacrilegiis.

179. VII. Etiàmsi magnus esset pœnitentium concursus, non se acceleret plusquàm oportet, ità ut pro audiendis plurium Confessionibus, deficiat vel circà integritatem Confessionis, vel circà debitam dispositionem, aut omittat illis præbere monita necessaria.

180. VIII. Quandò quis confitetur aliquod grave peccatum, et præsertim si pluries illud commiserit, non sufficit exquirere tantummodò speciem, et numerum; sed interroget, utrùm anteà in illud cadere consueverit; et insuper cum quanam persona peccaverit? Et quo in loco? ut intelligat, utrùm sit habitus, aut occasio, quæ sit auferenda. In hoc plures errant Confessarii, et indè tot animarum ruina procedit; omittendo enim Confessarius hujusmodi interrogationes, nequit dignoscere, utrùm pœnitens sit recidivus, et consequenter nequit illi tradere media opportuna ad evellendum habitum, et occasionem. Observetur, quod dictum est Cap. IV. et V. in quibus vidimus, pœnitentem recidivum omninò absolvi non posse, nisi post experientiam emendationis, vel post exhibitum extraordinarium aliquod signum suæ dispositionis. Et quandò agitur de occasione proxima, fortiter se gerat sinè ullo personarum respectu in differenda absolutione, quòusque pœnitens occasionem removeat, quandò actu existit, ùt explicavimus n. 64. Et si occasio est necessaria, saltèm quòusque è proxima evadat remota adhibendo media sibi assignata.

181. Speciali modo sit inflexibilis in deneganda

absolutione sponsis, qui secum conversantur; sicùt et genitoribus, qui id permittunt: neque credat illis asserentibus, nullum inesse malum; hoc enim est moraliter impossibile, ùt docet experientia.

182. IX. Deneget quoque absolutionem illis, qui volunt ad aliquem Ordinem sacrum ascendere, dum adhùc sunt aliquo vitioso habitu irretiti. Nisi viderit, illos adeptos esse bonitatem positivam ad hunc gradum necessariam, ùt dictum est n. 79.

X. Caveant etiàm, et diligenter caveant, ne dissuadeant aliquem adolescentem à vocatione religiosa propter humanos respectus; quod excusari non potest à peccato mortali, ùt docet S. Th. Quodlib. 3 art. 14. Oh quot Confessarii imperiti sinè ullo scrupulo abstrahunt juvenes à vocatione ad statum magis perfectum, nullâ aliâ ratione ducti, quàm ut placeant eorum propinquis, asserendo, filios teneri præstare obedientiam genitoribus! Docent communiter Doctores cum S. Thoma, in electione statûs unumquemque frui suâ libertate: et magis quàm genitoribus præstandam esse obedientiam Deo vocanti. È contrariò advertat Confessarius, quod ipse nequeat absolvere quosdam alios, qui sinè vocatione vellent ad Ordines sacros ascendere. Vide Librum 6 n. 803.

183. XI. In excipiendis Sacerdotum Confessionibus reverenter se gerat; sed gerat se etiàm fortiter in faciendis debitis correctionibus, et in deneganda absolutione, quoties oportet. Et Sacerdotem parùm meticulosæ conscientiæ non omittat interrogare præcipuè circà hæc tria. 1 Utrùm distulerit celebrationem Missarum per mensem, si fuerint Missæ Mortuorum, et per duos, si fuerint vivorum: hoc enim non excusatur à peccato gravi (vide lib. 6 n. 317. Qu. II.) 2. Utrùm celebraverit festinanter; impendens enim in Missæ celebratione minùs, quàm horæ quadrantem, etiàmsi esset Missa votiva BB. Virginis, aut Mortuorum, nec etiàm excusabitur à culpa gravi (l. 6 n. 400), quoniam tali temporis spatio non poterit non deesse notabiliter cæremoniis, aut saltèm convenienti earum-

dem gravitati tàm necessariæ ad venerationem tanti hujus Sacrificit. 3. Utrùm satisfecerit obligationi divini officii, præcipuè si est Beneficatus. Non omittat etiàm insinuare, ut se habilitet juxtà suam capacitatem ad lucrandum Deo animas, ut celebret Missam cum debita præparatione, et gratiarum actione, ut incumbat orationi mentali, sinè qua difficillimè bonus erit Sacerdos.

184. XII. In materia restitutionis ordinariè non absolvat pœnitentem, nisi priùs, cum possit, restituerit rem ablatam. Nihilominùs advertat, multos excusari à restitutione ratione præscriptionis cum bona fide. Et hîc notandum. 1. Bona mobilia, quandò adest titulus præsumptus, præscribi spatio trium annorum; immobilia verò spatio decem annorum *inter præsentes*, et viginti *inter absentes*. 2. Probabile esse, præfatam præscriptionem valere in foro conscientiæ, etiàm in illis locis, in quibus in foro externo non viget lex præscriptionis, ùt in Regno nostro, ob difficultatem probandi bonam fidem. Excipiendæ verò sunt præscriptiones illæ, quæ expressè prohibentur aliquâ lege Municipali, ùt ex. c. in Regno nostro reprobatur præscriptio hæredis, quoties testator malâ fide possederit. Videantur aliæ doctrinæ circà præscriptionem relatæ in Morali (lib. 3 ex n. 504, usque ad 517).

185. XIII. Si pœnitens aliquam acceperit injuriam, propter quam inimicus sit inquisitus in Curia, non absolvat illum, (ordinariè loquendo) nisi priùs in scriptis fecerit remissionem. Videatur præsens Praxis n. 38.

186. XIV. Quandò prævidet, monitionem non profuturam, et pœnitens est in bonâ fide, illam omittat: præsertim quandò agitur de nullitate Matrimonii jam contracti. Excipienda tamen est obligatio denunciandi Confessarios sollicitantes in materia turpi, quoniam Confessariis directè est injunctum præceptum imponendi omnibus sollicitatis hanc obligationem. Vide Praxim n. 8. 9 et 12.

187. XV. Curet, ut omnes in Confessione eliciant

actum contritionis, nisi certè præsumat, pœnitentem jam ritè fecisse : nec omittat præbere illis motiva attritionis, et contritionis eo modo, quo annotavimus n. 10. Et speciali modo advertat, si pœnitens venerit indispositus, teneri Confessarium, quantùm fieri potest, eum disponere ad absolutionem, Vide n. 7, in fine.

188. XVI. Non absolvat pœnitentes illos, qui afferunt tantummodò peccata venialia, sed habituata; nisi cognoscat illos verè pœnitere, et proponere emendationem saltèm de aliquo ex illis; aut si non ponant pro materia aliquod peccatum gravius vitæ prioris, ùt notavimus n. 77. Oh quot Confessiones invalidæ (quæ in se vera sunt sacrilegia) fiunt in hoc ob Confessariorum negligentiam!

189. XVII. Illas tantummodò pœnitentias injungat, quas judicaverit facilè à pœnitentibus adimplendas, ùt diximus n. 11. Sed curet, ut illæ sint medicinales, ùt essent, frequentia Sacramentorum : visitationes : commendare se Deo manè, et vesperè; lectio alicujus libri spiritualis : adscribere se alicui Congregationi, et similia.

190. XVIII. Personis devotis, quæ frequentant Sacramenta, non omittat insinuare usum orationis mentalis, exigendo indè rationem de ea, vel saltèm interrogando, utrùm illam fecerint. Adhibendo hanc minimam diligentiam quisque Confessarius poterit multas animas sanctificare. Nec sit renitens in concedenda Communione frequenti, quoties cernit aut prudenter existimat, pœnitentem fructum ex ea percepturum.

191. XIX. Scrupulosis personis insinuet antè omnia obedientiam, illisque semper inculcet, quod obediendo sint futuræ securæ; inobediendo verò exposituræ se periculo damnationis. Viriliter semper et rigidè exigat obedientiam, intrepidè semper loquendo; quia si cum timore loquetur, illas pejùs, quàm anteà confundet. Det illis regulas generales ad dubia sua deponenda, quemadmodùm cuique magis expediet : e. g. Illi, qui semper dubitat de transactis confessionibus,

etiàm graviter peccat Parochus, ùt ajunt communiter Doctores, si per se, vel per aliam idoneam personam (quoties ipse fuerit legitimè impeditus, ùt habetur in Concilio Tridentino sess. 5 c. 2,) omiserit docere saltèm in substantia suos parœcianos, pueros, et adultos, qui ea ignorant. Undè quoties ipse videt patres, aut dominos non curantes mittere filios, aut servos ad doctrinam, tenetur apprehendere media opportuna apud Episcopum, qui, ut habetur in Tridentino sess. 25 cap. 3, potest cogere genitores etiàm per Ecclesiasticas censuras. Parochi probi retinent notam puerorum, ut sciant eos, qui desunt. Imò dicit Croix l. 2 q. 149 et l. 3 p. 1 n. 767, si extent personæ aliquæ rudes, quæ nequeunt ad Ecclesiam venire, ex eo, quia debent custodire domos, aut greges; si illæ existant in gravi necessitate spirituali, debet Parochus privatim accedere ad eas instruendas *cum quantocumque suo incommodo*, ùt loquitur idem auctor. Saltèm, quandò hoc difficillimum esset ob magnum numerum harum rudium personarum, procuret, ut examinentur et instruantur tempore præcepti Paschalis, vel quandò veniunt pro susceptione Sacramenti Confirmationis, vel Matrimonii. Operæ quoque pretium est, ut Parochus exploret magistros, et magistras, ut benè instruant pueros, et puellas circà doctrinam, et media benè vivendi in sancto Dei timore.

197. II. Parochus tenetur per se ministrare Sacramenta, quoties parœciani justè ea exposcunt. Et si fortè œconomum constituerit, ejus vitam, et scientiam diligenter examinet; aliàs omnium inconvenientium, quæ posteà evenient, ipse Deo redditurus est rationem. Insuper tenetur assistere morientibus, nisi adsit alius idoneus. Peccatoribus autem habituatis morientibus specialem tenetur præstare assistentiam, quoniam isti existunt in gravi necessitate ejus assistentiæ. Et circà Extremam Unctionem, attendat id, quod habetur in Catechismo Romano (part. 2 cap. 6 n. 9.) *Gravissimè peccant qui illud tempus ægrotos ungendi observare solent, cum jam omni salutis spe amissâ, vitâ,*

et sensibus carere incipiant. Tenetur quoque inquirere, utrùm sui subditi præcepto Paschali satisfecerint, Barb. de Off. Par. c. 2 n. 7 et Segneri Par. Instr. c. 23. Et diligentissimè caveat, ne umquàm committat cuicumque Clerico schedulas Communionis.

198. III. Cavere quoque debet Parochus, ne concedatur habitus clericalis illis pueris, aut adolescentibus, qui moribus suis non præseferunt indolem ecclesiasticam. Diligenter posteà erudire debet circà statum Ecclesiasticum Clericos suos jam habitum deferentes; aliter illi sinè instructione relicti, et moribus depravatis, aut per fas, aut nefas ad Ordines non sinè magno suæ urbis scandalo, et detrimento ascendent. Prætermitto hîc loqui de maxima ratione, quam Deo reddituri sunt Parochi illi, qui exhibent testimoniales Ordinandis, quos ipsi noscunt indignos, aut exhibent illas priusquàm se reddant securos, prævià diligenti inquisitione, de ordinandorum bonitate.

199. IV. Tenetur Parochus inquirere de iis, qui vivunt in peccato lethali, ut eos corrigat: de inimicitiis, et scandalis præsertim inter sponsos, ut quantùm possibile est, illis afferat remedium. Inquit S. Th. (2 2 qu. 33. a. 2 ad 4): *Qui habet spiritualiter curam alicujus, debet eum quærere ad hoc, quod eum corrigat de peccato.* Et quandò scandalum est alicujus personæ potentis (et præcipuè Sacerdotis) cui ipse non valet remedium afferre, debet saltèm de hoc Episcopum certiorare pro remedio opportuno: et ob quemcumque respectum, aut timorem hoc non potest omittere. Bonus pastor tenetur dare vitam pro ovibus suis.

200. V. Curet, ne sponsalia celebrentur multò priùs, quàm celebretur matrimonium: perfectis enim sponsalibus, toto tempore, quod nuptias præcedet, tàm sponsi, quàm eorum genitores in mortali peccato existent.

201. VI. Quandò in aliqua urbe cernuntur notabilia inconvenientia, quibus Parochus nequit afferre remedium, ipse tenetur omnem curam adhibere ad Missionem obtinendam. Et semper expediens erit, ut

jubeat ampliùs non confiteri, nisi peccata illa, quæ certò sciat fuisse peccata mortalia, et certò etiàm sciat numquàm se confessum esse. Et circà hoc Confessarius constantissimè se gerat, numquàm audiendo, si non obediat; si enim Confessarius aliquando cedat, pœnitens numquàm curabitur. Quidam Confessarii maximam hujusmodi animabus causantur perniciem, eas audiendo. Alicui verò timenti, ne singulæ suæ actiones sint peccata, imponat, ut vincat scrupulum, et liberè operetur, quoties non advertat, certum esse peccatum.

192. XX. In seligendis opinionibus, quandò agitur de subtrahendo pœnitente à periculo peccati formalis, Confessarius non rarò uti debet opinionibus benignioribus, quantùm christiana prudentia permittit. Quandò verò aliqua opinio reddit magis proximum periculum peccati formalis, tunc omninò suadere debet opinionem rigidiorem. Dico suadere, quia quandò opinio est probabilis, et pœnitens vult eam sequi, non potest illi absolutionem denegare ob jus certum, quod ille acquisivit per confessionem jam factam suorum peccatorum.

193. XXI. In audiendis Confessionibus mulierum, illisque pertractandis, adhibeat eam austeritatem, quæ conveniens est secundùm prudentiam; et ideò recuset munuscula, effugiat familiaritatem, et omnia alia, quæ possunt esse causa adhæsionis. Ob aliquam circà hoc negligentiam, oh quot Confessarii et suas, et pœnitentium animas perdiderunt!

194. XXII. Sit humilis, nec de sua doctrina præsumat; undè frequenter oret Deum ob merita Jesu Christi, et præsertim in casibus dubiis, ut velit sibi lucem ad benè solvenda dubia impertiri: *Invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ*, Sap. 7 v. 7. Et ideò Confessarius, qui orationem non facit, difficiliter rectè incedet; et in dubiis magis implicatis, aut majoris consequentiæ non omittat consulere alios viros doctos, et majoris experientiæ. Præsertim ità se gerat in directione alicujus animæ elevatæ, et quæ à Deo aliquibus gratiis supernaturalibus sit donata, quandò

ipse in hac materia est parùm expertus. Aliquos, qui scientiam mysticam vix primoribus labris degustârunt, pudet ab aliis consilium petere : non ità se gerunt verè humiles ; hi non modò consilium petunt, imò et à pluribus petunt quoties oportet : sed etiàm nullam omninò sentiunt difficultatem præcipiendi hujusmodi animabus, ut se conferant, ob directionem, ad magistros magis peritos : vel saltèm, ut illorum subeant judicium. Has verò animas Confessarius numquàm audiat diebus festivis, sed tunc det locum magis indigentibus, et præcipuè pauperibus campestribus.

§. II. *Monita ad Parochos.*

195. Expedit hîc breviter annotare quasdam particulares Parochorum obligationes circà curam suarum ovium.

196. I. Parochus tenetur eas instruere circà fidei mysteria, et res alias ad salutem necessarias, ùt sunt. 1. Quatuor mysteria principalia; scilicet quod existat unus Deus, qui est omnipotens, sapientissimus, creator, et Dominus omnium, misericors, et amabilior quocumque bono; et præcipuè quod tàm bonorum, quàm malorum sit justus remunerator; insuper mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis, et mortis Jesu Christi. 2. Sacramenta necessaria, ùt Baptisma, Eucharistia, Pœnitentia, et alia, saltèm quandò sunt suscipienda. 3. Symboli articuli, inter quos præsertim virginitatis Mariæ Sanctissimæ; sessio Jesu Christi ad dexteram Patris, scilicet, quod ipse in cœlis sedeat cum Patre in gloria coæquali : resurrectio corporum in judicio finali faciendo à Christo Domino : unitas Romanæ Ecclesiæ, in qua sola reperitur animæ salus; et deniquè æternitas paradisi et inferni. Quæ omnia unusquisque fidelis tenetur scire sub gravi. 4. Præcepta Decalogi, et Ecclesiæ. 5. *Pater noster, et Ave Maria*, et actus fidei, spei, amoris, et contritionis. Sicuti graviter peccat ille, qui scire hæc negligit (quæ sciendà sunt non modò, in quantùm ad nomina, sed etiàm in quantùm ad sensum), ità

etiàm graviter peccat Parochus, ùt ajunt communiter Doctores, si per se, vel per aliam idoneam personam (quoties ipse fuerit legitimè impeditus, ùt habetur in Concilio Tridentino sess. 5 c. 2,) omiserit docere saltèm in substantia suos parœcianos, pueros, et adultos, qui ea ignorant. Undè quoties ipse videt patres, aut dominos non curantes mittere filios, aut servos ad doctrinam, tenetur apprehendere media opportuna apud Episcopum, qui, ut habetur in Tridentino sess. 25 cap. 3, potest cogere genitores etiàm per Ecclesiasticas censuras. Parochi probi retinent notam puerorum, ut sciant eos, qui desunt. Imò dicit Croix l. 2 q. 149 et l. 3 p. 1 n. 767, si extent personæ aliquæ rudes, quæ nequeunt ad Ecclesiam venire, ex eo, quia debent custodire domos, aut greges; si illæ existant in gravi necessitate spirituali, debet Parochus privatim accedere ad eas instruendas *cum quantocumque suo incommodo*, ùt loquitur idem auctor. Saltèm, quandò hoc difficillimum esset ob magnum numerum harum rudium personarum, procuret, ut examinentur et instruantur tempore præcepti Paschalis, vel quandò veniunt pro susceptione Sacramenti Confirmationis, vel Matrimonii. Operæ quoque pretium est, ut Parochus exploret magistros, et magistras, ut benè instruant pueros, et puellas circà doctrinam, et media benè vivendi in sancto Dei timore.

197. II. Parochus tenetur per se ministrare Sacramenta, quoties parœciani justè ea exposcunt. Et si fortè œconomum constituerit, ejus vitam, et scientiam diligenter examinet; aliàs omnium inconvenientium, quæ posteà evenient, ipse Deo redditurus est rationem. Insuper tenetur assistere morientibus, nisi adsit alius idoneus. Peccatoribus autem habituatis morientibus specialem tenetur præstare assistentiam, quoniam isti existunt in gravi necessitate ejus assistentiæ. Et circà Extremam Unctionem, attendat id, quod habetur in Catechismo Romano (part. 2 cap. 6 n. 9.) *Gravissimè peccant qui illud tempus ægrotos ungendi observare solent, cum jam omni salutis spe amissâ, vitâ,*

et sensibus carere incipiant. Tenetur quoque inquirere, utrùm sui subditi præcepto Paschali satisfecerint, Barb. de Off. Par. c. 2 n. 7 et Segneri Par. Instr. c. 23. Et diligentissimè caveat, ne umquàm committat cuicumque Clerico schedulas Communionis.

198. III. Cavere quoque debet Parochus, ne concedatur habitus clericalis illis pueris, aut adolescentibus, qui moribus suis non præseferunt indolem ecclesiasticam. Diligenter posteà erudire debet circà statum Ecclesiasticum Clericos suos jam habitum deferentes; aliter illi sinè instructione relicti, et moribus depravatis, aut per fas, aut nefas ad Ordines non sinè magno suæ urbis scandalo, et detrimento ascendent. Prætermitto hîc loqui de maxima ratione, quam Deo reddituri sunt Parochi illi, qui exhibent testimoniales Ordinandis, quos ipsi noscunt indignos, aut exhibent illas priusquàm se reddant securos, prævià diligenti inquisitione, de ordinandorum bonitate.

199. IV. Tenetur Parochus inquirere de iis, qui vivunt in peccato lethali, ut eos corrigat: de inimicitiis, et scandalis præsertim inter sponsos, ut quantùm possibile est, illis afferat remedium. Inquit S. Th. (2 2 qu. 33. a. 2 ad 4): *Qui habet spiritualiter curam alicujus, debet eum quærere ad hoc, quod eum corrigat de peccato.* Et quandò scandalum est alicujus personæ potentis (et præcipuè Sacerdotis) cui ipse non valet remedium afferre, debet saltèm de hoc Episcopum certiorare pro remedio opportuno: et ob quemcumque respectum, aut timorem hoc non potest omittere. Bonus pastor tenetur dare vitam pro ovibus suis.

200. V. Curet, ne sponsalia celebrentur multò priùs, quàm celebretur matrimonium: perfectis enim sponsalibus, toto tempore, quod nuptias præcedet, tàm sponsi, quàm eorum genitores in mortali peccato existent.

201. VI. Quandò in aliqua urbe cernuntur notabilia inconvenientia, quibus Parochus nequit afferre remedium, ipse tenetur omnem curam adhibere ad Missionem obtinendam. Et semper expediens erit, ut

quandoque advocet etiam aliquos Presbyteros externos pro bono animarum verecundiorum : et multò magis si ad suum oppidum non solet Concionator quadragesimalis accedere ad audiendas confessiones : Parochus verò ille, qui rejicit Missiones, magnam ingerit suspicionem suæ probitatis.

202. VII. Non modò Parochus debet auferre malum, sed etiàm bonum promovere, quemadmodum faciunt omnes boni pastores, qui numquàm omittunt exhortari ad frequentiam Sacramentorum, et Congregationum, ad visitandum Sanctissimum Sacramentum, et divinam Matrem : ad Novenas, ad associationem Venerabilis, quandò datur tamquàm Viaticum, et antè omnia ad orationem mentalem, de qua in §. III. ubi exponemus praxim, et methodum facilem, quæ parochis, et Confessariis poterit inservire ad cæteros in ea erudiendos.

203. VIII. Parochus tenetur ad concionandum diebus Dominicis, et festis principalioribus; ex quo Doctores (vide l. 3 n. 269 et 360.) affirmant, graviter peccare Parochum, qui per mensem continuum, aut per tres menses discontinuos concionari omittit, exceptis duobus mensibus, quibus permittit, Trid. Parochis, ex justa causa ab Episcopo approbanda, posse licitè abesse. Et hîc notandum est, Trident. (sess. 5 c. 2 de Ref.) præcepisse, ut Parochi gregem suum verbo divino pascant, sermones faciles pro ejus captu habentes, quò possit populus capere, quæ illi concionantur : cum enim expertum habetur, fidem, sicùt ipsa diffunditur prædicatione, ità per eamdem conservari (*fides ex auditu*), parvæ utilitati erunt populis eæ conciones; quæ similes non erunt illi concionandi rationi, quam tenuerunt Christus, et Apostoli, qui prædicabant non in *persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritûs, et veritatis*, ùt Apostolus ait. Ideoque jure merito V. P. Magister Avila non Jesu Christi ministros, sed proditores appellabat eos, qui inanis gloriæ cupiditate conciones habent. Et P. Gaspar Sanctius ajebat, his nul-

los esse crudeliores in Ecclesiam Dei insectatores, dum sic concionando causa sunt, cur pereant multæ animæ, quæ, si illis juxtà Apostolorum normam prædicaretur, utique salvæ fierent. Verba inania, periodos sonoros, descriptiones inutiles, dicebat S. Franciscus Salesius, esse pestem concionis, cujus unius finis esse debet, auditorum voluntates ergà bonum movere, non autem intellectum inutiliter pascere. Experientiâ jam docemur, per hujusmodi conciones tot figuris, et tropis, et dicendi fucato artificio adornatas, animas ad bonam frugem non redire, quia auxilium suum Deus vanitati non confert. Et hoc omnium concionatorum gratiâ, qui ex vanitate concionantur, dictum sit, sed potissimùm eorum, qui curam animarum habent, quibus Tridentinum loco citato sic præscribit: *Archipresbyteri quoque, Plebani, et quicumque Parochiales.. curam animarum habentes ecclesias quocumque modo obtinent per se (vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltèm Dominicis, et festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua, et earum capacitate pascant salutaribus verbis.* Notentur illa verba, *pro earum capacitate;* undè certè Concilio contraveniunt illi Pastores, qui sublimi stylo utuntur populi audientis capacitatem excedente.

204. Hìc quoque juvat animadvertere quædam magnâ consideratione digna, quæ parochus, conciones habens, populo sibi commisso inculcare debet. Et 1. quod ad emendationem non sufficiat proponere peccata vitare, sed etiàm debeant occasiones peccandi removeri. Et loquendo de sponsis, qui domos sponsarum frequentant, dicat tàm ipsos, quàm illarum parentes, qui hoc permittunt, non posse absolvi, nisi præfatas occasiones auferant.

205. Insistat 2, in homines, qui cauponas frequentant, eis patefaciendo plurima peccata, quæ ibi præter ebrietates committi solent, blasphemias nempè, contentiones, scandala, obscœnitates, discordias cum domesticis, defraudationes victûs familiæ, etc.

206. Increpet 3, atque invehatur sæpè contra vitium

(quod est generale, præcipuè in campis, et in officinis) inhonestè loquendi: et tantò magis, si hæc verba inhonesta proferantur coram pueris, puellis, aut personis diversi sexûs. Ob hos turpes sermones, quot pueri perversi fiunt? Et de hoc admoneat parentes, dominos, et opifices officinarum, ut vigilantes sint in corripiendis, et castigandis filiis, aut famulis, qui hos sermones effutiunt, præcipuè messis et vindemiæ temporibus.

207. Insistat 4, in ostendendo sacrilegii enormitatem, quod committunt illi, qui confitentur, et communicant, aliquod peccatum propter erubescentiam reticentes. Et ut horrorem concipiant adversùs tantum scelus, curet sæpè narrare aliquod formidabile exemplum ex illis, qui erubescentes de aliquo peccato, sacrilegè confessi sunt; et ad hoc potest uti præcipuè illo libello P. Vega, cui titulus: Casi della Confessione, etc.

208. Sæpè insinuet 5, necessitatem doloris, et propositi ad Confessionem requisitorum, etiàm pro venialibus: exhortans, ut nemo ad absolutionem recipiendam accedat, nisi saltèm de aliquo peccato veniali eorum, de quibus se accusat, verum habeat dolorem; aut nisi exponat pro materia certa aliquod peccatum vitæ præteritæ, jam aliàs confessum, cujus verè se pœnitet, ut valida sit confessio. Et quoniam rudes parùm intelligunt, qualis debeat esse dolor, sæpè ostendat, quod pœnitentes, ut validè confiteantur (sivè contritionis, sivè attritionis sit dolor) debeant eam concipere displicentiam de suo peccato, ut illud odio habeant, et abhorreant plus quàm cætera mala.

209. Hortetur 6, in iracundiæ motibus, loco blasphemiarum, aut imprecationis assuescant dicere: *Maledictum sit peccatum meum, maledictus sit Dæmon;* aut dicere, *Maria SS. adjuva me. Domine concede mihi patientiam.*

210. Inducat 7, in horrorem superstitionis, aut vanarum observantiarum, quæ in usu sunt apud plures ad finem morbo medendi, aut latrones dignoscendi:

211. Instet 8, In parentes, ut in filios animadvertant, præcipuè cum sunt pueri, tunc quandò blasphemant, aut furantur, etc. Item ut invigilent ad observandum, et inquirendum, quibuscum illi versentur; et interdicat eis versari cum pravis sociis; et cum personis diversi sexûs. Item, ut filios non admittant in lecto suo ad cubandum; aut enim sunt nimis parvuli, et timetur, ne illi suffocentur; aut grandiores, ut si sextum annum jam excesserint, et timetur, ne illis aliquod præbeatur scandalum. Et tantò minùs permittant simùl dormire pueros, et puellas.

212. Moneat 9, jugiter suos parochianos, ut internas tentationes, (præcipuè contra castitatem) superent, invocando nomina sanctissima Jesu, et Mariæ; hoc enim est maximum contra tentationes remedium.

213. Moneat 10, jugiter quoque, ut si quis in peccatum mortale labatur, statim conteratur cum proposito quantocius confitendi, quò amissam gratiam recuperet; et hanc dæmonis fraudem ab eis eripiat, Deo idem esse unum, àc duo peccata remittere; nam potest contingere, quod Deus post unum peccatum ad pœnitentiam expectet, post secundum verò eos derelinquat.

214. Doceat 11, actus, in quibus quisque manè, de die et vesperè se exercere debeat; et ut hos in promptu habeat, breviter illos hic describimus. — Actus faciendi manè: Signet se signo crucis, et posteà dicat I. *Te adoro, Domine Deus, et ago tibi gratias de omnibus beneficiis in me collatis, et præcipuè, quia hac nocte me custodire dignatus es.* II. *Amo te ex toto corde, et quidquid mihi hodiè patiendum contigerit, et quidquid faciam, tibi offero in unione operationum, et cruciatuum Jesu, et Mariæ; cum intentione lucrandi omnes indulgentias, quotquot possum, in animarum Purgatorii suffragium.* III. *Propono evitare hodiè quodlibet peccatum, ac omnem occasionem; et obsecro te propter amorem Jesu Christi, ut concedas mihi perseverentiam. Propono, præcipuè in rebus adversis, obsequi voluntati tuæ, dicendo semper: Domine, fiat voluntas tua. Jesu mi, ne re-*

moveas hodiè manus tuas à me. Maria sanctissima, custodi me : Angele custos, et sancti Advocati, præsto mihi estote. Deindè recitet *Pater, Ave, et Credo*, et ter Ave puritati Mariæ sanctissimæ. — Cum laborare incipit dicat : *Domine Jesu, in unionem perfectissimorum operum tuorum commendo tibi hoc opus meum, secundùm tuam voluntatem regendum.* — Antè comestionem : *Benedic, Domine, cibum istum, et me quoque, ut in comedendo nullum committam defectum, et hoc totum sit ad gloriam tuam.* — Post comestionem : *Ago tibi gratias, quod bona tribueris mihi inimico tuo.* — Ad sonitum horologii : *Jesu mi, amo te; ne permittas me offendere te.* — Si urget aliqua tentatio, replicet *Jesus, et Maria.* — Si lapsus sit in aliquod peccatum : *Deus meus, me pœnitet offendisse te, nolo amplùs hoc facere.* — Et si peccatum fuerit grave, statim confiteatur. Vesperi, dum cubitum se confert, agat gratias de bonis sibi collatis. Examinet conscientiam, et posteà eliciat actum doloris. Deindè eliciat actus christianos, quorum exemplum habebis infrà n. 286. Hortetur omnes matres, ut quotidiè hos actus practicari faciant à filiis suis. Prætereà ostendat, parentes teneri operam dare, ut filii Sacramenta frequentent; nam si ad ea frequenter non accedunt, facilè Dei gratiam perdunt; et parentes huic damno prospicere debent. Insuper eosdem moneat, quod peccent, si, causâ justâ non accedente impediant filios, quominùs Matrimonio conjungantur, aut eos invitos ad Matrimonium cogant (Vide l. 6 n. 849 v. Conveniunt ad VI.) Sicùt contrà peccant filii, qui parentibus justè invitis, Matrimonia ineunt. (l. 6 dict. n. 849.)

215. Item 12 cum pro comperto habeatur, ùt suprà ostensum est, quod Parochus nedum teneatur ad mala impedienda, sed etiàm ad bonum promovendum, populum hortetur ad quotidianam Sanctissimi Sacramenti, ac B. Mariæ Virginis visitationem. Hæcque visitatio potest fieri vespere ab ipso in communi, unà simùl cum populo sibi commisso, designando horam populo magis accommodam, proùt usus in multis re-

gionibus cum magno fructu introductus est. Et hortetur, ut quibus commoditas Ecclesiam adeundi non est, domi eam faciant. Præ cæteris insinuet hominibus, ut frequentent Congregationem. Et omnibus, ut ut sæpè communicent, præcedente debitâ animi præparatione, et gratiarum actionibus eam consequentibus, per exercitium actuum fidei, charitatis, oblationis, et petitionis, eos docendo practicum modum, quo hi actus fieri debeant.

216. Invigilet 13. ut sæpè reddat suas oves ergà devotionem Mariæ Virginis studiosas, declarando, quanta sit potentia, et misericordia hujus divinæ Matris in suis devotis adjuvandis. Ideoque insinuet, ut in communi cum familia quotidiè recitent quinque decades Rosarii, ut Sabbato jejunent, et celebrent Novenas in festivitatibus nostræ Dominæ, quas ipse ab altari annuntiet, quotiescumque illæ incident. Valdè laudabile erit, si in Sabbato ille conciunculam faciat de B. Virgine, semper narrando aliquod exemplum, et semel in anno celebrando Novenam aliquam solemnem nostræ Dominæ cum sermone, et expositione SS. Sacramenti; et ad hoc uti posset inter cæteros illo libro, quem ego ad hunc finem typis dedi, cui titulus, Glorie di Maria, ubi congestas reperiet materias, et exempla. Felix ille Parochus, qui suos parochianos fervidos tenet in Beatissimæ Virginis devotione; nam illi cum ejusdem Virginis auxilio vitam morigeram ducent, et ipse in vitæ exitu ipsam fidelem, et potentem Advocatam habebit. Deniquè insinuet antè omnia, ut assuescant sæpiùs se Deo commendare, ab eo sanctam perseverentiam per merita Jesu Christi, et Mariæ postulantes. Sæpiùs quoque prædicet, gratias, et præcipuè perseverantiæ donum non concedi nisi petentibus; *Petite, et accipietis*. Notamque faciet illam promissionem Jesu Christi, quidquid à Patre postulabimus in nomine ejus, id omne Patrem daturum nobis: *Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis* (Joann. 16. 23.) Insinuet etiàm orationis mentalis usum, et curet in Ecclesia cum populo quo-

tidie, aut saltèm diebus festivis, ut illa fiat; docendo etiàm modum, quem domi in ea facienda tenere possint; ideoque hîc subjungitur sequens instructio, in quâ exponitur necessitas, et modus practicus orationis mentalis.

§ III. *Brevis Praxis orationis mentalis.*

217. Non est dubitandum, quin ex considerationis veritatum æternarum defectu, mundus peccatis scateat, et infernus animabus repleatur; *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde. Jerem.* 12. 11 Et contrà, ait Spiritus Sanctus, eum, qui sæpè mortem, judicium, et æternitatem memoratur, à peccatis liberari: *Memorare novissima tua, et in æternum non peccabis. Eccli.* 7. 40. Quidam auctor dicit; quod si à damnatis sciscitaretur: *Cur vos in inferno estis?* Major eorum pars responderet: *Nos hîc sumus, quia infernum non cogitavimus.* Ait S. Vincentius à Paulo, quod, si peccator missionem, aut exercitia spiritualia audiret, et non converteretur, miraculo id tribuendum esset. Jam in oratioue mentali Deus est, qui loquitur: *Ducam eum in solitudinem, et loquar ad cor ejus.* Oseæ 2 14. Deus utique omni concionatore meliùs loquitur. Omnes Sancti per orationem mentalem sancti facti sunt. Et experientiâ scimus, quod, qui orationi mentali dant operam, difficulter in peccata mortalia decidant, et si casu aliquandò in ea labuntur, orationi insistendo, statim resipiscant, et ad Deum redeant. Oratio mentalis, et peccatum simùl consistere nequeunt. Ajebat quidam servus Dei, quod multi recitent Rosarium, Officium Virginis Mariæ, jejunent, et in peccatis vivere pergant; sed qui orationem non intermittit, impossibile est, ut in Dei offensa vitam prosequatur ducere; aut enim orationem omittet, aut à peccatis cessabit. Sed si orationem non omittet, non solùm peccata relinquet, sed à creaturis amorem suum removebit, et ad Deum convertet. *In meditatione mea exardescet ignis.* Ps. 38, 4.

Oratio est fornax, ubi animæ accenduntur in divinum amorem.

218. Loquendo de loco, ubi oratio facienda sit, magis proprius locus est Ecclesiá; sed illis, qui illùc ire aut ibi morari nequeunt, quisque locus erit orationi aptus, sivè sint demus, sivè villæ. Etiàm iter, et labor orationi non disconveniunt, cum etiàm tunc possit mens in Deum elevari. Quot rusticulæ, cum eis nihil temporis nec loci supersit laborando, iter agendo suam faciunt orationem? Quærenti enim Deus in omni loco, et in omni tempore inveniri se facit.

219. Quòad tempus, aptius erit tempus matutinum. Bonum non habebunt exitum, quæ in die fiunt, cum manè orationem suam quisque facere neglexit. Orationi propriè bis in die vacari deberet, manè, et vesperi; sed cum vesperè commoditas non est, fiat saltèm manè. Ajebat V. P. D. Carolus Carafa piorum Operariorum fundator, unum actum amoris cum animi fervore manè in oratione factum, sufficere ad retinendam animam in suo fervore per totum diem. Quòad tempus autem quod in oratione insumendum erit, Parochus, aut Confessarius pro sua prudentia se dirigat Certum est, ut ad perfectionis gradum sublimem perveniatur mediæ horæ spatium non esse sufficiens. Cæterùm satis erit hoc tempus pro incipientibus; quos sedulò moneat, ne orationem omittant cum tempus desolationis advenerit. Observetur, quod dictum est n. 125. Sed progrediamur ad modum practicum orationis, quem docere decet. Oratio tribus constat partibus, præparatione, meditatione, et conclusione. In præparatione tres continentur actus, quibus se exercere debet, *fidei* nempè per præsentiam Dei, *humilitatis*, *et supplicationis* divini luminis. Dicendo 1. *Deus mi, credo, te mihi esse præsentem, et in mei nihili abysso demersus majestatem tuam adoro.* 2 *Domine, propter peccata mea nunc ego in Inferno cruciandus essem; me pœnitet offendisse te, per pietatem tuam mihi parce.* 3. *Pater æterne propter Jesum, et Mariam præbe mihi lucem tuam in hùc oratione, ut ab ea fruc-*

tum percipiam. Deindè dicatur semel salutatio Angelica Mariæ SS. ut ipsa hanc impetret lucem, et semel *Gloria Patri* S. Josepho, Angelo custodi, et S. Patrono. Hi actus fiant cum animi attentione, sed breviter, et statim progrediatur ad meditationem.

220. Circà meditationem, juvat illum, qui legere scit, uti aliquo libro, sistendo ubi sentiat animum suum moveri. Ait S. Franciscus Salesius, in hac re debere nos apes imitari, quæ tamdiù morantur super uno flore, usquedùm totum mel extraxerint, et posteà ad alium meant. Qui autem legere nescit, meditetur Novissima, Dei beneficia, et antè omnia vitam, et passionem Jesu Christi: hæc (ait S. Franciscus Salesius nobis debet esse nostra meditatio ordinaria. Oh quàm excellens liber est passio Christi animabus devotis? ibi meliùs, quàm in quolibet libro percipitur peccati malitia, et Dei amor ergà hominem. Quædam imago Redemptoris semel quondam allocuta est Vener. Fr. Bernardum à Corlione, qui ab illa scire petiit, an vellet, ut ipse legere disceret? et Crucifixus respondit: *Quid tua legere refert? Quid tibi libri? Ego sum liber tuus, hic tibi sufficit.*

221. Oportet autem advertere, orationis mentalis profectum non solùm, nec tàm consistere in meditatione, quàm in affectibus faciendis, in supplicando, et in deliberandis agendis: et hi sunt tres meditationis fructus ùt suprà innui n. 123. Igitùr postquàm aliquam æternam veritatem quis meditaverit, et postquàm Deus cor ejus allocutus fuerit, oportet, ut ipse suo corde Deum alloquatur, eliciendo affectus, ùt sunt actus fidei, aut actionis gratiarum, adorationis, laudis, humilitatis, et præ cæteris amoris, et contritionis, qui etiàm est actus amoris. Amor est illa catena aurea, quæ astringit animam cum Deo. Quilibet actus amoris est thesaurus: per quem certi efficimur de Dei amicitia: *Infinitus enim thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei. Sap.* 7, 14. *Ego diligentes me diligo. Prov.* 8, 17. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo. Jo.* 14, 21. *Charitas ope-*

rit multitudinem peccatorum. 1. *Pet.* 418. Observetur id, quod in Opere morali dictum est circà hoc l. 6 n. 442. Ven. sorori Mariæ Crucifixæ visa fuit ingens quædam flamma, in quam, cum projectæ fuissent quædam paleæ, statim visæ fuerunt consumi: et hâc visione ei ostensum fuit, quod per unum actum amoris auferantur, atque consumantur in anima omnes culpæ commissæ. Accedit id, quod docet S. Thomas, nempè, quemlibet actum amoris mereri unum gradum gloriæ æternæ. *Quilibet actus charitatis meretur vitam æternam.* Actus autem charitatis sunt dicere: *Deus mi, super omnia te æstimo. Te diligo ex toto corde. Cupio te ab omnibus diligi.* Aut se totum divinæ voluntati committere, dicendo; *Domine, fac, ut cognoscam, quod tibi de me placet fieri, nam promptus sum ad totum exequendum.* Aut se ità offerat Deo, quin sibi aliquid reservet, dicendo: *Ecce me, de me, et de iis, quæ ad me pertinent, dispone pro tua voluntate.* Et hi actus oblationis sunt actus amoris, qui valdè sunt Deo cordi, propterea S. Theresia quinquagies quolibet die se Deo offerebat. Sed inter alia præstantiùs erit dicere: *Gaudeo Deus mi, quia es, qui es: quod sis summum bonum nullius indigens etc.* Cum autem anima cognosceret se supernaturali sivè infusâ recollectione elevatam (ut explicatum est num. 133.) tunc non deberet ipsa niti ad alios actus faciendos, præter illos, ad quos sentit se à Deo suaviter trahi; cum debeat tunc animo amabiliter intento attendere ad id, quod Deus in ea operatur. Alioquin obstaculo posset esse divinæ operationi. Insuper notetur, ùt advertit S. Franciscus Salesius, quod si umquàm Spiritûs Sancti afflatu mens nostra ad aliquem bonum affectum antè considerationem concitata fuerit, tunc posthabitâ consideratione, locus dandus sit affectibus, nam consideratio ad id deservit, ut affectus concitentur: quarè, obtento fine, medium derelinquendum est.

222. Item summoperè juvat petitiones in oratione repetere, cum humilitate, et fiducia exposcendo à Deo suum lumen, peccatorum remissionem, perse-

verantiam, bonam mortem, paradisum, et in primis donum sui sancti amoris. Hortabatur S. Franciscus Salesius, inter cæteras gratias postulandam esse cum animi vehementiori fervore divini amoris gratiam, quia (ajebat) obtento amore, omnes reliquæ gratiæ obtinentur. Igitùr sufficiens erit animæ, si propter spiritûs desolationem in qua reperitur, aliud facere non posset, sufficiens (dico) ei erit, ut repetat hanc Davidis petitionem: *Deus, in adjutorium meum intende; Domine, adjuva me, festina mihi auxiliari.* Dicebat Ven. P. Paulus Segneri, se experientiâ didicisse, nullum aliud exercitium esse animabus utilius in meditatione, quàm iterùm, atque iterùm petere, in nomine sivè per merita Jesu Christi, qui nobis illam magnam jucundamque promissionem fecit, ùt superiùs dictum est: *Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.*

223. Item expedit, in oratione, saltèm in ipsius fine, aliquid deliberare, non solùm in genere, ùt evitare omnem culpam deliberatam etiàm levem, et se totum Deo committere; sed etiàm in particulari, ùt est accuratiùs evitare aliquem defectum, in quem sæpiùs offendit, aut vigilantiùs attendere ad aliquam virtutem, circà quam frequentiores habet occasiones se exercendi, ùt tolerandi alicujus molestias, tali Superiori, aut tali regulæ diligentiùs obediendi, et majus studium adhibendi, ut in tali et tali re desideria sua cohibeat; et ab oratione non discedendum est nisi aliquid in particulari deliberatum sit.

224. Demùm conclusio orationis tribus actibus terminetur. 1. Gratiæ Deo agantur de omnibus illustrationibus, quæ in meditatione acceptæ sunt. 2. Proponatur omnes deliberationes factas fideliter observare. 3. Oretur æternus Pater, ut propter Jesum, et Mariam auxilium suum præbeat, ad fideliter exequendum, quod ei sponsum est. Et in fine orans commendet Deo animas Purgatorii, Prælatos Ecclesiæ, peccatores, et omnes sibi conjunctos, amicos, benefactores, recitando semel *Pater et Ave*, quæ sunt om-

nium precum, quas à Christo, et Ecclesia docti sumus, utilissimæ.

225. Antequàm tamen ab oratione exeatur, oportet (ut ait S. Franciscus Salesius) colligere fasciculos florum, ut totum diem illi olfiant, nimirùm seligere præ cæteris unam, vel alteram rem, quâ anima magis moveri se sensit, ut reliquum diei illam recogitet. 2. Oportet operam dare, ut statim executioni mandet deliberationes factas, tàm in parvi, quàm magni momenti occasionibus, quæ nobis occurrent, ex. gr. superet cum mansuetudine molestias, quæ sibi inferuntur ab aliquo in se irâ succenso; aut se mortificet in visu, auditu, in loquendo. Et præcipuè refert, ut cum silentio, quantùm possibile est, conservet illos animi pios motus affectuum, quos in oratione Deus ei communicavit, alioquin si statim ad actiones externas, et ad inutiles sermones divertet, illicò fervor ille devotionis in oratione conceptus tepescet, et irritus reddetur.

226. Præ cæteris deniquè director suum pœnitentem sedulò admoneat, ne orationem intermittat, neque ab illa aliquid temporis detrahat, præcipuè ariditatis tempore, et numquàm turbetur, licet nimis, et diù cognosceret animam in ariditate positam, ac omni devotionis fervore carentem. Quot aulici, ajebat S. Franciscus Salesius, eunt suum Principem honoratum, et contenti sunt, si dumtaxat ab eo aspecti sunt? Ad orationem nos pergimus, ut obsequium præstemus Deo, et ei obsecundemus; si ipsi lubet nos alloqui, et suis consolationibus nobis favere, de tanta gratia ei rependamus; sin minùs, sufficiens erit nobis ejus divinæ præsentiæ adesse æquo animo, eum adorando, et nostras necessitates ei exponendo; et si tunc Dominus nobiscum non loquetur, utique acceptabit nostram attentionem, et nostram fidelitatem, et pro nostra in eum fiducia nostras petitiones exaudiet.

CAPITULUM VIII. ET ULTIMUM.

227. Non adest charitatis opus magis Deo acceptum, magisque ad animarum salutem conducens, quàm in extremo vitæ periculo positos ad sanctè moriendum adjuvare; nam tempore mortis (à qua uniuscujusque æterna vita pendet) inferni vires fortiores sunt, infirmorum verò debiliores. Deus, ut manifestaret, quantùm gratam habeat assistentiam moribundis præstitam, multoties S. Philippo Nerio ostendit angelos Religiosis infirmorum ministris verba suppeditantes.

228. Nec id Parochorum tantùm munus est, ad quos animarum cura ex officio pertinet, sed omnium etiàm Sacerdotum. De Parochis tamen Rituale Romanum præsertim loquens, ait, præcipuam eorum muneris partem esse ægrotantium curam habere: quapropter vult, ut ipsi, statim ac aliquem ex suis parochianis ægrotare intelligunt, non expectent, ut infirmus Parochum arcessat, sed ipse Parochus ultrò eum invisere curet; idque non semel tantùm, sed frequentiùs, si infirmum etiàm spiritu ægrotare advertit. Quod si legitimè sit impeditus, id saltèm præstandum providebit per alium Sacerdotem, modò hic sit pius, et prudens; quidam enim Sacerdotes, hoc munus exercendo, magis quàm utilitati, damno esse solent, tàm infirmis, quàm sibi, et infirmorum domesticis, quorum profectum Sacerdos assistens etiàm respicere debet. Monet insuper Rituale, ut si Sacerdos fortè deesset, id Parochus præstandum curet saltèm per aliquem laicum pium et christianâ charitate præditum, qui sanctis verbis infirmo præsto sit.

§. I. *Monita ad Sacerdotem assistentem.*

229. I. Sacerdos clam procuret à medico scire, an infirmitas sit mortalis. Dico *clam*, quia detestabilis usus medicorum est, ægrotos decipere, ne eos et pro-

pinquos contristent, pœnè ac si infirmis obligationem intimare confessionis (quam, cognito periculo, illis imponere debent), idem sit àc mortem denunciare.

230. II. A conjunctis, amicis, necnon ab ipsomet ægroto, ejus naturam, indolem, et defectus perquirat: item quibus indulserit passionibus, et præsertim si ad aliquam bonorum aut famæ restitutionem teneatur: si odium aut pravam habuerit amicitiam, ut omnibus opportunum præbere possit remedium. Caveat memorare infirmo personas odio habitas, aut impurè dilectas, si ad hoc ex necessitate non obstringatur. Vulneratos, postquàm de eo, quod ad remissionem pertinet, provisum fuerit, ne interroget, quis illos, quâ de causa, vel quomodò læserit; et si infirmus de hoc loquitur, sermonem ad aliud divertere curet. Et ità etiàm, si necessitas non urgeat, nec de litibus, filiis, bonis, aliisque rebus impertinentibus verbum quidem faciat.

231. III. Postquàm igitùr morbum periculosum esse deprehenderit, in primis non alloquatur infirmum de confessione, sed tantùm eum de infirmitate, doloribus, et quomodó valeat benignè interroget. Hortetur indè, ut se Dei voluntati conformet, utque suas cum Christo in cruce languenti pœnas conjungat, necnon ut eas pro peccatorum satisfactione patienter ferat. Et sic paulatim, quâ par est prudentiâ, illum, de tempore à quo confessus sit interrogando, ad confessionem inducat. Moneat, ut omnem suam spem in Deo ponat, qui potens est ipsum in pristinam, si velit, reducere sanitatem. At eodem tempore sensim efficiat, ut ægrotus suæ infirmitatis periculum agnoscat. Præsertim advertat, ne ille omninò fidem præbeat medicis, et propinquis, qui fortè morbi gravitatem ei celabunt, ne ipsum mœrore afficiant. Dicat, sapientis esse prævidere futura. Hortetur, ut dum mens valet, confessionem faciat, quæ corporis saluti (si animæ expedierit) etiàm proderit. Refert Belluacensis de quodam moribundo, quod statim àc ipse sua confessus fuisset peccata, è strato incolumis surrexerit. Pariter Canti-

pratensis enarrat, quod quidam eques, ubi multæ non profuissent medicinæ, confessionis virtute statim convaluerit.

232. Si tamen ægrotus dilationem quærit, et periculum mortis, lethargi, vel delirii imminens non est, poterit ei indulgere. Curet tamen, ut ille determinet tempus, puta vesperarum, vel diem crastinum, confessioni explendæ. Si tamen periculum imminens est, ipsum cum D. Augustino moneat, quod Deus non promiserit, se peccatores expectaturum, sed tantùm parciturum eis, si pœniteat eos: *Crastinum non promisit, fortasse dabit, fortasse non dabit.* Quod si adhùc infirmus nec etiàm per hæc monita ad confessionem adduci possit, Sacerdos numquàm eum deserat, sed quandoque terroris, quandoque fiduciæ argumentis curet ipsum expergiscere; et provideat, ut tàm privatæ, quàm publicæ pro hujus miseri salute preces ad Deum fundantur.

233. IV. Si morbus increbuerit, infirmum hortetur, ut de suis domesticis rebus opportunè disponat; id enim expedit pro familiæ pace, et eò magis, si opus sit, pro suæ conscientiæ levamine. In hoc tamen Sacerdos sedulò caveat, ne ipse in aliquam lucri notam incidat. Si autem ægrotus fratres vel sorores indigentes habeat, moneat ipsum, quod sub gravi obligatione teneatur illis bona sua relinquere, saltèm quod ad eorum necessitatem sublevandam sufficit. Hæc tamen gravis obligatio non videtur urgere pro remotioribus propinquis. Observa, quod dictum est in Opere l. 3 n. 946. Si verò ægrotus vult pro sua animâ aliquid testari, ipsum moneat, ne onus illud hæredibus imponat; quia experientia docet, legatis piis pænè nullis satisfieri; sed potiùs hortetur, ut aliquod corpus relinquat, aut pecuniæ summam, ad Sacrificia, aut aliam piam operam persolvendam. Caveat Sacerdos, ne consulat infirmis quidquid aliis præjudicio esse potest, cum Christi Ministros non deceat aliorum odium sibi commovere.

234. V. Cum rudibus, dum actus christianos eis

suggerit, vernaculo semper loquatur sermone. Cum Litteratis contrà comioribus verbis, et aliquoties etiàm latinis ex Scriptura excerptis, sed brevibus sententiis utatur. Momet tamen Rituale, ne Sacerdos nimis loquendo, et crebris sententiis, ùt aliqui solent, infirmo potiùs caput obtundet, quàm eum adjuvet. Pater Recupitus è Soc. Jesu de seipso refert, morti proximo, quidquid dicebatur se non intellexisse, sed tantùm quoddam molestum murmur; ità ut, ne magis caput læderent, coactus rogaverit, ut aliquam verbis moram interponerent.

235. VI. Præter parvas Christi Domini crucifixi, Beatæque Virginis Imagines, quas juxtà infirmum apponi curaverit, si fieri potest, etiàm ob oculos ejus collocare faciat Imagines Deiparæ et Redemptoris majoris molis, ut sic ægrotus, quocumque se vertat, eas cernere possit, et illis se commendare.

236. VII. Curæ ei etiàm sit, ut ab infirmi cubiculo periculosa objecta removeantur, veluti arma, imagines parùm honestæ, et præsertim personæ, quæ aliquo modo occasionem peccati præbere possunt; et istæ non solùm è cubiculo, sed totâ domo expelli debent. Et dum infirmus agoniæ proximus videtur esse, Sacerdos omnes ex ejus cubiculo depellat, præter unum aut duos tantùm, qui ipsi, dum oportet, præsto sint. Cæterùm, omninò prohibeat in ægroti cubile propinquos ingredi, ne alicui passioni causam præbeant.

§. II. *Remedia adversùs tentationes.*

237. Præcipua contra tentationes remedia sunt Jesu ac Mariæ SS. nomina sæpiùs invocare, et crucis signaculo se munire. Pro aliquibus tamen specialibus dæmonis insidiis quædam hîc annotare expedit.

238. Et I. *Adversùs fidei tentationes.* Ab hac terribili tentatione præsertim agitantur, qui cum perditam egerint vitam, suo suoque judicio nimis adhæserunt; præcipuè si viri eruditi fuerint. Hîc sedulò advertendum, quod si dæmon aliquod eis circà fidem dubium

aut subtilitatem suggerat, statim constanti animo tantùm generatim respondeant: *Ego credo, quod S. Mater Ecclesia credit, quæ veritatem credit et confitetur.* Horteturque Sacerdos infirmum, ut maximas Deo gratias agat, quod ipsum in Ecclesiæ sinum ab incunabulis accipere dignatus sit; ideòque se in ipsa fide usquè ad extremum vitæ perseverare velle profiteatur. Præcipuus tamen modus, et utilior ad hujusmodi tentationes repellendas erit mentem aliò divertere, aliosque varios elicere actus, nempè contritionis, spei, charitatis ergà Deum, et similes. De quodam Doctore Bellarminus refert, quod hic, dum in morte cum dæmone disserere de quodam fidei articulo voluerit, deceptus succubuerit, et mortuus sit.

239. Si tentatio tamen pergit vexare, ostendat infirmo, quod nostræ fidei (per se sanctæ, et intemeratæ, à pauperibus piscatoribus per totum orbem diffusæ, tot miraculis, ac tot millium martyrum sanguine, qui vitam suam pro ipsa immolaverunt, confirmatæ) argumenta luce clariora sint, et manifestè illam veram esse patefaciant, licet res, quas ipsa docet, nunc per speculum in ænigmate videamus; nam si mysteria, de quibus nos instruit, essent evidentia, ubi esset meritum fidei? quæ ideò fides dicitur, quia res, quas docet, obscuræ sunt et non apparentes. Hinc dictum fuit: *Beati, qui non viderunt, et crediderunt.* Jo. 20. 29.

240. II. Adversùs tentationem *desperationis.* Hæc est præcipua tentatio, quâ infernus vehementiùs ægrotos impetit; undè illis de divina justitia, de damnatorum pœnis loqui, eorumque patrata scelera exaggerare, Sacerdos caveat; sed potiùs ipsis, fiduciæ in misericordia Dei, Salvatoris passione, divinis promissis, et Dei Matris intercessione argumenta insinuentur.

241. Primum igitùr nostræ spei motivum est divina misericordia, dum Deus vocatur, et verè est pater misericordiarum (2 Cor. 17). Ipse occurrit etiàm non quærentibus se: *Invenerunt, qui non quæsierunt me.*

Isaiæ 65. 1. Magis Deus cupit nos salvos facere, quàm nos salutem optamus : quarè ipse meritò de illis queritur, quos etiàm fugientes amplexari desiderat, ùt ait D. Bernardus : *Amplecti quærit, à quibus desertum esse se queritur.* Ipse est totus pronus ad ignoscendum : *Multus est ad ignoscendum.* Is. 55. 7. Protestatur, se nolle mortem peccatoris : *Nolo mortem impii, sed ut convertatur... et vivat.* Ezech. 33 v. 11. Inquit, quod cum peccator sua detestatur peccata, ipse eorum memoriam amittat. *Si... impius egerit pœnitentiam.... omnium iniquitatum ejus...non recordabor.* Ezech 18 v. 21. 22. Post hæc divina testimonia, quis umquàm de Dei misericordia diffidere poterit? Unus tantùm pœnitentiæ actus ad innumerabilia peccata delenda sufficit. Publicanus, vix ingemendo dixit : *Propitius esto mihi peccatori*, et justificatus est. Prodigum filium, statim ac ad patris pedes rediit, pater amplexus est. Davidi, ùt dixit, *peccavi*, Natan respondit : *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*, 2 Reg. 12. 13.

242. Secundum motivum est passio Jesu Christi, qui non ad aliud, quàm peccatorum salutem se in terram descendisse protestatur : *Non... veni vocare justos, sed peccatores*, Matth. 9. 13. Profitetur etiàm, se nullum à se abire pati : *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foras.* Jo. 6. 37. Et apud Matthæum 18. 12 inquit, quod ipse sit bonus ille Pastor, qui dispersas oves quærit, et si quam reperit, exultet, eam amplectatur, suisque humeris imponat, et videatur deindè hanc majori diligere affectu, proùt se gessit cum S. Maria Ægyptiaca, B. Angela à Fuligno, S. Margarita à Cortona, aliisque pœnitentibus. Qui igitùr rectam habet voluntatem, timere non debet, ut damnetur à Domino, qui ne damnaret nos, seipsum ad mortem crucis damnare non dubitavit.

243. Tertium motivum sunt divina promissa. Multis in locis Evangelii petentibus divina promittitur gratia : *Pètite et accipietis. Jo.* 16, 24. *Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Jo.* 16, 23. Et hìc non solùm de justis, sed

etiàm de peccatoribus sermo fit, juxtà textum Matthæi : *Omnis qui petit, accipit*, *Matth.* 7, 8. Satis igitùr est gratias à Deo petere ad salutem, ut certè obtineantur. *Bonus est Dominus.... animæ quærenti illum. Thr.* 3, 25.

244. Quartum motivum est Sanctorum intercessio, et præsertim Deiparæ, quam vult Deus, ut nos cum tota Ecclesia salutemus nostrùm refugium, vitam, et spem nostram, ac dicamus : *Refugium peccatorum, ora pro nobis : vita, spes nostra salve.* Undè meritò ipsa B. Virgo appellatur à Blosio, *Spes desperantium*, et à S. Ephrem, *Adjutrix destitutorum.* Eadem Dei mater B. Birgittæ revelavit, quod sicùt aliqua mater, videns filium inter enses suorum hostium versantem, animosa in tutelam suam illum suscipit, ità ipsa curet devotos suos tutari, dum à dæmonibus vexantur, eique se commendant Insuper dixit, quod cum accedit eam peccator, ipsa non ejus merita discutiat, sed cum quali intentione veniat, attendat. Et Deus ipse B. Catharinæ Senensi revelavit, Mariæ suæ filiæ se concessisse, quod quivis peccator ad eam recurrens, nullo modo possit à dæmone rapi.

245. III. Adversùs tentationem *vanæ gloriæ.* D. Bernardus ait, quod vana gloria sit quædam sagitta, quæ *leviter penetrat*, *sed non leviter vulnerat ;* præsertim si persona timoratæ sit conscientiæ. Si igitùr Sacerdos umquàm adverteret, moribundum nimis se reputare securum de sua salute, quia nimis suis operibus fidit; ei dicat, quod peccata solummodò nostra sint, omnia autem bona à Deo receperimus, ex illo : *Quid... habes*, *quod non accepisti?* 1. *Cor.* 4, 7. Et cum certum sit, nullum suæ salutis æternæ, divinæque gratiæ infallibilem certitudinem habere posse (*Nescit homo*, *utrùm amore*, *an odio dignus sit*, *Eccles. c.* 9 *v.* 1); ideò quisque semper pavere debet, et cum metu, et tremore salutem suam operari, ùt ait Apostolus Philipp. 2, 12.

246. IV. Adversùs tentationem *impatientiæ.* Si infirmus ex morbi cruciatibus impatientiâ afficitur, huic

ostendatur, quanta Martyres pro Christi nomine tormenta sint passi, vivi excoriati, adusti, trucidati. Et præsertim ei ob oculos ponantur omnia, quæ innocens Jesus propter nostrum amorem est perpessus. Dicatur ægroto, quod infirmitatis dolores vitari nequeant; undè si ipse invitus eos paritur, malè nunc, et in altera vita se habiturus sit; si autem libenti animo pro Deo acceptet, non solùm hîc à morbi pœna levandus sit, sed ibi minùs Purgatorii tormentis cruciandus, magisque posteà in cœlo remunerandus: *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Joann. 16. v. 20. Moneatur, quod extremæ vitæ cruciatus nostram compleant æternam coronam, quoniam (ùt S. Bonav. dicit) pœnas patienter tolerare, aliis cunctis operibus perfectius opus est, juxtà illud Jacobi: *Patientia... opus perfectum habet* Jac. 1, 4. Et ità Deus suos in hac vita amicos tractat, dum crux est nostræ prædestinationis securius signum. B. Clara per 28. annos doloribus vexata vitam duxit. S. Lidovina per 38. annos semper infirmitatum pondus toleravit. Et divina Mater quodam die B. Birgittæ ægrotanti sic dixit: *Scis, quare tua infirmitas tàm in longum abierit? abiit, quia te Filius meus et ego nimis diligimus.* Nos miseros viatores inter hujus sæculi ærumnas Apostolus valdè consolatur dicendo: *Momentaneum et leve tribulationis nostræ.. æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* 2. Cor. c. 4. v. 17. Et alibi: *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Rom.* 8, 18.

247. Et sic infirmo sedulò oportet suadere, ut Dei voluntati conformetur, non solùm si dolores patitur, sed etiàm si medici errant, aut assistentes ipsius curam negligunt. Hinc crebrò moneat illum, ut à Deo patientiam expostulet.

248. V. Iis, qui ægrè ferunt, se mori tàm immaturè, ob oculos ponantur præsentis vitæ miseriæ, infirmitates, animi angores, nec non peccandi et damnationis pericula. Ideò sancti viri tàm avidè mortem exoptabant. S. Theresia ajebat. *Heu mihi, quia in*

omni vitæ meæ momento Deum amittere possum; undè quoties horologium sonabat, toties valdè gratulabatur, eò quod jam hora hujus periculi transacta esset. Martyres sancti hilares ad patibula procedebant, ut citiùs hoc periculum effugerent, et Deo fruerentur. Hinc dicitur in Apocalypsi (14, 13.): *Beati mortui, qui in Domino moriuntur.... ut requiescant à laboribus suis.* In hac lacrymarum valle viatores sumus: *Non.. habemus hic manentem civitatem.* Hebr. 13, 14. Unusquisque aut Rex, aut Pontifex mortem subire debet.

249. Hortetur infirmum, ut Deo gratias agat, quod non permiserit eum mori tempore, quo erat in peccato; et quod nunc ipsum Sacramentis munitum ad discedendum disponat. Dicat, saltèm mortem libenti animo excipiendam esse, quia evadimus tot leves culpas, à quibus in hac vita immunes esse non possumus.

250. Dicat ægroto: *Frater mi, oportet, ut te conformes voluntati Dei, quia omnia disponit propter nostrum bonum. Quis scit, annon, si ampliùs viveres, animam perderes?* Sed dicet infirmus: *Ego vivere optarem, ad aliquam Deo de culpis meis satisfactionem præbendam, et aliquid boni antè mortem peragendum, dum usquè adhùc nihil egi.* Respondeat Sacerdos. *Fili, nulla pœnitentia est Deo magis accepta, quàm mortem in peccatorum expiationem libenter acceptare; nullusque actus perfectior est, quàm mortem accipere ad voluntatem Dei exequendum.*

251. VI. Adversùs tentationem *adhæsionis* bonis, et propinquis. Eis, quibus mori displicet, quia nimis adhærent bonis, dicat Confessarius, hæc non esse vera bona, cum sint transeuntia, et de brevi defectura, et si non deficiunt, potiùs animum angere, quàm solari.

252. Si autem affligitur infirmus propter uxorem, filios, aut nepotes dilectos, quos relinquit, blandè sic eum hortetur: *Fili mi, statutum est omnibus mori, omnes te ordine sequentur; nunc tuæ saluti consule, et animam tuam salva, et sic pro ipsis in cœlo orabis, undèque cum ipsis eris aliquandò beatus in æternum. Sed nunc*

quid dulcius, quàm proficisci ad manendum cum Jesu Christo, cum Regina cœli, et omnibus Sanctis!

253. Si autem angitur, quia conjunctos suos relinquit inopes, ei dicat: *Audi fili, si tu æternam salutem assequeris, multò meliùs de cœlo, quàm de terra tuis opem ferre poteris, Sed ne dubites, quia Deus, qui volatilia pascit, non omittet eis providere. Si tu illos amas, Deus plus te diligit.*

VII. Adversùs tentationem *odii* et *vindictæ*. Si quis propter aliquam acceptam offensam odio tenetur, 1. ipsi intimetur divinum præceptum: *Diligite inimicos vestros.* 2. Dicatur ei, quod qui non dimittit, nec veniam sperare possit à Deo, qui dicit, *Foris canes, Apocal.* 22, 15. Canes (vindicum symbolum) repelluntur à cœlo. E converso Deus veniam certam promittit illi peccatori, qui veniam dat offensori suo, ex illo: *Dimitte, et dimittemini. Luc.* 6 *v.* 37. Subdat, quod si inimicus injustè læserit ipsum, quantò injustiùs ipse Deum? Quamobrem, si ipse petit à Deo, ut sibi ignoscat, quantò magis proximo ipse ignoscere debet? *Sicùt et Dominus donavit vobis, ità et vos. Col.* 3, 13. Ultimò ostendat eidem, quàm gratam rem Deo exhibeat, qui injurias dimittit. S. Joannes Gualbertus, postquàm fratricidæ pepercit, Ecclesiam ingrediens, imaginemque Crucifixi salutans, vidit Redemptorem ergà se caput inclinantem, ac si propter veniam datam ipsi gratias ageret. Sanctus Jacobus antè mortem amplexatus est eum, qui ipsum accusavit. Sanctus Stephanus oravit pro eis, qui eum lapidabant. Sanctus Ludovicus Galliæ rex apud se cœnare fecit, qui sibi mortem fuerat molitus. Sanctus Ambrosius per multum tempus cuidam suo proditori alimenta subministravit. Et præcipuè primum exemplum de hoc præstitit Dominus noster Jesus Christus, qui in cruce positus pro persecutoribus, et maledicentibus sibi valdè Patrem exoravit.

§. III. *Varia motiva, et affectus ægrotis suggerendi.*

254. I. Motiva *fiduciæ*. De his suprà (§. II.) jam locuti sumus; illis possunt sequentes adjungi ex Scriptura; *Nullus speravit in Domino, et confusus est. Eccli.* 2. 11. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* 1. Joan. c. 2. v. 2. Jesus Christus ad hoc mortem subiit, ut nobis veniam criminum obtineret. *Pro nobis omnibus tradidit illum, quomodò non etiàm cum illo omnia nobis donavit*, Rom. 8. 32. Quomodò igitùr Deus remissionem nobis negabit, qui nobis proprium dedit Filium?

255. Affectus fiduciæ: *Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo?* Ps. 26. 1.

In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me Domine Deus veritatis.

Te ergò quæsumus, tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti.

In te Domine speravi, non confundar in æternum.

O bone Jesu, intrà vulnera tua absconde me.

Vulnera tua, merita mea. S. Bernardus.

Jesu mi, non negabis mihi veniam, qui vitam, et sanguinem mihi non negâsti.

Passio Jesu, tu es spes mea. Merita Jesu, vos estis spes mea. Vulnera Jesu, vos estis spes mea. Mors Jesu, tu es spes mea.

Maria mater mea, salva me, miserere mei, orando prò me.

Spes nostra salve.

Sancta Maria mater Dei, ora pro me peccatore.

Sub tuum præsidium confugimus, sancta Dei genitrix.

256. II. Motiva et affectus *Contritionis*. Dicit S. Augustinus, quod quisque usquè ad extremum vitæ non debeat omittere peccata sua deplorare.

Non intres in judicium cum servo tuo. Ps. 142. v. 2. *Jesu mi, et Judex, parce mihi, antequàm venias ad me judicandum.*

Cor contritum et humiliatum Deus non despicies. Deus mi, utinam numquàm te offendissem!

Domine mi, non debebas sic tractari à me, sicùt impiè feci.

Pater non sum dignus vocari filius tuus. Ego à te discessi, tuam despexi gratiam, ultrò te amisi: toto corde me pœnitet, Deus mi, propter amorem et sanguinem Jesu Christi parce mihi.

Maledicta peccata mea, quæ Deo me privâstis, ego vos detestor, abominor, et maledico vobis.

Deus mi, quid mali fecisti, quod ipse adeò offenderim te? Propter Jesum Filium tuum miserere mei.

Numquàm Domine te offendam quoadusque vivam; aut parùm, aut multum mihi supersit, volo te amare.

Offero tibi in satisfactionem contumeliarum, quas tibi irrogavi, mortem meam, et dolores, quos usquè ad mortem perferam.

Domine, meritò me punis; nimis te offendi. Sed quæso, ut in hac, non in alia vita, me castiges.

O Maria, impetra mihi dolorem culparum mearum, remissionem, et perseverantiam.

257. III. Motiva et affectus *amoris. Deus mi, qui es bonitas infinita, super omnia te diligo, amo te plusquàm me, amo te ex toto corde. Deus mi, non sum dignus te amare, quia nimis te offendi, sed propter amorem Jesu fac me dignum.*

Oh utinam et omnes te diligerent!

Jesu dulcissime, cupio pati et mori pro te, qui propter me pati, et mori dignatus es.

Domine castiga me, ùti vis, sed ne me prives amore tui.

Deus mi salva me; salus mea est amare te.

Opto Paradisum, ut in æternum, et ex totis viribus meis te diligam.

Deus mi, ne me dejicias in infernum, ùt mereo: ibi tu odio mihi habendus esses, sed animus mihi non suppetit, ad te odio habendum. Et quid mali, Domine mi, fecisti mihi, ut tu odio mihi habendus esses: fac ut te amem, et mitte me quò vis.

Volo pati, quantùm tibi placet: volo mori, ut tibi

placeam. Devince me tecum, Jesu mi, ne permittas me umquàm separari à te.

Deus mi, fac, ut sim totus tuus, antequàm moriar.

Quondò erit, ut dicere possim: Deus mi, non possum amplius amittere te.

Oh Deus mi, amare te vellem, quantùm tu mereris.

O Maria, trahe me totum ad Deum.

Mater mea, ego multùm te diligo; volo venire ad Cœlum, ad te amandum in æternum.

258. IV. Motiva, et affectus *conformitatis.* Omne nostrum bonum, et vita consistit in eo, ut conformemur Dei voluntati, juxtà illud: *Vita in voluntate ejus.* Ps. 29. v. 6. Deus quidem vult quæ nobis sunt meliori bono. S. Gertrudi cum Jesus apparuisset, mortem et vitam offerens, respondit ipsa: *Domine, quod tu vis et ego volo.* Pariter S. Catharina Senensis, cum Jesus se illi præbuisset, offerens duplicem coronam, unam gemmarum, spinarum alteram, ut ipsa eligeret, ipsa respondit: *ego eligo, quæ tibi placent.*

259. Affectus. *Eja N. si Deus te vocat ad aliam vitam, contentus es? Es contentus. Dic igitùr semper: Domine, ecce me, fac de me, quod tibi placet. Semper fiat voluntas tua; volo tantùm, quod tu vis. Volo pati, quantùm tu vis. Volo mori, quandò tu vis.*

In manus tuas commendo animam, et corpus meum, vitam, et mortem.

Benedicam Dominum in omni tempore; aut me consoleris, aut me crucies, Deus mi, ego te amo, et semper te amare volo.

Deus mi, cum morte Jesu mortem meam conjungo, et sic eam tibi offero.

O voluntas Dei, tu es amor meus.

O beneplacitum Dei mei, me tibi totum in holocaustum trado.

260. V. Motiva, et affectus *desiderii* ergà Paradisum. *Motiva.* Refert Blosius plures revelationes, ex quibus habetur, quod in Purgatorio illi, qui tepidè cœlum optavêre, excrucientur peculiari pœnâ, appellatâ à Doctoribus Mysticis pœna *Desiderii*, aut *Languoris.*

Præsens vita est pœnarum carcer, in quo Deum videre non possumus; undè meritò rogabat David: *Educ de custodia animam meam.* Ps. 141 v. 3. et S. Augustinus clamabat: *Eja Domine moriar, ut te videam.* S. Hieronymus appellabat mortem sororem suam, eique dicebat: *Aperi mihi, soror mea.* Et quidem rectè, nam mors est illa, quæ Paradisi januas nobis reserat. Et ideò pariter S. Carolus Borromæus, videns mortis effigiem cum falce in manu depictam, pictori præcepit, ut falcem deleret, et ejus vice clavem auream tamquàm Cœli clavem depingeret. Expedit igitùr, ut Sacerdos sæpiùs alloquatur Moribundos de cœlestis patriæ bonis, in mentem eis revocans, quod Apostolus ait: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.* 1. Cor. 2.

261. *Affectus. Quandò veniam, et apparebo antè faciem Dei?* Ps. 41. v. 3. Quandone erit, Deus mi, quod tuam infinitam pulchritudinem videam, et facie ad faciem te diligam?

In Cœlo semper te amabo, tu semper me amabis; invicem igitùr in æternum nos amabimus, Deus mi, amor mi, et omnia.

Jesu mi, quandò osculabor vulnera, quæ pro me sustulisti?

O Maria, quandonam erit, ut me videam ad pedes illius matris, quæ tantùm me amavit, et auxiliata est?

Eja ergò Advocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos converte, et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

262. VI. *Affectus, qui infirmo suggeri possunt, dum Crucifixum deosculatur.*

Dulcissime Jesu, ne respicias, quid ego in te, sed quid tu pro me feceris.

Recordare quod sim una ex ovibus tuis, pro qua mortuus es.

Libenter pro te, qui pro me passus es, Jesu mi moriar.

Accepto, Jesu mi, consumi pro te, qui totus consumi voluisti pro me,

placeam. Devince me tecum, Jesu mi, ne permittas me umquàm separari à te.

Deus mi, fac, ut sim totus tuus, antequàm moriar.

Quondò erit, ut dicere possim: Deus mi, non possum amplius amittere te.

Oh Deus mi, amare te vellem, quantùm tu mereris.

O Maria, trahe me totum ad Deum.

Mater mea, ego multùm te diligo; volo venire ad Cœlum, ad te amandum in æternum.

258. IV. Motiva, et affectus *conformitatis*. Omne nostrum bonum, et vita consistit in eo, ut conformemur Dei voluntati, juxtà illud: *Vita in voluntate ejus.* Ps. 29. v. 6. Deus quidem vult quæ nobis sunt meliori bono. S. Gertrudi cum Jesus apparuisset, mortem et vitam offerens, respondit ipsa: *Domine, quod tu vis et ego volo.* Pariter S. Catharina Senensis, cum Jesus se illi præbuisset, offerens duplicem coronam, unam gemmarum, spinarum alteram, ut ipsa eligeret, ipsa respondit: *ego eligo, quæ tibi placent.*

259. Affectus. *Eja N. si Deus te vocat ad aliam vitam, contentus es? Es contentus. Dic igitùr semper: Domine, ecce me, fac de me, quod tibi placet. Semper fiat voluntas tua; volo tantùm, quod tu vis. Volo pati, quantùm tu vis. Volo mori, quandò tu vis.*

In manus tuas commendo animam, et corpus meum, vitam, et mortem.

Benedicam Dominum in omni tempore; aut me consoleris, aut me crucies, Deus mi; ego te amo, et semper te amare volo.

Deus mi, cum morte Jesu mortem meam conjungo, et sic eam tibi offero.

O voluntas Dei, tu es amor meus.

O beneplacitum Dei mei, me tibi totum in holocaustum trado.

260. V. Motiva, et affectus *desiderii* ergà Paradisum. *Motiva.* Refert Blosius plures revelationes, ex quibus habetur, quod in Purgatorio illi, qui tepidè cœlum optavêre, excrucientur peculiari pœnâ, appellatâ à Doctoribus Mysticis pœna *Desiderii*, aut *Languoris.*

Præsens vita est pœnarum carcer, in quo Deum videre non possumus; undè meritò rogabat David: *Educ de custodia animam meam.* Ps. 141 v. 3. et S. Augustinus clamabat: *Eja Domine moriar, ut te videam.* S. Hieronymus appellabat mortem sororem suam, eique dicebat: *Aperi mihi, soror mea.* Et quidem rectè, nam mors est illa, quæ Paradisi januas nobis reserat. Et ideò pariter S. Carolus Borromæus, videns mortis effigiem cum falce in manu depictam, pictori præcepit, ut falcem deleret, et ejus vice clavem auream tamquàm Cœli clavem depingeret. Expedit igitùr, ut Sacerdos sæpiùs alloquatur Moribundos de cœlestis patriæ bonis, in mentem eis revocans, quod Apostolus ait: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.* 1. Cor. 2.

261. *Affectus. Quandò veniam, et apparebo antè faciem Dei?* Ps. 41. v. 3. Quandone erit, Deus mi, quod tuam infinitam pulchritudinem videam, et facie ad faciem te diligam?

In Cœlo semper te amabo, tu semper me amabis; invicem igitùr in æternum nos amabimus, Deus mi, amor mi, et omnia.

Jesu mi, quandò osculabor vulnera, quæ pro me sustulisti?

O Maria, quandonam erit, ut me videam ad pedes illius matris, quæ tantùm me amavit, et auxiliata est?

Eja ergò Advocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos converte, et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

262. VI. *Affectus, qui infirmo suggeri possunt, dum Crucifixum deosculatur.*

Dulcissime Jesu, ne respicias, quid ego in te, sed quid tu pro me feceris.

Recordare quod sim una ex ovibus tuis, pro qua mortuus es.

Libenter pro te, qui pro me passus es, Jesu mi moriar.

Accepto, Jesu mi, consumi pro te, qui totus consumi voluisti pro me,

Domine, majora tu pro me, quàm ego pro te patior: tu innocens, ego peccator.

Deosculare, frater mi (*dicet Sacerdos infirmo*) pedes illos, qui adeò ad te perditam ovem quærendam et salvandam laboraverunt. Dic quæso; Amabilissime Redemptor, amplector pedes tuos, ùt Magdalena amplexa fuit, fac ut audiam, te mihi pepercisse, ùt illa audivit.

Deus mi, mihi propter amorem Jesu Christi parce, et fac, ut benè moriar.

Pater æterne, tu mihi Filium tuum tradidisti, me ego tibi trado.

Jesu mi multùm tibi ingratus fui, miserere mei. Multoties infernum merui; non in alia, sed in hac vita me puni.

Si me fugientem quæsivisti, me te quærentem ne derelinquas.

Jesu dulcissime, ne permittas, me separari à te.

Quis me separabit à charitate Christi?

Domine Jesu Christe, per illam amaritudinem, quam sustinuit nobilissima anima tua, quandò egressa est de benedicto corpore tuo, miserere animæ meæ peccatrici in egressu de corpore meo. Amen.

Jesu mi, tu propter amorem meum mortuus es: ego propter amorem tuî mori volo.

263. VII. *Affectus, qui suggeri possunt Sacerdotibus, et Religiosis infirmis.*

In pace in idipsum dormiam, et requiescam.

Deus mi et omnia. O me beatum, si omnia amittam, ut acquiram te meum summum bonum.

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Ne projicias me à facie tua.

Jesu dulcissime, ne permittas me separari à te.

Amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori. *Ità dicebat Sanctus Franciscus.*

Cor contritum et humiliatum Deus non despicies.

In te Domine speravi, non confundar in æternum.

Diligam te, Domine, fortitudo mea.

Eja moriar, Domine, ut te videam.

Quid mihi est in Cœlo; et à te quid volui super terram?

Deus cordis mei, et pars mea in æternum.

Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo?

Pater, peccavi, non sum dignus vocari filius tuus.

Averte faciem tuam à peccatis meis.

Tuus sum ego, salvum me fac.

Quandò veniam, et apparebo antè faciem Dei?

Quis nos separabit à charitate Christi?

Amorem tuî solum cum gratia tua mihi dones, et dives sum satis. *S. Ignatius Loyola.*

Dilectus meus mihi, et ego illi.

Misericordias Domini in æternum cantabo.

Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, etc.

Vita, dulcedo, spes nostra salve.

Refugium peccatorum, ora pro nobis.

Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, et horâ mortis suscipe

O salus te invocantium! S. Bonav.

§. IV. *Monita circà ultima Sacramenta, et modum, quo utiliter recipi possunt.*

I. Circà Confessionem.

264. Jam suprà in Praxi monui (vide nostram Moralem l. 6. n. 260 et 484 ad n. 2) quod dum periculum mortis instat, aut forsàn Viaticum delatum est, et longa esset Confessio, tunc infirmus non teneatur omnia et singula peccata confiteri. Hîc ampliùs animadvertenda sequentia, nimirùm. 1. Quisque Sacerdos in mortis non solùm articulo, sed etiàm periculo (ùt Trid. ses. 14. c. 7 declaravit) censuris et casibus reservatis districtos potest absolvere (l. 6 n. 561.) Advertendum tamen est, quod circà censuras reservatas teneatur Confessarius facultate carens infirmo imponere, ut elapso mortis periculo, se præsentet Superiori, secùs in censuras reincidet, n. 563. v. Secùs,

2. Simplex Sacerdos absolvere non potest, præsente Confessario approbato; secùs tamen, si Confessarius approbatus veniat jam incepta Confessione; secùs etiàm, si approbatus sit complex personæ infirmæ in peccato turpi, ùti decrevit Summ. Pontif. Benedictus XIV. (loc. cit. n. 553) 3. Moribundus sensibus destitutus rectè potest absolvi, saltèm sub conditione (quod securius est) dummodò constet, infirmum absolutionem desiderâsse, ipse pœnitentiæ signum præbeat, aut si Confessionem quæsierit; n. 481 et id intelligitur, etiàmsi moribundus in actu peccati sensus amiserit, l. c. ex D. Augustini auctoritate, et ratione; quia ex una parte conditio Sacramenti irreverentiam removet, et ex alia semper in tali casu quisque velle suæ saluti consulere judicatur, et sensibile aliquod signum ostendere, licet morbi causâ signum non benè intelligatur. 4. Si infirmus post tertium diem, licet de periculo monitus, nec tamen confiteri vellet, optimum erit, si Sacerdos medicum monefaciat, ut juxtà S. Pii V. Bullam, eum non ampliùs inviset. Si tamen infirmus in sua adhùc maneat pervicacia, tunc Medico curam denuò suscipere licebit; vide l. 6 n. 664.

II. Circà Communionem.

265. Sequentia annotantur monita. I. Ut infirmo Viaticum ministrari possit necesse non est, ut omni vitæ spe destitutus sit, sed sufficit mortis periculum, l. 6 n. 284. II. Si vomitûs periculum adsit, Viaticum dari non potest; licet præmittatur experientia cum particula non consecrata. n. 292 v. In dubio III. Pueris ratione pollentibus etiàm ritè Viaticum dari potest; necnon freneticis, dummodò sanctè eos vixisse constet, aut paulò antè confessi sint, et periculum irreverentiæ non adsit: ideòque id probabiliter licitum est experiri cum particula non consecrata. IV. Infirmis etiàm in Parasceve, ùt habetur ex S. Rituum Congregationis Decreto anno 1622. edito, Viaticum ministrare, non tantùm licet, sed ad hoc Parochi tenentur.

266. V. Communis sententia tenet, quod in eadem infirmitate ægroto non jejuno pluries Viaticum dari possit; saltèm si intersit sex vel octo dierum spatium; imò multi Doctores minus temporis intervallum exigunt, vide n. 284 et 285. Si tamen ægrotus manè ex devotione communicavit, non potest ei ipsomet die Viaticum dari, nisi tamen mortis periculum ex aliquo supervenienti morbo violento, nempè vulneris, veneni, casûs advenerit. Secùs si ægrotus in infirmitate jam constitutus manè communicavit; vide rationem cit. n. 285. Dub. 3.

267. VI. Si tamen infirmus tantùm confessus sit, et malum increbrescat, tunc Sacerdos eum, ut quantò citiùs Viaticum accipiat, sedulò disponat, ut sanâmente, et majori fructu recipiat; ideoque desiderium recipiendi Viaticum in animum inducere curet, ut illo munitus dæmonis viribus majori nixu et gratiâ obstare possit, utque Jesu Redemptori nostro magis se uniat; qui eum invisere cupit ut suas possit in eum gratias effundere, et ad cœlestem patriam brevi perducere; sin autem, ùt si expedierit, etiàm corporis salutem impertiatur. S. Cyrillus Alexandr. ait, quod sancta Eucharistia *etiàm morbos depellat, et ægrotos sanet.* Et de suomet patre S. Gregor. Nazianz. refert, quod statim ac Communionem accepisset, convaluerit.

268. Sacerdos igitùr sic infirmum alloquetur: Frater mi, licet de tuâ sanitate non sit desperatum, in periculo tamen es; ideoque optimum est, ut quantò citiùs potes, Viaticum accipias, nam Christus in pristinam te restituet sanitatem, si hoc tuæ æternæ saluti expedierit; si tamen mori debes, contra diabolum in tuum auxilium veniet, et tui itineris ad beatam patriam comes erit. Quid dicis? cupisne Viaticum accipere? Quidem: Eja igitùr præpara animam tuam ad amplectendum tuum Redemptorem, qui pro te mortuus est. Die toto corde: Veni Jesu mi, veni amor mi, omne bonum meum, veni, ad te anima mea desiderat. *Quid mihi est in Cœlo, et à te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in æternum.*

269. Sacerdotis autem, cum Viaticum adsit, sit cura ab infirmi cubiculo parentes, uxorem nempè, sorores, filios, etc. qui passioni ei esse possunt, depellere. Tunc ei subjungat: S. Philippus Nerius, cum in suo cubiculo SS. Sacramentum viderat, exclamavit: *En amor meus, en amor meus.* Dic etiàm, frater, dic: En amor meus: En hic est Filius Dei, qui pro tua salute descendit de Cœlis, homo factus est, pro te in cruce mortem subire voluit, et nunc te invisurus in ipsum tuum cubiculum venit. Bono sis animo, jam tibi peccata condonavit. Culparum tuarum jam te pœnituit, et adhùc pœnitet. Sed nunc diligis Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; ità ne est? Eja ergò dic: Amo te, Deus mi, super omnia, et quia diligo te, me pœnitet peccâsse: propter amorem tuî libenter morior; jam si tibi placet mori cupio, ut videam te, et in æternum amem.

270. Dicat indè: Si igitùr N. Jesum amas, parcis nunc amore ejus omnibus, qui te in aliquo offenderunt; nonne est ità? petisne etiàm veniam, ab iis quibus injurias, et offensas irrogâsti? Eja igitùr converte faciem tuam ad Jesum, qui te amplecti cupit: dic toto corde; Domine, non sum dignus sed licet indignum te tanto munere fatearis, ad te tamen Dominus venire vult. Iterùm igitùr eum ardenter voca, veni Domine, veni amor mi, Deus mi, et omnia, veni; ad te sitit anima mea, et præter te nihil aliud cupit.

271. Communicato jam infirmo, ad gratiarum actionem illum adjuvet Sacerdos: Eja igitùr frater, age nunc Domino gratias, qui ad te venire, teque amplecti dignatus est. Sacramentum est, et verè dicitur, *futuræ gloriæ pignus.* Dominus tecum est, quid amplius times? Exulta, frater, Deus tibi dare vult Paradisum, ideòque totum se tibi impertiri dignatus est; dic ergò: Dominus meus, amor meus, te amplector. Tibi gratias ago, te amo, et in æternum te amaturum spem habeo: me pœnitet te offendisse, et nunc quidquid mihi superest vitæ, in tuî me amorem impendere firmiter propono.

272. Jesu mi, vitam meam in holocaustum libenter offero, si tibi placet eam mihi auferre. Fiat semper voluntas tua. Sanctam perseverantiam, amorem tui mihi tantùm concedere velis, ità ut amando te animam efflem, ut veniam ad te semper amandum in Cœlo. Tu me non deseres, ego non deseram te; ergò Deus animæ meæ, in æternum nos invicem diligemus.

III. *Circà extremam Unctionem.*

273. Extrema Unctio, uti est ultimum Sacramentum, ità ex D. Thoma est vitæ spiritualis corona; ipsâ homo munitus, ad cœlestem patriam ingrediendum disponitur. Undè Sacramentum hoc, dum ægrotus mente pollet, ut ei magis prosit, opus est, ut conferatur; quoniam, licet conferri non possit, nisi grave mortis periculum (saltèm probabile) immineat (ut in nostra Morali l. 6. n. 714. Dub. 4); tamen ad ultimum vitæ discrimen prorsus differenda non est; l. c. Adv. 1. Undè ait Catechismus Romanus §. 9. graviter peccare Parochos illos, qui conferunt Extremam Unctionem, quandò nulla adest spes vitæ et ægrotus jam privatus sensibus.

274. Ægroto Sacerdos suadere studeat, quod Extrema Unctio, si animæ profutura erit, etiàm ad corporis sanitatem conferat, ut Trident. Sess. 14. cap. 2: *Interdum sanitatem corporis consequitur, ubi saluti animæ expedierit.* Hæc tamen sanitas non confertur, cum naturaliter impossibile sit iterùm restitui valetudini. De quodam jam defuncto refert Joannes Eroldus, hunc revelâsse; quod si Extremam Unctionem priùs accepisset, statim à morbo convaluisset; sed quia distulerat, ideò vita defunctus sit, et ad Purgatorii ignem centum annis damnatus. Secundò, Extrema Unctio peccatorum reliquias remittit, et per consequens ipsa peccata mortalia occulta, ùt docet D. Thomas: vide n. 731. v. *Commune;* ideòque instruatur infirmus, ut dum quinque corporis sensus unguntur, ipse de culpis per ipsos commissis doleat, et cum adstantibus

etiàm respondeat, *Amen*. Tertiò, particularia auxilia, quibus in illo extremo agone inferni vim, et impetum frangat, subministrabit. Quare multùm probabile est, gravi obstringi scelere, qui hoc Sacramentum accipere recusaret, ùt suprà diximus n. 107.

275. Aliqua hîc de hujus Sacramenti administratione scitu necessaria annotare licebit. I. Speculativè tantùm probabilis est opinio dicens, sufficere ministrare hoc Sacramentum cum una gutta olei, illam per partes non diffundendo, non tamen practicè, quia hæc vera unctio non esset; vide in morali n. 709. Dub. 4. II. Unctio quinque sensuum, secundùm communiorem sententiam, est de necessitate Sacramenti; undè pestis tantùm tempore, aut alicujus imminentis mortis periculi, una tantùm, et in uno sensu (consultiùs in capite) unctio adhiberi potest; sed semper sub conditione, si valet, et cum unica forma dicendo: *Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per sensus, nempè visum, auditum, gustum, odoratum, et tactum*. Si tamen æger supervivat, unctiones etiàm sub conditione reiterari debent in omnibus quinque sensibus cum solitis orationibus. III. Non est de necessitate Sacramenti, geminam unctionem in geminis partibus adhiberi; imò unum tantùm oculum, unam manum, etc. ungere licitè sufficit, dum periculum infectionis, aut alia necessitas adest, ùt si infirmus nequit verti ad aliud latus. Unctio renum in mulieribus, et etiàm in viris, *quandò infirmus* (ut Rituale monet) *commodè moveri non potest, relinquitur*. Unctionem tamen pedum non esse de necessitate Sacramenti, communis sententia tenet; sed quòad hoc Ecclesiarum consuetudo servanda est; l. c. n. 710. v. *Certum*. Nec etiàm de necessitate Sacramenti est in unctione partium ordinem servari; gravi tamen culpa se obstringit, qui receptum Ordinem non servat, l. c. v. *Nec etiàm*. IV. Extrema Unctio ritè confertur pueris, qui ratione pollent, licet non adhùc S. Communioni idonei sint; in dubio tamen de usu rationis,

sub conditione administrari potest. Hoc tamen cum prorsus eo carentibus non procedit; num. 719 et 720. V. Amentibus, phreneticis, delirantibus, qui dum rationis usum habuerunt, pii animi significationem dederint, ex Extremam Unctionem petierint, aut verisimiliter petiissent, aut contritionis signum dederint, remoto irreverentiæ periculo, dari potest; et eò magis, si lucidum aliquod rationis intervallum habent. In dubio autem, an quis umquàm rationis usum habuerit, conditionatè dari potest. Idem de ebriis, si in mortis periculo sint, nisi tamen constet, eos in mortali culpa fuisse, cum sensus ipsi amiserint; impœnitentibus enim, et qui in manifesto peccato moriuntur, necnon excommunicatis penitùs denegari debet, ùt Rituale Rom. monet, vide n. 732. Mulieribus etiàm, si ob partûs dolores in mortis periculo sint, conferri potest. VI. Orationes præscriptæ, præter formam, in casu necessitatis omitti possunt; quæ posteà dicentur, si tempus suppetet; n. 727. et in tali casu Sacramentum dari potest, etiàm sinè luminibus, et ministro; n. 728, et etiàm probabiliter sinè superpelliceo, et stola n. 726. VII. Extrema Unctio in eadem infirmitate iterari non potest, nisi infirmus à priori probabiliter convaluerit, et in aliud simile vitæ discrimen inciderit, ùt docet Trident. Sess. 14. c. 3. vide n. 715. VIII. Cautus sit Sacerdos in movendo ægroto, ut partes viciniores ungat; si tamen cautè revolvat, et casu ille è vita decedat, irregularitatem non teneat se incurrisse, quia in hoc casu irregularitas non potest incurri nisi ob delictum, à quo, qui charitatis causâ aliquod inculpabiliter agit, immunis est. Denique rectè Parochus domi oleum sanctum nocte servare potest, dum probabile periculum prævidet, ùt si vocatus ad conferendam Unctionem præsto non esset; l. 6 n. 730.

§. V. *Monita circà agonem, et mortem.*

276. Cum infirmus ad agonem pervenit, solitis Ecclesiæ armis, ad eum juvandum, quantùm potest,

Sacerdos utatur. 1. Sæpiùs infirmum aquâ benedicta aspergat, præsertim si diabolicis tentationibus exagitatur, dicendo: *Exurgat Deus et dissipentur inimici ejus.* 2. Crucis signaculo eum muniat, et benedicat, dicens: *Benedicat te Deus Pater, qui te creavit, benedicat te Filius, qui te redemit, benedicat Spiritus Sanctus, qui te sanctificavit.* 3. Salvatoris necnon Mariæ aliquam Imaginem sæpiùs osculandam præbeat. 4. Curet, ut infirmus lucretur omnes indulgentias, quas potest, et præsertim accipiat Benedictionem in articulo mortis Bened. XIV. cum indulgentia plenaria quam infrà n. 289. annotabimus. 5 Identidem suggerat aliquam sententiam doloris, conformitatis, spei in Domini passionem ac B. Mariæ intercessionem, necnon desiderii videndi Deum. Curet tamen Sacerdos intervallum aliquod interponere, ut infirmus habeat et ruminandi tempus, et quiescendi. 6. Studeat, ut sæpissimè SS. Jesu, et Mariæ nomina, saltèm corde, si loqui non potest, invocet; ac multoties dicat orationem illam: *Maria mater gratiæ, etc,* 7. Agonis tempore faciat, ut circumstantes plures B. Mariæ Virginis Litanias pro ægroto dicant: Proderit etiàm procurare, ut tunc pulsetur campana agonis ad significandam omnibus instantem mortem exspirantis ægroti, ut pro ipso orent; quod etiàm sanis juvare potest. Et hîc generatim animadvertendum est, quod, cum infirmus est sensibus destitutus, magis illi prosint orationes, quàm verba. 8. Cum tempus exspirandi instat, Sacerdos flebili voce, et flexis genibus consuetas Ecclesiæ orationes recitet: *Proficiscere, etc.* ut in fine Breviarii, aut in Rituali habentur. 9. Dum manus, pedes, etc. infirmi tangit, ut an frigerit videat, caveat saltèm, ne sæpiùs fiat, ne eum perturbet; et ne illum vertant curet in illo agonis statu, nam id mortem accelerare posset. 10. Dum infirmus proximus est morti, tradat ei candelam benedictam, et ità in fide se mori profiteatur. 11. Dum infirmus adhùc sensibus viget, absolutionem pluries ei conferre post brevem reconciliationem juvabit, ut ità ille magis circà statum gratiæ securus reddatur, si

forsan præteritæ Confessiones invalidæ fuissent, aut saltèm gratiæ augmentum recipiat, nec non Purgatorii pœnæ ei minuantur. Et si fortè infirmus tunc in lethale incidat peccatum, ne exterreat eum, sed moneat, ut Jesu ac Mariæ nomina invocet, si rursus tentatur benignè ipsum confortet : procuret, ut Contritionis actum eliciat, et statim absolvat. Si tamen infirmus jam sensibus caret, et nullum doloris, nec absolutionis desiderii signum ostendit, non expedit sæpiùs intrà eumdem diem absolutionem ei impertiri ; quia tunc, licet conditionatè detur, tamen ut Sacramentum valeat administrari sub conditione, urgens et gravis causa requiritur ; undè opus est, ut aliquod notabile temporis spatium intermediet. Verùm in hoc Sacerdos ex conscientia, quam noverit infirmi, se dirigere debet ; nam si ille habituatus fuit pravis cogitationibus, si aliquo vulnere moritur, aut aliquâ odii vel impuri amoris passione est irretitus, si infirmitas est nimis acerba, et ipse non libenti animo suffert, tunc sæpiùs absolutio dari potest ; sin autem, sufficit, ut trium aut quatuor horarum spatium intercedat : frequentiùs tamen, si jam jam moriturus est. Non abs re autem erit ægrotum, dum mente pollet, monere, ut si loqui non possit, signum aliquod determinatum det, dum absolutionem quærit, aut dum Sacerdos ipsi conferre eam vult, ex. gr. oculos claudat vel reseret, manum elevet, caput inclinet, et similia.

277. Deniquè cum è vita jam migrâsse videtur, caveat Sacerdos, ne statim det mortis signum, nec ei statim oculos, aut os claudat, aut visum pannis cooperiat ; quia si nondum mortuus esset, fieri posset, ut mors acceleraretur : Cum autem certò scit, animam jam ad æternitatem migrâsse, circumstantes, ut pro illo orent, moneat, et ipse flexis genibus dicat orationem : *Subvenite, etc.* ùt in Rituali, vel in Breviario.

§. VI. *Affectus, qui suggeri possunt agonis, et exspirationis tempore.*

278. In te, Deus mi, infallibilis veritas credo, in te,

immensa misericordia spero; te, ô infinita bonitas, amo.

In te Domine speravi non confundar in æternum.

Quid mihi est in cœlo, et à te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in æternum.

Amore amoris tuî moriar, qui amore amoris meî dignatus es mori.

In pace in idipsum dormiam, et requiescam.

Deus mi, ne permittas me separari à te. Nihil aliud quàm te cupio. Bonitas infinita, te amo, te amo, te amo.

(*Hic animadvertendum est, actus frequentiores, qui moribundis suggeri debent, esse amoris et doloris.*)

Jesu mi, qui mox me judicaturus es, parce mihi antequàm judices. Te amo, et quia te amo, me pœnitet te offendisse.

Jesu mi dulcissime, ne permittas me separari à te.

Sanguis Jesu lava me. Passio Christie salva me.

In manus tuas Domine commendo spiritum meum.

Moriar Domine, ut te videam.

Maria Mater Dei, ora Jesum pro me.

Illos tuos misericordes oculos ad nos converte, et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

O Maria, nunc tempus est auxiliandi servo tuo.

Mater mea, ne derelinquas me.

O Paradise, o Pulchra patria, o amoris patria, quandò te videbo.

Deus mi, quandonam facie ad faciem te amabo?

Quandonam Jesu mi, te non ampliùs amittendi securus ero?

Deus mi et omnia.

Contentus sum omnia amittere, ut acquiram te, Deus mi.

Deus mi, propter amorem Jesu miserere mei.

Mitte me Domine in Purgatorii ignem, quantum temporis vis; noli tamen in infernum detrudere, ubi te amare non possum.

Te ergò quæsumus tuis famulis subveni, quos pretioso Sanguine redemisti.

Æterne Deus, spero in te et cupio in æternum te amare.

Amor meus crucifixus est. Jesus meus, amor meus pro me mortuus est.

Deus in adjutorium meum intende: Domine ad adjuvandum etc.

Pater æterne, propter amorem Jesu Christi da mihi gratiam tuam. Te amo, me pœnitet.

Quomodò possum de tot tantisque beneficiis, quæ mihi fecisti, Deus mi, tibi rependere gratias? spero in æternum in Cœlo tibi gratias me acturum.

Maria Mater gratiæ, Mater misericordiæ, etc.

Miserere mei Deus, secundùm magnam etc.

Misericordias Domini in æternum cantabo.

Dum jam Ægrotus est proximus exspirando.

279. In manus tuas Domine commendo spiritum meum.

Jesu mi, tibi animam, quam tuo Sanguine redemisti, commendo.

(*Hic notandum, quod dum infirmus jam exalandæ animæ vicinus est, actus suggeri debeant sine pausa, et fortiori voce*).

Domine Jesu Christi, suscipe spiritum meum.

Deus mi adjuva me; sine me venire ad amandum te in æternum.

Jesu mi, amor mi, te amo, me pœnitet, utinam numquàm te offendissem!

O Maria spes mea, adjuva me, ora pro me Jesum.

Jesu mi propter passionem tuam salva me. Te amo.

Maria Mater mea, in hac hora adjuva me, S. Joseph adjuva me, Archangele Michael defende me. Angele Custos custodi me, S. N. (*hic præcipui protectoris ægroti fiat mentio*) commenda me Jesu Christo, Sancti et Sanctæ Dei intercedite pro me.

Jesu, Jesu, Jesu.

Jesu et Maria vobis cor et animam meam dono.

§. VII. *Imminentis mortis signa.*

280. Opus est, ut Sacerdos, qui hoc charitatis opus exercet, imminentis mortis signa sciat, ut ità ægroto jam exspiranti melius auxiliari possit. Præcipua et universalia sunt tria. 1. Pulsus deficiens, intermittens, et formicans. 2. Respiratio anxia. 3. Oculi excavati, et vitreati, aut apertiores solito, vel nimis lucidi, vel qui respiciunt objecta diversè, quàm aliis apparent, ùt cum palpebra superior relaxatur, et inferiorem prætergreditur.

281. Sunt etiàm proxima mortis signà nasus acuminatus, et in extremitate albescens, et si nares ad instar follis sufflant; manus trementes; ungues lividæ, facies flavescens, livida, et mutata; flatus malè olens et frigidus; corpus immobile; sudor frontis et frigidus; calor in cordis parte nimius; festucas aut lanugines colligere; frigiditas in extremis omnibus partibus.

282. Signa tamen proximiora exspirationi sunt respiratio intermittens aut languida; defectio pulsûs; dentium contractio, stridor: lenè quoddam suspirium, aut gemitus; lacryma per se fluens; oris, oculorum, et totius corporis torsio.

283. Advertatur 1. quod laborantes hydropisi, ecticâ febri, vel vulnere, asthmate, pleuritide, sanguinis fluxu, vomitu, anginâ, et reumatismo, interdum cum paucis nominatorum signorum, et cum pulsu valido, ac loquentes exspirare soleant Advertatur 2. proximos morti esse, qui pleuritide laborant, dum respirationis difficultas, anhelitûs augmentum, et labia livida apparent. Vulnerati capite interdum subitaneo deliquio moriuntur. Hydropici, dum pulsus deficit, et anhelitus crescit, ac in ore spuma apparet. Qui febri intermittente laborant, mori solent in principio accessionis, dum convulsiones vehementes sunt. Advertatur 3. quod in aliquibus ægrotis flatus sit adeò debilis, et cordis exagitatio, ut jam mortui videantur, et tamen non sint. Signa certiora mortis sunt

omnium partium frigiditas etiàm in regione cordis, corporis gravitas, alicujus spiritûs naribus admoti stimulum non sentire, speculum ori admotum flatu non maculari, et similia. Demùm advertatur, quod interdum signa superiùs in primo loco adducta fallant, et etiàm sinè illis repente moriatur infirmus : ideoque dum ægrotus in agone manet, Sacerdos numquam illum deserat.

§ VIII. et Ultimus,

Preces, Actus Christiani, et Benedictiones.

284. Sacerdos domum ægroti ingrediens, dicat; ℣. *Pax huic domui.* ℟. *Et omnibus habitantibus in ea.* Cubiculum aquâ benedictâ aspergat, dicens : *Asperges me hyssopo et mundabor : lavabis me, et super nivem dealbabor.*

Deindè dicere potest orationes, quæ in Rituali prò Extrema Unctione extant. Posteà Redemptoris Imaginem accipiat, dicens : *Ecce Crucem Domini, fugite partes adversæ.* Et ægroto osculandam præbeat, dicens: *Deosculare pedes Jesu Christi, qui in hac cruce pro salute tua mortuus est.*

285. Deindè dicat : in Deo N. N. igitùr spem tuam jacta : spera fore, ut Maria Deo prò salute tua intercedat : infirmitas tamen gravis est, voluntati Dei tuam conforma, ut de te faciat quod ipse vult. Eja igitùr mecum recita christianos actus, ut istis ad mortem te disponere valeas, si pro bono animæ tuæ sic Deus determinavit ; dic ergò mecum.

286. *Actus fidei*, Deus mi, infallibilis veritas, quia tu quid credere debeam, S. Ecclesiæ revelâsti, credo quod ad credendum mihi proponit Ecclesia. Credo, te esse Deum meum, omnium Creatorem, qui per totam æternitatem Paradiso justos remuneras, peccatores verò castigas inferno. Credo Mysterium SS. Trinitatis, idest Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, tres Personas, sed unum Deum. Credo, secundam Personam, idest Filium Dei, hominem factum in utero Mariæ semper virginis, et pro nobis peccatoribus mor-

tuum esse, Indè resurrexisse, et nunc sedere ad dextram Patris; et indè venturum ad judicandum vivos et mortuos. Credo septem sancta Sacramenta, et præcipuè Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, et Extremam Unctionem. Credo omnes resurrecturos cum corporibus suis; et deniquè credo omne id, quod credit S. Ecclesia Catholica Romana, in qua sola credo esse veram fidem.

Actus spei. Deus mi, confisus tuis promissis, quia tu fidelis, potens, et misericors es, propter merita Jesu Christi peccatorum meorum veniam spero, perseverantiam finalem, et gloriam Paradisi.

Actus amoris, et doloris. Deus mi, quia tu es bonitas infinita, infinito amore dignus, toto corde meo te diligo super omnia. Et omnium peccatorum meorum, quia tuam infinitam bonitatem offendi, totâ animâ meâ me pœnitet, et displicet. Potiùs mori, quàm peccare propono, cum gratia tua, quam, ut nunc mihi des et semper, te precor. Et propono sancta Sacramenta recepturum me in vita, et in morte.

(*Benedictus XIII. Omnibus qui semel in die hos eliciunt actus, septem annos Indulgentiæ largitus est; et si per mensem integrum fiant, confessis et communicatis, juxtà mentem Pontificis orantibus, Indulgentiam plenariam, etiàm defunctis applicabilem concessit: et si in fine vitæ quis eliciat, Indulgentiam in articulo mortis.*)

Benedictio in articulo mortis.

287. Pontifex regnans anno 1747. Episcopis facultatem concessit, et eorum delegatis, Indulgentiam plenariam ægrotis petentibus impertiendi, postquàm Pœnitentiæ, Eucharistiæ, et Extremæ-Unctionis Sacramenta acceperint, aut verò similiter petiissent, aut si signum aliquod doloris dederint, et posteà sensus amiserint. Non verò excommunicatis, et impœnitentibus: nec etiàm illis, qui in evidenti peccato moriuntur. Advertendum tamen, quod prædicta facultas debeat per Episcopos exposci à quocumque Pontifice pro tempore; in Bulla enim, Pia Mater, n. 34 editâ à

Bened. XIV. die 5. April. ann. 1747 sic dicitur *Cum novi Episcopi Catholicis gregibus in posterum præficientur, volumus, atque statuimus, ut singulis eorum hujusmodi facultatem à Nobis, sivè à Romano pro tempore Pontifice postulantibus, Apostolicæ Litteræ etc.* Modus, quo datur benedictio est hic,

288. Sacerdos ægroti domum ingrediens dicat: *Pax huic domui, et omnibus habitantibus in ea.* Et aspergat eum aquâ benedicta, dicens: *Asperges me hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super nivem dealbabor.* Posteà dicat: *Miserere mei Deus, secundùm magnam misericordiam tuam. Gloria Patri, etc.* Et nihil aliud dicens repetat Antiphonam: *Asperges me etc.*

Si ægrotus Confessionem petit, Sacerdos eum benignè audiat; sin verò, contritionis actum ut ægrotus eliciat studeat, confortetque eum ad Paradisi gloriam sperandam: hortetur, ut totum se offerat Deo, et pro peccatorum suorum satisfactione id, quod vult Deus, ipsamque mortem acceptet, indè dicat:

289. ℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cœlum et terram.

Antiph. Ne reminiscaris Domine delicta famuli tui (vel ancillæ tuæ) neque vindictam sumas de peccatis ejus. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster etc.

℣. Et ne nos etc.

℟. Sed libera etc.

℣. Salvum fac servum tuum (vel ancillam tuam) Domine.

℟. Deus meus sperantem in te.

℣. Domine exaudi etc.

℟. Et clamor meus etc.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Clementissime Deus, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem atque sperantem, secundùm multitudinem miserationum tuarum respice propitius famu-

tuum esse, Indè resurrexisse, et nunc sedere ad dextram Patris; et indè venturum ad judicandum vivos et mortuos. Credo septem sancta Sacramenta, et præcipuè Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, et Extremam Unctionem. Credo omnes resurrecturos cum corporibus suis; et deniquè credo omne id, quod credit S. Ecclesia Catholica Romana, in qua sola credo esse veram fidem.

Actus spei. Deus mi, confisus tuis promissis, quia tu fidelis, potens, et misericors es, propter merita Jesu Christi peccatorum meorum veniam spero, perseverantiam finalem, et gloriam Paradisi.

Actus amoris, et doloris. Deus mi, quia tu es bonitas infinita, infinito amore dignus, toto corde meo te diligo super omnia. Et omnium peccatorum meorum, quia tuam infinitam bonitatem offendi, totâ animâ meâ me pœnitet, et displicet. Potiùs mori, quàm peccare propono, cum gratia tua, quam, ut nunc mihi des et semper, te precor. Et propono sancta Sacramenta recepturum me in vita, et in morte.

(*Benedictus XIII. Omnibus qui semel in die hos eliciunt actus, septem annos Indulgentiæ largitus est; et si per mensem integrum fiant, confessis et communicatis, juxtà mentem Pontificis orantibus, Indulgentiam plenariam, etiàm defunctis applicabilem concessit: et si in fine vitæ quis eliciat, Indulgentiam in articulo mortis.*)

Benedictio in articulo mortis.

287. Pontifex regnans anno 1747. Episcopis facultatem concessit, et eorum delegatis, Indulgentiam plenariam ægrotis petentibus impertiendi, postquàm Pœnitentiæ, Eucharistiæ, et Extremæ-Unctionis Sacramenta acceperint, aut verò similiter petiissent, aut si signùm aliquod dolori dederint, et posteà sensus amiserint. Non verò excommunicatis, et impœnitentibus; nec etiàm illis, qui in evidenti peccato moriuntur. Advertendum tamen, quod prædicta facultas debeat per Episcopos exposci à quocumque Pontifice pro tempore; in Bulla enim, Pia Mater, n. 34 editâ à

Bened. XIV. die 5. Apríl. ann. 1747 sic dicitur *Cum novi Episcopi Catholicis gregibus in posterum præficientur, volumus, atque statuimus, ut singulis eorum hujusmodi facultatem à Nobis, sivè à Romano pro tempore Pontifice postulantibus, Apostolicæ Litteræ etc.* Modus, quo datur benedictio est hic,

288. Sacerdos ægroti domum ingrediens dicat: *Pax huic domui, et omnibus habitantibus in ea.* Et aspergat eum aquâ benedicta, dicens: *Asperges me hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super nivem dealbabor.* Posteà dicat: *Miserere mei Deus, secundùm magnam misericordiam tuam. Gloria Patri, etc.* Et nihil aliud dicens repetat Antiphonam: *Asperges me etc.*

Si ægrotus Confessionem petit, Sacerdos eum benignè audiat; sin verò, contritionis actum ut ægrotus eliciat studeat, confortetque eum ad Paradisi gloriam sperandam: hortetur, ut totum se offerat Deo, et pro peccatorum suorum satisfactione id, quod vult Deus, ipsamque mortem acceptet, indè dicat:

289. ℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cœlum et terram.

Antiph. Ne reminiscaris Domine delicta famuli tui (vel ancillæ tuæ) neque vindictam sumas de peccatis ejus. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster etc.

℣. Et ne nos etc.

℟. Sed libera etc.

℣. Salvum fac servum tuum (vel ancillam tuam) Domine.

℟. Deus meus sperantem in te.

℣. Domine exaudi etc.

℟. Et clamor meus etc.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Clementissime Deus, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem atque sperantem, secundùm multitudinem miserationum tuarum respice propitius famu-

lum tuum. N. quem tibi vera fides, et spes Christiana commendat. Visita eum in salutari tuo, et per Unigeniti tui passionem et mortem omnium ei delictorum suorum remissionem, et veniam clementer indulge, ut ejus anima in hora exitûs sui te Judicem propitiatum inveniat, et in sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eumdem, etc.

Tum postquàm Clericus dixerit, Confiteor Deo, etc. *Sacerdos dicat :* Misereatur, etc. Indulgentiam, etc. *deindè ;*

Dominus noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui B. Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat confessionem tuam, et restituat tibi stolam primam, quam in Baptismate recepisti, et ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributâ Indulgentiam plenariam, et remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris etc.

Per sacrosancta humanæ reparationis mysteria remittat tibi Omnipotens Deus omnes præsentis, et futuræ vitæ pœnas, Paradisi portas aperiat, et ad gaudia sempiterna perducat Amen.

Benedicat te omnipotens Deus, ✠ Pater, Filius, et Spiritus Sanctus. Amen.

At, si infirmus esset adeò morti proximus, ut tempus non suppeteret supradictis precibus, Sacerdos statim impertiatur ei præfatam Benedictionem.

Dominus noster Jesus Christus, etc.

290. *Benedictio Scapularis S. Mariæ de Monte Carmelo.*

Sacerdos conversus ad habitum dicat :

℣. Ostende nobis Domine misericordiam tuam.
℟. Et salutare tuum da nobis.
℣. Domine Deus virtutum converte nos.
℟. Et ostende faciem tuam, et salvi erimus.

℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Caput omnium fidelium Deus, et humani generis Salvator, hunc habitum, quem propter tuum, tuæque Genitricis Virginis Mariæ de monte Carmelo amorem, atque devotionem servus tuus est delaturus, dexterâ tuâ sanctifica ✠; et hoc, quod per illud mysticè datur intelligi, tuâ semper custodiâ corpore, et animo servetur, et ad remunerationem perpetuam cum Sanctis omnibus felicissimè perducatur. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde aspergat aquâ benedictâ habitum, et posteà ipsum imponat personæ recipienti, dicens:

Accipe, vir devote, hunc habitum benedictum, precans SS. Virginem, ut ejus meritis illum perferas sine macula, et te ab omni adversitate defendat, atque ad vitam perducat æternam. Amen.

Deindè dicat.

Ego ex potestate mihi tradita, et concessa suscipio, ac recipio te ad participationem omnium orationum, disciplinarum, precum, suffragiorum, eleëmosynarum, jejuniorum, vigiliarum, Missarum, Horarum Canonicarum, ac cæterorum bonorum spiritualium, quæ passim die, nocteque (cooperante misericordiâ Jesu Christi) à Religiosis peraguntur. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti Amen.

Benè ✠ dicat te Conditor Cœli et terræ Deus omnipotens, qui te eligere dignatus est ad Beatæ Virginis Mariæ de monte Carmelo Societatem, et Confraternitatem, quam precamur, ut in hora obitûs tui conterat caput serpentis, qui tibi est adversarius, et tandem tamquàm viator palmam et coronam sempiternam hæreditatis consequaris. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Aspergatur recipiens aquâ benedictâ.

291. *Benedictio Scapularis S. Mariæ septem Dolorum.*

℣. Adjutorium nostrum etc.
℟. Qui fecit Cœlum, et terram, etc.

OREMUS.

Domine Jesu Christe, qui tegmen nostræ mortalitatis induere dignatus es, obsecramus immensam largitatis tuæ abundantiam, ut hoc genus vestimentorum, quod sancti Patres ad innocentiam, humilitatisque indicium in memoriam septem Dolorum B. Virginis Mariæ nos ferre sanxerunt, ità benè ✠ dicere digneris, ut qui illis fuerit indutus, corpore pariter, ac animâ induat te Salvatorem nostrum. Qui vivis, et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Posteà Sacerdos, aspersum Scapulare aquâ benedictâ, illi imponat, dicens:

Accipe, charissime frater, habitum B. Mariæ Virginis, singulare signum servorum in memoriam septem Dolorum, quos ipsa in vita et morte Unigeniti Filii sui sustinuit, ut ità indutus sub ejus patrocinio perpetuo vivas.

Benedictio Dei omnipotentis, ✠ Patris, et Filii, et Spiritûs Sancti descendat super te, et maneat semper. Passio Domini nostri Jesu Christi, et Compassio Beatæ Mariæ Virginis sit in corde, et corpore nostro. Amen.

292. *Benedictio Scapularis Conceptionis immaculatæ Dei Matris.*

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.
℟. Qui fecit cœlum, et terram.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Domine Jesu Christe, qui tegmen nostræ mortalitatis induere dignatus es, tuæ largitatis clementiam humiliter

imploramus, ut hoc genus vestimenti, quod in honorem, et memoriam Conceptionis immaculatæ Beatæ Mariæ Virginis (necnon, ut illo indutus exoret) in hominum pravorum morum reformationem institutum fuit, benè ✠ dicere digneris, ut hic famulus tuus, qui eo indutus fuerit, eâdem Beatâ Mariâ Virgine intercedente, te quoque induere mereatur.. Qui vivis, et regnas, etc.

Posteà Sacerdos, aspersum Scapulare aquâ benedictâ imponat recipienti, dicens.

Accipe, frater, Scapulare Beatæ Mariæ Virginis immaculæ, ut, eâ intercedente, veterem hominem exutus, ab omni inquinamento mundatus, ipsum perferas sine macula, et ad vitam pervenias sempiternam. Amen.

Et ego ex facultate mihi tradita recipio te in participationem bonorum spiritualium, quæ in nostra Congregatione gratiâ Dei fiunt, et quæ per Sanctæ Sedis Apostolicæ privilegium concessa sunt. In nomine Patris ✠, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Si infirmus numquàm acceperit aliquod Scapulare, vel aliquod ex iis, de quibus suprà sermonem fecimus, curet Sacerdos, qui facultatem habet, ut infirmus tunc recipiat, ut Indulgentias lucretur.

INDEX CAPITULORUM

IN HAC PRAXI CONTENTORUM.

INTRODUCTIO n. 1.
CAP. I. De Officiis Confessarii. n. 2.
§ I. Circà officium patris. Ubi agitur de Charitatè, quam adhibere debet Confessarius in excipiendis et audiendis Pœnitentibus. n. 3.
§ II. Circà Officium medici. n. 6. Ubi agitur de modo et tempore quandò Confessarius corripere debet Pœnitentem. n. 7. Ignorantem instruere. n. 8. Disponere ad Absolutionem. n. 10. Imponere illi pœnitentiam, et remedia præbere ad perseverandum. n. 11 et seq.
§ III. Circà officium Doctoris. Ubi agitur de scientia quâ indiget Confessarius. n. 17.
§ IV. Circà Officium Judicis. n. 19. Et hîc agitur specialiter de obligatione examinandi Rusticos, et de judicio formando peccatorum eorumdem. n. 20.
CAP. II. De Interrogationibus adhibendis cum rudibus Pœnitentibus. n. 21.
Circà I. Præceptum. Et hîc agitur de rebus scitu necessariis quòad Mysteria Fidei, et salutem æternam. De superstitione et sacrilegio in recitandis peccatis propter ruborem. De pœnitentiis omissis, et de scandalo. n. 22 et 23.
Circà II. Præceptum. Hîc agitur de falsis Juramentis. n. 24. De Votorum transgressione, ac de ipsorum commutatione et dispensatione. n. 25 et 26. De Blasphemia, et de Maledictione Mortuorum, etc. n. 27 et seq.
Circà III. Præceptum. Ubi agitur de obligatione audiendi Missam. n. 32. Et abstinendi ab operibus servilibus diebus festis n. 33.
Circà IV. Præceptum. Ubi agitur de obligatione Filiorum ergà Genitores. n. 34. Et Genitorum ergà Filios; Ac de obligatione mutua Conjugum. n. 35.
Circà V. Præceptum. Ubi agitur primò de Desideriis damnorum Proximi. n. 36. Secundò de Contumeliis, et de obligatione restituendi honorem ablatum. n. 37. Tertiò de Remissione injuriarum facienda offensoribus. n. 38.
Circà VI et IX. Præceptum. n. 39 et seq.

Circà VII. Præceptum. Ubi agitur de pluribus doctrinis practicis quòad furta et restitutiones bonorum. n. 42 et seq.

Circà VIII. Præceptum. Ubi agitur de obligatione restituendi famam. n. 45. Et de Judiciis temerariis n. 46. Hîcque aliqua adduntur de Jejunio. n. 47.

CAP. III. De Interrogationibus adhibendis cum Pœnitentibus diversi status, et conditionis, qui sunt negligentes circà res ad conscientiam spectantes. Et I. Cum Sacerdotibus. n. 49. II. Cum Confessariis. n. 51. III. Cum Parochis. n. 52. IV. Cum Episcopis. n. 53. V. Cum Monialibus. n. 54. VI. Cum Judicibus, et Tabellionibus. n. 55 et 56. VII. Cum Medicis. n. 57. Et hîc speciatim agitur de obligatione quam ipsi habent curandi, ut infirmi Confessiouem faciant. VIII. Cum Pharmacopolis. n. 58. IX. Cum Negotiantibus. n. 59. X. Sartoribus. n. 60. XI. Cum Proxenetis, et Venditricibus. n. 61. XII. Cum Barbitonsoribus. n. 62. Et hîc sermo fit de Viris crines mulierum componentibus.

CAP. IV. Quomodò se gerere debeat Confessarius cum iis qui sunt in proxima occasione peccandi. n. 63 et seq.

CAP. V. Quomodò cum Consuetudinariis, et Recidivis n. 70 et seq. Et signanter cum Ordinandis, in aliquo vitio habituatis; qui inhiant suscipiendo Ordini sacro. n. 78 et 79.

CAP. VI. Quomodò cum Pœnitentibus qui habent I. aliquam censuram, aut casum reservatum. n. 80. 81 et 82. Aut II. Obligationem denunciandi. n. 83. Aut III. Impedimentum Matrimonii dirimens. n. 84 et 85. Vel impediens à petendo debito. n. 86. Hîc annotantur *Formulæ* ad obtinendam Dispensationem à S. Pœnitentiaria in impedimentis, votis, et irregularitatibus. n. 87. *Formula* exequendi Dispensationem. n. 88.

CAP. VII. Quomodò se gerere debeat Confessarius cum quibusdam diversi generis.

§ I. Quomodò cum Pueris, Adolescentibus, et Puellis, Et hîc agitur signanter de examine adhibendo cum pueris. n. 90. Et deindè de Absolutione ipsis impertienda. n. 91. Hîc quoque agitur de Electione statûs n. 92 et seq.

§ II. Quomodò cum Scrupulosis. n. 95 et seq.

§ III. Quomodò cum devotis. n. 99. 100. et 101.

§ IV. Quomodò cum Mutis, et Surdis. n. 102 et 103.

§ V. Quomodò cum Moribundis. n. 105 ad 7.

§ VI. Quomodò cum capite Damnatis. n. 108. Et specialiter cum Damnatis obstinatis. n. 109.

§ VII. Quomodò cum iis, qui à Dæmonibus infestantur, aut cum ipsis carnale commercium habent. n. 110 ad 118.

CAP. VIII. De Prudentia Confessarii. et I. Circà electionem opinionum. n. 114 et 115. II. Circà correctionem errorum ab ipso Confessario commissorum in administratione Sacramenti. n. 116. III. Circà custodiam Sigilli Sacramentalis. n. 117 et 118. IV. In excipiendis Mulierum Confessionibus, et de modo agendi cum eisdem. n. 119 et 120.

CAP. IX. Quomodò se gerere debeat Confessarius in directione Personarum spiritualium. n. 121.

§ I. Circà Orationem Meditationis. n. 122 et seq.

§ II. Circà Orationem Contemplationis. n. 126. Et hic agitur de naturali animi Recollectione, sivè de Otio Contemplativo. n. 127. De Ariditate supernaturali. distinguendo sensibilem à substantiali. n. 127 ad 131. De Contemplatione Affirmativa, et Negativa. n. 132. De Recollectione supernaturali. n. 133. De Oratione Quietis. n. 134. De Caligine. n. 135. De Unctione Activa, et Passiva. n. 136. De Desponsatione spirituali, et de Extasi, Raptu, et Spiritus Volatu. n. 137. de Matrimonio Spirituali. n. 138. De Visionibus. n. 139 et 140. De Locutionibus n. 141 De Revelationibus. n. 142. Directio circà omnia enunciata dona supernaturalia. n. 143 et 144.

§ III. Circà Mortificationem. n. 145. et seq.

§ IV. Circà frequentiam Sacramentorum, et præsertim Eucharistiæ. n. 148. et seq.

§ V. Directio Animæ quæ cupiat dirigi per tramitem perfectionis. n. 156. et seq.

CAP. X. De quibusdam Monitis magis notatu dignis, ad Confessarios, et Parochos cum Praxi docendi Orationem Mentalem.

§ I. Monita ad Confessarios. n. 172. et seq.

§ II. Monita ad Parochos. n. 195. et seq.

§ III. Praxis Orationis Mentalis. n. 217. et seq.

CAP. ULTIMUM. Brevis Praxis assistendi infirmis. n. 227. et 228.

§ I. Monita ad Sacerdotem assistentem. n. 229. et seq.

§ II. Remedia contra tentationes. n. 237. et seq.

§ III. Motiva et Affectus piis Infirmis suggerendi. n. 254. et seq.

§ IV. Monita circà extrema Sacramenta; et I. Circà Confessionem. n. 264. II. Circà Communionem. n. 265. et seq. III. Circà Extremam Unctionem. n. 273. et seq.

§ V. Monita respectu ad Agoniam, et Mortem. n. 276. et 227.
§ VI. Affectus suggerendi tempore Agoniæ, et Exspirationis. n. 278. et 279.
§ VII. Indicia proximæ mortis. n. 280. et seq.
§ VIII. et Ultimus. Preces, Actus Christiani, et Formulæ plurium Benedictionum.
Preces et Actus. n. 284. 285. et 286.
Benedictio in Articulo Mortis. n. 287. et seq.
Benedictio Scapularis S. Mariæ de Monte Carmelo. n. 290.
Benedictio Scapularis S. Mariæ septem Dolorum. n. 291.
Benedictio Scapularis Conceptionis Immaculatæ Dei Matris. n. 292.

EXAMEN ORDINANDORUM

Ab eodem Auctore breviter concinnatum ex eadem sua Theologia Morali, res scitu magis necessarias continens.

INDEX.

Cap. I. De Sacramentis in genere. — Cap. II. De Sacramento Ordinis in genere. — Cap. III. De Ordinibus in specie. — Art. I. De prima Tonsura. — Art. II. De Ordinibus Minoribus. — Sect. I. De Ostiariatu. — Sect. II. De Lectoratu. — Sect. III. De Exorcistatu. — Sect. IV. de Acolythatu. — Art. III De Ordinibus majoribus. — Sect. I. De Subdiaconatu. — § I. De Voto Castitatis. — § II. De Horis Canonicis. — § III. De Censuris in genere. — § IV. De Censuris in specie. — I. De Excommunicatione. — II. De Suspensione. — III. De Depositione. — IV. De Interdicto. — V. De Irregularitate. — Sect. II. De Diaconatu. — Sect. III. De Presbyteratu. — § I. De Ordine Presbyteratûs. — § II. De Sacrificio Missæ. § III. De Potestate Sacerdotis. — § IV. De Munere docendi, et prædicandi.

CAPUT I.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

Quid sit Sacramentum. I. Quæ requirantur ad constituendum Sacramentum? An Circumcisio etc.? 2. Quæ sint Sacramentalia. 3. Distinguuntur Sacramenta. 4. Qu. I. Quæ requirantur ad essentiam. De Materia. 5. De forma, et de connexione materiæ cum forma. 6. De mutatione substantiali, aut accidentali. 7. De Sacramento sub conditione. Si cum forma, aut materia dubia, vel mixta. Interruptio formæ. 8. De intentione Ministri, et suscipientis. 9. Qu. II. De Ministro. 10. An debeat esse in gratia. 11. Si sit laicus, aut ministret non solemniter, an sufficiat Contritio. 12. Si absolvat in mortali: si ministret Eucharistiam: si celebret Missam. 13. Si Subdiaconus, aut Diaconus ministret solemniter. 14. Si ministret indigno. 15. Simulare administrationem Sacramenti. 16. Simulare susceptionem. 17. An Minister

debeat intendere quod facit Ecclesia. 18. *Qu. III. Quid ad validè et licitè Sacramenta suscipienda.* 19. *An petere ab Excommunicato, vel Peccatore.* 20. *An liceat dare pecuniam pro administratione Sacramenti.* 21. *Effectus, et I. De gratia.* 22. *et* 23. *II. De Charactere.* 24.

1 SACRAMENTUM, generaliter loquendo significat mysterium, sivè rem occultam: Sacramentum verò in Ecclesia Catholica sic definitur: *Est visibile signum invisibilis gratiæ ad populum Dei sanctificandum, à Christo institutum.* Dicitur *Signum visibile*, scilicet signum externum in materia sensibus subjecta *Invisibilis gratiæ*, quia Sacramentum significat gratiam quam causat invincibiliter, scilicet ex opere operato, sivè per se, modò suscipiens sit dispositus. *A Christo institutum*, quià juxta sententiam probabiliorem, Christus etiàm ùt homo Sacramenta instituit ex potestate, quæ dicitur *excellentiæ* (Vide Opus Morale l. 6. n. 1. 2 et 3.)

2 Tria igitùr ad Sacramentum constituendum requiruntur. 1. Signum externum. 2. Promissio gratiæ. 3. Institutio Christi, cum omnia Sacramenta ex Christi passione vim habeant.

Dubitatur, an Circumcisio fuerit olim verum Sacramentum, conferens gratiam ex opere operato? Affirmat *Scotus*, sed communiter id negant DD. nam Circumcisio operabatur sanctitatem tantùm externam, non autem internam; commune tamen est, quod fuerit verum Sacramentum (l. 6. n. 4.)

3 Sacramentalia autem sunt quædam actiones sacræ ab Ecclesia institutæ, proùt sunt aqua lustralis, benedictiones rerum, consecrationes, et similia. Hæc non habent per se vim remittendi peccata, sed tantùm impetrandi auxilia divina ad eliciendos actus bonos, quibus posteà peccata remittuntur (l. 6 n. 90 ad 94.)

4 Multipliciter distinguuntur Sacramenta. *Primò* alia sunt necessaria necessitate *medii*, ùt sunt Baptismus omnibus, Pœnitentia lapsis in mortale, et Ordo iis, qui Sacramenta Eucharistiæ, et Pœnitentiæ ministrant: etiàm Eucharistia (juxtà probabiliorem sententiam), saltèm in voto implicito (n. 192.) Alia neces-

sitate *præcepti*, ut sunt Confirmatio, juxtà probabilem sententiam, licet opposita Navarr. Suar. Soti, Laym. Ronc. Wigandt, ex D. Th. (in 3 p. qu. 72 art. 8 ad 6) et aliorum etiàm sit probabilis (l. 6 n. 181); et Extrema Unctio, juxtà probabiliorem sententiam, omninò suadendam (n. 733.) *Secundò*, alia sunt Sacramenta *Iterabilia*, ùt Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, et Matrimonium; alia sunt *Initerabilia*, ùt Baptismus, Confirmatio, et Ordo, propter Characterem, quem indelebiliter imprimunt. *Tertiò*, alia sunt Sacramenta *Mortuorum*, ùt Baptismus, et Pœnitentia, quia primam conferunt gratiam et supponunt animam mortuam, idest gratiâ carentem: alia *Vivorum*, quæ aliquandò per accidens dant etiàm primam gratiam, nimirùm casu, quo aliquis attritus, bonâ fide putans se contritum, illa suscipit, ut docent probabiliter, Lugo, Suar. Con. Cajetan. Croix, Salm. Castrop. et alii plures ex D. Th., contra alios, ex communi (l. 6. n. 87.) *Quartò*, alia sunt *Formata*, idest cum effectu gratiæ, alia *Informia*, scilicet sine collatione gratiæ, quæ est Sacramenti forma. An autem detur Sacramentum Pœnitentiæ validum et informe, idest sine gratia; alii negant; sed communiter, et veriùs alii affirmant. Casus esset si quis acciperet absolutionem ab aliquo mortali peccato cum attritione concepta tantùm ex turpitudine supernaturali illius peccati, et cum oblivione inculpabili alterius peccati mortalis. (*Qui vult videre hanc quæstionem cum omnibus suis rationibus enucleatam, observet* Caput 1. l. 6 n. 444.)

Quær. I. Quæ requirantur ad essentiam Sacramenti? 5
Tria requiruntur, Materia, Forma, et Intentio. *Materia* est res corporea et sensibilis, quæ suscipienti applicatur, v. gr. Aqua, Chrisma, Oleum sanctum etc. Et hæc est Materia *remota*, nam *proxima* est ipsa applicatio materiæ, ùt ablutio, unctio etc.

Forma sunt verba prolata à Ministro. Ut autem Sa- 6
cramentum valeat, requiritur connexio, sivè simultas Materiæ et Formæ, scilicet, ut Materia applicetur antequàm prolatio Formæ terminetur, vel postquàm

prolatio Formæ sit incepta. Sententia autem, quod sufficiat applicare Materiam immediatè antè vel post prolationem Formæ, est tantùm probabilis, non autem moraliter certa, ùt requiritur, ubi agitur de valore Sacramenti, ex Propos. 1. damn. ab Innoc. XI. ideòque non est practicè probabilis. Excipiuntur tamen Sacramenta Pœnitentiæ, et Matrimonii, quæ valent etiàmsi interponatur aliqua mora inter Materiam et Formam (l. 6 n. 9.)

7 Si mutetur substantialiter Materia, nempè applicetur vinum pro aqua, vel mutetur Forma, nempè si verba non habeant eumdem sensum, puta dicendo, *Te aspergo*, pro *te baptizo*, invalidum est Sacramentum. Secùs si mutatio est accidentalis, scilicet si aqua sit calida, aut decocta, aut si dicas, *Ego te baptizo in nomine Patrias, et Filias, etc.* ùt habetur ex c. *Retulerunt*, de Consecr. Dist. 4. vel *in nomine Patris omnipotentis etc.* Sic tamen mutans non excusaretur à peccato gravi (n. 11.)

8 In casu necessitatis, vel magnæ utilitatis possunt conferri sub conditione (saltèm mente retenta) Sacramenta, non solùm characterem imprimentia, ùt est certum ex c. 2 de Baptism. sed etiàm alia, si non possit haberi materia nisi dubia; ità Suar. Castrop. Habert, Banoc. Ronc. Salm. et alii communiter, contra Juenin et Antoine (n. 28 et 29.) An autem Minister possit uti Materiâ, aut Formâ dubiâ, si ad id cogatur metu mortis? probabiliter potest: nisi cogatur in contemptum Religionis; ità Sanch. Coninch. Si materiæ propriæ misceatur extranea in majori, vel æquali parte, Materia est inepta; secùs si in minori; ità S. Th. (3 part. qu. 74 n. 3 ad 3.) Interruptio Formæ si est modica, non officit valori Sacramenti. Secùs si talis sit, ut verba non constituant unum sensum (l. 6 n. 11.) Non licet autem formam repetere, nisi adsit probabile dubium, quod forma invalidè fuerit prolata (n. 224. v. *Advertendum.*) Alii dicunt, aliquas Sacramentorum Materias et Formas fuisse à Christo in genere determinatas, et relictas Ecclesiæ, ut ipsa in particulari determinaret, Sed probabiliùs alii docent,

omnes fuisse à Christo determinatas in substantia. Undè si aliqua invenitur inter novam et priscam Ecclesiæ consuetudinem differentia circà Materias, et Formas, mutatio illa censetur tantùm accidentalis (n. 12.) (*Vide hanc quæstionem ad trutinam revocatam l. 6. n. 12.*)

Demùm ad essentiam Sacramenti requiritur *Intentio* Ministri, et quidem actualis vel saltèm virtualis. Intentio *Actualis* est ea, quæ actù habetur. *Virtualis* autem, quæ permanet in virtute actionis, quam Minister exequitur ex intentione actuali priùs habità; ad differentiam intentionis *Habitualis*, quæ aliquandò est habita, et non est retractata (n. 15.). Hæc autem Habitualis nòn sufficit in Ministro, sed sufficit in suscipientibus Sacramenta; atque in necessitate etiàm si ipsi sint dormientes, aut ebrii, aut ceciderint in amentiam, postquàm jam habuerint intentionem illa suscipiendi, ùt communissimè docent Lug. Castrop. Salm. et alii plures cum D. Th. (in 4. Dist. 6. qu. 1. art. 2. qu. 3. ad 2.), et patet, ex c. Majores, § Verum, de Baptism. et etiàm ex Instruct. de Baptism. data à Bened. XIV. incipiente, *Postremo mense* (in Bullar. tom. 2 n. 46.). Imò quòad Extremam Unctionem, et etiàm Confirmationem satis est pro suscipientibus adhùc *Interpretativa*, id est ea, quam suscipiens non habet nunc, nec umquàm habùit, sed haberet si rem adverteret (n. 81.)

Quær. II. Quis sit Minister Sacramentorum? Quòad Ordinem solus Episcopus est Minister (l. 6 n. 761.): et quòad Confirmationem ipse est Minister Ordinarius, nam extraordinarii possunt esse etiàm simplices Sacerdotes (n. 170.). Aliorum autem Sacramentorum solus Sacerdos est Minister, excepto Matrimonio (n. 897.), et etiàm Baptismo in necessitate; in ea enim possunt etiàm laici, et adhùc Hæretici baptizare (n. 113.). 10

Ad validè ministranda Sacramenta, non est opus, ut Minister sit in gratia, nam peccatores etiàm validè ministrant. Non verò Hæretici, nec Excommunicati vitandi respectu Sacramenti Pœnitentiæ. Ad licitè ta- 11

men ministrandum requiritur status gratiæ; sed in extrema necessitate, si Minister non posset tàm citò conteri, probabiliter à culpa excusatur, si ministrat; ità Sotus, Suar. Tolet. Cajetan. Armil. Valen. Anacl. (Vide l. 6 n. 33. et Cabrin. Luc. Moral p, 2. tract. 41 n. 56.). Numquàm autem excusatur Parochus, aut Œconomus: hi enim debent esse semper parati ad ministrandum. Celebrans autem in mortali quatuor mortalia committit, 1. quia indignè consecrat, 2, quia indignè sumit, 3. quia indignè ministrat; et 4. quia ministrat indigno, qui est ipse (l. 6 n. 35. v. Hinc).

12 Quær.; an peccet graviter qui existens in mortali ministrat Sacramentum in necessitate, si ad illud non est ordinatus, ut laicus Matrimonium contrahens, aut baptizans; vel si est ordinatus, sed ministrat non solemniter? Alii probabiliter negant, ut Conc. Tourn. Natal. Alex. et alii ex D. Th. (3. p. qu. 64. art. 6. ad 3.) Sed probabiliùs affirmant Cont. Tourn. La Croix, Antoine, Lugo, Pontius, Vasq. Navarr. etc. Quia semper sancta sanctè tractanda sunt (l. 6 n. 32.) Minister autem solemniter ministraturus Sacramenta, si est in mortali, sufficit, ut eliciat actum contritionis (Ibid n. 34.); celebraturus verò Missam, debet Confessionem præmittere: excepto casu, quo ex necessitate ex una parte deberet celebrare, et ex alia non adesset copia Confessarii; sed tunc post celebrationem debet quàm primùm confiteri, ùt præcipit Tridentinum sess. 13. c. 7. (Vid. l. 6. ex n. 255.)

13 Confessarius tantùm audiens Confessionem in mortali, probabiliùs est cum Lugo, Spor. Salm. Elbel, Croix, et aliis, quod non peccet graviter, quia non conficit Sacramentum. Si verò absolvit plures pœnitentes, etiàm successivè, in statu peccati mortalis, plura mortalia committit, quia plura Sacramenta distincta ministrat (n. 36. Qu. 5). Sacerdos item, aut Diaconus ministrans Eucharistiam in mortali mortaliter peccat, quia proximè concurrit ad sanctificationem Communicantium. Ità tenendum cum pluribus, contra alios (n. 35) Celebrans autem in mortali, si

pluribus Eucharistiam ministrat, probabiliùs unum mortale committit, quia ministratio illa, et Communio est unica actio moralis, unicumque convivium (Vid. l. 6 ex n. 35. v. hinc.)

Diaconi, et Subdiaconi, si ministrant in altari existentes in mortali, juxtà plures probabiliter peccant graviter, sed juxtà communiorem sententiam, et satis probabilem, id negatur; quia non conficiunt nec ministrant Sacramentum, nec exercent functiones proximè ordinatas ad sanctificationem animæ (l. 6 n. 37 et 38). Concionator item qui prædicat in mortali, non peccat graviter, ùt communiùs, et probabiliùs docent Gonet. Lugo, Castrop. Bonac. Vasq. Salm. Croix, et alii (contra Merb. Juen. etc.); non enim exercet Ordinem, sed officium annexum ordini, quod per se non causat gratiam, ùt causant Sacramenta (n. 41.) 14

Peccat graviter Minister, si dat Sacramentum indigno petenti occultè; secùs autem, si ille sit peccator occultus, et publicè petat (n. 43. ad 51). Notandum verò, quod Episcopus etiàm ob occulta peccata possit denegare alicui collationem Ordinis, licet publicè ille petat, ex Trid. sess. 14 c. 1 ubi dicitur, teneri Clericum obedire Prælato vetanti susceptionem Ordinis propter occultum crimen. Nec tenetur tunc Episcopus causam manifestare, cur repellat Ordinandum, ùt pluries declaravit Sacr. Congr. Concilii (l. 6 n. 52). An autem Confessarius possit absolvere Ordinandum recidivum in culpis gravibus; qui vult sacrum suscipere Ordinem sinè prævia probatione? vide Prax. n. 78. 15

Non licet Ministro etiàm ob metum mortis simulare administrationem Sacramenti ex Prop. 29. proscripta ab Innoc. XI. Tunc autem censetur Minister simulare administrationem, cum profert formam sine intentione, aut aliquid aliud pronunciat, ad hoc, ut alii credant, ipsum jam conferre Sacramentum, undè aliàs licitè potest Confessarius aliquam recitare orationem super pœnitente indisposito, non jam, ut alii credant absolutionem illi ministrari, sed tantùm ad occultandam absolutionis negationem; tunc enim non simulat 16

Sacramenti administrationem, sed tantùm veritatem occultat (Lib. 6. n. 59). Prætereà, ait Cardenas, posse Confessarium, cum pœnitens minatur ei mortem si non absolvat, dicere, *Ego te non absolvo*, submissè pronunciando verbum *non*, quia hæc non est restrictio purè mentalis, ùt objicit *Viva*, dum Confessarius non tenetur efficere, ut pœnitens audiat verba absolutionis, et ideò non habet ille jus, ut Confessarius omnia verba formæ intelligibiliter proferat (n. 59).

17 Sicùt autem non licet Ministro simulare Sacramenti administrationem, ità nec etiàm alii Sacramenti susceptionem, ùt dicunt Card. Croix et Gormaz. Hoc tamen non prohibet, quominùs liceat alicui accedere ad Confessionale, ibique genuflectere ad aliquod negotium agendum. Prætereà ajunt communiter Sanch. Conç. Castrop. Card. Viva, Croix, aliique plures, contra Milante, quod, si aliquis Sponsorum cogitur contrahere per injustum metum vel habens impedimentum dirimens, ad evitandum scandalum, tunc possit ille (saltèm sine gravi culpa) simulare celebrationem Matrimonii: tunc enim, deficiente consensu, deficit contractus, et deficiente contractu, nec etiàm existit Sacramentum (ib. in fin.)

18 Minister invalidè ministrat Sacramentum, si non intendat facere actum externum quem facit Ecclesia, ritumque Sacramentalem adhibere, quem intendit Ecclesia, à Christo instituta, et hoc etiàmsi Minister, non joco (ùt adhùc insipienter admittebat Lutherus), sed seriò ministret, ùt probavimus Tract. XIV. n. 2 et vide in Morali (l. 6 ex n. 20 et 23). Si verò id jam intendat, validè ministrat, etiàmsi non habeat intentionem explicitam conferendi Sacramentum. Dico *non habeat intentionem explicitam;* nam, si positivè haberet intentionem non conferendi Sacramentum, tunc neque conferret, quia tunc reverà nullam haberet intentionem faciendi, quod facit Ecclesia (ib. n. 23). Sacerdos autem conficiens Sacramentalia, puta aquam benedictam, in mortali, non peccat graviter (n. 40 in fin).

Quær. III. quid requiratur, ut quis validè, et licitè 19
Sacramenta suscipiat? Ut validè suscipiat requiritur 1. Ut sit baptizatus, nam aliàs non est capax aliorum Sacramentorum. 2. Excepto Sacramento Baptismi, pro quo nulla requiritur intentio in pueris, et perpetuò amentibus, cum in eis suppleat intentionem Ecclesia; in aliis Sacramentis opus est, ut suscipiens saltèm habuerit priùs intentionem (quæ dicitur habitualis) suscipiendi Sacramentum, et eam non revocaverit, ùt suprà diximus n. 9. Hinc si quis ordinetur per vim, invalidè ordinatur; secùs si per metum, quia metus non tollit voluntarium. Probabilissimum est, quod Sacramenta in periculo mortis licitè conferri possint tàm ebriis, quàm lapsis in amentiam, si priùs intentionem habuerint illa suscipiendi; ità Lug. Castrop. Salm. Croix, Card. Lambertinus, etc. ex D. Th. et cap. Majores, § Verum, de Bapt. (Lib. 6 n. 81 v. Utrum). Sufficit etiàm tempore mortis intentio interpretativa in suscipiente sensibus destituto quòad Sacramenta Extremæ Unctionis, ùt habetur ex Rituali, et etiàm Confirmationis, et Eucharistiæ; ùt ajunt Lug. Coninc. Spor. Croix, etc. non verò quòad Baptismum, et ordinem; et tantò minùs quòad Pœnitentiam, et Matrimonium, in quibus omninò requiritur intentio actualis, aut saltèm virtualis (n. 82.) Ut licitè quis suscipiat Sacramenta, requiritur conveniens dispositio, nempè status gratiæ; undè si quis est in mortali, debet saltèm esse contritus cum proposito confitendi. Imò ad recipiendam Eucharistiam requiritur prævia Confessio, nisi necessitas urgeat, et non adsit copia Confessarii, quo casu debet Sacerdos, qui celebravit (ut diximus n. 12) quàmprimum confiteri, ex Trid. sess. 13 c. 7. Necessitas autem erit 1. ob dandum Viaticum. 2. Ob vitandam infamiam, aut scandalum. 3. Si ille est Parochus, et occurrit festum de præcepto. 4. Si celebrans post Consecrationem recordetur mortalis culpæ (l. 6. n. 262.). Insuper advertendum, quod suscipiens Sacramentum Pœnitentiæ sine dispositione, non solùm illicitè, sed etiàm in-

validè suscipiat, dum contritio pœnitentis est etiàm materia hujus Sacramenti. Respectu verò ad alia Sacramenta, si quis indispositus ea suscipit, validè suscipit; ità ut recedente fictione, sivè obice peccati, illa reviviscant, idest gratiam causent, ùt docent plures ex D. Th. (ib n. 87).

20 Quær. IV. An liceat petere Sacramenta à Ministro peccatore vel excommunicato? Non licet à peccatore quàmvis sit Parochus (quidquid aliqui dicant), nisi adsit justa causa; sufficit autem gravis utilitas (ib. n. 89.), ùt communissimè docent Suar. Sanch. Scot. Pal. Tol. Anacl. Holzm. Salm. etc. Hinc dicunt, licitè peti, 1. si urgeat præceptum Confessionis aut Communionis, aut Missæ, aut si occurrat Indulgentia lucranda: 2. Si aliàs carere debeas Jubilæo. 2. Si maneres aliàs in mortali, etiàm per horam, ùt dicunt Suar. et Escob 4. Si diu carere debeas fructu Communionis, aut Confessionis, etc. Absolutè verò sinè alia causa licet recipere Sacramentum ab excommunicato, si sit toleratus, quia absolutè concessum est à Concilio Constantiensi fidelibus quod possint communicare cum toleratis (Lib. 6. n. 88). A vitando autem nec etiàm in morte licet suscipere pœnitentiam, quia (ut diximus n. 11.) vitandus etiàm in extrema necessitate invalidè eam ministrat.

21 Quær. V. an possit dari pecunia pro administratione Sacramenti, si Minister nolit dare gratis? Videtur negare S. Th. (2. 2. q. 100 art. 2 etc); dum tradit, quod adultus neque in articulo mortis possit aliquid ministrare pro obtinendo Baptismo, dicens, tunc ei sufficere ad salutem Baptismum flaminis. Sed quæcumque sit intelligentia hujus doctrinæ Angelici Doctoris, communiter Bon. Salm. et Ronc. (Bon. de Sim. D. 1. qu. 4. § 2 n. 2. Salm. tr. 19 eod. tit. n. 12. Ronc. eod. tit. pag. 211, cum Suar. Less. Sanch. Laym. Castrop. et aliis affirmant, posse dari pecuniam in extrema, et etiàm in gravi necessitate Sacramenti. Ratio, quia ex una parte traditio pecuniæ non est intrinsecè mala; ipsa enim est cooperatio materialis, non for-

malis, cum non cooperetur pravæ voluntati Ministri. Ex alia ipse suscipiens non committit simoniam, cum non tradat pecuniam ad emendum Sacramentum, sed tantùm ad redimendam vexationem Ministri Sacramentum injustè denegantis: et ideò dat temporale pro re merè temporali: tantòque magis id currit, si suscipiens est fidelis, quia tunc habet jus ad Sacramentum, dum idem D. Th. (ib. ad 5) docet, post jus quæsitum licere cuivis dare pecuniam ad tollendum injustum impedimentum. Idque admittunt Suar. Fill. et Croix, non solùm pro obtinendo Baptismo, et Pœnitentia, sed etiàm Viatico; et Bonac. extendit etiàm ad Extremam Unctionem.

De *Effectu* Sacramentorum. Duplex est Sacramentorum effectus, collatio gratiæ, et impressio characteris. Primus ergò effectus est gratia. Duplex autem gratia confertur in Sacramentis, gratia *Sanctificans*, nempè quæ reddit hominem amicum Dei, et gratia *Sacramentalis*, quæ est propria et peculiaris uniuscujusque Sacramenti, ad causandum effectum proprium Sacramenti illius: nempè Baptismi, ad abluendum à culpis; Confirmationis, ad roborandum in fide; Eucharistiæ, ad reficiendam animam: Pœnitentiæ, ad delenda peccata; Extremæ Unctionis, ad vim conferendam adversùs dæmonum tentationes in extremo agone; Ordinis, ad conferenda auxilia, ut Ordinatus rectè sua munia exerceat: et Matrimonii, ut conjuges illius onera et obligationes benè sustineant et adimpleant. 22

Sacramenta in suscipiente disposito causant gratiam *ex opere operato*, idest ex se, non *ex opere operantis*, scilicet ex merito suscipientis. An autem causent physicè, ità ut materia Sacramenti, nempè aqua, oleum etc. licitè sit causa tantùm naturalis, elevetur tamen à Deo ad causandam gratiam, ùt docet D. Th.? Vel tantùm moraliter, ità ut, posito Sacramento, Deus per se conferat gratiam, ùt vult Scotus? Utraque sententia est probabilis (lib. 6 n. 7). Sacramenta autem mortuorum, ùt Baptismus, et Pœnitentia, per se ha- 23

bent, quod causent primam gratiam. Alia verò Sacramenta, quæ sunt vivorum, tantùm augmentum gratiæ causant: sed aliquandò in attritis, qui reputant se contritos, causant etiàm primam gratiam, ùt docet D. Th. de Eucharistia, et de Extrema Unctione, et sequuntur Gon. Conc. Ronc. Suar. Bon. Salm. etc. (L. 6 n. 6).

24 Alter effectus Sacramentorum est character. Character autem est *Quoddam signaculum spirituale indelebile, impressum animæ suscipientis Sacramentum*: Illud imprimitur tantùm in Baptismo, Confirmatione, et Ordine: et significat potestatem, sivè dignitatem ex hujusmodi Sacramentis susceptam: in Baptismo est signum *Ovium* Christi; quo fideles efficiuntur idonei ad alia Sacramenta recipienda: in Confirmatione est signum *Militum Christi*; quo vim accipiunt ad fidem constanter profitendum: in Ordine est signum *Ministrorum* Christi; quo potestatem acquirunt ad Sacramenta fidelibus ministranda. Imprimitur autem character etiàm in Sacramento illicitè suscepto: nec amittitur per peccatum. Notandum insuper, quod ex Baptismo, et Confirmatione oriatur alius effectus, nempè impedimentum cognationis spiritualis, quæ dirimit Matrimonium inter baptizantem et baptizatum, baptizatique patrem et matrem. Item inter susceptorem (sivè patrinum) et susceptum, susceptique patrem et matrem.

CAPUT II.

DE SACRAMENTO ORDINIS IN GENERE.

Quid sit Ordo. 25. *Quid ordinatio.* 26. *Quot sint Ordines; et an Episcopatus sit Ordo distinctus.* 27. *An singuli Ordines sint Sacramenta.* 28. *Quænam Materia et Forma Ordinis; et de tactu physico, et simultaneo.* 29. *Quis Minister.* 30. *Effectus.* 31. *Requisita, ut quis validè ordinetur.* 32. *Ut autem licitè, requiritur I. Confirmatio. II. Ut non sit infamis etc. An protestatio Episcopi etc. III. Animus clericandi. IV. Ut ab Episcopo proprio etc.* 33. *Quis sit Episcopus proprius. Regulares à quo etc.* remissivè. 34. *V. Scientia.* 35. *et* 36. *VI. Titulus; et quotuplex sit Titulus.* 37. *et* 38. *De Patrimo-*

nio ficto. 39. *VII. Ut Ordo inferior suscipiatur antè superiorem. VIII. Tempus debitum.* 40 *IX. Interstitia.* 41. *et* 42. *X. Locus. XI. Ætas.* 43. *et* 44. *XII. Exercitium Ordinis suscepti. XIII. Vocatio divina.* 45. *Qui incurrant suspensionem etc.* 46.

Ordo est, juxtà D. Thomam, *Signaculum Ecclesiæ, quo traditur Ordinato potestas spiritualis.* Est de fide, Ordinem esse Sacramentum, ùt patet ex Trid. sess. 23 c. 3. Nam in Ordine jam reperiuntur tria requisita ad Sacramentum, nempè signum externum, quod est impositio manuum: Institutio Christi, proùt habetur ex Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem;* et promissio gratiæ, ùt habetur ex Apost. 1. ad Tim. *Admoneo te, ut resuscites gratiam, quæ in te est per impositionem manuum mearum.* 25

Differt autem Ordo ab Ordinatione. *Ordo* est ipsa potestas tradita; *Ordinatio* verò est actio, quâ Episcopus potestatem tradit. Undè Presbyteratus est Sacramentum in fieri, scilicet in actu Ordinationis, non autem in facto esse, scilicet cum quis jam ordinatus est. Septem sunt Ordines, alii minores, alii majores. Minores sunt quatuor, nempè *Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, et Acolythatus.* Majores sunt tres, nempè *Subdiaconatus, Diaconatus, et Presbyteratus.* Præter hos probabiliter plures DD. addunt Ordinem Episcopatûs, et ità quidem valdè probabiliter, et communiùs tenent Bellarm, Sanch. Hab. Tourn. etc. cum ipse rationabiliter distinguatur à Presbyteratu propter distinctam potestatem, quæ traditur Episcopo conferendi aliis potestatem consecrandi Corpus Christi, et absolvendi fideles à peccatis (Vide l. 6 n. 738.) 26

Quær. I. an singuli Ordines sint Sacramenta? Quod Sacerdotium sit Sacramentum, est de fide. Quod etiàm Diaconatus Sacramentum sit, est certum, sed non de fide. Quod alii Ordines sint Sacramenta, satis probabile est ex D. Th., cum unicuique ordini assignata videatur materia, et forma. Omnes autem septem Ordines (juxtà hanc sententiam) unum tantùm Sacra- 27

mentum constituunt ex unitate finis, cum singuli sint ordinati ad unum Missæ Sacrificium conficiendum, et omnes supponantur instituti à Christo illis verbis : *Hoc facite in meam commemorationem.* In Ordine enim Sacerdotii alii vel continentur eminenter, ùt sunt Ordines inferiores, vel consequenter respectu Episcopatûs. Verumtamen probabiliùs est, alios Ordines (præter Presbyteratum, et Diaconatum, ùt diximus) non esse Sacramenta; quia deest in illis materia, nempè impositio manuum, quam (ut mox dicemus) probabilius est esse unicam materiam Ordinis : deestque etiàm forma, quæ exprimat productionem gratiæ, dum in collatione præfatorum Ordinum non fit mentio gratiæ, sed tantùm potestatis, quæ traditur (l. 6. n. 736 et 737.)

28 Quær. II. quænam sit materia et forma Ordinis? Tres sunt sententiæ. I. tenet materiam Ordinis esse solam traditionem instrumentorum; sed hæc non est satis probabilis. II. tenet materiam proximam esse duplicem integralem, scilicet traditionem instrumentorum, quâ traditur potestas super corpus reale Jesu Christi ad sacrificandum, cum forma : *Accipe potestatem etc.* et impositionem manuum, quâ traditur potestas super corpus mysticum ad peccata remittenda, cum forma : *Accipe Spiritum sanctum etc.* Materia autem remota (juxtà hanc sententiam) sunt manus Episcopi, et instrumenta, quæ ad tangendum ab eo traduntur. III. Probabilior tenet, materiam unicè esse impositionem manuum; formamque esse orationem, quam profert Episcopus. Attamen quia II. sententia est etiàm probabilis, nempè duplicem esse materiam Ordinis, scilicet impositionem manuum, et traditionem instrumentorum, ipsa omninò in praxi sequenda est. Undè necessariò requiritur in Ordinatione tactus instrumentorum, et tactus quidem physicus, cum probabile etiàm sit, moralem non sufficere. Sufficit verò tangere una solùm manu, vel digito (ibid. n. 743). Non oportet autem (ut diximus n. 6) ut contactus fiat à principio prolationis formæ usquè ad finem, sed

sufficit, si fiat antequàm forma terminetur, vel postquàm illa sit incepta. Forma autem sunt verba, quæ profert Episcopus ordinans, cum manus imponit, et instrumenta tradit, ut suprà dictum est. Sedulò hîc rursus notandum 1. quod in Ordine sacro conferendo materia tradenda sit ab eodem Episcopo, qui formam profert; secùs in collatione Ordinaria minorum: ità D. Th. (Suppl. qu. 38 art. 1 ad 2) et alii. Notandum 2. quod si conferantur Ordines ab uno, Episcopo, alio tamen celebrante, Ordinatio sit futura valida, sed illicita, ùt declaravit Innoc. XIII. apud Benedict. XIV. (De Synod. t. 2 p. 264.)

Quær. III. quis sit Minister Ordinis? Minister Ordinarius hujus Sacramenti est tantùm Episcopus. Potest verò Pontifex simplici Sacerdoti potestatem impertire conferendi Ordines minores, proùt eam habent Abbates mitrati; sed habent pro suis subditis tantùm regularibus professis, vel novitiis, non autem pro sæcularibus, ùt hodiè certum est Decreto Sacr. Congr. Conc.; approbato ab Urbano VIII. qui jussit illud *inviolabiliter observari; reprobatâ omni contrariâ opinione* (*lib.* 6 *n.* 763 *et* 764): Sæculares autem ab Abbatibus ordinati, si sint eis subditi, vel habeant dimissoriales litteras à propriis Ordinariis ad ipsos, illicitè quidem ordinantur, et suspensionem incurrunt, sed validè ordinantur, ut declaravit Sacr. Congr. 29

Quær. 4. Quinam sint effectus Ordinis? sunt tres 1. Collatio gratiæ *Sanctificantis*, scilicet quæ confertur in omni Sacramento, ut diximus n. 22 et gratiæ *Sacramentalis*, nempè specialis auxilii ad Ordinem benè exercendum. 2. Collatio potestatis exercendi functiones Ordinis, qui suscipitur. 3. Impressio Characteris indelebilis, ob quod nullius Ordinis collatio iterari potest. 30

Quær. 5. quæ requirantur: ut quis validè, et licitè ordinetur? ut validè ordinetur, requiritur. I. Ut sit viator. II. Ut sit mas: fœminæ enim non sunt capaces Sacramenti Ordinis. III. Ut sit baptizatus. IV. Ut habeat intentionem saltèm habitualem (juxtà dicta n. 9) suscipiendi Ordinem, 31

32 Ut autem licitè ordinetur, requiritur I. ut sit *Confirmatus:* sed hoc non sub præcepto gravi, ùt vult communis sententia (n. 786). Quòad obligationem verò cujusque fidelis suscipiendi Confirmationem, vide dicta l. 6 n. 181. II ut non sit neophytus, aut infamis, aut irregularis. Dubitatur hîc, an aliquis irregularitate irretitus validè ordinetur, si Episcopus protestationem præmittat (ut consuetum est) nolle se ordinare irregulares, excommunicatos etc.? Respondeo, in dubio (quidquid alii dicant) omninò dicendum, quod Ordinatio repetenda sit; nisi constet, Episcopum verba illa protulisse tantùm ad terrorem, ac suam intentionem protestationi minimè alligâsse (ibid. n. 784.) Cæterùm sapienter monet Bened. XIV. de Sacr. Miss. sect. 2 §. 70 ex Decreto Sacr. Congreg. Concil. super id interrogandum esse Episcopum de sua intentione habita. Idem autem Benedictus monet Episcopos, ut abstineant ab hac protestatione; quàmvis enim (inquit cum Lugo) posset aliquandò Episcopus, existente gravissima causâ, habere intentionem conditionatam, hæc tamen universaliter ergà omnes promovendos nequit haberi sinè pluribus inconvenientibus. Additque cum Navarro, Gobato, et eodem Lugone, quod Episcopus, Ordines conferendo, teneatur sub gravi culpa eos absolutè conferre quibus manus imponit. Quid ergò (meritò concludit) proderit protestatio illa, nisi ad ingerendos plures scrupulos in eos, qui promoventur? III. Requiritur *Animus clericandi*, ut præscribitur in Trident. sess. 13 c. 4 scilicet ascendendi ad Ordines superiores. Hoc tamen intelligendum procedere, cum quis acceptat beneficium, ad quod requiritur Sacerdotium, vel alius Ordo sacer (n. 785). IV. Requiritur, ut *quisque ordinetur à proprio Episcopo*, vel ab alio, sed cum litteris dimissorialibus Episcopi proprii, si hic est impeditus ex infirmitate, aut alia justa causa. Capitulum verò, sede vacante, hodiè (quidquid fuerit antiquitùs) nequit dare alicui dimissorias, nisi ille sit arctatus ad Ordinem suscipiendum ob aliquod beneficium requirens obsequium personale (n. 788).

Proprius autem Episcopus dicitur vel ratione originis vel domicilii, vel beneficii, vel familiaritatis. Et I. debent Ordines suscipi ab Episcopo *Originis*, si Ordinandus in ejus diœcesi natus sit, et parentes tempore nativitatis ibidem domicilium habuerint; nam si casu alicubi natus esset, et parentes alibi domicilium habuerint, tunc dicitur *Oriundus*, et ordinari debet ab Episcopo loci, ubi parentes domicilium habent. II. Ratione *Domicilii* benè ordinatur, qui in aliquo loco habitationem suam constituit, cum animo ibi perpetuò manendi. Hinc autem animus probatur, vel per habitationem decennii, vel per ædificationem domûs cum asportatione majoris partis bonorum, degendo ibi simùl per aliquod notabile tempus, ut habetur in Bulla Speculatores (Vide l. 6 n. 770 ad V). III. Ratione *Beneficii*, licet aliquis alibi natus fuerit et domicilium habeat, potest ordinari ab Episcopo, in cujus diœcesi beneficium sufficiens ad congruam sustentationem possidet, obtentis tamen litteris testimonialibus ab Episcopo domicilii; à quo tamen potest examinari, si illùc reversurus est, ex Bulla Apostolici Min. Sed hîc advertendum, quod ùti quis possit ordinari ab Episcopo beneficii, debeat esse saltèm tonsuratus, aliàs non est capax beneficii, et ideò neque habilis ad Ordines ab illo Episcopo suscipiendos. IV. Deniquè ratione *familiaritatis*, si quis per triennium in familia, vel servitio assiduo alicujus Episcopi permanserit, vivendo ejusdem Episcopi expensis, etiàmsi non habitet in illius ædibus, potest ab illo ordinari, modò degat in loco, ubi est Episcopus, vel propè; et modò Episcopus statim ei conferat verum beneficium; non enim sufficit, si assignet pensionem, aut patrimonium (ibid. n. 780). 33

Regulares autem ordinandi sunt ab Episcopo loci, ubi morantur de familia, si Episcopus Ordinationem habeat temporibus statutis; aliàs à quocumque Episcopo ordinari possunt. 34

V. Requiritur *Scientia* Ordini suscipiendo conveniens, Concil. Trident. pro initiandis primâ Ton- 35

surâ tantùm requirit, ut ipsi *fidei rudimenta edocti fuerint, legere, et scribere sciant.* sess. 23. c. 4. Pro initiandis Ordinibus minoribus, *ut latinam linguam intelligant*, loc. cit. cap. 11. Pro initiandis Subdiaconatu, et Diaconatu, *ut sint litteris, et iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi*, c. 13. Demùm pro initiandis Sacerdotio, *ut ipsi ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta diligenti examine præcedente idonei comprobentur.* Idem Trid. cap. 14. Notent Ordinandi et Ordinantes verba illa, *ad ministranda Sacramenta*; ideò enim dicunt DD. quod initiandi ad Sacerdotium scire debeant, non solùm quæ pertinent ad Baptismum, Eucharistiam etc. sed etiàm ad Pœnitentiam; nam licet Presbyterandus non indigeat tantâ scientiâ, quâ indiget Confessarius approbatus, debet tamen saltèm scire universalia principia moralia, quibus solvere possit dubia communiter occurrentia in casu necessitatis, quo tenetur moribundi Confessionem excipere, et specialiter omninò scire tenetur, quomodò se gerere debeat cum fidelibus morti proximis nempè 1. Quandò possit eos absolvere, etiàm in præsentia Confessari approbati? 2. Quandò absolutè, et quandò conditionatè? 3. An non solùm in articulo, sed etiàm in periculo mortis, et in quali periculo? 4. Quid debeat imponere infirmo, si habeat casus vel censuras reservatas? Vide, quæ infrà breviter super hac obligatione dicentur n. 130. Cæterùm potest Episcopus à suis majorem scientiam, quam requirit Concilium, requirere (l. 6 n. 792. v. Advert. 2.)

86 Verùm in Regularibus addictis vitæ contemplativæ, vel tantùm choro, et altari, vel sacristiæ, minor scientia requiritur, modò sciant præstare quæ pertinent ad Ordinis exercitium; et ideò saltèm Grammaticam debent esse edocti, aliàs erunt irregulares, etiàm de jure divino, ità ut nec Papa posset cum eis dispensare. Hæc tamen irregularitas, sublatâ causâ ignorantiæ, absque dispensatione de se aufertur (n. 791. Qu. 2 et 3.)

VI. Requiritur *Titulus sustentationis*, aliter Episcopus Ordinem, vel dimissorias tribuens, tenetur ipse ordinatum alere, usquè dum ille titulum habeat, ità ex cap. *Cum secundum*, *de Præb et cap. recipimus*, *de ætate et qualit. etc.* Id tamen intelligendum, nisi Episcopus inculpabiliter deceptus fuerit, vel nisi ordinatus jam aliundè habeat undè vivere possit (l. 6 n. 813.) 37

Titulus autem sustentationis triplex esse potest, paupertatis, beneficii, et patrimonii. Titulo *Paupertatis* soli Regulares professi ordinari valent. Sæculares verò ordinari debent ad titulum *beneficii*, quod sit certum de præsenti, et sufficiens ad congruam sustentationem; juxtà taxam diœcesis, originis, vel beneficii, si beneficium requirat residentiam (ibid. n. 815 et 816.) Nota quod Sacr. Congreg. die 17 Julii 1723 remiserit arbitrio Episcopi, si detrahenda sint, an non, onera Missarum ex beneficio, vel capellania (n. 774.) Ad titulum verò *Patrimonii* tantùm pro necessitate vel commoditate Ecclesiarum suarum possunt Episcopi ordinare sæculares, ùt præscribit Trident. sess. 21 c. 2. Patrimonium autem constitui debet super re certa, et stabili, ac de sua natura frugifera, pacificè possessa, et libera ab omni onere. Sufficit etiàm census perpetuus, quàmvis sit redimibilis (n. 817.) 38

Hîc autem dubitatur 1. an incurrat suspensionem, qui ordinatur cum patrimonio ficto. Alii probabiliter negant; sed probabiliùs alii affirmant; idque certum est in diœcesi Neapolitana (l. 6 n. 820 et 821.) Dubit. 2. juxtà prædictam probabiliorem sententiam, an incurrat etiàm suspensionem qui ordinatur cum patrimonio verè donato, sed datâ antacopâ, vel fide de reddendo illo donanti post Ordinationem? distinguo: Si donans verum habuerit animum donandi, non incurrit, quià pactum illud de reddendo patrimonio tamquàm nullum rejicitur, ùt S. Congr. declaravit (dum Sacra Congregat. insuper pluries declaravit, quamcumque alienationem patrimonii sine licentia Episcopi esse invalidam.) Secùs si donans hanc habuerit intentionem donandi, quia tunc donatarius nullum rei dominium adeptus est (ib. n. 822 ad 824.) 39

40 VII. Requiritur, *ut Ordo inferior antè superiorem suscipiatur*, aliàs qui per saltum ordinatur, suspensionem ipso facto incurrit ab exercitio Ordinis suscepti, donec Episcopus dispenset (l. 6 n. 793.)

VIII. Ut Ordo suscipiatur *tempore debito*. Ordines majores possunt suscipi tantùm sabbatis quatuor temporum; sabbato antè Dominicam passionis, et sabbato sancto. Minores verò possunt accipi quolibet festo de præcepto, et etiàm feriâ sextâ antè sabbatum generalis Ordinationis, et feriâ quartâ quatuor Temporum, juxtà consuetudinem receptam. Attamen apud Ferrar. Biblioth. t. 5 verb. Ordo n. 7 affertur Decretum Sacræ Congr. Conc. 13 Apr. 1720, ubi dicitur, quòad Ordines minores posse tolerari consuetudinem, si sit immemorabilis, quod ministrentur die Veneris post prandium, sed expedire in hoc, ut Episcopus se conformet Pontificali Romano. Qui autem ordinatur extrà tempora, suspensionem ipso facto incurrit (l. 6 n. 796.)

41 IX. Requiritur, ut Ordines suscipiantur per debita temporum *Interstitia*. Et 1. inter Ordines minores requiritur aliquod intervallum: dicitur *aliquod*, quia illud minimè determinatum est à Trident. in sess. 23 c. 11 de ref. ubi etiàm additur, *Nisi aliud Episcopo expedire magis videretur*. Potest tamen liberè Episcopus primam Tonsuram cum aliquo Ordine minore conferre, II. Ut à minoribus ascendatur ad Subdiaconatum, requiritur anni spatium: *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ* (intelligitur cui Ordinandus est adscriptus) *utilitas judicio Episcopi aliud exposcat*: ut habetur in Trident. l. c. 13. Ut ascendatur à Subdiaconatu ad Diaconatum requiritur etiàm anni spatium, sed Episcopus in hoc ex quavis rationabili causa dispensare potest; nam in Trid. c. 13, dicitur *Nisi aliud Episcopo videatur*. IV. Deniquè, ut à Diaconatu ascendatur ad Sacerdotium, requiritur saltèm anni intervallum; *Nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur*, ùt in Trident. c. 14. Nota hîc *utilitatem ac necessitatem*, intellige necessitatem moralem, nempè utilitatem notabilem, et certam propriæ Ecclesiæ.

Hîc autem notandum 1. quod suscipiens duos Ordines sacros eodem die, suspensionem ipso facto ab ultimo Ordine suscepto, et insuper irregularitatem incurrat (l. 6 n. 796.) Qui verò eodem die susciperet quatuor Ordines minores unà cum Subdiaconatu, graviter quidem peccaret, sed non incurreret suspensionem (n. 797 et seq.) Notandum 2. quod, si quis ordinatur non servatis interstitiis, sed diversis diebus, et legitimis temporibus, peccet etiàm graviter, sed probabiliùs suspensionem neque incurrat. (n. 795 vers. Dub. 2.) Notandnm 3. quod Regulares ex suis Pontificiis Privilegiis possint extrà tempora ordinari cum licentia suorum Prælatorum. Debent tamen ordinari in festo de præcepto, ut probabiliùs dictum (num. 797. Dub. 4.) Notandum 4. quod si quis Sacerdotium susciperet, omisso Diaconatu, esset quidem validè ordinatus, sed non posset Sacerdotio fungi, nisi priùs Diaconatum susciperet, ut habetur ex cap. unico de Cleric per salt. Si quis autem Episcopatum susciperet non suscepto Sacerdotio, invalidè ordinaretur.

X. Requiritur *locus* Ordinationis, nempè ut ipsa 43
fiat in Ecclesia, et ut Episcopus resideat in propria Diœcesi: nam si Episcopus in aliena ordinaret, ipse incurreret suspensionem à Pontificalibus, et ordinatus ab exercitio Ordinis suscepti (n. 798 v. Adde.)

XI. Requiritur *Ætas debita*, quæ pro prima Tonsura debet esse septem annorum, et Neapoli saltèm decem. Ordines minores regulariter conferri possunt ab anno 7 ad 14. Subdiaconatus anno 22. Diaconatus anno 23. Sacerdotium anno 25 ex Trident. sess. 23 c. 12. Ætas computatur, non à die baptismi, sed nativitatis. Sufficit autem, ut annus sit inceptus, pròùt communis usus habet. Pro Beneficiis simplicibus accipiendis sufficit annus 14. ex Tridentin. sess. 23 c. 6. Sed si Beneficium sit curatum, requiritur annus 25. ex Trident. ibid. c. 12. Pro Canonicatu annus 22. ex Trident. sess. 22. c. 4. Quàmvis in Collegiatis sufficiat annus 14. Pro Episcopatu demùm requiritur annus 30. (Vide l. 6. n. 799.)

44 Notandum autem, quod, si quis scienter ordinatur antè legitimam ætatem, ipso facto perpetuam incurrat suspensionem, à qua absolvi nequit nisi à Papa, vel ab Episcopo, si fuerit occulta, ex c. liceat, Trident. sess. 24 c. 6 (cit. n. 799.) Diximus *scienter*, nam Pius II. hanc suspensionem imposuit tantùm eis, qui ex *temeritate* sic ordinantur: undè ignorantia crassa illos probabiliùs ab ea excusat, ità ut completa ætate possint Ordinem exercere (ibid. Dub. 1 et 3.) An autem, qui antè ætatem suscipit Sacerdotium, irregularitatem incurrat? Alii affirmant, quia (ùt dicunt) Neo Presbyter celebrando cum Episcopo, verè consecrat: et ideò jam exercet Ordinem susceptum cum suspensione. Sed alii communiùs, et valdè probabiliter negant, quia æquum non videtur, ut quis eâdem actione morali duplicem incurrat pœnam, nempè suspensionem et irregularitatem; testaturque Suarez ex stylo Cancellariæ hujusmodi ordinatos non censeri irregulares. Et idem dicendum de Diaconis, et Subdiaconis: nisi in eadem Missa Ordinationis Ordinem jam susceptum exerceant, quia tunc irregularitatem non effugiunt, saltèm si ultrò ad ministrandum se offerant in Missa Ordinationis (cit. n. 799. Dub. 3.)

45 XII. Ut initiandus ad Ordinem superiorem ascendere possit, requiritur, ut exercuerit Ordinem priùs susceptum; sed juxtà Salm. (De Ordin. c. 4 n. 74.) hoc non est de præcepto gravi.

XIII. Ultimò requiritur Vocatio Divina, ex illo Apostoli: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tamquàm Aaron.* Hebr. 5. 4. Signa autem divinæ vocationis sunt 1. Scientia conveniens. 2. Intentio recta vacandi Deo, animarumque saluti. 3. Probitas vitæ, quæ maximè requiritur ad veram vocationem agnoscendam, ex illo Tridentini: *Sciant Episcopi.... debere ad hos Ordines assumi.... dignos dumtaxat, et quorum probata vita senectus sit.* Ses. 23 c. 12. Utque docet D. Thomas (Suppl. qu. 35 art. 1 ad 3.) dicens *Non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens:* hanc rationem assignans: *Ut sicut*

illi, qui ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur...ità et superiores sint merito sanctitatis. Hinc si quis absque his signis, et consequenter sinè vocatione divina ascendit ad altare, nequit à gravi culpa excusari; tum ob gravem præsumptionem, quâ non vocatus in sacrum ministerium se intrudit, ut ait S. Anselmus: *Qui enim se ingerit, et propriam gloriam quærit, gratiæ Dei rapinam facit; et ideò non accipit benedictionem, sed maledictionem:* tum ob magnum periculum damnationis, cui se exponit, ut sapienter loquitur Episcopus Abelly: *Qui sciens, nulla divinæ vocationis habita ratione, se in Sacerdotium intruderet, haud dubiè seipsum in apertum salutis discrimen injiceret.* Et tantò magis graviter peccant Episcopi, qui tales ad Ordines admittunt, transgrediendo præceptum illud Apostoli: *Manus citò ne imposueris, neque communicaveris peccatis alienis,* 1 *ad Tim. c.* 5. *v.* 22. Quæ verba exponens S. Leo Epistola 1. (alias 87) ad Afric. 2 dicit: *Quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici Ordinantem, qualis est ille, qui non meruit ordinari?* Ideò in c. Nullus Dist. 24. universè Episcopis præcipitur: *Nullus ordinetur, nisi probatus fuerit.*

Refert hîc autem simùl annotare, quinam ex præ- 46
dictis illegitimè ordinati suspensionem ipso facto incurrant. Incurrunt 1, qui ordinantur sine Dimissoriis sui Ordinarii, vel sine ejus Litteris Testimonialibus, cum ordinantur ab Episcopo Beneficii. 2. Qui eodem die duos sacros Ordines suscipiunt. 3. Qui ordinantur extrà tempora. 4. Qui ordinantur ab Episcopo manente in aliena Diœcesi, sine licentia Episcopi loci. 5. Qui scienter ordinantur antè legitimam ætatem. 6. Qui ordinantur per saltum, omisso Ordine præcedenti. Adde ultimo loco, qui ordinatur per simoniam; hic enim manet ipso facto suspensus ab Ordine simoniacè suscepto, et impeditur ab ascendendo ad superiores; id tamen non currit, si simonia ab alio sit commissa, ignorante ordinato (Vide l. 3 n. 109.)

CAPUT III.

DE ORDINIBUS IN SPECIE.

ARTICULUS I.

DE PRIMA TONSURA.

Quid prima Tonsura? et an sit Ordo? si quis ordinatur sine Tonsura? 47. Privilegia Tonsurati. 48. De obligatione deferendi habitum, et Tonsuram. 49. et 50. Qui priventur privilegio Fori, et Canonis. 51.?

47 PRIMA Tonsura non est Ordo, sed præparatio, sivè dispositio ad Ordines, cum nullum Officium habeat circà ministerium altaris; ità communiter Theologi cum D. Thoma (Suppl. q. 40 art. 2). Et probatur ex Trident. Sess. 24 c. 2 ubi Tonsuræ sumptio præcipitur, sicque dicitur: *Ut qui jam clericali Tonsurâ insigniti essent, per minores ad majores ascenderent.* Ergò tonsura inter Ordines minimè numeratur (Vide l. 6 n. 734). Clericus significat *in sortem vocatus*, scilicet ad cultum Deo præstandum. Tonduntur ei capilli in modum coronæ, ad significandam regiam dignitatem eorum, qui in sortem Domini vocantur. Tradit autem Catechismus Romanus, S. Petrum primam Tonsuram instituisse. Ut quis possit tonsurari requiritur 1 ut sit mas: 2 ut sit confirmatus: 3 ut sciat legere et scribere, ac saltèm Grammaticam, præter rudimenta fidei: 4 ut habeat animum Deo inserviendi. Qui ordinatur sine Tonsura, graviter quidem peccat contra præceptum Tridentini, sed validè ordinatur; verùm manet suspensus usquè ad beneplacitum Episcopi. Qui autem aliquem Ordinem jam susceperit sine prima Tonsura, non tenetur eam posteà recipere, quia per Ordinem susceptum jam fuit factus idoneus ad alios suscipiendos.

48 Effectus, et privilegia Tonsurati hæc sunt: I Tonsuratus transferter ad statum Clericalem, undè acquirit privilegium fori, quo eximitur à jurisdictione fori laicalis, modò deferat habitum, et Tonsuram,

ac alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, aut versetur in Seminario, vel in aliqua schola licentiâ Episcopi, ùt habetur in Trident. Sess. 23. c. 6. II. Acquirit etiàm privilegium Canonis, ità ut percutientes ipsum injuriosè incurrant excommunicationem reservatam Papæ, si percussio est gravis; Episcopo verò, si levis. III. Tonsuratus fit capax beneficii ecclesiastici, modò habeat 14. annos. IV. Fit capax etiàm omnis jurisdictionis ecclesiasticæ ad conferenda beneficia, ferendas censuras, et judicandas causas spirituales.

Quær. Hîc, qualiter peccent, et quas incurrant 49
pœnas Clerici habitum aut Tonsuram non deferentes? et quandò propter id privilegio fori et Canonis priventur? Clerici in minoribus, ut communiter DD. ajunt, non peccant graviter, si habitum et Tonsuram non deferant; imò communiter Sotus, Nav. Arm. Castrop. Escob. Holzm. etc. ab omni culpa eos excusant, ex Bulla Sixti V. Pastoralis, ann. 1588. 31. Nam ibi in tantùm Clerici declarantur teneri ad habitum deferendum, qui pensionem, aut alia bona ecclesiastica recipiunt, excedentia valorem annuorum 60. aureorum de Camera. Clerici autem Beneficiati, aut in sacris constituti peccaut quidem graviter si habitum dimittunt, ut communiter docent Sanch. Laym. Castrop. Bonac. Salm. etc. (quidquid dicant Cajetan. Escob. et Gobat.) dum in Trid. sess. 14 c. 6. tales habitum non deferentes de temeritate arguuntur. Valdè tamen probabiliter negant eos peccare omnes AA. præfati, si habitum dimittant ad breve tempus, aut ex causa justa se occultandi, puta ad aliquod grave damnum vitandum, id quòad culpam; quod autem ad pœnas pertinet, in Concilio loc. cit. sic dicitur: *Si postquàm ab Episcopo suo... moniti fuerint honestum habitum clericalem... non detulerint, per suspeusionem ab ordinibus àc officio et beneficio, ac fructibus... nec non si semel correpti denuo in hoc deliquerint etiàm per privationem officiorum, et beneficiorum... coerceri possint et debeant.* Ex quo patet, has pœnas esse tantùm ferendæ senten-

tiæ. Neque huic obstat Bulla Sixti V. *Cum sacrosancta* edita die 4. Jan. 1588, ubi beneficiati non deferentes habitum ipso jure declarantur privati suis beneficiis: nam id dispositum fuit tantùm pro Urbe Romæ, et postquàm mandatis sub certo termino ipsi non obedierint (l. 6 n. 825.)

80 Idem, quod de habitu, dicunt Sanch. Laym. Escob. et alii de Tonsura, sivè corona. Alii tamen, ut Castrop. Henriq. Renzius et Tamb. cum Marchino, Clericum etiàm in sacris, aut Beneficiatum Tonsuram non deferentem non audent damnare de mortali, nisi eam ex contemptu omittat. Cæterum benè ait La Croix, faciliùs excusandos eos, qui Tonsuram, quàm qui habitum non deferunt; undè præfatus Auctor nec Sacerdotem Tonsuram per 6. aut 8. Hebdomadas non deferentem damnat de mortali. (n. 826.).

81 Privantur autem beneficiati, sicùt etiàm ii, qui in sacris sunt constituti habitum non deferentes, privilegio tàm Fori, quàm Canonis, si post tertiam monitionem illum non reassumant, ex cap. Contingit 45. de Sent. excomm. (n. 827.) Simpliciter autem Tonsurati, aut Clerici tantùm ad Ordines minores promoti, sinè Beneficio, non peccant graviter, sed non gaudent privilegio Fori, si actu habitum non deferant, nec Ecclesiæ inserviant, ùt habetur in Trid. sess. 23. c. 6. Gaudent verò semper àc habitum reassumunt, nisi hoc faciant in fraudem, puta si fuerint in carcere jam conjecti pro criminalibus, vel jam citati in foro laicali pro civilibus (cit. n. 827.) Aliter tamen dicunt DD. de privilegio Canonis (*ib.*) An autem peccet, qui Tonsuram suscipit ad accipiendum Beneficium, sinè animo permanendi in statu Clericali? Vide opus nostrum morale (l. 4 n. 113.), ubi dicitur suscipiens peccare, sed probabiliter tantùm venialiter.

Hîc juvat annotare, id quod statutum habetur anno 1741. in Concordato inter sanctam Sedem, et Carolum III Regem Regnorum Neapolis, et Siciliarum circà Ordinationem promovendorum ad statum Ecclesiasticum. *I. Niuno potrà esser da ora innanzi promos-*

so alla prima Tonsura se non che a titolo di Beneficio, o Cappellania perpetua, le di cui rendite, detratti i pesi, ascendano almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella Diocesi del Promovendo. II. Giudicando qualche Vescovo veramente utile, o necessario alla Chiesa, conferir la prima Tonsura a qualche giovine, benchè non abbia verun Beneficio, potrà farlo, ma nel solo caso che abbia il medesimo una Pensione ecclesiastica perpetua della rendita che ascenda almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella sua Diocesi, o l' intero Patrimonio; il quale per evitar qualunque frode o inganno, non potrà costituirsi da ora innanzi, che unicamente sopra beni stabili, o sopra annue rendite fisse; e dovrà regolarsi a tenore della tassa Sinodale di ciascuna Diocesi, purchè non sia esso Patrimonio nè in minor somma di ventiquattro ducati, nè in maggior di quaranta. III. Oltre al requisito del Beneficio, Cappellania perpetua, o Pensione ecclesiastica perpetua, o dell' intiero Patrimonio, a niuno potrà conferirsi la prima Tonsura, il quale dopo aver terminati dieci anni di sua età, non sia andato a dimorar almeno per un triennio in qualche Seminario o Convitto ecclesiastico: e dove ciò non possa farsi, non abbia almeno portato per tre anni l' abito Chiericale con licenza del proprio Ordinario, ed in tutto il triennio, o almeno per la maggior parte nelle feste di precetto di ciascun de' tre anni non abbia servito a qualche Chiesa nella maniera che gli sarà dal proprio Vescovo prescritta; computando questo servizio colla dimora, che avrebbe dovuto fare in qualche Seminario, o Convitto ecclesiastico, ec. Ultimo loco dicitur: *Chiunque sarà promosso alla prima Tonsura, agli Ordini minori, o agli Ordini sagri contra la forma prescritta nel presente regolamento, oltre alle pene di sopra accennate, rimarrà perpetuamente sospeso dall' esercizio dell' Ordine già conferitogli. E chi l'avrà così ordinato, o pure gli avrà a tal effetto concedute le demissorie, se sarà Vescovo, sarà sospeso per un anno dalla collazione degli Ordini, e dall' esercizio de' Pontificali; e non essendo Vescovo, ma Prelato inferiore*

coll' uso de' Pontificali, sarà sospeso per sempre dall' esercizio de' medesimi, e non avendo l' uso di essi, come pure qualunque altra persona costituita in dignità, per sempre sarà sospesa dall' esercizio dell' Offizio, e de' suoi Ordini.

ARTICULUS II.

DE ORDINIBUS MINORIBUS.

Quid sint Ordines minores. 52. Sect. I. *De Ostiariatu. Materia tradenda est ab ipso Ordinante; et ab eo Missa celebranda.* 53. Sect. II. *Le Lectoratu.* 54. Sect. III. *De Exorcistatu.* 55. Sect. IV. *De Acolythatu.* 56.

52 ORDINES minores quatuor sunt, Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, et Acolythatus. Dicuntur ipsi *Minores* propter minora officia, quæ ab Ordinatis exercentur circà Missam, aut in Ecclesia.

Sectio I. *De Ostiariatu*

53 Ostiariatus *est Ordo, quo confertur potestas aperiendi, claudendi, et custodiendi Ecclesiam.* Officium Ostiarii (præter dicta) est etiàm pulsandi campanas, nec non admittendi dignos in Ecclesia, et expellendi indignos, scilicet Infideles, Hæreticos, et Excommunicatos. Materia *Remota* Ostiariatûs sunt claves Ecclesiæ: *Proxima* clavium traditio. Forma sunt verba Ordinantis, et dicentis: *Sic age quasi redditurus rationem, pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.* Ità tradunt AA. qui tenent, singulos septem Ordines esse Sacramenta. Claves debent esse propriæ Ecclesiæ, nec possunt aliæ substitui, debentque tangi ab Ordinando. Hîc autem denuò adverte id, quod notatum est n. 28. nempè quod in Sacramento Ordinis Materia omninò tradenda sit ab ipso Ordinante, aliàs Sacramentum invalidè ministratur, et ab eodem debeat Missa celebrari (Lib. 6. n.7 44.)

Sectio II. *De Lectoratu.*

54 Lectoratus est *Ordo, quo confertur potestas legendi Scripturas sacras in Ecclesia.* Materia *Remota* est liber

Prophetiarum, et Epistolarum. *Proxima* illius traditio. Forma sunt verba : *Accipe et esto verbi Dei relator etc.* Officium igitùr lectoris est legere sacras Scripturas (intellige extrà Missam, nam in Missa officium est Subdiaconi), ac etiàm Cathecumenos instruere. Si loco libri Epistolarum sivè *Lectionarii* traderentur Biblia, aut Breviarium, valida quidem, et etiàm licita esset Ordinatio ; secùs si alius liber.

Sectio III. *De Exorcistatu.*

Exorcistatus *est ordo, quo datur potestas expellendi* 55
dæmones ab obsessis, ne eos impediant à Communione. Materia *Remota* est liber exorcismorum ; *Proxima* ejus traditio. Forma : *Accipe, et habe potestatem imponendi manus super energumenos etc.* Exorcismus autem est formula quædam ab Ecclesia instituta ad dæmones fugandos in nomine Jesu Christi. Ut possit autem Exorcista solemniter exorcizare, requiritur etiàm collatio jurisdictionis, sivè licentia Episcopi. Id tamen non est ob jus commune, sed ob particulare præceptum Episcoporum prohibentium exorcizare sine sua licentia. Dictum est *solemniter*, cum quisque fidelis potest privatim imperare dæmonibus, ne noceant, neve impediant fideles ab actionibus sacris. (Vid. l. 3 n. 193. App. de Adjur. n. IV.)

Sectio IV. *De Acolythatu.*

Acolythatus *est ordo, quo datur potestas ferendi* 56
Urceolos ad altare, et Candelabra, luminaque in ipso accendendi. Materia *Remota* sunt Urceoli vacui : *Proxima* eorum traditio. Forma *Accipe Ceroferarium etc.* atque, *Accipe Urceolos, etc.* Utraque materia est essentialis, sed nobilior sunt Urceoli, quia vinum et aqua magis sunt ad Missam necessaria. Hæ autem materiæ sunt partiales unam totalem constituentes. Character verò non in candelabri, sed in urceolorum traditione imprimitur, quia in ea principalior traditur potestas (Lib. 6 n. 745.)

ARTICULUS III.

DE ORDINIBUS MAJORIBUS.

Sectio. I. *De Subdiaconatu.*

Quid Subdiaconatus? Materia, Forma, et officium. Si sine manipulo etc. 57. *Requisita.* 58. § *I. De voto castitatis; et an castitas sit ex voto? Si quis ignoret etc. Si impuber etc. Qui per metum ordinatur etc.* 59.

§ *II. De horis canonicis, Propositiones damnatæ.* 60. *Qui teneantur ad horas? I. Clerici in sacris. II Religiosi professi. III. Beneficiati.* 61. *Cui facienda restitutio fructuum.* 62. *Si habeant alia onera.* 63. *An excommunicati etc. Et qui sine attentione interna etc.* 64. *Intrà primos sex menses. Qui sine culpa omittit. An unum peccatum etc.* 65. *Qui non percipit fructus etc.* 66. *Si beneficium sit tenue.* 67. *An malè expendens etc. Canonicus non canens.* 68 *Quæ parva materia etc. An projiciens Breviarium. In dubio, an quid omissum.* 69. *Quæ requirantur ad horas rectè dicendas? I. Juxtà præscriptum. Si permutes officium.* 70. *Si aliò pergis.* 71. *Si advertis, te errâsse. De Litaniis, et officio defunctorum.* 72. *II. Pronunciatio vocalis. Quid in Choro.* 73. *III. Pronunciatio integra. IV. Pronunciatio continuata. V. Ordo horarum. VI. Tempus.* 74. *Intentio, et attentio.* 75. *Causæ excusantes à recitatione.* 76.

§ *III. De censuris in genere.* 77. *ad* 80 § *IV. De Censuris in specie, et I. De excommunicatione.* 81. *ad* 83. *II. De suspensione* 84. *III. De depositione etc.* 85. *IV. De Interdicto.* 86. *V. De Irregularitate.* 87. *Irregularitates ex delicto.* 88. *Irreg. ex defectu.* 89.

57 SUBDIACONATUS *est Ordo, quo traditur potestas, per quam Ordinatus potest deferre calicem ad altare, ministrare Diacono, et legere epistolam in Missa.* Materia *Remota* est duplex, nempè Calix vacuus cum patena vacua, necnon liber epistolarum. Materia *Proxima* est horum traditio. Calix autem probabiliter debet esse consecratus, ùt plures DD. sentiunt; undè ipsorum sententia in praxi sequenda est (Lib. 6 n. 747.) Sic etiàm omninò requiritur traditio libri epistolarum (n. 746 Dub. 1.) Forma autem sunt verba Episcopi: *Videte, cujus ministerium vobis traditur, etc.* Et alia:

Accipe librum Epistolarum, et habe potestatem legendi eas et. Duplici enim materiæ duplex adhibetur forma partialis. Officium Subdiaconi (ultrà prædicta in altari) est deferre Crucem, et lavare corporalia. Peccaret Subdiaconus, si absque manipulo solemniter ministraret in Missa, nisi urgeret necessitas, ut dicit P. Suar. de Censur. Disp. 42.) An autem graviter peccet Subdiaconus ministrans in mortali? Vide dicta suprà n. 14. Clericus (vel etiàm Subdiaconus) exerçens officium Subdiaconi sine manipulo, vel cum manipulo, sed non intendens ex officio actum illum exercere, non incurrit irregularitatem; quia tunc (ut ait Bonac.) exercet tantùm officium cantoris. Secùs, si cum manipulo intenderet exercere officium proprium Subdiaconi.

Ut quis ad Subdiaconatum possit promoveri, requi- 58
ritur 1. ut sit ordinatus in minoribus. 2. Ætas 21. annorum completorum. 3. Titulus sustentationis (de quo vide dicta n. 37 ad 39.) 4. Ut benè sciat quæ pertinent ad suum munus. 5. Examen, quod debet quidem rigorosius esse in Subdiaconis, ut rectè advertit Homobonus (Pœnitentiarius in Ecclesia Bon. et signanter circà Subdiaconi obligationes nempè servandi castitatem, recitandi officium, habendi titulum sustentationis; necnon refert Subdiaconos examinarè circà Censuras, et Irregularitates, quarum singulatim principaliora rudimenta mox infrà breviter recensebimus.

§. I. *De voto castitatis.*

Subdiaconus ex præcepto S. Gregorii Papæ in c. 2. 59
Dist. 28 tenetur votum castitatis emittere. Hinc obligatio castitatis in Ordinatis in sacris verior est ex vi voti Ordinibus annexi, quàm præcepti Ecclesiæ, ùt satis colligitur ex cap. Cum olim, de Cler. Conjug. Attamen si quis Ordinem suscipiendo expressè nollet castitatem vovere, tunc iste saltèm ex præcepto Ecclesiæ ad castitatem teneretur. Hocque dicendum, etiàmsi nesciret hanc obligationem, modò vellet verè ordi-

ARTICULUS III.

DE ORDINIBUS MAJORIBUS.

Sectio. I. *De Subdiaconatu.*

Quid Subdiaconatus? Materia, Forma, et officium. Si sine manipulo etc. 57. *Requisita.* 58. § *I. De voto castitatis; et an castitas sit ex voto? Si quis ignoret etc. Si impuber etc. Qui per metum ordinatur etc.* 59.

§ *II. De horis canonicis, Propositiones damnatæ.* 60. *Quì teneantur ad horas? I. Clerici in sacris. II Religiosi professi. III. Beneficiati.* 61. *Cui facienda restitutio fructuum.* 62. *Si habeant alia onera.* 63. *An excommunicati etc. Et qui sine attentione interna etc.* 64. *Intrà primos sex menses. Qui sine culpa omittit. An unum peccatum etc.* 65. *Qui non percipit fructus etc.* 66. *Si beneficium sit tenue.* 67. *An malè expendens etc. Canonicus non canens.* 68 *Quæ parva materia etc. An projiciens Breviarium. In dubio, an quid omissum.* 69. *Quæ requirantur ad horas rectè dicendas? I. Juxtà præscriptum. Si permutes officium.* 70. *Si aliò pergis.* 71. *Si advertis, te errásse. De Litaniis, et officio defunctorum.* 72. *II. Pronunciatio vocalis. Quid in Choro.* 73. *III. Pronunciatio integra. IV. Pronunciatio continuata. V. Ordo horarum. VI. Tempus.* 74. *Intentio, et attentio.* 75. *Causæ excusantes à recitatione.* 76.

§ *III. De censuris in genere.* 77. *ad* 80 § *IV. De Censuris in specie, et I. De excommunicatione.* 81. *ad* 83. *II. De suspensione* 84. *III. De depositione etc.* 85. *IV. De Interdicto.* 86. *V. De Irregularitate.* 87. *Irregularitates ex delicto.* 88. *Irreg. ex defectu.* 89.

57 SUBDIACONATUS *est Ordo, quo traditur potestas, per quam Ordinatus potest deferre calicem ad altare, ministrare Diacono, et legere epistolam in Missa.* Materia *Remota* est duplex, nempè Calix vacuus cum patena vacua, necnon liber epistolarum. Materia *Proxima* est horum traditio. Calix autem probabiliter debet esse consecratus, ùt plures DD. sentiunt; undè ipsorum sententia in praxi sequenda est (Lib. 6 n. 747.) Sic etiàm omninò requiritur traditio libri epistolarum (n. 746 Dub. 1.) Forma autem sunt verba Episcopi: *Videte, cujus ministerium vobis traditur, etc.* Et alia:

Accipe librum Epistolarum, et habe potestatem legendi eas et. Duplici enim materiæ duplex adhibetur forma partialis. Officium Subdiaconi (ultrà prædicta in altari) est deferre Crucem, et lavare corporalia. Peccaret Subdiaconus, si absque manipulo solemniter ministraret in Missa, nisi urgeret necessitas, ut dicit P. Suar. de Censur. Disp. 42.) An autem graviter peccet Subdiaconus ministrans in mortali? Vide dicta suprà n. 14. Clericus (vel etiàm Subdiaconus) exerçens officium Subdiaconi sine manipulo, vel cum manipulo, sed non intendens ex officio actum illum exercere, non incurrit irregularitatem; quia tunc (ut ait Bonac.) exercet tantùm officium cantoris. Secùs, si cum manipulo intenderet exercere officium proprium Subdiaconi.

Ut quis ad Subdiaconatum possit promoveri, requi- 58
ritur 1. ut sit ordinatus in minoribus. 2. Ætas 21. annorum completorum. 3. Titulus sustentationis (de quo vide dicta n. 37 ad 39.) 4. Ut benè sciat quæ pertinent ad suum munus. 5. Examen, quod debet quidem rigorosius esse in Subdiaconis, ut rectè advertit Homobonus (Pœnitentiarius in Ecclesia Bon. et signanter circà Subdiaconi obligationes nempè servandi castitatem, recitandi officium, habendi titulum sustentationis; necnon refert Subdiaconos examinarè circà Censuras, et Irregularitates, quarum singulatim principaliora rudimenta mox infrâ breviter recensebimus.

§. I. *De voto castitatis.*

Subdiaconus ex præcepto S. Gregorii Papæ in c. 2. 59
Dist. 28 tenetur votum castitatis emittere. Hinc obligatio castitatis in Ordinatis in sacris verior est ex vivoti Ordinibus annexi, quàm præcepti Ecclesiæ, ùt satis colligitur ex cap. Cum olim, de Cler. Conjug. Attamen si quis Ordinem suscipiendo expressè nollet castitatem vovere, tunc iste saltèm ex præcepto Ecclesiæ ad castitatem teneretur. Hocque dicendum, etiàmsi nesciret hanc obligationem, modò vellet verè ordi-

tiæ. Neque huic obstat Bulla Sixti V. *Cum sacrosancta* edita die 4. Jan. 1588, ubi beneficiati non deferentes habitum ipso jure declarantur privati suis beneficiis: nam id dispositum fuit tantùm pro Urbe Romæ, et postquàm mandatis sub certo termino ipsi non obedierint (l. 6 n. 825.)

50 Idem, quod de habitu, dicunt Sanch. Laym. Escob. et alii de Tonsura, sivè corona. Alii tamen, ut Castrop. Henriq. Renzius et Tamb. cum Marchino, Clericum etiàm in sacris, aut Beneficiatum Tonsuram non deferentem non audent damnare de mortali, nisi eam ex contemptu omittat. Cæterum benè ait La Croix, faciliùs excusandos eos, qui Tonsuram, quàm qui habitum non deferunt; undè præfatus Auctor nec Sacerdotem Tonsuram per 6. aut 8. Hebdomadas non deferentem damnat de mortali. (n. 826.).

51 Privantur autem beneficiati, sicùt etiàm ii, qui in sacris sunt constituti habitum non deferentes, privilegio tàm Fori, quàm Canonis, si post tertiam monitionem illum non reassumant, ex cap. Contingit 45. de Sent. excomm. (n. 827.) Simpliciter autem Tonsurati, aut Clerici tantùm ad Ordines minores promoti, sinè Beneficio, non peccant graviter, sed non gaudent privilegio Fori, si actu habitum non deferant, nec Ecclesiæ inserviant, ùt habetur in Trid. sess. 23. c. 6. Gaudent verò semper àc habitum reassumunt, nisi hoc faciant in fraudem, puta si fuerint in carcere jam conjecti pro criminalibus, vel jam citati in foro laicali pro civilibus (cit. n. 827.) Aliter tamen dicunt DD. de privilegio Canonis (*ib.*) An autem peccet, qui Tonsuram suscipit ad accipiendum Beneficium, sinè animo permanendi in statu Clericali? Vide opus nostrum morale (l. 4 n. 113.), ubi dicitur suscipiens peccare, sed probabiliter tantùm venialiter.

Hîc juvat annotare, id quod statutum habetur anno 1741. in Concordato inter sanctam Sedem, et Carolum III Regem Regnorum Neapolis, et Siciliarum circà Ordinationem promovendorum ad statum Ecclesiasticum. *I. Niuno potrà esser da ora innanzi promos-*

so alla prima Tonsura se non che a titolo di Beneficio, o Cappellania perpetua, le di cui rendite, detratti i pesi, ascendano almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella Diòcesi del Promovendo. II. Giudicando qualche Vescovo veramente utile, o necessario alla Chiesa, conferir la prima Tonsura a qualche giovine, benchè non abbia verun Beneficio, potrà farlo, ma nel solo caso che abbia il medesimo una Pensione ecclesiastica perpetua della rendita che ascenda almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella sua Diocesi, o l' intero Patrimonio; il quale per evitar qualunque frode o inganno, non potrà costituirsi da ora innanzi, che unicamente sopra beni stabili, o sopra annue rendite fisse; e dovrà regolarsi a tenore della tassa Sinodale di ciascuna Diocesi, purchè non sia esso Patrimonio nè in minor somma di ventiquattro ducati, nè in maggior di quaranta. III. Oltre al requisito del Beneficio, Cappellania perpetua, o Pensione ecclesiastica perpetua, o dell' intiero Patrimonio, a niuno potrà conferirsi la prima Tonsura, il quale dopo aver terminati dieci anni di sua età, non sia andato a dimorar almeno per un triennio in qualche Seminario o Convitto ecclesiastico: e dove ciò non possa farsi, non abbia almeno portato per tre anni l' abito Chiericale con licenza del proprio Ordinario, ed in tutto il triennio, o almeno per la maggior parte nelle feste di precetto di ciascun de' tre anni non abbia servito a qualche Chiesa nella maniera che gli sarà dal proprio Vescovo prescritta; computando questo servizio colla dimora, che avrebbe dovuto fare in qualche Seminario, o Convitto ecclesiastico, ec. Ultimo loco dicitur: *Chiunque sarà promosso alla prima Tonsura, agli Ordini minori, o agli Ordini sagri contra la forma prescritta nel presente regolamento, oltre alle pene di sopra accennate, rimarrà perpetuamente sospeso dall' esercizio dell' Ordine già conferitogli. E chi l' avrà così ordinato, o pure gli avrà a tal effetto concedute le demissorie, se sarà Vescovo, sarà sospeso per un anno dalla collazione degli Ordini, e dall' esercizio de' Pontificali; e non essendo Vescovo, ma Prelato inferiore*

coll' uso de' Pontificali, sarà sospeso per sempre dall' esercizio de' medesimi, e non avendo l'uso di essi, come pure qualunque altra persona costituita in dignità, per sempre sarà sospesa dall' esercizio dell' Offizio, e de' suoi Ordini.

ARTICULUS II.

DE ORDINIBUS MINORIBUS.

Quid sint Ordines minores. 52. Sect. I. *De Ostiariatu. Materia tradenda est ab ipso Ordinante; et ab eo Missa celebranda.* 53. Sect. II. *Le Lectoratu.* 54. Sect. III. *De Exorcistatu.* 55. Sect. IV. *De Acolythatu.* 56.

52 ORDINES minores quatuor sunt, Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, et Acolythatus. Dicuntur ipsi *Minores* propter minora officia, quæ ab Ordinatis exercentur circà Missam, aut in Ecclesia.

Sectio I. *De Ostiariatu*

53 Ostiariatus *est Ordo, quo confertur potestas aperiendi, claudendi, et custodiendi Ecclesiam.* Officium Ostiarii (præter dicta) est etiàm pulsandi campanas, nec non admittendi dignos in Ecclesia, et expellendi indignos, scilicet Infideles, Hæreticos, et Excommunicatos. Materia *Remota* Ostiariatûs sunt claves Ecclesiæ: *Proxima* clavium traditio. Forma sunt verba Ordinantis, et dicentis: *Sic age quasi redditurus rationem, pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.* Ità tradunt AA. qui tenent, singulos septem Ordines esse Sacramenta. Claves debent esse propriæ Ecclesiæ, nec possunt aliæ substitui, debentque tangi ab Ordinando. Hîc autem denuò adverte id, quod notatum est n. 28. nempè quod in Sacramento Ordinis Materia omninò tradenda sit ab ipso Ordinante, aliàs Sacramentum invalidè ministratur, et ab eodem debeat Missa celebrari (Lib. 6. n.7 44.)

Sectio II. *De Lectoratu.*

54 Lectoratus est *Ordo, quo confertur potestas legendi Scripturas sacras in Ecclesia.* Materia *Remota* est liber

Prophetiarum, et Epistolarum. *Proxima* illius traditio. Forma sunt verba : *Accipe et esto verbi Dei relator etc.* Officium igitùr lectoris est legere sacras Scripturas (intellige extrà Missam, nam in Missa officium est Subdiaconi), ac etiàm Cathecumenos instruere. Si loco libri Epistolarum sivè *Lectionarii* traderentur Biblia, aut Breviarium, valida quidem, et etiàm licita esset Ordinatio ; secùs si alius liber.

Sectio III. *De Exorcistatu.*

Exorcistatus *est ordo, quo datur potestas expellendi* 55
dæmones ab obsessis, ne eos impediant à Communione. Materia *Remota* est liber exorcismorum ; *Proxima* ejus traditio. Forma : *Accipe, et habe potestatem imponendi manus super energumenos etc.* Exorcismus autem est formula quædam ab Ecclesia instituta ad dæmones fugandos in nomine Jesu Christi. Ut possit autem Exorcista solemniter exorcizare, requiritur etiàm collatio jurisdictionis, sivè licentia Episcopi. Id tamen non est ob jus commune, sed ob particulare præceptùm Episcoporum prohibentium exorcizare sine sua licentia. Dictum est *solemniter*, cum quisque fidelis potest privatim imperare dæmonibus, ne noceant, neve impediant fideles ab actionibus sacris. (Vid. l. 3 n. 193. App. de Adjur. n. IV.)

Sectio IV. *De Acolythatu.*

Acolythatus *est ordo, quo datur potestas ferendi* 56
Urceolos ad altare, et Candelabra, luminaque in ipso accendendi. Materia *Remota* sunt Urceoli vacui : *Proxima* eorum traditio. Forma *Accipe Ceroferarium etc.* atque, *Accipe Urceolos, etc.* Utraque materia est essentialis, sed nobilior sunt Urceoli, quia vinum et aqua magis sunt ad Missam necessaria. Hæ autem materiæ sunt partiales unam totalem constituentes. Character verò non in candelabri, sed in urceolorum traditione imprimitur, quia in ea principalior traditur potestas (Lib. 6 n. 745.)

ARTICULUS III.

DE ORDINIBUS MAJORIBUS.

Sectio. I. *De Subdiaconatu.*

Quid Subdiaconatus? Materia, Forma, et officium. Si sine manipulo etc. 57. *Requisita.* 58. § *I. De voto castitatis; et an castitas sit ex voto? Si quis ignoret etc. Si impuber etc. Qui per metum ordinatur etc.* 59.

§ *II. De horis canonicis, Propositiones damnatæ.* 60. *Qui teneantur ad horas? I. Clerici in sacris. II Religiosi professi. III. Beneficiati.* 61. *Cui facienda restitutio fructuum.* 62. *Si habeant alia onera.* 63. *An excommunicati etc. Et qui sine attentione interna etc.* 64. *Intrà primos sex menses. Qui sine culpa omittit. An unum peccatum etc.* 65. *Qui non percipit fructus etc.* 66. *Si beneficium sit tenue.* 67. *An malè expendens etc. Canonicus non canens.* 68 *Quæ parva materia etc. An projiciens Breviarium. In dubio, an quid omissum.* 69. *Quæ requirantur ad horas rectè dicendas? I. Juxtà præscriptum. Si permutes officium.* 70. *Si aliò pergis.* 71. *Si advertis, te errâsse. De Litaniis, et officio defunctorum.* 72. *II. Pronunciatio vocalis. Quid in Choro.* 73. *III. Pronunciatio integra. IV. Pronunciatio continuata. V. Ordo horarum. VI. Tempus.* 74. *Intentio, et attentio.* 75. *Causæ excusantes à recitatione.* 76.

§ *III. De censuris in genere.* 77. *ad* 80 § *IV. De Censuris in specie, et I. De excommunicatione.* 81. *ad* 83. *II. De suspensione* 84. *III. De depositione etc.* 85. *IV. De Interdicto.* 86. *V. De Irregularitate.* 87. *Irregularitates ex delicto.* 88. *Irreg. ex defectu.* 89.

57 SUBDIACONATUS *est Ordo, quo traditur potestas, per quam Ordinatus potest deferre calicem ad altare, ministrare Diacono, et legere epistolam in Missa.* Materia *Remota* est duplex, nempè Calix vacuus cum patena vacua, necnon liber epistolarum. Materia *Proxima* est horum traditio. Calix autem probabiliter debet esse consecratus, ùt plures DD. sentiunt; undè ipsorum sententia in praxi sequenda est (Lib. 6 n. 747.) Sic etiàm omninò requiritur traditio libri epistolarum (n. 746 Dub. 1.) Forma autem sunt verba Episcopi: *Videte, cujus ministerium vobis traditur, etc.* Et alia:

Accipe librum Epistolarum, et habe potestatem legendi eas et. Duplici enim materiæ duplex adhibetur forma partialis. Officium Subdiaconi (ultrà prædicta in altari) est deferre Crucem, et lavare corporalia. Peccaret Subdiaconus, si absque manipulo solemniter ministraret in Missa, nisi urgeret necessitas, ut dicit P. Suar. de Censur. Disp. 42.) An autem graviter peccet Subdiaconus ministrans in mortali? Vide dicta suprà n. 14. Clericus (vel etiàm Subdiaconus) exerçens officium Subdiaconi sine manipulo, vel cum manipulo, sed non intendens ex officio actum illum exercere, non incurrit irregularitatem; quia tunc (ut ait Bonac.) exercet tantùm officium cantoris. Secùs, si cum manipulo intenderet exercere officium proprium Subdiaconi.

Ut quis ad Subdiaconatum possit promoveri, requi- 58
ritur 1. ut sit ordinatus in minoribus. 2. Ætas 21. annorum completorum. 3. Titulus sustentationis (de quo vide dicta n. 37 ad 39.) 4. Ut benè sciat quæ pertinent ad suum munus. 5. Examen, quod debet quidem rigorosius esse in Subdiaconis, ut rectè advertit Homobonus (Pœnitentiarius in Ecclesia Bon. et signanter circà Subdiaconi obligationes nempè servandi castitatem, recitandi officium, habendi titulum sustentationis; necnon refert Subdiaconos examinarè circà Censuras, et Irregularitates, quarum singulatim principaliora rudimenta mox infrà breviter recensebimus.

§. I. *De voto castitatis.*

Subdiaconus ex præcepto S. Gregorii Papæ in c. 2. 59
Dist. 28 tenetur votum castitatis emittere. Hinc obligatio castitatis in Ordinatis in sacris verior est ex vivoti Ordinibus annexi, quàm præcepti Ecclesiæ, ùt satis colligitur ex cap. Cum olim, de Cler. Conjug. Attamen si quis Ordinem suscipiendo expressè nollet castitatem vovere, tunc iste saltèm ex præcepto Ecclesiæ ad castitatem teneretur. Hocque dicendum, etiàmsi nesciret hanc obligationem, modò vellet verè ordi-

nem suscipere : et adhùc si inculpatè nesciret, ut valdè probabiliter plures Doctores docent (Vid. l. 6 nu. 809 Dub 1 et 2.) Qui autem ordinaretur antè usum rationis, hic non teneretur ad castitatem. Qui verò ordinatur antè pubertatem, an ad castitatem teneatur? Adest duplex sententia, utraque probabilis (ibid. n. 810.) Qui ordinatur per metum extrinsecum injustè incussum, et non habet animum suscipiendi Ordinem, non tenetur ad castitatem, et etiàmsi animum haberet, probabiliùs nec teneretur, quia votum emissum ob metum probabiliùs est invalidum. Secùs si metus fuerit justè incussus, vel si ordinatus scienter suam Ordinationem ratificaret, nempè si ultrò Ordinem exerceret (n. 811.

§ II. *De horis Canonicis.*

60 Primo loco hîc refert annotare plures Propositiones damnatas ab Alexandro VII. nimirùm Prop. 20. Prop. 21. Prop. 33. Prop. 34. Prop. 35. Item Innoc. VI damnavit Prop. 54. Quas vide tom. 9 inter Prop. damnatas.

61 Quær. I. Quinam teneantur ad horas? Tenentur I. Omnes ordinati in sacris, etiàmsi sint excommunicati, suspensi et degradati. Ordinatus autem ad subdiaconatum die Ordinationis tenetur ad Horam correspondentem horæ, quâ ordinatur. Tenentur II. Religiosi professi utriusque sexûs. Hoc habetur ex antiqua consuetudine obligante sub gravi, ut tenet communis sententia contra aliquos. Nec obstat dicere, quod non constet, an consuetudo recitandi Officium sit introducta à Religiosis animo se graviter obligandi; nam respondetur, quod cum illa constanter, et tamdiù cum magno incommodo ab omnibus Religiosis observata fuerit, præsumptio sit pro parte affirmativa; pro qua autem parte stat præsumptio, pro ea stat etiàm possessio, regula generalis est. (Vide l. 4 n. 142.) Nullus autem Religiosus, aut Monialis in particulari tenetur sub gravi Horas dicere in choro, ut communiter dicunt Suar. Salm. Conc. etc. Modò chorus non tollatur, ad quem requiruntur saltèm quatuor expe-

diti. Ad officium verò non tenentur Religiosi ejecti; sed tenentur profugi (Ibid. dub. 1 et 2.) Tenentur III. Beneficiati, aliàs fructus omnes beneficii restituere debent, ex Concil. Lateran V. sect. 9 § Statuimus, ubi dictum fuit: *Statuimus, ut quilibet habens beneficium, si post sex menses, obtento beneficio, officium divinum non dixerit, fructus non faciat suos pro rata recitationis.* Et si talis post monitionem adhùc pergit omittere; potest etiàm beneficio privari. Deindè Sanctus Pius V. in Constit. 1 86 quæ incipit, *Ex proximo Lateranensi*, decrevit, quod qui relinquit Matutinum, restituat dimidiam partem fructuum correspondentium illi diei: qui cæteras Horas, aliam dimidiam; qui verò unam tantùm ex parvis, sextam partem (Vide l. 3 n. 663.) Et idem dicendum, si quis per plures leves omissiones inter Officium diei ad gravem materiam pertingit (n. 668.) Qui autem hodiè supplere vellet Officium heri omissum, minimè liberatur à restitutione (n. 667), hæcque restitutio debetur antè omnem sententiam, quia conditio recitationis est absolutè necessaria ad lucrandum fructus, cum sine ipsa nequeat beneficiarius facere fructus suos, ut præfatum Concilium sancivit (n. 665 et l. 4 n. 145 qu. 1 vers. Sed dices.)

Restitutio autem tunc facienda est vel pauperibus 62
(sufficit cujuscumque loci) vel fabricæ Ecclesiæ, vel domui beneficii, vel in augmentum agrorum ipsius. Potest etiàm fieri in refectionem alterius indigentis Ecclesiæ, si propria non eget, vel si fabrica alienæ Ecclesiæ redundaret, in utilitatem pauperum. Potest etiàm applicari Missis pro defunctis; et potest Beneficiatus adhùc applicare eam sibi ipsi, si verè pauper sit, modò non faciat in fraudem; Suar. Castr. Navar. Tol. Less. etc. comm. (Lib. 3 n. 672.) Si quis autem post omissionem dederit eleëmosynas, immemor, vel forte ignorans obligationem restitutionis, probabiliter potest eas computare, ut dicunt Sanch. Suar. Lug. Salm. Croix etc. (n. 700. Qu. I. ad vers. Limitant.)

Probabiliter dicunt etiàm Sot. Less. Vasq. Bonac. 63
Sanch. Salm. etc. quod si Beneficiatus alia onera habet,

quibus jam satisfecerit, non teneatur omnes fructus restituere. Secùs tamen dicendum (quidquid dicant alii) de simplici Beneficiato, qui nullum aliud onus haberet, nisi deferendi habitum (Lib. 3 n. 673 Qu. 10.

64 An autem excommunicatus toleratus teneatur antè sententiam restituere fructus beneficii, si onera ipsius impleverit? Aliqui affirmant, sed probabiliùs et communiùs alii negant, quia non tenetur reus nisi post sententiam subire pœnam illam, quæ actionem requirit; ex alia autem parte excommunicati tolerati validè jam sacramenta ministrant, horasque persolvunt; ità Laym. Tourn. Castropal. Salm. Bonac. Coninch. et alii plures (Lib. 3 n. 670.) Sic etiàm probabiliter non tenetur ad restitutionem qui recitat sinè attentione interna; cum opinio, quod sufficiat ad satisfaciendum, si habeatur intentio et attentio externa, sit improbabilis juxtà dicenda n. 75. (Lib. 3 n. 669 et l. 4 n. 177.)

65 Prætereà notandum, S. Pium in præfata Constitutione declarâsse, quod Beneficiati, si intrà primos sex menses officium omittant, licet non teneantur ad restitutionem, tamen non excusentur à peccato mortali (Vide l. 3 n. 663.) Hinc omninò dicendum, quod Beneficiati, etiàmsi vellent pro eo tempore fructus restituere, omittendo officium, graviter peccent, cum ipsos ad officium quovis tempore Ecclesia ex motivo Religionis obstrinxerit (l. 4 n. 145 Qu. II.) Graviter igitùr peccat qui intrà sex menses (ut dictum est) officium omittit, sed non tenetur ad restitutionem, ut docent Lessius, Vasq. Conc. Viv. et communior sententia (contra paucos.) Ratio, quia, juxtà communem sententiam restitutio fructuum non jam debetur de jure naturali; fructus enim non dantur pro mercede recitationis, sed pro sustentatione Beneficiarii, cum onere tamen officii, imposito ab Ecclesia (ut diximus) ex motivo Religionis; et ideò nulla antè Concil. Lateranense restitutio præcipiebatur. Concilium autem restitutionem præcipit tantùm omittentibus post sex menses (Lib. 4 n. 665 et 666.) Ob eamdem rationem non tenetur ad restitutionem, qui omittit officii recita-

tionem sine culpa : quia, licet (ut dictum est n. 61 in fin.) restitutio antè omnem sententiam facienda sit, tamen cum ipsa in pœnam præcepta sit, omninò culpam requirit, ut rectè dicunt Less. Sanch. Conc. Viva et alii communiùs, contra paucos (cit. n. 665.) Pariter ob eamdem rationem Subdiaconus Beneficium habens, si officium omittit, unum tantùm committit peccatum, cum ex uno motivo Religionis ad illud teneatur (lib. 4 n. 145. q. 1.)

Dubit. 1. An teneatur ad officium Beneficiarius, qui 66
fructus non percipit? Minimè tenetur, si ipse non negligenter se gesserit in illis exigendis. Excipe, nisi ipse in pœnam alicujus criminis sit fructibus justè privatus; vel nisi certam spem habeat percipiendi illos sequentibus annis (lib. 3 n. 664.) Quid si super Beneficio lis vertatur? Resp. si Beneficiarius nondum acceperit illius possessionem, non tenetur ad officium, nisi per ipsum stet quin statim possessionem adipiscatur. Si verò jam acceperit, tenetur casu, quo spem certam habeat vincendi litem, secùs si sit in dubio (c. n. 664 v. Quid si.)

Dubit. 2. an teneatur ad officium habens Benefi- 67
cium tenue? alii affirmant: sed alii plures negant, ut Less. Sanch. Malder. Arag. Rodriq. Molfes. Pelliz. et alii; quia tenue beneficium ex cap. Is cui, de Præbend. in 6. ùt verum beneficium non habetur. Dicunt autem, illud esse tenue beneficium, quod non pertingit ad tertiam partem sustentationis. (l. 3 n. 674.)

Dubit. 3. an Beneficiarius malè expendens fructus 68
beneficii teneatur ad restitutionem? Plures graves DD. probabiliter negant, ùt S. Antonius, Less. Cabass. Sanch. Salm. et alii cum S. Th. (2. 2. qu. 285 art. 7.) qui ait, Præbendas haberi ùt bona patrimonialia. Alii tamen probabiliùs, ut Laym. Bonac. Navarr. Petroc. Conc. etc. affirmant, quia beneficiarii ex justitia tenentur fructus superfluos pauperibus, vel locis piis erogare, nam saltèm Ecclesia non concedit ipsis dominium fructuum, nisi limitatum ad superfluos erogandos in pauperes (l. 3 n. 492.) Hìc autem sedulò

advertendum, quod. Summ. Pont. Benedict. XIV. in Brevi ad Cardinalem Delphinum Patriarcham Aquilejensem, emanato die 19. Januar. 1748 declarârit, Canonicos Choro non interessentes, vel ibi *non canentes*, nedum distributiones quotidianas amittere; sed etiàm ad restitutionem teneri fructuum suarum Præbendarum (Ibid. n. 675 dub. 3.)

69 Quær. II. Quanta sit obligatio officii? Certum est, peccare graviter, qui omittit notabilem officii partem. Cæterùm censetur parva materia omissio minoris partis, quàm parvæ horæ (l. 4 n. 147.) Qui autem omnes septem horas omittit, veriùs cum Less. Sanch. Conc. Tourn. et communi, unum committit peccatum, quia omnes horæ integrum officium conponunt (l. 4 n. 148.) Qui officium projiceret in mare, tot peccata committeret, quot omissiones dierum prævideret; quia singulæ omissiones officii, ad quemlibet diem pertinentes, sunt singulæ transgressiones, et hic, eas jam prævidendo, peccaret quidem in causa (ibid. n. 149.) An in dubio, utrùm aliquid ex officio sit vel ne omissum, sit repetendum? Repetendum quidem in dubio negativo, scilicet si nullum prudens motivum habeas, quod jam dixeris; secùs si dubium est positivum, nempè si probabiliter credas, te dixisse; ità communiter Navarr. Sanch. Lugo, Tournel. Castr. Salm. Ronc. (Vide l. 4. n. 150.)

70 Quær. III. Quæ requirantur ad horas benè recitandas? Requiritur 1. Ut recitentur juxtà *Præscriptum Breviarii Romani*. Undè improbabilem censeo opinionem eorum, qui dicunt non peccare mortaliter, qui commutat officium in aliud notabiliter brevius (n. 160.) An autem sit mortale mutare in æquale, vel quasi? Adest hinc indè duplex plurimorum sententia. Æquiùs tamen videtur dicendum cum Spor. Ronc. Viva, Laym. Elbel, etc. esse mortale, si mutatio sit frequens; veniale si rara, puta ter vel quater in anno; et nullum, si id aliquandò fiat cum causa, nempè itineris, studii etc. Ratio, quià licet officium recitandum sit juxtà formam individualem Breviarii, ùt præcipit S. Pius V.

in Bulla *A nobis* descripta in Breviario, dicendo: *Neminem satisfacere, nisi hâc solâ formâ*; tamen probabile est, Pontificem in hac forma præscribenda magis respexisse ad formam substantialem, quæ est quantitas officii, quàm ad accidentalem, nempè ad illius qualitatem: et ideò commutatio non videtur culpam venialem excedere. Id tamen frequenter facere esset mortalis culpa, quia (ùt rectè ait Laym.) esset perversio ordinis; et gravis quidem, si frequens esset (ibid. Qu. III.)

His positis, probabile est. I. Quod, si aliò pergis, 70
possis recitare officium illius loci, nisi fueris Religiosus, quia teneris tunc recitare officium Breviarii tui Ordinis; ità Laym. Holzm. Bonac. Castrop. et alii. II. Quod Capellani, et Commensales Cardinalium, et Episcoporum possint eis conformari in officio: Holzm. cum communi, ex Decreto Sacr. Congreg. Rituum, et Clement. Dignum, de Celebr. Miss. Et idem dicunt DD. de Capellanis Monialium, Croix, Holzm. Gob. Stoz. etc. et de iis qui obeunt exercitia spiritualia apud Religiosos, Laym. et Gobat. III. Quod possis recitare officium socii; quia ipsa associatio excusat, modò officium non sit notabiliter brevius, Viva, Ronc. Henr. Quintanad. et alii (ibid. vers. Juxtà autem.)

Si quis advertit, se errâsse, postquàm multùm pro- 72
cessit in officio indebito, potest vel prosequi, vel recitare reliquum de proprio, sed meliùs erit recitare de proprio: nisi vellet aliâ die non impedita officium dicere de Sancto illo; quod satis probabiliter admittunt plures DD. (cit. n. 161 Q. V.) Ex consuetudine autem introducta gravis est obligatio recitandi Litanias S. Marci, et Rogationum, ac officium defunctorum etiàm privatè (Lib. 4 n. 160 Qu. I. et II.)

Requir. II. *Pronunciatio vocalis*. Hîc dubitatur, an 73
recitans debeat se audire? Alii affirmant, alii tamen non improbabiliter negant, ut doctissimus Sylvius, Tourn. Laym. Azor. Sporer, Salm. Trull. Rod. et alii, quia in recitatione officii non jubetur auditio, sed pronunciatio, ad quam non oportet elevare vocem, sed

sufficit formare aliquem externum sonitum, qui semper adest cum verba proferuntur (ibid. n. 163.) Submissè recitans in Choro satisfacit (ibid. v. An autem): sed non Canonicus qui tenetur canere, juxtà dicta n. 68 in fin. Recitanti autem in Choro sufficit si audiat alteram partem in confuso, vel tantùm unum ex ea. Quid si non satis percipis in materia notabili alteram partem, propter culpam Chori, aut socii? alii dicunt, quod tenearis repetere non auditum. Alii plures negant, quia per ipsam societatem et tuam applicationem moraliter jam communicas; ità non improbabiliter Sa, Major, Ronc. Elbel, Salm. Pelliz. Trull. et alii (Lib. 4 n. 163 Qu. II) Surdus autem non satisfacit, quidquid alii dicant. Secùs verò dicendum de surdastro, si audiat saltèm in confuso (n. 163 Qu. III.)

74 III. *Pronunciatio integra*, idest, sine mutilatione, quâ sensus verborum notabiliter varietur. Valet tamen officium, si aliqua saltèm servetur significatio verborum (n. 165.) IV. *Pronunciatio continuata*, scilicet sine interruptione in qualibet hora; quæ interruptio inducit veniale, nisi aliqua excuset causa (num. 166.) Matutinum autem etiàm sine causa potest à Laudibus separari, et sic pariter tres Nocturni; saltèm per tres horas (n. 167.) Factâ tamen interruptione, adhùc culpabili, probabiliùs non teneris horam repetere, cum quilibet Psalmorum versus suam habeat significationem (n. 168.) V. *Horarum Ordo*, scilicet ne invertatur. Inversio tamen non erit, nisi venialis, etiàmsi fiat frequenter; et etiàm in choro, ùt probabiliùs ajunt Caj. Gavant. Laym. Sanch. Bonac. etc. (n. 170 et 171.) Celebrare autem Missam antè Matutinum probabiliùs et communiùs non est nisi veniale cum Less. Castrop. Conc. Tourn. Sot. Tolet. Bellarm. Croix, Salm et aliis pluribus (Vide l. 6 num. 347.) VI. *Tempus præfixum*. Tempus Matutini incipit ab hora vesperarum diei antecedentis usquè ad meridiem subsequentis (L. 4 n. 174.) Idque probabiliter procedit etiàm de officio defunctorum, extrà Chorum tamen (ib. Qu. II), et de hoc adest etiàm Decretum Sacr. Congr. Rituum apud

Ferraris Biblioth. Tom. 4 verb. Litaniæ p. 495. Nota ad litt. (*a*). Non idem currit autem de Litaniis (Ib. Qu. III.) An autem satisfaciat dicens Matutinum horâ secundâ post meridiem? Alii affirmant, ut Salm. cum Sanch. Trull. etc. dicendo, id hodiè permitti ex consuetudine introducta. Sed veriùs negandum cum Holz. Croix. et Conc. quia tunc jam incepta est hora vesperarum, quæ est media inter meridiem, et occasum; dies enim ecclesiasticus non nisi ab hora Vesperarum incipit. Quod autem consuetudo undique jam introduxerit recitari Matutinum horâ secundâ post meridiem à majori parte fidelium, juxtà dicta de consuetudine, hoc probandum esset; sed usquedum non probetur, lex opposita prævalet; tempus autem horarum incipit à media nocte ad meridiem : vesperarum et completorii à meridie ad mediam noctem (n. 173 v. Tempus.)

VII. *Intentio, et attentio.* Requiritur *intentio* (scilicet recitandi) saltèm virtualis; sufficit pro illa, si ab initio sumpseris breviarium ad recitandum. Communissimè autem, et probabiliùs cum Suar. Cast. Less. Tourn. Pont. Vasq. et Groix cum aliis, non requiritur intentio satisfaciendi obligationi; imò recitans implet, etiàmsi positivè intendat nolle implere, quia implens non potest non implere, cum satisfactio non pendeat à sua, sed à voluntate legis, sivè Ecclesiæ (n. 176.) Requiritur insuper *attentio*, saltèm externa, scilicet ne apponatur actio incompatibilis cum attentione interna. An autem requiratur etiàm interna? alii affirmant requiri internam, quæ sit vel ad Deum, vel ad sensum, vel saltèm ad verba, nempè ut rectè pronuncientur; quia aliàs, proùt dicunt, non esset oratio. Alii verò plurimi negant, dicentes veram esse orationem; quæ fit cum intentione orandi, et attentione externa : ità Lug. Palud. Conig. Angel. Sylv. Croix, et plures alii cum S. Anton. ex D. Th. Verba S. Antonini hæc sunt : *Sed si evagatio est advertenter, et solùm secundum actum interiorem, licet temeraria et gravis foret, non tamen mortale, nisi per contemptum, quia Eccle-*

sia non habet judicare de actibus merè interioribus; propter quod Minister Ecclesiæ, licet dicendo orationem cogitet aliud, non videtur transgressor præcepti ex natura facti. S. Anton. 3 part. tit. 13 cap. 4 § Verba autem S. Thomæ sunt: *Quandò aliquis ex proposito mentem ad alia distrahit orando; tunc enim sine culpa non est: præcipuè si in aliis spontè se occupat, quæ mentem distrahunt, sicùt sunt exteriora opera, et si ad contrarium mens evagetur, etiàm culpa mortalis erit.* In 4 sent. dist. 15 q. 4 art. 2 solut. 4 ad 2. Ergo juxta D. Thomam evagatio interna non est sine culpa, scilicet veniali, externa autem non sine mortali; et sic id intelligit idem S. Antoninus, dicens: *Undè S. Thomas dicit tbi, quod in oratione, si in aliis spontè se quis occupat in his quæ mentem distrahunt, sicùt sunt opera exteriora, etiàm culpa mortalis erit.* Loco cit. Ratio autem 1 hujus sententiæ est, quia si attentio interna esset de essentia orationis, ministrans Extremam Unctionem sine attentione interna invalidè ministraret, cum forma hujus Sacramenti sit deprecatoria, *Indulgeat tibi Deus, etc.* ex illo S. Jacobi: *Orent super eam, ungentes, etc.* Ep. c. 5 v. 14 Sed id non potest dici, cum constet ex Florentino, ad valorem Sacramenti tria tantùm requiri, et sufficere, nempè materiam, formam, seu verba à Ministro prolata, et intentionem ipsius faciendi, quod facit Ecclesia. Ratio 2. quia si attentio interna de essentia orationis esset, etiàm is, qui cum involuntaria distractione horas persolveret, nec etiàm satisfaceret. Propter has rationes minimè contemnendas videtur hæc secunda sententia non posse dici improbabilis. Cæterùm conveniunt omnes, quod, ut dicatur quis non implere, oporteat, ut non solùm advertat distractionem, sed adhùc, ut plenè advertat se distrahi ab officio: aliàs, licet voluntariè distrahatur, non tamen voluntariè distrahitur à recitatione. Scrupulosus autem propter distractiones numquàm tenetur repetere. Ità Suar. Sot. Nav. Cajet. Conc. et alii communiter. Vide l. 4 n. 177 v. cæterùm.

76 Quæritur IV. Quænam causæ excusent à recitatione

officii? Excusat I. *Infirmitas* gravis, sivè grave incommodum. Laborans autem tertianâ vel quartana tenetur recitare, et etiàm anticipare, si commodè potest. Non tenetur tamen anticipare matutinum die præcedenti, nullus enim obligatur ad suo privilegio utendum Si quis commodè potest, tenetur dicere officium cum socio. In dubio, an ob recitationem graviter lædaris, non teneris; secùs in dubio, an excuseris, nisi habeas probabilem rationem; sed meliùs est tunc, ut remittas medico, aut Superiori, vel saltèm viro prudenti. Quandò autem urget morbus, si nequis recitare totum, nec teneris ad partem, quia aliàs magna superesset tibi scrupulosa anxietas, an pergere possis, vel ne; in reliquis recitandis; ità valdè probabiliter Suar. Nav. Sanch. Lug. Carden. Ronc. etc. (l. 4 n. 154.) II *Impedimentum* justum, puta si quis occupetur officio charitatis, quod non posset omittere sinè scandalo, aût notabili detrimento proprio, aut alieno, v. gr. si nequiret differre concionem sinè nota, vel consessiones aliorum in magno concursu (n. 156.) III. *Cæcitas* (n. 157.) IV. *Carentia* Breviarii. Teneris tamen dicere quæ mente retines, modò id, quod retines, pertingat ad quantitatem saltèm parvæ horæ. Et si cares officio proprio, teneris recitare ex communi. Item si absque magno incommodo potes socium adhibere, teneris. An autem Beneficiarius teneatur etiàm conducere socium ad horas persolvendas; si nequit solus? Adest duplex sententia probabilis; sed affirmativa est communior et tutior; imò omninò sequenda; si ille velit fructus percipere; cum sola enim probabilitate opinionis oppositæ nequit possessionem fructuum inchoare, ùt rectè ajunt Less. Soto, Salm. Conc. Tourn. Bonac. et alii communiter (l. 4 n. 158 et vide l. 3 n. 665. Qu. II.) V. Excusat *Dispensatio* Pontificis; et etiàm proprii Episcopi (ad breve tamen tempus), si adsit causa; puta si dubitetur de morali impotentia (l. 4 n. 159.)

§ III. *De Censuris in genere.*

(In hoc paragrapho ponuntur tantùm definitiones,

divisiones, et principia, relictis quæstionibus, aliisque notitiis, quæ habentur Lib. VII. ubi fusè egimus de censuris.)

77 Quærit. I. Quid et quotuplex sit censura?
Censura est pœna spiritualis et medicinalis, per quam delinquenti, et contumaci per ecclesiasticam potestatem aufertur usus quorumdam spiritualium bonorum.

78 Dividitur censura 1 in excommunicationem, suspensionem, et interdictum. 2. In eam quæ est *à jure*, nempè quæ fertur per legem generalem et permanentem, et eam, quæ est *ab homine*, quæ scilicet fertur à Prælato per particularem sententiam. 3. In eam, quæ dicitur *latæ sententiæ*, quæque incurritur ipso facto, et *ferendæ sententiæ*, quæ non incurritur nisi post sententiam: proùt sunt censuræ verbis futuri temporis.

79 Quær. II. Quis possit ferre censuras? Possunt omnes Superiores ecclesiastici habentes jurisdictionem in foro externo, vel ordinariam, proùt Pontifex, Concilia, Episcopi, et ipsorum Vicarii, item Vicarii Capitulares, et Capitula Religionum, eorumque Prælati; vel delegatam, ut sunt ii, quibus ab habente ordinariam facultas committitur. Quid requiratur, ut quis possit ligari censuris? Requiritur 1. Ut sit homo. 2. Ut sit baptizatus. 3. Ut sit rationis compos. 4. Ut sit persona determinata. 5. Ut sit subditus. Quòad peregrinos verò vide L. 7. n. 17. Quær. 4. Quid requiratur ad incurrendum gravem censuram, puta excommunicationem majorem, vel suspensionem totalem, aut ad longum tempus? Requiritur 1 peccatum grave, et ut materia sit etiàm per se gravis, aut saltèm valdè conducens ad finem intentum. At in dubio Superioris præceptum certè ligat. 2. Actus externus. 3. Actus consummatus. 4. Contumacia, ità ut delinquens sciat, crimen non solùm vetitum esse jure divino, sed etiàm ecclesiastico. Quær. V. quis possit à censuris absolvere? A censura lata per sententiam particularem ordinariè is tantùm potest absolvere, qui eam tulit,

vel ejus Superior, aut successor, aut delegatus. Ab illa autem, quæ lata est à jure, vel ab homine per sententiam generalem (modò non sit reservata) potest absolvere quivis confessarius; vide ib. n. 70.

Hîc autem notandum 1 quod Episcopi ex c. Liceat 6 sess. 24 in Trid, possint dispensare in omnibus irregularitatibus, et suspensionibus ex delicto occulto; exceptis iis, quæ oriuntur ex homicidio voluntario, et aliis deductis ad forum contentiosum. Item possunt absolvere à quibuscumque casibus occultis, etiàm Sedi Apostolicæ reservatis, quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum. Hanc autem facultatem potest Episcopus etiàm generaliter aliis delegare; ib. n. 80. Notandum 2 quod prædicta facultas veriùs sublata sit Episcopis respectu ad hæresim, et alios casus reservatos, vide n. 82. Si tamen quis sit impeditus ab adeundo Romam, potest absolvi ab Episcopo: absolutè quidem, si impedimentum est perpetuum: sub juramento verò adeundi Romam, si est temporale, exceptis semper mulieribus, et pueris; vide ibid 84. Insuper hîc obiter notandum 3. quod excommunicatio Papalis in violantes immunitatem ecclesiasticam, à qua absolvendi Clemens VIII. etiàm Regularibus facultatem abstulit, tantùm incurratur ab iis, qui violenter et injustè extrahunt ab Ecclesia confugientes ad eam; Clemens enim in suo Decreto à nulla alia excommunicatione Regularibus vetavit absolvere respectu ad violantes immunitatem, quam illâ quæ declarata fuit à Gregorio XIV. qui in Bulla 7. declaravit, violantes immunitatem, per extractionem confugientis ad Ecclesiam, incurrere ipso facto eamdem excommunicationem Papalem, quæ priùs fulminata fuit in violantes libertatem ecclesiasticam à Paulo II. in Extrav. Etsi Dominici de Pœnit. et Rem. et à Sixto IV. in alia Extrav. Etsi Dominici, eod. tit. Qui Pontifices hujusmodi excommunicationem ità sibi reservârunt, ut in generali concessione absolvendi à casibus Pontificiis hæc non comprehenderetur. Nec obstat textus an ci

Cum pro tua, de Sent. excomm. *ubi*, cum aliquis in claustro cujusdam Monasterii quemdam Clericum verberâsset; dicitur in textu, illum duplicem incurrisse excommunicationem, unam quia percussit Clericum, alteram, quia læsit immunitatem. Nam communiter notant DD. cum Fagn. in cit. cap. n. 10. excommunicationem illam ob læsionem immunitatis impositam fuisse non à jure, sed ab ipso Episcopo; ità Abbas, Cardin. Ancharan. cum Innocent. qui verbo. Duplicem, sic annotavit: *Duplicem, idest ob injectionem manuum ipso jure, et violationem claustri ab ipso* (Episcopo) *latam*. Hinc Fagn. cum aliis in cap. Inter alia, de Immun. Eccl. n. 102. ùt certùm habet nullam adesse excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam contra percutientes vel furantes in Ecclesia.

§. IV. De Censuris in specie.

Et I. De Excommunicatione.

81 Excommunicatio *est censura, per quam privatur homo communione ecclesiastica*. Est duplex; Minor, quæ privat tantùm usu passivo, seu receptione Sacramentorum; vide l. 7 n. 133. Et, *Major* quæ privat etiàm activo, et omni communicatione, ut infrà mox dicemus n. 83.

82 Excommunicatus potest esse vel toleratus, vel vitandus. *Toleratus* est, quem fideles non tenentur vitare, ex Const. *Ad evitanda*. Concilii Constantiensis, nec etiàm in divinis, ùt probabiliùs ajunt DD. vidè ib. n. 139. Et idem dicitur de suspensis, et interdictis toleratis. *Vitandus* est, quem fideles tenentur vitare. Et dupliciter quis potest esse vitandus, vel quia est nominatim excommunicatus, et denunciatus, vel quia est publicus percussor clerici, vel monachi: ità tamen, ut factum nulla possit tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari, ùt dicitur in can. Si quis suadente. 17. qu. 4. Hàc autem àb excommunicatione, si percussio est enormis, vel gravis, et publica, tantùm Papa absolvit; nisi percussor sit mulier, aut impuber:

hi enim possunt absolvi ab Episcopo, qui potest etiàm absolvere à percussione levi adhùc publica; et adhùc à gravi vel enormi, si sit occulta;

Excommunicatus igitùr excommunicatione majori 83
(esto sit toleratus) privatur 1. Suffragiis Ecclesiæ. 2. Beneficiis, ità ut collatio Beneficii ipsi facta sit omninò nulla. 3. Susceptione et administratione Sacramentorum, ac omni usu divinorum officiorum. 4. Omni communicatione spirituali, et civili cum fidelibus. Ex alia parte peccant fideles, si communicant cum excommunicato vitando, sivè in divinis, nempè si cum eo Missam audiant, officium recitent; sivè in civilibus scilicet si illum alloquantur, cum eo habitent, societatem ineant, eum salutent, scribant ei; quæ omnia comprehendunter illo versu. *Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negetur.* Hi autem communicantes in tribus casibus peccant graviter. 1. Si communicant in divinis. 2. Si in contemptum Ecclesiæ. 3. Si in criminoso, idest si communicant in eodem crimine (puta concubinatu) ob quem ille est excommunicatus; et in hoc tertio casu incurrunt etiàm excommunicationem majorem; in aliis verò (regulariter loquendo) peccant tantùm venialiter, et ligantur solâ excommunicatione minori; à qua culpa, et excommunicatione excusat necessitas, utilitas, lex conjugii, subjectio, et ignorantia, quæ alio versu continentur: *Utile, Lex, Humile, Res ignorata, Necesse*, Dixi *regulariter loquendo*, nam esto sit probabile, quamcumque communicationem civilem cum vitando esse tantùm venialem, probabiliùs tamen est, esse mortalem, si sit frequens, cum proposito frequenter cum eo communicandi.

II. *De Suspensione.*

Suspensio est censura, quâ clericus functiones aliquas 84
ecclesiasticas exercere prohibetur. Multipliciter autem dividitur suspensio. 1. Alia est à jure: alia ab homine. 2. Alia fertur ad certum tempus, quo elapso expirat: alia fertur absolutè, quæ manet donec per absolutionem auferatur. 3. Alia est ab officio, nempè ordinis,

vel jurisdictionis; alia à beneficio; et alia ab utroque, tàm ab officio, quàm à beneficio. Vide n. 312.

III. *De Depositione.*

85 *Depositio est quæ privat simpliciter omni usu officiorum et beneficiorum.* Depositio autem alia est *Realis*, quæ dicitur etiàm degradatio. Alia *Verbalis*, quæ absolutè dicitur depositio. Prima fit cum solemnitate, et privat privilegio tàm fori; quàm canonis, absque spe restitutionis. Secunda verò fit sine solemnitate, et utroque privilegio retento; vide n. 323.

IV. *De Interdicto.*

86 *Interdictum est censura ecclesiastica prohibens usum tàm divinorum officiorum, quàm aliorum Sacramentorum, et etiàm ecclesiasticæ sepulturæ usum, quatenùs talis est.* Dicitur, *quatenùs talis est*, quia excommunicatio etiàm privat eodem usu, sed quatenùs est communicatio cum fidelibus; suspensio autem non impedit propriè usum, sed exercitium potestatis ecclesiasticæ. Interdictum aliud est *Locale*, quod immediatè afficit locum; aliud *Personale*, immediatè afficiens personas. Potest esse etiàm mixtum, quod afficit immediatè tàm locum, quàm incolas. Vide alia n. 328. Adest etiàm *Cessatio à divinis*, quæ definitur: *Prohibitio clericis facta, ut abstineant ab officiis divinis et ab ecclesiastica sepultura.* Hæc non est censura, nec imponitur per modum medicinæ, sed tantùm in signum mœstitiæ, ob aliquam gravissimam injuriam Deo vel ecclesiæ irrogatam. Ipsa imponi potest à quibus imponuntur censuræ.

V. *De irregularitate.*

87 *Irregularitas est impedimentum canonicum, Ordinum sacrorum susceptionem, et susceptorum usum impediens.* Dictum est *impedimentum*, non censura; quia sic vult communior, et probabilior sententia: vide n. 341. Notandum hîc 1. quod irregularitas non incurratur, nisi in jure sit expressa, ex c. *Is qui*, de Sent. exc. Undè in dubio non incurritur, nisi dubium sit circà

homicidium factum; in dubio enim, an quis ad illud concurrerit vel ne, habetur ùt irregularis. ib. n. 347 dub. 3. Notandum 2: quod ad incurrendum irregularitatem ex delicto, requiratur saltèm scientia legis Ecclesiasticæ prohibentis. An autem etiàm scientiæ pœnæ? probabiliter adhùc affirmant Navarr. Sylv. Sanch. Castrop. Ronc. etc. Irregularitas tollitur 1. per cessationem causæ, si sit ex defectu ætatis, ignorantiæ, aut paupertatis, vel infamiæ facti, quæ tollitur etiàm per mutationem loci, aut per emendationem; nam aliàs, si est juris, scilicet per sententiam, requiritur dispensatio. 2. Per Baptismum (si sit ex delicto.) 3. Per dispensationem. 4. Per professionem religiosam n. 352.

Irregularitas alia est ex *delicto*, alia ex *defectu*. Irre- 88
gularitates ex *delicto*, sunt sex. I. Ob Baptismum seriò, et scienter iteratum, et tunc fit irregularis tàm baptizans, quàm baptizatus. II. Ob violationem censuræ, nempè si quis eâ innodatus scienter exercet actum Ordinis solemniter; III. Ob peccatum, quo clericus scienter et seriò actum Ordinis sacri, quem non habet, solemniter exercet; IV. Ob aliquas furtivas susceptiones Ordinum: idest 1. si quis accipit Ordinem sinè approbatione Episcopi, ex c. de eo qui furt. etc. 2. Si absque dispensatione ejusdem suscipit eâdem die plures Ordines, quorum unus est sacer, ex c. 2 et 3 eod. tit. 3. Qui post matrimonium contractum antè consummationem accipit Ordinem sacrum, uxore renitente, ex Extrav. Antiquæ de voto n. 356. Diximus autem *ob aliquas*, nam aliæ furtivæ Ordinum susceptiones enumeratæ in hac Ap. inducunt tantùm suspensionem (Papæ quidem reservatam, si est publica), sed non irregularitatem. Et idem probabiliter dicendum de eo, qui censurâ irretitus sacrum accipit Ordinem, scilicet quod non fiat irregularis nisi in ipsa ordinatione Ordinem ultrò exerceat, juxtà dicenda hîc n. 91. V. ob enormia crimina, si sint publica et notoria facto, vel jure, habeantque à jure annexam infamiam, ut sunt adulterium, incestus, sodomia, perjurium in judicio, hæresis, simonia, rapina, lenoci-

nium, exercitium usurarum, raptus mulierum, et similia. Hæc autem irregularitas, si est facti, tollitur per emendationem, si juris, per dispensationem, vide n. 364. VI. ex injusta mutilatione, et tantò magis ex homicidio voluntario, ex cap. Si quis 1. de Homic. Ex Clement. un. eod. tit. Hæcque irregularitas extenditur etiàm ad mandantes, consulentes, aut aliter concurrentes, ex c. Si viduam. Dist. 50. Vide alia super hoc puncto n. 365. et seq.

89 Irregularitates autem ex *defectu* sunt octo, I. ex defectu *animæ*, ex quo irregulares sunt 1. amentes, phrenetici, et epileptici. 2. Illiterati, juxtà dicta hîc n. 35, 3. Neophyti, seu recenter conversi. II. ex defectu *corporis*, nempè si quis habet vitium, quod vel impedit congruum exercitium Ordinis, vel notabilem affert indecentiam. Ex primo capite *impedimenti* sunt irregulares cæci, surdi, muti, carentes manu, aut digitis omnibus, aut pollice, vel indice. Ex secundo autem capite *deformitatis* sunt irregulares leprosi; carentes nasu, et aliter monstruosi, puta habentes gibbam valdè enormen; vide n. 410 etc. III. ex defectu *natalium*, ex quo sunt irregulares omnes illegitimi; qui tamen legitimantur, vel per subsequens matrimonium, vel per professionem religiosam, vel per dispensationem Pontificis: vide ibi n. 420 etc. IV. ex defectu *ætatis*, de quo vide dicta hîc n. 43 et 44, V. ex defectu *Sacramenti*, nempè ex bigamia: dicitur *Sacramenti*, eòquod duas ducens uxores nequeat aptè significare unionem Christi cum Ecclesia, quæ fuit unica ejus sponsa. Bigamia autem triplex est, quæ impedit à susceptione Ordinum, scilicet 1. *Vera* quandò quis cum duabus successivè verum contraxit matrimonium. 2. *Interpretativa;* quandò quis solâ fictione juris censetur duas habuisse uxores, de quo vide cit. n. 435 etc. 3. *Similitudinaria*, quæ contrahitur ex attentione matrimonii (quàmvis invalidi) cum corrupta, vel cum virgine, post votum solemne emissum in Religione, vel post susceptionem sacri Ordinis, vide ibid. VI. ex defectu *infamiæ*, de qua vide dicta

hic n. 88, ad V. nam irregularitates ex defectu, et ex delicto ob infamiam in idem coincidunt. VII. ex defectu *libertatis;* undè sunt irregulares, 1. omnes servi, propriè dicti. 2. Conjugati. 3. Curiales obligati curiæ propter juramentum, aut stipendium. 4. Milites, saltèm quamdiù juramento tenentur; vide n. 455 etc. VIII. ex defectu *lenitatis*, scilicet ex licita mutilatione membri, quæ fit à Chirurgis cum incisione, vel adustione; vel ex licito homicidio in bello justo offensivo, aut in judicio per cooperationem activam, efficacem, proximam, et ad occisionem ordinatam, vide ibid. n. 457 etc.

Sectio II. *De Diaconatu.*

Quid Diaconatus? et quæ ipsius materia, et forma? 90 *Officia Diaconi. Censurâ ligatus etc. De Pœnitentia imposita ab Episcopo, an implenda sub gravi.* 91.

Diaconatus est *Ordo, quo confertur potestas immediatè assistendi Sacerdoti in Missa, porrigendo ei patenam cum hostia, et calicem cum vino: item legendi Evangelium, et prædicandi.* Sententia nobis probabilior (juxtà dicta hîc n. 28.) tenet, unicam Diaconatûs materiam esse manuum Episcopi impositionem, unicamque formam esse verba Episcopi: *Accipe Spiritum Sanctum ad robur etc.* Sed quia altera sententia etiàm est probabilis, ideò tenenda, nempè quod porrectio instrumentorum etiàm sit materia integralis partialis, ac propterea dicendum, quod materia Diaconatûs sit duplex, scilicet impositio manûs dexteræ Episcopi, cum forma: *Accipe Spiritum Sanctum, etc.* et traditio libri Evangeliorum cum forma: *Accipe potestatem legendi Evangelium etc.* Ambo autem sunt materiæ et formæ partiales unum Ordinem constituentes. Valeret etiàm traditio Bibliorum, quia iis jam continentur Evangelia. Sed dices: ab initio quomodò ordinabantur Diaconi, quandò deerat liber Evangeliorum? Respondetur, Christum Dominum reliquisse Ecclesiæ potestatem determinandi in specie mate- 90

rias, et formas Sacramentorum illorum, quorum ipsi non determinavit. Et juxtà hanc sententiam character imprimitur in *ipsa libri traditione*, ut dicit D. Thomas, sivè in prolatione secundæ formæ (lib. 6 n. 748): ità juxtà hanc sententiam.

91 Officia Diaconi (præter dicta) sunt, 1 solemniter baptizare; sed nonnisi de licentia Parochi, et in gravi necessitate: aliàs Diaconus, qui baptizat solemniter sine commissione, etiàm in necessitate, irregularitatem incurrit. 2. Ministrare Eucharistiam, sed pariter id non licet, nisi fiat ex commissione Parochi, et in necessitate gravi, nempè si populus sit communicandus, et desit Sacerdos, (l. 6 n. 237. Qu. I.); aliàs si ministrat sine commissione, etiàm fit irregularis (n. 234.) 3 Deferre pyxidem, aut ostensorium cum Eucharistia. 4 prædicare, et lavare corporalia in defectu Subdiaconi. Diaconus autem censurâ ligatus irregularitatem incurrit, si ministrat, juxtà dicta n. 88. ad II. Qui verò irretitus censuris Diaconatum suscipit, non fit irregularis, nisi in missa ordinationis ultrò Ordinem susceptum exerceat (vide l. 6 n. 799. Dub. 3. v. Utrum.) Quæritur an obliget pænitentia imposita Diaconis et Subdiaconis ab Episcopo recitandi Nocturnum diei currentis, et Sacerdotibus tres Missas celebrandi? Alii affirmant; sed probabiliter alii (ut Soto, Valentia, Castr. Pelliz. Gobat. etc.) dicunt, dicendas tantùm de decentia, non autem sub obligatione, saltèm non gravi, cum de ea non constet. (l. 6 n. 829.)

Sectio III. *De Presbyteratu.*

§. I. *Quid Preshyberatus? et quæ materia et forma.* 92. *et* 93. *De defectibus supplendis.* 94.

§. II *De Sacrificio Missæ. Quid Sacrificium, et quotuplex?* 95. *Quid Missa?* 96. Qu. I *Quæ requirantur ad Missam? De materia Missæ, et hic de pane.* 97. *De vino.* 98. *De præsentia materiæ.* 99. *De forma.* 100. Q. II. *Quomodo Christus sit præsens* 101. Q. III *Effectus Missæ.* 102. *Pro quibus offerri possit?* 103. Q. IV. *Quotuplex fructus?* 104. *An Missa sit infiniti valoris?* 105 Q. V. *De stipendio licito.* 106 *Dilatio Missæ.* 107 *Retentio*

partis eleëmosynæ. 108. *An Parochus etc.* 109. *Applicatio* 110. *Qu.* VI *Applicatio in celebrando.* 111. *Qu.* VII. *An omnes Rubricæ sint præceptivæ.* 112. *Qu.* VIII. *Quandò Missa possit dici? an antè Matutinum? et an in Cœna* Domini, *et Sabbato sancto?* 113. *Qu.* IX. *Ubi Missa dicenda.* 114. *De pollutione Ecclesiæ.* 115. *Qu.* X. *Quæ requirantur ad celebrandum* I. *Altare.* 116. II *Calix et patena.* 117. III. *Vestes.* 118. IV. *Corporale.* 119. V. *Palla* 120. VI *Missale.* 121. VII. *Crux cum Crucifixo.* 122. *Neo Presbyteri an consecrent etc.* 123. *An tres Messæ injunctæ etc.* 124. *Missa dicenda altè, breviter etc.* 125. (de Celebrantibus nimiâ celeritate locuti sumus n. 400). *De Missis votivis,* 126. *Quandò pluries in die etc.,* 127. *Si dum celebratur, polluitur Ecclesia, vel accedit excommunicatus.* 128.

§ III. *De potestate Sacerdotali. Sacerdos simplex tantùm Eucharistiam potest conficere, et ministrare; et Pœnitentiam in necessitate.* 129. *Scitu necessaria cuilibet Sacerdoti circà ministrandam Pœnitentiam in necessitate.* 130.

§ IV. *De munere docendi et prædicandi.* 131. 132.

§. I. *De Ordine Presbyteratûs.*

Presbyteratus *est Ordo, quo confertur potestas con-* 92
secrandi Corpus et Sanguinem Jesu Christi, et absolvendi fideles à peccatis. Ordo autem Sacerdotii institutus fuit à Christo in cœna, cum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et post resurrectionem, quandò dixit: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quænam est materia Presbyteratûs? Juxtà nostram probabiliorem sententiam (ùt diximus hîc n. 28) est unica, nempè secunda impositio manuum Episcopi cum Presbyteris. Sed probabilis est etiàm sententia, quod sit duplex, nempè traditio calicis cum vino, superpositâ patenâ cum hostia, cujus forma, est: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium etc.* Et tertia impositio manuum cujus forma: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata etc.* Et hæc sententia, cum sit probabilis, omninò in praxi tenenda est. (Vide lib. 6 n. 749.)

Hinc dicimus I. quod in ordinatione Sacerdotum 93
unà cum calice et patena, tradenda sit utraque species, nempè panis, et vini; aliter non daretur directa po-

testas ad integrum Sacrificium ; et eodem tempore debeat tradi, cum potestas Sacerdotalis ad sacrificandum sit indivisibilis, ità probabilior sententia, quæ omninò tenenda est (l. 6 n. 750.) Item debeat tradi ab eodem ordinante, et celebrante, ùt est n. 53 in fine. Dicimus II. Quod non sufficiat tangere tantùm calicem, et non patenam, cum probabilis sit sententia, utrumque esse tangendum (n. 753.) Dicimus III. quod, licet ex communi sententia validè ordinatus sit, qui tantùm hostiam, et non patenam tetigit, quia hostia, et vinum sunt materia substantialis, et calix ac patena tantùm ob decentiam adhibentur; attamen consultius sit, ut talis Ordinatio repetatur, cum quatuor DD. de ea dubitent, et in Pontificali (ubi fit sermo de materia) dicatur : *Et cuppam calicis, et patenam simùl tangant* (n. 751.) Et idem videtur dicendum de eo, qui tangit tantùm patenam, et calicem, et non hostiam (n. 752.)

94 Quæritur, quandò defectus suppleri debeat in Ordinatione Presbyteri? Si defectus est circà *essentialia*, nempè circà materiam vel formam, omninò Ordinatio repetenda est : et quidem tota, si defectus, sivè ejus dubium vertitur quòad traditionem primæ potestatis super Corpus Christi reale : si verò quòad secundam circà corpus mysticum, tantùm secunda repeti debet. Si autem defectus est circà *accidentalia*, tunc, si est de re levi, puta si ordinatus non dixerit canonem, talem cæremoniam (aut similem) non oportet repetere; si autem in re gravi, puta, si defuerit unctio manuum, vel si Neo-Presbyter non protulerit verba consecrationis cum Episcopo, tunc defectus quàmprimum supplendus est, et ab eodem Episcopo, si fieri potest; aliàs graviter peccaret ordinatus id negligendo, aut in Ordine ministrando (l. 6 n. 758.) Quonam autem tempore præfati defectus suppleri debeant? Respondetur, quod, si sint circà accidentalia, probabiliter quovis tempore suppleri possint : si verò circa essentialia, idem dicunt Salm. cum aliis : sed ex probabiliori, et communiori sententia supplendi sunt

temporibus statutis Ordinationum, ut colligitur ex cap. Presbyter, de Sacr. non iter. nisi agatur de solo dubio validitatis Ordinationis, ut probabiliter plures DD. opinantur. (Lib. 6 n. 759.)

§ II. *De Sacrificio Missæ.*

Sacrificium (*loquendo in genere*) sic definitur: *Est* 95
oblatio rei sensibilis facta Deo per immolationem in signum ejus supremi dominii. Quadruplex autem potest esse Sacrificium: *Latreuticum*, ad Deum colendum: *Eucharisticum*, ad gratias agendas: *Impetratorium*, ad beneficia impetranda: *Propitiatorium*, ad veniam obtinendam.

Missa verò definitur sic; *Est Corporis et Sanguinis* 96
Domini Jesu Christi consecratio, et oblatio. Et est verum Sacrificium, omnium aliorum rationem complectens; eademque est hostia, quæ in cruce oblata fuit, *solâ ratione offerendi diversa*, ut docet Trid. ses. 22 cap. 2. Essentiam Sacrificii alii dicunt consistere in *Consecratione*, alii in *Oblatione*, alii in *Sumptione*; alii demùm probabiliùs in *Consecratione* simùl et *Sumptione*, ùt Bellarm. Soto, Bonac. Tourn. (n. 305.) Ad essentiam autem Sacrificii probabiliùs requiritur consecratio utriusque speciei, nempè panis et vini; aliter non satis exprimeretur commemoratio Sacrificii cruenti crucis. (n. 306.)

Quær. I. Quæ requirantur ad Missam perficiendam? 97
Tria sunt necessaria: *Intentio*, *materia*, *et forma*. Requiritur *Intentio* consecrandi, sivè conficiendi Sacramentum, saltèm virtualis, scilicet quæ perseveret ex intentione actuali priùs habitâ, quam certe habet qui paratur et accedit ad celebrandum, juxtà dictâ hîc n. 9. Plura nunc sunt notanda de materia, et forma Missæ. *Materia* est ipse Christus Dominus realiter existens sub speciebus panis et vini. Panis consecrandus debet esse usualis et communis, ex farina triticea, et aqua naturali (saltèm pro majori parte) confectus, igneque coctus per modum panis, et non cum alia materia ex æquo vel quasi permixtus (ut ait

D. Thomas) ac non corruptus, aut corruptioni proximus; aliàs non est materia apta. Ut autem sit materia licita, in Ecclesia Latina panis debet esse azymus, in Græca fermentatus (l. 6 n. 198 ad 205.) Hîc autem notandum 1 quod si Græcus transit per loca latinorum (et si latinus per Græciam) ubi non sit Ecclesia, in qua ritus Græcus servetur, possit pro suo arbitrio, in azymo et in fermentato celebrare, ità communiter DD. (n. 203.) Notandum 2 quod consecrare hostiam fractam, vel maculatam non liceat; sed non sit mortale, nisi fractura vel macula esset valdè enormis, ut dicunt Quarti, Pasqual. etc. La Croix addit cum Gobato, quod si fractura deprehendatur post oblationem, talis hostia licitè consecretur, secluso scandalo populi (n. 204.) Notandum 3 quod hostia debeat esse figuræ orbicularis, et major pro Sacerdote; si verò major desit; ùt dicunt Roncaglia, Quarti, Elbel, Cobat. et Tamb. probabiliter potest Sacerdos, etiàm causâ devotionis, consecrare minorem; modò (advertunt) absit populi scandalum; sed addunt, quod hoc scandalum facilè præcaveri possit monendo populum de defectu hostiæ majoris (n. 205.)

98 Vinum autem debet esse ex uvis expressum; cui ex gravi præcepto Ecclesiæ modica aqua est in calice admiscenda (ad significandam unionem fidelium cum Christo), quæ saltèm non excedat tertiam vini partem, quàmvis hanc opinionem aliqui DD. non admittant, nisi vinum sit generosum. Sufficit verò admiscere unam aquæ guttam (n. 208 et 210.) Non est materia apta vinum ex agresta, nec acetum, nec vapa (idest vinum cujus vis evanuerit) nec lora, vulgo *acquata*. Vinum autem cum alio liquore, etsi modico mixtum vel mustum de uvis tunc expressum, est quidem materia apta ad Sacramentum, sed graviter illicita, ùt dicitur in Rubrica; ubi idem docemur de vino, quod *cæperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantulùm acre*. Dicunt tamen La Croix, Gobatus, et Sporer (n. 206 et 207) quod deficiente alio vino, liceat uti vino tantùm parùm acescente: ait enim Card. Lam-

bertinus (Notif. 77 n. 2) quod præfata Rubrica deducta sit ex doctrina S. Thom. 3 part. qu. 74 art. 5 ad 2 qui docet, non posse quidem Sacramentum confici de aceto, *posse tamen confici de vino acescenti, quod est in via ad corruptionem..... licet peccet conficiens.* Undè Rubrica non videtur accipienda cum tanto rigore, ut comprehendat omnes etiàm primos gradus acrimoniæ, sed tantùm illos, qui jam proximè incipiunt constituere vinum acescens, vulgo dictum, *vino colla punta*, sivè, *andato allo spunto.* Nec licet consecrare in vino congelato, nisi liquefiat, dum consecratur (l. 6 cit. n. 207. Qu. II.) Quod autem vinum congelatum sit materia apta, nequit dubitari, dum dicitur in Rubrica. (de Defect. § in hyeme) : *Si in hyeme sanguis congeletur in calice, involvatur calix pannis calefactis etc. donec liquefiat.* Ergò per congelationem non corrumpuntur species vini, aliàs desineret esse ibi sanguis Christi (vide ib.) Quid si celebrans in sumptione adverteret, vinum esse corruptum? Alii dicunt sufficere, ùt sola fiat consecratio vini. Sed meliùs est juxtà Rubricam (nisi adsit scandalum) iterùm vinum, et novam hostiam consecrare incipiendo à verbis : *Qui pridiè etc.* Et in dubio, an fuerit materia apta, etiàm est repetenda consecratio vini sub conditione, ut veriùs ajunt Croix, Pasqual. et Aversa (contrà Tambur. et Spor.) quia prævalet obligatio faciendi Sacramentum integrum (l. 6 n. 206 v. Quòad.)

Insuper ad validam consecrationem requiritur, ut materia 1 sit sensibiliter (saltèm moraliter) præsens; 98 undè invalidè consecratur materia tàm modica, ut nequeat sensu percipi, aut valdè remota, vel posita post tergum, aut parietem. Dicitur verò *saltèm* moraliter, quia benè consecrat cæcus, vel existens in tenebris, si aliundè certus sit moraliter de præsentia materiæ (l. 6 n. 211 ad 213.) Requiritur 2 ut sit certa, et determinata, (saltèm aliquo modo certo, putà primæ duæ hostiæ ex parte dextra); tunc autem jam consecratur ex intentione virtuali, licet illius Sacerdos con-

secrando obliviscatur (n. 214 ad 216.) Si autem ciborium tempore consecrationis remanserit extrà altare, probabiliùs est ipsum rursus esse sub conditione consecrandum, ut docet Card. Lambert. (de Sacrif. Missæ l. 3 c. 18 n. 6), tunc enim dubium est, an sit facta consecratio (l. 6 n. 217.) Quòad guttas autem vini separatas, sed intrà calicem existentes, ait La Croix expedire, ut Sacerdos intendat eas consecrare, ne quid sit in calice non consecratum. Sed meliùs mihi videtur, id intendere de guttis proximis fundo, non verò de remotis (Vide opus nostrum l. 6 n. 215 v. Quær.) Si offerantur hostiæ parvæ paulò post oblationem, licitè consecrantur, mentaliter oblatione suppleta, Gavant. Tanner, Possev. Aversa, etc. Idque probabiliter fieri potest etiàm post canonem inceptum ut ajunt Gobat. Quarti, Burgab. Possev. Diana Tamb. et Card. Lamb. (de Sacrif. Miss. l. 3 c. 18 n. 5) saltèm si aliter plures communione carerent; aut etiàm (censeo) si communicaturus non posset expectare, vel si persona gravis aut nobilis communionem petat, dum propter hujusmodi causas permittunt S. Antonin. Sylvest. Bon. Sa, Barb. March. Possev. Gob. Dicast, etc. dari posse etiàm partem hostiæ magnæ, vel dividi hostias minores in plures particulas (Vide opus nostrum l. 6 n. 217 v. IV.)

100 Forma autem Eucharistiæ sunt verba, quæ proferuntur in consecratione panis et vini. An autem in consecratione vini sola verba, *Hic est calix sanguinis mei*, sint de essentia, vel etiàm alia; utraque est probabilis; sed certè graviter peccat reliqua omittens (n. 223.) An verò ad consecrationem requirantur de necessitate Sacramenti verba præcedentia. *Qui pridiè, quàm pateretur, etc.* Communis sententia negat, sed Scotus dubitat, ejusque sententiam Du Pasquier, et Contin. Tournely dicunt non carere omni probabilitate: atque ego dicere improbabilem non audeo (Vide l. 6 n. 220 ad 224.) Forma autem Eucharistiæ debet proferri *recitativè et significativè*, idest referendo verba Christi, et applicando illa ad materiam

præsentem, ut transmutetur ipsa in Corpus et Sanguinem Christi, ut ajunt Conc. et Salm. cum D. Thom. (Num. 220 in fin.) Si quis autem propter balbutiem diceret, *Hoc est colpus meum*, vel *copus meum*, vel *copu meun*, vel *caliz*, vel *zanguinis*, validè consecraret ùt Suar. Lug. Croix, et alii communiter, ex cap. Retulerunt de Consecrat. D. 4 ubi Baptisma collatum In nomine Patria, et Filia, etc. validum declaratur; ratio est, quia voces ità sunt constitutæ, ut si aliquandò cum vitio proferantur, idem significent, modò alium sensum non ingerant (num. 224.) Hîc autem advertendum sedulò id, quod ait Rubrica (tit. 5 n. 2): *Si celebrans recordetur, se, non dixisse, quæ in consecratione communiter dicuntur, non debet turbari* (scilicet repetere.) *Si verò valdè probabiliter dubitat, se aliquod essentiale omisisse, iteret formam, saltèm sub tacita conditione.*

Quær. II. Quomodò Christus sit præsens in Eucharistia? Respondetur, Christum in Eucharistia non esse presentem per *productionem*, *nec per adductionem* de cœlo, sed per conversionem substantiæ panis in substantiam Corporis Christi, cui conversioni convenienter aptatum est nomen *Transubstantiationis*, Christus autem sub panis, et vini speciebus continetur Sacramentaliter, et ineffabili modo, qui debet credi, sed intelligi non potest (*verbis exprimere vix possumus*, ait Trid. sess. 13 c. 1.) Salvator enim existit ibi sinè extensione partium in ordine ad locum, et tamen est ibi totum Christi Corpus cum anima, et divinitate per concomitantiam: et unaquæque pars Christi ibi extrà aliam existit. Atque Christus est *totus*, *et integer*..... *Sub quavis ipsius speciei parte*, ut docet Trid. sess. 13 c. 3. Sed hoc intelligendum, separatione facta, ut habetur ex Trid. in eadem sess. 13 can. 3. Undè, separatione non facta, remanet quæstio indecisa, an Christus sit totus sub quavis speciei parte. In Eucharistia autem, licet non sumatur persona Patris, nec Spiritûs S. proùt sumitur persona Verbi, quæ est hypostaticè humanitati unita, tamen sunt in Eu- 101

charistia etiàm personæ Patris, et Spiritûs S. ob naturalem unionem, sivè naturæ divinæ identitatem, quam habent cum Verbo.

202 Qu. III. Quinam sint in Missa offerentes; et quinam effectus Missæ? offerentes sunt tres: Christus, qui est principalis offerens, Ecclesia, et Sacerdos, qui offert ùt minister tàm Christi, quàm Ecclesiæ: ità Bell. (de Sacrif. Missæ c. 4.) Effectus autem Missæ sunt quatuor. I. Est *Remissio peccatorum*, non quidem immediatè et per se, sed mediatè per auxilium, quod in Missa impetratur ad pœnitentiam, quâ venia deindè obtinetur; ità communiter Bellarm. Suar. et alii cum D. Th. (in 4 dist 12 q. 2 art. 2 q. 2 ad 4) qui ait, Missam delere peccata, *in quantùm gratiam contritionis impetrat.* Idque rectè docent et communissimè AA. cum eodem S. Doctore (l. c. n. 1 ad 1 contra Canum, et Valentiam, procedere tàm de mortalium, quàm venialium culparum remissione (l. 6 n. 311.) II. Est *Remissio pœnarum;* hæ per Missam immediatè remittuntur homini justo, pro quo Missa offertur, communiter Gon. Suar. Conc. Salm. aliique cum D. Th. (3 part. q. 97 art. 5) dicente quod hoc Sacramentum in quantùm est Sacrificium, habeat vim satisfactivam. III. Est *Incrementum Gratiæ*, non jam ex opere operato et immediate, ut sentiunt aliqui, sed mediatè per auxilia, quæ obtinentur ex Missa ad bonos perficiendos actus, quibus gratia augetur, ut docent Castropal. Vasq. Suar. Lugo etc. communiter IV. Est *Impetratio bonorum* tàm spiritualium, quàm temporalium, quatenùs animæ prosunt (l. 6 n. 311 v. II. Effectus.)

203 Quær. IV. Pro quibus personis possit offerri Missa? Potest pro quibuscumque fidelibus, infantibus, obsessis, et aliis, etsi existant in peccato. An autem pro excommunicatis? Si ipsi sunt vitandi, nequit Sacerdos pro illis offerre Missam nomine Ecclesiæ, sive ùt minister Christi, ex c. 2 de Sent. excomm. Si verò sunt tolerati, probabiliùs est cum Sanch. Navarr. Lugo, etc. contra alios (l. 6 n. 309), posse Sacerdotem pro his offerre Missam, etiàm nomine Ecclesiæ: licet enim

etiàm tolerati sint exclusi à communicatione suffragiorum, tamen aliis datum est à Concilio Constantiensi (ut habetur in Extrav. Martini V. *Ad evitanda*) liberè posse cum ipsis communicare adhùc in divinis, proùt dictum est de Censur. Sic pariter probabiliùs licet offerre Missam pro infidelibus, ùt docent Bellarm. Laym. Suar. Salm. etc. contra Sotum, quia Christus pro omnibus se obtulit, idque certè licitum fuit in Lege veteri; Judæi enim pro gentibus sacrificare jam consueverant (l. 1. Machab. c. 12.) Pro defunctis autem in Purgatorio existentibus certum est, et de fide, ùt docet Tridentin. sess. 22 c. 2 et in Can. 3 quod licitè et utiliter Missa offeratur, idque ex infallibili promissione Christi, ùt communiùs et veriùs (contra Canum etc.) docent Azor. Suar. Navarr. Salm. etc. quia, cum certum sit, quod Missa utiliter pro defunctis offeratur, hoc non potest esse nisi ex promissione Christi. (n. 310.)

Quær. V. Quotuplex sit fructus Missæ? Respondetur: fructus Missæ alius est *ex opere operato*, nempè ex merito Christi; alius *ex opere operantis*, scilicet ex merito Sacerdotis. Item alius est *Meritorius*, alius *Satisfactorius*, alius *Impetratorius*. Item alius *Generalis*, qui obtingit omnibus fidelibus, vivis, et defunctis; alius *Specialis*, sivè *Medius*, obtingens assistentibus Missæ, et ei, cui applicatur; alius *Specialissimus* obtingens soli celebranti; qui pro illo nequit ullum stipendium accipere, ex Prop. 8. damnata ab Alexandro VII. 104

An Missa sit infiniti valoris, tàm intensivè, quàm extensivè? Plures DD. negant; plures verò alii probabiliùs affirmant, ùt Gonet, Habert, Juenin. Petrocor. Pignatelli, Tourn. Conc. Holz. Wigandt, La Croix, Canus, Salm. etc. ac pro his est etiàm D. Thomas; quia Missa est idem, quàm crucis sacrificium, quod fuit infiniti valoris. Licet autem valor sit infinitus, effectus tamen Missæ finitus est, ex finita capacitate hominum, pro quibus offertur, quorum unusquisque percipit fructum juxtà suam capacitatem. Sed quia 105

prima sententia est etiàm probabilis, nequit Sacerdos accipere duplex stipendium à duobus, applicando eis Missam ambobus, ùt falsò dicebat posse Propos. 10, damnata ab eodem Alexand. VII. Nec potest eam danti eleëmosynam applicare in generali cum aliis, nisi hoc faciat sub conditione, si liceat (l. 6 n. 312.)

206 Quær. VI. Quid de stipendio Missæ? Stipendium accipere licet Sacerdotibus, etiàm opulentis, ùt communiter docent Suar. Lug. Conc. Tourn. cum Gerson. et Thomassin. et aliis plurimis (contra Gennet. et alios paucos); quia quisque operarius dignus est mercede suâ ex Apostolo 1 Cor. 9. (n. 317 Qu. I.)

207 Sacerdos peccat graviter, si differat Missam promissam sub stipendio ultrà duos menses, ùt dicunt Garc. Philib. Ripa, et alii cum Lugo: item Instruct. Conf. Novell. (part. 2 c. 406) ac Tourn. qui ait esse communem sententiam, *benè posse aliquem acceptare stipendia Missarum ad duos menses* (l. 6 n. 317 Qu. II.) Item Conc., qui nihil aliud dicit, nisi quod dilatio duorum mensium sit gravis, ex Decreto Sacr. Congr. Si verò Missa sit pro defunctis, dilatio unius mensis erit gravis, ùt dicunt Castrop. Escob. et Salm. (ibid.) Imò si Missa dicenda sit pro instanti necessitate, puta imminentiâ mortis, vel alterius damni, tunc etiàm dilatio hebdomadæ potest esse mortalis, Vide Cabrinum (Cabrin. c. 34 n. 216.) Rectè hîc advertit Cont. Tourn., quod, si quis multas daret Missas alicui communitati ad celebrandum, non præsumatur contentus esse, quod Missæ celebrentur cum tanta dilatione, proùt si dedisset uni Sacerdoti. Id verò non intelligendum, quod omnes illius communitatis Sacerdotes occupare se debeant ad eas subsecutivè dicendas; semper enim supponi debet communitas alias etiàm habere obligationes; sed quod Missæ distribuendæ sint majori Sacerdotum parti, aut saltèm alicui eorum convenienti numero, si communitas est valdè numerosa, et juxtà distributionem factam poterit deindè communitas satisfacere intrà tempus illud, quod unicuique illius permittitur, ad suæ ratæ satisfaciendum. Insuper hæc

obiter notandum, quod Innoc. XII, in Bulla Nuper, anu. 1697 præceperit omnibus Ecclesiarum Rectoribus, ut in loco patenti exponant tabellam onerum Missarum temporalium, et perpetuarum, ad hoc, ne onerentur novis oneribus, quibus satisfacere non valeant ùt debent (vide apud c. Instruct. p. 2 n. 409.)

Nulli licet dare aliis Missas ad celebrandum, reten- 108
tâ parte stipendii, sub pœna ipso facto incurrenda suspensionis Papæ reservatæ, si est Clericus, et excommunicationis, si laicus, ùt habetur in Bulla Quanta cura, Bened. XIV. Et pars retenta tunc debet restitui, et probabiliùs Sacerdoti celebranti potiùs, quàm pauperibus. Excipe nisi pingue illud stipendium detur alicui ratione personæ, vel beneficii, aut capellaniæ (etiàm amovibilis), vel Legati perpetui, quia tunc potest persona hujusmodi partem excedentem retinere. Administratores autem Ecclesiarum ex Decr. Sacr. Congr. confirmato ab Innoc. XII, nîl possunt retinere, nec etiàm pro expensis in celebratione Missarum. nisi Ecclesia alios non habeat reditus (Vide l. 6 n. 321 et 322.)

Parochi ex Bulla, Cum semper, ejusdem Benedic- 109
ti XIV, data 29 Aug. 1741, tenentur applicare Missam pro populo omnibus diebus festivis, etiàmsi congruam non habeant sustentationem. Si verò pingues habent reditus, non tenentur sæpiùs Missas applicare; ùt in eadem Bulla declaratur (lib. 6 n. 325 Qu. II.) Hîc autem obiter notandum, quod in eadem Bulla Pontifex decreverit, ut Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur à clero, pro benefactoribus applicetur, respiciendo benefactores in genere cujuscumque Ecclesiæ, quavis consuetudine non obstante (n. 326.)

Applicatio debet fieri antè celebrationem, vel antè 110
consecrationem. Veriùs autem (quidquid alii dicant) sufficit applicatio Missæ habitualis, ùt communiter docent Suar. Lugo, Bonac. Tourn. Holzm. Conc. et alii plures (Lib. 6 n. 335 Qu. I.) Si Missa nulli applicetur, fructus manet in thesauro Ecclesiæ. Applicatio autem sub conditione non impleta, valida est; si verò

fiat pro primo, qui offeret eleëmosynam, non solùm est illicita ex prohibitione Clem. VIII. sed etiàm probabiliùs sæpè erit invalida (n. 337 v. Dicunt.)

311 Quær. VI. An Sacerdos teneatur aliquandò celebrare in anno? Negant, præciso scandalo, S. Bonav. Cajet. Lugo, et probabile putant Suar. Laym et Pal. Alii tamen communiùs cum D. Th. (quibus ego magis adhæreo) affirmant, cum verba Christi, *Hoc facite in meam commemorationem*, probabiliùs verum contineant præceptum, ùt satis declarat Tridentinum ses. 22 c. 1, dicendo: *Apostolis.... eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba: Hoc facite, etc.* Tantò magis quod S. Pius V, jusserit primam opinionem Cajetani expungi ex ejus Commentariis. Merbesius autem et Habert dicunt, teneri Sacerdotes celebrare saltèm omnibus diebus festis, hisque adhæret Concina ex Tridentino cit. sess. 22 cap. XIV, ubi sic monentur Episcopi: *Curent Episcopi, ut ii* (idest Sacerdotes) *celebrent saltèm diebus Dominicis, et festis solemnioribus.* Sed ex verbis istis non satis probatur, hoc esse Concilii rigorosum præceptum. Quamobrem probabiliùs, et communissimè dicunt Navarr. et Laym. cum Soto, Sylvio, Palud. Riccard. Valent. et Elbel cum Scoto, Gobat ac Anaclet. l. 6 n. 303 dub. 2. sacerdotes teneri sub gravi ad celebrandum saltèm ter vel quater in anno in festis solemnioribus. Idque sentit S. Th. 3 p. q. 82 art. 10, dicens: *Undè Sacerdoti, etiàmsi non habeat curam animarum, non licet omninò à celebratione cessare, sed saltèm videtur quod celebrare teneatur in præcipuis festis, et maximè in illis diebus, in quibus fideles communicare consueverunt*, nimirùm die Paschatis, Pentecostes et Natalis Domini ex Can. 16 de Consec. dist. 2. Imò Suar. Lug. Bonac. Holz. et Salm. censent, sufficere ad vitandum mortale celebrare ter, vel quater in anno quibuslibet diebus. Idque videtur conforme Decreto Sacr. Congr. Concilii edito mense Novembr. anni 1696, ubi declaratum fuit, illum Sacerdotem peccare mortaliter, qui non celebrat ter, vel quater in anno. Cæterùm pro

certo habeo, quod Sacerdos omittens sine causa quotidiè celebrare (excepta una die in hebdomada propter reverentiam Sacramenti) vix à veniali culpa excusari possit, cum privet fructu Sacrificii Ecclesiam, cujus est Minister, populumque christianum, cujus est in altari intercessor. Apostolus enim sic Sacerdotes instruit; *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis.* Hebr. 5, 1.

Quær. VII. an Rubricæ Missalis sint omnes præcep- 112
tivæ, vel an aliquæ sint directivæ, sivè de consilio? Diversæ in hoc sunt sententiæ. Nos sequimur sententiam Quarti, Merati, et Tourn. qui dicunt, Rubricas de agendis intrâ Missam omnes esse præceptivas, et obligare juxtà gravitatem materiæ, nam in Bulla S. Pii sic dicitur: *Districtè præcipientes, ut Missam juxtà ritum, modum, et normam in Missali præscriptam decantent, ac legant.* Nota To, *districtè præcipientes* (n. 399.) Rubricas autem de agendis extrà Missam, probabiliter dicunt plures DD. aliquas esse tantùm directivas; proùt manuum ablutio post Missam, et orationes antè vel post Missam (Vide n. 409 et 410.) Insuper hîc notandum, Rubricas præsciptas in Cæremoniali Episcoporum ubique obligare, cum in tribus Bullis ibi appositis dicatur: *Cæremoniale prædictum in omnibus Ecclesiis servandum, præcipuè in Cathedralibus, et Collegiatis.*

Quær. VIII. Quandò Missa dici possit? Sic dicitur 113
in Rubrica: *Missa privata saltèm post Matutinum et Laudes, quâcumque horâ ab aurora usquè ad meridiem dici potest.* Communiter autem dicunt DD. licere Missam terminare in aurora, et illam incipere parùm antè meridiem. Imò Bened. XIII. et Clemens XII. declarârunt, posse in hoc tolerari latitudinem tertiæ partis horæ, tum antè auroram, tum post meridiem (l. 6 n. 341 vers. Omnes.) Prætereà communiùs, et probabiliùs dicunt Sylvius, Castr. Bon. Roncag., Viva, Salm. etc. quod celebrans non peccet mortaliter, nisi incipiat Missam integrâ horâ antè auroram, vel horâ

post meridiem; aliàs tantùm veniale committit, à quo excusat quævis causa rationabilis; imò causa gravior proùt esset dandi Viaticum, aut solemnitatis, itineris, vel funeris, omninò excusat, etiàmsi dilatio sit per integram horam (ib. n. 343 ad 346.) Ministrare autem communionem licitum est usquè ad Vesperas exclusivè: et etiàm in Vesperis, si adsit aliqua specialis causa, modò non sit intempestâ nocte, idest multo noctis tempore decurso (n. 259.) Celebrare autem antè Matutinum et Laudes, alii dicunt esse mortale, alii nullum peccatum, alii autem veriùs et communiùs, ùt Suar. Sotus, Sylv. Tourn. Bellarm. etc. (quibus assentit etiàm Bened. XIV. de Sacr. Missæ l. 3 c. 14) ajunt, non esse mortale, quia talis gravis obligatio nequè exprimitur in Rubrica, nequè communiter est recepta ùt gravis; sed non excusari sentiunt à veniali, cum id in Rubrica jam inter defectus numeretur (l. 6 n. 347.) Missam autem Conventualem dicere antè Matutinum et Laudes non excusatur à mortali, ùt communiter docent DD. contra Sanch. (n. 348.) Celebrare in Cœna Domini, et Sabbato sancto (quidquid alii dicant) nullo modo licet, nec etiàm privatim, ùt patet ex Decr. Clementis XI. quod refertur (l. 6. n. 350) quodque confirmatum fuit ab Innoc. XIII. apud Merat. in Indice Decretor. n. 501.

114 Quær. IX. Ubi liceat Missam celebrare? Respondetur, in Oratoriis ab Episcopo benedictis, et designatis ab usus sacros, sivè in Seminariis, Conservatoriis, et Hospitalibus, et etiàm in domibus privatis (modò Oratorium habeat januam in via publica); item in Oratoriis Religiosorum, nec non in erectis in palatiis Episcoporum, omnes possunt celebrare, et quovis tempore, etiàm festis solemnibus, quia hujusmodi oratoria sunt veræ Ecclesiæ. In Oratoriis autem privatis, in quibus tantùm ex privilegio Pontificio celebrari potest, non licet sacrum facere diebus in Indulto exceptis, scilicet Paschatis, Pent. Nat. Epiph. Annunc. Ascens. Assump. B. V. SS. Pet. et Paul. et omnium SS. Nec potest in eis celebrari, nisi intersit aliqua ex personis, quibus directè concessum est indultum, ùt

declaravit Bened. XIV. in Bulla, Cum duo Nobiles (Vide l. 3 n. 319. v. Probabilem.) Nec possunt ibi plures celebrari Missæ, si ibi dicitur (ùt consuetum est) *una Missa quotidiè celebretur*; declaravit enim Bened. XIV. in Bulla, *Magno*, sub die 2 Jun. 1751. illud, *una*, idem esse ac unica (n. 351. circà fin.) An autem in his privatis Oratoriis possit ministrari communio? Alii affirmant, alii communiùs negant; et Bened. XIV. in Epist. Encycl. ad Episcopos Poloniæ sub eadem die 2 Jun. prohibuit dari communionem in privatis Oratoriis sinè licentia Episcopi (cit. n. 359 v. Quæres.) Celebrare autem in mari numquàm licet, nisi ex licentia expressa Pontificis (n. 359 circà fin.)

Celebrans in Ecclesia polluta per notoriam effusio- 115
nem sanguinis in notabili quantitate (nam in c. 10 de Cons: dicitur *sanguinis effusione*), vel seminis, aut per sepulturam infidelis, hæretici, vel excommunicati, antequàm reconcilietur ab Episcopo (vel à Sacerdote ab Episcopo delegato, si Ecclesia fuerit tantùm benedicta), graviter peccat; sed nullam incurrit pœnam, ut probabiliùs dicunt Suar. Laym. Lugo, et alii cum Bened. XIV. de Sacr. Missæ (Lib. 6 n. 361 ad 366.) Sic etiàm est mortale celebrare in Ecclesia execrata, nempè si eodem tempore demoliti sint parietes pro majori parte, vel crusta ablata (n. 367 et 368.) An autem liceat Sacerdotibus celebrare in Ecclesiis Regularium contra prohibitionem Episcopi? Vide dicenda t. 9 Cap. 4 n. LXXVII.

Quær. X. Quæ requirantur sub gravi præcepto ad 116
ritè Missam celebrandam? Requiritur I. *Altare*, sivè *Ara* lapidea ab Episcopo consecrata, cum sepulchro Reliquiarum et sigillo, ubi omninò reponenda sunt hostia, et particulæ consecratæ (l. 6 n. 372 et 373) Execratur autem altare, ità ut mortale sit futurum in eo celebrare, si mensa consecrata removetur ab inferiori structura, vel si ara notabiliter frangitur, aut ab ea auferuntur Reliquiæ, aut sigillum, proùt habetur in Decreto Sacr. Congregat. Rituum (n. 369.) In altari requiruntur etiàm tres mappæ, nec sufficiunt duæ, ùt

aliqui dicunt: sufficiunt tamen una separata et altera duplicata (n. 374 et 375.)

Requiritur II. *Calix*, et *patena* consecrata. Execra-
317 tur autem calix, si notabiliter frangitur in cuppa, vel si in fundo perforetur; non verò si pereat ejus inauratio, ùt probabilius, et communiter docent Lugo, Suar. Sylv. Tourn. Laym. etc. Hinc probabilius est, calicem de novo inauratum non indigere novâ consecratione. (1) Celebrare autem in calice numquàm deaurato, probabiliùs est esse illicitum, sed non nisi venialiter, ùt dicunt Lug. et Tourn. Cum calix separatur à pede, amittit utique consecrationem, si cuppa est pedi fixa: secùs si pes est tornatilis, et de se separabilis (l. 6 n. 370.) Communiter autem docent Laym. Gav. Tourn. Bon. Ronc. etc. Pyxidem non esse consecrandam (l. 6 n. 384.) Dubitatur verò, an saltèm sit benedicenda? Negant communiùs Suar. Sylv. Azor. Sot. etc. Idque non videtur improbabile; sed probabiliùs affirmant Salm. Tourn. et alii cum Card. Lambertino (qui tamen omissionem non reputat plus, quàm veniale), quia hoc est conformiùs Rubricæ Missalis, quâ dicitur; Sacerdos hostiam pro communione *locet antè calicem*, *aut in aliquo vase mundo benedicto.* Et idem dicendum de lunula ostensorii, ubi in expositionibus hostia collocatur (n. 385.) Requir III. *Vestes sacræ*, benedictæ ab Episcopo, vel ab alio habente facultatem à Pontifice. Graviter peccat qui celebrat sinè alba, aut stola, aut manipulo, aut cum ipsis non benedictis (nisi gravis excuset necessitas); secùs tamen plures DD. non improbabiliter dicunt de celebrante sinè cingulo, aut amictu (n. 377.) Quòad cingulum declaravit S. Cong. 22 Jan. 1701. Sacerdotem congruentiùs uti cingulo lineo, quàm sericeo. Vestes autem execrantur, quandò usum deperdunt, nempè si ab alba manica abscinditur: cingulum, si ità rumpitur, ut neutra parte cingi possit: stola, si non possit humeros operire; vel si pars ejus ità scinditur, ut deperdatur forma; nec sufficit eam resarcire, destructâ

(1) Sed vide hanc opinionem revocatam tom. 7 pag. 488.

enim formâ, desinunt partes esse sacræ (n. 368 ad 371.) Color autem vestium probabiliùs est, quod sit de præcepto, non tamen gravi (n. 378 dub 5.) 119

Requiritur IV. *Corporale benedictum* ex lino, vel canabe (l. 6 n. 386,) Execratur autem corporale, si ità frangitur, ut non possit ampliùs decenter continere calicem et patenam cum hostia (n. 371.) Cavendum est, ne corporale sit valdè immundum, in quo dicunt Suar. Laym. et Tamb. posse etiàm graviter peccari; quàmvis addat Tamb. ex eodem Suar. illud *valdè immundum* difficulter evenire. Cæterùm uti corporali, et alijs paramentis immundis, licet non valdè, non excusatur à veniali, nisi alia haberi nequeant, ut Croix cum Suar. et Gobat. Imò ait Tourn., quod in necessitate, nempè si Sacerdos aut alii deberent omittere Missam de præcepto., licitum sit uti corporali etiàm notabiliter immundo (lib. 6 n. 376.) 120

V. *Palla* etiàm debet esse benedicta, et ex lino, vel canabe saltèm ex parte interiori, ut ait Suar.; sed ex Decreto Sacr. Congreg. dictum fuit: *In Sacrificio Missæ non est adhibenda palla à parte superiori drappo serico cooperta.* Non autem improbabiliter dicunt Sotus et alii, quod celebrare sine palla non sit mortale, cum ipsa sacras species non tangat immediatè (n. 388.) Requiritur 5. *Purificatorium*, quod probabiliùs non oportet ut sit benedictum (n. 389.) 121

Requiritur VI. *Missale Romanum* continens saltèm integrum Canonem. Dicunt autem communissimè, et probabiliter Suar. Vasq. Laym. Pal. Lugo, Salm. Croix etc. non peccare celebrantem sinè Missali, si memoriter sciat dicenda, et ob præteritam experientiam non sit ei periculum errandi. Uti verò Missali Regularium (scilicet celebrando juxtà eorum ritum) est mortale etiàm in ipsorum Ecclesiis (n. 390.) Requir VII. *Minister* sub gravi obligatione, saltèm usquè ad oblationem, nisi urgeat necessitas dandi viaticum, vel etiàm ne omittatur sacrum die festo. Minister debet esse masculus, nam fœminæ sub gravi culpa prohibentur immediatè ministrare in altari. Dicunt tamen communiter Laym. Suar Tourn. Mol. Homob. etc. non peccare

graviter qui celebrat respondente muliere. Imò dicunt Palud. Wigandt, Tourn. Lugo, Laym. etc. benè permitti, quod fœminæ quandoque respondeant à longè, maximè si sint Moniàles, modò (ut diximus) non immediatè in altari ministrent (l. 6 n. 391 et 392.)

122 Requir VIII. *Crux cum crucifixo*, etiàmsi in altari expositum sit SS. Sacramentum, ut habetur ex cæremoniali Episcoporum, et Decr. S. Congr. Utrùm autem sit mortale celebrare sine cruce? Negant communiter Laym. Suar. Bonac. Tourn. Conc. Hab. Merati etc. Sed animadvertendum, quod Bened. XIV. in Decreto directo ad omnes Episcopos sub die 16. Julii ann. 1746. incipiente *Accepimus* (vide Bullar. tom. 2. Decr. 17.) sic ibi in fine vers. *Itaque* præceperit: *Illud vobis præcipimus, ut nullo modò patiamini rem divinam fieri ad hujusmodi altaria, nisi Crucifixus inter candelabra ità promineat, ut Sacerdos, ac populus eumdem Crucifixum facilè et commodè intueri possint, quod evenire nequit, si exigua solùm crux minori tabulæ defixa fidelibus exhibeatur.* Priùs enim in eodem Decreto vers. *Equidem*, dixerat: *Illud permittere nullatenùs possumus, quod Missæ Sacrificium in his altaribus celebretur, quæ careant imagine Crucifixi, vel ipsa incommodè statuatur antè Præsbyterum, vel ità tenuis et exigua sit, ut ipsius Sacerdotis, et populi assistentis oculos pœnè effugiat.* Hinc etiàm notandum ex cæremoniali Episcoporum, quod, si in altari adest statua Crucifixi, non oporteat, ut alia Crux apponatur. Idque confirmatur præfato Decreto Benedicti, dum ibi dicitur ex sententia *Pasqualigi, Quarti, et Giribaldi*, cui se conformavit Sacr. Congr. Rituum in quodam Decreto apud Meratum (n. 400.) sufficere Crucifixum in majori tabula altaris depictum, aut cælatum. Docet etiàm Pignat. (T. 9. Consult. 89. (non esse opus, ut Crux, aut aliæ sacræ Imagines sint benedictæ (l. 6 n. 393.) Requiritur IX. *Duplex Candela* accensa ex cera; non ex sebo, vel oleo, nisi celebrandum sit ex necessitate, non autem si ex devotione (n. 394.) Requiruntur X. et ultimò *Bursa*, *Velum*, *Pulvillus* (sivè *Legile*), *et Manutergium*;

at sinè istis celebrare, quandò nullum eorum habetur, meritò ait La Croix nullum esse peccatum (n. 395.) Celebrare capite cooperto per totam Missam est mortale; secùs usque tantùm ad Canonem (n. 397.)

Notandum 1. quod Neo-Presbyteri consecrando 123
cum Episcopo, verè celebrent, licet unum Sacrificium faciant; in quo autem primarius celebrans est Episcopus, et sacerdotes sunt etiàm causæ totales Consecrationis, sed morales, quæ unum effectum pariunt: ad differentiam causarum totalium physicarum, quæ diversos causant effectus. Quisque autem ordinatus Sacerdos debet tunc proferre verba consecrationis, cum intentione consecrandi, attamen sub conditione, si conformentur suà eodem tempore cum verbis Episcopi, aliàs graviter peccaret. (n. 232).

Notandum 2. Quod Episcopus Neo-Presbyteris tres 124
injungat Missas celebrandas, unam de Spiritu Sancto, aliam de B. Virgine, tertiam pro Defunctis. An autem sit obligatio gravis has dicendi Missas? Affirmant Suar. Laym. Azor. etc. Sed negant Soto, Pal. Val. Pelliz. etc. Cæterùm duo videntur certa, 1. quod hoc Episcopi præceptum transgredientes saltèm venialiter peccent; 2. hujusmodi præceptum non obligare ad applicandas Missas pro Episcopo, cum id non exprimatur; tantò magis, quia ipse subdit: *Et etiàm pro me orate*. Nota autem, quod illæ tres Missæ dicendæ sint primis diebus, quibus Missæ votivæ dici possunt (l. 6 n. 829.)

Notandum 3. quod, ùt communiter traditur, Missa 125
celebranda sit altè, breviter, clarè, devotè, et exactè. *Altè*, ità ut non dicantur submissè, quæ altè sunt dicenda: sed ità proferantur, ut saltèm à *Circumstantibus audiantur*, proùt dicit rubrica; alioquin celebrans non excusatur à culpa, sed tantùm veniali. Idem dicendum de eo, qui altè recitat, quæ submissè dici debent. Imò Gavantus, et Quarti putant esse mortale (sed non satis id ratione probant) dicere altâ voce ea, quæ submissè sunt dicenda, et consentit La Croix

quòad verba consecrationis, dicens peccare mortaliter qui illa proferret ità elatè, ut audirentur ad decem passus, ubi magna esset populi pars; sed meritò P. Concina hoc non audet approbare (n. 415 et 416) *Breviter*, idest, ut ordinariè loquendo non excedatur media hora, monente Rubricâ, ut Missa non dicatur *nimis morosè, ne audientes tædio afficiantur*. Subdit autem Rubrica, *Nec nimis festinantur;* hinc sapienter ait Card. Lambertinus. (Notif. 34 nu. 30.) cum aliis communiter, Missam non debere esse longiorem dimidiâ horâ, nec breviorem triente, idest tertiâ parte horæ. Qualiter autem peccent qui celeriùs celebrant, vide dicta l. 6 400, ubi diximus, Missam (etiàmsi sit Defunctorum) persolvere infrà quadrantem non excusari à culpa gravi. Clarè, idest sine verborum mutilatione; quæ si sit notabilis, et sensus per eam varietur, erit mortalis. *Devotè*, id est sine distractione, quæ si voluntaria sit in Canone, et præsertim in consecratione et sumptione, erit mortalis, ut vult Tamburinus, licet aliqui contradicant. Si autem habeatur extrà Canonem, dicitur idem quod dictum est de Horis Canonicis (vide n. 75.) Exactè, idest ne omittatur aliquid de iis quæ dicenda sunt. Hìc autem notandum, quod si omittantur partes ordinariæ, nempè quæ in Missa semper dicendæ, vel agendæ sunt, sit mortale, si materia sit notabilis, proùt esset omittere in Canone quamlibet Orationem, vel *Pater noster*, vel fractionem hostiæ cum illius mixtione in calice, vel purificationem patenæ et calicis post sumptionem, vel octo aut decem verba Canonis. Sic pariter erit mortale extrà Canonem omittere totum Introitum, vel duas ex Collectis principalibus, vel Epistolam, Evangelium, Offertorium, vel infusionem aquæ in vinum consecrandum. Veniale tamen erit omittere tantùm Psalmum *Judica*, *vel Kyrie eleison*, unam ex Collectis, unam vel alteram crucem super oblata; tunsionem Pectoris, vel ablutionem digitorum, et idem probabiliter dicunt de Lugo, et alii de Evangel. S. Joan. (l. 6 n. 406.) Sic quoque veniale tantùm est omittere partes

extraordinarias, uti sunt, *Gloria*, *Credo*, *Sequentia*, *Tractus*, propriam præfationem, aut *Communicantes*, *et Hanc igitùr* propria; ità communiter omnes, nisi tot partes omittantur, quæ simùl sumptæ notabilem constituerent materiam, ut benè advertunt Conc., et Wigandt, quidquid dicant Quarti, et Pasqual. (n. 409)

Notandum 4. prohiberi Missas Votivas, vel *de Requiem* in Dominicis, et Festis duplicibus, atque in Octavis privilegiatis; nisi graves urgeant causæ, nempè si urgeat publica necessitas, si fiat expositio SS. Sacramenti per 40 horas, item die obitus præsente cadavere etc. hæc autem intelligenda tantùm de missa solemni (n. 421); An autem in prædictis Festis vetentur Missæ votivæ sub gravi culpa? Negant communiter Lugo, Suar. Bon. Escob. Salm. Ronc. et alii plures. Rectè verò limitant Escob. et Ronc. si tunc occurrat festum solemne, saltèm propter grave populi scandalum. Imò in festis duplicibus Missæ *de Requiem* districtè prohibentur Decreto Sacr. Congr. approbato ab Alex. VII, in pluribus autem casibus cantari possunt Missæ defunctorum in duplicibus etiàm majoribus, scilicet 1. die obitûs præsente cadavere; et hoc etiàm in Dominica, vel in aliis solemnioribus, modò non sint 1. Classis. 2. Cum primùm habita fuerit notitia obitûs alicujus. 3. In Anniversario relicto à testatore. Item die tertio, septimo et trigesimo: si verò hi dies incidant in Festum de præcepto, transferantur in diem sequentem, vel anticipentur sub eodem ritu. 4. In Festo duplici min. si petatur Anniversarium pro aliquo defuncto, potest cantari Missa. Ità ex pluribus Decr. Sacr. Congr. Rit. (Vide n. 420.) Exceptis autem festis duplicibus, aliisque ut suprà, de Missis votivis sic loquitur Rubrica: *Missæ votivæ in Missis privatis dici possunt pro arbitrio Sacerdotum.* Sed deindè statim advertit: *Id verò passim non fiat, nisi rationabili de causa, proùt esset specialis devotio Sacerdotis, vel petitio de votiva dantis eleëmosynam.* Quapropter dicens votivam præter has causas, vix excusabitur à veniali (n. 419.) Cæterùm tenetur Sacerdos Missas votivas ce- 128

lebrare, juxtà petitionem dantium eleëmosynam, diebus, quibus licitè dici possunt. Hîcque notandum cum D. Th. (Supplem. qu. 71 art. 9 ad 5), quod Missa *de Requiem* magis prosit Defunctis propter Orationes, quæ in ea dicuntur.

127 Notandum 5, non licere pluries in die sacrificare, nisi in hisce casibus, 1. ad ministrandum Viaticum; 2. si die festo adveniant personæ, quas non deceat Sacrum omittere, uti Rex, aut Princeps, aut Episcopus; 3. si Pastor habeat duas Parochias dissitas, et aliter populus alter careret Missâ in festo de præcepto. Advertit tamen Bened. XIV. in Brevi, declarâsti, edito ann. 1746. (in Bullar. tom. 2.) de hac re semper impetrandam esse facultatem ab Episcopo, etiàmsi necessitas intercedere videatur. Prætereà advertit, quod de casibus enunciatis solus casus, cum Parochiæ sunt dissitæ, in consuetudine sit. Item advertendum, olim licuisse Parocho die Dominica post Missam pro populo dicere alteram pro defuncto, præsente cadavere; sed idem Bened. XIV, in Indulto, Quod expensi, etc. dato 26 August. 1748, in § Novam, circà fin. (in Bullar. tom. 2), declaravit, in hodiè non ampliùs permitti, cum liceat Parocho dicere Missam pro defuncto, et transferre Missam pro populo ad diem infrà hebdomadam.

128 Notandum 6, quod si, dum celebratur, Ecclesia polluitur, vel accedit excommunicatus vitandus, qui monitus nolit discedere, tunc Sacerdos antè consecrationem Missam dimittere debeat: posteà verò pergere usque ad sumptionem, et statim discedere: vide dicta Lib. 6 n. 353. Demùm hîc notandum, quod factâ consecratione numquàm liceat Missam interrumpere, nisi tantùm ad baptizandum, vel absolvendum hominem jam jam moriturum) ità DD. communiter (lib. 6 n. 354.)

§ III. *De Potestate Sacerdotis.*

129 Simplex Sacerdos ex potestate Ordinis suscepti tantùm Eucharistiæ Sacramentum conficere potest, et

etiàm ministrare, excepta Communione Paschali, nam ad alia requiritur potestas jurisdictionis. Hinc nequit sine licentia Parochi baptizare, neque Extremam Unctionem, aut Viaticum ministrare, nec Matrimonio assistere; et sine licentia Episcopi expressa aut saltèm præsumpta de præsenti, nequit extrà casum necessitatis Confessiones excipere, nec etiàm venialium aut mortalium priùs confessorum ex Decr. Innocent. XI (v. l. 6 n. 543) quia dicitur, in Trid ratio judicii, quod exercetur in administratione Pœnitentiæ exposcit, ut jurisdictio non exerceatur nisi in subditos, qui per licentiam Episcopi Sacerdoti subjiciuntur.

Diximus autem num. 35 quod initiandi Presbyteratu debeant habere scientiam eorum saltèm, quæ communiter scienda sunt ad excipiendam Confessionem moribundi. Quapropter refert hîc annotare pauca principaliora, et scitu magis necessaria. Notandum I quod Sacerdos simplex nequeat infirmum absolvere in præsentia Confessarii approbati, exceptis sequentibus casibus: 1. Si approbatus nequeat vel nolit Confessionem excipere. 2. Si approbatus sit excommunicatus vel suspensus. 3. Si esset approbatus tantùm in alia Diœcesi. 4. Si infirmus ità horreret illi confiteri, ut esset in periculo occultandi peccata. 5. Si approbatus superveniat post inceptam Confessionem apud simplicem Sacerdotem. 6. Si approbatus sit complex infirmi in peccato turpi (juxtà dicta l. 6 n. 563.) Notandum II quod, si moribundus absolutionem postulat, vel signa dat pœnitentiæ Sacerdoti præsenti, absolutè sit absolvendus; si verò sit sensibus destitutus, et adsit alter qui testatur, ipsum postulâsse Confessarium, vel signum ostendisse doloris, tunc alii dicunt etiàm absolutè absolvi posse; sed tutiùs cum aliis dicimus, absolvendum sub conditione. Et sic absolvendum censemus cum pluribus, etiàmsi moribundus nullum dederit signum; imò etiàmsi fuerit destitutus in actu peccati (vide dict. l. 6 n. 480 etc.) Notandum III quod Sacerdos simplex, deficiente approbato, possit absolvere fideles à quibusvis peccatis et censuris, non so-

lùm in articulo, sed etiàm in probabili periculo mortis. Censetur autem in periculo mortis esse, non tantùm, qui laborat morbo proximè periculoso mortis, sed etiàm, qui longam navigationem aggreditur, vel mulier, quæ est in difficili partu; item qui est in periculo incidendi in amentiam; insuper qui est captivus apud infideles, carens spe libertatis, et habendi Confessarium approbatum. Notandum IV quod infirmus, qui absolvitur à censuris reservatis, monendus sit; quod si convalescat, teneatur, se præsentare Superiori, aliàs in easdem censuras reincidet; secùs verò si absolvitur tantùm à peccatis reservatis sine censura. Ultimò notandum, quod quisque Sacerdos, ut sit idoneus in necessitate ad excipiendas Confessiones infirmorum, debeat non ignorare saltèm principia universalia Scientiæ Moralis.

§. IV. *De munere docendi, et prædicandi.*

831 Cum autem Sacerdotis etiàm sit docere populos, et prædicare Evangelium, operæ pretium est hîc demùm annotare, quæ docenda sint, et quomodò Evangelium explicandum. Quòad primum, docendum, quatuor esse necessaria ad salutem, nempè fidem, spem, charitatem, atque bona opera. Et 1 quòad fidem, quia Deus veritas infallibilis revelavit Ecclesiæ, tenemur explicitè scire et credere, Deum existere, et Remuneratorem esse, ac Mysterium SS. Trinitatis, atque Incarnationis Filii Dei. Hæc de necessitate medii. De necessitate autem præcepti quisque tenetur etiàm scire et credere Orationem Dominicalem, salutationem Angelicam, præcepta Decalogi et Ecclesiæ; item Sacramenta, præsertim ea, quibus omnes indigent, nempè Baptismi, Eucharistiæ, et Pœnitentiæ, et alia, saltèm dum ea suscipiuntur. 2. Quòad spem, quia Deus omnipotens, misericors, et fidelis promisit propter merita Jesu Christi, tenemur sperare à Deo æternam beatitudinem, et media ad eam consequendam, veniam nimirùm peccatorum, et perseverantiam finalem; 3. Quòad charitatem, quia Deus

est bonitas infinita, tenemur eum super omnia diligere; huic autem præcepto alterum adjicitur charitatis, scilicet diligendi proximum, sicùt nos ipsos. 4. Ad salutem demùm obtinendam sunt etiàm necessaria bona opera, servando mandata Dei, et Ecclesiæ, quæ in Decalogi et Ecclesiæ præceptis continentur.

Quod autem spectat ad secundum munus explicandi Evangelium, sivè Scripturam, sciendum, duos ipsam sensus habere, *Litteralem*, *et Mysticum*: Ille est *Litteralis*, qui per ipsa verba significatur. *Mysticus*, qui non significatur per verba, sed per rem ipsis verbis significatam, v. gr. cum dicitur: *Si oculos tuus scandalizat te, erue eum etc.* hîc non quidem præcipitur oculi abscissio, sed scandali, sivè occasionis. Sensus autem *Mysticus* in tres alios subdividitur, 1. In *Allegoricum*, scilicet spectantem ad res credendas. 2. In *Anagogicum*, spectantem ad bona speranda. 3. In *Tropologicum*, spectantem ad mores. Regulariter verba Scripturæ in litterali sensu accipi debent, nisi adsit absurdum, proùt cum dicitur: *Petra autem erat Christus*, et similia. Sæpè autem Scripturæ textus utrumque sensum habent; litteralem simùl et mysticum. Mystico sæpè convenit, ut Sacerdotes in concionibus utantur, præsertim, si est tropologicus, sivè moralis. Licet etiàm uti aliquandò sensu vocato *Accommodatitio*, modò id piè et prudenter agatur. 132

EPITOME

DOCTRINÆ MORALIS ET CANONICÆ

EX CONSTITUTIONIBUS, ALIISQUE OPERIBUS

FELICIS RECORDATIONIS

BENEDICTI XIV. PONTIF. MAX.

EXCERPTÆ

AB ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO

JOANNE DOMINICO MANSI

ARCHIEPISCOPO LUCENSI CONGREGATIONIS MATRIS DEI

In hac novissima Editione ab eodem Auctore pluribus additamentis illustrata et correcta.

TYPOGRAPHI

LECTORI.

PLURIMA *sunt ad Moralem Theologiam, atque ad Jus Canonicum pertinentia, quæ Benedictus XIV immortalis memoriæ Pontifex in operibus suis verè aureis sparsim disseminaverat, quæque Scientiæ Moralis studiosos ignorare omninò dedecet. Sed cum non omnes varia illius opera integra vel emere, vel legere possint, opportunè in mentem venit* P. JOANNI DOMINICO MANSI *tunc Congregationis Matris Dei, nunc Archiepiscopo Lucensi viro doctissimo, et non solùm in Italia, verùm etiàm in toto orbe litterario eruditissimis libris suis celeberrimo, Epitomen quamdam conficere totius Doctrinæ Moralis et Canonicæ ex illius Pontificis operibus excerptæ. Cum igitùr nobis exploratum sit, quantùm hic eruditissimi viri labor Theologis omnibus probatus sit, rem iis pergratam nos facturos esse existimavimus, si illam nunc demùm ab eodem clarissimo Auctore pluribus in locis emendatam, novisque additamentis illustratam typis nostris excuderemus. Eam igitùr excipe, Lector benevole, et studium publicæ utilitatis nostrum ne asperneris. Vale.*

EPITOME

DOCTRINÆ MORALIS ET CANONICÆ

ET OPERIBUS

BENEDICTI XIV.

ABBATES.

ABBATES Regulares, nullam animarum Curam gerentes, ad Synodum Diœcesanam accedere nequaquam tenentur, ut ex Decr. S. C. De Syn. Diœc. l. 3 c. 2 n. 3 iterumque l. 7 c. 65 n. 2.

Abbates, Priores, Præpositi, et alio quocumque nomine nuncupati; Cardinales etiàm, spiritualem jurisdictionem quasi Episcopalem in monasteria seu Ecclesias cum territorio separato habentes, debent jurare in manibus alicujus Episcopi seu Nuncii Apostolici aut Legati, eorum arbitrio eligendi, se visitaturos sacra limina Apostolorum personaliter ac per seipsos, atque Romano Pontifici relationem afferre Ecclesiarum suarum. Ex his verò qui Itali fuerint vel insularum Italiæ, tertio quoque anno; reliqui verò quinto quoque annoà die captæ possessionis. Id verò si ex legitimo impedimento non possint per se; tenentur per nuntios præstare. Itâ in Bulla Quod Sancta n. VII. Bull. t. 1. Si verò antè publicationem hujus Bullæ signatæ anni 1740. die nono Kal. Decem. possessionem pacificam illarum Ecclesiarum jam habuissent, intrà annum si fuerint in Italia et insulis, intrà biennum verò si extrà, à die latæ constitutionis tenentur eam relationem mittere; dein singulis trienniis ad limina se conferre. Hæc omnia si prætermiserint ipso facto ab ingressu Ecclesiæ interdictum et ab administratione tàm spiritualium quàm temporalium suspensionem incurrunt, tum etiàm perceptione fructuum privantur: qui fructus cedant Episcopo viciniori in sacros usus ejus arbitrio erogandi. ibid. n. 9.

ACTUS FIDEI.

Actus fidei non debet comprehendere tantùm in genere quidquid fides dictat, sed debent etiàm credi explicitè ea Mysteria, quæ sciri debent. Instit. Eccles. 72.

ADVOCATUS.

Rescripta, et Brevia pro exercendo Advocati munere Monachis, etiàm Canonicis Regularibus, numquàm conceduntur, quod conforme est Canoni, *Ex parte tua*. De postulando. De Syn. Diœc. l. 13 c. 19 n. 12 nov. edit.

Sæcularibus verò Clericis, etiàm Beneficiatis, tum et sacris Ordinibus initatis conceditur, ut Advocaturam exerceant in Tribunalibus ecclesiasticis, in laicalibus, et coram Judice sæculari cum agitatur causa propria ipsorum, vel Ecclesiæ suæ, vel miserabilium personarum. Quamquam in Brevibus liberè conceditur Sacerdoti sæculari pauperi, ut liberè causas civiles, et criminales agat, dummodò in criminalibus tantummodò reis patrocinetur; quin et tamdiù munus illud exercere ei permittitur, donec certos ecclesiasticos reditus ad congruam sustentationem sufficientes, vel Beneficium residentiale obtineat. De Synod. Diœces. l. 13 c. 19 n. 12. nov. edit.

ALIENATIO.

Alienationes rerum immobilium, et mobilium pretiosarum, vetita est quoque Regularibus, etiàm speciali commemoratione dignis, ex Decr. Urb. VIII. sub die 7. Sept. 1624. Hæc tamen intelligenda sunt de bonis Ecclesiæ incorporatis, Quæ verò non sunt incorporata et debent alienari, ut sunt res relictæ PP. Reformatis S. Francisci, non possunt eorum Syndici procedere ad earum venditionem, nisi præfixo edicto, ut magis offerenti vendantur. Ità ex Decr. Sacr. Congr. Conc. Inst. Eccles. 69. n. 8.

Alienationes etiàm rerum inferioris valoris, quæ comprehenduntur in cap. Terrulas, debent etiàm à Regularibus fieri de licentia Episcopi. Inst. Eccl. 69. n. 9.

Alienantes, et recipientes bona alienata contra Extrav. Ambitiosè, incurrunt excommunicationem Pontifici reservatam. ibid. n. 10. Regulares verò ultrà hanc incurrunt ipso facto pœnam privationis Officiorum, ex Decreto Urbani VIII. ibid.

Quamquam ex Can. Bona 12 Quæst. 2. jus sit Episcopo molienti novum Monasterium in sua Ecclesia, donandi illi quinquagesimam partem redituum Ecclesiæ suæ; cum tamen Episcopi in sua consecratione jurent se non alienaturos possessiones ad mensam suam pertinentes; hinc optimè intulit S. C. interdictam esse Episcopo hanc, et aliam quamcumque alienationem. De Synod. Diœces. l. 7. c. 72. part. 12.

ALTARE.

Sacerdotibus Latini ritûs in Russia Polonica degentibus, tàm præsentibus, quàm futuris conceditur, ut deficientibus tabulis lapideis consecratis, Missam celebrent super Antimensiis Ruthenorum unitorum. Ritu tamen Latino Sacrum agere illis injunctum est. Sunt antimensia lintei quidam Episcopali benedictione consecrati, in quorum angulis Sanctorum Reliquiæ reconditæ sunt, Constit. Imposito nobis. Bull. Tom. III. Constit. XLVI.

ALTARE PRIVILEGIATUM.

In Brevibus pro altari privilegiato solet definiri numerus Missarum, quotidie in Ecclesia celebrandarum; si fortè accidat, ut aliquibus diebus numerus iste Missarum desit, dummodò sæpius in hebdomada tot Missæ celebrentur, quot privilegium illud exigit, id non sufficere, declaravit S. C. die

11. Sept. 1694. Decretumque illud approbavit Innoc. XII. ex quo resultat necessarium esse singulis diebus numerum Missarum definitum. Instit. Eccles. 56 n. 16.

Indulgentiæ altaris cum definito numero Missarum, si fortè contingat tempore Adventus, et Quadragesimæ, ut in Ecclesiis Regularium impleri non possit numerus, remanent suspensæ. Reliquis anni diebus, si fortè id rarò contingat, non remanent suspensæ, sicùt nec remanent, si ob infirmitatem Sacerdotum tàm Sæcularium, quàm Regularium rarò tamen id contingat. Ità sacrosancta Congregatio die 30 Julii 1706. Ibid. n. 17.

APPELLATIO.

Appellationes omnes, et Inhibitiones, per quas retardetur executio, aut impediatur processus ad ulteriora in iis, quorum executio à Tridentino, vel Constitutionibus Apostolicis commissa est locorum Ordinariis, additâ clausula, *appellatione vel inhibitione quacumque postposita*, ne à Tribunalibus recipiantur, statuit Pontifex in Bull. AD MILITANTIS Bull. tom. 1. n. 48. Quæ appellationes, inhibitionesque si concedantur, præterquam quod hoc ejus statutum violetur, nullæ sunt. ibid. n. 38.

Excipiuntur tamen casus, qui fortè occurrerint singulares ab hac regula eximendi; tunc verò ne dentur Monitoria, Citationesque vetat, nisi priùs in supplici libello ad hoc porrigendo facti circumstantia peculiaris clarè exponatur cum aliquo documento semiplenè saltèm eamdem circumstantiam verificante. ibid. n. 39.

ASPERSORIUM.

Episcopo ingredienti aliquam Ecclesiam Collegiatam porrigi debet aspersorium non ab Archidiacono, seu aliis de Capitulo, sed à digniori illius Ecclesiæ. Si verò cum suo Capitilo Cathedralis capitulariter cum indumentis canonicalibus ad aliquam Ecclesiam suæ Diœcesis procedat, porrigi illi debet à digniori de Capitulo Cathedralis. Instit. Eccles. 105 n. 128. ex Decr. Sacræ Congr. Rit.

BAPTISMUS.

Natis infantibus Baptismus conferri quàm primum debet, peccantque graviter qui diù illum differunt: tempus autem indefinitum est, latoque edicto mandatum fuit Romæ anno 1723. ut intrà triduum infans lavetur. Inst. Eccles. 98 n. 3.

Non licet absque necessitate Baptismum conferre in privatis domibus. Instit. Eccles. 98 n. 9.

Nihil officit validitati Baptismi error privatus baptizantis, dummodò in materia, et forma nihil innovetur. De Synod. Diœc. l. 7 c. 6 n. 9.

Infans, cujus corpusculum nondum è matris utero prodivit, sed materno utero jam reserato mox proditurus est, et moriturus timetur, debet inductâ aqua instrumento aliquo baptizari, sed sub conditione baptizandus est. De Syn. Diœc. l. 7 c. 6 n. 6.

Si verò infans aliqua sui corporis parte, non verò capite prodierit, baptizandus est sub conditione in ea parte, quæcumque illa fuerit, quemadmodum Rituale Romanum præcribit; (quidquid in contrarium Theologorum plures sentiant, quandò pars illa est ex principalioribus, ut pectus, scapulæ, brachia etc.) iterumque sub conditione in capite baptizandus est, si totus exierit. Si verò caput unicè detectum fuerit, baptismate absolute tingendum est. ibid. n. 7.

Baptismus cum conditione adjecta non confertur absque lethalis culpæ crimine, nisi prudens dubitandi ratio suppetat, an anteà validus Baptismus collatus sit. ib. c. 6 n. 3.

Si de administrato Baptismate unus tantummodo testis affirmet, ut obstetrix, cum illa tunc testificetur de facto proprio, ex hoc tantummodò non est hoc Sacramentum reiterandum; si quidem illa interrogata, materiam, et formam hujus Sacramenti probè se scire demonstrat. Idemque præstandum est in locis, ubi obstetrices antequàm ad munus istud admittantur, de ratione administrandi ritè Baptismum edoceri solent ibid. n. 4.

Testis unicus, etiàmsi mulier sit, sufficit ad probandum Baptismum. Can. Parvulos, et Can. Cum itaque de Consecr. Dist. 4, Inst. Eccles. 98 n. 13.

At si testimonium sit ab homine incerto, in re adeò gravi ignoto testimonio deferre non possumus: quare tunc rebaptizandus est infans sub conditione, etiamsi schedulam de suscepto Baptismate è collo suspensam ferat, uti pro expositis in Hospitali de S. Spiritu in Saxia de Urbe, repondit Sacr. Cong. Conc. die 5 Jan. 1724. De Synod. Diœces. lib. 7 c. 6 n. 5.

Si verò agatur de baptizatis ab Hæreticis, qui ad fidem Romanam venire petunt, tunc oportet investigare, numquid in secta illa Hæreticorum innovatum sit aliquid circà Materiam, et Formam Baptismi. Quod si ex ista investigatione nihil certi resultet, tunc ac in dubio Baptismate agendum est. Hoc dubium rationabile censendum est in Baptismate hæreticorum Hollandiæ, apud quos mos invaluerat, ut alter aquam funderet, alter formam pronunciaret. Quare et nunc pariter,

ut in re dubia cum illis agendum est, uti et cum Hæreticis Angliæ, quemadmodum ex Sylvio, aliisque statuitur. ib. n. 8.

Irregularitas ex iteratione Baptismi contrahitur etiàmsi Baptismus absque prudenti dubio sub conditione innovetur, ut ex Catechismo Romano multò probabilius deducitur. Instit. Eccles. 84 n. 18. Hanc verò pœnam etiàm baptizantem afficere, non baptizatum tantummodò, fermè inter omnes convenit. Sicùt et eâ affecti non tantùm ad altiores Ordines ascendere vetantur, sed et ab exercitio jam susceptorum Ordinum absterrentur, quæ tamquàm magis cohærens auctoritati Catechismi Romani opinio præfertur alteri neganti. ibid. n. 18.

Admittendum esse ad Baptismum infantulum Hebræum, postulante avia paterna Christiana, licet reclamet mater Hebræa defuncto marito, et tutores testamentarii, censet Pontifex in Epistola ad R. P. Hieronymum Guglielmi Congregationis S. Officii Assessorem, ex eo, quod avia comprehendi possit sub appellatione parentum, et favore Religionis facilè prævaleat matri, et cæteris tutoribus testamentariis: sicut mater Christiana postulans Baptismum pro filio prævalet patri infideli reclamanti; et si quid dubii superesse possit, in dubio favendum est Religioni. Hanc Epistolam habes in Bullario Benedicti XIV. Tom. III. n. 54.

Baptizari infideles invitis parentibus vel tutoribus licitè non possunt, nisi infantes fuerint in mortis extremo, vel expositi tamquàm à parentibus derelicti. Si verò expositum quis baptizandum assumpserit, potest illi lavacrum salutare impertiri, etiàm Synagoga, vel parentibus reclamantibus. Si verò pater infidelis offerat infantem suum, dein facti sui pœniteat, et nolit baptizari, tunc puer antè usum rationis est Baptizandus; qui verò suî compotes sunt, in domo catechumenorum explorandi sunt, si velint.

Tandem si qui pueri baptizati sunt etiàm parentibus invitis, tunc ille qui baptizavit peccavit graviter, sed baptizatus restitui parentibus non debet, at penes Christianos educari. Porrò in eo casu Baptismus vel unico teste idoneo probatur, etiàmsi fœmina sit, vel etiàmsi sit ille, qui Baptismum contulit, in quo casu puer nec sub conditione rebaptizandus est.

Hæc de pueris antè usum rationis; qui verò rationis capaces sunt, uti sunt communiter post septimum ætatis annum, si sese sponte obtulerint Baptismo, possunt baptizari; quod verum est, etiàmsi non certò constet, sed dubitetur de capacitate rationis post septennium. Si verò hoc dubium præcedat septennium, tunc debet puer retineri apud Christianos, suspenso interim Baptismo, quoadusque certus usus rationis superveniat.

Si adulti illi careant intentione recipiendi Baptismi, adeó ut illam nec ipso actu, nec anteà habuerint, tunc Baptismus est invalidus. Validus autem est, si anteà fuerit habita, et numquàm interim retractata. Quod si neutra fuerit voluntas in suscipiente, tunc in eam sententiam inclinandum est, quæ invalidè Baptizatum pronunciat.

Si post Baptismum affirmet neophytus, se caruisse intentione sufficienti, nec afferat dicti sui idoneas probationes, retinendus est, et denuo tingendus sub conditione. Vicissim si illas afferat, negetque iterùm baptizari se velle, remittendus est. Hæc omnia latè disputat Pontifex in Epistola ad vicesgerentem POSTREMO Mense. Bull. tom. 2 n. 28.

Si mulier gravida decedat, potest Episcopus injungere, ut per sectionem cæsaream extrahatur ex utero infans, qui fortè vivus reputatur, ad hoc, ut sacrum Baptisma conferatur. Non enim id est impossibile, ut extrahatur vivus. De Syn. Diœces. lib. II. cap. 7 n. 13 nov. edit.

Baptismum ministrare tempore pestis eo morbo obstrictis per se non tenetur Episcopus, cum ille sit tamquàm causa universalis, quæ non per se, sed per particulares, id est per Parochos operatur; si tamen alius adsit qui præstare id possit. De Synod. Diœces. lib. 13. cap. 19. n. 6. nov. edit.

In baptismate conferendo possunt Presbyteri Græci loco Latinæ formæ adhibere eam quam habent in suo Euchologio: *Baptizatur servus Dei N. in nomine, etc.* sicùt et adhibere trinam aquæ immersionem seu aspersionem cum omnibus unctionibus ergà baptizatum, ubi tamen non est contraria consuetudo. Presbyteri tamen Græcorum vetantur consignare chrismate in fronte suo baptizatos. Licet vicissim uti in Baptismate aquâ calidâ, sicùt et licet Parochis Græcis suos subditos baptizare aquâ per ipsos Græco more benedicta. Vetantur insuper, ne baptizatis pueris communionem sub utraque specie vel sub una administrent, sicùt, neque eisdem pueris conferant in Missa Eucharistiam.

Filiis Patris Latini et matris Græcæ Latino ritu Baptisma conferatur. Si verò pater sit Græcus et mater Latina, liberum erit patri ritum eligere.

Baptizati ritu Græco subsunt jurisdictioni Parochi Græcorum, nec possunt Latini absque dispensatione Sedis Apostolicæ transire ad ritum Græcum. Vicissim Græcus ex concessione Episcopi Latini potest ad Latinum transire. Qui verò Clerici sunt in quocumque Ordine etiàm minori constituti à ritu Græco ad Latinum sine licentia transire nequeunt.

Fas est Græcis Sacerdotibus peracta jam consecratione, et

antè communionem suam aquam calidam in sacrum calicem infundere.

Non licet Græcis Sacerdotibus asservare Sacramentum Eucharistiæ toto anno.

Non licet Græcis in Italia et insulis degentibus Eucharistiæ particulam suspensam ad collum, seu in privatis domibus retinere.

Quæ servanda sint à Græcis in Sacramentis conficiendis et recipiendis diligenter prosequitur Benedictus XIV. in eadem Bulla etsi *Pastoralis*, ex quibus nonnulla hîc etiàm à nobis excerpta sunt et sparsim in suos titulos distributa.

In Bulla Quam Provinciale, Bullar. T. IV. n. XXXVII. mandat Pontifex, ut servetur Canon Concilii III. Provincialis Albanensis, quo sancitur, ne Christi fidelibus sub Mahumetica ditione degentibus imponantur baptizandis nomina Turcica seu Mahumetana, neve eadem nomina etiàm extrà Baptismum sibi imponant, quacumque tandem ratione id agant.

BARBITONSORES.

In Diœcesi, ubi adest consuetudo exercendi artem barbitonsoriam etiàm die festo, permitti potest; sed tantummodò definitis diebus, non verò omnibus. Instit. Eccles. 43. per totum. Opus est tamen servile, nec nisi ex consuetudine tolerandum. ibid. n. 2.

BENEDICTIO.

Benedictio sacrarùm vestium utrùm ab Episcopo simplici sacerdoti committi possit, quæsito est anceps inter Scriptores. Insignes tamen Episcopi facultatem hanc plerumque à Congregatione petunt. Inst. Eccl. 21. n. 9 et 10.

Utrùm benedicendum sit Cingulum, Pluviale et sacra Pyxis, quæstio est inter Doctores. Probabilior tamen censetur opinio, quæ benedictionem exigit, cum pro Pyxide sit peculiaris benedictio in Rituali. ibid. n. 12.

Si ex veteri sacro vestimento novum aliud diversæ formæ conficiatur, ut si ex stola manipulus etc. benedictio iteranda est. ibid.

Episcopi titulares jus nullum habent consecrandi sacro Chrismate vasa sacra, quia cum in his adhibendus sit usus Pontificalium, non datur illis hisce uti in aliena Diœcesi. ibid. n. 15.

Abbates Regulares benedicere posse campanas, et calices pro usu alienarum Ecclesiarum (possunt enim pro suis) negavit Alex. VII. in suo Decreto diei 27 Sept. 1659. Consulta S. Congre-

gatione, num potuerint indumenta sacra benedicere pro alienis Ecclesiis, ex eo, quod obtinuerint Indultum Apostolicum? responsum fuit, exhiberi debere illud Indultum authenticum ex Archivio Apostolico desumptum, ac interim abstineri. ibid. n. 19.

Benedictiones, et unctiones campanarum cum Capitularibus Caroli Magni indicentur, antiquissimæ sunt. Inst. Eccl. 47. n. 30 eisque nomen alicujus Sancti imponi consuevisse ex Alcuino discimus. Inst Eccl. 47. n. 32.

Benedictiones campanarum ad nimbos depellendos approbantur, neque id tribui posse impressioni aëris à campana impulsæ asseritur. ibid. §. 37.

Solus Episcopus jus habet campanas benedicendi, cum sacra unctio adhibenda sit, nec potest facultatem alteri subdelegare. ibid. n. 38.

Ex præcepto Pontificalis Romani campanæ Ecclesiarum benedici debent. ibid.

Potest Episcopus suspendere sonum campanarum, quæ ab Episcopo benedictæ non fuerint, ut ex Decretis Sacræ Congregationis. ibid.

Benedictionum equorum, et aliorum animalium die festa S. Antonii Abbatis formula habetur. Inst. Eccl. 47 n. 12

Benedictiones in vermes, et insecta habentur. ib. n. 20.

Benedictiones, cum Reliquiis, non esse improbandas, quidquid dicant nonnulli, ex praxi etiàm Romæ recepta probatur. ibid. n. 26.

In Benedictione Pontificia super populum, quæ quibusdam Regularibus aliquoties in anno ex privilegio datur, unicum tantùm Crucis signum formandum est more sacerdotali, non tria more Episcopali. Encycl. Exemplis, Bullar. t. 2 n. 43.

Facultatem benedicendi morituros cum plenaria Indulgentia, quam Antistites Ecclesiarum cum Epistolis in forma brevis ad triennium obtinuerunt, ad totum illud tempus, quo in ea Diœcesi perseverabunt, prorogat Benedictus XIV. in Encycl. ad omnes Antistites PIA MATER etc. Bullar. Tom. II. n. 34. ac in posterum, ità esse expediendas facultates illas denuntiat, easque pariter communes esse vult Prælatis inferioribus territorium separatum habentibus cum qualitate *nullius*, et activa in populum, et Clerum Jurisdictione. His omnibus dat faculiatem subdelegandi, ut ipsis quomodocumque impeditis, etiàm diurno tempore possint hanc benedictionem per delegatos elargiri. Hanc delegationem fieri maximè vult per Diœcesim, ut omnibus præsto esse possint, quæ delegatio morte delegantis non expiret, sed perseveret usque ad superventum novi Præsulis, cujus in arbitrio est eos confirmare, vel removere. Quare novus quidem Præsul poscere debet à

Pontifice eamdem facultatem, non verò delegati illi, quia perseverat in illis prioris Episcopi delegatio; ità Pontifiex. ib.

Si tamen Præsul ex una Ecclesia, tranferatur in aliam, nova indiget facultate, quia prior illi data fuit præcedentis Diœcesis intuitu.

Ritus hujus benedictionis impertiendæ babetur descriptus in eadem Encyclica.

Tres Benedictiones impertiunt Abbates Regulares ex decretis Alexandri VII in Missis, Vesperis, et Matutinis solemnibus. In Missis privatis nihil suprà reliquos Sacerdotes illis concessum est. Ex iisdem Decretis. Inst. Eccles. 34. n. 19.

BENEFICIUM.

Beneficium si quis fundaverit de suis bonis cum pacto, ut ipse tamquàm beneficiatus illis fruatur, tum post obitum suum jus patronatûs transeat ad hæredes, quamquam simoniacum id audiat apud multos; attamen ab ea labe immune censeri potest; neque enim satis esse discriminis apparet inter eum qui fundat beneficium cum pacto, ut conferatur filio suo etc. et illum qui vult sibi conferri; utrimque enim pactum adest, ità ex Pitonio. Instit. Eccles. 95 n. 7.

Si quis verò offerat bona in augmentum Beneficii jam erecti, nec tamen Patronatûs jus acquirat, tunc pacisci non potest, ut sibi Beneficium illud conferatur, ut ex Cap. Tua nos, de Simonia, ibid. n. 12.

Patronus non potest se præsentare ad Beneficium, ut ex Cap. Per vestras, de jure Patronatûs, sed potest rogare Episcopum ut si inveniatur dignus sibi illud conferat; sivè debet jus Patronatûs suum alteri donare donatione sincera, ex qua ipse perpetuò exspolietur jure Patroni, quandò donationem approbaverit Episcopus, vel saltèm Episcopus conferat eidem absque prævia presentatione Beneficium, et Beneficiatus illud acceptet, tum post collationem ipse præstet consensum suum. Instit. Eccles 95 n. 5.

Beneficia resignantes sub pensione, si clam pactum iniverint cum resignatario de cedenda illi pensione, seu commodo exigendi fructus ejusdem pensionis, solutâ anticipata pecunia, pactum istud irritum, et inane declaratur. Item resignatarii et resignantes decidunt ab omni jure Beneficii ipso facto absque ulla Judicis declaratione, et pecunia soluta restitui debet sub peccato gravi, quæ ab Ordinario applicanda est locis piis. Eisdem pœnis subjacent hæc eadem pacta inita intrà sex menses à die receptæ per resignatarium Beneficii possessionis. Bull. Tom. I. In sublimi.

In Bull. Ecclesiastica ministeria Bullar. Tom. II. n. X. mandat Pontifex in resignationibus beneficiorum, ut resignatis in manu Pontificis beneficiis, et ab illo admissis, atque vicissim admissis super eo provisionibus, dispositionibus etc. litteræ gratiæ signatæ intrà sex menses ità perficiantur, ut intrà eosdem menses à novo proviso possessio beneficii capiatur, si verò beneficia illa sunt ultrà montes, prorogat terminum istum usque ad novem menses à data concessionis gratia numerandos. Ubi verò justis de causis prorogatio aliqua postulatur, permittit, ut docto prius officii Subdatarii de Apostolocis litteris expeditis, fiat prorogatio prima et secunda vice, ulteriores omnes tollit. Et si legitimum impedimentum perseverare concludentes apud Datarium probatum sit, facultas sit Datario tot ulteriores prorogationes concedendi ad exequendum litteras Apostolicas, quot necessariæ sunt ad impedimenti remotionem. Sublato verò sic impedimento, si nihilominùs perseveretur in differenda executione litterarum, Apostolica tunc gratia nulla et irrita censetur.

Si beneficum obtinens Religionem ingrediatur, beneficium tamen non vacat nisi per professionem, tempore verò illo intermedio inter ingressum et professionem quòad beneficia curata debet Episcopus idipsum agere, quod præstaret, cum parochus impedimento aliquo detineretur. Quóad beneficia verò choralia relictis tyroni religioso ipsius beneficii fructibus, de distributionibus ità statuet, ut jura præscribunt. Si fortè beneficiatus Religionem ingressurus, beneficium suum dimitteret, quæ renunciatio admitti ab Episcopo posset ex constit. 58. S. Pii V. sivè eam renunciationem faceret ad tramites capitis XVI. Sess. 25. Concil. Trid. de Regul. nihilominùs in suspenso remanere debent ea beneficia, nec posset illa alteri conferre Episcopus, nisi post factam à renunciante solemnem professionem. Ità in litteris ad Card. Quirinum. Bullar. Tom. II. num. XXV.

Vetitum est etiàm Beneficiariis sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, et nullitatis actûs, vendere, ac distrahere reditus suorum Beneficiorum ad vitam, vel in longum tempus, recepta ab emptore per unam vel per plures solutiones pecuniarum quantitate, quam ipsi Beneficiati per spatium ejusdem temporis, vel totius vitæ probabiliter consequi potuissent. Bulla UNIVERSALIS ECCLESIÆ. Bullar. Tom. I. n. 29.

Titulos Beneficiorum cum occulta inhabilitate, vel alio occulto vitio, vel etiàm in Concursu malè obtentorum convalidare fas est majori Pœnitentiario. Bulla PASTOR BONUS. Bullar. Tom. I. num. 95. et 20 sed in convalidatione titulorum,

et condonatione fructuum abstinendum est illi cum Episcopis, qui de Ecclesiis Cathedralibus provisi, munus consecrationis intrà præfinitum tempus non susceperint. ib. n. 21.

Neque etiàm condonet fructus Beneficialium, et Episcopalium Ecclesiarum quovis modo malè perceptos in casibus non occultis. In occultis verò cum Italis, Hispanis, Lusitanis, et insulis adjacentibus compositionem facere potest; cum aliis reliquis non potest. Hæc tamen omnia debent esse sine præjudicio illorum, quibus distributiones accrescere debent. ib. n. 24.

Si quis jam obtineat beneficium, et injustè vexetur ab alio, potest pecuniâ injustam vexationem redimere, ut ex canonistis omnibus firmatur. Inst. Eccl. 93 n. 4.

Si verò quis habeat jus ad Beneficium, et ab alio illi lis moveatur, non potest dare litiganti pecuniam, ut acquiescat, neque etiàm titulo solvendi expensas in lite hucusque factas, nam tunc pararet sibi viam ad Beneficium per pecuniam. ib. n. 7.

Beneficium obtinenti jure certo, et manifesto, ut nullus sit quæstioni locus, permittitur redimere injustam vexationem, ut ex cap. Dilectus 27 de Simonia; idque fieri potest nulla interposita Episcopi auctoritate; fas est tamen Episcopo præcipere in Synodo ne id fiat absque suo assensu ob periculum simoniæ. De Syn. Diœc. lib. 7 cap. 69. n. 8 l. 12. c. 6. et 9. nov. edit.

Si Patronorum Beneficii scissa suffragia fuerint in partes, ille est præficiendus, qui â pluribus eligitur, uti definitum est in Cap. Quoniam, de jure Patronatûs. Si tamen ille, quem præsentat pars major, non reperiatur idoneus, poterit alter præsentari à paucioribus, ut ex Lambertino traditur De Syn. Diœc. l. 7. c. 70. n. 6. Valere tamen judicata est constitutio Synodalis Episcopi Pampilonensis, quæ vetuit admitti præsentatum à minori parte, ob rationes in Tractatu de Syn. Diœc. l. 7. c. 70. n. 6 ponderatas. l. 12 c. 7 n. 6 n. e.

Beneficium simplex si quis obtineat, nec sufficiat ad honestam suî sustentationem, potest ab Episcopo habilitari ad suscipiendum aliud. Si verò nec istud secundum sufficiat, ut tertium obtineat, debet, à Sede Apostolica dispensationem obtinere, sivè hoc tertium sit liberæ collationis, sivè de jure Patronatûs etiàm laici; nam Conc. Trid. permisit, ut habens *beneficium iusufficiens* possit unum aliud simplex obtinere, et nihil dicit de tertio. Atque ità in praxi tenere Sacr. Congregationem constat. Instist. Eccles. 91. n. 7.

Hæc tamen non valent in Cappellaniis de jure Patronatûs laicorum, neque in Legatis piis, ut ex alio Decreto Sacræ Congregationis. ibid. n. 8.

Ex alio Decreto Sacræ Congregationis, de quo ibidem, eruitur, non esse inquietandos illos, qui bonâ fide tria, vel quatuor beneficia insufficientia ex Episcopi auctoritate obtinuissent. ibid.

Cum beneficium resignatum fuerit in manus Episcopi, vel Collatoris, non possunt isti providere de eisdem beneficiis consanguineis, affinibus, vel familiaribus suis, ut ex Bulla 68. S. Pii V. ibid. n. 9.

Quin neque affines, consanguinei, et familiares resignantis admitti debent, etiàm cum beneficium conferendum est in Concursu; primò quià Bulla S. Pii, quæ legit *admittentium consanguineis*, mendosè excusa est, cum legendum fuerit *dimittentium consanguineis*, ut monet Fagn. in cap. Non sine. *De Arbitris*. Secundò quià Sacr. Congreg. disposuit, ut in eo casu neque familiares Episcopi, neque consanguinei resignantis. admitterentur. ibid. n. 11. De Synod. Diœc. l. 13 cap. 24 n. 2. nov. edition.

Benè tamen omnes isti admitti ad beneficium possunt, quandò illud cecidit in manus Episcopi per obitum prioris beneficiati; neque enim tantùm mali timeri potest, cum beneficium conferendum est ex obitu beneficiati, quantum subesse potest, cum dandum est ex resignatione prioris beneficiati. Ità de Synod. Diœc. ibid. n. 6 ex Decr. S. Congr.

Consuetudines Ecclesiarum reservandi hæredibus beneficiati jam defuncti fructus primi anni obtenti beneficii valeat; nihil enim derogat juri illius, qui in beneficium recens invectus est, cum et ipse post mortem jure isto potiatur. Quare in favorem hujus consuetudinis sæpius à Sacra Congregatione decisum est. De Syn. Diœces. lib. 7. cap. 70. n. 5 l. 12 c. 7. n. 3 n. 6.

Beneficiorum Parochialium, et Vicariarum tàm sæcularium quàm Regularium capaces esse Canonicos regulares Præmonstratenses, etiàm non interoedente Apostolica dispensatione, definit Pontifex in Bulla ONEROSO etc. Bull. Tom. III. num. XXXIII.

De filiis illegitimis Clericorum circà beneficia parentum in eadem Ecclesia, qui possint, et non possint, etc. Vide Irregularitas.

Filius legitimus consequi prohibetur beneficium à patre præhabitum, esset enim species hæreditariæ successionis. Nihil tamen vetat quominùs pater possit obtinere beneficium à filio præhabitum. Quod verum est etiàm de patre respectu beneficii à filio illegitimo obtenti, ut ex responsione Sacr. Congr. De Syn. Diœc. lib. 13. cap. 24 n. 15. nov. edit.

Illegitimi autem filii quòad hoc illi etiàm censentur, qui postumodum legitimati sunt, non verò illi, qui post subsequens

Matrimonium legitimati habentur, ut partim ex Decretis Sacr. Congregationis, partim ex Fagnano. ibid. n. 16.

Num verò filio obtinere beneficium fas sit, quod pater quidem habuit, sed ab eo transivit in tertium, et ab isto in eumdem filium? respondetur, filio legitimo id quidem non prohiberi, ex cap. ad extirpandas de fil. Presb. illegitimis verò non licet, ut ex Bulla Clementis VII. et responsis S. Congr. ibid. n. 18.

Nepos verò legitimus ex patre illegitimo natus obtineri avi beneficium non vetatur, ipso licet avo vivente, ut ex responsis S. Congregationis, et Rotali decisione. ib. n. 19.

Si patronus beneficii rectorem interficiat, ipse, et omnes ad patronatum jus habentes, illud amittunt, ex cap. In quibusdam, de pœnis. ibid. n. 21.

Beneficii permutatio, quæ fit coram Ordinariis, interdum potest esse prohibita Constitutione S. Pii V. incipiente Officium, in qua admittuntur quidem permutationes istæ, sed quæ sint canonicis sanctionibus consonæ; ex quo fit, ut cum vetitæ sint provisiones beneficii resignati factæ in favorem affinium, et familiarium Episcopi, sicùt etiàm resignantis, ità etiàm censeantur vetitæ permutationes beneficiorum, cum aliquis permutet beneficium suum pingue, et sit jam effœtæ ætatis cum altero, quod est tenue, et obtinetur sivè à suis, sivè ab Episcopi consanguineis; vix enim credi potest ab ista permutatione fraudem abesse, adeoque non est juxtà canonicas sanctiones. De Syn. Diœc. l. 13. c. 24. n. 10. nov. edit.

Beneficia obtinentes à S. R. E. Cardinalibus ordinariis collatoribus in mensibus S. Sedi reservatis valorem 24. Ducatorum Cameræ excedentia tenentur intrà præfixum in Reg. Cancellariæ tempus novam eorumdem provisionem à Sede Apost. obtinere, ordinariis taxis solutis, non obstante in contrarium quocumque exemptionis privilegio. Motus prop. Benedicti XIV. Bullar. Tom. I. n. 12.

BULLA CRUCIATÆ.

Facultas concessa in Bulla Cruciatæ de absolutione à censuris obtinenda, valet tantummodò pro foro interno, ut ex constitutione Urbani VIII. eruitur; quare constitutiones Hispanicæ aliter statuentes rejiciendæ sunt. De Syn. Diœc. l. 7 c. 65. n. 7 l. 12 c. 1. n. 7. nov. edit.

CADAVER.

In sectione cadaverum anatomiæ addiscendæ causâ, si quis adhibeat cadavera non condemnatorum, nulla obtenta ab

Episcopo facultate, peccat quidem graviter, sed non incurrit excommunicationem Bonif. VIII. de qua in cap. I. *de sepulchris*, cum illa feratur tantùm in eos, qui exhumantes cadavera, ea lacerant, et aliò sepelienda transferunt. Ità ex sensu DD. Instit. Eccles. 74 n. 10.

Si instituta Processione, et præcedente Cruce associandum sit cadaver ad sepulturam, et transitus fiat per agrum, vel possessionem privatam, non ideò via illa publica efficitur; leges enim civiles, ex quibus id posset convinci, nihil aliud volunt, nisi quod monumentum positum in loco privato efficiat locum illum sacrum; quin et leges illæ à jure Canonico abolitæ sunt, ut ex DD. demonstratur. Instit. Eccles 89. n. 9.

Si cadaver tumulandum sit in Ecclesia Regularium, non potest Parochus exigere, ut apportetur priùs ad parochialem, et ibi exponatur, dein in sepulturam in Ecclesia Regularium inferatur, ut ex Lucana funerum censuit Sacr. Congreg Concilii. Instit. Eccles 105. n. 25.

Ex Decretis Sacr. Congreg. Concilii. firmatum est non esse levandum cadaver è domo absque præsentia, ac facultate Parochi loci, ubi domus sita est. ibid.

Cum distinguitur Ecclesia tumulans à Parochiali, processio funebris debet incedere sub cruce Ecclesiæ tumulantis, nec potest præcisa consuetudine Parochus propriam crucem levare, nisi in casu, quo interveniat Capitulum Cathedralis, tunc Cathedralis crux sola præcedit. Ità ex Decretis Sacr. Congregationis. ibid. n. 26.

Societates funus comitantes si procedant cum sacco tenent locum antè feretrum, et antè Clerum tàm Sæcularem, quàm Regularem; si sine sacco, eant post feretrum, uti ex statutis Cleri Romani. ibid. n. 30. 31.

Laici Regulares non debent comparere cum Capellanis conductis in processione funebri, ut multis firmatur. ibid. n. 32. At si invitatus sit conventus Regularis, qui certè constat ex laicis, conversis, et Sacerdotibus, excludendi non sunt. ibid.

Regulares cogi non possunt ut associent pompam funebrem cum cadaver in eorum Ecclesia sepeliendum est, sed possunt ad januas Ecclesiæ suæ expectare. Ità ex Decis. Sacræ Congreg. ibid. n. 38.

Si quis habitator Urbis decedat ruri non electa sepultura, cadaver ejus sepulturæ mandandum est non in Ecclesia rurali, sed in sua Parœcia, vel in Ecclesia, ubi sita est sepultura majorum ipsius, ut decisum cap. Is qui, de Sepulturis in 6. i dummodò id possit fieri sine gravi incommodo. Grave autem

incommodum declarat Pontifex intercedere si obitus accidat in loco ultra tria milliaria distante à Parœcia. Id vero ex paritate rationis statuendum est de illo, qui ruri habitans in civitate decedat. ibid.

Cum rure transferendum est cadaver in civitatem, deferendum est in catalecto præcedente cruce à Clero delata, et associantibus geminis Sacerdotibus, altero Ecclesiæ tumulantis, altero se tenente ex parte Parochi illius loci, ubi mors accidit. ibid. n. 46.

In extractione, vel intratione cadaveris in portas urbis gabella minimè solvenda est, ut ex DD. ib. n. 46.

Pro transitu processionis funebris ex una Parœcia in aliam nulla petenda est licentia à Parocho illius loci, per quem transitus fieri debet, ut ex Bulla Leonis X. 22. et Decretis S. Congregationis firmatur. ib. n. 49.

Pro sepultura, et exequiis cadaveris exigi nihil potest, ut ex sacris Canonibus firmum est. Instit. Eccles. 105. n. 58. Verùm si consuetudo obtinuit, ut aliquid detur, quamquam circà hoc nulla sit actio judiciaria, attamen recurri potest ad officium Ordinarii, ut est in textu cap. Ad audientiam 24 de Simonia ibid. n. 58.

CÆCUS.

Cæcus non obtinet dispensationem neque ad primam Tonsuram, ad effectum obtinendi beneficium ecclesiasticum, ut ex Decreto S. Congregationis in una Pampilonensi die 28 Martii 1735. Inst. Eccl. 34 n. 5.

Si tamen ordinato jam Sacerdoti accidat, ut oculorum lumen amittat, non tamen ità, ut nihil videat, datur illi à S. Congreg. facultas celebrandi diebus quidem festis, et duplicibus, Missam B. Virginis votivam, ferialibus defunctorum, dummodò non omnia memoriter recitet; mandando insuper Episcopis, ut celebrationem omnino vetent statim ac cæcum penitùs evasisse compererint. ib.

CAMBIUM.

Cambium locale, et per litteras, quandò revera litteræ mittuntur, vel transmittitur in alio loco pecunia eo modo, quo apud Theologos describitur, admittitur à Pontifice in Tractatu de Synod. Diœc. l. 7 c. 48. n. 7 l. 10 c. 5 n. 7. n. e.

Cambium verò obliquum, quo mutuatarius se obligat ad negotiandum in cambiis tantumdem pecuniæ, quantum mutuo accepit à Cambista in favorem ipsius Cambistæ, vel eidem Cambistæ dat facultatem, ut nomine suo accipiat sivè

à seipso, sivè ab alio tantumdem pecuniæ, quantum sibi mutuo data est; accipiat, inquam, eam per cambii contractum; atque interim mutuatarius se obligat ad solvendum quantum necesse est pro ratione hujus secundi cambii: hoc, inquam, cambium, quàmvis non reprobetur à nonnullis, et reverà fortasse in foro fori sustineri posset, adhùc tamen in conscientia reprobandum est. ibid. n. 9. 10. Interdum verò mutuatarius in se suscipit onus negotiandi per cambium tantumdem pecuniæ, quantum à Cambista mutui nomine recepit; tunc verò quidquid lucratur, vel lucrari potest in isto cambio nomine mutuantis facto, totum illi solvit; quæ solutio etiàm facienda est, etsi istud negotium cambii reverà factum non sit, quia Cambistæ intererat ut fieret. Id etiàm perindè ac priùs à Pontifice reprobatur. ibid.

Hæc omnia cambia, quàmvis per se saltèm quoad nonnulla licita laicis, interdicta esse Clericis canones magno consensu demonstrant, et evincunt. ibid cap. 49 n. 11. l. 10 c. 6 n. 10 nov. edit.

CANONICI REGULARES.

Canonici Regulares, quamquam sunt capaces Beneficii Curati ex textu *cap. Quod Dei timorem, de statu Monachorum*, non sunt tamen beneficii simplicis, ut ex pluribus Decr. S. C. Conc. approbatis à Greg. XIII firmatur. Inst. Eccl. 97. n. 2. Sicùt nec beneficiorum residentialium non Parochialium, ut ex sensu multorum Canonistarum. ibid. n. 5.

Nec possunt Parochias laicas recipere cum sola licentia Abbatis Generalis, sed requiritur facultas Summi Pontificis, ibid. n. 5.

Canonici Regulares ex sola facultate Superioris sivè Abbatis generalis non possunt curam animarum in Ecclesiis sæcularium assumere et exercere; sicuti neque ad Canonicatus, Præbendas, dignitates, neque ad alia officia aut beneficia residentialia in Ecclesiis sæcularibus obtinenda assumi, et propter hoc ex religiosis claustris exire. Sunt etiàm incapaces beneficii ecclesiastici sæcularis sivè simplicis sivè residentialis, sicùt etiàm pensionum ecclesiasticarum. Ità in Bulla *Quod inscrutabili* CXXXV. Bullar. Tom. I. Quare exigunt ad hæc obtinenda facultatem Sedis Apost. Si verò de Sedis Apost. facultate beneficium aliquod simplex obtinuerunt, non ideò tamen facultatem habent è claustro Religionis suæ exeundi Id verò quod hìc statutum est, intelligitur pariter de Canonicis SS. Salv.

Si quis verò ex illis extrà concursum à patrono beneficii Ecclesiastici, quod habeat curam animarum annexam, no-

minatus fuerit, hæc nominatio fieri debet cum expressa præservatione beneplaciti Apostolici. Ultrà quod à nominato debeat acceptari nominatio cum clausula de obtinendo beneplacito Superioris generalis sui ordinis. Quid verò respectu illorum servandum sit, in voce *Concursus* annotavi. ibid.

In eadem Bulla declarat Benedictus, Canonicos illos, quibus sic provisum de beneficio residentiali absolutos esse ab obligatione deferendi vestem sui Ordinis. Monet tamen non ideò exemptos esse ab onere servandi vota in iis, quæ conjungi possunt cum novo suo statu. Cum verò cura Pastoralis et Canonicatus sit incompossibilis cum actuali obedientia præstanda Superiori regulari, ideò declarat n. 27. non posse cogi ab iisdem Superioribus ut ad Religionis claustra redeant: posse tamen Episcopum, cui submittuntur, legitima ex causa privare illos per sententiam illo beneficio, seu declarare perpetuò suspensos ex inhabilitate. Tunc autem declaret teneri eos ad claustra redire, sicùt et n. 28 ad redeundum obligat eosdem beneficiarios si beneficio renuntient. Cæterùm n. 28 etiàmsi habeant coadjutorem, vel impetraverint jubilationem, cum tunc teneantur residere in loco Parochiæ aut Canonicatus, ideò ad claustra redire in eo casu nequaquam tenentur.

CANONICI.

Canonici Cathedralis non emittentes professionem fidei ex præscripto S. Conc. Trid. *non faciunt fructus suos*, Fructus tamen Præbendæ, non verò Distributionum, uti sæpè respondit S. C. Inst. Eccles. 60 n. 11. Nec ad eam pœnam incurrendam requiritur sententia declaratoria, ut ex Synodo Farfensi firmatur. Inst. Eccl. 57. n. 15.

Professio fidei à Canonicis emittenda ex Constitutione Pii IV., non obligat Canonicos aliarum Collegiatarum, sed Cathedralium tantummodò. Instit. Eccl. 60 n. 1 ex pluribus Decretis S. C.

Hæc fidei professio personaliter præstanda est, non verò per procuratorem, ut ex Decreto S. C. ibid. n. 3, quod adeò verum est, ut si quis Romæ existens obtinuerit facultatem, professionem hanc emittendi coram Cardinali Vicario, teneatur illam repetere coram Ordinario simùl ac in locum residentiæ pervenerit, utin eadem facultate exprimi solet. ib. n. 3.

Canonici, et beneficiati tenentur ex jure ecclesiastico recitare Officium divinum cum eo discrimine, ut beneficiati ubique locorum possint huic muneri satisfacere, Canonici verò Cathedralium, vel Collegiatarum præstare id. in Choro teneantur. Inst. Eccles. 107. n. 7.

Canonici tenentur recitare divinam psalmodiam in Choro, adjungentes se se eidem Choro, nec sufficit si tantùm assistant, alioquin non faciunt fructus suos, nisi tamen adfuerit privilegium Apostolicum non præsumptum, nec abrogatum. Ità in Encyclica ad Episcopos Italiæ Cum semper Bull. Tom. I, n. 103.

Nec solum tenentur assistere, sed etiàm alta voce recitare, et associare cantum Horarum Canonicarum, nulla in contrarium obstante consuetudine, ut ex dispositione S. C. Trid. Sess. 24 c. 12, de Reform. evincitur. Instit. Eccles. 107 n. 16. Idcircò tenentur Canonici, et alii addicti choro cantum Gregorianum addiscere, ut in folio exhibito S. Congr. in causa Murana Mansionariæ die 13 Novembr. 1735, à Secretario ejusdem Congregationis demonstratur. Instit. Eccles. 107 n. 16.

In Tridentino quidem injunctum est, ut omnes *Divina per se, et non per substitutos compellantur obire officia*, sed ut censuit S. C., non est sublata Capitularibus facultas *sese invicem substituendi, dummodò substituens et substitutus eidem servitio adscripti non sint*. Cavendum est tamen ne nimis frequentes sint istæ substitutiones. Non possunt uti hac facultate illi canonici qui extrà civitatem, vel suburbia consistunt. Nec eâ uti potest nisi Canonicus, vel Mansionarius, non verò Coadjutores eorum, ut ex pluribus decretis S. Congr. ibid. n. 17, 18.

Si Chorus Ecclesiæ efficiatur incommodus, puta hyemali tempore, potest adaptari eidem muneri præstando aliqua Capella ejusdem Ecclesiæ, ut ex Decreto S. C. ib. n. 19.

In ordine ad recitationem Horarum præfertur illa sententia, quæ docet, eos, qui horis admiscent jocos, risus, et cachinnos, et cætera, et confabulationes in choro, reos esse peccati gravis, et ad restitutionem teneri. ib. n. 25.

In Decretali *Dolentes* de Celebr. Miss. pœna in eos, qui his similia agunt, suspensio indicitur; hæc tamen suspensio est ferendæ, non latæ sententiæ, ut explicavit Honorius III, in cap. 3 de Vita, et Honest. Clericor. inserto quintæ compilationi Decretalium editæ à Cironio. ib. n. 29.

Mos non mulctandi Canonicos, nisi cum supervenerint in Choro post absolutum primum Nocturnum cum Lectionibus, vel post sex priores Psalmos in Matutinis de Feria, etiàmsi consuetudo adsit, reprobatur à S. Congr. Conc. in Interramnensi visitationis die 24 Maji 1674. ib. n. 23.

Quamquam in Choro teneantur recitare semel in hebdomada Officium defunctorum; extrà Chorum tamen non tenentur, quod etiàm de Officio B. M. Virginis, Psalmis Pœnitentiali-

bus, et Gradualibus definivit S. Pius V, in sua Const. LXIV. Inst. Eccles. 107 n. 9.

Missa Conventualis, quamquam non veniat nomine Horarum Canonicarum, venit tamen nomine divini Officii; quare si Cathedralis, et Collegiatarum Canonici tenentur ad quotidianum officium divinum, tenentur etiàm ad quotidianam celebrationem ejusdem Missæ. ibid. n. 11.

Immemorialis consuetudo non excusat Canonicos Cathedralium, et Collegiatarum insignium à residentia; benè tamen in Collegiatis non insignibus, et ruralibus, in quibus adeò tenues sunt reditus, ut Canonici aliundè non habentes undè vivant, non habeant. Instit. Eccles. 107 n. 2 ex Decreto S. C.

Absentia à Choro per tres menses non intelligitur permissa à Trident. si Ecclesiæ Constitutiones servitium totius anni absque ulla intermissione requirant, ut explicatum est in Decreto S. C. Inst. Eccl. 107 n. 31. Qua in re nulla contraria consuetudo etiàm immemorabilis admittitur, ut censuit S. C. in suo Decreto. ibid.

Ad vacationem trium mensium concessam à Tridentino non requiritur licentia Episcopi, si tamen intrà Diœcesim consistant; requiritur autem vicissim, si se ab illa absentent; petita tamen non debet ab Episcopo negari; ità ex Decreto S. Congr. ibid. n. 36.

Canonici vigore trimestris à Conc. Trid. sibi concessi non possunt simùl abesse à Choro ultrà tertiam partem uno, et eodem tempore, nec vacationem hanc obtinere possunt tempore Quadragesimæ, et Adventus, et in festis solemnioribus. Ità ex Decreto S. Congreg. ibid. n. 34.

Pro absentibus habentur, qui absunt ab Ecclesiæ servitio tot vicibus, ut præscripta quantitas trium mensium annuo spatio superetur. Ità ex Decr. S. C. ib. n. 32. Hinc S. Congregatio in aliis decretis. ibid. n. 33, relatis decidit plusquam trimestrem valere, ut censeantur absentes. Nec approbavit eadem S. Congregatio illos, qui calculum conficiebant ab hora in horam, et non à die in diem. ibid.

Absentes à servitio tempore vacationis non lucrantur distributiones quotidianas, nisi concessæ sint illis, Constitutionibus confirmatis à SS. Pontificibus antè Conc. Trid. Ità ex Decreto S. Congregationis. ibid.

Canonici qui abfuerint ultrà trimestre non sunt citandi, ut veniant ad servitium Ecclesiæ, qua in re differunt à curatis non residentibus, qui ex Concilii præscripto citandi, vel admonendi sunt, ut contra illos procedatur. Vocandi sunt igitùr Canonici, ut deducant causam cur non debeant privari medietate, sivè omnibus fructibus juxtà præscriptum S. Concilii. Ità ex Decreto S. C. ibid. n. 37.

Porro ut tunc procedatur ad privationem Canonicatûs, præcedere debet trium annorum absentia, tum expediendæ sunt tres citationes contra absentem, qui dein exspectandus est per sex menses, iisque elapsis, si non compareat, ad sententiam privationis procedatur. Ità ex D. S. C. ib.

Attamen intrà hoc triennium expectationis procedi potest ad suspensionem delinquentis juxtà dispositionem Cap. Ex tuæ, de Cleric. non resid. Quod etiàm fieri potest inchoatâ jam via procedendi à Concilio præscripta; attamen tunc pergendum non est ad sententiam privationis. Ità ex D. S. C. ibid. n. 38.

Quoad distributiones Conc. Trid. Sess. 31 c. 3 de Ref. mandat, ut separetur è Missa Capitulari tertia pars fructuum, quæ dividatur inter præsentes divinis officiis assistentes. Addit verò idem Concilium, quod si dignitates, et personatus Ecclesiarum Parochialium, et Collegiatarum muneribus suis defuerint, amittant distributiones, quæ applicentur *Fabricæ Ecclesiæ, vel alteri pio loco, arbitrio Ordinarii.* Quod postremum intelligitur de dignitatibus reditus suos habentibus à Mensa Capitulari discretis; nam illæ, quæ participant ex eadem mensa, distributiones amittunt, sed quæ accrescunt præsentibus. Inst. Eccl. 107 n. 41.

Vetat insuper sacrum Concilium sess. 24 c. 12 de Ref. ne Chorales secum invicem paciscantur, ne mulctentur absentes. Vetat etiàm ne gratis condonentur distributiones iis, qui non interfuerint, cui Decreto insistens S. C. Conc. semper negavit valere istas condonationes. ibid. n. 42.

Hoc tamen non obstante fas est Episcopo transgressores istos ulteriùs punire, ut sæpiùs respondit S. C. ibid. n. 44.

Cæterùm cum Sacrum Concilium exceptos judicet ab ea distributionum amissione illos, quos infirmitas, seu justa, et rationabilis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusat; hinc S. C. censuit, in eo rerum eventu absentes non tantùm suas distributiones non amittere, sed lucrari augmentum, quod fit ex distributionibus absentium sine causa. Quin et si quis discedens à civitate sanus proponens reditum ad civitatem post legitimam vacationem, si interim ægritudine afficiatur, nec redire possit, adhùc distributiones lucratur, ac si præsens esset in civitate, ut ex Decreto S. C. ibid. n. 46.

Verùm non omnis ægritudo excusat, nec omnes semper, nam si quis, cum sanitate valebat, interesse negligebat, tunc etsi ægritudine gravetur, distributiones non obtinet, ut censuit S. C. ibid. n. 47.

Accidere tamen posset, ut quis non vetaretur quidem exire domo, sed ægritudine, qua afficitur, adesse Choro ei non per-

mitteretur. Hinc cæcus distributionibus potitur, etiàmsi eam officii partem, quam memoriâ tenet, in Choro non recitet, ut censuit S. C. ibid. n. 48.

Deberi cæco distributiones ex ea die, qua lumine captus est, et non solum ex ea, quâ se admitti ut præsentem postulavit, censuit S. C. ibid.

Quin nec teneri illum substituere alium pro onere Missarum in Collegiata, eadem S. C. alio decreto censet. ib.

Quandó pestis grassatur (quod judicium Episcopo remittitur) Canonici qui se absentant ab Urbe, vel Oppido, distributiones lucrantur, ut ex Decr. S. . *ibid.* n. 50.

Nec privantur etiàm, qui assueti aliàs interesse Choro, vexationibus injustis coacti se è loco seducunt, ut ex Decreto S. C. *ibid.* n. 51.

Cujusmodi sunt etiàm detenti injustè in carceribus, quæ injustitia tunc judicanda est ex sententia in ejus favorem lata, quæ in judicatum transierit, nam si interposita sit appellatio, exitus ejus appellationis expectandus est; quæ omnia ex Decretis S. C. *ibid* n. 52.

Sententia in favorem rei illa dicitur hîc, qua reus ut innocens absolvitur per sententiam definitivam, sicùt etiàm qua *ex hactenus deductis* declaratur innocens; ac tandem ea, qua absolvitur cum clausula *non molestetur*. Non veró ea, qua absolvitur cum *ex quo Satis*. Hæc omnia ex Decretis S. C. *ibid.* n. 53.

Ex evidenti Ecclesiæ utilitate absentem ad distributiones admittit Bonifac. VIII. in Cap. Unic. *De Cleric non resid. in Sexto*. Quare absens à choro causâ negotiorum Ecclesiæ suæ, vel Capituli, distributiones percipit, ut sæpè censuit S. Congr. ibid. n. 8.

Itaque Canonicus Theologus, qua die legit, potest non amissis distributionibus à Choro abesse, etsi vacare illi posset, ut censuit Sacr. Congreg. ibid. n. 55.

Hinc etiàm Canonicus Pœnitentiarius, vel alius Canonicus ab Episcopo deputatus in eum locum, dum actu audit Confessiones tutò abest à Choro, et distributiones obtinet, ut pluries censuit S. C. ib. n. 55. Si verò absit dum actu non audit confessiones, distributiones minimè percipit, ut ex aliis Decr. S. C. ibid.

Lucratur etiàm fructus Præbendæ, non verò distributionum, etsi absens ille, qui habet Canonicatui suo annexam, sed extrà civitatem, curam animarum; tenetur enim in Parœcia residere pro eo tempore, quo in Parochiali Ecclesia residet, et Sacramenta administrat. Ità ex Conc. Trid. sess. 22. cap. 3 de Reform. addita Bulla 65. Sancti Pii V.

Qui veró habet curam animarum in ea Ecclesia, in qua est

Canonicus, si toto eo tempore occupatur actu in exercitio eorum, quæ spectant ad curam animarum, distributiones quotidianas obtinet. ibid. n. 56.

Fas est Episcopo servitiis suis adjungere saltèm geminos Canonicos Cathedralis, seu etiàm Collegiatarum; attamén non potest seligere Canonicum, seu dignitatem, neque etiàm Coadjutorem. Hos verò lucrari fructus præbendæ, non verò distributiones constat. Ità ex pluribus Decr. S. C. ibid. n. 57, 58.

Canonici, quos Episcopus mittit Romam invisuros sacra limina suo nomine, vel illum ea occasione comitantes, distributiones quotidianas non amittunt, ut pluries censuit S. Congreg. ibid. n. 59.

At si illum comitentur in visitatione Diœcesis, si omnes fructus sui beneficii in distributionibus quotidianis consistant, tunc lucrantur duas tertias partes earum, tertiâ amissa, quæ inservientibus accrescit. Ità ex Decr. S. C. ibid. n. 59.

Ex lege Conc. Trid. sess. 24 c. 12, possunt cogi Canonici ad *Episcopo celebranti, vel alia Pontificalia exercenti assistendum, et inserviendum.* Porrò ex Decr. S. C. discimus, Episcopo in Cathedrali celebranti in Pontificalibus inservire teneri omnes, iis exceptis, qui legitimis vacationibus absunt. Tenentur verò etiàm præstare illi munus Subdiaconi; quod verum est etiàmsi Episcopus celebret, seu Ordines ministret extrà Cathedralem, intrà Diœcesim, et suburbia; tenentur enim etiàm tunc præstare munus Diaconi, Subdiaconi, Presbyteri assistentis, et duorum illorum Canonicorum, qui Episcopo Ordines ministranti cum Archidiacono adsunt. Ità ex pluribus Decr. S. C. ib. n. 60.

Porrò hæc assistentia locum habet etiàm cum Episcopus in sua Cathedrali præsens est Missæ, et divinis Officiis diebus Dominicis et Festis etiàm non solemnibus, et in diebus ferialibus Quadragesimæ. Quod verum est etiàm, quandò Episcopus in aliis Ecclesiis civitatis pontificaliter celebrat, vel paratus assistit cum Pluviali, et mitra, aut cum cappa divinis officiis, et Missæ solemni, alia Pontificalia exercet, si tamen numerus sufficiens Canonicorum, et ministrorum in Ecclesia Cathedrali remaneat. Ità ex Decr. S. Congr. ibid.

Valent etiàm hæc dum Episcopus in Ecclesia Cathedrali adest concioni diebus Quadragesimæ, et aliis intrà annum. Non verò si cum cappa assistit concioni, quæ habetur in aliis Ecclesiis civitatis, etiàm exemptis. ibid. n. 60.

In his omnibus rerum circumstantiis Canonici, qui Episcopo inserviunt, si actu debeant Choro interesse, non semper tamen obtinent distributiones. Illas enim non lucrantur, nisi cum assistunt pontificaliter celebranti, non verò Episcopo

Diœcesim visitanti, vel Missam privatam celebranti. ibid. n. 61.

Animadvertendum est, Canonicos non præsentes, de quibus suprà diximus, non privari distributionibus, non tamen participare de emolumentis Anniversariorum, quæ ex voluntate Fundatorum distribui consueverunt solùm inter præsentes, ut ex Decr. S. C. ibid. n. 62.

Demùm distributiones quotidianas obtinent Canonici, et Beneficiati, qui interdum intrà annum intrà domum religiosam clausi exercitia spiritualia præstant cum licentia Episcopi, non tamen si in Adventu, Quadragesima, et Festis solemnibus id agunt, et ità agunt, ut servitio Chori nullum detrimentum inferatur. Ità ex Encycl. Clementis XI. ibid. n. 63.

Distributionibus etiàm quotidianis non privantur Canonici, et Mansionarii emeriti, sivè si Coadjutorem habeant. ib. Debent tamen indultum hoc obtinuisse à S. C. vi cujus nec loci residentiâ adstringuntur. Quamquam possunt ab Episcopo compelli ad assistendum Choro, si cultus divinus detrimentum patiatur. Ità ex Decretis S. Congreg. ibid. n. 64.

Porrò si Coadjutor sivè intrà civitatem ægrotet, sivè extrà, non tenetur Coadjutus assistere Choro, et nihilo secius lucratur distributiones, quæ ipsi omninò debentur, etiàm cum iis emolumentis, quæ præsentibus accrescunt. ibid. n. 65.

Distributionibus privatur Vicarius Generalis Episcopi, Canonicus Examinator, quique in Tribunali S. Officii munus suum præbet, ministri Camerales, scilicet subcollectores spoliorum, et Decimarum, denique peregrinationes etiàm sacras obeuntes, nisi illas egerint intrà trimestre à Tridentino concessum. Denique nec Magistri Juris Canonici et Sacræ Theologiæ in publicis Universitatibus docentes; qui tamen si recurrerint ad Sacr. Congreg. obtinent fructus Præbendæ; et si illi sint tenues, duas tertias partes distributionum, quod etiàm postremum conceditur iis, qui causâ studiorum in publicis Universitatibus absunt. ibid. n. 72.

Absentes verò causâ studii ex Decr. Innoc. XII, si indultum sibi concessum non exhibuerint Ordinario loci, et in Actis Cancellariæ non registretur intrà tempus in indulto præfixum, perindè est ac si non adfuissent. ibid.

Coadjutoribus non conceditur indultum absentandi sese causâ studii. ibid.

Studium verò præstari debet in publica Universitate, ac prodest pro eo pariter tempore, quo Lector privatam lectionem habet, et non in Aula publicæ Universitatis, ut ex Decr. S. C. ibid.

Si eo tempore, quo Officia persolvuntur in Choro, Capi-

tulum congregandum sit, nisi urgens causa fuerit, Canonici non possunt absentare sese absque substractionem distributionum pro eo tempore, quo absunt, ut ex Decr. S. C. ibid. n. 73.

Nec etiàm deserere possunt Chorum, ut Missas celebrent, vel confessions audiant, nisi Superior id jusserit; monetur tamen Superior, ut ab his jussionibus abstineat, in Decr. S. C. Anni 1753. ibid. n. 74.

Dignitatem novam in Cathedrali Ecclesia erigere nemo potest, nisi unus tantummodò Summus Pontifex, ut pluries decisum in S. Congreg. Concili notatur. Tract. De Syn. Diœc. lib. 7 c. 73. n. 8 l. 12 c. 1 n. 8 n. ed.

Pro canonicatu Theologali concursus indicendus est, ex Bulla Bened. XIII. *Pastoralis Officii*; ejus tamen collatio pertinet ad Pontificem ex can. Ad regimen de Præb. Concursus iste indicendus est ab Episcopo, à quo examinatores destinandi sunt quatuor in Theologia Licentiati, sivè sæculares, sivè Regulares; nec requiruntur Synodales. Concurrentes debent esse Doctores in Sacra Theologia, vel saltèm intrà annum tenentur Doctoralem lauream in aliqua Universitate approbata studii generalis assequi. Quæ omnia ex eadem Bulla resultant.

Acta verò concursûs transmittenda sunt ad Romanum Pontificem, à quo Dignior eligetur, ut in eadem Bulla, et Inst. Eccles. 57 n. 4.

Nec sufficit laurea Canonica ex responso S. C. Instit. Eccl. 57. n. 4.

Nec sufficit etiàm si hæc laurea sit recepta ab aliquo privilegium obtinente, sed omninò requiritur obtinuisse in Universitate approbata, quod commune est omnibus beneficiis lauream doctoralem exigentibus, ut ex Bulla 70. S. Pii V. ibid. n. 5.

Theologus Canonicus satisfacit suo muneri, sivè legat Sacram Scripturam, sivè Theologiam Scholasticam, ut sæpiùs resolvit S. C. ib. n. 6. Non tamen si legat Theologiam Moralem, ut ib. n. 7.

Ex præbenda Theologali segreganda est tertia pars, ex cujus reditibus data proportione solvenda est sua portio sacristiæ Metropolitanæ, respondens diebus, quibus Canonicus deesset suo muneri. ib.

CAPITULUM.

Capitulum Ecclesiæ Cathedralis præcedere debet Capitulo Collegiatæ, adeò ut nec sustineantur Constitutiones privata-

rum Ecclesiarum aliter decernentes, ut definivit Rota decis. IX. post Murgam ad Constit. Apost. De Syn. Diœc. lib. VII. cap. 65 n. 2 l. 12 c. 1 n. 2 n. ed.

Capitulum Cathedralis Ecclesiæ ad Synodum ab Episcopo indictam invitandum est; teneturque Episcopus de Constitutionibus in eadem Synodo condendis, ejusdem Capituli consilium exquirere, non tamen sequi illud adstringitur. Si id negligat, et Constitutiones suas inconsulto Capitulo promulgaverit, illæ profectò, quod ad normam juris non sint exactæ, firmitate carent. De Syn. Diœc. l. 8 c. 1, per totum, et n. 15 et 16 n. e.

Capitulum Cathedralis quàmvis exemptionem obtineat, adhuc tamen subditur legibus Synodalibus in iis, quæ versantur circà morum, et disciplinæ reformationem, ità declarante S.C. De Syn. Diœc. l. 4 c. 8 n. 7 l. 13 c. 4 n. e.

Exemptio Capituli Cathedralis in eo præcipuè sita est, ut Episcopus extrà visitationem procedere nequeat contra aliquem Canonicorum sine duobus de Capitulo adjunctis ad normam Trid. sess. 25 cap. 6 de Reform. Quàmvis Episcopus sine adjunctis de Capitulo potest illud visitare ex Trid. sess. 6. cap. 4 de Reform. De Syn. Diœc. l. 8 c. 4 n. 8 et l. 13 c. 9 nov. edit.

Capitulum sede vacante non potest in usus proprios convertere mulctas pecuniarias, et compositiones delinquentium, ut sæpius à S. C. decisum est. De Syn. Diæc. lib. 10 n. 4 nov. edit.

CAPUCCINI.

Capuccinis vetitum erat ex Constitutione quadam sui Capituli Generalis, ne peccata sua exponerent alteri, quàm sui Ordinis Confessario, etiàmsi longè abessent à Monasteriis sui Ordinis; verùm Benedict. XIV. die 30. Martii 1742. facultatem fecit singulis eorum Sacerdotibus, et laicis longe à suis Monasteriis versantibus, ut possent cuicumque Sacerdoti Sæculari à suo Ordinario approbato, vel Regulari à suo pariter Superiore approbato peccata sua in confessione aperire, et ab eo absolutionem obtinere; etiàm à casibus, et censuris in suo Ordine reservatis, addita tamen obligatione, ut ubi primùm potuerint coram Superiore se sistant, et novam ab illis casibus, et censuris absolutionem obtineant. Ità ex Constitut. Bened. XIV. die 30. Martii 1742.

CASUS RESERVATI.

Societates quædam ex vi suorum Privilegiorum non pos-

sunt ullo modo in quibusdam anni solemnitatibus eligere sibi Confessarium, à quo à casibus Episcopo reservatis, sine Episcopi licentia, absolvantur, ut præter Decisiones S. Congr. ferunt litteræ Bened. XIV. incipientes Pia Christi fidelium, relatæ De Synod. Diœc. l. 5 n. 9 nov. edit.

Denique accedentes in fraudem ad aliam Diœcesim, ut absolvantur à reservatis suæ Diœcesis, absolvi non possunt ex Bulla Clem. X. Superna magni. ibid.

Canonicus Pœnitentiarius vi sui muneris nullam habet facultatem absolvendi à peccatis Episcopo reservatis, ut à S. Concilii decisum refertur. ibid. n. 8.

CAUSARUM COGNITIO.

Causæ omnes tàm civiles, quàm criminales exemptarum personarum in prima instantia coram Ordinariis locorum dumtaxat cognoscendæ sunt, causis privilegiatis exceptis: neque committi possunt etiàm Auditori Cameræ Apostolicæ nisi per viam legitimæ appellationis. Si autem pendentibus causis in prima instantia, impetrentur citationes in Signatura justitiæ, hæc quidem valent ad comparendum, vel adeundam Signaturam, non verò ad retardandam executionem processuum ad ulteriora. Bull. T. I. Constit. 48. Ad Militantis, n. 42 et seq.

Causæ beneficiales habent appellationem suspensivam ab eo interpositam, qui in prima instantia succubuit; nec nisi post sententiam definitivam apud Sedem Apostolicam sivè in Petitorio, sivè in Possessorio est locus sequestrationi fructuum. Clem. Unic. de Sequestr. Posses. et fruct. neque aliter statui potest in Synodis particularium Ecclesiarum. Ità in Tract. de Syn. Diœc. l. 12 c. 1 n. 3.

Causæ omnes etiàm civiles, et de re etiàm profana, in quibus Ecclesiastici tamquàm rei conveniuntur semper, cognoscendæ sunt in Foro Ecclesiastico, et in prima instantia in foro proprii Episcopi, nec etiàm de Episcopi consensu transferri possent in prima instantia ad Curiam Romanam, nisi ità conventum sit inter partes, ut decisum refertur à S. C. Conc. in Instit. Eccles. 40 n. 3.

Si verò Clericus laicum convenerit pro repetendis rebus Ecclesiæ suæ, quamquam de rigore juris cognitio hujus causæ pertineat ad Judicem sæcularem, tamen si consuetudo contraria invaluerit, pertinere potest ad Forum Ecclesiasticum. Utrùm privativè verò, adeò ut conventio ista fieri non possit ad Tribunal laicum, vel cumulativè, ut possit ad utrumque, ex consuetudine decidendum erit. Quamquam in casu etiàm, in quo valet privativa, de licentia Episcopi potest causa ista agitari coram Judice laico. ibid. n. V. ut ex Decr. S. Congr. Episco-

porum Regularium confirmatis Brevi Pauli V. die 9 Martii 1617. ibid n V.

CENSURA.

Censuræ majores, ut excommunicatio, suspensio, et interdictum, cum sint pœnæ graves, ferri non possunt, nisi ex graviori culpa, adeò ut suspensio à divinis ad longum tempus, sicùt et interdicum etiàm personale, nisi sit partiale, ne validè quidem in levem culpam possit inferri ex sensu plurium DD. De Syn. Diœc. l. 7 c. 44 n. 3 Quod valet etiàm de censuris quoque comminatoriis, et ferendæ sententiæ. n. ibid. 5 l. 10 c. 1 n. 2 n. e.

Parcissimi esse debent Episcopi in censuris latæ sententiæ ferendis; cum enim extrema ea sit pœna, pro extremo remedio gravibus criminibus puniendis, coercendisque reservanda est, ex constanti S. Congreg. sensu. ib. c. 45 per totum. l. 10 c. 2 n. e.

Verumtamen prudenter ab Episcopis interdum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ vetantur quædam ex natura sua leviora, sed ob grave scandalum, quod indè consequeretur, si res vetita fuisset neglecta, res ipsa postulat, ut ità provideatur. Ità Pontifex defendit Constitutionem suam, quâ vetuit, ne dispensati in Quadragesima à comestione carnium, pisces degustent. De Syn. Diœc. l. 7 toto c. 46 ibid. n. 3.

Censuræ ab homine latæ à nemine tolli possunt nisi ab eo, à quo latæ sunt, vel ab ejus Superiore, si agnoscantur injustæ. Inst. Eccl. 55 n. 11. Adeò ut neque summus Pœnitentiarius Romæ censuras illas in aliquem nominatim latas tollere consueverit, ne jurisdictio Ordinariorum turbetur. ibid.

CENSUS.

Census realis licitus est, et immunis ab usura, nam venditur, et emitur jus percipiendi partem fructuum ex alieno fundo, quæ fructuum portio est pensio singulis annis solvenda. De Syn. Diœc l. 7 c. 48 n. 54 l. 10 c. 5 n. 4 n. e.

Census verò personalis dubium est num de sua natura sit usurarius nec ne. Constat tamen vetitum esse ex Constitutione S. Pii V. in qua constituuntur census conditiones. ib. n. 4. Vid. ib n. 68 ib. n. e.

Num conditiones illæ, quòad ea, quæ non sunt de jure naturali, ac divino, ex contraria consuetudine ligitimè præscripta cesserint obligare apud quasdam Nationes, dubium est. Ac pro Hispania idem Pius V. concessit non obligare, ut ex Got-

tierez. ib. n. 5. Et reverà accidere posse, ut ea contraria consuetudo alicubi invaluerit, scribitur. ib. Monet tamen Pontifex etiàm in iis Diœcesibus, in quibus Piana Constitutio non viget, ut à censibus personalibus, præsertim utrimque redimibilibus abstineatur ibid. n. 6 n. e. n. 5.

CHOREÆ.

Choreæ quàmvis ex suì natura sunt licitæ, vix tamen in actu, quomodò nunc fiunt, permitti possunt, cum plerumque sint peccandi occasio. Inst. Eccles. 76. n. V.

Choreas verò à Clericis non sine peccato gravi agi posse Theologi plerique asserunt, ut firmatur Instit. Eccles. 76 n. 7. Quin et prohiberi possunt ab Episcopis Clerici omnes, ne choreas ducant, ne in illis ludant instrumentis, quin nec permittant eas fieri in suis ædibus ecclesiasticis, canonicalibus, parochialibus, seu etiàm beneficialibus deputatis pro domicilio Beneficiati, etiàmsi illæ fierent nomine consanguineorum ibidem cohabitantium, quæ verba sunt Decr. S. C. relati. Inst. Eccles. 76 n. 8.

CHRISMA.

Ex can. *si quis de alio*, de Consecr. dist. 4 colligitur vetitum esse Parochis aliud chrisma quàm ab Episcopo suo consecratum adhibere. Inst. Eccl. 81 n. 2. omni quacumque exemptione exclusa, ut ex Passerino, ibid.

Cum novum benedicitur, vetus comburendum est, nec licet absque necessitate veteri chrismate uti ad Extremam Unctionem, cum novum haberi potest, ut ex can. 122 dist 4 de Consecrat. colligunt Doctores. ibid n. 4.

Licitum est oleo consecrato admiscere aliquid olei non consecrati, quod attamen sit in minori quantitate, quàm consecratum; sed nec fas, nec ratio permittit, ut vetus oleum, cum potest novum haberi, ea admixtione perpetuetur. ibid. n. 4.

Cum Fontes die Sabbati sancti à Parochis benedicuntur, præstaret novo Chrismate ab Episcopo Feriâ V. in Cœnâ Domini ejus anni benedicto ritum peragere. ib. n. 5.

Ex jure communi Can. Omni tempore. Dist. 4 De Consecr. non licet deferre sacra olea nisi Subdiaconis, vel Diaconis, vel Sacerdotibus. ib. n. 6.

Episcopi Latini infantes Græcos à Presbyteris Græcis in Italia et insulis adjacentibus confirmatos absolutè confirment; nulla enim à Pontificibus data illis facultas est, ut confirment, adeoque id egerunt invalidè. Bulla Etsi Past. n. 3. Bull. Tom. I. n. 57.

Qui confirmati sunt à simplici Græco Sacerdote invalidè, in Italia et insulis adjacentibus non sunt cogendi, ut idem Sacramentum ab Episcopis iterùm suscipiant, si indè scandala timeantur: *monendi tamen sunt ab Ordinariis locorum, eos gravis peccati reatu teneri, si cum possunt ad Confirmationem accedere, illam renuunt ac negligunt. ib.*

Græci ab Episcopo Græco Catholico, si haberi possit, confirmandi sunt, Chrismate tamen à Latinis Episcopis accepto. ibid.

Presbyteri Græco-Catholici non sunt cogendi olea sancta accipere ab Episcopis Latinis Diœcesanis, cum ipsi ex veteri ritu illa conficiant seu benedicant, excepto tamen chrismate, quod nonnisi ab Episcopo etiàm juxtà eorum ritum benedici debet; non tamen olea ista accipere audeant ab Episcopis Græcis externis diversæ ab Ecclesia Romana communionis. Quin nec accipiant ab alio Episcopo Latino seu Græco-Catholico, præterquam ab Ordinario suo, si sit Latinus. ibid.

CLAUSURA.

Clausura virorum quòad eorum Monasteria asseritur in Bulla REGULARIS DISCIPLINÆ. Bull. Tom. I. n. 39 ex qua eruuntur sequentia.

Tamquàm abusus declaratur ingressus promiscuè virorum cum fœminis intrà septa, vel claustra Monasterii sub prætextu comitandi solemnes supplicationes, quæ fiunt intrà eadem septa cum SS. Eucharistiæ Sacramento, sivè cum Sanctorum Reliquiis, etc.

Confirmantur Constitutiones, et Sanctiones omnes Romanorum Pontificum super Claustra Monasteriorum. Deniquè revocantur quæcumque facultates dispensandi quòad eamdem Clausuram à quocumque, et quibuscumque concessæ.

Suum tamen jus asseritur iis concessionibus, quæ ad favorem sunt quarumcumque nobilium fœminarum, eo quod eorum majores fundatores, seu insignes benefactores ejusdem Monasterii extiterint, et de hac concessione confirmationem ab Apostolica Sede obtinuerint. Sicùt etiàm asseritur iis fœminis, quæ sunt consanguineæ, et affines eorum, qui dominium obtinent in temporalibus loci, ubi situm est Monasterium, dummodò tamen Apostolica concessio expedita sit in forma Brevis, vel sub plumbo, de qua re authentica documenta exhibita sint loci illius Ordinariis; dummodò tamen iis facultatibus utantur non ad evagandum per Monasteria, sed sola pietatis gratiâ, non de eorum adventu, et ingressu certiores antea fiant Superiores etc.

Quòad Monialium clausuram provisum est in Bulla SALUTARE IN CATHOLICA Bullar. Tom. 1 n. 40 qua in Constitutione hæc continentur.

Confirmantur Constitutiones omnes antecedentium Pontificum sub pœnis in illis contentis.

Revocantur facultates omnes dispensandi quòad hunc ingressum, cuicumque et pro quocumque concessæ, et transgressores subjiciuntur iisdem pœnis, quibus subjacent violatores clausuræ Monialium.

Suum tamen jus conceditur, quòad dispensationes Ordinariis locorum, et aliis respective Superioribus, qui jus obtinent dispensandi in casibus necessariis, et servatis de jure servandis.

Moniales post Professionem neque etiàm ad breve tempus exire possunt è Monasterio, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda. Causæ autem sunt ex Extrav. Pii V. incip. Decori etc. incendium, lepra, et epidemia. Inst. Eccles. 85 n. XIV.

In consecratione tamen ex præscripto Pontificalis Romani exire debent è Clausura, et ingredi in Ecclesiam senioribus Matronis eas comitantibus, et statim ad clausuram redire. ibid n. 30.

Deniquè occasione consecrationis earumdem Monialium non licet Episcopo ingredi in clausuram, nec multò magis licet id agere Magistro cæremoniarum, et consanguineis consecrandarum Virginum. Ità ex eodem Decreto. ibid. n. 21.

Violantes clausuram Monialium ad malum finem, non tamen prætextu facultatum obtentarum, non evitant excommunicationem reservatam Pontifici; quam etiàm incurrunt admittentes hujusmodi violatores, neque excusantur ex contraria consuetudine etiàm post Concilium introducta. Ità ex alio Decr. Sacr. Congr. ibid. n. XXI.

Educandas puellas et famulas in clausuram Monialium introduci quacumque ex causa vetat Pontifex sine authentica Apostolicæ Sedis licentia toties quoties impetranda, et prævio examine ordinariorum loci, ubi sita sunt Monasteria, super moribus, fama, habilitate, necessitate, ipsarum educandarum seu famularum. Ità in litteris ad Episcopum Portugaliensem Bullar. Tom. II. n. XXVI.

CLERICI

Clericis omnibus vetari ab Episcopo potest gestatio ficti capillitii; beneficiatis verò etiàm in sacris non constitutis, sicut etiàm cæteris sacris initiatis, fas est Episcopo id prohibere etiàm sub excommunicatione, uti ex pluribus Decretis S.

Congr. De Syn. Diœc. l. 7 c. 60 n. 5. l. 11 c. 9 n. 4 n. e. et Inst. Eccl. 96 n. 5.

Sacerdotibus verò sacrum operantibus numquàm uti licet eo capillitio, nisi de licentia Sacræ Congregationis; nec enim sufficit Episcopalis permissio, uti ex litteris Innocentii XII. ad Nuncios Apostolicos, et Episcopos datis. ibid n. 5 n. e.

Sententia asserens omnem quamcumque venationem à sacris Canonibus interdictam esse Clericis, magis juri conformis est. De Syn. Diœc. l. 7 c. 61 n. 88 l. 11 c. 10 n. 8 n. e. Quare nimii rigoris dammandæ non sunt Constitutiones illæ Synodales Episcoporum, quæ indictâ pœna Clericos ab omni venatione removent. ib. n. 8.

Sententia quorumdam asserens non fore reos lethalis criminis Clericos comœdiis quantumvis turpibus assistentes; si hoc fiat citrà scandalum, et probabile periculum lapsûs, erronea, et scandalosa est. De Syn. Diœc. l. 7. cap. 61 n. 12 l. 11 c. 10 n. 12 n. e.

Clerici non conjugati, beneficiati sine tonsura, et clericali veste incedentes non quidem gaudent beneficio fori, et canonis, ut ex Trident. sess. 25 c. 6 de Ref. sed longè probabiliùs gaudent aliis privilegiis clericalibus, puta exemptione reali ab oneribus laicalibus, de quibus Cap. Odoardus, de solut. cum Tridentinum non adimat illis nisi tantùm privilegium Fori, et canonis, De Syn. Diœc. l. 7 c. 66 n. 2 l. 12 c. 2 n. 1 n. e. Quin etiàm per legem Tridentini non privatur Episcopus jurisdictione puniendi illos tamquàm sibi subditos; neque enim lex Tridentini aliud operatur, nisi ut Clericus delinquens forum sæculare declinare nequeat. Ità decisum refertur à S. Congreg. apud Sperellum Dec. 17 n. 33, 34 ib n. 4. Insuper ex alio Decreto dato Archiepiscopo Neapolitano, jus est Episcopo eosdem clericos delinquentes, quandò neque à jure neque ab homine per declarationem sunt denudati privilegiis clericalibus, è manibus judicis laici repetere. ib. Est autem hoc decisum quòad Clericos conjugatos à S. C. Immunitatis in Causa Alatrina jurisdictionis die 27. Martii 1633. ib. n. 5.

Clericos post dimissionem clericalis vestis committentes delictum, iterumque illam resumentes, si absque dolo ac fraude id egerint, gaudere privilegio certum est. Vicissim constat illis non suffragari, si egerint cum fraude. Cognoscere tamen de fraude non est judicis sæcularis, sed ecclesiastici. Utrùm verò de fraude ista priùs constare debeat ad hoc, ut Judex laicus possit procedere realiter contra bona Clerici, quæstio est inter Doctores, in qua affirmativa sententia facilius admittitur. Porrò in fraudem resumere habitum conseretur ille, qui post relictam vestem crimenque commissum, actus

in carcerem à judice sæculari, fugâ se, vel aliqua ratione subtraxit, tuncque clericalem vestem resumpsit. De Synod. Diœc. lib. 7 cap. 67 n. 1, 2. l. 12 c. 3 n. 1 et 2 n. e.

Non potest Episcopus generali Constitutione cavere, ne Clerici tonsurati post vestis dimissionem iterùm illam resumant sine licentia Episcopi, ut decisum à S. Congreg. refertur n. 3.

Ad hoc autem, ut evitentur ea in re dissensiones inter utramque potestatem ecclesiasticam et laicam, suadendum, ut Episcopus per edictum generale mandet Clericis, ut incedant in habitu, et tonsura, ac deserviant alicui Ecclesiæ per certum tempus; quo elapso transgressores admoneat tribus distinctis vicibus, ut pareant. Contravenientes dein per sententiam declaret eos propriâ culpâ excidisse à juribus clericalibus, neque deinceps ad ea restituendos fore. Hujus sententiæ vi transgressores illi neque resumpta veste privilegio fori gaudent. ib. n. 4.

Ecclesia, cui inserviendum à clerico est, ut fori privilegio fruatur, designanda est ab Episcopo; si tamen alteri à designata inserviat, adhùc gaudet, ut à S. Congr. decisum refertur. ibid. c. 69 n. 3 l. 12 c. 6 n. e.

Non incedentes in habitu, et tonsura, præcedente admonitione, etiàm per edictum suspenduntur ab Ordinibus, officio, et fructibus beneficii ex Trid. sess. 14 c. 6 de Ref. Quin et ex Bulla cum sacrosanctam Sixti V, privantur ipso facto omnibus dignitatibus, canonicatibus, et beneficiis simplicibus, ac pensionibus. Ab his verò pœnis excipit in alia Bulla habentes pensionem non excedentem summam ducatorum sexaginta de Camera. Quæ tamen postrema dispositio cum agat de pensionibus, non revocat dispositionem prioris Bullæ, quæ ligat etiàm beneficia minoris valoris, ut ex sacra Congr. firmatur. Inst. Eccl. 71 n. 12.

Clerici ab exercitio sui Ordinis suspensi, si ab eo abstinuerint, esto absque prævia absolutione ad altiorem Ordinem transierint, quamquam id agant sacrilegè, irregularitatem non incurrunt, quæ est magis communis sententia. De Syn. Diœc. l. 12 c. 3 n. 6 n. e.

Clericos, ne ad sacros, et ulteriores Ordines ascendant, prohibere potest Episcopus de occulto eorum crimine ex informatâ tantùm conscientia conscius, sicùt eo modo suspendere Clericos à Divinis, ut à S. C. decisum traditur. De Syn. Diœc. l. 7 c. 71 n. 3 l. 12 c. 8 n. 3 n. e. Quod adeò verum est, ut nullo jure obstringi possit ad causam ejus suspensionis manifestandam. Fas est tamen reo querelas tantummodò suas, non appellationem Sedi Apostolicæ exponere, ut ex responso S. C. traditur. ibid. n. 4. Ex quo fit, ut etsi reus appellatio-

nem interposuerit, si interim Ordinem suum solemniter exercuerit, continuò irregularitatem incurrit. ibid. n. 5.

Clerici antequàm ordinentur in sacris, studium saltèm Theologiæ Moralis præmittere tenentur, ita enim intelligenda est sanctio Trident. sess. 23. cap. 14. injungens ut ordinandi *ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta idonei comprobentur;* atque hoc injunctum est à Bened. XIII. confirmando Bullam *Apostolici ministerii etc.* datam pro reformatione Cleri Hispaniæ, et tamquàm normam pro aliis Episcopalibus. Inst. Eccl. 2 n. 4 et 5.

Clerici ordinandi in sacris cogendi sunt ad præmittenda exercitia spiritualia decem dierum, ut olim Episcopis Italiæ, et insularum adjacentium mandavit in encyclica Innoc. XI. et innovavit aliâ encyclica Clemens XI. Inst. Eccles. 104 n. 5.

Non debet Episcopus præcipere, ut Clerici minoribus Ordinibus initiati, vel etiàm majoribus Subdiaconatûs etc. ad sacros Ordines ascendant, etiàmsi id facilè constituat ad evitanda scandala minorum Clericorum, qui otio, et vitiis se dedunt; id enim ecclesiasticæ disciplinæ repugnat. De Syn. Diœc. Lib. XII. c. 4 n. 2 nov. edit. Id tamen verum est, si quidem Clerici nullum beneficium ecclesiasticum obtineant, vel obtineant quidem beneficium, sed non ex illis, quibus adnexum est onus suscipiendi sacros Ordines. ib. n. 3. Qui enim obligationem beneficio suo annexam neglexerunt, beneficio privantur. Ex Trid. Cap. 12. Sess. 24 de Ref. nisi tamen justo impedimento excusari possint. ibid. n. 6 saltèm dummodò hoc impedimentum ab illis prævisum non fuerit, antequàm beneficium acceperint.

Excipitur tamen nisi aliter exposcat necessitas Ecclesiæ. ibid. n. 7.

Sacerdotum penuria non satis est causæ, ut Clerici illiterati ad sacros Ordines promoveantur, ut à S. C. Concilii decisum refert Fagnanus in Cap. Quæris n. 18. De Ætat. et Qualit. præficiend.

Clerico interdictum est ex Constitutione S. Pii V. Qui ordini, ne quid in testamento relinquat filiis suis illegitimis, eorumque filiis, ac descendentibus, consanguineis, et affinibus, sivè ex reditibus ex bonis ecclesiasticis, sivè ex patrimonialibus comparatis, etiàmsi filii illi antè testatorem obierint. Attamen sanctio ista non excludit quominùs alimenta filiis illegitimis debeantur etiàm ex reditibus ecclesiasticis. Cum verò vetatur legatum in favorem consanguineorum ejusdem filii, hoc tantùm valet in casu, quo relicta ejus consanguineis per quemdam circuitum cedant in commodum ejusdem filii illegitimi. De Syn. Diœc. l. 13. c. 24 n. 21 nov. edit.

CONCILIUM TRIDENTINUM.

Consuetudo contraria Decretis sacri Conc. Trid. non est attendenda, quia in Bulla Pii IV. quæ legitur in fine ejusdem Concilii, legitur Decretum irritans ea omnia, quæ obstent eidem sacro Concilio, ex quo sit, ut irritatio ista cadat supra omnia obstantia singulis Capitulis ejusdem. Inst. Eccles. 60 n. 7.

Cum in sanctionibus Concilii additur: *salva semper auctoritate Sedis Apostolicæ*, quæ verba semper addita voluit idem Concilium Sess. 25 Cap final. cum de reformatione morum, et ecclesiastica disciplina agitur, tunc in dispensationibus à Romano Pontifice concessis semper intelligitur derogatum sanctioni ejus concilii etiamsi hæc derogatio non exprimatur, juxtà ac definivit S. Pius V. in suo motu proprio apud Garciam de Benef. part. 4 c. 5 n. 32 et 33. et censuit Sacr. Congr. Conc. De Syn. Diœc. c. 24 n. 23 nov. edit.

CONCIO.

Parochi singuli tenentur Concionem habere in suis Ecclesiis, nec excusantur ex consuetudine etiam immemorabili, sivè quod in aliis Ecclesiis conciones habeantur, sivè ex infrequenti auditorum numero. Ità Innoc. XIII. in sua Constitutione pro reformanda disciplina Regnorum Hispaniæ, quam Bened. XIII. confirmavit ut esset norma cæteris Ordinandis. Inst. Eccl. 10 n. 3. Sufficit tamen pro concione allocutio pia, singulis festis, ut respondit S. C. die 8 August. 1732.

Concionatores Regulares tenentur petere ab Episcopo benedictionem, etsi velint in Ecclesia sui Ordinis concionem habere, ex Bulla Clementis X. suprema Inst. Eccl. 27 n. 8. In alienis verò Ecclesiis licentia, et benedictio Episcopi etiam Regularibus requiritur ex Tridentino Sess. 5 cap. 2 ibid.

Intendici potest Regularibus prædicatio etiam in suis Ecclesiis facta eo tempore, quo Episcopus per seipsum concionem habet etiam in alia Ecclesia. De Syn. Diœc. lib. 7 cap. 23 n. 7, tom. 2 p. 276, n. e.

Si verò Episcopus coram se prædicare faciat, seu prædicationes etiam in sua Ecclesia audiat pro consueto more Adventus, et Quadragesimæ, prohibere non potest Regulares, ne eodem tempore in suis Ecclesiis prædicent. Nequeunt verò prohibente Episcopo prædicare eo tempore, quo Episcopus ex publica causa convocatis Clero, Magistratu, et populo coram se prædicari facit, quod ex Clementina *Dudum de*

sepulturis eruitur. De Syn. Diœc. l. 7 c. 43 n. 7 t. 2 p. 477 nov. e.

Concionem proprii parochi, quam in parochiali Ecclesia diebus festis habet, auscultare parochiani non tenentur, præcipiente licet Tridentino, cujus sanctionem contrario modo consuetudo abrogavit. De Syn. Diœc. l. 7 cap. 64 n. 13 t. 3 170 n. e.

Concionatores si per scurrilitatem *Verbum Dei, veluti in scenam adducant, non levem culpam* admittunt, *sed grande piaculum*; ità ex verbis encyclicæ S. C. Conc. sub Innoc. XI. datæ 6 Jul. 1680. Inst. Eccl. 27 n. 15.

CONCURSUS.

In concursu ad Parochialem, si collatio pertinet ad Episcopum, judicium de digniori ex approbatis ab examinatoribus pertinet ad illum; si verò beneficium sit Patronatus ecclesiastici, tunc prælatio ad Patronum spectat. Si patronatus sit laicus, ab examinatoribus deputatis approbandum, sed sine concursu, patronus debet eligere. Si tamen in Patronatu laicali plures sint patroni, et à singulis suus præsentetur; ità ut singuli non habeant jus præ alio, tunc concursus instituendus est, et ad Episcopum pertinet prælectio inter approbatos, ut ex Decreto S. C. apud Barbosam. De Syn. Diœc. l. 4 c. 8 n. 8 et 9, t. 1 p. 298 n. e.

Sede vacante in concursibus electio est Vicarii Capitularis, nam ad illum tota jurisdictio Capituli devolvitur. n. 10.

In concursu examinatores tenentur judices esse non tantùm doctrinæ, sed et cæterarum dotum, quæ necessariæ sunt ad parochiale officium. Ità Pontifex in Bulla CUM ILLUD Bull. tom. 1 n. 68. In concursu habendo hæc servanda. ibid.

Habità notitiâ vacationis Ecclesiæ, Episcopus vicarium deputet cum emolumento ejus arbitrio assignando.

Episcopus publicet Edictum concursûs, præfinito tempore ejus habendi, intrà quod tempus concurrentes deferant personæ ab Episcopo deputandæ suarum qualitatum, meritorum, et munerum documenta sincera, sivè judicialia; quæ eo tempore elapso nequaquam recipiantur.

Die ad concursum indicta, summa eorum documentorum à Cancellario Episcopali confecta tradatur illi, qui concursui præest, et singillatim omnibus Examinatoribus. Tum habeatur concursus assignatis singulis concurrentibus iisdem quæstionibus, eodemque Evangelii textu, super quo sermonis aliquid concurrentes præscribant. Hæc omnia dictentur omnibus eodem pariter tempore, et in eodem conclavi clausis:

assigneturque omnibus congruum tempus ad respondendum. Responsa sua quisque manu scribat sermone latino, suaque itidem manu subscribat. Sermo ad populum habendus vernacula lingua scribatur. Responsa demùm ipsa scribat tum Cancellarius concursûs, tum Superior, qui præest, ac demùm Examinatores singuli.

Tenentur etiàm ab Examinatoribus explorari concurrentes, qua peritia polleant in lingua Latina, tradendo illis explicandum aliquid sivè de sanctis Patribus, sivè de Concilio Tridentino, aut Catechismo Romano, quod oretenùs fieri potest.

Responsa ità subscripta etiàm ab Examinatoribus, qui pauciores tribus esse non possunt, unà cum notula compendiaria requisitorum tradantur Cancellario custodienda, penes acta secreta nemini ostendenda.

Si quis appellandum duxerit à mala relatione Examinatorum, vel irrationabili judicio Episcopi, coram Judice appellationis acta integra concursûs introducantur, qui illis visis, nec aliter quàm ex illis sententiam suam ferat tàm respectu doctrinæ, quàm morum.

Si in casu dictæ appellationis Episcopus censeat significandum Judici appellationis secretam causam, ob quam motus fuerit ad alium eligendum, poterit sub secreti lege illam Judici etiàm per litteras significare.

Quod si Episcopo suspecta sit fides Judicis de secreto illo prodendo, litteris suis eadem deferat S. Congr. Concilii Præfecto.

Judex appellationis, quandò appellatio fit à malo judicio Episcopi, seu mala relatione Examinatorum, cognoscere debet non solùm de doctrina, sed etiàm de cæteris dotibus electi ab Episcopo.

Si Judicis appellationis sententia conformis sit electioni Episcopali, tunc ab appellatione ulteriori cessandum est. Secùs verò si acciderit, licet præelecto Episcopali, secundò, et tertiò appellare. Demùm cui duæ conformes assistunt sententiæ, ille victor habeatur.

Si verò beneficium curatum, Dignitas, et Canonicatus à Sede Apostolica conferendum sit, tunc concursus non expectatâ ulla Pontificis venia, ab Episcopo indicatur. At si beneficium curatum sit, et reservatum sit tantummodò ratione mensium, Episcopus eligat magis idoneum, et illum Datariæ significet, cui acta concursûs, nisi requirantur, non tenetur transferre. Vicissim transferat illa, et suspendat à ferendo judicio, si reservatio ex alio quovis capite sit. Licebit tamen Episcopo denuntiare illum, quem credit magis idoneum fore

Beneficio, sicùt et si alicui occulta aliqua causa obsit, ne Beneficium obtineat. ibid.

CONFESSARIUS.

Confessarii temerè interrogantes pœnitentes suos de socio criminis, alioquin denegantes absolutionem, suspensionis ab officio censuram sententiæ ferendæ incurrunt, peccant graviter, et sunt denuntiandi, si agnosci possit, illos hanc sibi praxim tanquàm licitam statuisse. Sicùt etiàm denunciandi sunt, qui id licere docent. Ità Bened. XIV, in Constitution. Ad eradicandum, etc. Ibi etiàm additur, pœnitentes illos, quos ad prodendum nomina complicum Confessarius adegerit, non teneri ad denuntiandum eosdem Confessarios, id agentes ex quadam imprudentia, ac simplicitate, quique eidem praxi addicti ex circumstantiis agnosci non possint.

Confessarii pœnitentes suos ad turpia sollicitantes denuntiandi sunt ab eodem pœnitente, quæ denuntiatio fieri debet, etiàmsi Confessarius sit simplex Sacerdos, et jurisdictione careat.

Etiàmsi pariter sollicitationi ipse pœnitens non consenserit.

Etiàmsi post ipsam sollicitationem tempus longum jam effluxerit.

Etiàmsi sollicitatio fiat à Confessario non pro se, sed pro alio.

Confessarii caveant, ne pœnitentes, quos noverint ab alio sollicitatos, absolvant, nisi priùs, sivè denuntiationem fecerint, vel saltèm promiserint se denuntiaturos quamprimùm poterunt. Ità in Bulla SACRAMENTUM POENITENTIÆ. Bull. T. I. n. 20.

Confessarius caret omni auctoritate, et jurisdictione absolvendi socium criminis turpis in ordine ad illud crimen cum illo commissum; et si nihilominùs ausus fuerit absolutionem hanc impertiri, ipso facto incurrit excommunicationem Summo Pontifici reservatam; quæ absolutio socii criminis neve in ipso Jubilæo, vel privilegio Bullæ Cruciatæ impendi valet. ibid.

In mortis verò articulo si adsit quicumque alius Sacerdos, qui præsenti necessitati provideat, et Confessarius socius criminis nihilominùs pœnitenti aliàs disposito impenderit absolutionem, absolutio quidem ipsa valet, at Confessarius lethaliter peccat, et excommunicationem reservatam incurrit. Quare non potest id agere Confessarius nisi cum necessitas urgeat mortis, nec adsit alius Sacerdos saltèm simplex, qui impertiri eamdem absolutionem possit; vel saltèm nisi ipse non posset ab hoc munere vacare sine gravi aliqua infamia, vel scandalo.

Tenetur proindè omnia media adhibere citrà scandalum, vel infamiam suam ad hoc, ut ipse se subtrahat, et alium, si fieri possit, substituat. Ità Pontifex in declaratione prioris Bullæ Sacramentum Pœnitentiæ novâ sua Bulla Apostolici muneris. Bull. Tom. I. n. 120.

Injungitur Ordinariis, ut in approbatione Confessariorum constitutionem Gregorii XV. et præsentem Benedicti XIV. ab omnibus Sacerdotibus approbandis attentè legi, et observari curent. Ità in Bulla Sacramentum Pœnitentiæ. Bull. Tom. I. n. 20.

Confessarii absolutio data ignorantibus necessaria necessitate medii est invalida, Encylc. Etsi minimè. Bull. T. I. n. 42.

Si verò ignoret pœnitens necessaria necessitate præcepti, et ritè doleat de hac ignorantia, ac emendationem promittat, posse absolvi judicat. ib. n. 12.

Confessarius si audierit Pœnitentem, et non absolverit, requiraturque de attestatione confessionis in scriptis, debet illam concedere, non tamen umquam affirmare debet, se illum absolvisse, nec tunc pariter cum illum absolverit, nam aliàs, si de aliquo hoc attestatus fuisset, et de aliquo non, revelationis Confessionis periculum subiret. Inst. Eccl. 45 n. 10.

Patres Cappuccini si adsint in loco, ubi nullus conventus seu hospitium sui ordinis existit, nullusque Frater sui ordinis confessarius ibidem existit, possunt confessiones suas habere apud Presbyterum sæcularem confessarium approbatum ab Ordinario loci, seu apud Regularem approbatum à suo Superiore regulari ad confessiones habendas, non obstante statuto suæ Religionis in contrarium. Bulla Quod communi. Bull. Tom. I. n. 49 n. 2.

Confessarii Regulares non tenentur adesse resolutioni Casuum conscientiæ, quæ habetur coram Episcopo pro tota Diœcesi; tenentur tamen in suis monasteriis habere et interesse lectioni eorumdem casuum. Quæ lectio habenda est in singulis monasteriis ex Apostolico præscripto; cui si non interfuerint, potest Episcopus illos cogere, ut intersint Congregationi casuum conscientiæ, quæ habetur coram illo ex præscripto SS. Canonum. Ità ex Encyclica S. Congregationis data die 29. Maji ann. 1752. et est in Append. Tom. IV. Bull. Bened. XIV. pag. 35. ubi pariter adest Decretum alterum Congregationis editum anno 1682. in quo id statuitur in favorem Regularium etiàm in iis Monasteriis, in quibus non degunt XII viri Religiosi.

CONFESSIO.

Nemo umquam quodcumque privilegium obtinens, audire

potest confessiones sæcularium absque approbatione Ordinarii, idque valet etiàm pro Confessionibus venialium, et mortalium, quæ aliàs clavibus subjecta sunt. Id etiàm comprehendit eos, qui privilegium Bullæ Cruciatæ obtinuerunt, ut ex Bulla Bened. XIII. Inst Eccl. 86. n. 8.

Per Confessionem factam cuilibet Sacerdoti sæculari, vel Regulari ab Episcopo approbato satisfieri canoni Omnis utriusque sexûs ex Constitutionibus Clementis VIII. anno 1592. et Innocentii X an. 1645, incipiens, exponi nobis, constat. De Syn Diœc. lib. 7 cap. 44 n. 4 t. 3 p. 101.

Etiàm non commissa gravi culpa præceptum annuæ confessionis obligat, ut qui se peccatorem saltèm semel quotannis recognoscat, ut ex S. Th. in 4. Sent. dist. 17 Q. 3 A. C. Quæstiunc. 3 Institut. Eccles. 18 n. 4.

Parochus quàmvis plerumque credere debeat Parochiano suo asserenti, se confessionem peregisse, si tamen prudenter credere non possit asserenti, abstinere debet ab administranda eidem communione etiam Paschali, ut ex Roncaglia. Instit. Eccles. 45 n. 15.

Si pœnitens temporè Paschæ absolutionem obtinuit, sed ex consilio Confessarii admonetur, ut aliquo tempore abstineat à communione, potest parêre absque peccato. Non tamen potest Confessarius ad arbitrium prorogare eam communionem, ut ex cap. Omnis utriusque sexûs, de Pœnit. et Remis. ib. n. 16.

Possunt Episcopi limitatam facultatem audiendi Confessiones dare Regularibus, etiàmsi post examen idoneos illos reperierint. Inst. Eccl. 85 n. 9.

Quòad Confessionem factam laico in necessitate dum non adest copia Sacerdotis, de qua sermo fuit olim apud veteres Theologos, et etiàm apud S. Thomam, rectè docet Pontifex, neminem ex veteribus illis agnovisse, laicum esse verum Ministrum hujus Sacramenti; sed eam confessionem testimonium esse animi demissi, et humilitatis, ex quo magis flectitur Deus ad elargiendam uberiorem gratiam, qua quis ad contritionem et justificationem excitetur. Nihilo tamen seciùs hanc numquàm fieri præstat, cum multis incommodis sit obnoxia. De Synod. Diœces. l. 7 cap. 16 per totum; ubi rectè ex Decreto Clementis VIII. illicita esse, et invalida Confessio facta Sacerdoti absenti per internuntium notatur.

In locis, ubi rarissimi sunt Sacerdotes, qui audiant confessiones, sufficit ad eos approbandos scientia minùs quàm mediocris, ut ex Card. de Lugo. Inst. Eccles. 86 n. 12.

CONFIRMATIO.

Confirmationem Sacramentum esse novæ legis constat tum ex definitione Trid. Sess. 7. Can. 1. cum ex Actuum 8 illis verbis : *Imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum.* Instit. Eccl. 6. n. 3.

Sacramentum hoc conficitur impositione manuum Episcopi, et prece. Quandonam illud instituerit Christus, qui unicus est auctor Sacramentorum, incertum, num tunc cum imposuit manus capiti puerorum, Matth. 19, num instituerit tantùm, non ministraverit: num in ultima cœna cum dixit Apostolis : *Accipite Spiritum Sanctum;* num tandem ipsa Pentecostes die; ignoratur. ibid. n. 5.

Quamquam gratia prodigiorum, quam olim infundebat, modo cessavit, id non ampliùs exigente Ecclesia, gratiæ tamen sanctificantis donum modò pariter datur, S. Augustino teste, de Bapt. l. 8 c. 16. Quæ tamen gratia Sacramentum recipientibus amoto peccati obice confertur, ut sit potiùs gratiæ præcedentis augmentum. Producit etiàm robur et firmitatem quamdam spiritualium virium, quibus Diabolo resistamus ibid. n. 7.

Tandem characterem imprimit indelebilem, quo datur potestas quædam spiritualis in ordine ad aliqua gerenda, quæ à perfectioribus agenda sunt. Ex quo fit, ut reiterari non possit. ibid. n. 7.

Necessitatem quam vocant absolutam hujus Sacramenti recipiendi nemo utique esse affirmaverit; sed vel in re, vel in voto planè necessarium est necessitate præcepti, et quidem divini, tempore persecutionis. Neque Parochi, neque parentes, nec qui sunt loco parentum, sunt eximendi à lethali culpa si non instent, ut subjecti sibi Parochiani, et quos habent subjectos Confirmationem ab Episcopo parato recipiant. ibid. n. 9 et 10.

Quòad ætatem chrismandorum, ex regula ordinaria conferendum est hoc Sacramentum pueris post septennium; sed in aliquo extraordinario casu justa urgente causa, non vetatur, quin possit etiàm antè eam ætatem ministrari. Justam causam adesse constat, si facilis ad pueros illos in posterum non sit futurus Episcopi accessus, etc. Ità in Bulla pro Cophtis Anno vertente, et de Synod. Diœces. lib. 7 cap. 10 n. 88.

Confirmationis Minister ordinarius est Episcopus, extraordinarius verò de Pontificis mandato Sacerdos quilibet esse potest, quod hodiè certum est, licet olim Doctores quidam dubitaverint. De Syn. Diœc. l. 7 c. 7 p. 61. per totum. Utitur tamen simplex Sacerdos Chrismate ab Episcopo benedicto, quam-

quam probabilis est eorum opinio, qui tenent, Chrisma illud ex commissione Summi Pontificis benedici à simplici Presbytero posse, nec desunt, rara quidem, exempla, ib c. 8 per totum. Cæterum tenendum est, irritam fore Confirmationem à simplici Presbytero Latino ex sola Episcopi delegatione collatam; nam Romanus Pontifex ex consuetudine in tota Ecclesia Latina jamdiù recepta tacitè sibi hanc facultatem reservâsse censendus est. Hæc etiàm reservatio, utpotè jurisdictionem restringens, valet utique ad hoc, ut Episcopus jurisdictione ad delegandum careat. ibid. n. 7 per totum.

Confirmationis Sacramentum cum oleo, et Chrismate etiàm veteri, si novum haberi non possit, sed tamen à catholico Antistite benedictis, conferri à P. Guardiano S. Sepulchri Ordinis Minorum de Observantia, si defuerit Episcopus latini ritus, in sua Diœcesi residens, conceditur à Pontifice suo Brevi incipiente *Cum ad infrascriptam*. Id tamen personale esse privilegium datum Guardiano petenti constat. Extat Bulla in Bull. Tom. I. n. 10.

Idem etiàm concessum est à S. Congr. et confirmatum à Bened. XIV. in sua Constitutione Anno vertente Bull. Tom. 3 n. 30. Præfecto Missionum Ægypti, donec aliquis catholicus Episcopus in Ægypto habeatur.

Confirmatio à Græcis Sacerdotibus collata in locis Græcorum, in quibus mos iste non est expressè improbatus à Sede Apostolica, valere censenda est ex consensu tacito Romani Pontificis. De Synod. Diœces. l. 7 cap. 9 et Constit. pro Cophtis catholicis, Bull. tom. 3 n. 30 quæ constitutio incipit Anno vertente. In qua tamen monentur Chrisma illud benedicendum esse ab Episcopo.

Animi dispositiones ad dignè recipiendum hoc Sacramentum sunt status gratiæ, quæ in adultis lethali crimine infectis comparatur plerumque per Sacramentum Pœnitentiæ. Inst. Eccl. 6 n. 11.

Corporis dispositiones, non tamen necessariò præmitendæ, sunt plerumque confirmandi, et confirmantis jejunium, quod consulit Pontificale Romanum. ib n. 12.

Patrinus unicus assistere debet confirmando, mas maribus, fœmina fœminis, qui etiàm Patrini debent esse confirmati. ib n. 13.

Mares seorsum à fœminis accedere par esset, ut honestiùs res perageretur, ut ex Concilio Mediolanensi. ib n. 13. Porrò Patrinus manum suam dexteram dextero humero chrismandi imponat. ib. n. 16.

Tempore pestis, eo morbo affectis non tenetur Episcopus hoc Sacramentum ministrare, cum Sacramentum hoc non sit absolutæ necessitatis. De Syn. Diœc. l. 13 c. 10 n. 6 nov. edit.

In confirmatione tempore pestis non potest fieri inunctio frontis mediante penicillo; nec sanè valeret sic collata, cum ex consensu ferè omnium Theologorum ad valorem requiratur aliqua manûs impositio, quæ certe non fieret cum alio medio, quàm pollice, vel manu, confirmandi frons oleo liniretur. De Syn. Diœc. l. 13 c. 19 n. 15 nov. edit.

CONFRATERNITATES LAICORUM.

Duæ Confraternitates ejusdem instituti in uno, eodemque loco esse non possunt ex Bulla 105. Clementis VIII. Cum tamen amplior est Civitas, vel populus frequens, binæ tolerantur. Inst. Eccl. 105 n. 86.

Si Confraternitas sit erecta in Ecclesiis Regularium Exemptorum, subest tamen jurisdictioni, et visitationi Episcopi, cui jus est etiàm visitare eorum capellas ibidem positas, in iis tamen, *quæ Confraternitatum gubernationem respiciunt.* Et si Confratribus incumbit onus manutenendi altare, et illius cultum; sicùt et ornamenta altaris, onera Missarum, et divinorum officiorum ibidem celebrationem etc. Ità ex resolutione Sacræ Congr. ibid. n. 88.

Confraternitates laicorum nequeunt aggregationem petere ab Archiconfraternitatibus Romanis, nisi prævia approbatione Ordinarii loci, seu Episcopi cum interventu duorum de Capitulo. Ità ex Constit. 115. Clem. VIII, additis Decretis Sacr. Congr. ib. n. 89. Aggregatarum verò administratores rationem Episcopo reddere tenentur, ut ex eodem Sacr. Congr. Concilii decreto. ibid.

Hæc omnia valent etiàm pro Confraternitatibus aggregatis Capitulo S. Joannis Lateranensis, sicùt etiàm pro illis qui fundatæ jam sese eidem Basilicæ annui tributi solutione submittunt; ut sæpè decisum est. ib. n. 90.

In Solo verò Lateranensi fundatæ Ecclesiæ, vel Oratoria ex Bulla XIX. Sixti V. non subsunt jurisdictioni ordinariæ Episcopi; sed ut firmat Rota, utitur jure delegato concesso illi à Trid. Sess. 6 c. 4 sess. 24 c. 3 de Ref. vi cujus potest per se, et per alium eas visitare, ut etiàm probat Decretum Sacræ Congreg. ib. n. 90.

Confraternitates laicorum in Ecclesiis parochialibus erectæ dependent à Parocho in functionibus ecclesiasticis non parochialibus, ut ex decreto S. C. Rituum die 12 Januar. 1704. ibid. n. 93. Quare eædem Confraternitates erectæ in capellis, vel Oratoriis annexis parochialibus Ecclesiis, et ab eis dependentibus eamdem à Parocho dependentiam habent, ex eodem Decreto. ibid.

Erectæ tamen in Ecclesiis publicis, seu privatis, ab Ecclesiis parochialibus sejunctis, ab ea dependentia eximuntur, ut ex eodem Decreto. ibid.

Quare Benedictiones, et distributiones candelarum, cum non sint de juribus merè parochialibus, sicùt etiàm benedictiones mulierum post partum, Fontis baptismalis (quæ tamen ambo fieri debeant à Parocho) ignis, seminis, ovorum, et similium, functiones omnes hebdomadæ sanctæ, celebratio Missæ solemnis feriâ V. in Cœna Domini, (quæ tamen spectat ad Parochos) pulsatio campanarum sabbato sancto, (quæ tamen spectat ad ecclesiam digniorem) celebratio Missæ solemnis in Festivitatibus solemnioribus ejusdem Ecclesiæ, vel Oratorii, expositio quadraginta horarum, et benedictio, quæ fit super populo, expositio sacrarum Reliquiarum, vel imaginum, fieri possunt in Oratoriis Confraternitatum, etiàm Parocho respectivè contradicente, ut in eodem decreto. ibid.

Insuper in iisdem privatis Confraternitatum Oratoriis cantari possunt absque licentia Parochi horæ canonicæ, ex eodem. ibid.

In Oratoriis eorum privatis licita est celebratio Missæ privatæ assentiente Ordinario tantùm.

Earum Capellani non possunt populo denunciare festivitates, et vigilias contradicente Parocho, ex eodem. ibid.

Nequeunt Parochi invitis Confratribus in eorum Oratoriis à Parochiali separatis docere doctrinam christianam, ex eodem. ibid.

In eorum Ecclesiis publicis haberi possunt etiàm negante Parocho conciones per totam Quadragesimam, et Adventum publicæ, ex eodem. ibid.

Vicissim non potest in dictis Ecclesiis, nisi aliter disponente Episcopo, celebrari, seu cantari Missa antè parochialem, ex eodem. ibid.

Ad Parochum tamen spectat officium funebre facere super cadaveribus sepeliendis in supradictis Ecclesiis, quandò tamen defunctus tumulandus est subjectus Parocho, intrà cujus fines est Ecclesia illa.

In Processionibus Confraternitatum extrà ambitum suæ Ecclesiæ (quæ tamen fieri non possunt absque licentia seu Episcopi, seu Parochorum illorum, per quorum territorium transeundum est) Capellani illarum extrà Ecclesiam propriam stolam deferre non possunt, ex eodem. ib.

Accedenti Episcopo ad Ecclesias earum publicas, quæ non sunt Regularium, neque proprium Rectorem beneficiatum habent, aspersorium à Parocho exhibendum non est. Ex eodem. ibid.

Ex solo jure parochiali cessante aliquo titulo non potest Parochus Capellanos illarum cogere ad assistendum functionibus Ecclesiæ parochialis. Ex eodem. ibid.

Absque Indulto Apostolico non licet in dictis Ecclesiis, quæ non sint Parochiales, neque Regularium, retineri SS. Eucharistiæ Sacramentum; neque si ea facultas adsit, absque Ordinarii licentia potest ibidem dictum Sacramentum publicè exponi. Ex eodem. ibid.

Parochus nequit se ingerere administrationi oblationum, vel eleëmosynarum in dictis Ecclesiis collectarum, neque retinere clavem capsulæ pro illis recipiendis expositæ. Ex eodem. ibid.

Dummodò non impediant functiones, et divina officia, possunt Confraternitates etiàm erectæ in Ecclesia Parochiali pro libito congregari absque licentia, et Præsentia Parochi, sicùt et possunt propria bona administrare, et de illis disponere independenter ab illo. Ex eodem. ibid.

Non potest Parochus tamquàm delegatus Ordinarii, assistens earum Congregationibus, suffragium decisivum ferre. Ex eodem. ibid.

Plura tamen ex his, quæ exigere à Confratribus Parochus nequit, possunt fieri de mandato Episcopi, ut in peculiaribus rerum eventibus sæpè decisum est à S. Congregatione. ibid. n. 98.

Confratres non possunt quæstuare etiàm per propriam Ecclesiam, nisi de licentia Ordinarii, ut ex Decreto S. Congregationis. Missas verò ex quæstibus illis collectas, celebrandas esse in eadem Ecclesia, non verò in Parochiali censuit S. Congregatio Concilii. ibid. n. 132.

Inter Confraternitates laicorum illa præcedit, quæ est in possessione præcedenti: et cum nihil ea de re constet, præcedere illa debet, quæ priùs saccis usa est, ut ex Constit. 84. Greg. XIII. constat. Inst. Eccl. 105 n. 84.

Sed in Processionibus, in quibus defertur SS. Eucharistia, Confraternitas SS. Sacramenti, si sacco induatur, præcedit cæteras, ut decisum in Rota Romana. ibid. n. 85.

CONSECRATIO.

Si parietes Ecclesiæ sint destructi, et à fundamentis iterum reædificentur, Ecclesia jam consecrata iterum consecranda est, ut ex Titul. de Consecr. Eccl. vel Alt. firmant canonistæ. Inst. Eccl. 67 n. 2. Officium verò recitari debet de priori consecratione, non de secunda. ibid. n. 6.

Altaris consecratio planè distincta est à consecratione Ecclesiæ, ut ex Pontificali Romano annotatur. ibid. n. 8.

CONSTITUTIO UNIGENITUS.

Publicis refractariis adversùs Constitutionem *Unigenitus* denegandum est SS. Viaticum. Publici autem censentur qui per judicis sententiam declarati sunt, quod debitam eidem constitutioni venerationem, obsequium et obedientiam contumaciter denegaverint. Ut pariter illi qui hujusmodi contumaciæ reos se judici confessi sunt; sicùt etiàm qui sacrum Viaticum suscepturi inobedientiam suam et contumaciam adversùs eam constitutionem profitentur. Denique qui aliquid evidenter commisisse noscuntur manifestè oppositum eidem venerationi, idque vulgò ità cognitum est, ut publicum scandalum indè exortum non adhùc cessaverit. Hæc autem notoria certitudo non adest in casibus in quibus crimen nititur conjecturis, præsumptionibus, incertisque vocibus. Igitùr hi qui habent adversam hanc famam postremo loco expressam num sacro Viatico reficiendi sint? hæc habeantur præ oculis: primò quærat Parochus seu Minister Sacramenti, num moriturus Paschali tempore acceperit communionem à Parocho ubi degebat; huic certè non est denegandum Viaticum si publicè petat, nisi fortè inter tempus Paschale, quo communionem recepit, et tempus, quo Viaticum poscit, aliquid commississe noscatur quo publici peccatoris notam contraxerit.

Si verò validæ adversùs ægrotum præsumptiones et indicia urgent, tunc S. Communionis Minister debet ægrotum, remotis arbitris, alloqui, et ostendere illi indicia, quæ suspectum ipsum reddunt, rogans eum ut rescipiscat, ac demonstrans se quidem paratum esse illi sacrum Viaticum ministrare, et velle pro suæ pietate ipsius infamiam præcavêre, et idcircò eum à sacra mensa non repellere, quàmvis ipsum peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in suo tribunali publicum atque notorium peccatorem agnoscere. Ità Benedictus XIV. in sua Bulla Ex omnibus Christiani orbis, etc. Bullar. Tom. IV. n. LXI.

CONSUETUDO.

Consuetudo rationabilis, et legitimè præscripta abrogat omnem legem humanam etiàm canonicam ex textu in Cap. final. de Consuet. nefas est tamen Episcopo juxtà consuetudinem Diœcesis suæ contra Canones legem condere; quod enim valeat consuetudo, est ex quadam tolerantia superioris legislatoris. Nimiæ autem esset arrogantiæ, si Episcopus legem conderet contra legem Superioris. DeSyn. Diœc. l. 7 c. 71 n. 7, t. 3 p. 252 n. e.

CONTRACTUS.

Contractus trium contractuum, qui à multis defenditur, ab aliis improbatur, à Pontifice præcisè non improbatur, sed facultatem permittit Episcopis, ut in suis Synodis dehortentur subditos suos ab eo exercendo. De Syn. Diœc. l. 7 toto capite 50 l. 10 c. 7 n. e.

Contractus *collatici* is est, quo bos terram arans traditur bubulco, qui solvit domino bovis certam portionem frumenti, lege hac adjecta, ut si bos naturaliter moriatur damnum sit domino, et bubulco commune. Si verò pereat culpâ bubulci, is totum damnum subeat. Hic contractus approbatus est à Theologis, nonnullis adjectis conditionibus, quæ probatæ fuerunt à S. C. Concilii die 6 Dec. 1730. Syn. Diœc. lib. 7 cap. 51 n. 2 t. 2 p. 543 n. e.

Contractus venditionis cum pacto francandi est, cum Titius vendit Sempronio prædium suum cum pacto redimendi rem venditam, prædium tamen retinet tamquàm conductor, et pro conductione mercedem solvit, donec idem Titius sibi illud prædium redimat. In hoc contractu pœnitens emptor à Confessario interrogandus est, num reipsa animum sincerum habuerit emendi; similiter, et venditor interrogandus est, num ab emente pecuniam mutuam petierit, eumque renuentem induxerit ad usuram obtegendam pallio pacti francandi. In utroque enim illo casu subintelligitur usura, adeoque illicitum judicandum est; secùs verò non. De Syn. Diœc. cap. 51 lib. 7 n. 5, t. 2 p. 543 n. e.

CRUX.

Crux eminens inter candelabra statuenda est in Altari, ubi Missa celebratur, nec sufficit crux nuda, sed requiritur cum Crucifixi figura. Nec decet, ut parva crux apponatur, ut non ità facile occurrat oculis celebrantis, quare in ENCYCLICA sua ad Ordinarios ditionis ecclesiasticæ mandat Pontifex, ut amoveantur cruces istæ parvulæ. V. Bull. T. I. n. 17, ACCEPIMUS PRÆSTANTIUM.

Num verò apponenda sit crux de more etiàm cum exposita est adorationi sacra Eucharistia, Congregatio sacrorum Rituum consulta semel mandavit apponi: iterum verò causa repropositâ die 2 Sept. anno 1721, decrevit. ut quælibet Ecclesia consuetudinem suam retineret. ibid.

Num etiàm necessaria sit crux, si in tabula Altaris primam imaginem exhibet Crucifixus, Sacra Congregatio censuit hanc sufficere. ibid.

Denique num committat peccatum grave celebrans in Altari, à quo crux abest, communis sententia tenet id quidem nonnisi venialem culpam inducere. De Sacr. Miss. lib. 3, cap. 13 n. 1.

CULTUS.

Cultus privatus impendi potest iis, qui nondum inter Beatos vel Sanctos adscripti sunt, non verò publicus, ut ex celebri Decreto sub Urbano VIII. certum est, quod confirmat Benedict. XIV. in sua Bulla Quàmvis justa Bull. T. III. n. 7 n. 11. Ex vi ejusdem Decreti non potest titulus Sancti vel Beati illis adscribi, sicùt nec potest Missa solemnis de SS. Trinitate vel de Sanctis omnibus in die eorum anniversaria celebrari, sicùt nec eorum panegyricæ conciones eadem die in Ecclesia haberi; sicùt ex vi ejusdem Benedictinæ constitutionis emortualem diem festum eorumdem *ritibus palam celebrare, atque in eorum laudem hymnos prosequi*, non tamen peculiari collecta in litania invocari. ibid.

DISPENSATIO.

Dispensationes Sacræ Pœnitentiariæ cum diriguntur ad Confessarium ex approbatis ab Ordinario, executioni mandari debent à Confessario approbato ab Ordinario illius loci, in quo dispensatio illa præstari debet, nec valet si actu Confessarius non sit, sicùt nec si approbatus fuerit tantùm pro maribus, et dispensatio petatur à fœmina. Instit. Eccles. 87 n. 31.

Cum dirigitur Confessario Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, requiritur laurea Theologiæ, vel Juris Canonici in publica Universitate; nec aperiri litteræ illæ possunt à simplici Regulari Confessario, nisi tamen Religio illa privilegium aliquod ea de re obtinuerit. ib. n. 11.

Si semel apertum fuerit breve Pœnitentiarii ab eò qui non habet titulum requisitum, non ideò tamen vitiatur rescriptum; sed sufficit si alteri habenti requisita consignetur. ibid. n. 33.

Si semel electus fuerit executor, potest nihilominùs ex probabili sententia variari, quamquam non desint Doctores, qui oppositum opinentur. ibid.

Executor certiorem se reddere debet de veritate causarum, ex quibus obtenta dispensatio est; non tamen requisitis aliundè testimoniis, sed ipsum dispensandum interrogans, nisi alioquin ipse eamdem veritatem rescisset; nec tenetur illum sub juramento interrogare, ut est communis Doctorum sententia. ibid. n. 34.

Si tamen falsa narrare dispensandum sciverit, non potest ad dispensandum procedere, nisi id sciret ex præcedentibus dispensandi confessionibus, ut ex Sanchez. ibid.

In ejusmodi dispensationis litteris, mandatur executori, ut dispenset audita priùs Sacramentali confessione, et in ipsa confessione; nec liberum est illi extrà confessionem rem exequi, ut omnes docent. ibid. n. 35.

Cum pœnitentia in litteris definitur, ea injungenda est; si verò committatur arbitrio Confessoris, non est illi liberum et ad arbitrium, injungere, sed ad prudentiæ leges dirigenda est, neque nimis rigida, neque lenior quàm par sit. ibid. n. 37. 38.

Quòad clausulam *dummodò sit occultum*, censetur occultum si tantùm septem, vel octo in civitate id resciant; in oppidis verò si quinque, vel sex, quam Sententiam scriptores, qui mentem sacræ Pœnitentiariæ probè nôrunt, tuentur. ibid. n. 45.

Si verò occultum impedimentum fuerit in loco, ubi executioni mandanda dispensatio est; publicum verò, in alio, ubi commissum est delictum, tutiùs tunc est executionem suspendere, et de hac novitate sacram Pœnitentiariam certiorem facere. ibid. n. 46.

Delictum olim publicum, nunc occultum, si à die commissi criminis decennium elapsum sit, ad hunc effectum censeri occultum judicant periti earum Theologi. ib. n. 48.

Si quis rem vetitam præstiterit, sed publice credatur obtinuisse ad id facultatem, hujus peccatum ad hunc effectum creditur occultum. Si verò commisisse delictum resciatur, sed ignoretur indè consurgere impedimentum, profectò occultum quòad hunc effectum non censetur. ib. n. 48.

Clausula *dummodò occultum sit* exigit, ut nullo modo probari possit. ibid. n. 44.

Si delictum deductum sit ad Forum contentiosum à S. Pœnitentiaria censetur publicum. Si tamen data in eo fuerit sententia absolutoria criminis, per quam reus repertus sit innocens, et non culpabilis, vel ex hactenus deductis non repertus culpabilis, etiàmsi id obtentum sit mediis illicitis, falsis testibus etc. adhùc censetur impedimentum occultum ad hunc effectum. ibid. n. 49.

Expressio causarum, earumque verificatio ad validitatem dispensationis pertinet. Bulla Ad Apostolicæ servitutis. Bullar. Tom. I. n. 45 n. 1.

DOCTRINA CHRISTIANA.

In Ecclesiis ruralibus longè dissitis à Parochiali decernunt

Episcopi, ut Sacerdotes ibi sacris operantes populum doctrinam Christianam doceant. Encyclica Etsi minimè Bull. T. I. n. 42. Caveat tamen Parochus ne nimiùm tribuat alienæ operæ, sed cum pueri ad Sacramentum Eucharistiæ, et Confirmationis admittendi sunt, cum sponsi conjugio jungendi, per se illos tentet quid didicerint. ibid n. 14.

Non est tolerandus mos in nonnullis Diœcesibus obtinens, ut pueri unius Parœciæ in alia Parœcia doceantur doctrinam Christianam; quemadmodum rescripsit S. C. Conc. ad Card. Lambertinum die 9. Aug. 1732. Inst. Eccl. 9 n. 10; sed singuli Parochi erudire suos debent, vel saltèm curare, ut in Parœcia erudiantur, non tamen reprehendendi sunt illi, qui in Ecclesiis suis, licet non sint Parochis subjectæ, fideles eò confluentes docent, dummodò exhibeant Parochis nomina eorum, qui eas frequentant. ibid. n. 13.

Ludi Magistri, tàm conducti à Communitate, quàm non conducti, tàm Clerici, quàm laici hortandi sunt priùs, ut doceant suos christianam doctrinam, tum etiàm cogendi, ex D. S. C. C. ad Archiep. Spalatr. die 17. Jul. 1668. ib n. 14.

Doctrinam Christianam non omnes scire æqualiter necesse est; plura enim scitu sunt necessaria Ecclesiasticis, quàm laicis; plura adultis, quàm pueris, et puellis; plura valentibus ingenio, quàm hebetibus. Inst. Eccl. 72 n. 19

Si quis non credat explicitè ea, quæ scitu necessaria sunt necessitate medii, multò probabiliùs est, illum nec validè absolutione potitum fuisse. Illicita est quidem certè in eo casu absolutio, nec potest Confessarius tutò uti oppositâ huic sententia, et absolutiónem illis, qui hæc explicitè ignoraverint, impertiri, ut ex propositione damnata ab Innocentio XI. constat. ibid. n. 19.

Si quis verò ignoret ea, quæ necessaria sunt necessitate præcepti, dummodo nunc doleat, et proponat emendationem, absolvi utique potest, ut ex Theologis. ibid.

Parochi doceant pueros diebus saltèm dominicis aliisque festis de præcepto doctrinam Christianam omni contraria consuetudine penitùs sublata, Encycl. Ubi primum, Bull. Tom. I. pag. 6 edit. Roman.

In Bulla Etsi minimè, Bullar. Tom. I. num. 42 n. 12. monet Pontifex ut Confessarius fixum animo teneat *invalidam esse absolutionem Sacramentalem, quam quis ignoranti res necessarias necessitate medii, impertitur.*

DOS.

Cum puellis, quæ virgines non sunt, petuntque subsidia

dotalia relicta virginibus; dispensat in occultis, et in foro conscientiæ tantùm pœnitentiarius major tàm pro obtentis, quàm pro obtinendis, quatenùs tantùm illæ in posterum honestè vivant. Bulla Pastor bonus etc. Bull. Tom. I. num. 95 n. 27.

DUELLUM.

Bened. XIV. anno 1752 die IV. Idus Novembris has propositiones ad duellum attinentes damnavit.

I. Vir militaris, qui nisi offerat, vel acceptet duellum, tamquàm formidolosus, timidus, abjectus, et ad officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo se, suosque sustentat, privaretur, vel promotionis aliàs sibi debitæ, ac promeritæ spe perpetuò carere deberet: culpâ, et pœna vacaret, sivè offerat, sive acceptet duellum.

II. Excusari possunt etiam honoris tuendi, vel humanæ vilipensionis vitandæ gratiâ duellum acceptantes, vel ad illum provocantes, quandò certò sciunt pugnam non esse secuturam, utpotè ab aliis impediendam.

III. Non incurrit ecclesiasticas pœnas contra duellantes latas Dux, vel Officialis militiæ acceptans duellum ex gravi metu amissionis famæ, et officii.

IV. Licitum est in statu hominis naturali, acceptare et offerre duellum ad servandas cum honore fortunas, quandò alio remedio earum jactura propulsari nequit.

V. Asserta licentia pro statu naturali, applicari etiàm potest statui Civitatis malè ordinatæ, in qua nimirùm, vel negligentiâ, vel malitiâ Magistratûs justitia apertè denegatur.

Vetat Pontifex in eadem Bulla, ne easdem propositiones quis defendat, publicè vel privatim, divisim, aut conjunctim, etiàm disputandi gratiâ; alioquin incidat ipso facto in excommunicationem reservatam Romano Pontifici. Mandat, in virtute S. obedientiæ, ne quis eas et ne unam quidem in praxim deducat.

Confirmat præcedentium Romanorum Pontificum constitutiones de duello, atque edicit, ut si quis in duello, sivè publicè, sivè privatim indicto hominem occiderit, sivè ille obierit in loco conflictûs, sivè extrà, ex vulnere in duello accepto, perindè habeatur ac homicida voluntarius, adeoque immunitate asyli non gaudeat, extrahi è loco sacro possit, data ab Episcopo facultate quam illi Pontifex impertitur. Addit, quod si adhùc vivat graviter vulneratus in duello, et percussor recurrerit ad asylum, ac meritò timeatur futurum, ut si mors acciderit vulnerati, ille se proripiat, tunc si judicio peritorum grave vitæ periculum ex vulnere imminere censeatur,

extrahatur ex asylo reus, præmisso Decreto Episcopi, et cum assistentia Clerici ab eodem Episcopo deputati, et teneatur carceribus clausus, exacta tamen à Judice promissione, ut si fortè vulneratus vitam proroget ultrà tempus de homicidio præscriptum, restituat illum Ecclesiæ; alioquin incurrat pœnas à Bened. XIII. in persimilibus casibus de homicidis loco sacro extractis, et non restitutis constitutas. Demùm privationem sepulturæ, quam incurrunt duellantes in sanctione Tridentini, declarat incurri etiàm antè sententiam Judicis, si fortè decedat etiàm extrà locum conflictûs ex vulnere in duello publico, vel privato accepto, etiàmsi antè mortem certa signa pœnitentiæ dederit, et absolutionem à censuris obtinuerit, nec dispensari ea in re ab Episcopis posse decernit.

ECCLESIA.

In Ecclesiis ruralibus parochiali proximioribus caveat Episcopus, ne permittat, ut Missa celebretur antè parochialem, Encyclica ET SI MINIME Bull. T. I. n. 42 n. 14.

Ecclesia parochialis si fortè corruerit, vel reparatione indigeat, tenetur illam resarcire Fabrica si adsit; sin minus tenetur Parochus non quidem reditibus suis patrimonialibus, sed ex reditibus beneficii, si ad suam sustentationem supersint; quamquam non supersint ad sustentationem propinquorum ejusdem Parochi. Tertio loco qui habent beneficium ecclesiasticum in illa Ecclesia. Quarto loco si Parœcia est de jure Patronatûs, tenetur Patronus suis sumptibus id agere; ità tamen, ut, si infrà præfixum ab Episcopo tempus noluerit sumptus illos subministrare, amittat Juspatronatûs. illud. Denique ultimo loco tenetur populus, et qui in ea Parœcia habitant, etiàmsi conducant domos alienas, et dominus illorum alibi habitet; possunt tamen in eo casu ex pensionibus retentis se indemnes reddere. Ità ex Canonistis Instit. Eccles. 100 per totam.

Ecclesia polluitur per homicidium voluntarium, cap. Proposuisti de Cons. Eccl. Si in ea magna vis humani sanguinis effundatur. Can. Ecclesiis de Cons. dist. 1. Si spontè effundatur semen humanum, *sivè effusio sit secundùm naturam, sivè contra, sivè per copulam aliàs licitam, sivè per illicitam; ex eodem textu, et cap. Si Ecclesia, de Consecr. Eccles.* Si excommunicatus vitandus in ea sepeliatur, cap. Consuluisti de Cons. Eccl. Item si ibi sepeliatur Ethnicus, can. Ecclesiàm De Consecr. dist. 1 De Sacrificio Missæ lib. 3 cap. 7 n. 4.

EPISCOPUS.

Episcopi consecratio ab uno ne, vel à tribus fieri necessariò debeat, ut valeat, quamquam sit quæstio inter Theologos, cum tamen Pontifices consueverint in locis, ubi desunt Episcopi, ut ab uno tantùm Episcopo consecratio ista fiat, facultatem concedere; hinc videtur probabilior sententia asserens unicum Episcopum sufficere. Solent tamen Pontifices præcipere, ut Episcopo consecranti adjungantur duo Abbates, vel duo Sacerdotes in dignitate Ecclesiastica constituti. Ità pluribus allatis exemplis De Synod. Diœc. lib. 13 cap. 13 n. 5, nov. edit. Ibi pariter decerniter valere consecrationem Episcopi ab uno Antistite, uno tantùm adjecto Presbytero, confectam quin etsi nullus alius præter consecrantem assistat. De Synod. Diœc. l. 7 c. 3 n 9. t. 4 p. 7 n. e.

Pactiones initæ à Capitulo electore, et juratæ ab Episcopis electis in Germania, ut sibi non liceat contra ipsos Electores procedere, aut obsistere officialibus Capituli, si quid egerint, et decreverint: pactiones, inquam, illæ si electionem præcedant nullæ omninò, et irritæ declarantur ab Innocentio XII. Constitutione incipiente *Ecclesiæ Catholicæ*. Quæ verò subsequentur, illarum executionem suspendit, donec Sedes Apostolica judicium de illis ferat. ibid. n. 17. Hæ verò pactiones vetitæ, et irritæ censentur, etiàmsi fuerint honestæ, ut ex DD. ibid. n. 19. Insuper adsunt ea de re Litteræ Apostolicæ Benedicti XIII. in forma Brevis legendæ ibid. n. 23.

Episcopi suffraganei si decorentur pallio, in Bullis tamen ejus concessionis cavetur, ne quid præjudicii ex hoc inferatur eorum Metropolitis, quin et vetantur illud ferre in præsentia Archiepiscopi. De Synod. Diœc. l. 13 c. 5 n. 10 n. e.

Pallii honore non decorantur Latini Patriarchæ titulares, quemadmodum nec Archiepiscopi in partibus, cum enim pallio nemo uti possit extrà provinciam suam, illi profectò alibi commorantur. ibid. n. 17.

Episcopatuum resignationes, quas sibi permitti postulant Episcopi, non admittuntur à Congregatione Consistoriali, nisi ex canonicis causis recensitis in cap. *Cum pridem*, *de renunciat.* quæ tamen omnes ad id referuntur, ut clarè constet ipsos plebis suæ saluti prodesse amplius non posse, ib. t. 4. p. 70 n. e.

Episcopi Regulares si se abdicaverint Episcopatu, tenentur claustra suæ Religionis repetere, nisi aliter commissum sit à S. Pontifice.. Ità Benedictis XIII. in sua Bulla CUSTODES. ibid. n. 4.

Causæ resignationis non tàm rigorosè examinandæ sunt in

ordine ad Cardinales Episcopatum resignantes, dum volunt se conferre Romam, ut assistant Romano Pontifici. Ità ex Fagnano. ibid. n. 5.

Episcopus translatus ex uno in alium Episcopatum frui potest reditibus Ecclesiæ, à qua discedit, usque ad illum temporis articulum, quo à Summo Pontifice in Consistorio à vinculo prioris Ecclesiæ absolvitur: ex tunc enim prior Ecclesia vacare censetur, ut ex definitione Congr. Conc. per Urban. VIII. approbata ibid. n. 7. Neque idem Episcopus post absolutionem à vinculo, jure potest conferre beneficia, quæ post idem tempus vacaverint, uti decisum in Tribunalibus Romanis. ibid. n. 9.

Interim tamen post pronunciationem, scilicet Pontificis in Consistorio, quoadusque hæc pronunciatio innotuerit Episcopo, remanet in eodem Episcopo jurisdictio non quidem ad conferenda beneficia, sed ad Diœcesim gubernandam necessaria, uti provisum est in eodem Decreto, seu in breyi illud confirmante Urbani Papæ VIII. ibid. n. 10.

Si Episcopus in manus Paganorum, aut Schismaticorum incidat, et fiat captivus, Ecclesiæ administratio transit in Capitulum, quoadusque aliter disponat Sedes Apostolica, c. Si Episcopus de supplen. neglig. Prælat. in 6, quæ tamen vera sunt, si carcer Episcopi sit adeò arctus, ut Episcopum suum nequidem per litteras adire Diœcesani valeant. ibid. n. 11.

Episcopis ex constitutione Pontificis incipiente Firmandis Bull. Tom. I. n. 109, fas est in Ecclesia Parochiali à Regularibus administrata in Pastorali visitatione inspicere Altare illud, in quo Tabernaculum SS. Eucharistiæ tenetur, item Fontem Baptisterii, confessionale Parochi, pulpitum, è quo Parochus jus habet annuntiandi verbum Dei, sacrarium, in quo servatur sacra suppellex ad sacramenta ministranda, sepulchrum, Cœmeterium Parochiæ, turrim etiàm campanariam, si adsint campanæ ad Parochiam spectantes; ac demum sacra vasa, in quibus particulæ consecratæ servantur, vel sacra olea Baptismi, et Extremæ Unctionis; demum pilam aquæ benedictæ.

Episcopi, quibus usquè modò concessa est facultas impertiendi benedictionem cum Indulgentia plenaria fidelibus in mortis articulo constitutis, uti eâ possunt non tantùm ad certum tempus, quemadmodum limitatur in Brevibus ab illis impetratis, sed quamdiù in Diœcesi, cujus intuitu illam obtinuerint, permanserint. Habent etiàm facultatem subdelegandi alios pios Sacerdotes quotquot judicaverint opportunos, ut ipsi Episcopis impeditis eamdem indulgentiam conferant.

Subdelegati verò ea facultate ad se transmissa uti possunt pro tota Diœcesi, vel territorio, cui destinati sunt, quoadusque in hoc munere perseverant, etiamsi Episcopus delegans obierit. Demùm facultates istæ deinceps concedentur perpetuæ omnibus, et singulis Episcopis, qui litteras ea de re petierint, quam etiam facultatem obtinebunt Prælati inferiores, territorium separatum habentes cum vera qualitate *Nullius*, et activa jurisdictione in Clerum, et populum. Ità sancit Pontifex sua Constitutione, *Pia Mater*, edita anno 1747, nonis Aprilis, in qua etiam Ritum hujus benedictionis præbet. Bull. Tom. II. n. 34.

Episcopus in sua Synodo non potest quidem definire quæstiones de fide, sed prohibere potest errores jam ab Ecclesia proscriptos, ut ex Gonzalez in cap. Vestra, deducitur. De Syn. Diœc. l. 6 c. 4 n. 7.

Episcopis in Synodo fas est non quidem rem aliquam inter DD. controversam definire: sed praxim prohibere, uti ex. gr. non licet illis pronuntiare, utrùm jejunii essentia in abstinentia à carnibus tota consistat; sed etiam antè Bullam Bened. XIV. jus illis fuit injungere, ut qui dispensationem ad carnes diebus jejunii edendas obtinuerant, unicam comestionem servarent. De Syn. Diœc. lib. 7 c. 3 n. 1.

Episcopo ex epicheja fas est aliquandò in iis præsertim, quæ dilationem non patiuntur, nec de quibus facile Summus Pontifex consuli potest, circà jus commune relaxare, ut decisum à S. Congreg. Concilii refertur. De Syn. Diœc. l. 7 c. 71 n. 1, t. 3 p. 246. n. e. Id tamen nonnisi in speciali rerum articulo, neque ea de re statutum universale concedere potest, ut ex communi DD. ibid. n. 2.

Ad Diœcesanum Episcopum pertinet Ecclesias consecrare, eique fas est id muneris demandare alteri Episcopo, minimè verò Presbytero etiam cum oleis ab ipso Episcopo benedictis. Ità ex DD. De Syn. Diœc. l. 13 cap. 15 n. 2 nov. edit.

Consecratas insuper Ecclesias, atque pollutas nemo præter Episcopum Diœcesanum reconciliare potest, nec fas est id muneris demandare Presbytero, quamquam cum aqua ab Episcopo benedicta. Si tamen Ecclesia non fuerit consecrata, sed tantùm benedicta, facultas dari potest, ut per simplicem Sacerdotem, adhibita tantùm aqua lustrali, Ecclesia polluta reconcilietur. ibid.

Episcopo curandùm est, ut Legata pia impleantur, quod præstare ipse potest, etiamsi prohibitus fuisset à testatore, ut ex cap. Tua nobis, de Testam.

Quod si testator executorem reliquerit sui Legati, et ei in casu, quo segniter agat, alterum substituat, tunc Episco-

pus, si subdelegatus etiàm segniter egerit, curam id exequendi in se suscipere debet; quod valet etiàm in omnibus piis dispositionibus; tàm in ultima voluntate factis, quàm inter vivos, ut ex Trid. sess. 22 de Reform. c. 8. valet etiàm non solùm pro Episcopis, sed etiàm pro Prælatis inferioribus, habentibus territorium separatum, et jurisdictionem quasi Episcopalem. De Syn. Diœc. l. 13 c. ult. n. 1 et 2, nov. edit. valet etiàm pro Vicario Capitulari sede vacante, ut de Legato de Missis statuit S. C. ibid. n. 2.

Fabrica S. Petri in Vaticano in locis suæ auctoritati subjectis (non enim sunt omnia) non se immiscet jurisdictioni Episcoporum in ordine ad Legata Pia, et Missarum onera, nisi post annum ab obitu testatoris, quo anno elapso piarum voluntatum executioni se immiscet, etiàmsi judicium cœptum, ab Episcopo terminatum non fuerit, ut ex DD. constat. De Syn. Diœc. lib. 13 cap. ult. n. 3 nov. edit.

Non licet Episcopo à Diœcesi per tres menses abesse pro libito aut quacumque ex causa; sed causa sit verè æqua, simulque provideatur, ne gregi ex hoc detrimentum obveniat. Encycl. Ubi primum. Bull. Tom. I. pag. 6 Edit. Rom.

EUCHARISTIA.

De frequentia SS. Communionis, quibus concedenda sit quotidiana, quibus aliquanto rarius, nihil innovandum suprà Decret. Innoc. XI. die 12 Febr. 1679. omnia scilicet referenda esse docti, et prudentis Confessarii judicio. Inferri tamen ex eodem Decreto licet, frequentem accessum denegandum esse iis, qui in gravia peccata sæpè labuntur, nec de emendatione sunt solliciti, sicùt nec tàm sæpè iis, quorum eum voluntas sit à gravibus aversa, venialibus tamen tenaciùs inhærent. De Syn. Diœc. lib. 7 cap. 12 n. 9.

Eucharistiam una tantùm die Paschatis Resurrectionis distribuere sæcularibus vetitum est Regularibus in suis Ecclesiis; cæteris verò Paschalibus diebus id possunt citrà ullam prohibitionem. Ità in Tract. de Syn. Diœc. l. 11 cap. 14 n. 5 n. e.

Paschale tempus, intrà cujus spatium satisfieri potest præcepto, ab Eugenio IV. sua constitutione Fide digna, definitum est, à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis, nec licet Episcopo, etiàm in Synodo, tempus istud latiùs prorogare. De Syn. Diœc. l. 7 c. 69 n. 9, t. 3 p. 236.

Paschali præcepto de Eucharistia sumenda in Parochiali Ecclesia non satisfit recipiendo illam in Ecclesia Metropolitana, ut ex Decretis S. Congr. firmat de Lugo. Resp. Moral. t. 1 Dub. 15. Ità Inst. Eccl. 18 n. 12.

Qui Præcepto Paschali de Eucharistia sumenda non satisfecit tempore apto, etiàm post illud tenetur, et cogi potest pœnis ad Eucharistiam sumendam. Inst. Eccl. 45 n. 15.

Famuli, et famulæ sæculares inservientes Monasteriis Regularium utriusque sexûs, etiàmsi habitent in atriis Monasteriorum muro circumvallatis, tenentur communionem Paschalem in Ecclesia Parochiali, intrà cujus fines situm est Monasterium, recipere; ut ex Decreto S. C. sæpius decisum est; neque enim habitationes illæ sunt intrà septa, ac domos Monasteriorum, quod requiritur à Trid. ut famuli eximantur à Parœcia. Inst. Eccl. 55 n. 7 et 8.

Sacerdotes Missam celebrantes non tenentur præcepto Paschali satisfacere in suâ Parœcia; si tamen raro intrà annum celebrant, nec volunt, seu possunt celebrare Missam in Paschate, tenentur tunc communicare in Parœcia. ib.

Peccatori occultò publicè Eucharistiam petenti non est deneganda, cum jus naturale ad famam id expostulet. De Syn. Diœc. lib. 7 c. 12 n. 4 nov. edit.

Occultè verò petenti et noto Sacerdoti aliundè, quàm ex Confessione, tutò negatur. Si verò pariter aliundè et simùl etiàm ex confessione sciat, exprimere debet Sacerdos, se habere ejus peccati scientiam ex certo loco, non tamen nominato eo, à quo scit, si sub arcani naturalis sigillo id acceperit: Si verò noverit rem tantùm ex Confessione, perindè se gerat, ac si nesciverit, cum id exigat arctissimum Confessionis sigillum. Instit. Eccl. 89 n. 2.

Publicus peccator publicè petens repellendus est. Publicus verò dicitur non ille tantummodò, qui talis declaratus est à Judice, sed etiàm qui per evidentiam facti, quæ nulla possit tergiversatione celari, talis habetur. ib n. 8, et De Sacrif. Miss. l. 3 c. 20 n. 4.

Eucharistiæ sumptionem præcedere debet jejunium naturale à media nocte præcedenti cœptum. Nec refert si post cibum sumptum antè mediam noctem nullus somnus captus sit, nec cibus concoctus antè Sacram Communionem. Porrò jejunium istud frangitur etiàm parvitate materiæ; quare nec ablutio sumpta post celebratam Missam admittenda ab eo est, cui eo die alias Missas celebrare permittitur, uti die Nativitatis Domini, quo in casu, nec licet celebrare et ad dandum ægroto Viaticum, nam præceptum Viatici obligat quandò conferri potest juxtà ritum Ecclesiæ. Reliquiæ tamen cibi in ore remanentes, si deglutiantur, non frangunt jejunium naturale, ut ex Rubrica Missalis constat. Vicissim si quis antequàm somno se dederit parum sacchari in os induxerit, quod paulatim liquescens in stomachum delabatur, id utique jejunium

istud frangit. Tandem si quis ore gustaret vinum, vel condimentum ad saporem explorandum, et statim expueret, hæc non esset fractio jejunii. De Missæ Sacrif. lib. 3 toto cap. 12.

In dubio, num quis fregerit jejunium, disputant Theologi, apud quos varii casus distinguuntur, præstaret tamen abstinere à percipienda communione. ibid. n. 7.

Sacerdos extrà Missam Eucharistiam suscepturus stolam è collo suspensam habere debet, uti præcipit Rituale Romanum. Potest verò seipsum suis manibus communicare si absit scandalum, et suppetat causa, quæ perceptionem Sacramenti exigat, nec alius Sacerdos præsto sit. Causa verò est solemnis aliqua festivitas. De Sacr. Miss. l. 3. c. 17. n. 10.

In Missis Defunctorum Eucharistiam fidelibus administrare non est vetitum, cum Decr. S. C. Rit. id prohibens, modò non amplius exhibeatur illud poscentibus, et docti Rituum Scriptores admittant, administrari tutò posse, in quacumque demùm Missa, nullo facto discrimine inter formas in eadem Missa consecratas, et reliquias, quæ in Tabernaculo asservantur. ibid. c. 18. n. 12. t. 2. p. 245 n. e.

Nocte Natalis Domini ex Decretis S. R. C. vetitum est ministrare in Missa sacram communionem fidelibus adstantibus; quia nec Sacerdoti eadem nocte alias duas Missas celebrare permittitur. ibid. n. 166.

Feria VI. in Parasceve, et Sabbato sancto nullus, nisi ad Viaticum, est communicandus, ut ex consuetudine omnium Ecclesiarum certum est. ib.

Sacerdos in peccato mortali ministrans Eucharistiam graviter offendit in reverentiam tanti Sacramenti. Ex quo fit, ut qui recipit ab illo sacramentum scienter, peccato ejus communicet, quæ est animadversio S. Thomæ, ib. c. 19. n. 2. Ex quo infertur peccare illum graviter, qui Sacramentum suscipit à Sacerdote schismatico, vel excommunicato, ex eo, quod ejus peccato communicet. ib. n. 3.

An unico peccato peccet Sacerdos, qui lethali peccato infectus pluribus Sacramentum Eucharistiæ administrat, dissident inter se DD. alii enim unicum agnoscunt, quandò per continuatam actionem pluribus ministrat, alii totidem peccata multiplicant; quot sunt fideles. ibid. n. 3.

Non licet uni ex fidelibus plures particulas, vel majoris moduli hostiam præbere, quod vetuit S. C. Conc. Decr. approbato ab Innoc. XI. die 12. Febr. 1679. ibid.

Peccatori parato recipere in peccato Sacramentum non licet offerre hostiam non consecratam pro consecrata ob periculum idololatriæ, tum respectu suscipientis, tum adstantium. ib. c. 20. n. 4.

Purgatio, quæ olim fiebat per Eucharistiam, qua Sacerdos fideli communicaturo denunciabat, Corpus Christi futurum illi ad probationem, licet fortè non contineat tentationem Dei, ut non malè ratiocinatur Vasquez; hodiè tamen cum abrogata fuerit per text. ex cap. *Ex tuarum*, in usum revocari non potest. De Sacrif. Miss. lib. 3. cap. 20 n. 3.

Consuetudo Eucharistiam negandi reis ad mortem damnatis, ubi invaluit, neque probatur, neque refellitur, sed ubi invaluit contraria, utique retinenda est; aliquid tamen temporis interponendum est inter communionem, et mortem, quò species Eucharisticæ consumantur. De Sacr. Miss. l. 3. c. 20 n. 6.

Si alicujus Sacerdotis negligentiâ aliquid Eucharistiæ in terram deciderit, rubricæ Missalis servandæ sunt; quamquam fatendum est, canonicas pœnas obsolevisse. Si verò frágmentum aliquod in fœminæ pectus deciderit, præstat ut fœmina suis ipsa manibus levatum in os injiciat. ib. n. 7.

Parochus Eucharistiam deferens, vel cadaver associans, si impeditus sit, quominùs eat per viam publicam, jus habet transeundi per agrum alienum, nec impediri potest à domino, id enim jure communi concessum est cuilibet de populo Inst. Eccles. 89 n. 2.

Si quis Sacerdos ægrotus Viaticum suscipere vellet manibus suis, atque in os suum inferre non renuente Sacerdote, damnari non mereretur. De Syn. Diœc. l. 13 c. 19 n. 27, nov. edit.

Si quis Episcopus vetet, ne in Missa in hoc, vel illo altari celebranda Eucharistia adstantibus ministretur, parendum illi est, nec turbæ ciendæ. Encyclica die 12. Nov. anno 1742, et de Sacrif. Missæ t. 2. p. 430. n. e.

Si quis surripiat hostiam, vel particulas è tabernaculo, vel è sacra pyxide, vel ex Ostensorio, et extractam asportet, id sufficere censetur pro asserendo furto hostiæ consecratæ, quare reo competet demonstrare non esse consecratas. Ità in Bulla AB AUGUSTISSIMO, Bull. Tom. I. n. 43.

Eo ipso autem, quod quis id sacrilegii egerit, præsumitur uti voluisse ad malum finem, quæ pariter præsumptio valet contra eum, qui in actu communionis, vel post illum è suo, vel alieno ore extractam particulam asportaverit. ibid.

Rei hujus sacrilegii etiam pro prima vice tradendi sunt brachio sæculari, præcedente in Ecclesiasticis degradatione reali. ibid.

Si quis mane sumpserit Eucharistiam, vesperi verò decidat in lethalem morbum, integrum erit Parocho, si vel illum denuò communicet eadem die, sivè abstineat, nec potest ab Episcopo ad utrumlibet adigi. De Synod. Diœc. cap. 11 l. 7 n. 2.

Quòad Eucharistiam pueris administrandam rectè admonet Pontifex non eamdem desiderari ætatem in pueris in mortis articulo versantibus, quæ in iis, qui rectè valent. In morituris judicio Parochi permittendum est, qui diligenti examine investiget, num tanta polleant perspicacia, ut Christum sub speciebus sacramentalibus firmiter credant, et adorent. De Syn. Diœc. t. 2 p. 111.

Rectè valentes potiri debent majori judicii firmitate, ut debita religione, et reverentia ad Sacramentum accedant; quæ plerumque firmitas advenire solet annum decimum inter et decimum quartum ætatis. ibid. p. 110.

Extremè ægrotantibus, eodem periculo mortis diutiùs perseverante, potest, et debet semel, iterùm, tertiò Viaticum conferri petente maximè ægroto; sed quoties, et quantum temporis intercedere necesse sit inter unam, et alteram communionem, nihil definiendum Pontifex censet. De Syn. Diœc. l. 7 c. 12 n. 4.

Eucharistiam in Oratoriis privatis administrare, quàmvis multi vetitum non esse credant; tamen consonans praxis, quæ Romæ obtinet, vetat in Diœcesi Bononiensi. Inst. Eccles. 54 n. 12.

Sacerdotes omnes cujuscumque sint Collegiatæ tenentur Feriâ V. in Cœna Domini Sacramentum SS. Eucharistiæ recipere è manibus celebrantis, ut dicunt Decreta plura S. C. apud Bissum V. Communio n. 383. Inst. Eccles. 38 n. 10.

EUNUCHUS.

Nemo abscissionem potest in se permittere, nisi de consilio medici ad servandam vitam; et quamquam Theologi quidam admittant, ut possit quis in evirationem suam consentire ad vocis suavitatem servandam, ut dulciùs in Ecclesia canat, atque indè victum sibi honestum procurare possit, adhùc tamen Theologorum id negantium opinio communis obtinuit. Disputant verò Canonistæ, num ex vi Capitis Significavit, sub titulo *de corpore vitiato*, Sacerdos, qui id in se commiserit, possit munus Diaconi, aut Subdiaconi in Missa exercere: certum est, ex vi ejusdem Capitis, Sacerdotem illum posse benedicere, Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ, ac Extremæ Unctionis administrare de licentia Episcopi: constat tamen eunuchum hujusmodi incurrere notam irregularitatis, nec Episcopo inesse facultatem, ut det licentiam se evirandi. De Syn. Diœc. lib. 11. cap. 7 n. 4 et 5 nov. edit.

EXAMINATORES.

Examinatores, si in Synodo fuerint designati tantùm nomine Officii, ut sunt ex. gr. Prior S. Dominici, non ex hoc intelligitur, quod successor in eodem munere habendus sit ut Examinator Synodalis, nam est electa industria personæ. De Syn. Diœc. lib. 4 cap. 7 n. 5.

Electi in Synodo Examinatores, si interim antè novam Synodum decedant, tunc si saltèm sex remaneant, qui numerus de necessitate est ex definitione Tridentini, non possunt alii in eorum locum substitui ab Episcopo. Si minores sint numero, tunc suffici possunt alii usque ad sex ab Episcopo quidem approbante Capitulo. ibid. num. 7. Qui tamen Examinatores suffecti cessant elapso anno, si interim Synodus non celebretur, ut ex Decreto Clem. VIII. In hoc casu, quò Synodus post annum à priori Synodo non celebretur, tunc si non supersint saltèm sex in priori Synodo designati, omnium etiàm superstitum munus cessat. Quare tunc necesse est, ut si post annum concursus ad vacantes Parochiales instituendus, sit, petatur à S. C. facultas, ut novi Examinatores extrà Synodum deputentur; quæ facultas si obtineatur, uti semper obtinetur, tunc Episcopus debet quos designavit proponere Capitulo à majore ejusdem parte approbandos. Capitulum verò tenetur illos approbare, si habeant qualitates à Trid. requisitas. ib. n. 10.

Examinatores congruentiùs suffragia ferunt palam communicando secum invicem, tum indicendo Notario hunc, vel illum esse approbatum. In quam sententiam, quæ est Fagnani, inclinat Pontifex in Synod. Diœces. lib. 4 cap. 8 n. 4.

In judicio Examinatorum nulla fert suffragia Episcopus, vel Vicarius loco Episcopi præsidens, nisi in casu paritatis votorum, aut si sint singularia; tunc enim potest Episcopus quibus censuerit partibus accedere, sed hoc præstare debet tunc coram iisdem Examinatoribus. Ità ex Garcia. ibid. n. 5.

EXCOMMUNICATIO.

A quibuscumque censuris excommunicationis, suspensionis, et interdicti etiàm contentis in Bulla Cœnæ Domini absolvere potest major Pœnitentiarius, Regulares quidem in utroque foro reliquos verò in foro conscientiæ tantùm; quamquam et illos potest absolvere in utroque foro in censuris publicis latis à jure, Apostolicæ Sedi reservatis, et etiàm nominatim declaratis vel latis nominatim ab homine, si expiraverit jurisdictio

Judicis delegati, à quo latæ fuerunt, vel quandò absolutio remissa fuerit ad Romanum Pontificem, vel quandò proprios Judices adire rei non possunt. Obligandi sunt tamen rei isti, ut satisfaciant parti, alioquin recidunt in eamden censuram. Si verò hæc satisfactio à parte recusetur, tunc major Pœnitentiarius illi præscribat hanc satisfactionem, quà à parte recusata, nihil ultrà agendum est. Bulla Pastor Bonus, Bull. Tom. I. n. 95 n. 7.

Si Episcopus excommunicationem aliquam tulerit per legem generalem incurrendam à transgressoribus, declaretque, illos statim fore evitandos, licet publicè, ac nominatim denunciati non sint, quia facti notorietate dignoscitur, illos in excommunicationem incidisse; excommunicatio ista nequaquam sustinetur, cum repugnet Constitutioni Martin. V. *Ad evitanda* quidquid in oppositum sentiat Fagnanus in cap. Quod à Prædecessore, n. 55. de Schismat. De Syn. Diœc. l. 7. c. 68 n. 4. t. 3. p. 211 n. e.

Excommunicatio in Bulla Cœnæ, qua vetatur fidelibus deferre arma etc. ad Turcas, non afficit fideles Turcarum imperio subjectos, qui imperantibus illis arma suppeditant, aliò transvehunt, dummodò id peragant amoto animo iniquo nocendi fidelibus. De Syn. Diœc. l. 13. c. 20. n. 6 nov. edit.

Ad postulata Episcoporum Albanensium rescriptum fuit à Congregatione de propaganda Fide, mandante Pontifice, ne inquietarent fideles, si navibus suis ad Turcas nullo bello inter Christianos, et Turcas furente, transvehant sclopos majores, aut minores, sarissas, gladios, plumbeas glandes, nitratum pulverum, chalybem, ferrum, aurichalcum, æs, funes; et alia ad naves bellicas instruendas idonea, adhibito tamen modo quoad numerum, et quantitatem, ut fieri ab illis solebat. Firmam tamen voluit prohibitionem transvehendi vel pacis tempore, vel belli mortaria, incendiarias pilas, tormenta bellica majora, plumbeos, aut ferreos majoris moduli globos, ipsosque sclopos ingenti numero. Quæ tamen facultas illis facta est, quia non aliter possunt victum sibi comparare, atrocesque persecutiones evitare. ibid. n. 7.

EXEMPTIO.

Exemptio Ecclesiastici à jurisdictione sui Episcopi non conceditur à Congregatione; nisi evidenter probetur sævities contra se exercita, aut justus timor ne exerceatur, et nec tunc nisi prius audito Ordinario, ipsoque fraternè admonito, ut mitius agat. De Syn. Diœc. l. 13. cap 10. n. 30. nov. edit.

Tunc autem plerumque nihil fit aliud nisi ut prohibeatur Ordinarius, ne procedat ad censuras, carcerationem etc. nisi

priùs obtenta à Congregatione, vel à Metropolitano facultate. Imò si reus in flagranti crimine deprehendatur; tunc non intelligitur subtracta facultas Ordinario procedendi adversùs delinquentem, ut ex Decr. S. Congreg. ibid.

EXSECUTIO PROVISIONUM CURIÆ ROMANÆ.

In bulla Pastoralis regiminis Bull. Tom. I. n. 47. feriuntur excommunicatione Pontifici Romano reservata laici impedientes exsecutionem mandatorum, citationem, aliarumque provisionum Romanæ Curiæ: et illi pariter qui impedientibus hujusmodi auxilium, consilium, vel favorem præstant: Regulares verò et Ecclesiastici suspensionem ipso facto incurrunt tàm ab exercitio Ordinum quàm officiorum, quæ ambæ censuræ sunt reservatæ Romano Pontifici. Notarii verò sivè tabelliones recusantes facere hujusmodi provisionum et exsecutionum instrumenta publica ad instantiam partis, privantur officio notariatûs et infames declarantur.

EXEQUIÆ.

Si testator jusserit sepulturæ mandari corpus suum sine precibus, et Psalmis et Missis, associatione Clericorum, candelis ardentibus, ejus voluntas non est attendenda, ut decidit S. Rotæ coram Molines in Romana Funeralium die 15 Junii 1699. Instit. Eccl. 36. n. 22.

Clemens XI. mandavit in edicto legendo in ejus Bull. pag. 317. ut in associatione funeris cujuscumque serventur leges Ritualis Romani in tit. De Exequiis, n. Constituto tempore. Fieri tamen potest, ut in aliquo singulari rerum articulo cadaver deferendum sit aliter quàm præscribat Rituale; quod tamen fieri non debet absque Episcopi scientia, ut ex. gr. si deferendum sit cadaver in curru tecto, quod sæpè aliàs prohibuit S. C. apud Petra in Constit. Apostol. Tom. II. n. 10.

Parochi associantes funus ad Ecclesiam Regularium arceri non possunt ab ingressu Ecclesiæ illius cum cruce et stola, ut ex Bulla Pretiosus Bened. XIII. ibid. n. 26.

Cadavera Sacerdotum, Diaconorum, et subdiaconorum exponi non possunt in Ecclesia, aliâ induta veste, quàm sacrâ suæ Ordinis, ut ex decreto Clementis XI. ibid.

EXORCISMUS.

Non licet Regularibus, contradicente Episcopo, exorcisare in propriis Ecclesiis. Encyclica ad Episcopos Poloniæ Magno cum animi. Bull. tom. III n. 48.

In Epistola ad Episcopum Augustanum Bullar. tom. I n. 141, laudatur Encyclica Clementis XI, data 21 Junii 1710, qua injunctum est, ut nemo exorcisans à norma Ritualis Romani ulla ex parte discedere præsumat.

EXPOSITIO SS. SACRAMENTI.

Expositio SS. Sacramenti permitti non debet nisi ex publica causa ab Ordinario approbata, etiàmsi Ecclesia sit Regularium, quod ex Trid. sess. 21 c. 8, evincit, et statuit S. C. Concilii. Quamquam ex causa privata licet Regularibus in propriis Ecclesiis exponere SS. Sacramentum, dummodò non extrahatur è Tabernaculo, et hostia sit velata, ut ex pluribus S. C. Decr. firmatur. Inst. Eccl. 30 n. 11 et 12.

Reprobatur apud frequentes scriptores usus exponendi palam SS. Eucharistiam in festis Sanctorum. ib. n. 15.

Si exponatur SS. Sacramentum intrà Tabernaculum apertum, et in pyxida tecta, sex saltèm candelæ ardere debent ex sensu S. Congr. ib. n. 21.

Verùm si extrà Tabernaculum id fiat in Ostensorio velato, tunc saltèm duodecim candelæ ardentes apponendæ. ibid. n. 23.

EXTREMA UNCTIO.

Extremam Unctionem verum esse novæ legis Sacramentum à Christo Domino institutum, per Apostolum Jacobum fidelibus commendatum, et promulgatum, Tridentini PP. definiverunt. Materia ejus remota est oleum ex olivarum bacchis expressum, nulli alteri materiæ saltèm ex perpetuo usu Ecclesiæ immixtum; quæ tamen materia si in parva quantitate fuerit, adeò ut non destruat olei speciem, validitati Sacramenti nequaquam officit. Debet verò oleum istud Episcopali benedictione antè sacrari, ut ex antiquissima PP. traditione colligitur. Ità tamen ab Episcopo esse illud oleum benedictum oportet, ut nihilo secius possit ex commissione, sivè expressa, sivè tacita Romani Pontificis à simplici Sacerdote consecrari, ut ex more Vetustissimo Ecclesiæ Orientalis eruitur. Ità docet Pontifex in Tractatu de Syn. Diœc. lib. 8 c. 1.

Unctionis Extremæ forma in Rituali Romano expressa, est deprecativa, numquàm tamen definitum est ab Ecclesia, an hæc ità necessaria sit, ut non æquè ad Sacramenti validitatem sufficiat, si indicativo modo concipiatur; satis enim constat, formam illam expressis verbis nequaquam institutam fuisse. Constat tamen aliter, quàm in Rituali exhibeatur, proferri absque gravi flagitio privatâ auctoritate non posse.

Partes ungendæ aliæ quidem necessariæ sunt, ut Sacramentum fiat; aliæ necessitate, uti vocant, præcepti; aliæ verò ratione aliqua suadente tutò omittuntur. Ex his postremis sunt pedum, et renum unctio, hæc enim in fœminis omittitur; illa verò cum gravi incommodo præteriri potest. Cæteræ quinque sensuum unctiones saltèm ex præcepto adhibendæ sunt: num verò singulæ ità sint necessariæ, ut absque illis Sacramentum non consistat? alii aliter disputant. Si necessitas urgeat, ægri, qui mox decessurus timetur, unicus sensus ungendus est, eâ pronunciata forma, quam Rituale in his rerum eventibus assignat, caput tamen præferendum. De Syn. Diœc. l. 8. c. 3.

Sacramenti hujus Ministros esse Sacerdotes nemo, qui fidem Christi profitetur, negaverit, ità definiente Trid. sess. 14 c. 4. Quamquam verò conferri à pluribus simùl Sacerdotibus valeat, modò tamen singuli suum diversum sensum cum forma eidem debita inungant: usus tamen jam indè pluribus sæculis in Latinam Ecclesiam invectus extrà articulum necessitatis fert, ut unus tantummodò sacro oleo liniat, totumque perficiat Sacramentum, cui mori citrà lethalem culpam se non conformare nemo potest. De Syn. Diœc. l. 8 c. 4 n. e. Laudabile tamen fuerit si dum res sacra peragitur plures assistant Sacerdotes, vel saltèm probi viri, *ut oratio totius Ecclesiæ* ad effectum hujus Sacramenti coadjuvet, quæ verba sunt S. Th. c. 45 l. 4, contra gentes ib. n. 5.

Ministrare istud Sacramentum validè omnes Sacerdotes possunt; uni tamen Parocho de jure competit; cum sit ejus Minister ordinarius. Alii si id audeant absque Parochi facultate, contra statutum in Catechismo Romano peccant. Quinimò Religiosi ægrotum ungentes, minimè à Parocho petità venia, præter gravis culpæ reatum in excommunicationem incidunt Apostolicæ Sedi reservatam in Clementina I, de Privilegiis; excluso tamen necessitatis articulo, in quo actum charitatis, non auctoritatis abusum exercent. Hæc dicta sint de Latinis Sacerdotibus, cum de Græcis alia sit ratio, nam apud istos mos est, nec à Romanis Pontificibus improbatus, ut in hoc Sacramento conferendo septem Sacerdotes, vel saltèm tres præsto sint. ibid. n. 8.

Unguntur verò fideles tali morbo laborantes, undè peritorum judicio mors proximè secutura prudenter timeatur; quare denegandum est iis, quibus certum adest vitæ periculum, puta mare transgressuris, prælium inituris, ultimo supplicio afficiendis; cum hoc illis desit, quod morbo periculoso laborent. Hoc verò morbi gravis periculum ità necessarium est, ut sanis collatum Sacramentum, vel nullum sit, vel illicitum.

Neque urget Græcorum consuetudo ungendi benè valentes; nam si id agant rati, se conferre verum Sacramentum, increpandi acriter sunt, et prohibendi; sicùt tunc etiam cum, ut apud illos interdum fit, loco satisfactionis per Confessarios imponendæ, pœnitentes inungunt. ibid. cap. 5.

Providendum est tamen à Parocho, ne in hoc Sacramento administrando supremum vitæ articulum expectet; sed maturiùs id agat, cum æger nondum sensibus destitutus, precibus Sacerdotis suas etiam adjungere valet. Providendum illi est etiam, ne hoc Sacramentum, quamquam non est de præcepto, petentibus deneget; id enim si vel ille negaret, vel non offerret, gravem culpam committeret. Quin nec desunt plures, qui opinentur, ægrotum negantem recipere sacram unctionem, reum haberi lethalis culpæ, cum ex contemptu Sacramenti id renuere meritò censeri possit. ib. cap. 7.

Pueris antè usum rationis ex perpetua Ecclesiæ doctrina non datur, quamquam, ut id licitè fiat, ætas illa firmior expectanda non est, qua Sacramenti Pœnitentiæ capaces censentur. Pueris accensendi sunt etiam perpetuò amentes, et furiosi, quibus constans fuit per totam vitam amentia. Constans inquam, nam si adulti usum rationis aliquandò obtinuerunt, tum inciderunt in amentiam, cum aliquid criminis committere potuerint, utique inungendi sunt. ibid. cap. 6.

Sed quid, si subita vi morbi correpti in amentiam incidant, ut petere sacramentum minimè valuerint? Eos profectò hoc Sacramento juvari oportet, si præsertim sensibus destituti aliorum sacramentorum remedio juvari non possint. ib. cap. 6.

Ordo in hoc Sacramento conferendo quamquam non idem fuerit semper in tota Ecclesia, cum alii statim post Sacramentalem absolutionem antè viaticum ægrotos inunxerint, alii post viaticum; cum tamen Ecclesiæ Romanæ disciplina in Catechismo oncilii Tridentini expressa postremam hanc agendi rationem servaverit, æquitatis ratio postulat, ut ab ea non recedatur. ib. cap. 8.

Eodem morbo, et periculo perseverante, repetere Sacramentum istud non licet; si verò morbi vis ità remiserit, ut recessisse periculum mortis videatur, iterumque recrudescat, et novum mortis periculum urgeat, tunc iterum unctio peragenda est. ibid. In dubio tamen num morbi status sit mutatus, seu num idem perseveret, expedit, ut ad Sacramenti iterationem Parochus propendeat. ibid. Peccat graviter ille, qui tamdiù differt Extremam Unctionem conferre; *Cum jam ægrotis omni salutis spe, vitâ, et sensibus eurere incipiat.* Verba hæc sunt Catechismi Romani de Extrema Unct. in n 3.

An teneatur Parochus Sacramentum hoc administrare peste laborantibus, dictum est V. Parochus. An valeat si instrumento, nempè penicillo inungatur corpus ægroti peste infecti, nihil deciditur, asseritur tamen hunc ritum in Ecclesia hucusque fuisse inusitatum. De Synod. Diœc. lib. 13 cap. 19 n. 17 nov. edit.

Non refert utrùm hoc Sacramentum conferatur ab uno sivè à pluribus Presbyteris juxtà morem Græcorum, dummodò illi credant hoc fieri posse etiàm ab uno validè et licitè. Necesse tamen est ut Sacerdos Græcus, qui ungit, idem et formam *pronunciet*. Bull. Etsi Pastoralis, Bullar. Tom. 1 n. 57.

FESTI DIES.

Opera servilia diebus festis prohibentur, ne ruralibus quidem exceptis; conceduntur tamen, si urgeat vera, et non affectata necessitas. Affectata verò illa diceretur, in qua opera, quæ diebus præcedentibus fieri possent, ad diem festum transferrentur. Petenda est tamen à Superiore facultas, si quid insurgat necessitatis. Hanc verò facultatem dare solet Episcopus Parochis ruralibus in ordine ad opera agrestia, qualia se haberent oneratio plaustrorum, collectio frugum, et fructuum, herbam secare, colligere fœnum, quandò periculum imminet veræ tempestatis, vel quandò die sequenti transferenda sunt in Civitatem, nec posset id commodè differri. Instit. Eccles. 55 n. 33 etc.

Molitores non possunt molitioni incumbere, etiàmsi molendinum aquâ, seu jumentis, seu vento volvatur; non possunt inquam seclusâ consuetudine, vel necessitate: quæ necessitas, si adsit, in Diœcesi Bononiensi facultas non à Parocho, sed à Curia Archiepiscopali conceditur. ib. n. 37.

Piscatio inter opera servilia die festo vetita referenda est; si tamen necessitas urgeat piscandi, eò quod statis anni diebus fiat transitus piscium, quo elapso temporis articulo piscatio eorum nulla fieret, tunc pauperibus piscatoribus datum est, ut operi illi incumbere possint, dummodò id non præstent die Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, et Corporis Christi, juxtà ac olim concessum fuit Trevirensibus ab Alexandro III. De Syn. Diœc. l. 13 c. 18 n. 19. nov. ed.

FIDES.

Actus Fidei, Spei, et Charitatis debent per accidens elici, cum aliquâ tentatione urgemur, nec illam superare valemus, nisi efficaciâ illorum actuum. Instit. Eccles. 72 n. 29.

Non sufficit ad implenda tria ista præcepta, seu charitas virtualis, quæ in obsequendo divinis præceptis exercetur, nec etiàm fides virtualis, ut ex pluribus damnatis propositionibus firmatur. Instit. Eccles. 72 n. 20.

Si quis diuturno satis tempore negligit elicere actus Fidei, Spei, et Charitatis, illum versari in periculo æternæ salutis firmatur. ibid. n. 21.

Non licet Christianis degentibus sub Turcarum Imperio, vel Turcis, qui ibidem agentes convertuntur ad fidem, Turcica sibi nomina, vel retinere, vel imponere; hoc enim pertinet ad externam fidei professionem, Constit. Inter omnigenas, ad incolas Regni Serviæ, et finitimarum regionum: et congregatio universalis Inquisitionis in rescripto ad postulata Episcoporum Albanensium idem edixit. De Syn. Diœc. l. 13 c. 20 n. 9 nov. edit.

Christiani ad Turcas apostatantes, deindè redeuntes ad fidem, tenentur coram fidelibus publicè abjurare apostasiam: at coram infidelibus non est necessarium, sed sufficit, ut coram ipsis abstineant ab actibus infidelitatis, deponant vestem protestativam falsæ Religionis; et curent, ut successu temporis infideles agnoscant vel ab ipsis, vel ab aliis eorum abjurationem etiàm cum periculo vitæ. Ità ex Decr. S. Inquisitionis. ibid. n. 17. At in Decreto servato in Archivio S. Inquisitionis non legitur hoc additamentum, *curent, ut successu temporis, etc.* quare ad id non esse obligandos fideles additur. ibid. n. 18.

GRÆCI.

Græci in Italia degentes ordinem suscipere non possunt, nisi ab Episcopo Græco Romæ constituto, sivè ab altero Græco Episcopo in Calabria in Oppido S. Benedicti Ullani Bisimianensis Diœcesis, ut ex Constit. Clem. VIII. 34. quam et Benedictus XIV. confirmavit Bulla 57. Tom. 1 De Syn. Diœc. l. 2. c. 12. nov. edit.

Quamquàm verò habeant aliquandò Vicarios suos Apostolicos ex Græcis assignatos, adhùc tamen et Vicarius, et cæteri Græci omnimodo jurisdictioni Latinorum Episcoporum subsunt. ibid. n. 8.

Græci non tenentur in Symbolo pronunciare *à Patre Filioque*, quamquam id debeant credere. Ubi tamen viget consuetudo, sicùt etiàm à Græcis in quibuscumque Italiæ et insularum adjacentium regionibus commorantibus, si ab ordinariis locorum ob aliquam legitimam causam fuerint requisiti, illam addere omninò tenentur. Hæc omnia in Bull. Etsi Pastoralis, Bull. Tom. I. n. 57.

Licet autem in fermentato Eucharistiam conficere permittuntur; credere tamen debent, etiàm in azymo eam veraciter confici. ibid n. 1.

Item qui in Dei charitate decesserint nondum pœnè per Pœnitentiam purgati, purgatorii pœnis expiandos esse in altera vita, quibus suffragia fidelium viventium prosint.

Item animas purgatas statim in cœlum recipi ad intuitivam Dei visionem. Qui verò cum peccato mortali decesserint, hos in inferni carcerem protrudi pœnis imparibus puniendos pro imparitate delicti.

Item superioribus hisce adjiciendus est primatus Romani Pontificis in universam Ecclesiam. ibid.

HÆRETICI.

Hæretici occulti absolvi possunt in foro conscientiæ à majori Pœnitentiario, vel de ejus mandato. Occulti verò sunt, qui etsi hæresim suam extrinsecis actibus manifestârunt, nemo tamen illos vidit. Ità in Bulla. Pastor bonus Bull. Tom. 1. n. 95. n. 9.

Potest etiàm major Pœnitentiarius in foro conscientiæ absolvere publicos hæreticos, seu apostatas à fide, quandò necesse non est complices denuntiare, illis nempè mortuis, sivè degentibus in locis palam infectis; non verò si illi vivant, ubi inquisitionis officium viget. ib.

Principes, vel qui Vicarii nomine statui præsunt, Dominia, et Respublicæ, illarumque administratores, vel qui administrationem habere solent, Episcopi, et superiores Prælati, in casibus publicis contentis in Bulla Cœnæ Domini, ab illo absolvi nequaquam possunt. ibid. n. 11.

Sicùt nec ab eo absolvi possunt ab incursa censura omnes quicumque etiàm S. R. E. Cardinales, qui vivente Romano Pontifice de alio eligendo, vel excludendo tractaverint, suffragia iniverint, ambitusque, aut pactiones fecerint. ibid. n. 12.

Nec potest absolvere eos, qui per astrologiam judiciariam per se, vel per alios de statu Reipublicæ Christianæ, sivè de vita, et morte Romani Pontificis tunc existentis inquisierint. n. 13.

Deniquè neque potest in casibus publicis violatæ immunitatis seu libertatis Ecclesiastiæ, etiàm non deductis in judicium. n. 14.

Tenetur Episcopus etiàm in locis ubi Officium S. Inquisitionis viget, sedulò curare, ut creditam sibi Diœcesim ab Hæreticis purget, et si quem repererit, pœnis canonicis punire

debet; cavere tamen debet, ne fidei Inquisitores à suo munere obeundo impediat. Deductum verò hæreticum ad suum Tribunal non minùs Episcopus, quàm Inquisitor reconciliare possunt Ecclesiæ, et pro utroque foro absolvere. Quin et possunt hæreticum, postquàm errores suos ejuraverit, ad simplicem Confessarium pro absolutione remittere, quæ tunc data à Confessario in foro Sacramentali absolutio pro foro pariter externo valet. Ita in Tr. De Syn. Diœc. l. 7. c. 32. n. 3. t. 2. p. 329. n. e.

Ab hæresi merè interna, et mentali, nullo exteriori signo manifestata simplex Confessarius absolvere potest; cum hæresis sit summo Pontifici reservata per censuram annexam, quæ certè in eo casu nulla est. Potest etiam simplex Confessarius eum absolvere, qui verbo aliquo, vel facto fidei articulum negaverit, interiori tamen assensu fidem retinuerit, neque enim in ea rerum circumstantia censurâ illigaretur. Quamquam in foro externo tamquàm hæreticus puniretur, et nequidquam obtenderet se in corde fidem retinuisse. ibid. n. 4.

Si verò agatur de hæresi externa occulta nondum deducta ad forum Episcopi, olim quidem facultas facta fuit Episcopis à Conc. Trid. Sess. 24 c. 6 ut per se, non verò per Vicarios suos ab illâ absolverent in foro conscientiæ. Sed cum in Bulla singulis annis publicata reservetur Romano Pontifici absolutio inter cætera etiam ab hæresis crimine; et in ea Bulla derogetur omnibus contrariis Decretis cujusvis Concilii, hinc quæstio agitatur apud Theologos, num hodiè pariter Episcopo maneat facultas absolvendi hæreticos in foro conscientiæ. Neganda tamen est illis hæc facultas; nam illis verbis *non obstantibus cujusvis Concilii Decretis*, omnis Concilii Tridentini facultas Episcopis adimitur. Quam in rem multa Congregationis S. Officii, et Congregationis Conc. afferuntur decreta, et adjiciuntur Pii IV, Greg. XIII, Clem. VIII, vivæ vocis oracula, ne quid dixerim de propositione 3, inter damnatas ab Alexandro VII. *Sententiæ asserens Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, et aliorum criminum, quando publica sunt, et id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est anno* 1629, 18 *Julii in Consistorio* S. C. *Em. Cardin. visa et tolerata est.* Ingenuè quidem fatendum, hanc propositionem ideò confixam fuisse ex falsa assertione de approbatione S. C., quæ nulla fuit. Vix tamen creditur, Pontificem adeò se præbuisse sollicitum de amovenda hac S. C. approbatione ab ea propositione, nisi et eamdem ipsam propositionem improbabilem judicasset. De Synod. Diœces. t. 2. p. 336. Sed nec credi potest facultatem ab hæresi hujusce absolvendi Gallicanis Episcopis datam

esse, quamquam eam sibi multi arrogant, ut multis argumentis cap. 5 evincitur. Quod verò negatur Episcopis, negandum etiàm est Inquisitoribus Hispaniæ, et Lusitaniæ, quibus si aliqua olim fuit in hanc rem auctoritas, modò ex Bulla Cœnæ sublata est. ibid. t. 2 p. 540.

HOMICIDIUM.

Cum homicidis, et bannitis etiàm in casu homicidii voluntarii major Pœnitentiarius potest dispensare, ut Religionem approbatam etiàm tamquàm Clerici ingredi possint, additis tamen quibusdam clausulis, de quibus Pontifex in sua Bulla Pastor bonus Bullar. Tom I. n. 95 § 17.

JEJUNIUM.

Dispensatio impetrata in Quadragesima vescendi carnibus non continuò deobligat ab unica comestione, quare sic dispensati declarantur ad eam teneri, nec miscere posse *epulas licitas, atque interdictas*. Constit. Non ambigimus. Bull. Tom. I. n. 19.

Hac verò admixtione vetita est comestio carnium cum piscibus. Ità declaravit Pontifex in Epistola ad Archiepiscopum Compostellæ. ibid n. 89.

In vespertina refectiuncula debent dispensati illi abstinere à carnibus, nec possunt quidquam aliud gustare, quàm quod cæteri non dispensati. ibid.

Debent sicùt cæteri horam jejunantibus præscriptam in comessatione servare. ibid.

Id, quod præscribitur de non miscendis carnibus cum piscibus, æquè servandum est in Dominicis Quadragesimæ.

Utrumque hoc præceptum unicæ comestionis, et cavendæ admixtionis carnium cum piscibus urget etiàm in jejuniis extrà Quadragesimam. ibid.

Qui tamen ex dispensatione utuntur ovis, et lacticiniis, à piscibus abstinere non tenentur. ibid.

In petendis à Pontifice dispensationibus generalibus à jejunii disciplina pro Oppidis, et Diœcesibus, monentur Episcopi, ne faciles se præbeant, sed priùs consulendi medicinæ peritiores, exquirendo ab illis, num morbus sit communis, ità ut nulla ætas libera et incolumis esse queat, adeoque ad præservationem à morbo multùm conducere judicent; si dispensatio à carnibus concedatur, tunc verò illas petant. Alia, quæ servanda ab illis sunt latiùs explicat Encyclica Libentissime etc. Bull. Tom. I. n. 136.

Potum cocholatis, die jejunii tolerat Pontifex. Instit. Eccl. 15 n. 10. Vix tamen admittit majorem longè cyathum, nec omninò tolerat sæpiùs eadem die iterare. ibid.

Filios, seu famulos non servare jejunium Quadragesimæ quòad abstinentiam à carnibus, eò quod cum patre familias dispensetur, nec potest sufficere sumptibus duplicis mensæ, id non sine maxima abusione admitteretur. Instit. Ecclés 15 n. 25.

Benedict. XIV. in sua Const. Pias Christi fidelium Bull. Tom. IV. n. 2, concedit iterùm singulis Confratribus Confraternitatis S. Mariæ de Succursu, in civitate Januæ erectæ, commorantibus in Januensi ditione, et dominio, et complentibus statuta, seu pia opera in ea præscripta, privilegium ovis et lacticiniis vescendi certis diebus Quadragesimæ, nempè diebus Dominicis, secundis, tertiis, et quintis feriis. Hoc insuper privilegium anteà concessum, prorogat eadem Bulla ad omnes feriales dies Quadragesimæ etiàm Dominicas, comprehensa pariter Dominica in Palmis et Hebdomada majori, quam in priori privilegio exceperat. Sed ab hac exemptione excipit Archiepiscopos, Episcopos, inferiores Prælatos, nec non Regulares omnes; et quòad sæculares Ecclesiasticos eos, qui ad ordinem Presbyteratûs fuerint promoti, nisi tamen illi sexagesimum ætatis annum compleverint. Vult tamen, ut illi omnes exempti legibus jejunii de unica comestione in die subjiciantur. Datur illis pariter privilegium, ut bis in vita tantummodò possint absolvi à simplici confessario à reservatis Sedis Apost. sicùt etiàm id possint in mortis articulo. Declarat verò in n. 3, in eadem facultate absolutionis obtinendæ non comprehendi reservata ab Ordinariis locorum.

IMAGINES SACRÆ.

Non est permittenda imago Spiritus Sancti sub figura hominis, cum id numquàm obtinuerit in Ecclesia Catholica. In Epist. ad Episcopum Augustanum, sicùt nec imago trium hominum æqualium ad repræsentandam SS. Trinitatem. ib. n. 35. Bull. Tom. I. n. 161.

IMMUNITAS LOCALIS.

Ab immunitate locali præter exemptos in Bulla Greg. XIV. alios etiàm adjungendos censuit Bened. XIII. in Bulla ex quo divina, scilicet sequentes.

I. Impedientes, ne quis recurrat ad locum immunem, vel ex eo violenter extrahunt.

II. Interficientes proximum animo præmeditato, ac deliberato.

III. Adulterantes litteras Apostolicas.

IV. Reos furti, seu quid falsi committentes in Monte Pietatis, vel in loco publico, ubi pecuniæ deponuntur, vulgò Banco; Ex quo crimine arca pecuniaria ità minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus sit.

V. Vitiantes, seu abradentes, aureas, argenteasque monetas cujuscumque Principis etiàm externi cursum in eo loco habentes, ubi delictum committitur; vel sic vitiatas monetas scienter ità expendentem, ut fraudis concius, et particeps censeri possit.

VI. Illos, qui curiam simulantes insinuant sese in domo ad furandum, dummodò simùl etiàm committant homicidium, aut mutilationem membrorum in eos, qui etiàm per accidens in ea domo sunt, effectu tamen secuto.

VII. Homicidium etiàm in rixa, si ex processu reus sit deprehensus, seu in exilium eo nomine agitur. Quod valet tantummodò in Ecclesiastica ditione. Inst. Eccl. 41 n. 21.

In eadem Bulla immunitate privatur ille, qui stans in Ecclesia, vel in cœmeterio interficit stantes extrà illa loca, et vice-versa.

Ab ea verò immunitate excluduntur non solùm respectu ejusdem Ecclesiæ violatæ, sed et aliarum omnium ibid. n. 22.

Declaravit etiàm eos censeri grassatores viarum; si unum tantummodò homicidium, seu mutilationem commiserint etiàm in via vicinali. ibid. n. 23.

Extendit hoc pariter ad mandantes, qui certum præmium promiserint mandatario, etsi non dederint, homicidium tamen, seu mutilatio commissa sit.

Clemens XII. hanc Bullam confirmavit Constitutione sua, in supremo, et extendit etiàm ad ecclesiasticos homicidas, sicùt etiàm ad majores annis viginti, quos omnes comprehensos declarat, si etiàm mandatum, consilium, instigationem, auxilium cooperativum, aut aliam operam occisori præbuerint, ex quorum singulis pravis actibus homicidium evenerit. Adjecit, indicia ad tradendum reum Judici sæculari sufficere, si talia saltèm sint, quæ ad torturam valeant. Hæc tamen valere statuit tantummodò pro ditione Ecclesiastica.

Deniquè Benedictus XIV. in sua Bulla Officii nostri, Bull. Tom. 3 n. 29, confirmavit ea omnia, declaravitque comprehendi etiàm Ecclesiasticos, et mulieres reas homicidii, sicùt etiàm occidentes baculo, aut saxo. Exemit verò, quandò commissum esset homicidium casu, aut necessaria defensione; restringit enim quandò id agitur ex odio, et nocendi animo.

Declaravit etiàm, quod si fortè accidat; ut vulneretur quis ad mortem, et percussor statim confugiat ad Ecclesiam nondum morte secuta, tunc si chirurgi grave vitæ periculum adesse retulerint, tunc reus servatis servandis possit extrahi ab Ecclesia, et mancipari carceribus, ità tamen, ut si vulneratus vivat ultrà tempus à legibus constitutum, Ecclesiæ iterùm restituatur.

Confirmat Constitutionem Benedicii XIII. in eo, quod privativè ad Episcopos pertineat facultas demandandi extractionem delinquentium ejusmodi è loco immuni (quæ facultas dari potest cum adsunt indicia ad carcerationem) adeò ut, si locus sit nullius Diœcesis, tunc recurrendum voluerit pro ea facultate ad Episcopum viciniorem, et semper cum fit extractio, adsit Ecclesiasticus ab eo deputatus.

Factâ extractione, construitur processus de mandato Episcopi; si indicia ad torturam sufficientia reperiantur, tunc consignandus est reus judici sæculari, (obligando tamen illum sub excommunicatione latæ sententiæ, ut si reus purgaverit indicia, restituatur Ecclesiæ).

Si homicidium perpetratum est in locis à residentia Episcopi remotis, mandat; ut de mandato Episcopi Vicarii Foranei indicia ad extractionem necessaria juridicè colligant, statimque ad Episcopum transmittant.

Transgessores sacræ immunitatis, etiàm quòad pœnas declarat eos, qui sine recursu ad Episcopum, extrahunt, sivè etiàm obsidere præsumunt loca immunia, ne alimenta ad reum deferantur, sivè aliter cogunt reum, ut se dedat Curiæ sæculari.

Qui sic egerint, privat eos jure asyli.

Si quæ viget consuetudo inter finitimos Principes, ut homicidæ committentes delictum in alterutrius ditione, capiantur, et transmittantur ad Principem loci, ubi delictum commissum est, ab Episcopo loci homicidii exquiri jubet indicia, et transmitti ad Episcopum asyli, ad quem pertinet mandatum dare de extractione.

Hæc tamen Bulla lata est tantùm pro ditione Ecclesiastica, et pro illis Principibus, qui eam postulaverint.

Hæretici, aut de Hæresi suspecti, Judæi post Baptismum in apostasiam lapsi, possunt ab Inquisitoribus extrahi ab Ecclesia, sed vel antè, vel post capturam commoneri debet Episcopus. Encycl. ad Inquisit. Elapso proxime Bull. Tom. III. num. 40.

Qui è loco relegationis, sivè è carceribus, sivè triremibus in asylum se proripit, nisi reus sit criminum, quæ immunitate privantur, jure asyli potitur. ibid. n. 5.

Pœnæ contra turbantes immunitatem afficiunt etiàm eos,

qui impediunt, ne Judex Ecclesiasticus cognoscat in causis, in quibus habet auctoritatem tantùm cumulativam. Inst. Eccles. 40 n. 10.

Si quis reus dolosè extrahatur ab Ecclesia, et extrà illum capiatur non per vim, aut per salvum conductum, ista dolosa extractio reo non suffragatur, ut ex Decr. S. C. die 22 Dec. 1716. Inst. Eccl. 41 n. 9 n. 31.

INDULGENTIA.

Indulgentias plenarias solus Romanus Pontifex conferre potest, cui Thesauri Ecclesiæ clavium commissa est custodia. De Syn. Diœc. l. 2 c. 9 n. 7.

Omnibus Episcopis facultas à jure conceditur indulgentiam dierum quadraginta largiendi, et centum in Ecclesiæ dedicatione, ex cap. *Cum eo de Pœnit.*

Cardinalibus verò centum dierum. Hanc verò indulgentiam etiam Regulares lucrantur; cum eorum exemptio non debeat illis in damnum converti. Ins. Eccl. 63 n. 16.

Vicarius Capitularis ne indulgentias quascumque conferat abstinere debet. Ità ex Decretis S. C. De Syn. Diœces. l. 2 c. 9 n. 7.

Pro lucrando Indulgentiam non sufficit opera injuncta præstare, ad quæ aliàs quis tenetur alio titulo, puta justitiæ etc. ENCYCL. de Quæst. in Jub. excit. n. 4. Bull. T. III. n. 21.

Indulgentiæ à Pontifice concessæ iis, qui cum confessione, et communione Ecclesiam aliquam visitant, non exigunt, ut Ecclesia visitetur post confessionem et communionem; sed sufficit, ut si visitetur antè statum gratiæ, dispositio tamen habeatur eadem die confitendi, et communicandi, ut ex pluribus Theologis firmatur. Instit. Eccles. 48 n. 10.

Si quis pluries intrà eamdem diem Ecclesiam aliquam visitaverit, in qua est indulgentia, non ideò pluries indulgentiam acquirit, juxtà Decr. S. C. sub. Innoc. XI. die 7 Mart 1678 in Declaratione Quæst. pro Jub. Acquisit. INTER PRÆCIPUOS. Bull. Tom. II n. 21.

Indulgentiæ concessæ Fratribus, et Sororibus Tertii Ordinis Sæcularis de Pœnitentia S. Francisci, sivè collegialiter viventibus, sivè in domibus privatis, reformavit Pontifex, et singulas numeravit, cæteris omnibus revocatis in Bulla de nova concessione ejusmodi indulgentiarum. Bull. T. III. n. 41 AD ROM. PONTIF. Sunt autem ejusmodi. Indulgentia plenaria confessis, et sacra Eucharistiâ refectis ea die, quâ Ordinem ingrediuntur.

Item plenaria confessis, et communione refectis die Festi

S. Francisci, die 4 Octobris, S. Claræ, Sancti titularis Ecclesiæ, Oratorii, vel Capellæ ejusdem Tertii Ordinis, die dedicationis S. Mariæ Angelorum de Portiuncula, dummodò Ecclesiam ipsam etc. devotè visitaverint, et de more oraverint.

Indulgentia plenaria in articulo mortis constitutis confessis, et communione refectis, et ore, vel si non potuerint ore, saltèm corde nomen Jesu invocantibus.

Visitantibus Ecclesiam Tertii Ordinis, seu Oratorium, sivè Capellam diebus stationum in Missali Romano descriptis, ibique orantibus de more, indulgentiæ illæ conceduntur, quas prædictis diebus visitantes Ecclesias Urbis, et extrà eam, consequuntur.

Confessis, et sacra communione refectis in festo Stigmatum S. Francisci, S. Ludovici Galliarum Regis, S. Elisabeth Reginæ Portugalliæ, itemque S. Elisabeth Hungariæ Reginæ, S. Margaritæ de Cortona, atque duodecim aliis anni feriatis, vel Dominicis diebus ad libitum eligendis, et à Superioribus ordinis approbandis, et visitantibus ac orantibus, ut suprà, qualibet earum dierum septem annorum, et totidem quadragenarum indulgentiæ.

Itidem centum dies indulgentiarum lucrantur toties quoties interfuerint Missis, aut divinis Officiis in Ecclesia, ut suprà celebrandis, seu congregationibus publicis, vel privatis Tertii ejusdem Ordinis ubivis faciendis; cum pauperes hospitio susceperint, pacem composuerint, vel procuraverint, corpora defunctorum quorumcumque ad sepulturam associaverint, aut Processiones de licentia Ordinarii faciendas, SS. Eucharistiæ Sacramentum tàm in Processionibus, quàm cum ad infirmos defertur, vel saltèm, si sint impediti, ad signum campanæ orationem Dominicam et salutationem Angelicam recitaverint. Item si quinquies Orationem Dominicam, et Salutationem Angelicam, sivè pro Ecclesiæ necessitatibus, sivè pro defunctis fratribus, et sororibus recitaverint. Item si peccantem ad pœnitentiam redegerint, doctrinam Christianam rudes docuerint. Tandem quoties opus aliud pietatis, vel charitatis exercuerint.

Indulgentiæ pro fratribus Tertii Ordinis S. Francisci de Paula conceduntur à Pontifice instar ferè indulgentiarum pro illis, qui Tertium Ordinem S. Francisci de Assisio profitentur, excepto quod indulgentiam plenariam consequantur in festo S. Francisci de Paula, S. Francisci Salesii, Dedicationis S. Michaelis Archangeli, et in festo omnium Sanctorum, si visitaverint Ecclesiam aliquam Ordinis, si ibi sit, et in defectu unam aliquam Civitatis, vel loci ubi degunt. Cæteræ indulgentiæ eædem omninò sunt ac superiores pro Tertiariis

S. Francisci Assisiensis. Quòad Cordigeros Sancti Francisci de Paula cingulum tantummodò benedictum ab aliquo fratre ejus Ordinis, vel ab alio deputato à Superioribus ejusdem Ordinis deferentes, die, qua cingulum assumunt confessi, et sacra communione refecti plenariam indulgentiam consequuntur, sicùt et plenariam in Festo S. Francisci de Paula, visitantes ut suprà; ac denique plenariam in articulo mortis, eo modo, quo Tertiarii S. Francisci Assisiensis. Quotidianam etiam indulgentiam centum dierum consequuntur, si in honorem Domini Jesu Christi, et SS. Apostolorum preces effuderint. Denique Cordigeri illi, sicùt et Tertiarii pro quolibet bono opere sexaginta dierum indulgentiam consequuntur, in quo differunt à Tertiariis S. Francisci Assisiensis, qui centum dies lucrantur. Easdem omnes indulgentias applicare pro defunctis possunt. Bulla pro indulgentiis Tertiariorum Sancti Francisci de Paula inexhausti Bull. Tom. III n. 56.

Indulgentiæ plenariæ in articulo mortis ab Episcopis per benedictionem impertiendæ. V. Episcopus.

Docentes rudes homines publicè, vel privatim orationis mentalis regulas, et modum, itemque qui publicè docentes auscultaverint, dummodò verè pœnitentes, ac sacra communione refecti, toties quoties lucrantur septem annos, et totidem quadragenas de vera indulgentia. Item si assiduè eò convenerint; semel in mense, verè pœnitentes, et sacra communione refecti, orantesque pro more indulgentiis consueto, indulgentiam plenariam, defunctis etiam applicandam, lucrantur; quam pariter ità obtinent ii, qui toto mense, unico saltèm horæ quadrante singulis diebus orationi mentali dant operam, dummodò verè pœnitentes, et confessi, Eucharistiam sumpserint, et orent pro concordia etc. Concedente hæc omnia Pontifice in Bulla QUEMADMODUM. Bull. Tom. II n. 23 pag. 161.

De validitate indulgentiæ Portiunculæ, ejusque extensione ad omnes alias Ecclesias Ordinis S. Francisci ambigi non potest; nullo licet extante authentico documento, scientibus, et non contradicentibus Romanis Pontificibus. De Synod. Diœc. l. 13 c. 18 n. 5 nov. edit.

Item nec de Indulgentiis Ecclesiæ Lateranensis, quas approbavit, et ex integro concessit Benedictus XIV. in Bulla ASSIDUÆ SOLLICITUDINIS. Ibid.

Indulgentias *in forma Jubilæi* concessas abrogavit Clemens VIII, aliique quidam Pontifices, quare si fortè agatur de aliqua ejusdem tenoris indulgentia, videndum erit, num post ea Decreta concessa fuerit, ut ex Tractatu de indulgentiis P. Theodori, part. 2 c. 4 n. 2 ibid. n. 9.

Clemens XII. in suo Brevi dato die 14. Aug. 1736. Indulgentiam plenariam, die ab libitum, quotannis eligendo, concessit iis, qui anno integro ad pulsum campanæ sub horam noctis recitaverint Ps. *De Profundis*, vel semel Orationem Dominicam, et Salutationem Angelicam, cum versiculo *Requiem* in suffragium defunctorum; dummodò ea die confessi, et communione refecti preces pias effuderint pro consueto more. Singulis verò diebus toties quoties easdem orationes ad signum campanulæ recitantes centum indulgentiarum dies consequuntur. Instit. Eccles. 61 n. 5.

INFIDELITAS.

Signa protestativa infidelitatis hæc indicat Pontifex in suis Decretis pro incolis Regni Serviæ, incipientibus INTER OMNIGENAS Bull. Tom. I n. 89. Nomina Turcica assumere, infidelium templa, scilicet Moschæas frequentare, Jejuniorum dies per carnium esum profanare ad effectum, ut Mahumetani credantur. Damnat etiàm peccati illos qui ex hac vita migraturi cadavera sua Turcarum sepulturæ demandarent, cum istorum assistentia, et Mahumeticis adhibitis ritibus.

INTERDICTI.

Interdicti ab ingressu Ecclesiæ assistere non possunt Missæ, et divinis Officiis; neque coram illis potest Missa celebrari in Ecclesia. Spectat verò ad ministros Ecclesiæ illos ejicere; si tamen vis adhibenda sit cum scandalo, vel etiàm frustrà, tunc ex Suarez docemur Missam jam inceptam non esse omittendam. Inst. Eccl. 55 n. 11.

Interdicti ad ingressu Ecclesiæ, utrùm eam ingredi possint ad orandum tantummodò, quæstio est anceps inter DD. ibid.

Interdicti ab ingressu Ecclesiæ ob transgressionem præcepti de communione Paschali, si contumaces se præbuerint, ab Episcopo excommunicatione plecti possunt, ut ex DD. firmatur. Instit. Eccles. 55 n. 11.

IRREGULARITAS.

Major Pœnitentiarius in casibus occultis, et pro foro conscientiæ tantùm dispensat in irregularitate ex quocumque delicto, vel defectu proveniente, tàm cum laicis, quàm cum Ecclesiasticis, vel Sæcularibus, vel Regularibus ad hoc ut possint initiari Ordinibus, vel in susceptis ministrare, ad superiores gradus ascendere, ac dignitates, etiàm Cathedra-

lis; et quæcumque beneficia Ecclesiastica quandocumque antè dispensationes alioquin canonicè obtentas retinere; nec non ut hujusmodi beneficia et dignitates (exceptis quandò agitur de homicidio voluntario, vel alio gravissimo excessu, Ecclesiis Cathedralibus et Metropolitanis) etiàm post delictum assequi valeant. Bulla Pastor Bonus, Bullar. Tom. I n. 95 n. 15.

Ubi additur, in irregularitatibus quòad Regulares ità dispensari posse, ut ad quæcumque officia et beneficia regularia ascendere valeant, excepto tamen Ordinis *Generalatu* in irregularitate ex defectu natalium. ibid. n. 31. Ea verò dispensatio conceditur tantùm in foro conscientiæ, in casibus occultis, in publicis verò in utroque foro, auditis tamen Superioribus. ibid. n. 32.

Clericus militiæ nomen dans ipso facto privatur beneficio, et pensione, ut ex Decis. Rotæ Romanæ. Inst. Eccles. 101 n. 18. Quòad hanc irregularitatem hæc accipe. Clericum in sacris constitutum militantem, et arma ferentem in servitium alicujus laici Principis, si expeditionibus bellicis interfuerit, in quibus homicidia, furta, rapinæ, incendia secuta fuerint, multo probabilius est incidisse in irregularitatem, licet moraliter certus sit, se neminem mutilàsse, vel occidisse, ut ex Decr. S. C. in Ipren. *Irregularitas* erui posse videtur. ibid. n. 10.

Idem fortè affirmari potest de Clerico in minoribus beneficiato, cum ea, quæ vetantur ordinatis in sacris, etiàm beneficiatos Clericos comprehendant. ib. n. 23.

Clerici in minoribus, si militaverint in bello injusto, etsi ipsi neminem occiderint, vel mutilaverint, si tamen ala, in qua militant, homicidia commiserit, seu mutilaverit, inducit in eos Clericos irregularitatem: in eo enim casu Clericus facit unum corpus cum sociis, et ulteriùs dat operam rei illicitæ. ibid. n. 8.

Porrò si ille militaverit sub suo Principe, nec certò sciveverit, bellum esse injustum, non tenetur per se indagare, num justum sit, necne, sed potest credere bellum esse justum. ibid. n. 17. Idem probabiliter dici potest de Clerico militante sub alieno Principe, quia impossibile esset illi indagare, num sit bellum istud justum, injustumve. ibid. n. 17.

Si verò bellum esset justum, Clericus militans, si certus sit moraliter se neminem occidisse, vel mutilàsse, etiàmsi hoc factum fuerit à sociis, non incidit in irregularitatem, ut ex cap. Petitio de homicidio voluntario. ibid. n. 10.

Demùm si bellum sit justum, et defensivum, si Clericus jussus est arma capere, nec sufficiant ad defensionem laici, non incidit in irregularitatem, etiàmsi occiderit. ibid. n. 9.

4 Illegitimi sunt irregulares ex defectu, adeoque Ordinum, et beneficii incapaces; attamen pro minoribus Ordinibus, et beneficiis non habentibus annexam animarum curam, potest Episcopus cum illis dispensare; nonnisi verò Romanus Pontifex in aliis omnibus, et ex cap. Is qui, de filiis Presbyter. in 6; De Syn. Diœc. lib. 13 c. 24 n. 11 nov. edit.

Filii illegitimi Clericorum consequi non possunt beneficia, et pensiones in Ecclesiis, in quibus parentes eorum obtinuerunt aliquod beneficium, licet dissimile, neque in eisdem Ecclesiis ministrare; neque tandem pensionem ullam habere super fructibus beneficiorum, quæ ab eorum parentibus possessa sunt, ex Tridentino Sess. 25 cap. 15 de Ref. Sicut et nullæ sunt reciprocæ resignationes à parentibus Clericis in favorem filiorum suorum factæ, ità ut ipsis filiis minimè suffragentur. De Synod. Diœces. lib. 13 cap. 24 n. 13 nov. edit. Quin nec filius illegitimus Parochi jam defuncti munus Confessarii obire potest in ea Ecclesia, quam pater Parochus obtinuit, ut ex verbis Congregationis vetantis, ne filii illi in ea Ecclesia *quoquo modo ministrent*, et ex responso S. Cong. habetur: ibid. n. 14.

Vicissim autem, si pater in aliqua Ecclesia munus gessit Capellani ad nutum amovibilis, potest ejus filius illegitimus idem munus ibidem obire; non enim est hoc beneficium seu pensio, ut ex responsione S. C. ibid.

5 Si verò pater dignitatem in Ecclesia aliqua obtinuit, filius titulo Missæ semper in eadem celebratæ non potest fieri particeps emolumentorum quæ Sacerdotes post certum servitii tempus obtinere ibi consueverant, ut ex responso S. Congreg. ibid.

Si Patronus beneficii Rectorem interfecerit, ejus filii, et descendentes usque ad quartum gradum fiunt irregulares, ex cap. In quibusdam de pœnis: intellige tamen de filiis natis post homicidium, non verò antè; quæ est interpretatio ab ipsa etiam S. Congregatione admissa ib n. 21 et ipse, ac reliqui ad patronatum vocati ab eo jure cadant. ibid.

Si pater in hæresim inciderit, etiam filius erit irregularis, ex cap. Quicumque, et cap. Statuit de Hæretic. in 6. At relicta à patre hæresi non quidem ejus, sed filii irregularitas solvitur, ut ex responsis S. C. ibid.

In dispensationibus, quæ dantur pro irregularitate filiorum illegitimè natorum, apponi solet clausula: *dummodò paterna incontinentiæ imitator non sit*; ex quo fit, ut Episcopus debeat inquirere in illum, et quærere, numquid per decennium moribus integrum se præbuerit; et si toto decennio nihil indignum admisisse compertus sit, potest cum illo

executioni mandare dispensationem, etiàmsi antè decennium incontinentiæ nomine suspectus fuisset, ut ex Decretis S. C. De Syn. Diœc. l. 13 c. 24 n. 22 nov. edit.

JUBILÆUM.

In Jubilæo anni 1750. Benedictus XIV. suspendit toto eo anno indulgentias omnes etiàm non plenarias; exceptis indulgentiis aliàs concessis in articulo mortis, tàm illis quas ex concessione Apostolica impertiuntur Episcopi, quàm aliis quibuscumque communiter, aut personaliter concessis pro eodem articulo: item illis, quas lucrantur fideles recitantes salutationem Angelicam ad sonum campanæ. Item excepta indulgentia septem annorum, et totidem quadragenarum toties, quoties, quas lucrantur ex concessione Bened. XIII. durante præterito anno Jubilæi, qui sacramentaliter confessi, et sacra communione refecti, vel saltèm vere contriti visitaverint Ecclesias, in quibus expositum est Sacramentum Eucharisticum, et oraverint de more. Item illis, quas concessit Innocentius XII. comitantibus, seu mittentibus facem cum Sacramentum Eucharistiæ ad infirmos defertur. Illis quòque, quas concedunt Legati de latere, et Nuncii Apostolici, ac Episcopi in usu Pontificalium, aut in benedictione impertienda. Item perseverare concedit indulgentias altarium privilegiatorum pro defunctis, pro quibus etiàm valere statuit alias quascumque indulgentias pro vivis concessas, adeò ut pro defunctis acquiri possint, etiàmsi in brevibus earum extensio ad defunctos expressa non fuerit.

Suspendit etiàm toto eo anno facultates omnes absolvendi à casibus Apostolicæ Sedi reservatis, relaxandi censuras, commutandi vota, et in eis dispensandi, et tollendi irregularitates aliàs concessas Ecclesiis, Monasteriis etc. piisque locis, magistris, Superioribus, tàm sæcularibus quàm mendicantibus, adeò ut etiàm toto eo anno nec valeant largiri indulgentias, quas solebant coronis, granis, imaginibus, et numismatibus ex metallo etc. Vide Bullam CUM NOS Bull. Tom. III n. 18. Excipit tamen facultates Episcoporum, et cæterorum suprêmorum Antistitum quòad Diæcesanos in iis quæ obtinent ex vi Tridentini, et Pontificum concessione in ordine ad dispensandum, et absolvendum, quod etiàm extendit ad Prælatos regulares ergà Regulares subditos.

Quòad opera præscripta in hoc Jubilæo mentem suam ità exponit Pontifex in sua Encyclica IN HAC CONSTITUTIONE Bull. Tom. III. n. 21. Pro sacra communione accipere se dicit non sacramentalem tantummodò, sed sacramentalem simùl, et spiritualem.

Confessionem sacramentalem inter opera injuncta reponit, adeò ut necessaria prorsus sit, etiàmsi peccato gravi quis careat.

Diem, intrà quem Basilicarum visitatio compleri debet, liberum est incipere, sivè à vesperis diei præcedentis usque ad vespertina crepuscula sequentis diei, sivè à media nocte ad mediam noctem.

Qui iter Romanum susceperunt, vel qui pervenerunt Romam, et subita impedimenti, vel mortis incursione opera injuncta præstare non valuerant; confessione expiati, et sacra communione refecti Jubilæum lucrantur.

Facultates absolvendi à reservatis, et dispensandi, omnes se suspendisse declarat, sivè quæ quarumdam indulgentiarum occasione conceduntur, sivè quæ alia de causa collatæ sunt.

Regularium Confessiones excipere possunt Romæ Pœnitentiarii Basilicarum, licet aliàs obstent eorumdem Regularium Constitutiones, vel Privilegia à S. Sede approbata.

Minores Pœnitentiarii Romæ commutare possunt dispensando, non solùm vota nuda, sed et quæ confirmata sunt juramento.

Item absolvere possunt Sacerdotes reos censurarum, et dispensare in irregularitate contracta ob violationem censurarum tantummodò; quod et præstare possunt cum aliis etiàm Clericis non Sacerdotibus.

Si quis est dispensatus à visitatione Basilicarum, non continuò est dispensatus ab aliis operibus injunctis, neque etiàm à precibus, *quæ à Basilicarum visitatione separari possunt.* Nec sufficiunt ea opera injuncta, quæ quis ex alio titulo præstare aliàs tenetur, puta, titulo justitiæ.

Confessarius neque in Jubilæo potest absolvere illum, qui secum fuit reus criminis in re venerea.

Concessis sibi facultatibus uti nequeunt Pœnitentiarii extrà Basilicas, seu Ecclesias sibi assignatas, nec nisi in Actu Confessionis, neque cum iis, quibus sincera voluntas Jubilæi acquirendi deest. Quos tamen absolvunt, illis pœnitentiam sacramentalem imponere debent diversam ab operibus pro lucrando Jubilæo.

In censuris absolvendis præmitti, vel saltèm promitti cum juramento debet satisfactio parti læsæ. Læsa verò pars non est judex, sed ille, qui damnum passus est.

In Constitutionibus Jubilæi alia opera præscribuntur Romanis, vel Urbis incolis; alia peregrinis. Priori nomine designantur illi, qui intrà quintum ab Urbe lapidem habitant: sicùt et incolæ Urbis dicuntur, qui Romam advenerunt ani-

mo ibi majorem anni partem transigendi; sicùt et intrà eorum numerum comprehendi vult Pontifex, qui aliâ, quàm Jubilæi consequendi causâ, Romam advenerint. Cæteri omnes peregrini, aut exteri ad hunc effectum vocantur.

Censet Pontifex, valere communem opinionem Theologorum, quæ non obligat præmitti confessionem ad opera præscripta; sufficere enim ad lucrandum indulgentiam credit, si postremum opus fiat in gratia.

Si quis confiteatur, deindè antè completa opera recidat in lethale peccatum, non sufficere illi vult si conteratur, et sic contritus opera perficiat. Vult igitùr, ut quàmvis non teneatur præstitas visitationes repetere, debeat iterare confessionem, idemque ab eo præstandum esse dicit, qui in priori confessione invincibiliter oblitus sit subjicere clavibus peccatum aliquod mortale.

Cum pueris qui de jure incapaces censentur communionis, dispensari permittit, commutatione facta in aliud opus.

Ad indulgentiam lucrandum non requiritur, ut per Portam sanctam quis ingrediatur, et egrediatur.

Si quis visitationes aliquas Basilicarum præmisit, dein per indultum, quod emitti solet intrà spatium Anni sancti, quo visitationes ad minorem numerum redigunturr, potest computare visitationes præcedentes, et indulto uti; sicùt etiàm eâdem indulgentiâ utendum cum illis, qui antè indultum, numerum totum implessent visitationum ab indulto dein emanato præscriptarum.

Mentem esse suam dicit, ut vocalis fiat oratio in Basilicis, nec sufficere si mente tantùm oretur.

Si quis intrà annum pluries opera injuncta repetierit, acquirere denuo potest indulgentiam; sed alios favores, et gratias, quibus prima vice factus est particeps, iterùm consequi minimè potest, puta iterum absolvi à reservatis, aut novorum votorum commutationem obtinere.

Quamquam concessa sit Pœnitentiariis minoribus, et Confessariis, à Cardinali Vicario Romæ deputatis, facultas absolvendi à peccatis reservatis in Bulla Cœnæ, non ideò tamen eâ facultate generali data est facultas absolvendi ab hæresi externa.

Declaravit insuper in sua Constitutione, quæ incipit CONVOCATIS nl 54, illum, qui ex intentione recipiendi Jubilæum, absolutionem à censuris, et votorum commutationem obtinuit, si posteà mutata intentione, Jubilæum non recepit non ideò incurrere iterùm censuram, et votis prioribus obstringi; sed inclinat in sententiam, ut reus habeatur peccati mortalis qui ità voluntatem suam mutat, censet enim, hìc quemdam

Confessionem sacramentalem inter opera injuncta reponit, adeò ut necessaria prorsus sit, etiàmsi peccato gravi quis careat.

Diem, intrà quem Basilicarum visitatio compleri debet, liberum est incipere, sivè à vesperis diei præcedentis usque ad vespertina crepuscula sequentis diei, sivè à media nocte ad mediam noctem.

Qui iter Romanum susceperunt, vel qui pervenerunt Romam, et subita impedimenti, vel mortis incursione opera injuncta præstare non valuerant; confessione expiati, et sacra communione refecti Jubilæum lucrantur.

Facultates absolvendi à reservatis, et dispensandi, omnes se suspendisse declarat, sivè quæ quarumdam indulgentiarum occasione conceduntur, sivè quæ alia de causa collatæ sunt.

Regularium Confessiones excipere possunt Romæ Pœnitentiarii Basilicarum, licet aliàs obstent eorumdem Regularium Constitutiones, vel Privilegia à S. Sede approbata.

Minores Pœnitentiarii Romæ commutare possunt dispensando, non solùm vota nuda, sed et quæ confirmata sunt juramento.

Item absolvere possunt Sacerdotes reos censurarum, et dispensare in irregularitate contracta ob violationem censurarum tantummodò; quod et præstare possunt cum aliis etiàm Clericis non Sacerdotibus.

Si quis est dispensatus à visitatione Basilicarum, non continuò est dispensatus ab aliis operibus injunctis, neque etiàm à precibus, *quæ à Basilicarum visitatione separari possunt.* Nec sufficiunt ea opera injuncta, quæ quis ex alio titulo præstare aliàs tenetur, puta, titulo justitiæ.

Confessarius neque in Jubilæo potest absolvere illum, qui secum fuit reus criminis in re venerea.

Concessis sibi facultatibus uti nequeunt Pœnitentiarii extrà Basilicas, seu Ecclesias sibi assignatas, nec nisi in Actu Confessionis, neque cum iis, quibus sincera voluntas Jubilæi acquirendi deest. Quos tamen absolvunt, illis pœnitentiam sacramentalem imponere debent diversam ab operibus pro lucrando Jubilæo.

In censuris absolvendis præmitti, vel saltèm promitti cum juramento debet satisfactio parti læsæ. Læsa verò pars non est judex, sed ille, qui damnum passus est.

In Constitutionibus Jubilæi alia opera præscribuntur Romanis, vel Urbis incolis; alia peregrinis. Priori nomine designantur illi, qui intrà quintum ab Urbe lapidem habitant: sicùt et incolæ Urbis dicuntur, qui Romam advenerunt ani-

mo ibi majorem anni partem transigendi; sicùt et intrà eorum numerum comprehendi vult Pontifex, qui aliâ, quàm Jubilæi consequendi causâ, Romam advenerint. Cæteri omnes peregrini, aut exteri ad hunc effectum vocantur.

Censet Pontifex, valere communem opinionem Theologorum, quæ non obligat præmitti confessionem ad opera præscripta; sufficere enim ad lucrandum indulgentiam credit, si postremum opus fiat in gratia.

Si quis confiteatur, deindè antè completa opera recidat in lethale peccatum, non sufficere illi vult si conteratur, et sic contritus opera perficiat. Vult igitùr, ut quàmvis non teneatur præstitas visitationes repetere, debeat iterare confessionem, idemque ab eo præstandum esse dicit, qui in priori confessione invincibiliter oblitus sit subjicere clavibus peccatum aliquod mortale.

Cum pueris qui de jure incapaces censentur communionis, dispensari permittit, commutatione facta in aliud opus.

Ad indulgentiam lucrandum non requiritur, ut per Portam sanctam quis ingrediatur, et egrediatur.

Si quis visitationes aliquas Basilicarum præmisit, dein per indultum, quod emitti solet intrà spatium Anni sancti, quo visitationes ad minorem numerum rediguntur, potest computare visitationes præcedentes, et indulto uti; sicùt etiàm eâdem indulgentiâ utendum cum illis, qui antè indultum, numerum totum implessent visitationum ab indulto dein emanato præscriptarum.

Mentem esse suam dicit, ut vocalis fiat oratio in Basilicis, nec sufficere si mente tantùm oretur.

Si quis intrà annum pluries opera injuncta repetierit, acquirere denuo potest indulgentiam; sed alios favores, et gratias, quibus prima vice factus est particeps, iterùm consequi minimè potest, puta iterum absolvi à reservatis, aut novorum votorum commutationem obtinere.

Quamquam concessa sit Pœnitentiariis minoribus, et Confessariis, à Cardinali Vicario Romæ deputatis, facultas absolvendi à peccatis reservatis in Bulla Cœnæ, non ideò tamen eà facultate generali data est facultas absolvendi ab hæresi externa.

Declaravit insuper in sua Constitutione, quæ incipit CONVOCATIS nt 54, illum, qui ex intentione recipiendi Jubilæum, absolutionem à censuris, et votorum commutationem obtinuit, si posteà mutata intentione, Jubilæum non recepit non ideò incurrere iterùm censuram, et votis prioribus obstringi; sed inclinat in sententiam, ut reus habeatur peccati mortalis qui ità voluntatem suam mutat, censet enim, hìc quemdam

tacitum contractum celebrari, ut Confessarius ex sua parte illum participem reddat gratiarum Jubilæi, et ex parte altera pœnitens se obliget ad reliqua opera præstanda.

Præter Pœnitentiarios Basilicarum, et alios à Cardinali Vicario deputatos pro Anno sancto, sunt etiàm Romæ alii Confessarii ordinarii; ex quibus alii Regulares sunt; et ex Regularibus alii à suis Superioribus destinantur ad suos conregulares auscultandos in Confessione; alii verò Regulares à Cardinali Vicario pro excipiendis, sæcularium Confessionibus approbantur. His postremò à Cardinali Vicario approbatis respectu suorum conregularium concessæ sunt facultates, quæ dantur Confessariis sæcularium, adjecta insuper illis facultate dispensandi ab irregularitate ob violationem censurarum incursa, dummodò sit occulta; quæ tamen facultas non suppetit illis Regularibus, qui tantùm à Superiore suo deputati sunt.

Qui verò à Cardinali Vicario consuetam facultatem habent audiendi Confessionem, nec sunt specialiter deputati pro anno sancto; illis eadem facultas quòad sæculares remanet, quam prius obtinebant, neque enim suspensio facultatum, quæ fit in anno Jubilæi, Confessarios Urbis Romæ comprehendit: quod habet locum etiàm in Regularibus.

Hæc omnia Pontifex latè explicat, et exponit in sua Encyclica ad Pœnitentiarios, et Confessarios Urbis INTER PRÆTERITAS Bull. Tom. III. n. 21. Ad hanc Encyclicam recurrendum edicit Pontifex in altera Encyclica CELEBRATIONE MAGNI pro extensione Jubilæi ad universum Orbem, Bull. Tom. III. n. 28.

In altera Bulla, quæ continetur in Bull. Tom. III. n. 24. conceditur infirmis utriusque sexûs, Monialibus, Oblatis, Tertiariis in communitate viventibus, novitiis, et educandis, in eisdem communitatibus degentibus; item anachoretis, et eremitis, viventibus cum clausura, et solitudine sub regimine saltèm Ordinariorum; item captivis, et carceratis quocumque in carcere; denique infirmis tàm sæcularibus, quàm regularibus, senibus ultrà septuagesimum annum, ut possint bis lucrari indulgentiam, dummodò Episcopi, et Superiores commutent illis opera injuncta, insuper concedit Monialibus, etiàm novitiis, ut possint pro prima vice dumtaxat ad effectus Jubilæi consequendi eligere sibi Confessarios, seu Regulares, seu Presbyteros sæculares ex approbatis ab Ordinariis ad audiendas Moniales. Anachoretis verò, Oblatis, Tertiariis, mulieribus etiàm in Conservatoriis degentibus, captivis in carcere detentis, infirmitate, ac senectute impeditis, omnibus etiàm Regularibus facultas datur ad

hunc effectum, ut possint sibi eligere in Confessarium, sivè Presbyteros sæculares, sivè Regulares cujuscumque Ordinis ad Confessiones sæcularium audiendas approbatos; à quibus absolvi possunt à reservatis etiàm Apostolicæ Sedi, et in Bulla Cœnæ. Vult tamen, ut in carcere, detenti, quorum criminales causæ nondum conclusæ sunt, moneantur de obligatione, quâ tenentur, Judicibus sæcularibus juridicè interrogantibus veritatem aperire.

Vult etiàm, ut Confessarii illi à Monialibus, Oblatis, aliisque puellis supradictis electi, possint dispensare in votis à Monialibus emissis post professionem, quorum observantia cum professione religiosa componi potest. Quòad verò novitias educandas, sicùt et quòad tertiarias, et in conservatoriis degentes concedit, ut possint Confessarii dispensare quòad vota, etiàm jurata, exceptis Apostolicæ Sedi reservatis.

Alia etiàm Bulla, quæ incipit PASTORIS ÆTERNI Bull. Tom. III. n. 24 concedit apostatis, et fugitivis cujuscumque Ordinis, qui citrà montes intrà quatuor, et ultrà montes intrà octo menses à publicatione (publicata est die 19 Januarii 1750,) ejusdem Bullæ redierint ad suam Religionem, remissionem omnium pœnarum propter apostasiam incursarum, et infligendarum, et insuper impunitatem, dummodò coram Superiore suo culpam deprecentur, et ab eo absolutionem obtineant.

Jubilæi extensio per universum Orbem ità facta est. Intrà sex menses à publicatione Bullæ suæ incipientis BENEDICTUS DEUS Bull. Tom. III n. 17 à publicatione, inquam, in qualibet Ecclesia facienda concedit Pontifex Jubilæum instar Romani, quod obtineri etiàm ab iis possit, qui anno præcedenti jam Romæ illud lucrati fuerant.

Deputandam verò edicit ab Ordinariis locorum Ecclesiam Cathedralem, seu majorem ejusdem civitatis cum aliis tribus ejusdem civitatis, seu loci, sivè suburbiorum, quas teneantur fideles semel saltèm in die per quindecim dies continuos, vel interpolatos visitare, die incepta à primis vesperis diei præcedentis usque ad vespertinum crepusculum diei sequentis, ubi orent modo consueto.

Navigantes, et iter agentes, etsi redierint elapso Jubilæi termino ad sua domicilia, seu aliò diverterint ad certam stationem, si visitaverint assignatis vicibus Ecclesiam Cathédralem, vel majorem, et confessionem, ac sacram communionem exceperint, eamdem indulgentiam consequantur.

Concedit etiàm impeditis, ut pro visitationibus alia opera præstanda designentur à Superioribus suis per se, vel per prudentes Confessarios. Communionem etiàm Sacramentalem

permittit commutari cum pueris nondum admissis ad communionem.

Cum Communitatibus verò tàm Regularium, quàm sæcularium, Capitulis, Congregationibus, Sodalitatibus, Universitatibus, Collegiis processionaliter visitantibus Ecclesiam, visitationum hujusmodi numerum restringi permittit.

Quòad Moniales, et novitias concedit, ut eligere sibi possint ad hunc effectum Confessarium quemcumque ex approbatis ad Moniales ab Ordinario actuali loci.

Quòad cæteros omnes etiàm Regulares concedit, ut possint sibi eligere quemcumque Confessarium tàm regularem quàm sæcularem ab actuali Ordinario loci approbatum, à quo absolvi possint in foro conscientiæ ab omnibus censuris à jure, vel ab homine latis, etiàm Apostolicæ Sedi reservatis, etiàm in Bulla Cœnæ, et commutari eorum vota etiàm jurata, et Apostolicæ Sedi reservata, excepto voto Castitatis, et Religionis, et iis, quibus jus tertio acquisitum est, et dispensare quòad irregularitatem, eam solummodò, quæ contracta est ob censurarum violationem. Reservat verò de more absolutionem complicis in re venerea. Ac tandem declarat eum, qui prædictis facultatibus compos voti factus fuerit, si dein mutet voluntatem lucrandi Jubilæum, non ideò incidere in priores censuras, seu votis astringi, quamquam *à peccati reatu vix immunem censeri posse* judicat. Tandem eos, qui morte præventi visitationum numerum complere nequiverint, confessos, et sacra Communione refectos indulgentia eadem donat.

Absolutio ab hæresi etiàmsi expressè non reservetur in Bulla Jubilæi, adhùc tamen non censetur permissa, etiàmsi Bulla absolutionem à criminibus in Bulla Cœnæ expressis in genere permittat, ut decrevit sacra Congregatio S. Officii die 25 Martii 1656 sub Alexandro VII. Institut. Eccles. 48. n. 15.

In Jubilæo Confessarii ab Ordinario alterius loci approbati nullam habent facultatem absolvendi. Sicùt nec habent illi, qui ab Ordinario loci semel quidém illam obtinuerunt; sed modò cessavit. Ità ex pluribus Decr. Sacr. Cong. Instit. Eccles. 84 n. 27. Ubi tamen ex sensu ejusdem Congregationis additur, fideles sic bona fide ab ejusmodi Confessariis absolutos non esse inquietandos. ibid n. 27.

JUDÆI.

Si Judæus conjugatus ad fidem venerit, uxore in infidelitate perseverante, non potest illi libellum repudii mittere,

etiam extra Judæorum domicilium, et coram Notario, testibusque Christianis. Sanctioni huic contravenientes si fortè repudium confecerint intrà Judæorum domicilium, et ritibus superstitionis adhibitis, subjacent eisdem pœnis ac Judaizantes; inferioribus tamen puniendus est qui id confecerit extrà Judæorum domicilium, Puniuntur pœnâ pecuniariâ Notarii Christiani. Ita in Constitutione APOSTOLICI MINISTERII. Bull. Tom. II. n. 38. Ubi edicitur etiam, ne uxor Hebræa ad fidem conversa libellum repudii mittat viro in Judaismo perseverantis.

Christianis vetitum est sub excommunicatione, cum Hebræis cohabitare, ex Cap. 5. de Judæis. De Syn. Diœc. Lib. 6. Cap. 4 n. 9. sicut nec acceptâ mercede servitium illis assiduum impendere. ibid.

Hebræi ad fidem conversi suis bonis privandi non sunt, nec à successione, et parentum hæreditate excludendi, ut ex Bullâ Clementis XI. PROPAGANDÆ. ibid.

Descendentes à Judæis, nisi aliter cautum fuerit in beneficiorum fundatione, vel nisi aliter Summus Pontifex statuerit, arceri non possunt etiam ex Constitutionibus privatarum Ecclesiarum, à consecutione beneficiorum, ut ex Cap. Eam te, de rescriptis. Idem pariter dicendum de illis, qui ex infidelibus descendunt. De Synod. Diœc. Lib. 7. Cap. 75 n. 4. et 5. Idem etiam dicendum de Ordinibus sacris. ibid. n. 5. t. 3. p. 175 n. e.

JUDICES SYNODALES.

Synodales Judices, quibus à Romana Curia committuntur judicandæ causæ in partibus à Curia remotis, designari debent personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ, quæ sivè Personatum, sivè Canonicatum in aliqua Cathedrali ecclesia obtineant. Hi verò designandi sunt ab Episcopis in Synodis; et si aliqui antè novarum Synodorum celebrationem obierint, substituti alii possunt etiam extra Synodum ab Episcopo cum consensu Capituli usquè ad novam Synodum perseveraturi. Designatorum verò sivè in Synodis, sivè extrà nomina Secretario supplicum Libellorum Pontificis deferantur Designentur verò saltem quatuor in quacumque Diœcesi, vel plures si amplitudo ejusdem postulet. Constit. QUAMVIS PATERNÆ. Bull. Tom. I. Const. 28.

JURISDICTIO.

Inferior Prælatus ad hoc, ut territorium separatum, et jurisdictionem ordinariam, et quasi Episcopalem in Clerum,

et populum obtineat, cum ipsius Episcopi exclusione, non juvatur per quadragenariam præscriptionem cum titulo colorato, sed requiritur clarum, et subsistens Apostolicum privilegium, aut consuetudo immemorabilis ritè probata, per quam privilegium illud de jure valeat præsumi, quæ fuit olim decisio S. Congreg. Conc. die 7 Januarii 1721, dein approbata à Clemente XI. die 14 Januarii, et confirmata à Benedict. XIV. in suo Bull. Tom. II. Constit. 33. Tunc autem dicetur consuetudo ritè inducta, dum in aliquo loco ab immemorabili tempore inferior Prælatus omnem omninò jurisdictionalium actuum speciem ità solus exhibuerit, ut Episcopus, in cujus Diœcesi locus situs est, toto eo tempore nullam in his partem habuerit, nec in iis se umquam miscuerit. De Syn. Diœc. Lib. 13 Cap. 8 n. 18 et 21 nov. edit.

Episcopi, licet habeant Capitula quantumcumque exempta, possunt per seipsos sine adjunctis de Capitulo visitare Ecclesiam, Canonicos, et Beneficiatos, ut decisum à S. Congregatione Concilii in quadam causa Zomarensi, quamvis non possint committere hoc munus alteri. De Synod. Diœc. l. 13 c. 9 n. 6, nov. edit.

Si tamen extrà visitationem velint contra Canonicum procedere, tenentur duos ex Capitulo Canonicos adjunctos habere, à Capitulo anno quolibet ineunte designandos, qui tamen duo Canonici constituunt unum tantummodò suffragium; et si ambo conveniant in sententiam Episcopo contrariam, tunc ad tertii electionem procedendum est, juxtà formulam à Trid. Sess. 25 c. 6 de Ref. præscriptam. Ità ex pluribus Decretis S. Congregationis Concilii, et ex collatione duorum locorum Tridentini, altero in Sess. 6 c. 4 altero in Sess. 26 c. 4 De Synod. Diœc. Lib. 13 c. 9 nov. edit.

LEGITIMATIO.

Per sequens Matrimonium non legitimari prolem, quandò copula habita est inter impeditos, et proles nata est eodem impedimento perseverante, communis est sententia. Si verò constet, prolem natam esse sublato impedimento, dubitetur verò, num concepta sit eodem impedimento perseverante, tunc in favorem prolis judicium ferendum est. Epistola ad Archiepiscopum Hispaniolæ Bull. Tom. I. n. 133. REDDITÆ NOBIS.

LEX ECCLESIASTICA.

Lege Episcopali, vel Synodali non tenentur, illi qui in Diœcesi quidem degunt, sed extrà Diœcesim abeunt mox re-

dituri, si interim extrà fines Diœceseos aliquid agant contra illam legem, quia lex per se, et immediatè territorium respicit. Verùm si quis è Diœcesi se absentet animo declinandi synodale statutum, fraudem illi patrocinium præstare non est æquum; quare tunc peccat contra eamdem legem. Ità Clemens X. in Constit. Superna edixit, pœnitentes recedentes à territorio in fraudem non esse absolvendos à reservatis sui territorii. De Syn. Diœc. Lib. 6 Cap. 8 n. 10 t. 3 p. 301.

Lex ab Episcopo lata extrà Synodum, audito tamen consilio Capituli longè probabiliùs perseverat etiàm post obitum ejusdem Episcopi, neque enim habet quid diversum à lege in Synodo lata, quam etiàm defuncto Episcopo perseverare satis constat. De Syn. Diœc. l. 13 c. 5 n. 1.

Lex Synodalis si non acceptetur à populo, quàmvis peccent non acceptantes, tamen si id sciat Superior post paucos actus ab eo neglectos, et non punitos, ligare desinit ex quadam ejus conniventia. De Syn. Diœc. Lib. 13 Cap. 5 n. 3. Si verò id nesciat Episcopus, tunc decennium sufficere censetur. Hoc enim sufficit, ut consuetudo longi temporis dicatur. ibid. Lib. 13 Cap. 5 n. 3, n. e.

Si verò jam acceptata sit, præscriptio contra illam inducitur per decennium: neque enim agitur de præscriptione, qua aliquod jus proprietatis ab Ecclesia auferatur, quæ præscriptio annos quadraginta exigit. Requiritur tamen, ut à majori communitatis parte liberè sit inducta, continuis actibus frequentata, animo legem tollendi, et adsit consensus legislatoris juridicus saltèm, et legalis, qualem scilicet leges requirunt. De Synod. Diœc. lib. 13 cap. 5 n. 5, n. e.

Lex Synodi Diœcesanæ obligans totam Provinciam, si obtinuerit confirmationem à Sede Apostolica in forma communi, ut plerumque fit, quæque his verbis concipi solet: *Si juste, canonice, ac provide facta sunt, et dummodò sacris Canonibus, Concilii Tridentini Decretis, et Constitutionibus Apostolicus non adversentur:* tunc utique abrogari ab Episcopo potest, cum maneat lex ejusdem tantummodò. Si verò confirmatio fiat in forma specifica cum causæ cognitione, singulis statutis expensis, et in confirmatione addatur *ex motu proprio, atque ex certa scienta*, tunc utique fit lex Pontificis, in qua Episcopus dispensare non potest. De Syn. Diœc. l. 13 c. 5 n. 11, n. e.

MATRES.

An mater teneatur lactare proprium filium sub gravi cul-

pa, Theologi quidam affirmârunt, cum onus istud impositum ipsis à natura animadvertant, nec ulla sint bruta, quæ natis suis id non præstent, alii tamen meliùs culpam ea in re levem agnoscunt. Occurrere tamen plures legitimas causas eximendi ab hoc onere matres ultrò fatendum. De Syn. Diœc. l. 7 c. 58 n. 11 t. 3 p. 107. n. e.

MATRIMONIUM.

Parochus per se assistere Matrimonio tenetur, nisi legitima, gravissimaque de causa impeditus. In Encyclica ad Episcopos Poloniæ NIMIAM LICENTIAM. Bullar. Tom. 1 n. 90.

Abstinendum Pontifex ab ea censet quæstione inter Theologos agitata, num Parochus sit hujus Sacramenti Minister, seu potiùs ipsi contrahentes simul materia, forma, et ministri hujus Sacramenti habeantur. Utriusque sententiæ fundamenta latè exposita videnda sunt in Syn. Diœc. Lib. 7 c. 28. Quàmquam non obscurè inclinare visus est in sententiam, quæ contractûs, et Sacramenti totum quidquid est contrahentibus vindicat. Meritò tamen reprehendendi sunt illi, qui à contracturis Matrimonium non exigunt scientiam doctrinæ Christianæ, saltèm eorum, quæ ad salutem necessaria sunt. Mandavit enim Clemens XI. et ipse etiàm Benedictus XIV. in quadam Encyclica, quæ est in ejus Bullario Tom. 1 n. 42, ut Parochus ab inituris Matrimonium exquirat interrogando, quæ ad salutem necessaria sunt, et si deprehenderit ignorâsse, Matrimonio jungendi non sint. Monet insuper cum Giribaldo, illos, qui præcipua fidei mysteria sciunt, ea verò, quæ sunt de necessitate præcepti rudi solùm modo tenent, illos quidem posse aliquamdiu retineri à Matrimonio celebrando, atque interim Parochus illos diligenter doceat, et si deprehenderit rudiores esse ingenio, et exilis memoriæ, ut doctiores effici non valeant, tenetur tandem conjungere. ibid. Cap. 29.

Matrimonium coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, et duobus, vel tribus testibus celebrari debet, quæ verba sunt Tridentini de Ref. Matrim. Sess. 24 Cap. 1. Reprehendendam verò censet Pontifex Episcoporum quorumdam oscitantiam, qui in Synodis suis edixerunt, celebrandum esse *coram legitimo ministro*, ex quo ansa data est Theologis nonnullis opinandi, sententiamque suam ex eorum mente, ut hi quidem arbitrantur, firmandi, Parochum esse legitimum Sacramenti Matrimonii ministrum.

Si Episcopus generatim interdicat Parocho, ne Matrimoniis assistat, adhùc tamen Matrimonium valere definit Sac.

Congr. Conc. et firmat Pontifex in Tr. de Syn. Diec. l. 7. c. 68 n. 11. t. 3 p. 209 n. 2.

Si verò interdictum istud venerit à Pontifice cum Decreto irritante, tunc utique non valet conjugium, cum Pontifex jure suo possit impedimenta constituere. Nisi tamen adsit huic interdicto Decretum irritans, Matrimonium valet; cum impedimentum illud impedions, non irritans censendum sit. ibid. n. 3.

Parochus, coram quo celebrari potest Matrimonium, est Parochus domicilii, non originis, ut ex consensu auctorum, et sensu S. Congreg. constat. Instit. Eccles. 33 n. 6. Quare si quis habeat duo domicilia in duplici Parœcia, in utrutra Matrimonio jungi potest: attamen ad habendum duplex domicilium requiritur, ut in utraque æqualem moraliter habitationem habeat. Instit. Eccles. 33 n. 6. Parochus ruralis, quò quis pergit ad rusticandum, non est aptus Matrimonio illius, qui ibi moratur causâ recreationis, et ad rusticana negotia; ità enim perpetuò censuit S. Congreg. ib. n. 7.

Nullum est Matrimonium ejus, qui è loco propriæ habitationis, non tamen deserto ibi domicilio pergit ad alium locum animo se conjungendi in Matrimonium, non adepto novo domicilio, seu quasi domicilio; ità ex sensu perpetuo S. Congreg. ibid. n. 8.

Vagorum Parochus quòad Matrimonium, est Parochus loci, ubi tunc versantur, ut ex sensu plurium Theologorum. ibid. n. 10.

Diligenter tamen distinguendi sunt vagi à peregrinis. Vagi sunt enim illi, qui relicto proprio domicilio, aliud quæsituri vagantur; peregrini verò qui non relicto domicilio, peregrinantur alicubi. ib. n. 10.

Scholares, Judices, Medici, etc. qui alicubi conducti habitant, in loco ejusdem habitationis contrahunt quasi domicilium, si ibi permaneant aliquo idoneo tempore. Ità ex DD. et Decr. S. Congregationis. ibid. n. 11.

Quòad Matrimonia eorum, qui in carcere adstricti detinentur, si detineantur in carcere ex sententia Judicis, sivè deputati in perpetuum, sivè ad certum tempus, respectu illorum, Parochus loci ubi carcer situs est, est Parochus Matrimonii. Si verò detineantur in carcere donec causa eorum expediatur, tunc Parochus eorum est ille, ubi habent domicilium. Ità est sensu S. Congregationis, et DD. ibid. n. 12.

Parochus eorum, qui expositi sunt, et in hospitali alunturs quoad Matrimonium non est capellanus ejusdem Hospitalis, sed Parochus, ubi situm est hospitale. Ut ex Decretis S. Congregationis. ib. n. 14.

Educandæ in Monasterio degentes habent pro Parocho Matrimonii illum, in cujus loco est domicilium paternum, maternum, vel fraternum, ut ex multis Theologis. ibid. n. 16. Si eo careant est Parochus loci, ubi est Monasterium.

Famuli habentes domum, et familiam in alia Parœcia diversa ab ea, quam habet domus heri, Parochum matrimonii habent illum, in qua est domus et familia. Ità ex statutis Cleri Romani. ib. n. 20 disponitur. Si verò domicilium familiæ habent extrà Urbem, et in Urbe famulatum, tunc coram Parocho urbano contrahunt. Inst. Eccl. 88 n. 5.

Si Episcopus mandet alicui Parocho, ut assisat matrimonio, reputans, hunc esse verum parochum alterutrius ex contrahentibus, et si posteà reperiatur, verè non esse Parochum illorum, adhùc tamen mandatum Episcopi valet, ut consensus iste sustineatur, ùt semel et iterùm decisum à S. Congr. refertur Instit. Eccles. 88 n. 4.

Matrimonium etiàm bona fide contractum coram Parocho, et unico teste non valet, ut ex responso S. Congregationis Concilii constat. De Syn. Diœc. l. 12 c. 5 nov. edit. Vicissim valet contractum coram duobus testibus sine Parocho in loco, ubi non est nisi hæretious, vel si est, illum adeundi libera potestas deest. ibid.

Parocho præsente, ità tamen ut neque videat contrahentes, neque auribus verba eorum percipiat, Matrimonium est nullum, uti definitum est à Sac. Congregatione Concilii post diligens examen in causa Romana die 7 martii 1700. At si Parochus *affectaverit non intelligere* verba contrahentium, Matrimonium valere respondit alio decreto anni 1593, in causa Ulyssiponensi S. Congregatio. De Syn. Diœc. l. 13 c. 23 nov. edit.

Tunc verò *non audire affectat* Parochus, si invitus adhibetur ad contractûs celebrationem, et datâ opera neque videre vult, neque percipere, cum tamen facilè posset, et testes audierint, et viderint, quæ sanè ratio fuit Decreti S. Congregationis in Carthagin. Matrim. anno 1753. lati pro similis Matrimonii validitate. ibid. n. 11.

Parochus, cui interdictum est ab Episcopo, ne interveniat Matrimonio contrahendo, adhùc tamen non reddit Matrimonium invalidum. Ità ex Decis. S. Congreg. De Synod. Diœ. l. 13 c. 23 n. 1 nov. edit. Idem dicas, si Ordinarius tantùm vetet Vicario Parochi, ne assistat, ille contra mandatum assistat. Item pariter judicandum est, si vel Parochus, vel ejus Vicarius prohibiti ab Episcopo, nolentes et inviti assistere cogantur. ibid. ex eodem Decreto.

Matrimonio jungendi non sunt sponsi à Parocho, si compe-

riat illos ignorare necessaria ad salutem. Encyclica ETSI MINIME Bull. Tom. I n. 42.

In impedimento disparitatis cultûs animadvertendum est, conjugem, qui ad fidem transiit, altero in infidelitate relicto, teneri quidem admonere infidelem, num velit cohabitare absque contumelia Creatoris, et sine ista admonitione fidelis non potest ad secunda vota transire. Verum Pontifex cum neophytis baptizatis pii loci catechumenorum Venetiis dispensat, ut possint contrahere, etiam consensu alterius conjugis infidelis non requisito, dummodò constet summariè, et extrajudicialiter, illum moneri minimè posse, quamvis postea compertum sit, infideles illos tempore secundi Matrimonii fidelis baptizati ad fidem fuisse conversos. Constis. IN SUPREMA. Bull. Tom. 1 n. 117.

Si infidelis conjux veniat ad fidem, et alter consentiat habitare cum illo absque injuria Creatoris, quamvis in infidelitate perseverare velit (quod judicandum pertinet ad Episcopum) tunc decrevit S. Congregatio, non posse conversum ad fidem aliam sibi conjugem adsciscere. At eò ipso, quod alter velit in infidelitate perseverare, censent Theologi plures, satis esse periculi in neophyto. Verùm hujus dubii solutionem rectè monet Cabassutius ex moribus regionum, et casuum circumstantiis pendere. De Syn. Diœc. l. 13 c. 21 n. 1 nov. edit.

Accidit, ut infidelis plures uxores in infidelitate accipiat, tum veniat ad fidem, et fidem pariter una ex his uxoribus recipere sit parata, non tamen illa, quæ prior ducta est, quæ propter distantiam locorum, vel ignorando ubinam sit requiri judicialiter non possit. Demùm post renovatum cum illa, quæ venit ad fidem, Matrimonium (quod fieri non potest absque renovatione consensûs coram Parocho, et testibus, eo quod prior consensus in infidelitate datus fuisset nullus propter Matrimonium prius cum altera celebratum), comparet uxor prior, et probat, se non fuisse præmonitam, vel fuisse impeditam, ut suam voluntatem manifestaret, nunc verò paratam se dicit ad fidem amplectendum, vel jam fuisse amplexam antequàm conjugium neophyti cum neophyta celebraretur. In hoc rerum eventu S. Pius V. concessit Missionariis, ut cum Judæis baptizatis dispensare possent, ad effectum remanendi tamquàm cum uxore legitima, cum ea uxore, quæ fuerit pariter baptizata. Eamdem dispensandi facultatem concessit Gregorius XIII. Episcopis, Parochis, et è Societate Jesu Presbyteris, ad sacramentales confessiones in iis Regionibus approbatis, quoad eos, qui ab Anglia, Æthiopia, ac Brasilia, in captivitatem adducti, et in remotas regiones delati

fuerant, ut non expectato, nec requisito consensu conjugis in infidelitate ducti, Matrimonium inire possint cum quocumque fideli, etiamsi conjuges infideles declarare possent se juste fuisse impeditos, ad manifestandam suam voluntatem, vel etiamsi probarent, se fuisse conversos ad fidem tempore secundi Matrimonii. Has Constitutiones certè emanare potuisse ab iis Pontificibus fusè demonstratur; sed eas extendi non posse ad alias Regiones, quantumvis similes rationes suppetant, clarè constat. Quare si fortè casus accidat, potenda est facultas dispensandi à SS. Pontificibus. De Syn. Diœc. n. edit. l. 13 c. 21 n. 3 et seqq.

Si infidelis unam conjugem infidelem duxerit, ità Matrimonium valet, ut si ea vivente alteram superinducat, secundum Matrimonium nullum sit, cum Matrimonium institutum sit, ut unicam habeat. ib. n. 8.

Si matrimonium ineatur inter duos, qui pravum habent errorem substantiæ Matrimonii repugnantem, ut inter Græcos, qui censent conjugii vinculum dissolvi per alterutrius conjugis adulterium, prava hæc opinio non officit validitati Matrimonii. Ità resolvit S. C. Concilii 15 Januarii, 1724. De Syn. Diœc. l. 13 c. 22 n. 4 nov. edit.

Verum si hæc opinio deducatur in pactum tamquàm conditio in actu ineundi Matrimonii, tunc Matrimonium nullum est, uti semper accidit cum Matrimonio est apposita conditio substantiæ Matrimonii repugnans, ex, Decretali Gregorii IX. cap. De Appositis, ib. n. 5. Hinc, quem subdo, casus resolutus est à S. C. die 20 Maji anni 1754.

In formula, quam Calvinistæ in conjugiis ineundis adhibent, minister sponsum interrogat, *accipis ne illam in uxorem?* respondet ille: *accipio*. Eadem verba interroganti ministro repetit sponsa. Tum minister verum ad sponsum: Personam, quam manutenes, amas, et accipis eam in perpetuam uxorem, nec in ulla illius ærumna deseres, *quoadusque, in sua honestate, et puritate permanserit.*? Tantumdem dicit sponsæ. Porrò illud quoadusque in sua honestate, et puritate permanserit in sensu Calvinistarum denotat virum accipere sponsam in uxorem quòadusque adulterium non contraxerit, eoque commisso, vinculum conjugii solvi. Celebrant igitùr hæc conjugia cum conditione opposita perpetuitati Matrimonii, quæ sanè perpetuitas essentiæ conjugii annexa est, ut ex Conc. Florentino in Decreto de unione Armenorum, et instructione Clementis VIII. pro Italo-Græcis, confirmata à Benedicto XIV. sua Constitutione *Etsi Pastoralis*, quæ est 57 Bull. Tom. I. constat. Quare optimè definitum in Congreg. S. Officii die 20 Maji 1754, conjugium illud nullum extitisse, adeoque integrum

fuisse alteruri sponso ad alia vota transire. De Syn. Diœc. l. 13 c. 22 n. 9. Neque obstare judicatum est, priùs dixisse utrumque sponsum, accipio hunc in conjugem, deindè ad novam interrogationem utrumque conditionem subdidisse, quia et prior, et secunda interrogatio unus, idemque actus judicatus est.

Ex his etiam resolutus est à S. Congregatione casus alter die 8 Julii 1724. Vir et fœmina convenerunt ad celebrandum Matrimonium coram Ecclesia, ut illud nequaquam consummare debeant, sed post quindecim dies mulier Monasterium ingrederetur, et post probationis annum profiteretur; interim verò omni juri renuntiabat, quod in mariti personam ex Matrimonio sibi acquirere potuisset, consenseratque, ut si ab his pactis defecisset, Matrimonium nullum, irritumque declararetur. Ità conventum inter illos, pactaque hæc scriptis consignata sunt, ac significata testibus, et Parocho, coram quibus ineundæ erant nuptiæ. Hoc Matrimonium nullum esse declaravit S. C. ex cap. Si conditiones, De condit. Apposit. nam abdicatio facta ab utroque de potestate in corpus alterius, apertè contraria est substantiæ Matrimonii. Quàmvis enim in ipsa Matrimonii celebratione actu expressæ non essent pactiones istæ, constabat tamen ex antecedentibus, et sequentibus simul junctis, conjuges ab iis non recessisse. ib. n. 10.

Matrimonium infidelis in infidelitate contractum non statim resolvitur, ex quo alteruter conjugum baptizatur, et alter renuit, sed tunc cum baptizatus ad altera vota transit. Epistola ad Vicesgerentem de Baptismo Hebræorum etc. Postremo Mense etc. Bull. Tom. II. n. 28. Vide et De Syn. Diœc. l. 6 c. 4 n. 4 n. e.

Hebræi cum hæretica non valet, obstante cultûs disparitate. Epistola ad Cardinalem Ducem Eboracensem data die 9 Febr. 1749 n. 11 et seqq.

Nam in casu, quo alteruter ex conjugibus ad fidem venerit, relicto altero, qui non vult cohabitare sine injuria Creatoris, deinde verò et ipse ad fidem conversus sit, atque interim, postquàm secundus licet ad fidem conversus est, prior conjux secundas nuptias iniverit, in eo casu suadendum sit Pontifici, ut Matrimonium in infidelitate consummatum dissolvat in favorem secundi conjugii, ambigit meritò Pontifex; et censet id fieri non debere, nisi adsint causæ gravissimæ. De Synod. Diœces. lib. 6 cap. 4.

Catholici, qui cum hæretico Matrimonium celebrant etiam in locis hæreticorum, gravissimè peccant, quia hoc agendo cum illis in divinis communicant, quod, nisi fortè cum gra-

vissima causa, illicitum est. Si verò postquàm sic contraxerint coram Parocho Catholico, possint iterum coram ministro Protestante conjungi ad evitanda gravia damna, quæstio est; ad quam S. C. respondit, minister hæreticus si assistat hisce Matrimoniis, ut minister politicus, tunc à Catholicis peccatum non committitur; secùs verò si assistat ut minister sacris addictus. Ità censet Pontifex in Syn. Diœc. l. 6 c. 5 n. 4 et 5.

Conjugia hæretici protestantis cum fœmina hæretica coram Parocho non Catholico in Belgio confœderato celebrata valida habenda sunt. Decretum à Pontifice approbatum die 4 Nov. 1741. Item valet ità, et in iis Regionibus celebratum, si hæreticus Catholicam ducat, quamquam postremum hoc illicitum haberi debet. ib. Idipsum reperitur in Epistola ad Cardinalem Ducem Eboracensem data die 9 Febr. 1749. l. 6 c. 6 n. 12.

Nuptiæ inter Catholicum, et hæreticam conjugem multò rectiùs non sunt benedicendæ, neque Missa in præsentia hæretici celebranda, nec tandem connubii ritus inter Ecclesiæ ambitum peragendus, quod et vetitum fuisse à Clem. VIII. circà benedictiones quidam referunt. De Syn. Diœc. l. 6 c. 5 n. 5 nov. edit.

Matrimonia inita à Græcis Catholicis in Ecclesia Orientali post susceptum sacrum Ordinem, dubium est num valeant, an tantummodò illicita habenda sint; quare si fortè id accidat, petenda est dispensatio à Sede Apostolica, sed in dispensatione non exprimitur conditio, ut consensus inter conjugatos repetatur.

Quòad Italo-Græcos Matrimonia post Ordinem sacrum inita, nulla sunt. Constit. ETSI PASTORALIS, Bull. T. I. n. 7.

Impedimentum ex adoptione proveniens ità explicatur à Pontifice in Tract. de Syn. Diœc. l. 9 c. 10 connubium iniri non potest inter adoptantem, et adoptatum, atque ab isto descendentes; quod impedimenti genus semper durat quòad adoptantem tantùm, et adoptatum. Secundò inter adoptatum, et filios naturales adoptantis. Sed impedimentum istud tamdiù durat, quamdiù perseverat adoptio, seu filii remanent sub patria potestate; nam ea soluta, sivè per mortem adoptantis, sivè per mancipationem filii, sivè adoptivi, sivè naturalis, cessat impedimentum. Tertiò inter adoptantem, ex uxorem adoptati, seu vicissim inter adoptatum, et uxorem adoptantis, idque semper durat. An verò hæc impedimenta obtineant tàm in adoptione perfecta, quàm imperfecta, lis est inter Doctores. Porrò adoptio perfecta tunc fit, cum per

sona extranea sui juris ex Principis rescripto, ità transit in potestatem, et familiam adoptantis, ut perindè ac filius legitimus fiat ejus hæres necessarius tàm ab intestato, quàm extrà. Adoptio imperfecta dicitur, cum persona extranea constituta sub patris, seu avi potestate, solius magistratus, alteriusve Judicis competentis auctoritate in filium, aut nepotem adsciscitur; non tamen in familiam, et potestatem adoptantis transit, et succedit solum ab intestato. ib. n. 4.

Matrimonia filiorum familias sine parentum consensu contracta, etiàmsi in Galliis habeantur invalida quòad effectus civiles, ut de dotis invaliditate, et communitate inter virum, et uxorem; valida tamen habenda esse in ratione Sacramenti censet Pontifex, et oppositum sentientes rejiciendos omninò judicat. De Syn. Diœc. l. 9 c. 11 n. 2.

In Matrimonio puberis cum impubere, malitia ætatem supplente, Episcopus potest jure suo licentiam contrahendi largiri. Encyclica ad Episcopos Poloniæ. Bull. Tom. II nu. 51. MAGNÆ NOBIS. Ad pronunciandum in ea causa cumulativum jus est inter Sedem Apostolicam, et judices ordinarios. ibid.

Quòad Matrimonia inter impuberes nondum conjugio aptos solus Romanus Pontifex dispensat. ibid.

Impedimenta Matrimonium impedientia ab Episcopo relaxari possunt; si excipias impedimentum ortum ex sponsalibus cum altero priùs initis, et illud, quod ex voto perpetuæ castitatis, et ingrediendi Religionem, nisi fuerint conditionata, ortum duxit. Cætera verò Matrimonium irritantia, tollere, nisi Romanus Pontifex, nemo potest. Excipitur tamen casus quem statim subdo.

Si fortè accidat, ut matrimonium jam fuerit contractum in facie Ecclesiæ cum omnibus solemnitatibus, initumque fuerit bonâ fide ex ignorantia impedimenti juris, et facti, et sit consummatum, occultum sit tamen impedimentum, et adiri non possit Pontifex, seu ab eo dispensatio obtineri ob conjugum paupertatem, rusticitatem, locorum distantiam etc. nec possit separatio fieri sine scandalo, Dum simul omnes istæ circumstantiæ adfuerint, tunc ab Episcopo ea dispensatio tutò conceditur, quam potest major Pœnitentiarius Papæ, in foro tamen conscientiæ tantùm. Quare si impedimentum illud posteà detegatur, et deducatur ad forum contentiosum, impetranda est à Summo Pontifice dispensatio. De Synod. Diœc. lib. 9 cap. 2 n. 1 n. e.

Fortè etiàm Episcopus dispensare poterit in impedimento dirimente occulto, cum Matrimonium proximè contrahendum est, in casu quo tales urgeant rerum circumstantiæ, ut

nec S. Pontifex consuli possit, nec Matrimonium differri sine scandalo, aut infamia contrahentium. Tunc censendus est S. Pontifex tacitè delegare Episcopo potestatem dispensandi. ibid. n. 2.

His præcisis rerum circumstantiis, nemini fas est Episcopo dispensare in impedimentis publicis Matrimonium dirimentibus. Neque enim verum est, et sanum Axioma illud à nonnullis adoptatum : *Quidquid potest Pontifex in universo Orbe, si excipias, quæ totius Ecclesia statum respiciunt, velut fidei articulum definire, potest Episcopus in sua Diœcesi, nisi Papa sibi illud reservaverit.* Non enim potest inferior legem à Superiore latam relaxare. Sunt qui consuetudinem prætendant; at considerent attentè, cum res sit de minuendis juribus Roman. Pontif. unicè competentibus, num 100. ad minùs annorum spatium sine ulla interruptione perseveraverit. Considerandum insuper et potissimùm, num per eam consuetudinem *disrumpatur nervus Ecclesiasticæ Disciplinæ :* tunc enim numquàm contra legem præscribitur. Cap. cum inter, de Consuet. Tract. de Syn. Diœc. l. 9 c. 2 n. 6.

In contractis Matrimoniis pro eorum revalidatione non dispensat S. Pœnitentiaria in gradibus *primo* et *secundo* consanguinitatis, vel affinitatis ex copula licita, nisi fortè in secundo gradu per decennium duraverit occultum impedimentum, et conjuges ùt legitimi reputati fuerint. In reliquis verò dispensat, sicùt in gradibus et tertio, et quarto publicis revalidat Matrimonia ex causa occulta subreptionis et abreptionis litterarum Apostolicarum nulliter contracta, nisi si falsitas consistat in narratione falsa præcedentis copulæ. Bulla PASTOR BONUS Bull. Tom. I n. 65 n. 40. Vide ins. Eccles. 87.

Si in dispensatione à Dataria obtenta quòad gradus prohibitos reticeatur copula ex causa infamiæ, tunc sacra Pœnitentiaria dispensat in Matrimonio contrahendo, et etiàm contracto, at cum agitur de primo in secundum gradum exigit compositionem 50 Ducatorum auri de camera, nisi gratia prior fuerit expedita in forma pauperum. ibid.

Si in dispensatione à Dataria petita in impedimentis graduum expressa fuerit copula, taciti tamen malâ intentione faciliùs obtinendæ dispensationis, tunc si mala intentio sit occulta, dispensat S. Pœnitentiaria cum miserabilibus personis absolutè, cum reliquis taxâ definitâ. Si verò copula habita fuerit affinitate, seu consanguinitate non agnita, tunc pro dispensationibus non est necessariò exprimenda. Inst. Eccl. 87 n. 23.

In impedimentis occultis affinitatis ex copula illicita, absente etiàm periculo scandalorum in contracto, et contrahendo Matrimonio, in foro conscientiæ dispensat.

Dispensat etiam in impedimento criminis tàm pro contracto, quàm pro contrahendo, ubi nulla adest machinatio. Potest etiàm dispensare, quándò agitur de machinatione ex parte tantùm alterutrius; id tamen rariùs præstat. ibid. nu. 44.

In impedimentis dispensat etiàm si fuerint multiplicia, sicut et dispensat in foro Conscientiæ pro legitimatione prolis, nisi illa concepta fuerit in adulterio. ibid. n. 45.

In dispensationibus pro impedimentis Matrimonii super gradibus vetitis impetrandis, si taceatur copula antecedens, sicùt (si adfuerit) intentio faciliùs obtinendæ dispensationis, rescriptum vitiatur, ut DD. Instit. Eccles. 87 n. 13. In contractis tamen Matrimoniis, si hoc vitium occultum perseveret, dispensat Pœnitentiaria. Ibid n. 14.

Clausula illa in dispensationibus Matrimonialibus, *absolutio, et dispensatio in foro judiciario nullatenus suffragetur*, eam vim habet, ut si impedimentum ex occulto fiat publicum, possit Ordinarius conjuges separare à toro. Si tamen illi occultè sine scandalo debitum invicem reddant, non peccant, ità sentiente Navar. ibid. n. 50.

Si Ordinarius subodorans impedimentum velit procedere in cognitionem delicti, id potest, imò debet facere, etiàmsi reus protestetur de obtenta dispensatione. Si verò certioretur ea de re ab aliquo fide digno, ut à Confessario, seu Parocho, qui possunt id clam testificari Episcopo, tunc debet Episcopus acquiescere, nec debet ad delictum puniendum procedere, ut ex Clericatò monet Auctor. ibid. n. 50.

Postrema clausula sic enunciatur: *Dictâ muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ità cautè etc.* Rejicitur sententia opinantium hanc non esse conditionem; sed ut Confessarius instruatur, quo certior sit contractus; ac veram esse conditionem ex ablativo absoluto, quo enunciatur, ut est Juristarum sensus, demonstratur. Inst. Eccl. 87 n. 63.

Nec admittitur sententia asserens, quandò fieri non posset revelatio impedimenti, sufficere, ut pars illud sciens habeat copulam cum parte ignorante affectu maritali, cum prior consensus partis insciæ fuerit nullus, adeoque ex parte illius nullus sit, undè debet innovari. Aliorum sententia pariter rejecta est, eorum nempè, qui suadent, ut sciens impedimentum proponat alteri, se adeò illum amare ut denuo cum illa velit ligari, si alter respondeat affirmativè, consensus censetur innovatus. Hæc tamen opinio rejicitur, eo quod consensus præstitus à parte inscia sit consensus junctus cum errore quare non adimpletur conditio, *dictâ muliere certioratâ*.

Præfertur cæteris quarta ratio certiorem reddendi partem ignaram, et tunc fit, cum parti ignaræ dicitur, in priori Matrimonio defuisse consensum validum; adeoque suasu Confessoris se proponere, ut iterùm innovetur ex parte utriusque. ibid. n. 78.

Sed quid si timor occurrat, ne parte ignarâ certioratâ de nullitate consensûs, futurum sit, ut illa renuat novam celebrationem, adeoque sic soluto Matrimonio, timeatur, ne nata antecedenter proles declaretur illegitima? Tunc utique de prole non est cur dubitetur. nam semper habetur ut legitima, cum impedimentum est occultum, et unus saltèm ex conjugibus in bona fide versatur. Verùm si adhùc perseveret metus scandalorum ex resolutione hujus matrimonii; suadet Auctor, ut per novas litteras exponatur S. Pœnitentiariæ casus, vel recurratur ad Episcopum, qui id suadebit, quod erit opportunum. ib. n. 80.

Causæ Matrimoniales à Curia Romana commissæ in partibus, non delegantur nisi Episcopis, vel si nullus sit in Diœcesi, saltèm vicinioribus; et si vel illi abfuerint, Judicibus Synodalibus. Cons. DEI MISERATIONE Bull. Tom. 1 n. 33. Mandat insuper Pontifex, ut in singulis Diœcesibus defensor Matrimoniorum designetur, qui semper adsit in judicio, et citetur in omnibus actibus. Si verò Judex in partibus pro validitate Matrimonii sententiam ferat, ab ea sententia appellatio nulla intercedat. Secùs si pro invaliditate defensor appellare debet intrà tempus legitimum, sivè pars instet, sivè non. Pendente verò appellatione ad novas nuptias transire conjuges vetantur sub pœnis contra polygamos constitutis.

Post duas conformes sententias latas de nullitate Matrimonii, licitum est conjugibus transire ad alias nuptias, dummodò pars, seu defensor pro sua conscientia non crediderit appellandum. ib. Pacta prævia inita inter conjuges de non appellando à sententia de nullitate Matrimonii irrita declarat Pontifex in Encycl. ad Polonos. Bull. T. I. n. 85.

Matrimonia inter hæreticos sine præsentia Parochi in Provinciis fœderati Belgii, cum non sit ibi receptum Concilium Tridentinum, tenent; quemadmodum etiam Matrimonia inter hæreticam, et catholicum ab incolis illorum locorum sustinentur. Idem statuitur si uterque contrahens pertineat ad militias Ordinum fœderati Belgii addictas muniendis arcibus vulgo dicti *di Barriera*. Extenditur ad contrahentes in civitate Mosæ Trajectensi. Sed si contrahentes habentes domicilium in Provinciis fœderatis velint contrahere in regionibus Catholicis, seu vicissim velint contrahere in Provinciis fœderatis, cum habeant domicilium in regionibus Catholicis, nihil de illis decernitur. Const. Matr. Bull. Tom. I. n. 34.

Ut quòad denunciationes Matrimoniales non sine gravi causa dispensetur ab Episcopo, mandat Pontifex Constit. SATIS VOBIS Bull. Tom. I n. 55. In eo verò casu, quo fiat dispensatio, jubet nomina contrahentium, et fidem celebrati Matrimonii à Ministro deputato facta in libro secreto annotari, quem sigillis clausum servandum esse in Episcopali Cancellaria edicit. Si proles nascatur, ejus parentes, et fides collati illi Baptismatis in eodem libro annotandi, quapropter moneri jubet contrahentes in actu contrahendi matrimonii, ut intrà triginta dies à nativitate numerandos, moneant de his omnibus Episcopum, et si secùs fecerint, sciant, occultum Matrimonium fore revelandum ab Episcopo.

Matrimonio celebrato non præmissis denunciationibus nec obtenta ea de re ab Episcopo facultate, si assistat Parochus, suspensione ad triennium plectendus est ex Cap. *Cum inhibitio n. final.* à qua suspensione toto eo triennio absolvi ab Episcopo nequit, ut ex Sanchez firmatur. In Tract. de Syn. Diœc. l. 12 c. 6 n. 2 n. e.

Diebus, quibus interdicuntur matrimonia, non quidem absolutè illa vetantur, præcisa consuetudine, sed solemnitas tantummodò et pompa nuptiarum, ut ex Cap. Capellanus de Feriis monent Theologi, et notatur Inst. Eccl. 70 n. 5.

Nomine verò solemnitatis nuptiarum censentur, et quidem potissimùm, benedictiones in Missali Romano expressæ. Vetantur verò illæ sub peccato gravi, ut ex Sanchez, aliisque notatur Instit. Eccles. 80 n. 7. Quare cum temporibus feriatis celebrari nuptias permittit Episcopus, numquàm licet benedictiones illas conferre. ibid. n. 2.

Imò, et tota Missa pro sponso, et sponsa omittenda est, cum benedictiones illæ pars ejusdem habeantur. Tunc igitùr celebranda est Missa de tempore. n. 11.

Ideò verò requiritur facultas Episcopi ad celebrandum matrimonia diebus feriatis (quamquàm illa sint de se licita). quia in Synodis, vel ex consuetudine introducta vetita illa habentur; quare requiritur, ut Episcopi facultas intercedat. ib. n. 4.

Semel tamen inita matrimonia diebus feriatis, consummari possunt, ut ex sensu DD. Theologorum statuitur. ibid. n. 17 et 18.

Quare licita est traductio sponsæ ad domum viri, ut ex Congregat. firmatur. ib. n. 21.

Matrimonia per Procuratorem contracta valent, ut communis est Theologorum, etiàm post Tridentinum scribentium, sententia. Quamquam cautiùs est, ut quæ sic conciliata sunt, iterùm præsentibus conjugibus coram Parocho renoventur: quæ tamen dicta sunt ad cautelam, non autem

ad necessitatem. De Synod. Dioeces. lib. 13 c. 25 n. 9 Rev. edit.

Matrimonia occulta antequàm ab Episcopo permittantur, debet ille exquirere qualitatem, gradum, et conditionem petentium, an sint sui vel alieni juris, an sint filii familias, et num illæ nuptiæ sint tales, ut pater justè illis possit dissentire. Cum verò omnia repererit ad formam, debet deputari ad assistendum eisdem nuptiis Parochus alterutrius ex contrahentibus, nec, nisi ex gravi causa, id muneris demandari debet Sacerdoti à Parocho diverso; qui Sacerdos vel Parochus debet exhibere Episcopo documentum celebrati matrimoni cum nota loci et temporis et testium, qui interfuerunt. Id verò documentum transcribatur in libro diverso ab illo, in quo reliqua publica matrimonia annotantur, idemque liber clausus et sigillis obsignatus in Episcopali Cancellaria cautè servetur, non aperiendus, nisi cum alia similia matrimonia annotanda sunt. Mandat Pontifex, ut proles inde nata denuncietur Episcopo vel per litteras parentum manu propria signatas, vel per personam fide dignam à parentibus designatam, eademque attestatio scribatur in libro diverso ab eo, in quo matrimonia occulta describuntur: utriusque parentis nominibus appositis. Qui liber custodiendus est eâ diligentia, quâ liber matrimoniorum occultorum. Verùm in celebratione matrimonii hujusmodi, ille qui Parochi nomen, et vices gerit, debet monere conjuges, ut prolem ex eo conjugio natam denuncient Episcopo, eo modo, quo supra; alioquin, si hæc omittantur, denunciet, Episcopum, secreti fide neglectâ, matrimonium illud occultum revelaturum, ne filiis natis jactura inferatur. Ita in Bulla Satis vobis n. XXXV. Bullar. Tom. I.

Cum petita fuisset à Pontifice dispensatio de tertio in quartum consanguinitatis, et contracto matrimonio non jam consummato, repertum fuerit inter conjuges intercedere non unum, sed duplex impedimentum itidem de tertio in quartum; ideò supplicatum fuit pro dispensatione in eodem secundo impedimento, et vir cujus nomine oblata est supplicatio significavit uxorem suam esse insciam novi hujus impedimenti, quia si hoc scivisset, institisset pro nullitate matrimonii, et si hoc dissolvetur, magna scandala oritura essent, Pontifex concessit novum Breve, in quo dispensavit in radice matrimonii. Uxor in nova supplicatione demonstravit, se consciam fuisse secundi hujus impedimenti ante concessionem secundæ hujus dispensationis, et dum parabat se opponere huic matrimonio ratificando, obtentam fuisse à viro, se inscia, dispensationem. S. Congregatio resolvit pro invaliditate ejusdem ma-

trimonii; cujus resolutionem Benedictus XIV. confirmavit in sua Bulla Etsi matrimonialis etc. Bullar. Tom. IV. n. 50.

MATUTINUM.

Matutinum non est segregandum à Laudibus sine causa, quæ optima suppetit Ecclesiæ, sejungendi Matutinum à Laudibus nocte Natalis Domini. Inst. Eccles. 24 n. 9.

Peccat etiam venialiter, qui sine ulla legitima causa horam non servat, ut ex D. Thoma. ibid. n. 9.

Hora recitandi Matutini die præcedenti incipit post exactas tres quartas partes diei, ut in Calendario Romano annotatum est. ibid n. 10.

MEDICUS.

Medici tenentur sub gravi monere infirmum, cum vocantur ad eum curandum, ut vocet Confessarium, ut provideat de salute animæ suæ, ità præcipiente Concilio Lateranensi in Cap. Cum Infirmitas De Pœnit. et Remiss. S. Pius V. in sua Constitutione 3, in Bullario Romano, jubet Medicum antè omnia id monere; neque tertio die alterius illum visitare, si vocare Confessarium recusaverit: Transgressores Medicos incurrere pœnam infamiæ, et privationem omnium privilegiorum ejus Professionis. Mandat insuper, ut nemo deinceps Lauream Medicinæ obtineat, nisi priùs juret coram publico Notario, et testibus ejus Bullæ observantiam. Neque ab his servandis excusantur Medici de consuetudine jam per longum tempus introducta, cum ob singulorum juramentum consuetudo ista induci non potuerit. Sufficit tamen si medicus id moneat per alium virum gravem. Inst. Eccl. 22 n. 16.

Non tamen tenentur sub gravi monere ægrotum in quocumque morbo, sed quandò ità aliquo morbo corripitur, ut attentis omnibus judicari possit, periculum esse, ut evadat mortalis. ib. n. 18. Consultiùs est tamen, ut moneatur ægrotus, etiamsi non timeatur periculum illud. ib. n. 22.

Si tamen ægrotus renuat confessionem, et morbus sit adeò periculosus, ut timendum sit, ne desertus à Medico moriatur, docent tunc Theologi deserendum à Medico non esse, ne ægrotus amittat spem sanitatis recuperandæ, adeoque resipiscendi. ibid. n. 17.

Laici artem medicam, vel chirurgicam exercentes ex præscripto suæ artis, etiamsi aliquis ægrotus obierit, non tamen incurrunt irregularitatem; attamen *ad cautelam* petunt, et obtinent dispensationem si promoveri ad Ordines sacros pos-

tulant; attamen ejusmodi Brevia non conceduntur, nisi prius audito Episcopo; cui injungitur, ut distinctè referat casus omnes animadversione dignos, eorumque peculiares circumstantias, simulque exponat, cujus rei gratiâ orator ad Ordines sacros promoveri poscat. De Syn. Diœc. l. 13 c. 10 n. 4., nov. edit.

Sacros verò Ordines jam obtinentes, vel etiàm minores cum ecclesiastico Beneficio, ex præscripto sacrorum Canonum necessariò debent petere indultum, si medendi artem velint exercere. Hoc verò indultum non obtinetur. nisi expositâ causâ, nempè quod locus, in quo Orator degit, et profiteri cupit, vel sit penè destitutus, vel non satis illi provisum sit ex Medico laico, vel denique, ejus familia tantæ sit egestatis, ut providendum illi sit ex honesto lucro ex arte Medica percipiendo. ibid. n. 6.

Regulares verò in Missionibus agentes privilegio donantur, ex Bulla potissimùm Clementis XII. *Cum sicùt*, ut possint exercere artem medicam. Hoc tamen privilegio frui non possunt, nisi in ea arte sint periti, et gratis remedia præscribant, ac tandem abstineant ab incisione, et adustione. Denique requiritur, ut non adsint Medici laici; vel sint quidem, at hæretici, vel hebræi, ut ex Decreto Congreg. de Propaganda fide. ibid. n. 7.

Regulares ex instituti sui ratione Hospitalium curam, et administrationem obtinentes, medicam artem exercere non possunt extrà illa hospitalia. ibid.

In prædictis indultis Apostolicis, Monachis, vel Clericis concessis semper apponitur hæc limitatio, *absque incisione, et adustione*. ibid. n. 8.

Clericis Sæcularibus sacris Ordinibus insignitis si concessum fuerit indultum, ut provideant familiæ indigenti, illud durat, quòad usquè Orator certos Ecclesiasticos reditus, vel residentiale beneficium obtinuerit.

Insuper affertur limitatio, ne quid exposcat, ab ægrotis. neque enim Ecclesiastico sæculari Medico vetatur, ut spontè oblata recipiat, præterquàm à veris egenis, à quibus nihil penitùs potest accipere. ibid. Regularibus verò indultariis semper datur cum modificativa, ut nihil penitùs ab ægrotis recipiant. ibid.

Porrò indulta illa ecclesiasticis, vel Regularibus concedi non solent, nisi priùs audito Episcopo testante de viri peritia in ea arte, et de indigentia medici in ea Civitate, vel Oppido. Præterea exquiritur etiàm pro Regularibus testimonium Superioris regularis circà mores illius, qui indultum petit. Si verò non præmittatur testimonium Episcopi, ad-

hùc tamen Pontificii Brevis exsecutio Episcopo committetur, qui commissum munus impleturus de his omnibus certiorem se reddere tenetur. ibid. n. 9.

Chirurgiam verò exercere ecclesiasticis sæcularibus, et regularibus longè difficiliùs conceditur, et tunc solùm cum omnis omninò chirurgus laicus deest; quin et tunc sine adustione et sectione ibid. n. 11.

MEDITATIO. Vide ORATIO.

MISSA.

Missæ Sacrificium est *Latreuticum*, *et Eucharisticum*, idest laudis, et gratiarum actionis pro beneficiis acceptis, est propitiatorium, quo expiantur peccata, non eo tamen modo, quo Baptismus, et pœnitentia, peccata remittentes per gratiæ infusionem; sed Deus intuitu hujus Sacrificii pœnitentiæ donum largitur, seu peculiarem gratiam donat, qua quis excitetur ad contritionem, vel ad absolutionem in Sacramento pœnitentiæ utiliter consequendum. Quòad remissionem tamen pœnæ, abolitâ jam culpâ, immediatè illam remittit; remittit, inquam, illi pro quo offertur, eâ tamen mensurâ, quæ Deo placuerit. De Sacrif. Miss. l. 2 c. 13 n. 17. Est denique *impetratorium* spiritualium, et temporalium bonorum. ib. n. 19.

An ejusdem sit efficaciæ sivè à bono, sivè à malo Sacerdote Missa celebretur? Respondendum est, fructum provenientem ex opere operato numquàm minui, et si applicetur semper operari, dummodò impedimentum nullum obstet. ibid. n. 20.

Alius est fructus, qui oritur ex universa Ecclesia offerente Sacerdotum suorum ministerio. Ecclesia verò est semper sancta, pulchra, sine ulla ruga, aut macula.

Tertius tandem est fructus ex ipso celebrante veniens, diciturque pariter *ex opere operantis*, atque iste ex majori, vel minori Sacerdotis sanctimonia minuitur, augeturve. ibid.

Missæ fructus triplex est: *generalissimus*, cujus fideles omnes sunt participes; *Specialissimus*, quo Sacerdos fruitur: *Medius*, quem Sacerdos applicat pro iis, pro quibus Sacrificium offert. De Sacr. Miss. l. 3 c. 8 n. 1.

Materia Sacrificii Missæ est panis triticeus, et vinum ex uvis. Si verò magna esset permixtio farinæ ex aliis frugibus, et permixtio aquæ vinum superaret, hæc materia inepta esset consecrationi. De Sacr. Miss. l. 3 c. 10 n. 15. Nec post consecrationem novus liquor, et præsertim aqua in Calicem infundendus est. ibid. n. 16. Alioqui censet S. Thomas, corruptionem Sacramenti sequi potuisse pro aliqua parte, nisi

fortè quantitas novi liquoris tantilla esset, ut non posset in omnes partes diffundi. Hæc tamen sententia non æquè Scholasticis omnibus probatur.

Ad essentiam Sacrificii necessaria est utriusque speciei consecratio, quod etiàm in prima sua institutione à Christo Domino servatum est; ex quo fit, ut nemini permitti umquam possit consecratio sub unica tantùm specie; quamquam si hoc fieret à Sacerdote, consecratio quidem valeret, sed ille gravi se crimine obstringerit, et Sacramentum quidem, non verò Sacrificium conficeret; deesset enim tunc mystica victimæ mactatio. ibid. n. 19.

Sacerdos verba Consecrationis proferens super panem, et vinum, sed extrà Missam, validè quidem, se illicitè consecrat, nam tota vis consecrationis in verbis Christi consistit. De Sacr. Miss. l. 3 c. 11 n. 11.

In forma Consecrationis defectus accidere possunt, qui invalidam, et defectus, qui illicitam tantùm illam reddant. Illicitam dicas, si omittatur vox *enim*, et verbum *est*. Item si loco vocis *hoc* dicatur *istud*. Invalidum si pro *hoc* substituatur *illud*. vel *hic* pro adverbio sumptum. Dubium est, an invalida sit consecratio Calicis, illis tantummodo verbis prolatis: *Hic est Calix Sanguinis mei*, cæteris omissis; ideoque si id fortè contigerit, repetenda sunt sub conditione verba consecrationis vini ibid. cap. 15 n. 15.

Sacerdos validè consecrat, etsi lethali crimine sit infectus, excommunicatus, hæreticus, degradatus. Licitè tamen ut celebret, debet esse in statu gratiæ, et à lethali peccato liber. ibid. cap. 11 n. 1.

Alioqui duplicis culpæ reum se constituit, conficiendo scilicet vel suscipiendo indignè Sacramentum, et infideliter sibi ipsi ministrando. ibid. n. 2.

Vetat Tridentimum Sess. 13 cap. 7 de Eucharistia, ne Sacerdos peccati mortalis reus, quantumvis contritus, nisi priùs Sacramentali Confessione expiatus, ad celebrandum accedat. ibid. n. 3. Permittit tamen Sacerdotibus celebrationem prævio tantùm actu contritionis, dummodò gravis necessitas urgeat, nec sit copia Confessarii; simùl verò in eo rerum eventu mandat, ut qui ità celebraverit quàmprimùm confiteatur. ibid. n. 4. Atque ità explicat præceptum divinum ab Apostolo traditum: *probet autem seipsum homo*. In casu verò urgentis necessitatis non sufficit attritio, sed omninò contritio requiritur, vel saltèm attritio, quam Sacerdos sine culpa contritionem existimaverit. Illud verò præceptum, *at quamprimum confiteatur*, verum est præceptum, et non consilium; nec ità intelligendum est, ut Sacerdos non teneatur crimen

suum confiteri, nisi quandò rursus est celebraturus. Hæc omnia ex variis damnatis propositionibus eruta latiùs explicantur. ibid. n. 5.

Urgens necessitas, de qua hîc, ea censetur, si Sacerdos eo die non celebrans offensioni esset, et scandalo. Item si Parocho celebrandum est ad ministrandum Viaticum. Sunt qui addant, sufficere ad celebrationem in eo rerum statu, si nuper decessit anima probabiliter Sacrificio indigens; quod tamen, aliis, et meritò, minùs probatur, cum omnes animæ in Purgatorio Sacrificio indigent. ibid n. 6.

Sed quid, si Sacerdos cœptâ Missâ recordetur peccati lethalis, non expositi in Confessione, vel se obstringi aliquâ censurâ, vel jejunium non servâsse? Profectò si antè consecrationem peccati, seu jejunii non servati recordatur, Missam deserere tenetur, nisi aliud suadet justus de gravi scandalo timor. Si verò, post consecrationem, perficiat, et sumat Sacramentum præmissâ contritione, si occurrat grave peccatum, nondum pœnitentiâ deletum, et (elicito proposito) satisfaciendi postmodùm præcepto Confessionis, et absolutionis. Si verò nequeat conteri, satiùs est scandalum potiùs permittere, quàm Sacramentum conficere, et indignè recipere.

Scandalum verò an causaret recedendo ab Altari ille, qui in loco privato celebrans cum unico ministro, peccati gravis, inchoatâ Missâ, recordetur, quæstio est anceps; sunt enim qui minimùm esse scandalum censent, si adsit tantummodo Miniser puer, vel celebrantis servus, aut amicus. ibid. n. 9.

Si eâ die, tempore Missam præcedente, grave peccatum commissum à Sacerdote fuerit, de quo tamen doluit, et confessus est, non decet Sacerdotem eâdem ipsa die celebrare, quia tollitur quidem reatus culpæ, sed non continuò immunditiés corporis adimitur. ibid. n. 11. Idem dicas de eo, qui pollutionem proprii corporis sensit, nec tamen consensum apposuit. Quamvis nulla sit in eo culpa, indecens est tamen ad Sacrificium accedere; præsertim si menti tenaciùs inhæreant pravæ cogitationes. ibid. n. 12.

Quid statuendum, si contingat defectum aliquem deprehendi vel in pane, vel in vino consecrationis, ex Rubrica reputatur, quæ mandat; si fortè accidat, ut post sumptionem sanguinis animadvertatur primò hostia inepta Sacrificio, resumendum esse novum panem, et vinum cum aqua, et verba consecrationis super utrumque repetenda, sumpto initio ab illis verbis: *Qui pridiè quàm pateretur*, factâ tamen priùs utriusque oblatione. Sunt quidem qui putent sufficere hostiæ tantum modò consecrationem; at tunc *debitus ordo non servaretur*; quæ altera est ex duabus causis, ex quibus Rubrica

utriusque consecrationem mandat. Quare Rubricæ parendum. ibid. cap. 15 n. 2.

Si verò post Consecrationem sumptâ jam hostiâ cognoscat vinum ineptum fuisse ad consecrationem : tuncne nova hostia, novumque vinum apponendum est, novaque utriusque consecratio facienda ? Id utique censent S. Thomas, ejusque discipuli. Sed post reformatas sub Clemente VIII. Rubricas Missalis legitur in illis expressum : si Missa celebretur in loco publico coram multis, ad scandalum evitandum sufficere, si tantummodò apponatur novum vinum cum aqua, et facta oblatione consecretur, statimque sumatur. ibid. n. 3. 4. etc.

Defectus si occurrat in pane et vino, deprehendaturque antè consecrationem, nova materia apta apponatur ; si post consecrationem, Missa omitti tutò potest ; si post sumptionem, necessariò omittitur, nisi fortè multitudo adesset Missæ audiendæ, quo in casu posset Sacerdos submissa voce preces aliquas recitare, quæ ad illam partem Missæ non pertinerent, et benedictionem populo impertiri. ibid. cap. 15 n. 9

Si aqua infusa Calici non sit, idque antè consecrationem agnoscatur, infundatur statim ; si post consecrationem, Missa peragenda est. ibid. n. 10.

Si Musca, vel aranea in calicem antè consecrationem ceciderit, effundatur vinum, et novum apponatur. Si post consecrationem, illud, quidquid est, extrahatur, lavetur, et comburatur, et ablutio cum cineribus in sacrario reponatur. Ita S. Thomas. ibid. n. 11.

Si venenum immixtum deprehendatur antè consecrationem, idem, quod prius, servandum est, si post consecrationem, in aliud vasculum transfundatur, et tamdiù servetur, donec species vini fuerint exsiccatæ, et aliud vinum consecretur ; ut ex S. Thoma. ibid.

Vinum acescens non est adhibendum in Missa ; si tamen id fiat, conficitur Sacramentum ; nec peccant Regulares, qui celebrare debent, nec habent auctoritatem vinum commutandi, id enim peccati ligat eorum Superiores, ut ex Quarto, et Merato annotatur. Instit. Eccles. 77 n. 2. Vinum quod ex aqua conficitur botris superinjecta, quale à Latinis priscis lora, seu lorea dicebatur, ineptum est ad Sacrificium, ut ex Theologis firmatur. ibid. n. 4.

Vetitum est sub peccato gravi adhibere vinum illud dilutum ; quod ex musto, et aqua æquali, vel ferè æquali quantitate conficitur, ut ex Theologis. Inst. Eccl. 77 n. 6.

Licitum est tamen adhibere in eam rem vinum, quod ex modo illud conficiendi in regionibus aliquibus habet aliquid quæ admixtum, est enim vinum usuale. ib. n. 7.

Si guttæ vini reperiantur extrinsecùs in cuppa calicis, censeantur non consecratæ, et abstergantur purificatorio. Si interiùs, tutiùs censeantur consecratæ, et per secundam purificationem assumantur. Sacr. Miss. l. 3 c. 17 n. 7.

Generatim monet S. Thomas in dubiis, num aliquid omissum in Missa sit, vel si certè constet omissum, nec illud sit de necessitate Sacramenti, negligendum esse; si sit verò de necessitate Sacramenti, illud iteretur, ut reliqua omnia ex ordine deducantur. ibid. cap. 15 n. 16.

Cum novi Sacerdotes cum Episcopo celebrant, non debent intentionem suam ità conformare, ut intelligant, se consecraturos eodem momento, quo Episcopus extrema verba protulerit sivè ipsi antè sivè posteà formam compleverint. Tunc enim effectus Formæ remaneret in suspenso; sed debent esse ità animo comparati, ut omne studium ponant proferendi ultima verba cum Episcopo, atque ità unà cum eo consecrent; ex quo fit, ut si non ità jungant sua verba cum Episcopo, non consecrent, cum non habuerint intentionem consecrandi. ibid. c. 16 n. 6.

Sacerdotes Missam cum Episcopo celebrantes eleëmosynam pro Sacrificio illo accipere minimè valent, quia dans Eleëmosynam petit Missam modo consueto. De Sacr. Miss. l. 3 c. 16 n. 10.

Intentio applicationis Missæ sufficit si habitualis fuerit, est enim veluti quædam donatio, quæ semper valet, etiàmsi multò antè intercesserit. ibid. n. 8. Tempus applicationis num sit sufficiens post consecrationem, ambiguum est. Præstat, ut Sacerdos Missam applicet cum se ad eam præparat. ibid. n. 9.

Beneficiatus, cui injungitur à testatore celebratio Missæ certis diebus, non explicata applicatione pro se, vel pro aliis, debet illis diebus Missam applicare pro Fundatore ejusdem Beneficii; ut S. Cong. Conc. sæpiùs respondit. De Sacrif. Miss. l. 3 c. 9 n. 2.

Idem dicas, si Fundator mandaverit, ut oraretur pro se in Missa, nam præsumitur nomine orationis applicationem designâsse; nisi tamen ex aliis conjecturis deducatur, aliam fuisse ejusdem Fundatoris voluntatem; ut si pluribus capellaniis fundatis, in aliis mandaverit applicationem, in aliis orationem, ut ex resolutionibus S. C. ibid. n. 3.

Si Superior Sacerdoti præcipiat, ut Missam certo alicui applicet, at ille pro alio offerat, reus est quidem Sacerdos inobedientiæ, sed applicatio à Sacerdotis voluntate pendet, cum ille sit minister, et dispensator sui Sacrificii. ibid. n. 4.

Missæ applicatio quòad Parochos. Vide *Parochus*.

Missa Conventualis in Collegiatis quotidiè celebrandâ est, et applicanda pro benefactoribus in genere; nec sufficit si pro uno benefactore applicetur, neque satisfit si beneficiatus, seu Canonicus teneatur aliundè ex alio debito illam applicare. Si verò præbenda beneficii tenuis sit, nihilò tamen seciùs supplendum est ex distributionibus, quòd si et distributiones, et præbenda tenuissimæ sint simùl sumptæ, tunc recurrendum est ad Congregationem Concilii. Ità Pontifex in Encyclica ad Episcopos Italiæ incipiente CUM SEMPER Bull. Tom. I n. 103. Sufficit tamen prioris Missæ applicatio etiàmsi plures cantentur in Collegiata. ibid. n. 22.

Si Sacerdos sumptâ purificatione animadvertat, remansisse in corporali, vel patena fragmenta, sivè illa magna sint, sivè parva, illa absumantur, sicùt et absumenda sunt fragmenta, si quæ remanserint, post distributionem Eucharistiæ in adstantes peracta Missa. De Sacrif. Miss. l. 3 cap. 17 n. 3.

Si tamen quod remanet, non fragmentum, sed integra est hostia, magna, seu parva, hæc post sumptam purificationem non est absumenda, sed vel recondenda in tabernaculo, vel ponenda in patena, ut alteri Sacerdoti mox celebraturo reservetur: quod si fieri non potest absumatur. Ità ex Rubricis. ibid. n. 4.

Particula illa hostiæ, quæ separatur in inferiori parte hostiæ in duas partes fractæ, si cum vino non diffluat in os, sed remaneat in calice, potiùs, quàm digito redigatur ad oram calicis, præstat, ut mediante novo vino hauriatur. ib. lib. 3 cap. 17 n. 1.

Sacerdoti in sacristiam jam restituto post Missam, et nondum sacris vestibus exuto, absumenda sunt fragmenta, si quæ averterit remansisse in patena. Si verò sacras vestes exuit, quidquid superfuerit è sacrificio, reponendum est in tabernaculo, si adsit: sin minus, vel non liceat sine aliqua admiratione populi, absumendum est. Ità ex S. Thoma. ibid. n. 5.

Peccaret graviter Sacerdos, si hostiam in Missa consecratam reponeret in tabernaculo, et ejus loco sumeret hostiam quæ in eodem tabernaculo anteà continebatur. Ità ex Canone Relatum de Consecr. distinct. 11 ibid. n. 8

Sacerdos celebrans, si habeat hostiam parvi moduli, meliùs faceret, si populum doceret, ne miraretur, si illam adhibet pro majori, quæ tunc non suppetit; potiùs quàm utatur sententiâ aliquorum, qui censent, posse tunc extrahere

è tabernaculo hostiam majorem, quæ fortè ibi adest, et adhibere illam ad elevationem. ibid. n. 9.

Si pyxis hostiis parvis plena sit præsens moraliter Sacerdoti, sed non fuerit aperta antè oblationem, et consecrationem, illicitè quidem id fieret, sed cum moraliter præsens esset Sacerdoti, valida esset consecratio; quòd verum est etiàmsi, quando consecravit, actu de particulis non cogitaret. Moralis verò præsentia ea dicitur, cum ità præsens est, ut verificari censeantur illa verba formæ *Hoc* vel *hic*. Ibid. cap. 18 n. 2 et 3.

Si particulæ afferantur ad altare post peractam oblationem, non debet Sacerdos illas consecrare sine legitima causa, ut si magna multitudo populi, parata ad recipiendam Eucharistiam, aliàs careret Sacramento; tunc verò Sacerdos deberet priùs illas antè consecrationem mente offerre. Cœpto jam Canone, si afferatur particula, non est consecranda, neque pro dando Viatico infirmo, tunc enim sufficeret, si Sacerdos ex sua hostia parvam portionem separaret. ibid. n. 5.

Si fortè contingat, ut pyxis deferatur ad altare, nec Sacerdos illam advertat, adeoque proferens verba consecrationis nihil cogitet de pyxide, tunc utique si pyxis non sit suprà petram sacram, non censetur voluisse Sacerdos consecrare; alioqui enim censeretur voluisse istud, quod sibi illicitum est. Quàmvis verò sint DD. qui contrarium censent, cum tamen in Sacramentis conferendis sequi teneamur opinionem tutiorem, relictâ probabili, ideo in eo casu particulas illas non esse populo distibuendas, sed asservandas, ut in alia Missa sub conditione consecrentur, satis constat. ibid. n. 6.

Si celebranti sint præsentes undecim hostiæ, et ille habeat intentionem consecrandi solùm decem, nec determinet quales, nulla ex illis esset consecrata, ut ex Rubricis discimus. Quare debet Sacerdos intentionem suam ità dirigere, ut velit omne consecrare quidquid antè se positum est. Ex quo intelligitur Sacerdotem, qui cum hac intentione habet in manu duas hostias, unam se tenere putans, utramque reverà consecrare. ibid. n. 7.

Missam bis eodem die celebrare, quàmvis adsit causa necessitatis, nemo potest, etiàmsi Parochus sit, nisi saltèm Episcopi licentia accedat; quæ tamen datur ob causas singulares, non tamquàm privilegium. Ità Pontifex in Bulla DECLARASTI Bull. Tom. 2 n. 3.

Sacerdos, qui Sacrum facere quotidiè per seipsum debet, potest aliquando illud omittere, tum quia ea præsumitur voluntas fundatoris, tum ad majorem pietatem sibi comparandam, ut ex Cap. *Significatum de Præbendis*; non tamen po-

test, qua die vacat, sacrum agere, et alicui attribuere, percepta eleëmosyna. De Sacrif. Miss. lib. cap. 22. n. 3.

Sicùt nec potest duplicatum stipendium pro eadem Missa accipere, applicando uni fructum medium, alteri specialissimum, et contrariam sententiam proscripsit Congregratio S. Officii, ac dein Alexander VII. Propotit. IX inter damnatas. ibid. n. 5.

Sacerdos, qui Beneficium possidet, in cujus fundatione expressè cautum est, non teneri celebrantem ad applicationem Sacrificii, num possit pro explicatione novum stipendium exigere? non vetatur; sed neque reprobatur contraria sententia id negans, et Decreta S. Congregationis Concilii non apparent. ibid. c. 22 n. 7.

Si tamen nihil expressum sit in fundatione ejusdem Beneficii, quod demonstret, testatorem remittere applicationem sacrificii arbitrio Sacerdotis, tunc semper standum est pro obligatione applicationis pro testatore, ut ex Decretis S. Congregationis. ibid.

Missæ in altari privilegiato celebrandæ semper debent esse de *Requiem*, nisi cum Festum duplex, vel Dominica dies occurrerit; tunc enim acquiritur indulgentia, etiamsi Missæ de Festo agantur. Perindè est autem sivè altare istud privilegium habeat perpetuum, sivè ad septennium, vel certis solùm diebus in hebdomada. Si igitùr testator jusserit celebrari sibi Missas certis hebdomadæ diebus ad altare privilegiatum, et in dies istos incidat aliquod festum duplex, satisfit testatori cum Missa de festo. Idem dicas de diebus, in quibus duplex quidem non currit, sed Missæ pro defunctis vetantur. Hæc omnia ex Decretis variorum Pontificum, quorum postremus est Clemens XI. De sacrif. Miss. l. 3 c. 23 n. 8.

Missæ altaris privilegiati debent esse *de Requiem*, nisi cum inciderint in diem, in qua Missæ illæ celebrari non possunt, sivè ratione Festi duplicis, sivè aliâ quacumque. Ità ex plurimis Pontificum Decretis Inst. Eccl. 54 n. 27.

Missæ privatæ de Requiem celebrandæ non sunt in Festis duplicibus, et Dominicis diebus, sicùt nec infrà Octavas Epiphaniæ, Paschæ, et Pentecostes, prima die Quadragesimæ, totâ Hebdomadâ sanctâ, in Vigiliis Nativitatis Domini, Epiphaniæ, et Pentecostes; denique ex Decretis S. C. infrà Octavam Corporis Christi, et Natalis Domini, sicut nec cum expositum est Vener. Sacram. ib. n. 28.

Solemnes, et cantatæ pro Defunctis Missæ qua die à testatore præscriptæ sunt, et illa sit verè annua illius obitûs, celebrari possunt, etiamsi Officium sit de duplici majori, vel minori. Ità ex Decreto S. C. De Sacrif. Missæ l. 3 c. 23 n. 5. Non verò in Dominicis, et festis de præcepto, nec in iis,

in quibus nec de duplici agi potest. Inst. Eccles. n. 5 n. 24. et seq.

Præsente corpore canitur quidem Missa pro Defunctis, exceptis tamen duplicibus primæ classis. Quæ verba sunt Decreti. S. C. Rituum die 5. Julii 1698 attamen non satis constat, an id vetitum sit in omnibus duplicibus primæ classis, et non tantùm in magis solemnibus. De Sacrif. Miss. l. 5. c. 23 n. 5.

Dies tertia, septima, et trigesima, quæ habent Missam cum oratione propria in Missali, nihil habent privilegii supra reliquas privatas. ibid.

Si parochus duas regat Parœcias, nec populi unius possint in templum alterius convenire, ac desit alius sacerdos, potest duas Missas eodem die celebrare. De Sacrif. Miss. l. 3 c. 5 n. 1. Debet tamen Episcopus saltèm cognoscere, num reverà sit tanta necessitas, ut bis celebrari opus sit.

Hic verò unicus est casus, in quo bis celebrare liceat; neque enim fas est Sacrificium repetere sivè propter adventum hospitum etiàm nobilium, etiàm Principum, aut Episcopi, qui die Festo Missam non audierint, nec alius adsit Sacerdos; neque enim hæc est tanta necessitas, quanta requiritur in cap. Consuluisti de Celebrat. Missarum. Item ex eadem ratione non licet ob benedicendas nuptias, quæ differri in aliam diem non possint. Tunc enim celebrari possunt nuptiæ sine Missa et benedictiones in sequentem die transferri. ibid. l. 3 c. 5 n. 3.

Sed quid si ministrandum sit Viaticum infirmo? Profectò si Sacerdos jam Missam absolvit, tunc utpotè non jejuno non licet ei rursùs celebrare. Si Missam non absolvit, potest necessitati illi providere, dando partem hostiæ suæ. Si verò Sacerdos Eucharistiâ quidem, non vero ablutione perceptâ moneatur de Viatico infirmo ministrando, tunc utique potest aliam missam celebrare, ib.

Cum in alicujus fortè Ecclesiæ capella tam multas Missarum ibidem celebrandarum eleëmosynas receperit, ut non possit infrà hebdomadam illis satisfieri, mandavit S. C. Concilii, ut quæ supersunt in aliis altaribus ejusdem Ecclesiæ celebrentur, injunxitque simùl, ut deinceps fideles eleëmosynas oblaturi eâ de re moneantur, scriptâ tabellâ in loco visibili Ecclesiæ expositâ. De Syn. Diœc. lib. 12 cap. 8 n. 5 n. e.

Quàmvis à Sacra Congregatione sæpiùs decisum fuit in Oratoriis publicis sitis intrà fines Parochiæ juris non esse Parocho prohibere, ne Missæ celebrenter antè Missam Parochialem; si tamen Episcopus in Synodo id prohibeat, ne populus retrahatur à Missa Parochiali, et concione, constitutio

illa valet, et Episcopo parendum est. De Syn. Diœc. lib. 12 cap. 7 n. 7. n. e.

MISSA celebranda est ab aurora usquè ad meridiem; toleratur tamen anticipatio tertiæ horæ partis, sicùt et prorogatiò tertiæ horæ partis post meridiem, ut ex edicto Benedicti XIII Inst. Eccl. 12. n. 4. Jus habet Episcopus vetandi etiàm sub pœnis canonicis; ne Regulares ultrà consuetas horas celebrent, ut ex Decretis S. C. firmatur. Inst. Eccl. 68 n. 12.

Nemo ignotus sivè sæcularis, sivè regularis admittendus est ad celebrandum Missam, nisi adductis testimonialibus, iisque visis, et approbatis ab Episcopo; idque præcipi posse ab eodem Episcopo, saltèm quòad Sacerdotes regulares exteros, etiàm regularibus censuit S. Congreg. Instit. Eccl. 34 n. 4 et De Syn. Diœces. l. 9 c. 15 n. 5 n. e.

Tridentinum Sess. 23 cap. 4, monet Episcopos, curent, ut Sacerdotes non habentes animarum curam, diebus saltèm Dominicis, vel Festis solemnioribus Missam celebrent. An committant peccatum grave Sacerdotes illi, si monito Tridentini non se submiserint, quæstio est anceps. Profectò peccaret graviter, qui numquàm per annum Sacrificium offerret; esset enim hoc indicium vitæ corruptæ, et pareret scandalum. De Miss. Sacr. l. 3 c. 1 n. 10. Teneretur etiàm celebrare, ut ægroto Viaticum deferretur, si alio modo fieri non posset, ibid.

Missam quotidiè celebrare meliùs est, quàm ab ea abstinere; negandum tamen non est, quin optimè præstet Sacerdos si aliquandò abstineat ex reverentia, seu ad hoc, ut ferventiùs celebret. Id verò eruitur ex eo, quod ad spiritum Ecclesiæ propiùs accedat qui quotidiè Sacramentum recipit. Addendum, quod munus Sacerdotis sit non privatum, sed publicum, sitque ejus opus Ecclesiæ utile; et ex assidua celebratione validius auxilium obtenturus sit à Deo, ut digniùs celebret. Quare statuendum, Sacerdoti, ut plurimum, quotidiè celebrandum esse, si discussâ conscientiâ suâ persuadere sibi moraliter possit, se esse in statu gratiæ. Nec obstat minor fervor; eum illum persæpè patiamur inviti. De Sacrif. Miss. l. 3 c. 2.

In Oratoriis privatis, in quibus pro infirmo conceditur unica Missæ celebratio, die Natalis Domini fas est tres Missas ab eodem sacerdote celebrari, ut ex Decretis S. Congreg. De Sacrif. Miss. l. 3 c. 4 n. 8.

Episcopi quamquam non habeant ampliùs facultatem concedendi licentiam, ut in Oratoriis privatis celebretur, adhùc tamen possunt in suis domibus privatum Oratorium habere, et permittere aliis Sacerdotibus, ut in eo celebrent; ut ex

Decretis Sacr. Congregationis. De Sacrif. Miss. lib. 3 cap. 6 n. 1.

Hæc etiàm celebratio præstari ritè ibidem potest, etiàm absente Episcopo; atque ibi audientes Missam quicumque fideles præcepto ecclesiastico satisfaciunt. Deniquè quod hìc dicitur de Episcopis, valet etiàm pro Cardinalibus non Episcopis. Animadvertendum est tamen, valere hæc pro Oratoriis Episcopi in suis domibus, in quibus certus, fixusque locus est assignatus. ibid. l. 3 cap. 6 n. 6.

Si Missa omninò celebranda sit, nec possit in templis, vel etiàm in Oratoriis privatis, licet illam celebrare in loco non indecenti, quicumque tandem ille sit, ut planum fit exemplo Capellanorum in Castris; eorum etiàm, qui per infidelium regiones iter faciunt, et etiàm in littore maris respectu navigantium. De Sacr. Miss. l. 3 c. 6 n. 7.

Ut celebretur Missa in mari peculiare privilegium requiritur, nec sufficit clausula generalis, quâ facultas fit celebrandi *in loco honesto, ac tuto*. Non conceditur autem, nisi cum conditione, ut tutum sit navigium, longè absit à littore, tranquillum sit mare, ac tandem assistat celebranti alter, vel Sacerdos, vel Diaconus. ibid.

Sacerdos Missam celebrans etiàm in necessitate dandi Viatici infirmo absque uno è sacris indumentis, peccat graviter ex irreverentia; neque enim urget Viatici præceptum, si ministrari non possit eo modo, quo decet. ib. lib. 3 cap. 7 n. 1.

Idem dicas, si absque luminibus, quæ sint oportet sivè ex cera, sivè ex oleo, et si desint, in necessitate saltèm è seho; sufficit tamen, si necessitas urgeat, unicum lumen. Idem dicas, si celebret absque Missali Libro, in quo sit saltèm Canon. Hæc ex DD. ibid. n. 2.

Peccat etiàm Sacerdos celebrans sine ministro, ut eruitur ex cap. Proposuisti, de Filiis Presbyterorum. Si tamen sit ministrandum Viaticum, potest Sacerdos sine ministro Missam celebrare, et sibi ipsi respondere. Aliàs præstat omittere Missam, quàmvis si hoc agat, sunt qui negent illum peccare. ib. n. 3.

In templo polluto celebrans Sacerdos, quàmvis peccet graviter, ut ex cap. Is qui de sent. excomm. in 6, nullam tamen pœnam incurrit, cum nulla sit in jure expressa; quin nec desunt, qui credant eum minimè peccare si adsit Episcopi consensus.

Vicissim autem irregularitatem Summo Pontifici reservatam incurrit, qui in loco interdicto celebrat, ut ex eodem cap. Is qui ibid. n. 4.

Sacerdos ratione beneficii obstrictus ad bis vel ter singulis hebdomadibus celebrandum, potest anticipare tempus, nisi appareat, testatorem voluisse in qualibet hebdomada bis vel ter celebrari, ne pagus, aut altaria quædam singulis hebdomadibus Missâ carerent. De Sacr. Miss. l. 3 c. 9 n. 8.

Si conferens eleëmosynam Missæ tempus præscripserit ob causam, quæ differri non possit, Sacerdos non servans illud tempus deest obligationi suæ, ac tenetur eleëmosynam restituere. ib. n. 6.

Sacerdos onus habens Missæ quotidianæ, unicam tantùm Missam applicare cogitur in Festo Natalis Domini. An vero Parochus itidem teneatur tres ejus diei Missas pro populo applicare, numquàm decisum à S. Congregatione reperitur, tenetur tamen, ut obviet scandalo, tres eâ die Missas celebrare. ib. n. 9.

Sunt qui doceant, die Commemorationis Defunctorum cessare onus Capellaniæ quotidianæ, adeoque integrum esse capellano eâ die vel pro defunctis omnibus, quod esset optimum, vel pro privato quodam defuncto applicare. ibid. n. 9.

Canonici in Cathedralibus, et Collegiatis, qui juxtà præscriptum Rubricæ certis quibusdam diebus plures Missas canere tenentur, an omnes debeant applicare pro benefactoribus numquàm à S. Congreg. decisum est. ib. n. 9.

Eleëmosyna pro Missis à Regularibus celebrandis in eorum Ecclesiis, taxanda est ab Ordinario loci; ut ex Decreto S. Congreg. Inst. Eccl. 56 n. 10.

Missarum eleëmosynam ultrà quantitatem ab Episcopo taxatam exigere non possunt Sacerdotes tàm Sæculares, quàm Regulares; nam debet dari quædam proportio inter id quod datur, et quod accipitur, hanc autem proportionem definire ad Episcopum spectat; quare justitiam commutativam lædit ille Sacerdos, qui plus exigeret. Potest tamen dans ultrò plus dare, et petens minùs accipere, quamquam fieri possit, ut aliquandò prohibeatur Sacerdos minùs accipere, ne hinc consuetudo introducatur minùs dandi in præjudicium aliorum. Hæc omnia latè in Synod. Diœc. l. 5 c. 2, et id quod postremò dixi, confirmatur ex Decreto Congregationis Concilii lato in una S. Severini die 16 Julii 1689.

Missarum stipendia, si quæ acceptata sunt pro curanda celebratione Missarum, retineri non possunt, parte eorumdem traditâ Sacerdoti celebranti, etiàmsi pars illa contineat consuetam eleëmosynam. Secùs qui fecerit, et colligat Missas in loco ubi datur majus stipendium ac committat easdem Missas celebrandas alteri Sacerdoti minori stipendio, retenta sibi parte earumdem eleëmosynarum seu stipendiorum accepto-

rum, si laicus, incidit in excommunicationem. Sacerdos verò seu Clericus in suspensionem ipso facto; quæ excommunicatio et suspensio Pontifici Romano est reservata. Constit. Quanta cura. Bull. Tom. I n. XXII. vide Inst. Eccl. 56 n. 4.

Vetitum est accipere novas Missarum eleëmosynas iis, qui veteres habent, quibus satisfaciendum, *dummodò*, ut legitur in Decreto Urbani VIII. *infrà modicum tempus non possit omnibus satisfieri*. Modicum tempus definivit S. C. Concilii esse unum mensem. De Sacrif. Miss. l. 3 c. 24 n. 14.

Si Ecclesia, et loca pia careant reditibus, adeò ut non possint licitè illos erogare in expensas pro Missarum celebratione, fas ejus administratoribus est aliquid subtrahere de consueta eleëmosyna, quantùm necesse est pro celebratione illius Missæ, ut ex Decr. Urbani VIII, certum est. Sed ex pluribus Decretis Sacræ Congreg. eruitur, detrahi in eo casu aliquid posse ex eleëmosyna in Missis perpetuis: tunc autem videndum est, num adsit aliquis, qui sit obligatus ad supplendum, et num potiùs supplendum sit recurrendo pro diminutione numeri Missarum.

Sivè autem Ecclesia sit paupercula, sivè non, non potest aliquid exigi ab iis Sacerdotibus, qui spontè religione ducti veniunt in aliquam Ecclesiam celebraturi, sicùt etiàm ab iis, qui ab administratoribus Ecclesiæ eleëmosynam nullam recipiunt.

Jure tamen exigitur hæc detractio ab iis, qui omninò ibi celebrare volunt, nec Ecclesia habet de suo quomodò utensilibus provideat, nec de suo providet ille, qui eleëmosynam suppeditavit. Hæc omnia De Sacrif. Miss. l. 2 cap. 24 n. 13.

Eleëmosynas receptas pro Missis Sacristæ regulares tenentur ponere in arca duabus clavibus obserata, quarum alteram tenere debet Superior localis, alteram unus ex Regularibus à Capitulo deputatus, ac dein de satisfactione earumdem Missarum tenentur reddere rationem coram Patribus discretis, ut ex Decreto Urbani VIII. ab Innocentio XII. confirmato constat. Instit. Eccl. 72 n. 29.

Missæ nec ità breves esse debent, ut saltèm horæ tertiam partem non attingant, neque ità longæ, ut horæ dimidium excedant. De Sacrif. Miss. l. 3 c. 24 n. 2. Vide Inst. Eccl. 34 n. 19.

In Missæ celebratione ne quis Episcopus concedat licentiam tegendi caput comâ fictitiâ vetuit Innoc. XI. in sua Encyclica apud La Croix l. 6 p. 2 n. 401, idque pariter locum habere in parvo pileolo ex Theologis docemur, Inst. Eccl. 34 n. 14. Gyro tamen capillitio, vulgò, *girello*, uti passim etiàm Romæ Sacerdotes ibidem notatur. Eadem Inst. Eccl. n. 4.

Annulum etiàm in digito gerere dum Missa celebratur cujuscumque dignitatis nemo potest, vetante S. Rituum Congregatione. ibid. n. 15.

Nec licet etiàm Protonotariis non participantibus adhibere in Missa instrumentum argenteum cum candela, ut ex Decreto apud Monacellum. ib. n. 17, quod etiàm Superioribus Ordinum Mendicantium, et Parochis vetuit S. C. cujus litteræ hîc referuntur n. 16. Quin et juxtà Decreta Alexandri VII. Abbatibus Regularibus consecratis id non licet, nisi in Missa solemni, cum Pontificalibus utuntur, ut ex Decretis S. C. ibid.

Pari passu cum hoc argenteo instrumento procedendum est cum assistenti. ibid. n. 18, ut ex Decreto S. C. Ritum. ibid.

Missæ privatæ feriâ V. in Cœna Domini, et sabbato sancto prohibentur non Decretis tantummodò S. C. Rit. sed etiàm edicto Clementis XI. die 15 Maji 1712. Instit. Eccl. 38 n. 9.

Novus Sacerdos in celebratione primæ Missæ vetatur Ecclesiam circuire sacris vestibus indutus, ut recipiat oblationes; potest tamen se vertere ad altare, et ibi eas accipere ex Decreto S. C. Inst. Eccl. 56 n. 7.

Sacerdos in alia Diœcesi celebrans Missam non potest nomen Episcopi sui nomini Episcopi illius Diœcesis substituere, ex Pouget, et Merato. De Sacrif. Miss. lib. 2 cap. 17 n. 4.

Sacerdos die Natali Domini non tenetur ex præcepto tres Missas celebrare, sed potest unicam. De Sacr. Miss. lib. 3 c. 4 n. 5.

Missa cantata in eo distinguitur à solemni, quod cantata fiat cum cantu chori, sed unico Ministro assistente; solemnis verò habeat adjunctum Diaconum cum Subdiacono; idcircò si testator jubeat cantari sibi aliquam Missam non requiritur Diaconus, et Subdiaconus. Inst. Eccl. 105 n. 119.

Commentitia est distinctio inter Rubricas præceptivas et instructivas. De Sacr. Missæ cap. 11 n. 3, sed omnes sunt præceptivæ, sed aliquæ ex materiæ parvitate sub veniali tantummodò obligant. ibid.

Nullâ urgente causâ leve peccatum est celebrare Missam privatam non recitatis Matutino, et Laudibus. At si de Missa Conventuali agatur, mortalis criminis reus videri posset ille, qui antè Matutinum, et Laudes eam celebraret (nempè antè eam partem Officii in Choro celebratam). Sicut et peccato gravi se obstringeret; qui perpetuò, et quasi animo statuisset numquàm Missam celebrare Matutino cum Laudibus recitato. Ibid. n. 4.

Nemini licet ab altari recedere cœptâ Missâ, relicto alio Sacerdote, ut reliqua suppleat, ut statuitur in Canone Nullus

Episcopus de Cons. dist. I. Quod ibi vetatur sub pœna suspensionis, quæ tamen est ferendæ, non latæ sententiæ; nec locum habet, si Sacerdos antè consecrationem ab altari sine causa recesserit. ib. c. 14 n. 2 ubi id definitum à S. C. affertur.

Si contingat, ut Sacerdos, dum Missam celebrat, subitò morbo corripiatur, vel mortuus concidat, vel hoc accidit antè consecrationem, nec tunc opus est Missam ab alio continuari; si verò post consecrationem unius, vel utriusque speciei, tunc supplenda est Missa, et quidem ex præcepto, à Sacerdote initio indè sumpto, ubi alter sacerdos desierit; et si prior ille Sacerdos adhùc vivat, et capax sit Sacramenti, nec alia præsto sit hostia consecrata, ex hostia Sacerdotis secundi pars infirmo ministranda est, ut in Rubricis Missalis. ibid. n. 4 et 5.

Sacerdos Missam suppleturus præstare id potest, si alius non adsit, etiàmsi non sit jejunus, quin etiàm si in statu gratiæ non versetur; tunc enim quærendus ab illo est Confessarius, et si non reperiatur, eliciendus actus contritionis, atque ità comparatus Missam perficiat. At si neque conteri posset, neque Missa ab altero perfici autè meridiem, tunc hostia et calix recondendi sunt in tabernaculo, ut ad alteram diem reserventur. Hæc omnia ex Rubricis, et DD. ib n. 7 et 8. Ex hoc conficitur, quod laico, si fuerit præsens, hostia illa, et calix dari non possit. ibid. n. 6.

Si Sacerdote Missam celebrante violetur, vel polluatur subitò templum antè inceptum Canonem, Missa intermittenda est; eo verò inceptò perficienda, ut ex Rubricis. ibid. n. 12.

Si dum celebratur incidat subita irruptio hostium, vel imminens alluvio, aut ruina templi, antè consecrationem deserenda est Missa, post consecrationem sumendum statim Sacramentum, omissis aliis cæremoniis. Si verò casus isti incidant, hostiâ quidem, sed nondum sanguine consecrato, potest Sacerdos hostiam statim sumere, et abire, nisi fortè in casu, quo Christianæ Religionis hostes in contemptum ejusdem Religionis minitentur Sacerdoti mortem, nisi sacrificium imperfectum relinquat. ib. n. 13.

Superveniente excommunicato non tolerato, Missa, si nondum perventum est ad Canonem, vel, ut quidam volunt, ad consecrationem, nec ille possit abigi, deserenda est; post consecrationem perficienda. Sed sumpta communione reliqua perficienda sunt, vel in Sacristia, vel in alio loco decenti. ibid. 8. 14.

Ritè pariter interrumpitur Missa, etiàm interruptione longâ, vel ad baptizandum infantem moriturum, qui alioqui sine Baptismo moreretur, vel ad audiendam confessionem

infirmi, qui alioqui non confessus obiret vel etiàm ad Extremam Unctionem admistrandam. Curandum tamen tunc esset à Sacerdote, ut Sacramentum interim diligenter custodiatur, et cum redierit resumenda Missa est ex eo loco, ubi fuerit intermissa. ib. n. 15.

Si recitato jam Evangelio, et Symbolo superveniat vir Princeps, laicus, seu ecclesiasticus, qui Missam die Festo non audierit, negant plures DD. posse ex integro Missam resumi. ibid. n. 16.

Bened. XIII. in Romano Concilio, uti Pontifex Innocentius XIII. Præfectis Regularium antè præscripserat, monuit, ne in taxanda pecuniæ summa pro Missis perpetuis sexaginta scuta Romana definirent non excedendo, nec minuendo. De Sacrif. Miss. l 3 c. 22 n. 9.

Missæ S. Gregorii, quæ à S. C. olim prohibitæ sunt, erant quædam Missæ peculiares, ineptiis refertæ. Cæterùm triginta Missas continuatas juxtà consuetudinem à S. Gregorio inductam non vetuit, quas tamen celebrare debet Sacerdos juxtà ritum Ecclesiæ, quare tribus diebus Majoris Hebdomadis intermittendæ sunt. ib. cap. 25 n. 3, Instit. Eccles. 34 n. 22.

Episcopus potest quidem visitare Parochiales Ecclesias Regularium, sed num possit etiàm recognoscere de oneribus Missarum, an sint impleta, requisita fuit S. Congregatio, et nondum prodiit responsum. Potest tamen Episcopus inquirere, num Parochus regularis singulis diebus festis pro populo celebraverit, cum id concernat curam animarum, de qua jus est inquirendi Episcopo in Visitatione. De Synod. Diœc. Lib. 13 Cap. ult. n. 5, nov. edit. Fas est tamen Episcopo visitare Confraternitates Laicorum in Ecclesiis Regularium erectas, et altare, si illis incumbit onus manutenendi, et onera Missarum, ad quæ Confraternitates illæ tenentur, ut ex Decreto S. Congregationis. ibid. n. 6.

Si testator Missas reliquerit quotannis celebrandas in Ecclesiis Regularium, et hæredi suo permiserit, ut designet Sacerdotem, per quem celebrari debeant, non possunt Regulares exigere, ut unus ex suis designetur, quin et præstare debent patientiam, ut ab eo, quem hæres designârit, in suis Ecclesiis celebrentur, dummodò tamen dentur frustatoriæ, ut ex responso S. Congr. ib. n. 7.

A mandatis, et monitoriis etc. per quæ retardetur executio provisionum, et statutorum pro divino cultu conservando, et augendo, præsertim circà Missæ celebrationem, ad executionem Trid. Sess. 21 de Ref. Cap. 8 et Sess. 22 in Decret. de Observand. et evitand. in celeb. Miss. ne recipiantur in Tribunali actus Judiciales, per quos eorum executio im-

pediatur, sancitum est à Pontifice in Bulla AD MILITANTIS, Bulla T. 1 n. 48 § 6.

Eucharistiam fidelibus administrare infrà actionem Missæ, non sunt obligandi Sacerdotes, si Parochi, seu Episcopi censuerint præstare, ut hæc administratio fiat in altari, ubi SS. Eucharistia asservatur extrà Missam. Encyclica ad Episcopos Italiæ CERTIORES EFFECTI. Bull. Tom. I. n. 64.

Missam auscultare diebus festis in quacumque Ecclesia, etiamsi non sit propria Parochialis, cuicumque fideli, ut præcepto satisfaciat, fas est, ut consuetudo ubique obtinens, quæ proindè induit rationem juris communis, demonstrat. De Syn. Diœc. l. 11 Cap. 14 n. 10, n. e.

Sacerdotes sæculares in Ecclesiis Regularium illorum Missam legere vetantur, sed utendum est illis Romano Missali, ità tamen, ut possint de Sancto, de quo Regulares illi agunt officium, Missam recitare; eam desumendo ex Communi Missalis Romani, ut pro Capellanis, et Confessariis Monialium decrevit S. Congregatio, Clemente XI. Decretum approbante. De Sacrif. Miss. Lib. 3 Cap. 23 n. 1, Institut. Eccles. 34 n. 29.

Missarum onera à Fundatore Beneficii præscripta non licet Episcopo diminuere, quoties fructus relicti decrementum subierint; non enim posse ab Episcopo reduci Missas semper renuit sacra Congregatio Concilii, facultas verò ad hoc data in Concilio Trid. Sess. 25 de Ref. Cap. 4 ut Episcopi possent Missas in testamento, vel dispositione inter vivos assignatas reducere in Synodo Diœcesana, et Generales Ordinum in suis Capitulis Generalibus, intelligitur tantummodò de oneribus Missarum impositis antè Concilium Tridentinum, et de reductione facienda in Diœcesana Synodo, vel Capitulo proximè post expletum Concilium Tridentinum habendis, ut exposuit S. C. De Syn. Diœc. Lib. 13 Cap. ult. n. 18, n. e.

Modò insuper non licet Episcopis etc. id præstare in suis Synodis etc. quia id vetuit Urb. VIII. et Innoc. XII. in sua Constiut. de qua ib. ex vi quorum neque licet Episcopo reducere eadem onera, antequàm acceptentur ab iis, ad quos pertinent, uti definitum est à S. Congregatione, ibid. n. 19.

Cùm datur Episcopis facultas reducendi *pia legata, et Missarum onera*, adhùc tamen ex contextu totius Dispensationis constat, nihil illis concessum esse quòad reliqua legata, sed tantùm quòad onera Missarum. ib. n. 22.

Si aliqua dispositio Missarum onera, et alia pia opera comprehendat, et ob tenuitatem redituum reductio aliqua facienda sit, reducenda esse priùs reliqua opera, quàm numerum Missarum censuit sacra Congregatio. ibid. n. 23. Quamquam hæc verà sunt, nisi ex toto contextu dispositionis aliam fuisse

mentem Fundatoris deprehenderetur. ibid. At si Episcoporum auctoritas quòad hanc reductionem profluxerit ex ampliatione Indulti Concilii Romani sub Benedicto XIII. vel ex instructione quadam tradita à S. C. et res fuerit, ut vel numerus Missarum, vel alia opera pia sint imminuenda, tunc præstat recurrere ad S. Congregationem Concilii. ibid. n. 34.

Insuper ex vi concessionis prædictæ non possunt redigi Missæ, quarum celebrationi Ecclesia etc. per contractum sese obstrinxit, hoc enim cavetur expressis verbis in præmemorata Constitutione, ibid. n. 25.

Si testator Missas aliquot annuas pro se reliquerit celebrandas, et in eum finem hunc, vel illum fundum addixerit, et fundus ille diminuatur, ut non sufficiat ad consuetam Missæ eleëmosynam, non est locus reductioni, sed cogendus est hæres, ut suppleat quod deest; præsumitur enim testator semper voluisse hunc Missarum numerum in favorem animæ suæ. Porrò si verba dispositionis incipiant ab impositione oneris, et postea descendant ad assignandum fundum, tunc utique cum particula ista sit demonstrativa, fundus si deficiat, supplendus est ab hærede. Si verò dispositio illa incipiat à designatione fundi, et subindè descendat ad onera Missarum, tunc utique impetranda est *taxativa*, adeoque locus est reductioni, nec cogendus est hæres, ut suppleat. Quæ omnia exprimi solent de Instructione, de qua supra. ibid. n. 32.

Si testator mandet hæredi, ut det fundum legatario, ut ex ejus reditibus celebrentur Missæ; hæres factâ fundi assignatione ad nihil aliud tenetur, ut ex DD. et Decisione Rotæ coram Cerro, ibid n. 33. Si verò testator mandasset hæredi, ut tot præstaret fructus sufficientes ad injunctam Missæ celebrationem, et ipse fundum idoneum dedisset, si fructus ille dein non sufficiat, supplendus est ab hærede. ibid.

In reductione Missarum perpetuarum per ampliationem Concilii Romani facienda, stabiliri solet eleëmosyna sexaginta scutorum monetæ Romanæ: quòad Missas verò cantatas assignanda est eleëmosyna consueta pro iis Missis in qualibet Diœcesi vigens, ut ex Decreto S. Congregationis. ibid. n. 54. At si celebrandæ sint simùl aliquot Missæ cantatæ, et aliquot privatæ, nec sufficiant reditus, erogandi sunt illi in celebratione Missarum privatarum, deleto onere Missæ cantatæ, ut ex Decreto S. C. ibid.

At si reductio fiat ab Episcopo vigore facultatis in Instructione contentæ, statuendum est, ut Missæ celebrentur, non quidem eâ eleëmosynâ, quæ ex Indulto Concilii Romani præfixa est, sed ad rationem eleëmosynæ manualis in Diœcesi

obtinentis; ità enim constat ex verbis ipsius instructionis. ibid. n. 35.

Si Episcopus ab Apostolica Sede obtinuit facultatem reducendi Missas in sua Diœcesi, potest etiam reducere pro Regularibus, ut Delegatus Sedis Apostolicæ, si ad illum recurrant. ibid.

Ne novæ aut inusitatæ orationes in Missa recitentur vetitum est in Bulla Quemadmodum preces Bull. Tom. I.

Non promoti ad Presbyteratum, si Missam celebrent, tradendi sunt à Judicibus S. Inquisitionis Curiæ sæculari puniendi ex Constitutionibus Pauli IV. Sixti V. et Clementis VIII. Item Urb. VIII. in Constitut. Apostolatûs officium. iis pœnis subjicit etiam minores annis XXV, dummodò XX. expleverint. Has Constitutiones innovat Bened. XIV. in Bulla Sacerdos in æternum Bull. Tom. I. n. 97, et addit, singulas testium depositiones, nempè quandò testes in suis depositionibus sunt singulares, valere ad reorum torturam. Valere autem ad pœnam, si Ordinarius declaverit per simplices litteras, reum à se non esse promotum. In eadem Bulla iisdem Constitutionibus subjicit hos reos celebrantes unam tantùm Missæ partem, dummodò elevationem peregerint. Si reus has exceptiones, sic à Pontifice sublatas prætenderit, sivè illæ conjunctim considerentur, sivè singulatim, non tamen satis est hoc, quominùs tradantur brachio sæculari si sint laici, et si clerici quominùs procedatur ad degradationem et traditionem brachio sæculari. Declarat insuper Pontifex, eisdem pœnis submitti quoscumque non Sacerdotes Sacramentalem confessionem audientes et absolutionem impertientes. Si tamen non sit prolata absolutio, tunc à Judice ecclesiastico minor pœna est injungenda. ib. n. 8.

Benedictus XIV. concedit Presbyteris Latini ritûs in Russia Polonica degentibus Missas celebrantibus in Ecclesiis Ruthenorum unitorum, ut deficientibus altaribus seu lapidibus consecratis, et calicibus aureis vel argenteis, Missam celebrare possint super antimensia eorumdem Ruthenorum, Latino tamen ritu, Bull. Tom. III. n. 93.

MONIALES.

Monialium professio religiosa antè decimum sextum ætatis annum expletum, et exactum annum novitiatûs emissa irrita est ex Trid. Sess. 25 c. 15. De Syn. Diœc. l. 13 c. 12 n. 1, nov. edit. Excipiuntur tamen mulieres, quæ pœnitentes, aut Convertitæ appellantur; cum quibus constitutiones earum circa probationem servandæ sunt, non obstante Conciliari

Decreto de Monialium professione, ut ex Decreto S. C. Concilii. De Syn. Diœc. l. 13 cap. 12 n. 1, nov. edit.

Hæc Conciliaris sanctio de anno probationis valet etiam pro illa, quæ, usa Privilegio bimestris post conjugium, Religionem ingreditur, et quamquam id cedat in incommodum illius, qui in sæculo remanet, ut non possit transire ad alias nuptias, nisi postquàm conjux Religiosa anno probationis exacto professionem emittit. ib. n. 2. Quin et accidere potest, ut biennium expectandum illi sit, si conjux Religiosa anno probationis ferè exacto Religionem mutaverit, et in ea novam probationem instituerit.

Si novitia ordinis Prædicatorum in mortis articulo professionem emiserit antè expletum annum probationis, quod ex Bulla S. Pii V. illis concessum est, nec facilè derogatum illi est ex posteriori Bulla Gregorii XIII. quâ professio antè expletum annum probationis irritatur, ea quidem professio valet ad spirituales gratias lucrandas, non verò ad vindicandum Monasterio dotem, et reliqua bona professæ, ut ex sæpiùs decisis à S. Congr. Concilii. ib. n. 6.

Sponsa per verba de futuro alteri oppignorata, addito utrimque juramento de contrahendo et consummando Matrimonio, potest antè initum conjugium Religionem ingredi, juxtà illud, *Promissum non infringitur ab eo, qui in melius illud commutat*; *Cap. Pervenit de Jurejur.* Et definitur in Cap. *Commissum de Sponsal.* quàmvis ibi dicatur, tutius esse si ineat Matrimonium, tum Religionem ingrediatur, quod tamen vel est de consilio tantummodò, vel sponsalia tunc non inferebant aliam promissionem, nisi de conjugio celebrando; non verò de celebrando, et consummando, uti nunc ferunt. ib. n. 8.

Matrimonio rato, non consummato, integrum est mulieri Religionem approbatam ingredi, et per professionem in ea conjugii vinculum dissolvitur. Hæc tamen valent pro veris, et approbatis Religionibus, in quibus tria vota substantialia emittuntur, ut est etiam Ordo Equestris Hierosolymitanus, non verò cæteri Equestres Ordines, ut ex Trid. Sess. 24 de Matrim. c. 6 et traditis à DD. ibid. n. 9.

Consummato jam conjugio, si liber utriusque conjugis consensus intercesserit, potest utique mulier Religionem ingredi (idem de viro dixeris), et in ea profiteri; si tamen et alter conjux consentiat in Religionem ingredi, si junior est, vel si senex extiterit, emittat votum simplex castitatis. Si verò ab alterutro, vel revocetur consensus liberè præstitus antè alterius professionem, vel etiam post professionem validè emissam; si non adimpletæ fuerint conditiones superiùs expressæ, conjux religiosus eo petente egredi è Religione te-

netur, ut definitum in Cap. Præterea de Convers. Conjug. Can. Quia Agatho 27. Qu. 2 Cap. Cum sis, de Convers. Conjug. ib. n. 10. 11.

Non verò sufficit, si muliere Religionem ingressâ, alter conjux non senex sacros Ordines suscipiat, ex Constitut; Joannis XXII. Antiquæ, tit. De Voti redemptione.

Si verò legitimè probatum fuerit adulterium uxoris, quæ dein transit ad Religionem, tunc integrum viro est in sæculo manere, dummodò tamen castitatis votum emittat. Ità ex Decis. à S. Congr. ibid. n. 15.

Quin et in eo casu, si ex Episcopi testimonio constet, virum in sæculo manentem vitæ esse probatæ, conceditur illi per indultum, ut nullo se castitatis voto obliget, adeò ut post uxoris mortem possit ad alias nuptias transire. Ità ex resolutis à Cong. ibid. n. 16.

Concessum est etiàm aliquandò indultum viro sexagenario majori, ut Sacerdotio initiari posset dummodò uxor ferè sexagenaria perpetuam castitatem voveret. ibid. Concessum est etiàm, ut vir septuagenarius de consensu uxoris acciperet sacros Ordines, et uxor paris ætatis Tertiaræ habitum indueret, dummodò diversas omninò ædes incolerent.

In ingressu Monialium in Monasterium dotis solutio approbatur ea, quæ datur non ad ingressum in Religionem, sed pro contractu, quem facit Religio cum illa, quæ ingreditur, obligans sese ad ejus sustentationem. Si verò Monasterium per se sit dives, ut sufficere ex suis possit Monialium sustentationi, tunc utique præstaret dotem imminuere, quin etiàm penitùs remittere, quamquam id agendum non est, nisi priùs consulta S. Congreg. Concilii. De Synod. Diœc. l. 11 c. 6 n. 6 nov. edit.

Quòad prandia, cœnas, et munera, quæ ab ingrediente Moniales exigunt, perseverare censet Pontifex prohibitionem factam ab Urbano V. Extrav. I De Simonia inter Comm. De Synod. Diœc. l. 11 c. 6 n. 9 n. e.

Modum tamen imponendum sumptibus apparatuum, et commessationum ac pomparum, quæ fiunt in ingressu Monialium, censet Pontifex, usus opportunè hac in re doctrinâ Navarri in Tr. de Redd. Eccl. in fin. pr. q. ib. n. 7.

Moniales Regularibus subjectæ ex Trident. Sess. 25 de Regul. c. 5. Ordinario loci tamquàm Delegato subjiciuntur quòad clausuram. Id verò declarans Gregorius XV in Constitutione sua n. 18. statuit, Confessarios earum regulares ab ipsis suis Superioribus deputatos pro confessionibus Monialium ab Episcopo approbandos esse. Eidem etiàm Episcopo reddendam esse rationem ab iis qui bona illarum ad-

ministrant, accitis tamen tunc etiàm Superioribus Regularium, qui si renuerint, tunc id præstet per se Episcopus. Datur etiàm Episcopo auctoritas præsidendi unà cum Superiore regulari, cum Antistites Monasterii eliguntur. Deniqnè conceditur Episcopo, ut si Regulares fortè in ordine ad clausuram deliquerint, puniat illos, et corrigat usque ad censuras. Alex. VII. in sua Const. 153 concedit Superioribus regularibus jus ingrediendi septa Monasterii earumdem Monialium semel quotannis occasione visitationis. Sæpiùs verò ex causa urgenti vetuit, ne ingrederentur, nisi præsente Episcopo, vel alio Ecclesiastico, ab eodem deputato. Inst. Eccl. 29 n. 4. 5. Contraria quòad hæc omnia consuetudo etiàm immemorialis à S. C. sæpiùs reprobata est. ib. n. 7 etc.

In visitationibus Monasteriorum Sanctimonialium, non tenetur Episcopus denuntiare illis diem, et horam visitationis, sicùt nec tenetur ducere secum Superiorem regularem ejusdem Ordinis. ibid. n. 18. potest etiàm Episcopus Monialibus Regularibus subjectis sacram Eucharistiam ministrare, si ipsæ velint. ibid. n. 9.

In Monasteria Monialium introduci pueros, et puellas tenellæ ætatis vetandum est, ex more Romæ obtinente. ibid. n. 24.

In electione Abbatissarum, quæ præsint Monasteriis Regularibus subjectis, tenentur Regulares monere Episcopum, si velit interesse vel per se, vel per alium, ut ex Cons. Gregorii XV n. 18, quibus debet Episcopus manifestare suam voluntatem. At potest Episcopus in Synodo generaliter edicere, velle se interesse omnibus istis electionibus, ex quo satis manifestat suam voluntatem. De Syn. Diœc. lib. 5 c. 12 n. e.

Monialium transitum de uno ad aliud Monasterium, cum Monialibus ultrà montes concedit Summus Pœnitentiarius; qui tamen facultatis hujus executionem Ordinarii arbitrio committit. Bulla PASTOR BONUS, Bull. T. I n. 95 et 96.

Translatio Monialium ab uno ad aliud Monasterium fieri jure nequit, nisi de licentia Romani Pontificis, nisi exigente aliquo repentino casu, in quo rei necessitas exigat repentinum egressum; tunc enim etiàm pro Monialibus Regularibus subjectis, præter facultatem Prælati regularis, Episcopi licentia in scriptis requiritur. Bulla S. Pii V. DECORI ET HONESTATI.

Casus repentini indicantur in eadem Bulla, magnum incendium, infirmitas lepræ, ac epidemiæ, sivè pestis. De Syn. Diœc. l. 9 c. 15. nov. edit. n. 8.

Non licet autem absque facultate Sedis Apostolicæ egressum hunc permittere, etiamsi possint occurrere casus alii, qui

videantur æquipollere iis, quos S. Pius V. in sua Constitutione expressit, ut si ex. gr. sit aliqua Monialis, ex qua prudenter timeri possit periculum scandali, et perversionis aliarum. ibid.

Superiores Monialium tenentur bis, aut ter singulis annis exhibere Confessarios extraordinarios Monasteriis sibi subjectis, quibus tamen sic oblatis non tenentur Moniales confiteri peccata sua, sed solummodò se præsentare, ut saltèm accipiant ab illis monita salutaria.

Si verò aliqua Monialis graviter ægrotet, ut sit in mortis periculo, petatque alium Sacerdotem, qui non sit ordinarius Monasterii Confessor, huic à respectivo Superiore annuendum est. Si verò Superior regularis illum concedere noluerit, potest id præstari ab Episcopo. Quin etiàm si aliqua Monialis etiàm extrà prædictum casum postulet sibi per aliquod tempus alium Confessarium ab ordinario diversum, debet illi dari à suo Superiore. Quod si Superior Regularis id renuerit, tunc potest Episcopus satisfacere ejus petitioni, etiàmsi requirat alterius Ordinis Regularem, vel etiàm Sacerdotem sæcularem ex approbatis à Superiore ad Confessiones Monialium. Demùm suadetur Superioribus earumdem Monialium, ut si aliqua ex illis petat pro majori animi sui quiete, et ulteriori progressu in via Dei, ut aliquandò liceat sibi confiteri Sacerdoti ad excipiendas Monialium Confessiones jam approbato, etiàmsi sit alterius Ordinis Regularis, vel Sacerdos sæcularis, non sint difficiles ad præbendum assensum. Requiritur tamen semper, ut Confessarius iste extraordinarius sit ex approbatis ab Ordinario ad Confessiones Monialium audiendas. Postremò si Superiores regulares non saltèm semel in anno elegerint in Confessarium extraordinarium, vel Sacerdotem sæcularem, vel regularem alterius Ordinis, in eo casu devolvitur hæc electio ad Episcopum. Hæc oblatio Confessarii extraordinarii bis, vel ter in anno, sicùt et cætera omnia, quæ superiùs præscripta sunt, præstari debent etiàm cum aliis mulieribus, sivè regularibus, sivè sæcularibus collegialiter degentibus, quæ unicum habent Confessarium. Hæc omnia ex variis S. C. Decretis olim stabilita confirmat Pontifex in Bulla PASTORALIS CURÆ. Bull. Tom. II n. 56.

Durante munere confessarii extraordinarii pro tota Communitate, non licet Confessario ordinario audire confessiones alicujus ejusdem monasterii monialis, neque alterius cujuscumque intrà septa monasterii aut piæ domùs commorantis. ibid.

Quòad censuras, seu pœnas in casibus occultis etiàm violatæ clausuræ, vel in dispensando ab aliquo occulto defectu

Major Pœnitentiarius Confessarium Monialibus concedit. In casibus publicis clausuræ, à Monialibus, vel ab aliis quibuscumque ad malum finem delinquentibus non absolvit, nisi priùs Ordinarius supplicârit, et casus à Congreg. super Episcopos, et Regulares ad Pœnitentiarium delatus fuerit. Bulla Pastor Bonus Bull. T. I n. 95 § 37 et 38.

Annuæ præstationes, quas consanguinei solvunt designatis Monialibus, vitæ communi minimè repugnant, sed requiritur, ut omnia in manibus Præpositæ consignentur, quæ priùs consulere debet indigentiis illius Monialis, in cujus gratiam collatæ sunt; et si quid reliquum, in cæterarum levamen erogetur. Ità ex pluribus Decretis. De Syn. Diœc. l. 13 c. 12 n. 19 nov. edit.

Ingressus in Monasteria Monialium, quæ Regularibus subduntur; fieri debet de licentia Episcopi, nullâ obstante consuetudine in contrarium, ut post diligens examen decretum est, approbante Urbano VIII. ibid. n. 23, in quo etiàm decreto statuitur, licentias Moniales illas alloquendi petendas esse ab Episcopo, non verò à Superiore regulari.

MONS PIETATIS.

In Montibus pietatis de novo erigendis nihil ultrà sortem exigi potest ab iis, qui mutuum ab eo accipiunt, etiàm titulo expensarum, *nisi Apostolicæ Sedis dispensatione*, ut ex Decreto S. Congreg. Concilii in Causa Neapolitana die 7 Februarii 1737. De Syn. Diœc. l. 10 c. 5 n. 2. Sicùt neque absque beneplacito ejusdem Sedis plus exigi potest, quàm anteà fuerit consuetum; etiàmsi hoc augmentum necessarium censeatur pro sustentatione ministrorum, ut ex alio Decreto S. Congr. ibid. n. 2. Si verò plus exigatur, quàm opus sit ad expensas necessarias, tenetur Episcopus moderari istas usuras; tutiùs est autem quod consulat de hac re sacram Congregationem. ib. n. 3.

MULCTA.

Mulctas pecuniarias Episcopus sibi addicere non potest, quantumvis pauper sit, sine licentia Sedis Apostolicæ, ut ex pluribus argumentis S. Congregat. evincitur in Tract. de Syn. Diœc. l. 10 c. 10 n. 2 n. e. Sed debent in usus pios expendi. Multò magis non possunt nisi in pios usus applicari illæ mulctæ, quas Tridentinum inflixit Clericis non residentibus, aut concubinariis. ibid.

Si quas verò mulctas Diœcesana Synodus alicui certo loco

pio applicaverit, Episcopi non possunt illas sibi obtinere ab Apostolica Sede, etiamsi sint pauperes, quia Sedes Apostolica juri alteri quæsito præjudicium non infert. ibid. n. 3.

Has verò mulctas antequàm applicentur suæ destinationi, deponendas esse penes administratorem fidelium jussit S. C. in sua Encyclica ad omnes Episcopos, die 5 Februarii 1670. ibid. n. 4.

NEGOTIATIO.

Constitutiones adversùs Clericos negotiatores innovantur, et extenduntur ad Clericos sub laici nomine quomodolibet negotiantes.

Extenduntur item ad negotia à laicis inchoata, dein ad Clericos devoluta, sivè hæreditario jure, sivè quocumque alio titulo, sivè singulariter, sivè communiter, sivè separatim, sivè conjunctim cum aliis bonis, cohæredibus, vel sociis laicis existentibus.

Comprehendi etiàm censentur illi Clerici, qui per seipsos suoque nomine proprio, vel per alios, aut alieno nomine etiàm per suos cohæredes, ac socios negotium exercent.

Hos omnes subjicit Pontifex quòad bona sic ab eis acquisita pœnis in Constitutione Pii IV. quæ incipit Decens esse, quæ est 19 inter Bullas ejusdem Pontificis. Pœnæ illæ sunt, ut bona sic acquisita sub spoliis debitis Cameræ Apostolicæ comprehendantur.

Si qui verò exempti sunt à pœna spoliorum ex Constitutionibus Pii IV. Romanus Pontifex, et Pauli V. In eminentis, illos pariter non exemptos quòad bona ex negotiatione provenientia decernit, atque declarat in Constit. Apostolicæ Servitutis, quæ est XIII Tom. I. Bullarii.

Negotiatio tamen impropria non est Clericis interdicta, ut ex. gr. manuum suarum labore, et honesto artificio victum sibi comparare, quod et Apostolus Paulus suo exemplo docuit, et à SS. etiàm Monachis præstitum est. De Synod. Diœc. l. 10 c. 6 n. 2. n. e.

Licitum est etiàm Clericis vendere res collectas ex propriis prædiis, sicùt et eas, quas coëmerunt ad familiæ suæ sustentationem, quæ si superfuerint possunt vendere cariùs, quàm emerint, intrà limites tamen justi pretii. ib.

NUNDINÆ.

Nundinæ à mercatis sedulò distinguendæ sunt; nam illæ semel in anno fiunt, vel rarò in eodem loco, et de longinquo eò conveniunt populi; Mercatus verò est, quo exponun-

tur venales res ad quotidianos usus necessariæ, et fiunt singulis hebdomadis, currentibus populis è viciniis. Posteriores isti si incidant in festum de præcepto, transferendi sunt. Priores verò non sunt; quàmvis apothecæ ea die claudendæ, sicùt nec contractus fieri oportet Matutinis, et Vespertinis horis quibus divina Officia in Ecclesia celebrantur. Ità pro Ditione Ecclesiastica jussit Benedictus XIV. in Constit. AB EO TEMPORE. Bull. Tom. 1 n. 144.

OBLATI MONASTERIORUM.

Oblati, et qui Donati appellantur, quàmvis non sunt Religiosi, si tamen bona sua, ne minimâ quidem parte exceptâ quòad proprietatem, et usumfructum sibi non retinuerint, sed transtulerint in Monasterium, sunt personæ ecclesiasticæ, gaudent privilegio Fori, et immunitate ab exactionibus sæcularibus. Verùm ut subtrahantur ab jurisdictione Episcopi requiritur, ut actu inserviant suæ Religioni, ut latè docet Pontifex. De Synod. Diœces. Lib. 6 Cap. 3 n. 4 n. e.

OBSTETRIX.

Debent obstetrices diligentiùs examinari à Parocho, num sciant ea, quæ necessaria sunt ad S. Baptismum conferendum. Tunc autem si baptizaverint, in templo supplendæ sunt cæremoniæ; non tamen sub conditione iterandus est Baptismus indiscriminatim ex eo, quod ab obstetrice, aliisve similibus tinctus sit puer, sed inquirendum, numquid aliquid necessarium omiserint. Institut. Eccl. 8 n. 6.

OFFICIUM DIVINUM.

In recitatione divini Officii ad in aliqua morali difficultate dispensandum, commutare potest major Pœnitentiarius. Bulla PASTOR BONUS. Bull. T. 1 n. 95 §. 30.

ORATIO.

Indulgentiæ jam concessæ pro orationibus seu vocaliter, seu mentaliter, confirmantur in Bull. QUEMADMODUM. Bull. T. 2 n. 23.

Qui rudes homines piè orandi, seu meditandi exercitationem docuerint, quique institutionibus hisce interfuerint, toties quoties lucrantur Indulgentiam septem annorum, et totidem quadragenas, dummodò verè pœnitentes sint, ac sacra

Communione refecti : Const. QUEMADMODUM. Bull. Tom. II n. 23. Item qui id præstiterint assiduè, semel singulis mensibus, verè Pœnitentes, et sacrâ Communione refecti, et pro consueto Indulgentiarum more orantes, plenariam Indulgentiam animabus etiàm Purgatorii applicabilem consequi possunt. Quod itidem obtineri ab iis potest, qui quotidiè toto mense uno saltèm horæ quadrante orationi mentali operam dederunt, dummodò sint verè pœnitentes et confessi, ac sacrâ Communione refecti, et oraverint pro concordia etc. Quapropter suadet Pontifex, ut Episcopi injungant singulis præcipuarum Ecclesiarum Præpositis in Civitatibus, et singulis Parochis in oppidis, ut certâ diei horâ ad campanæ sonum invitent fideles, sivè ut in Ecclesiam ad hoc exercitium conveniant, sivè ut id privatim in domibus præstent.

Peccatorum orantium tria sunt genera. Alii scilicet in statu peccati mortalis degunt et se credunt contritos, quàmvis non sint. Eorum oratio ritè instituta à Deo exauditur. Alii dolent quidem de peccato, sed non ità ut ab eo se expediant; hi verò, si enitantur, ab eo liberari, et ideò Deum deprecentur, ea saltèm impetrabunt, quæ ad æternam suam salutem pertinent. Sunt tandem qui nec dolent de peccato, nec enituntur ut è statu illo exeant, imò nec volunt; si quid illi petierint à Deo vel spirituale, vel temporale, rarò exaudiuntur. Ità ex Suarez. Instit. Eccles 62 n. 10.

ORATORIUM PRIVATUM.

Non obstante Decreto Clementis XI. fas est Episcopis altaria erigere, ibique celebrare, vel celebrari facere extrà suas domos in domibus laicorum, quandò ibi agunt per modum habitationis, veluti si ibi sunt occasione visitationis, vel itineris, vel hospitio ibidem recepti. Const. 48. Bull. Tom. III pag. 377.

Indultarii, coram quibus celebrari potest Missa in Oratoriis privatis, sunt illi, qui nominantur in fronte, seu in inscriptione Brevis; illis non præsentibus, Missa celebrari non potest. ibid.

Si tamen in corpore Brevis nominatur aliquis, coram quo Missa celebrari possit, etiàmsi ille non veniat in fronte seu inscriptione Brevis; adhùc tamen eo præsente Missa celebrari potest.

Sacramentum Pœnitentiæ vetitum est ibi administrare, vel ab ipsis pariter Regularibus. ibid. n. 20. Communio sacra non potest hic administrari, nisi accedat Episcopi licentia. n. 23.

ORATORIA PUBLICA.

Nullum jus assistit Parocho, ne in Oratoriis publicis intrà suam Parœciam Missa celebretur antè absolutam Missam Parochialem, ex Decretis S. C. Inst. Eccl. 44 n. 11. Potest tamen id vetare Ordinarius, *dummodò tamen Missa in Ecclesia Parochiali horâ opportunâ celebretur.* Quæ verba sunt Decreti S. C. ibid. n. 12.

In Archiepiscopatu tamen Bononiensi, si Oratorium publicum distet à Parochiali unum milliare, permittitur hæc anticipatio, onere tamen injuncto Capellano annunciandi Festa de præcepto, Evangelium explicandi, sicùt et Catechismum, ac Doctrinam Christianam habendi, quod etiam mandatur à Clemente XII. in Encyclica ad Episcopos Italiæ data anno 1735, ibid. n. 15.

ORDINES.

Ordinem verum esse novæ legis Sacramentum ex consensu Theologorum omnium et Concilii Trid. definitione Sess. 23. c. 3 certum est. Id verò Sacerdoti convenire una est omnium Theologorum Catholicorum vox, nec sine periculo gravis erroris id negaretur de Episcopatu, quamvis diversum non esse Ordinem à Sacerdotio, sed ejus extensionem, perfectionem, complementum teneretur. De diaconatu quamquam certum non sit de fide ex sensu quorumdam Theologorum, attamen ex Tridentini definitione inferri posse videtur.

De cæteris singularibus Ordinibus disceptant Theologi, quàmvis de Subdiaconatu aliquantò minor sit quæstio præ cæteris inferioribus. Hanc definiendam Pontifex nequaquam se assumpsisse profitetur. Quare vetat Episcopis, ne Sacrilegii crimine in suis Synodis eos damnent, qui cum conscientia peccati lethalis Ordines Diaconatu inferiores susciperent. Quamvis alio nomine se sacrilegii gravis reos statuerent, cum sacra Ordinatio fieri plerumque non soleat, nec possit extrà Missarum solemnia, in quibus recens initiati sacrâ Eucharistiâ participant, cui irreverentiam gravem irrogaret ille, qui cum conscientia gravis peccati ad eam suscipiendam accederet. De Syn. Diœc. l. 7 c. 24 per totum. l. 8 c. 9 n. e.

De materia hujus Sacramenti dubietas intercedit (de Sacerdotio, Episcopatu, et Diaconatu res est) num in Instrumentorum traditione, num verò in impositione manuum, num tandem in utraque simùl consistat? Quin et de impositione manuum dubii hæremus; trina est enim. Ex quo fit, ut si in ali-

quo rerum articulo omitti aliquid contigerit, ex responso S. C. censeat Pontifex, ut simùl tota Ordinatio sub conditione iteretur. De Syn. Diœces. lib. 8 cap. 10 n. e.

In denunciationibus, quas plerique Episcopi Ordinationes sacras initurì per Archidiaconum suum præmittunt, suæ scilicet non esse intentionis, illos ordinare, qui irregularitate, cæterisque Canonicis impedimentis tenentur; unicus plerumque est scopus, ut sic vitiatos deterreant; serio tamen volunt quemlibet sibi propositum consecrare. Neque enim censendi sunt vel gravis peccati se reos statuere, planè contrariæ voluntati insistendo. Commissuros enim gravem culpam, si id voluerint, omnes fatentur. Censet tamen Pontifex præstare, ut ea denuntiatio omittatur, atque intrà fines edicti, quod in Pontificali Romano habetur, Episcopi sese contineant. In eo enim edicto sub excommunicationis pœna præcipitur, ne quis Canonico detentus impedimento accedere audeat. ib. c. 11. Vide etiàm de hac quæstione. De Sacrif. Miss. l. 3. c. 10.

Sacri verò Ordines intrà Missarum solemnia nec ab alio, quàm ab Episcopo ordinante celebranda, conferendi sunt, ut reum se gravis culpæ Episcopus constitueret, qui alio Sacerdote celebrante ipse interim sacræ Ordinationis ministerium præstaret. Valeret tamen Ordinatio De Syn. Diœc. l. 8 c. 11 n. e.

Beneficium, ad cujus titulum Ordines conferuntur, debet tantùm ex reditibus ferre, quantùm sufficit ad Clerici sustentationem honestam, juxtà taxam ab Episcopo definiendam; detractis tamen oneribus, non tamen Missarum, saltèm nisi aliter Episcopus statuerit. Si verò Clericus ordinetur in loco domicilii, et beneficium obtineat in alia Diœcesi, tunc si beneficium poscit perpetuam residentiam, sustentatio ista dirigenda est juxtà taxam Synodalem loci, ubi est beneficium; secùs verò statuendum est, si residentiam non exposcat juxtà ac statuit Innoc. XIII. in sua Constit. Apostolici Ministerii. Hæc omnia de Syn. Diœc l. 12 c. 9 n. 2.

Ordines sacri conferendi sunt primario titulo Beneficii Ecclesiastici; nec nisi in subsidium pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum conferri possunt ab Episcopo ad titulum Pensionis, vel Patrimonii ex Trid. Sess. 21. c. 2 de Reform. Nec, nisi concurrat necessitas, vel commoditas Ecclesiæ, licitum id esse edixit S. C. Concilii in Encyclica die 13. Maji 1679 jussu Innoc. XI. exarata. Instit Eccles. 26 n. 2.

Ad Ordines conferendos censet Pontifex ex Conc. Trid. Sess. 23 de Ref. c. 2. non esse positum in arbitrio Episcopi, ut Ordines minores det ignorantibus linguam Latinam, si spem ostendant futuri profectûs: nam Concilium exigit, ut saltèm linguam Latinam intelligant; et arbitrium Episcopi,

de quo ibidem, cadit super interstitia, non super scientiam Latinæ linguæ. Inst. Eccl. 42 n. 2.

Quoniam verò ad sacros Ordines requirit Trid. ib. can. 14 scientiam requisitam ad docendum populos necessaria ad salutem, ac ad administranda Sacramenta; ideò Subdiaconatui convenit ut præcedat annus integer studii, sivè Theologiæ moralis, sivè Scholasticæ, sivè Juris Canonici. Biennium verò ad Diaconum ordinandum, triennium ad Sacerdotes. Nec impletur mens Tridentini, si quis in Theologia morali tantùm studuerit contractus, cambia etc. Concilium enim exigit, ut possit erudiri populus quoad necessaria ad salutem. ibid n. 3.

In ordinum sacrorum interstitiis dispensare etiàm quòad Regulares, non quidem ad eorum Præsules, sed ad Episcopum ordinantem spectat; ùt ex responso S. C. Instit. Eccl. 58 n. 1. Quamquam ab Episcopo deferendum sit judicio Superiorum regularium, ut ex aliis Decretis S. C. ibidem.

Quòad Clericum sæcularem Episcopus dispensare potest, si agnoverit id postulare utilitatem, aut necessitatem Ecclesiæ. Utilitas tunc resultat, cum pauci ministri suppetunt: Cum ordinandus provectior sit ætate, et simùl etiàm maximè provectus in studiis: Seu tandem cum agitur de Parœcia, seu alio Beneficio exigente intrà annum Ordinem sacrum, ut ex DD. ibid.

Cæterum si quis obtinuerit ad dispensationem interstitiorum indultum Sedis Apostolicæ; permissa est tamen ista dispensatio arbitrio Episcopi, ut Innocentius XII. in sua resolutione die 4 Dec. 1693 in ejus Bullario. ibid.

Si quis obtinuerit privilegium à Sede Apostolica, ut ordinari possit extrà tempora tribus diebus festivis interpolatis cum dispensatione interstitiorum, non potest Ordines recipere tribus diebus interpolatis quidem, sed festivis tantummodò, quia celebratur in illis festum duplex, sed non festum de præcepto. Licet enim in Brevi dicatur *festivis diebus*, attamen festivum stylo Sedis Apostolicæ indicat diem festum de præcepto. Accedit Decretum S. C. Concilii, definiens; dies festos accipiendos esse pro festis de præcepto. Inst. Eccl. 106 n. 6.

Ordines minores conferre non licet nisi manè diebus Dominicis, et festis duplicibus *de præcepto*, quod postemum additum est Pontificali Romano ex nova correctione Urbani VIII. cum priùs tantùm legeretur *festis diebus duplicibus*; quare non licet ordinare initiandos diebus duplicibus, sed non festis de præcepto. Instit. Eccl. 106 n. 3.

Si quis recipiat Ordines minores eademque die Subdiaconatum, incidere in suspensionem vi Decretalis *in cap. de eo*,

qui furtivè ordines susc. Doctores quidam censent, quamquam alii negant. Inst. Eccl. 106 n. 8. Vetitum est tamen id agere, ut ex pluribus Decr. S. C. firmatur ib.

Si Clericus sacris initiandus sit consuetudine aliqua peccandi adstrictus, modò verò tàm sincera exhibeat resipiscendi argumenta, ut Confessarius verè eum contritum judicare possit, nolit autem pœnitens ille Confessario suadenti, ut differat susceptionem sacri Ordinis, acquiescere, firmusque statuat statim se solemni voto obstringere; utrùm in ea voluntate sic obfirmatus possit absolvi, quæstio est anceps, adeoque suadendum est illi, ut prudentem, et doctum virum consulat, à quo remedia petat, et consilium. De Syn. Diœc. l. 11 c. 2 n. 17. 18. n. e.

Ordines minores collati ab Abbate nullum ad id obtinente privilegium, neque licitè conferuntur, neque valent. Si verò conferantur ab Abbatibus habentibus jus conferendi illos certo personarum generi, et quos initiaverint ad alterum genus pertineant, illicitè conferuntur, sed tamen validè; ità ex variis Decretis. S. C. De Syn Diœc. l. 2. c. 11 n. 8 et 9 n. e.

Cum Regularibus faciliorem se præbere potest Episcopus in ordine ad examen, ut ex Salm. Theol. Moral. Tr. 8 c. 5. Dub. 2 Punt. 2 n. 47. Faciliùs etiàm dispensare cum illis potest ab interstitiis, conformando se judicio Superioris regularis testantis de sufficientia causæ. Inst. Eccl. 23 n. 1.

Episcopus alienos subditos per dimissorias ad se directas ordinaturus, non tenetur quidem ordinandum novo examini subjicere, cum id à proprio Episcopo sit præstandum, ut ex communi Doctorum sententia; at si velit novæ discussioni illum subjicere, potest, ut sæpiùs à S. C. Concilii definitum est. At Episcopus Suffraganeus ad supplendas Diœcesani vices assumptus, nec tenetur, nec potest, ut ab eadem Congregatione decisum est in causa Elbor. Dubior. die 22 Augusti anni 1721, cui tamen fas est ab Ordinatione illius abstinere; si aliqua justa causa suppetat ad eum removendum. De Synod. Diœc. l. 12 c. 8 n. 7, nov. edit.

Ordinatus, ut validè id præstet, debet habere intentionem virtualem saltèm externam, et internam suscipiendi quod Ecclesia intendit ab eo suscipi. Quod si coactus gravis mali metu animum intendat ad suscipiendos Ordines, ut malum illud vitet, tunc utique ordinatio valet. De Sacrif. Miss. l. 7 c. 10 n. 12. Si verò recipiat absque intentione interna; profectò ordinatio non valet. Nec valet etiàm, si habuerit animum indifferentem, id est nec voluntatem suscipiendi, et non susci-

piendi Ordines. Pro invaliditate hujus ordinationis refertur Decretum S. Congregationis.

In Sacra Congregatione die 31 Martii 1685, agitatum est, num Clericus (qui falsaverat Testimoniales ordinum præcedentium, adeoque metu censurarum, quæ in eo casu comminari solent in edicto, habuit intentionem non suscipiendi Ordinem Subdiaconatûs, qui tunc sibi ab Episcopo conferebatur) reipsa ordinatus esset? Respondit verò die 24 Augusti ejusdem anni esse iterùm ordinandum sub conditione; nam illâ animi perturbatione, quâ agitabatur Clericus, non satis constare poterat, utrùm verum animum suscipiendi Ordinem non habuerit. ibid. n. 13.

Cum malè promotis ad Ordines, et signanter cum promotis per saltum in casibus occultis Major Pœnitentiarius dispensare potest ad effectum, ut omissos Ordines occultè suscipiant à quolibet Antistite, etiàm extrà tempora, non servatis interstitiis, et absque Dimissoriis: non tamen ut plures Ordines sacros eodem die suscipiat. Bulla PASTOR BONUS. Bull. Tom. 1 n. 95 § 18.

Dispensat etiàm cum promotis ad sacros Ordines per simoniam, in casibus tamen occultis, et in foro conscientiæ. ib. n. 19.

PAROCHUS.

Parochus actualis, etiàm Regularis, quocumque appelletur nomine, nempè Vicarii perpetui, seu ad tempus constituti, tenetur Missam applicare pro populo singulis diebus festis de præcepto, ut in encyclica ad Episcopos Italiæ incipiente CUM SEMPER, Bull. Tom. 1 n. 103. Pontifex mandat.

Si habeat diebus illis alias obligationes applicandi Missam, curare debet, ut illis per alios satisfaciat. ibid. n. 8, Parochis tamen pauperibus potest Episcopus indulgere, ut ipse Parochus satisfaciat aliis obligationibus, quæ fortè occurrunt, applicandi Missam diebus Festis, dummodò tamen eidem Missæ pro populo infrà hebdomadam satisfaciat. ibid. n. 8. Parochus etiàm pinguioribus reditibus præditus absolvitur ab obligatione applicandi Missam singulis diebus pro populo; dummodò non aliter in fundatione Beneficii cautum sit. ibid. n. 6.

Parochum Regularem suo muneri deficientem potest punire Episcopus cumulativè cum Superiore Regulari; ità tamen, ut si aliter statuat Superior regularis, aliter Episcopus, standum sit Episcopi mandato. Ità statuit Pontifex in Bulla FIRMANDIS. Bull. Tom. 1 n. 109. Si removeri debeat, potest tàm Episcopus sine Superiore regulari, quàm hic sine illo id præstare. ibid. n. 11.

Parochi jurisdictionem habent ordinariam in foro interno, non verò externo, quidquid alii censuerint, ut proindè nullam excommunicationis sententiam ferre possint, ut ex communiori, et in praxi recepta sententia. De Syn. Diœc. l. 5 c. 4 n. 2, n. 6.

Parochi Ecclesiarum filiarum interesse tenentur benedictioni Fontium diei sabbati sancti, ex sæpè repetitis S. C. Concilii Decretis. Instit. Eccl. 1 n. 2, et seq.

Episcopi successores ex rationabili causa etiàm extrà visitationem possunt examinare Parochos ad Ecclesias parochiales aliàs approbatos, ut in Decr. S. Congr. Concil. Instit. Eccl. 9 n. 16. Quin et hoc potest Episcopus præstare pro libitu, et ex sola quiete animæ suæ, quàmvis nihil habeat suspicionis. ibid.

Si verò Episcopus velit iterùm examinare quos ipse approbavit, requiritur saltèm extrajudicialis infamatio de inscitia. Quàmvis hoc non requiratur ab iis, quos laicus Patronus nominavit ad Beneficium curatum, cum probati non fuerint in concursu, ut ex S. Rota, et ex Cardinali de Luca de Paroch. Disc..... ibid.

Parochus habendus est quòad crimen complicitatis ille, qui peccat cum famula sua, quæ in ejus domo habitat, quàmvis in alia Parœcia habeat paternam domum. Et reipsa quidem præceptum Paschale tenetur illa implere in Parœcia, ubi famulatum habet. Inst. Eccl. 83 n. 22.

Tolerari potest, ut Parochus habeat in domo mulieres sibi conjunctas in primo, et secundo gradu consanguinitatis, et etiàm affines in primo gradu cum ancillis earum, quæ tamen minores non sint annis quadraginta. Ità Decretum est à S. Congr. Concilii pro Diœcesi Bononiensi. Instit. Eccl. 72 per totam, quàmvis hoc decretum respiciat famulas cum uno tantummodò Parocho cohabitantes; quæ verò munus suum præstant propinquis ejusdem Parochi minoris etiàm ætatis permittuntur, dummodò tamen testimonium bonæ famæ suæ habeant.

Parochi alienæ Diœcesis non possunt in altera audire confessiones sine approbatione Ordinarii illius loci, nisi tantùm suorum subditorum. Ità ex Decr. S. Congregat. Concil. Inst. Eccl. 86 n. 7.

Parochi per concursum provisi censentur idonei ad audiendas Confessiones in tota Civitate, vel oppido, ubi Parochi constituuntur, non verò in tota Diœcesi Episcopi approbantis; ut ex Decretis S. Congregat. ibid. n. 13. Ex consuetudine tamen Parochi Civitatis confessiones audiunt in Diœcesi, et vice versa. ibid. n. 13.

Si Parochus Beneficio renunciet, indiget novâ facultate audiendi confessiones, ut ex communi Doctorum. ib.

Parochus habens reditus tenues, et populum tam frequentem, ut per se sufficere nequeat audiendis confessionibus, tenetur sibi adjungere alium Sacerdotem adjutorem, cui, si ipse nequeat, populus necessaria ad sustentationem subministrare tenetur, Ità ex Decr. S. Congr. Conc. Instit. Eccl. 94 n. 7.

Parochus ex privata scientia noscens, alterum ex sponsis matrimonium celebraturis hæreticæ sectæ occultè adhærere, assistere Matrimonio non potest, quemadmodum nequit, si sciret impedimentum etiàm impediens. Ità De Syn. Diœc. l. 6 c. 7 n. 6 et 7 nov. edit.

Parochus ad residentiam materialem, et formalem obstringitur tempore pestis, etiàm cum periculo morbi contrahendi, ut ex rescriptis S. Congr. à Gregor. XIII approbatis. De Syn. Diœc. l. 13 c. 19 n. 2 nov. edit. Idque verum est, licet sibi Sacerdotem idoneum procuret, ut se absente, ejus vicibus fungatur. ibid.

Fas est equidem Parocho propter inimicitias, et persecutiones à residentia recedere ex Textu cap. Ad supplicationem de Renuntiat. quia tunc periculum inimicitiarum soli Parocho imminet; quare potest alium Sacerdotem substituere, qui sine suo periculo ejus munus adimpleat. At in peste omnibus æquè periculum imminet, ideoque convenientiùs est. ut id discriminis subeatur à Parocho, quàm ab alio Sacerdote. ibid. Quæ de Parocho dicta hîc sunt, valent etiàm pro Episcopo.

Parochus tempore pestis et eo morbo infectis tenetur ministrare Sacramenta Baptismi, et Pœnitentiæ, ut annotatum est V. *Pœnitentiæ Sacramentum;* sed et Viaticum, ne tanto bono in illa necessitate Parochiani priventur, nisi in eo rarissimo casu, in quo rarus esset Sacerdos, vel Parochus; ex quo fieret, ut post administratum Sacramentum Pœnitentiæ uni, non superesset spatium, ut aliis morituris Pœnitentiæ Sacramentum administraretur: vel si eo Sacramento administrando mortem vitare non posset, et sic populus destitueretur Sacerdotibus, ut ex doctrina Suarii. De Syn. Diœc. lib. 13 cap. 19 n. 18, 19 nov. edit.

In ordine ad Extremam Unctionem ex doctrina ejusdem Suarii tunc tenetur Parochus illam administrare, quatenùs valeat absque morali vitæ periculo. ibid.

PATRIMONIUM.

Constitui non debet Patrimonium in industria Clerici, ut

si sit Musicus, Magister etc. ut respondit S. C. in una Seguntina mense Octobris 1589. Sicùt nec institui potest in bonis mobilibus, et se moventibus, ut respondit S. C. Conc. die 29 Nov. 1670. Inst. Eccl. 26 n. 7.

Patrimonium admissurum se profitetur Benedict. XIV. dum erat tantùm Archiepiscopus Bononiensis, in Capellania amovibili, dummodò Patronus obligâsset fidem suam numquàm ab ordinato removendi illam Capellaniam, quoadusquè ille vixisset, vel quoadusquè ordinandus non obtinuisset aliud sivè Beneficium, sivè Patrimonium, et idem Patronus vel alius se pariter obstrinxisset ad alimenta ordinato præstanda si fortè impediretur à celebratione Missæ. ibid. n. 11.

Item admisit in censibus perpetuis, dummodò debitores censûs, si voluissent illum restituere, obligâssent sese ad deponendam pecuniam in loco tuto, ad hoc, ut in novis censibus, vel stabilibus impenderetur. ib. n. 12. Tunc autem curæ erit ordinato sub pœna suspensionis de investienda eadem pecunia.

Si quis voluerit assignare de suo Patrimonium sufficiens ordinando, dummodò hæc liberalitas sit vera, et inalienabilis absque licentia Ordinarii, id utique admitti poterit ex variis responsis S. C. ibid n. 13 Curandum est tamen, ut bona illa adeò libera sint ab aliis oneribus, ut remaneant ex iis sufficientia alimenta ordinato. ib. n. 14 dummodò etiàm absit omnis Pactio tacita, vel expressa facta extrà instrumentum, ut possessio bonorum remaneat apud assignantem. Non valet assignatio Patrimonii facta à patre respectu filii, cui in præjudicium legitimæ reliquorum filiorum omnia sua tribuit. Sicùt nec admittitur, si pater transferat omnia sua in filium cum onere, ut se alat, nisi id expressum candidè fuerit in instrumento Patrimonii. ibidem.

Si quis fictum Patrimonium suum sciat, et nihilò seciùs ordinationem recipiat, manet suspensus, ut ex can. Neminem, et can. Cunctorum dist. 70 et ex Decreto S. C. anno 1610. Si verò id nesciat, sciat autem Ordinarius, et tamen ordinet, Ordinarius quidem suspensionem non incurrit, tenetur autem de suo ordinatum alere ex vi eorumdem Canonum, et sensu S. C. Concilii. n. 16.

Patrimonii alienatio absque Ordinarii licentia ipso jure nulla est, ut ex Decretis S. C. ibid. n. 28. Nec commutari potest in alia bona, vel in aliud pariter Beneficium sine facultate Ordinarii, ut ex similibus Decretis. ibid. n. 29. Nec tandem obligari possunt bona Patrimonii, adeò ut si fortè accidat, ut debitum solvendum sit, nulla fieri executio poterit, nisi suprà eorum bonorum partem, quæ alimentis ordinati superfluit. Fas est tamen creditori recipere in solutum, seu vendere jus,

quod post mortem transiret ad hæredes. Ità ex Decretis S. C. n. 30.

Deniquè ordinati ad titulum Beneficii, resignare illud nequeunt, nisi factâ mentione tituli, qui Beneficio resignando adjacet, et concludentibus probationibus demonstretur, aliam suppetere resignanti viam, quâ commodè sibi de victu provideat. Ità ex Decretis S. C. ibid. n. 30.

PATRONUS.

Patronus Ecclesiasticus tenetur præsentare ad Beneficium Curatum illum, quem digniorem putat inter approbatos ab Examinatoribus ex vi Tridentini c. 18. Sess. 24. Episcopus non debet inquirere super prælectione facta à Patrono, nisi fortè aliquis fuerit inter approbatos, qui reclamet super electione facta à Patrono, quasi elegerit minùs dignum. Ità in Epistola ad Archiepiscopum Florentinum. Bull. Tom. II. n. 4.

Patronus laicus præsentare tenetur digniorem ad Beneficium curatum, ut ex S. Th. 2. 2 q. 65 art. 2 ad 3 aliisque Theologis firmatur. Inst. Eccl. 7 n. 5. 8.

Patronus si promiserit, se collaturum alicui Beneficium ex motivo aliquo temporali nempè quia sibi sit conjunctus sanguine etc. non obligatur servare quod spopondit, tum præsertim cum nondum beneficium vacat. Ità ex S. Thoma. Instit. Eccl. 12. n. 8.

Si Patronus ecclesiasticus præsentaverit aliquem tàmquam digniorem, et examinatores illum tamquàm probatiorem aliis concurrentibus judicaverint, et unus ex illis qui minùs dignus judicatus est, queratur coram Episcopo de erroneo examinatorum judicio, seque digniorem esse contenderit, tunc Episcopus tamquàm judex priusquàm institutionem concedat, in judicium Patroni inquirere debet. Epist. ad Archiep. Florent. Bull. § 11 n. 4.

POENITENS.

Pœnitens, vel quicumque alius, qui falsò denunciaverit Judicibus ecclesiasticis, se esse ab aliquo Confessario sollicitatum, incurrit reservationem Apostolicæ Sedi reservatam Bulla SACRAMENTUM POENITENTIÆ. Bullar. Tom. I. n. 20.

POENITENTIÆ SACRAMENTUM

Attritio de peccatis sufficit quidem ex mente Tridentini ad disponendum pœnitentem, ut Dei gratiam in Sacramento

Pœnitentiæ obtineat, sed quænam sit istà attritio non satis liquet; potest enim esse cum aliquo Dei amore conjuncta, sed debili, tenui, et remisso. Potest etiàm esse dolor propter Deum non quatenùs est summè bonus, sed quatenùs est bonus nobis, potest insuper esse dolor de peccatis unicè conceptus propter eorum turpitudinem, aut solum metum pœnarum, et gehennæ, absque ulla Dei dilectione Hæc tamen postrema attritio potest etiàm excitari ex metu gehennæ, ut conjungatur cum aliquo Dei amore initiali, quatenùs ità peccata odio habentur propter supplicia, ut simùl animus feratur in Deum ut objectum diligibile. Quæstio est anceps inter Theologos, num sufficiat attritio servilis, quæ elicitur ex unico metu gehennæ, et pœnarum, nullo vel initiali Dei amore adjuncto: vel requiratur saltèm conjunctus amor Dei initialis. In hac quæstione nihil decidendum ab Episcopo in Synodo sua monet Pontifex; suadet tamen, ut doceantur Confessarii, æquum esse hortari pœnitentes ad veram, et perfectam contritionem, quod et in Rituali jussu Pauli V. edito monetur. De Syn. Diœc. l. 7 c. 13 per tot

Moriturum, qui, antequàm incidat subitus ægritudinis gravis casus, signa contritionis exhibuit, et postquàm supervenit Confessarius nullo externo signo hanc voluntatem ostendit, adhùc tamen absolvi posse multò verior, et tuta est opinio. Neque hìc locum habet controversia, num absolutio conferenda sit sub conditione, an absolutè; hæc enim tantùm valet in casu, quo moriturus dubia prorsùs, et ambigua contritionis signa præbuit. De Syn. Diœc. l. 7 c. 15 n. 8. nov. edit.

Si verò ex nullo testimonio constet, illum antè casum mortalis illius morbi signa doloris exhibuisse, et petiisse Confessionem, adhùc tamen multò verior est opinio contendentium, ut absolvatur sub conditione, dummodò moriturus christianè vixerit: nam acta christianæ vitæ totidem sunt voces, quibus miser ille absolutionem sibi dari petierit, et contritionem exhibuerit; et nisi sint præsentes actus pœnitentis, per vitam illam anteà christianè actam, præcessisse dicendi essent, et tunc pro præsentibus haberi, quemadmodum præsens censetur contritio ante subitum mortis casum præmissa. De Syn Diœc. l. 7 c. 15 n. 10 nov. edit.

Sunt qui etiàm velint, etiàm iis non negandam absolutionem sub conditione, qui, licet malè vixerint, tamen catholicam fidem retinuerunt, et pro catholicis se gesserunt, quorum tamen sententia nimis laxa videtur. ibid. n. 13.

Pœnitentiæ Sacramentum iis, qui morbo pestis infecti sunt, non tenetur per se præstare Episcopus, cum ille agat per Parochos, ut causa universalis per particulares; sed Parochus

omninò tenetur, quod et ratio suadet, et decreta S. C. approbata à Gregor. XIII. declarant; quamquam administrare illud possit aut directè per se, aut adhibitâ operâ alicujus Sacerdotis ab Ordinario approbati; nam si Parochus omninò per se id agere deberet, cæteri Parochiani morbo non affecti nollent tunc à Parocho recipere Sacramenta, eò quod sibi metuerent. De Syn. Diœc. l. 13 cap 19 n. 7 nov. edit.

POENITENTIARIA.

Pœnitentiariæ facultates dirigit, et ad certas leges extendit et reformat Bened. XIV. in sua Bulla PASTOR BONUS. Bull. Tom. 1. n. 95. Absolvere potest omnes quoscumque eò se dirigunt, tum ab omnibus criminibus, tum ab omnibus censuris etiàm latis in Bulla Cœnæ; Regulares quidem in utroque foro, cæteros in foro conscientiæ. Quamquam etiàm cæteros in utroque foro potest absolvere, quandò agitur de censuris latis à Jure, et Apostolicæ Sedi reservatis; quin etiàm latis nominatim ab homine, si jam expiraverit jurisdictio Judicis, qui sententiam tulit, seu quandò ab illo remissa est absolutio ad sanctam Sedem, vel si censuris illis innodati fuerint impediti, ut adeant eos, à quibus de jure deberent absolvi.

Absolvit etiàm hæreticos dummodò occultos, etiàmsi in hæresim externam incurrerint, dummodò actus illi extrinseci à nemine visi, vel notati fuerint.

Publicos etiàm hæreticos, et apostatas absolvit in foro conscientiæ in casibus, in quibus non est necesse denunciare complices, nempè quod illi obierint, vel degant in Regionibus palam infectis, non tamen in iis, in quibus viget officium S. Inquisitionis.

Non absolvit Principes, et alios jus Imperii vicario nomine habentes etc. Episcopos, et alios superiores Prælatos in casibus publicis contentis in Bulla Cœnæ Domini.

Non absolvit eos, qui astrologiâ judiciaria vel per se, vel per alios de statu Reipublicæ Christianæ, seu de vita, et morte Romani Pontificis viventis exquirunt. Reliqua vide in eadem Bulla.

Viduatâ Pastore Ecclesiâ Romanâ, major Pœnitentiarius, cujus officium tunc non vacat, absolvere potest ab omnibus, quæ ad forum conscientiæ pertinent etiàm ab iis censuris in foro tamen conscientiæ, à quibus vivente Pontifice non posset, ità tamen, ut sit absolutio ad reincidentiam, nisi intrà tempus taxandum recursus fiat ad novum Pontificem.

Quòad forum externum vacante Sede Apostolicâ nihil potest S. Pœnitentiaria, nisi tantùm in ordine ad Regulares apostatas, ut dictum est. V. Regulares.

Demùm in eodem casu potest absolvere à censura publicos violatores ecclesiasticæ libertatis, et immunitatis cum reincidentia tamen, ut suprà. Hæc omnia Pontifex in Bulla PASTOR BONUS Bullar. Tom. I. n. 95 § 52.

Potest etiàm Monialibus Confessarios deputare, ex approbatis tamen ad Moniales audiendas.

PESTIS.

Pestis tempore quid agi liceat, vel secùs circà administrationem Sacramenti Confirmationis, Pœnitentiæ, Eucharistiæ, et Extremæ Unctionis, vide in singulis eorum articulis.

Num liceat dimidiare confessionem mortalium ex timore contrahendi morbi, quæstio est inter DD. anceps, in qua nihil certi decernitur. De Syn. Diœc. l. 13 cap. 19 n. 19 nov. edit.

In ordine ad administrandam Eucharistiam non esse omnem Ecclesiæ ritum servandum, qui modò ab Ecclesia præscribitur, docet Muratorius in Tractatu de Peste, sed ab Episcopi judicio expetendum esse, quid à singulis præstari posset, ut minùs periculosè, sed decenter ministretur, quod etiàm rescriptum fuit ad postulata Vicarii Apostolici Juliæ Cæsareæ. De Syn. Diœc. ibid. n. 26.

Tutò posset Episcopus judicare tempore pestis, quod Eucharistia laicis porrigeretur suis manibus accipienda, ut ipsi per se ori illam inducerent. ib. n. 27.

Extrema Unctio ergà peste infectos conferri potest inungendo organum illius sensûs, qui unctioni magis expositum se offert, ità formam proferendo quomodò fieri solet, cum unus tantummodò sensus inungitur. ibid. n. 29.

Licet autem judicio Episcopi in eo casu inungere ægrotum adhibitâ oblongâ virgâ, cujus in extrema parte sit gossypium oleo sacro imbutum. ib. n. 30.

PIGNUS.

Quæ vendi non possunt, nec possunt in pignus dari. L. Pupillus n. Eam rem. ff. Quæ est pignori etc. Quare res Ecclesiæ, et etiàm mobilia pretiosa non nisi concurrente legitimà causâ, et accedente licentiâ Sedis Apostolicæ vel Episcopi respectu mobilium minoris pretii vendi possunt. Inst. Eccl. 69 n. 5.

PRÆCEDENTIA.

Parochus loci, ubi aliquis obiit, cadaver associans semper

habet præcedentiam suprà alios, quoadusque est intrà limites Parœciæ suæ. Inst. Eccl. 105 n. 54.

PRECES PUBLICÆ.

Principes sæculares si petant ab Episcopo ut preces publicæ indicantur pro necessitate statûs, id utique potest, et debet. Nonnisi verò summâ abusio esset, si etiàm ex consuetudine Principes Episcopali auctoritate neglectâ indicere illas vellent. Encyclica ad omnes Episcopos. QUEMADMODUM PRECES. Bull. Tom. I n. 82.

PROCESSIO.

Ad Processiones solemnes cogi non possunt Clerici nullum Beneficium, vel officium ecclesiasticum obtinentes, sicùt nec simplices Presbyteri. Beneficium verò etiàm non residentiale obtinentes utique possunt. Ità censuit S. C. cujus Decreti occasione ponderatur, nihil hîc decerni de Clericis non beneficiatis, nec alicujus Ecclesiæ servitio addictis. Inst. Eccl. 31 n. 2.

Processiones priùs fieri debent; dein Missa solemniter cantanda ex Rubrica Missalis Romani. Inst. Eccl. 68 n. 12, nisi tamen aliter ob gravem causam Episcopo, vel Clero videatur. ibid. ex eadem.

Regulares instituere nequeunt Processiones nisi intrà, vel circum Ecclesias suas; nec confraternitates, nisi intrà Oratorium suum: Si verò velint per Urbem procedere, utique debent Parochis respectivorum locorum aliquid officii exhibere. Inst. Eccl. 105 n. 51. Sufficit tamen licentia Episcopi etiàm reclamante Parocho, ut à S. Congreg. Rituum decisum est. ibid. n. 52.

Processio in festo S. Marci, si incidat in ipsam Paschæ Resurrectionis diem, transferenda est ad tertiam diem Paschæ ex Decreto S. C. Rituum die 25 Septembris 1734. Instit. Eccles. 28 n. 3.

PROFESSIO REGULARIUM.

Judicia de nullitate Professionis quomodò instituenda sint? Vide V. Regulares.

QUÆSTUATIO.

Græci quantumvis exhibentes testimoniales de adhæsione sua Romanæ Ecclesiæ, adhùc tamen ex Decreto Innocentii XI, prohibentur quæstuare, et facultatem ea de re obtentam

à quocumque, vel ab ipsa pariter Congregatione jubentur Episcopi ad se recipere, et ad eamdem Congregationem de Propaganda Fide transmittere. Insuper Clem. XII, in suo Brevi jussit pecuniam ità à Græcis collectam, et alicubi depositam sequestrari ab Episcopo, et ad eamdem Congregationem transmitti. Inst. Eccl. 75 n. 1.

REGULARES.

In probanda nullitate Professionis Regularis multa edicit nova Benedictus XIV, in sua Constitutione, SI DATAM HOMINIBUS FIDEM, Bull. tom. 2 n. 47. Mandat igitur, ut servetur Decretum Tridentini, Sess. 25 de Regul. c. 19. quo vetantur audiri reclamantes contra Professionem, nisi intrà quinquennium à die Professionis reclamaverint. Confirmat etiàm varia Decreta Congregationis Concilii eâ de re edita. Mandat deindè, ut probationes non fundentur in extrajudicialibus attestationibus, sed omnia juridicè procedant. Insuper citari, et audiri jubet tùm defensores Monasterii in quo habita est Professio, tùm consanguineos, sivè alios, qui bona Professi obtinent, tùm etiàm auctores, vel complices metûs incussi (si ex metu prætendatur nullitas Professionis). Mandat, ut in singulis Diœcesibus ab Ordinario deputetur defensor Professionis, cui stipendium à judice definitum solvatur sivè ab iis, quibus bona Professi obvenerunt, et eorum defectu à Monasterio, et eò impotente ex mulctis Tribunalis. A priori sententia pro nullitate omninò appellandum est, nec sine secunda sententia licet Religioso cucullum exuere.

Post quinquennium peti necesse est à Sede Apostolica restitutionem in integrum, pro qua obtinenda defensor Professionis assistat semper tum processibus instituendis ex vi commissionum, et Superioribus regularibus, et Ordinariis locorum, tunc etiàm cum dubium utrùm concedenda sit restitutio in integrum in S. Congregatione proponitur. Neque in ea concessione sufficit unica sententia favens, sed duæ conformes requiruntur. Hæc novo jure sancit Pontifex; in cæteris consueta judicialis praxis retinenda est.

Cum Regularibus redituris ab apostasia major Pœnitentiarius dispensare, et commutare potest pœnas quomodocumque incursas, et pœnitentias regulares obeundas, sicùt et absolvere à censuris, cum reincidentia tamen, nisi ad tempus præfinitum redierint (irregularitate tamen usque ad actualem reditum perseverante.) Potest etiàm illis concedere transitum ad alium Ordinem. Nemini autem Regulari permittat ut vi-

vere possit in veste sæculari, seu Clerici sæcularis. Bulla PASTOR BONUS, Bull. tom. 1 n. 95 § 33.

Transitum de una Religione ad aliam etiàm laxiorem potest major Pœnitentiarius concedere; ità tamen ut restringat hanc suam facultatem transeundi ad Ordines, in quibus regularis observantia viget, et in dubio attestatio Ordinarii requiratur. Non concedit tamen transitum ad Ordines Hospitalares, et Militares, quàmvis ad Ordinem S. Joannis de Deo faciliùs indulgeat; sicùt nec concedit transitum ad Ordinem S. Benedicti antiquioris observantiæ, aut ad alias consimiles Congregationes cujuscumque Ordinis fuerint. ib. n. 34 et 35.

Si Regularis antè Professionem habituali morbo detineatur, nec interrogatus vitium suum denuntiet, nisi post Professionem, expelli non potest, nisi aliter declaretur in Constitutionibus ejusdem Ordinis, uti reipsa declaratum est in Constitutionibus PP. Capucinorum, in quibus Religio *ad retinendum* ejusmodi Professum *minimè velle se esse obligatam exprimit.* An tunc verò Professus non dimissus à Religione possit spontè abire, etiàm illa repugnante, quæstio est non adhùc à S. Congregatione definita. De Syn. Diœces. l. 13 c. 11 n. 4 nov. edit.

Regulares pro apostatis habentur, si sese nulliter professos contendentes regularem habitum exuunt, et à claustris discedunt, nec umquàm audiuntur causam suam defensuri, nisi postquàm redierunt ad Monasterium. Ità ex Trident. Sess. 25 c. 19 De Regul. De Syn. Diœc. l. 13 c. 11 n. 13 nov. edit.

Insuper non licet illis, ex inaniter præsumpta necessitate recurrendi ad Superiores Ordinis, exire extrà claustra sine Superioris litteris; alioquin enim apostatarum pœnis per Ordinarium loci puniantur. Ex Trid. ib. c. 4 n. 13. Hæc tamen intelligenda sunt, quandò recurrendi causa non est vera, urgens et gravioris momenti. ib. n. 14.

Vetitum est Superioribus regularibus, ne subditis suis facultatem faciant transeundi ad aliam Religionem, nisi non dubiis documentis constiterit illis, alterius Religionis Superiorem paratum esse ad eos recipiendum; atque ità res constitutæ sint, ut transitus iste recta fiat ab una ad aliam Religionem ità ex Decreto S. Congreg. Concilii ab Urbano VIII. approbato. ibid. n. 14.

Transitus iste, etiàmsi agatur de apostata transferendo, fieri nequaquam potest ad Religionem, in qua regularis observantia non viget; quin nec licet, si Religio illa sit militaris, aut hospitalaris, excepto Ordine S. Joannis de Deo. Ità edixit Benedictus XIII. in sua Constit. LICET SACRA. ibid. n. 14.

Regularis in Claustris non degens, si ab illis abscessit non præobtentâ Superioris veniâ, vagaturque, etsi gestet religiosa indumenta, et animum redeundi retineat, debet ab Episcopo loci, ubi moratur, in carcerem conjici, et Superioribus regularibus consignari, secundùm Regulam puniendus, ut ex Decreto S. Congreg. Concilii ab Urbano VIII. confirmato. ibid. Hæc tamen vera sunt, nisi aliundè constet, Regularem illum se subtraxisse ab immoderata severitate Superioris localis, ut recurrat ad alium Superiorem majorem. ibid.

Regulares incorrigibiles expelli possunt ab Ordine, quidquid vetera S. Congr. decreta olim in contrarium statuerint, ut ex novis Decretis ejusdem Congreg. Concilii firmatur. ib. n. 16.

Incorrigibilis verò censetur, qui omnibus inustus est improbitatis characteribus in Jure Canonico ad id designatis. Debet prætereà antecedere carceratio sex mensium in pœnitentia, et jejunio, ac tandem sententia Provincialis ejusdem Provinciæ, consultis tamen sex aliis ex eadem Provincia Religiosis, designandis in Congregatione provinciali, confirmandisque à Superiore Generali, cui reservata est facultas iterùm retractandi eamdem causam, et priorem sententiam revoeandi. Ità ex novissimis Decretis S. Congregat. Concilii. ibid. n. 19.

In conficiendis incorrigibilitatis processibus valent illi; qui ad normam regularum, et consuetudinum ejusmodi Ordinum formantur. ibid.

Lata contra ejectos sententia notificanda est Episcopo ordinario loci, non ut de illa cognoscat, sed quia illius jurisdictioni subest, ejusque mandatis obsequi debet. Ità ex Decretis S. Congreg. ibid. n. 20.

Ità ejecti non possunt induere habitum Religionis, sed clericalem adhibeant necesse est. Manent insuper perpetuò suspensi ab exercitio Ordinum in Religione susceptorum, nec potest ab Ordinariis ea pœna relaxari, vel moderari. Ità ex Decretis S. Congreg. ibid.

Si verò ex litteris Testimonialibus Ordinarii constiterit, spem evidentem inesse resipiscentiæ, tunc iterùm ad Ordinem recipiendi sunt. Ità ex Decretis. ibid.

Demùm ità ejectus voto castitatis omnimodè obstrictus remanet, paupertatis verò, cum quadam moderatione, sicùt nec obedientia proprio Superiori regulari exhibenda ab eo est. Reliqua verò vota in Professione ab eo nuncupata, remanent in suspenso. Ità ex DD. ibid.

Ejectus si provocare vult ab injustitia sententiæ in se latæ, debet constituere in carceribus formalibus Religionis, ut ex

Decreto S. Congr. Concilii lato die 15. Nov. 1698. constat. ibid. n. 21.

Religiosi tamen Societatis Jesu post tria vota simplicia ab illis emissa exacto probationis tempore ab Ordine dimissi non comprehenduntur in Decretis de apostatis, et ejectis, ut ex Responso S. Congregat. Concilii. ibid. n. 21. Votum castitatis ab illis emissum, dum permanent in Ordine, dirimit Matrimonium. Isti ne celebrare possint vetantur solummodò, quia carent Patrimonio, vel Beneficio. ibid. n. 23. Sunt tamen habiles ad Beneficia, et Ministeria ecclesiastica obtinenda. ibid. n. 26. Valent tamen hæc omnia in dimissis antè Professionem solemnem. Post illam verò emissam censentur ac Regulares, in ordine ad ejectos. ibid.

Vota castitatis etc. à Religiosis laicis Cisterciensibus emissa, solemnia sunt, non simplicia, ut ex peculiari Decreto peculiaris Congregationis habitæ coram Bened. XIV. die 27. Martii 1747. lato constat. ibid. n. 28.

Si Religiosus ob crimen aliquod damnatus sit ad triremes ad certum tempus, num ab ea absolutus pœnâ recipiendus iterùm sit à Religione, nondum definitum est à S. Congreg. quamvis fuit consulta. Hæc tamen sola sententia damnationis ad triremes, etiàm si nondum remigaverint, perpetuò illos infames declarat, adeoque irregulares. ibid. n. 30.

Regulares quicumque etiàm exempti in Indiis Orientalibus agentes, curam animarum exercentes subsunt prævio examini Ordinariorum, et approbationi, nec non visitationi, correptioni et jurisdictioni eorum in iis, quæ ad prædictam Curam pertinent. Const. QUAMVIS AD CONFIRMANDUM etc. Bull. Tom. II. n. 1.

Regulares sacros Ordines suscepturi non tenentur ostendere Dimissorias Ordinariorum propriæ originis, sed sufficit si illas acceperint à Superiore suo. Vicissim non possunt uti privilegio suscipiendi Ordines à quocumque, nisi illud obtinuerint post Tridentinum, et ad illos pervenerit concessione directâ, non verò communione privilegiorum de uno in alium Ordinem. Si hujusmodi privilegium non habuerint, ordinari debent ab Ordinario loci, in quo degunt, si ille sacras Ordinationes tempore legitimo sit habiturus. Si verò habiturus non sit, possunt Dimissoriæ à Superiore regulari illis concessæ ad alium dirigi cum authentica attestatione Episcopi Diœcesani, ex qua constet, ipsum Ordinationes habiturum non esse. Transgressores hujus sanctionis, qui Ordinationem ab alio susceperint, suspensionis censuram incurrunt. Superiores regulares, qui Dimissorias concesserint, voce activa, et passiva mulctantur. Ità Pontifex in Bulla IMPOSITI NOBIS. Bull. Tom. II n. 27.

Si verò Regulares tempore Ordinationibus proximo transeant ad alterius loci Monasterium, et post receptam Ordinationem ab Episcopo illius loci, quò transierunt, redeant ad pristinum Monasterium, videntur hoc quidem fecisse in fraudem, nihilominùs nihil potest contra hos decerni, quia potuit res fieri citra fraudem. Ipsi ergò sibi consulant. De Synod. Diœc. l. 9 c. 17 n. 4. nov. edit.

Si Superiores Dimissorias subditis suis dederint, ut ab Ordinario quocumque Ordines recipiant, nisi in casibus suprà expressis, privantur usu vocis activæ, et passivæ, et dignitate, quâ potiuntur. Ex Decreto Clement. VIII. die 15 Martii 1596. Quod Decretum non ità legitur, ut in multis editis, *pœnas incurrent*, sed *pœnas incurrunt*, quod infert pœnam latam, et non ferendam. Inst. Eccles. 23 n. 12. Num fruantur privilegio Ordinationum extrà tempora, affirmandum esse videtur ex authoritate Concilii Romani sub Benedicto XIII. Titul. 5 Cap. 2 ib.

Regulares habentes privilegium posterius Tridentino, ut exempti sint ab Interstitiis, frui illo debent, nec possunt Episcopi illos eo nomine ab Ordinatione rejicere. Ità ex Decr. S. Congr. die 24 Augusti 1686. De Syn. Diœces. lib. 9 c. 16 n. 6 nov. edit.

Regulares etiàm exempti nequeunt exponere Sacramentum Eucharistiæ sine velamine in suis Ecclesiis, nisi ex causa publica ab Ordinario probata. Fas est tamen illis ex causa etiàm privata Sacramentum velatum exponere in Tabernaculo aperto; dummodò tamen ab illo non extrahatur, ut ex Decreto S. Congreg. De Syn. Diœc. l. 9 Cap. 15 n. 4 n. e.

Generatim verò jus est Episcopis cogere Regulares parêre sibi circà ea, quæ ad majorem cultum hujus ineffabilis Mysterii et celebrationis Missæ præcipienda consueverint. Quod ex Decreto Trident. Sess. 22 de observandis, et evitandis in celebratione Missæ, eruitur. ib. n. 5.

Regulares tenentur parêre Episcopo præcipienti, ne in eorum Ecclesiis exponatur insolita imago, aut nova reliquia ab ipso non approbata, et inobedientes possunt etiam censuris cogi, ut ex Decr. S. Congreg. die 5 Julii 1700. De Syn. Diœc. l. 9. c. 15 n. 5.

Regulares puniri possunt ab Episcopo tamquàm Apostolicæ Sedis Delegato, si quid deliquerint in iis, quæ respiciunt Clausuram Monialium etiàm exemptarum, et earum, quæ intrà Monasterii septa degunt. ib. n. 6.

Regulares non possunt sæcularum confessiones excipere *sine licentia, gratia et beneplacito Episcopi*, quæ verba sunt Extrav. Bonif. VII. in Cap. Super Cathedram de Sepulturis,

quod et confirmavit Trid. Sess. 23 cap 15 de Ref. sed et fas est Episcopis eam facultatem limitare ad certum tempus, certasque personas, quin et ex parte revocare, contrariamque opinionem Alexander VII. die 30. Januarii 1659 damnavit. De Synod. Diœces. Lib. 9. Cap. 16 n. 7.

Possunt tamen Regulares ab Episcopo approbati acciri ad domos sæcularium ægrotantium, eorum confessiones audituri, non petitâ à Parochis ægrotantium licentiâ; sed de audita ægrotantium illorum confessione debent relinquere syngrapham, quâ Parochus certioretur. Ità ib. n. 8.

Regularibus Prælatis non licet monasteria Monialium sibi subjectarum ingredi, nisi semel in anno causâ visitationis; si autem necessitas urgeat, ut sæpiùs ingrediantur, non possunt nisi cum præsentia Episcopi Diœcesani, aut alterius ecclesiastici ab ipso deputati. Ità ex Constitutione *Felici* 156. Alexandri VII. De Synod. Diœces. Lib. 9 Cap. 15 n. 6 n. e.

Regularibus vetitum est alloqui Moniales etiàm sibi subjectas sine licentia expressa non solùm Superioris regularis, sed Episcopi, ne vel semel quidem per spatium quadrantis horæ cum dimidio, ne vel pariter occasione concionis ad Moniales illas habitæ, ne vel tandem ex causa quantumcumque honesta, et pia. ibid. n. 7.

Regulares subduntur coercitioni Episcopi, si excipiant confessiones sæcularium sine prævia Episcopi approbatione, ut ex Constit. X. Clemens X. Item non possunt inconsulto, et non approbante Episcopo audire confessiones Monialium sui Ordinis etiàm exemptarum ex vi Bull. XVIII. Greg. XV.

Regulares nova Monasteria, seu domus ne erigant, vetantur absque Sedis Apostolicæ, et Episcopi facultate, quamvis Tridentinum Sess. 25 cap. 3 de Regul. solius Episcopi facultatem exprimit. De Syn. Diœc. l. 9 c. 1 n. 9 nov. edit.

Est tamen pro monialibus in Ditione Hispanici Regis Breve Urbani VI suspensivum ejusdem Constitutionis, sed non valet extrà Hispaniam. De Syn. Diœc. L. 9 C. 15 n. 9 nov. edit.

Ad statum Regularem transire possunt Presbyteri Ecclesiæ vel Diœcesis servitio addicti, invito etiàm Episcopo proprio; tenentur tamen, nisi aliquid obstet, illum consulere. Ità in Epistola ad Card. Quirinum. EX QUO DILECTUS. Bull. Tom. II. n. 25.

Regulares extrà monasterium degentes, et Clericos Regulares quomodocumque exemptos in civilibus causis mercedum, et miserabilium personarum, nisi habeant judicem certum à S. Apostolica in partibus deputatum, coram Ordinariis locorum conveniri posse in prima instantia decernit Pontifex in Bulla AD MILITANTIS Bull. Tom. I. n. 48 §. 41.

RESERVATI CASUS.

Ad solum Romanum Pontificem, Episcopos, et Prælatos inferiores habentes jurisdictionem quasi Episcopalem cum territorio separato pertinet casuum reservatio, ex doctrina Concilii Tridentini, et Decisionibus S. Congreg. De Syn. Diœc. Lib. 5. Cap. 4 n. 2 n. e.

Quamquam reservatio fieri potest extrà Synodum, multa tamen suadent, ut potiùs in Synodo fiat; ideò præsertim, quia non desunt Theologi cum Roncaglia tenentes, leges ab Episcopo latas extrà Synodum, eo cessante, cessare, cum ea tantummodò, quæ in Synodo fiunt ab Episcopo, legis plenam auctoritatem obtineant. ibid. n. 3

Actus merè internos, nec Summus Pontifex, nec Episcopi reservandos sibi umquam censuerunt. ib. c. 5 n. 5.

Regulares non solùm reservare prohibentur alia crimina, quàm quæ in Decreto Clem. VIII definiuntur, sed nec possunt alia ab his diversa crimina illigare censurâ reservatâ, ut et firmat Pontifex ex Decreto quodam Sacræ Congregationis Episcoporum, et Regularium. ibid. Cap. 5 n. 6.

RESIDENTIA.

Ad residentiam tenentur Episcopi, et Parochi, ut ex Concilio Tridentino Sess. 6 Cap. 1 de Ref. et Sess. 23 Cap. 1. adeò ut quo tempore non resident, non faciant fructus suos, ut ex Const. 91 Pii IV. Ex qua etiàm Constitutione constat, si quo tempore illi non resident, obierint, de reditibus ecclesiasticis disponere nequaquam posse, etiàmsi testandi facultatem obtinuissent. Inst. Eccl. 17 n. 4 et 5.

Episcopi æquâ, et rationabili causâ poscente, ad duos, tresve menses quotannis abesse à Diœcesi permittuntur; Parochi verò duobus mensibus possunt quidem, sed de licentia Episcopi, et relicto idoneo Vicario ab Ordinario approbando, ut ex Tridentini Sess. 23 cap. 1 de Ref. ibid. n. 7.

Nec sine licentia Episcopi abesse possunt per hebdomadam sicùt non sufficit licentia tacita. Ac demùm non est satis ad evadendas pœnas, si causa sit evidens, et Episcopus non consulatur, vel si consultus neget; quamquam tunc possit fieri recursus ad legitima tribunalia. Si tamen ex improviso discedere necessarium sit, tunc post discessum scribendum est ad Ordinarium. Ità ex Decret. Sacr. Congr. ib. n. 11.

Pro Parochis tamen agrestibus sufficit licentia Vicarii Foranei, pro absentia tamen modici temporis. Ità ex Decr. Sacr. Congreg. n. 12.

Si abeundum sit duobus, vel tribus diebus non festivis, mos singularum Diœcesium tenendus est. Ità ex DD. Canonistis. ibid.

Ad excusandam non residentiam non sufficit aëris intemperies. Si tamen Parochus ægrotaret, nec posset ibi ex defectu medicorum curari, tunc ad quatuor menses obtinere potest ab Ordinario licentiam secedendi ad loca viciniora, Vicario idoneo interim substituto, ut ex Decretis Sac. Congreg. ibid n. 25.

Nec excusantur, si absint, ex eo, quod Parœcia distet tantùm tribus, quatuorve milliariis à Civitate.

Nec etiàm, si nocturno tempore ibi resideant, et celebratâ summo mane Missâ, tum reliquum tempus agant in Civitate, relicto tamen idoneo substituto, idque præstent per majorem anni partem. Ità ex Decret. S. Cong. Concilii. ibid. n. 18.

RESTITUTIO.

Bona immobilia ab hostibus in bello injusto capta puta à piratis, infidelibus, hæreticis etc. si emantur à fidelibus debent restitui proprio domino, nullo exacto pretio ab eodem; quod decretum olim fuit à Congregatione Propagandæ fidei an. 1630. Quorum opinionem Benedictus XIV admittit in epist. ad P. Nicolaum Lercari Secretarium ejusdem Congregationis. Bullar. Tom. III, n. LVII. Quod verò ad mobilia eadem Congregatio censuit restituenda esse ab emptoribus legitimo domino, exacto tamen ab illo eo pretio, quo empta sunt; in hoc tamen judicium suum Benedictus XIV non profert. ibid.

REUS.

Reus juridicè interrogatus in judicio criminali tenetur veritatem manifestare, ut innuit Pontifex in sua Bulla PATERNA CHARITAS Bull. Tom. III. n. 24.

SACRAMENTUM.

Sententia asserens, in Sacramentis conferendis non requiri in Ministro intentionem aliquam faciendi quidquid facit Ecclesia, sed tantùm præstandi ritum externum nullâ censurâ ab Episcopis configenda est. De Syn. Diœc. l. 7 c. 4 n. 9. Verùm contraria tutior, et omninò servanda in praxi. Quare si quid ejusmodi contigerit, et necessitas urgeat, Sacramentum Baptismi sic collatum, sub conditione iterùm perfici

oportet. Quod si res hujusmodi sit, ut moram patiatur, consulenda est Sedes Apostolica. ibidem.

SEMINARIUM.

Tenetur Episcopus assumere sibi consilium duorum de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter à Capitulo eligatur, item duorum de Clero Civitatis, quorum alterius electio ad Clerum spectat, quæ omnia sunt ex Cap. 18 Sess. 23 de Ref. Tridentini. His omnibus deputatis uti debet in administratione rerum Seminarii; sicùt etiàm illi adhibendi sunt circà institutionem, et disciplinam ejusdem Seminarii; quamquam Episcopus ità debet in his omnibus eorum consilium audire, ut sequi non teneatur. De Syn. Diœces. l. 5 Cap. 11 n. 4. Ex pluribus Sacræ Congr. Decretis.

SEPULCHRUM.

Sepulchra in Ecclesiis Confraternitatum haberi possunt, sed de licentia Episcopi, uti sæpè decisum à S. Congreg. Instit. Eccles. 105 n. 124.

Si Confrater obeat, non electâ sepulturâ, mandari non potest sepulturæ in Ecclesia ejusdem Confraternitatis, ut est decisum à S. Congregatione. ibid. n. 124.

SIMONIA.

In simonia contracta pro beneficio acquirendo major Pœnitentiarius monetur, etiàm in casibus occultis, et in foro Conscientiæ, ne titulum ejusdem beneficii convalidet, nisi fortè agatur de simonia, ignorantiâ facti, vel juris commissa, et Orator, quàm primùm id rescivit, dispensationem petierit; quod valet et in pensionibus, in quibus simonia realis scienter contracta fuerit. Bulla PASTOR BONUS Bull. Tom. I. n. 95 § 22.

Abstinendum est illi etiàm à condonatione pretii simoniaci, quandò in Ecclesiam læsam, vel pauperes debet erogari nisi aliter suadeat paupertas delinquentium. ibidem 23.

Qui simoniacè intercessit pro alio ad impetrandum beneficium, tenetur in subsidium restituere Ecclesiæ, vel pauperibus fructus à beneficiario malè perceptos, antè omnem sententiam. Instit. Eccles. 12 n. 11.

Si quis poscat à S. Congregatione absolutionem à simonia commissa in obtinendo beneficio, impetrare solet rescriptum, ut *dimittat*, *moneat*, *et restituat*, nempè dimittat beneficium, moneat pro restitutione pretii accepti Ecclesiæ, vel pauperibus restituat fructus perceptos. ibid. n. 12.

Si verò simonia commissa est ab aliquo tertio, insciò beneficiario, tunc rescribitur pro convalidatione tituli, dummodò *antè possessionem*, quod valet ac si diceretur, modò id non rescierit antè acceptam beneficii possessionem. ib. n. 12.

Cum Parochiani habent jus nominandi Parochum ratione fundationis, tunc singuli, seu mares, seu fœminæ, seu minores habent jus nominandi in capita, ut ex Pitone de Controv. Patron. All. 100 n. 394. firmatur. ibid. n. 13.

Commendæ, Prioratus, atque Præceptoriæ Ordinis Hierosolymitani à Canonistis quidem tamquam beneficia habentur, in quibus si intercedant preces, pactiones, et munera, simonia committitur: id tamen negant communi consensu Theologi, animadvertentes, non esse illis annexum spiritualis ministerii exercitium, neque necessario conferri Clericis, quæ duo exigunt beneficia, quamquam negari non potest, gravem abusum ea in re intercedere, quem tollere adnisus est Clem. XI. in suo Brevi ad magnum Magistrum ejusdem Ordinis, in quo etiàm declarat collationes hasce nullas, et irritas esse, et fore. De Syn. Diœc. l. 12 c. 5 n. 15 n. e.

SOLLICITATIO IN CONFESSIONIBUS.

Sollicitatus nullâ lege prohibetur, quominùs antè denuntiationem sollicitantis, illum occultè admoneat, ut sibi provideat, spontè se offerendo Tribunali. Tenetur tamen, etsi monitus compareat, et sit ex correptione emendatus, illum denunciare, ut ex propositionibus ab Alexandro VII. damnatis eruitur. De Syn. Diœc. l. 6 c. 11 n. 9 et 10 n. e.

Præceptum denunciandi Confessarios sollicitantes ad turpia, et pœnæ aliæ huic sollicitationi indictæ non extenduntur ad alia crimina à re venereâ diversa. ibid. n. 14. n. e.

Sacerdotes omnes etiàm regulares sollicitantes ad turpia in re venerea in actu confessionis vel ejus occasione aut prætextu, præter alias pœnas Constitut. Sixti V et Gregorii XV, inflictas, incurrunt etiàm perpetuam inhabilitatem ad Missam celebrandam. Idemque etiàm valet contra eos Sacerdotes, qui Sacrificio Missæ abutuntur ad sortilegia. Ità ex Decreto S. Congreg. Inquisit. ex mandato Benedicti XIV. Id verò Decretum enunciandum publicè est à Superioribus cujuscumque ordinis palam semel in anno feriâ VI. post octavam Assumpt. B. M. V. et in quocunque Capitulo Generali aut Provinciali. ib. Append. ad T. II. Bullar. Bened. XIV. n. VIII.

SPECTACULA.

Spectacula inverecunda, uti sunt puerorum, et adolescen-

tium nudorum cursus, et luctæ, etiàmsi longâ consuetudine introductæ, ne permittantur ab Episcopis, utque legibus latis prohibeantur mandat Pontifex in Encyclica ad Episcopos Campaniæ NIHIL PROFECTO Bull. Tom. I num. 60.

SPONSALIA.

Si alteruter ex sponsis se ad alias partes transferat inscio altero, admonendus est Superior ecclesiasticus, qui tempus aptum assignet absenti, ut redeat, quo elapso si non pareat, vinculum dissolvitur. Inst. Eccl. 46 n 5.

Sponsalia de futuro inita absque præsentia Parochi, vel absque scriptura valere semper pronunciavit S. Congregatio, cum Tridentinum tantùm aboleverit Matrimonia clandestina. Priora verò sponsalia etiàm non jurata etiàm sine copula prævalent secundis sponsalibus, etiàm juratis, et etiàm cum copula, ut ex communi DD. Instit. Eccles. 46 n. 8.

Sponsalia inita invitis parentibus, quamquam judicari possint valida, illicita sunt tamen, et detecto dissensu parentum solvi possunt, etiamsi jurata sint, quod invictè probat Archiepiscopus Rossanensis D. Muscettula in Dissertatione legenda in Tom. I Operum Zauli ad Statuta Faventiæ. ibid n. 8.

Sponsalia absque interna voluntate exequendi promissa, dubium est an obligent; est tamen grave peccatum sic promittere. ibid. n. 16.

Oscula ob delectationem carnalem, et sensualem, juxtà terminos Propositionis 40. inter damnatas ab Alexand. VII. ob paritatem rationis neque inter sponsos licita sunt. ibid. n. 18.

Sponsus, qui sponsam seduxit ad copulam, non potest puniri pœnâ stupri ob aliquod jus, quod habet in corpus illius, ut ex Decretis S. Congregationis apud Fagnanum. ibid n. 19.

Promissio de præsenti absque præsentia parochi, et testium, neque valet ratione matrimonii; neque sponsalium, ut ex pluribus Decretis S. Congregationis. ibid. n. 22.

SYNODUS.

Synodus Diœcesana non necessariò transmittitur ad sacram Congregationem Concilii, ut ab ea recognoscatur, emendetur, et approbetur. De Synod. Diœces. l. 13 c. 3 n. 6. Nam Sixtina Constitutio, quæ afferri ad id posset, nihil ea de re statuit, nisi quòad Concilia Provincialia.

Constitutiones Synodales statim ac promulgantur, ligare subditos incipiunt, neque bimestre expectandum ut de legibus Imperialibus edicitur. L. Leges sacratissimæ, C. de

Led. et Rub. Novell. 66 et de Legibus Pontificüs Doctores quidam asserunt, aliis magis communiter negantibus, nihil enim circa hoc statuitur de legibus ab inferioribus latis, ut monent DD. plures. De Syn Diœces. l.13 c. 4. n. 2

Regulares etiam subjiciuntur legibus Synodalibus in iis, quæ respiciunt curam animarum, et Sacramentorum administrationem, ex Trid. Sess. 25 cap. 11 de Regularibus, quàmvis secùs sit in aliis, sed ad evitandum deformitatem sese illis conforment oportet, non tamen sub gravi eas negligerent, notante Suario. Censet tamen Pontifex contra nonnullos Regulares, quàmvis teneantur ad festa Diœceseos ex Trid. Sess. 25 c. 12 Regul. non tamen teneri ad jejunia ab Episcopo indicta, nisi alia consuetudo in quibusdam Monasteriis fortè invaluisset. De Syn. Diœc. l. 8 c. 4 n. 5 et l. 13 c. 4 n. 5 et 6 n. e.

TABACUS.

Tabacum per nares trahere, vel ejus fumum in os inducere antè Missæ celebrationem, vel communionis perceptionem, nequaquam interdicendum censet Pontifex, neque prohibendum judicat, cum ob receptam, ac pervulgatam ejusmodi consuetudinem, omnis in ea re modò absit inhonestas, et indecentia. De Synod. Diœc. Lib. 7 c. 63 n. 3 et l. 11 c. 13 n. 3 n. e.

TERTIARIÆ.

Mulieribus Tertiariis non collegialiter viventibus non possunt Regulares dare habitum sui Ordinis sine licentia Episcopi Diœcesani, cui debent ritè probare, habere se hoc privilegium Sedis Apostolicæ, fœminas illas esse moribus probatas, habere illas ultrà annum decimum quartum, tantùm possidere de annuis reditibus, ut habeant satis ad alimenta, ac denique non cum aliis eas cohabitare, quàm cum necessariis in primo tantùm gradu consanguinitatis, vel affinitatis sibi conjunctis, ut ex Decr. S. Congreg. in causa Nazariensi die 10 maji 1727. De Syn. Diœc. lib. 7 c. 41 n. 8 et l. 9 c. 15 n. 9. n. e.

Tertiariæ collegialiter viventes, votis tamen solemnibus, et clausuræ non adstrictæ, cum sint contra Bullam 8. S. Pii V. à S. Cong. tolerantur potiùs, quàm approbentur, sunt autem omnimodè Episcopi jurisdictioni subjectæ, ut ex pluribus S. Congr. Decretis. Instit. Eccles. 29 n. 13.

Tertiariæ non collegialiter viventes non possunt habere Confessarium quemcumque etiàm sui Ordinis, nisi approbatum ab Episcopo pro Confessionibus sæcularium. Item non

possunt Regulares illis die Paschæ Sacramentum Eucharistiæ ministrare. Defunctorum corpora sepulturæ mandanda sunt in Ecclesia Parochiali, nisi fortè in Ecclesia Regularium sui Ordinis sepulchrum esset illis destinatum. Instit. Eccl. 19 n. 14.

Benedictus XIII. multa cencessit Tertiariis, sivè vivant in communi Monasterio, sivè domi suæ vitam agant privatam, quæ utique jus novum concedere, viderentur; sed cum Clemens XII in sua Constitutione *Romanus* anni 1732 jura Tertiariarum revocaverit ad terminos Concilii Tridentini, ac Decretorum Apostolicorum; ideò nihil novum de illis statuendum est. ibid n. 16.

Tertiariæ collegialiter viventes ex recepta S. Congreg. immunitatis opinione, gaudent immunitate fori. Vicissim autem Tertiariæ in domibus privatis habitantes eodem privilegio non gaudent, ex Doctoribus definitur. Inst. Eccl. 105 n. 68.

TESTAMENTUM.

Testamentum factum coram Parocho, et duobus saltèm testibus idoneis valet pro toto Statu Ecclesiastico, nisi obstet statutum aliquod municipale, ex dispositione Cap. Cum esses 10.

Testamenta ad causas pias toto Orbe Catholico valent si fiant coram duobus testibus, ex Cap. Relatum 11 de Testamentis. Inst. Eccl. 105.

Quòad dispositionem Capitis *Cum esses* non sufficit si sint duo, vel tres testes, et absit Parochus, cum in Canone sit *Coram Presbytero suo*. Nec sufficit si defectum Parochi suppleat Capellanus; sicùt neque si præsentiam præstet Confessarius ordinarius. Demùm testes masculi requiruntur, nec fœminæ valent. Demùm valet testamentum ità conditum, etiàmsi testator non sit in extremo vitæ periculo. ib. n. 8. 9 et 10.

Scribenda sunt testamenta à Parocho coram testibus, et à testatore subcribenda, sicùt etiàm à Parocho, et testibus. Si tamen scribere nequeant, sufficit scriptura Parochi, et signum Crucis impressum in charta à testibus. ibid. n. 14.

Ità scriptum testamentum saltèm intrà octo dies Parochus cum testibus deferre debet tabellioni; et si adsit subscriptio Testatoris, et testium, non requiritur, ut singula contenta in testamento referant Notario. Si nulla sit testatoris subscriptio, tunc Parochus, seu Sacerdos vivâ voce exprimere debet quidquid in eo testamento continetur; quod, et à singulis testibus seorsùm præstandum est. Denique, et singuli

illi subscriptionem suam agnoscant. ibid. n. 16. Has verò omnes depositiones scribat tabellio, et jungat testamento.

Ad servanda verò, quæ in testamento mandantur, discussio Parochi, et testium agenda est à judice competenti, citatâ parte, cujus interest exceptâ tamen consuetudine, ut valeant testamenta, nullâ factâ publicatione, si illa reposita sint in Archivio. ibid. n. 16.

VASA SACRA.

Vasa sacra dum actu continent Corpus, et Sanguinem Christi, tangere nemo alius permittitur, nisi Sacerdos, et Diaconus.

Subdiaconis datum est in altaris ministerio tangere calicem, et patenam dùm Corpus, et Sanguinem Christi non continent.

Acolythis licet tangere illa, sed extrà ministerium altaris, quod etiàm extenditur ad omnes illos, qui primâ Tonsurâ initiati sunt. Hæc omnia ex Theologis. Instit. Eccles. 34 n. 18.

VENDITIO.

Clerici beneficiati prohibentur unico actu vendere commodum, seu utilitatem percipiendi fructus beneficii quòad vixerint, vel per longum tempus receptâ pecuniâ in ea summa, de qua conventum est inter contrahentes, sivè pecunia illa tota simùl solvatur, sivè per plures solutiones. Id verò vetitum sub excommunicatione et aliis pœnis contra alienantes bona ecclesiastica inflictis, et contractus omnes ità celebrandos in futurum Pontifex irritat, et annullat. Const. UNIVERSALIS ECCLESIÆ, Bull. T. I. n. 29.

In contractu emptionis, et venditionis, si fiat pactum, quo venditor, quandocumque voluerit rem venditam redimere, obligetur vi ejusdem pacti plus dare, quàm receperit in venditione, contractus est injustus. De Synod. Diœc. lib. 7 c. 51 n. 4 et l. 10 c. 8 n. 4., n. e.

Si venditio fiat cum pacto redimendi intrà certum tempus, quo elapso non sit ampliùs locus retrovenditioni; iste contractus sapit usuram, ex eo, quia videtur induere naturam pignoris. ibid. n. 4.

VIATICUM.

Ægroto impotenti ad Viaticum sumendum, non licet sacram particulam deferre ad eam venerandum, et deosculandum, quod fieri vetuit S. Pius. V. et S. Congreg. Concilii. De Sacrif. Miss. Lib. 3 cap. 19 n. 4.

Morituro impotenti ad Eucharistiam sub specie panis deglutiendum, non potest Sacramentum administrari sub specie vini, neque sub specie panis intincti in vino consecrato, sed omninò linquendus est non refectus sacrâ communione, cum præceptum Viatici non obliget, nisi cum ministrari potest ritu ab Ecclesia non prohibito; iste verò ritus ab Ecclesia Latina omninò prohibeter. ib. n. 6.

Vicissim autem licitè administratur sub specie panis vino vel aquâ non consecratâ madefacti, ut faciliùs deglutiatur. ib.

VICARIUS CAPITULARIS.

Ecclesiâ vacante tota Episcopi jurisdictio devolvitur ad Capitulum Cathedralis Ecclesiæ per Textum in Cap. *His, quæ*, et Cap. *Cum olim, de Majorit. et Obed.* ac illud quidem eam per se exercere posset nisi obstaret jus novum Trident. Sess. 24 Can. 16 de Ref. quod mandat, ut intrà octo dies post inductam, seu, ut decidit S. Congr. post habitam notitiam vacationis, Vicarium constituere teneatur, per quem illam exerceat. Si verò negligat, vel Ecclesia vacans careat Capitulo, tunc ad Metropolitanum spectat; vel si nulli subjecta fuerit, ad viciniorem Episcopum. Si verò tunc Metropolitanus vacaverit, jus istud transit ad Capitulum Metropolitanæ. Hæc omnia ex Decisionibus S. Congr. deducuntur in Lib. 2 Cap. 9 n. 2. De Syn. Diœc. nov. edit.

Verùm antiqua consuetudo quarumdam Ecclesiarum, ut vacantis Ecclesiæ administratio transeat in aliquem in Ecclesiastica dignitate constitutum, retinenda est, ut ex Rota. ibid.

Dispensationes ab Apostolica Sede ad Episcopum, seu ejus Vicarium Generalem delegatas, et antè Episcopi obitum nondum executioni mandatas, Vicario Capitulari exequi non licet, quia nec est Episcopus, nec Vicarius Episcopi. ibid. n. 3.

Semel verò electus à Capitulo Vicarius removeri non potest, nisi causâ agnitâ à S. Congr. uti decisum refertur. ib. n. 4.

Utrùm Vicarius Capitularis ea possit, quæ non nisi speciali mandato Vicarius Episcopi præstare potest, Doctores in utramque partem disputant. ibid.

Cum Vicarius Apostolicus datur Ecclesiæ vacanti, nullam habet aliam auctoritatem præter eam, quam Vicarii Capitulares eâ occasione obtinent. De Synod. Diœc. l. 2 cap. 10. n. 6.

VISITATIO DIŒCESANA, SACRORUM. LIMINUM QUOAD EPISCOPOS.

Episcopus non prohibetur quidem bis quotannis Diœcesim suam visitare, sed nonnisi unicam tantummodò per annos singulos procurationem exigere potest, ut ex pluribus S. Congregationis Decretis. De Syn. Diœc. Lib. 7. Cap. 53 n. 5, et l. 10 c. 10 n. 6, n. e.

Vicarius Capitularis potest Diœcesim visitare post peractum annum à visitatione ab Episcopo facta, ut pluribus S. Congr. Decretis decisum est. ibid. lib. 2 cap. 9 n. 5. Illi tamen non nisi dimidium procurationis, quæ solvitur Episcopo, retribuendum est, cum debeat minori comitatu incedere, et constat ex resolutione S. C. in una Ostunensi die 7 Julii 1708, ibid. Lib. 7 Cap. 53 n. 5, et l. 10 c. 10 n. 6, n. e.

Episcopi omnes ex vi Constitutionis *Romanus Pontifex* à Sixto V. editæ, antequàm consecrentur, si Romæ existant, in manibus S. Romanæ Ecclesiæ primi Diaconi Cardinalis, extrà Curiam verò in manu Antistitis ad hoc delegati ex formula præscripta jurant, se statis temporibus limina SS. Apostolorum visitaturos per se, sivè legitimè impeditos per aliquem de suo Capitulo, vel alium in dignitate ecclesiastica constitutum, vel beneficio præditum et si hi defuerint, per Sacerdotem aliquem Diœcesanum sæcularem, vel regularem.

Tunc autem Romano Pontifici rationem reddere tenentur de Pastorali officio impleto, et iis omnibus, quæ ad suam Diœcesim pertinent. Sacræ autem Congreg. Concilii injunctum est munus, ut postulata Episcoporum illorum discutiat, et det illis responsa, sicuti et videndi, num legitimè sint impediti. De Syn. Diœc. Lib. 15 c. 6 n. 11, nov. edit.

Tempus, intrà quod obeunda est ista visitatio, aliis quidem longius definitum est, aliis brevius, sed non minus quàm triennium, nec suprà quadriennium. ibid. n. 3, Porrò si Episcopus habeat Coadjutorem ab Apostolica Sede datum sufficit si coadjutor nomine Episcopi adeat, sicùt etiàm sufficit si mittatur Administrator Episcopatûs, qui debet visitare limina suo, et principalis sui nomine, ut ex Decisis à S. Cong. ibid. n. 5,

Id etiàm præstandum est ab Episcopo titulari, ut ex Fagnano aliisque, ib. probatur. n. 5.

Denique nec eximuntur Episcopi Ecclesiarum suburbicariarum, quàmvis exempti sunt à residentia. Ita ex Decr. Consistoriali Alexandri VII. ibid. n. 6.

Postremò Prælati minores, qui propriè territorium habent

verè separatum, in quo independenter à quocumque Episcopo jurisdictionem spiritualem exercent, ad eamdem visitationem tenentur, ut ex respons. S. Congr. et ex Bulla QUOD SANCTA data die 27. Nov. anni 1740 à Bened. XIV. constat.

E contrà verò non tenentur ii Prælati inferiores, qui territorium separatum non habent, ut satis constat. ib n. 9.

VOTUM.

Vota simplicia etiàm castitatis, et Religionis, ac sacrarum Peregrinationum dispensando commutare potest major Pœnitentiarius Romanus. Bulla PASTOR BONUS, Bull. T. I. n. 95 § 29.

USURA.

Usuræ peccatum illud est, cum aliquid lucri exigitur ultrà sortem ratione mutui. Nec hoc à vitio vacat, etiàmsi moderatum sit lucrum, quod deposcitur. Ratione tamen titulorum quorumdam, quos extrinsecos vocamus, è contractu mutui, exigi potest annuus proventus, in quo tamen cavendum est, ne quid nimis accipiatur. Sicùt etiàm non semper iidem tituli in contractu mutui celebrando adsunt. Quin et accidit quandoque in nonnullis rerum circumstantiis, ut nulli alteri justo contractui locus esse possit. et adsit obligatio, ut nudo mutuo alteri succurramus. Hanc doctrinam ab omnibus palam doceri mandat Pontifex, monetque insuper, ut si quandò in mutuo præstando alii legitimi tituli adsint pro annuo lucro exigendo, in celebratione Contractûs mutui explicentur. Hæc omnia latiùs in Encyclica ad Episcopos Italiæ VIX PERVENIT etc. Bulla Tom. I. n. 143.

INDEX

TRACTATUUM TOMI VIII.

Pagina.

Praxis Confessariorum.

De Officiis Confessarii..... 5.

Examen Ordinandorum.

De Sacramentis in genere, etc..... 421.

Epitome doctrinæ Moralis et Canonicæ ex constitutionibus, aliisque operibus Benedicti XIV. 299.

In hoc Tomo plurimi Textus malè citati ex Scriptura Sacra, Concilio Tridentino et D. Thoma, fuêre correcti in Praxi Confessariorum, numeris 11. 18. 50. 78. 79. 147. 151. 199. 205. 217. 221. 241. 242. 243. 245. 246. 248. 253. 260. 261.

Et in Examine Ordinandorum numeris 35. 41. 45. 47. 49. 60. 98. 101. 111. 120.

This book should be returned t
the Library on or before the last dat
stamped below.

A fine of five cents a day is incurre
by retaining it beyond the specifie
time.

Please return promptly.